

కృష్ణావతారిక

11

ప్రముఖుల ఆచిప్రాయాలు

నా సహాధ్యాయి మధిర మల్పన్న డిక్టికేషన్ సర్వనిధముల ధర్మచాయటకు చెగుల సంకసించుచున్నాడు. అతడు నాతో మునుమున్ను గ్రంథములు గొతమే మాహాత్మ్యము లోనగునని. వ్రాసియుండియు నిపుడు సారముగా గతలు వ్రాయుటకు బ్రారంభించినాడు. చిన్న కథనంలో నలుసు జెప్పకొను కథలను బుచ్చుకొని "కావ్యతీర్థ" అను పేరుతో జవత్కరిం సంవిధానముం జరవలె మొదటి భాగమల్పొత్తిరి ప్రకటించినాడు. అది మనులవాకర్షించినది. ద్వితీయ తృతీయాది భాగములు వ్రాయుటకు బ్రోతా గలిగించింది. ఇప్పటికి మన్నెండు భాగములైనవి. నేటి కథలను పూర్వముగఁ లేదు గాని యే భాగములోనో యొకటి రెండు కథలు మాత్రము రచించిరి. రచినవచ్చుచు నాలో నాకే పరమాత్మర్యము గలిగినది నా సహాధ్యాయి మి నేను జెప్పుట కొంతవరకు దగదేమోలాని పింగళ సూరనాథ్యుని కళాపూర్వోధయ లోలే మనోహరత్వముం గలిగించినది. ఇది నాతోట్లు వ్రాయుటకుం బా క్యత్వము గాతరవియే నా చిత్తయాల్లి పాయము ఒక్కొక్క పురుషున కొక దానిలోఁ బ్రావీణ్యము గలుగుననుట నిశ్చయము. వాని కథ బువకథలతోఁగూర్చి పెద్దగొలుసువలె మనోహరములై యుండును. ఆ కథలలో ననేక సీతులు, తిర జారములు, కృంగారాదిరసములు, అధ్యాత్మావబోధక ప్రదర్శనము యుండును. ఇవి సర్వజనాదర పాత్రములగుటయే నా రెన్నెన మాటలు సరి టకుఁ దార్కాణముగచున్నవి. గద్యశైలియు సుబోధమై పండిరపామర హృ దున్నయది. ఈ కథలు బృహత్కళాదుంవలె జగద్విఖ్యాతి గాంచుగాకయ చున్నాము.

ఇట్లు

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి

కొండి దినములనాడు దయాపూర్వకముగ వాసంగిన కా అను పేరుగం తవద్దిరచక గ్రంథము నాకొనుటకు పినిని జదివి యల్లిపా దెలువననినదియని నెలవిచ్చియున్నాడు. తరేకధన్వితో రమ్యగ్రంథము కొన్ని కథలను ఇదిచిరిసి. ఇవి కేవలము కథలవంటివెలొక చాకరదాదికాస్త్ర యము నందేమి యంశారాదుం యందేమి మన ప్రాచీనాప్యముల కిం దీసిపోక పాతకుండు మంచి సాహిత్యజ్ఞాన మంచులుటకుఁగడుంగడుఁ దగి గ్రహింపఁబడినది.

ఇట్లు

కామధాని చెల్లవిల్లి వెంకట

బ్రహ్మశ్రీ పండిత మధిర సుబ్బయ్య దీక్షిత కమిగారిచే రచియింపబడిన కాశీమఠీ కథలు వడివి యానందించితిని. మృదుమధుర శైలిగలిగి నితితోడకముంగు పద్యములతో నొప్పును. ఇందిరపామరజన మనోహరమై తగు నీ కథల విషయమై యిది పాఠకులకు మె మనస్థులమయ్యా చక్కభావకవ సంజాత హాస్యాతిశయమే యిట్లు వ్రాయుటకుఁ బ్రోత్సాహపరచినది.

ఈ కథలు ప్రారంభించిన తరువాత నెంత ఘనలోనున్నను చివరవరకు చదివినంగాని విధువకపోవుటయే యిందలి రసాధిక్యము ప్రఖ్యాతమగు చున్నది. ఇందులకు లోకమే ప్రమాణము. నీని కథలని సామాన్యముగాఁ దలంపరాదు. శంకరాచార్యాది మహాపురుషుల చరిత్రములందు వర్ణింపబడుటచే నిదియొక పురాణాగారా కోశమని యెప్పుడు నమంజనము. ఈ కథ లాంధ్రమోషకు మాతృభూషా విశేషమై యెప్పుడున్నవని యాశీర్వాదము. ఇట్లు.

కావ్యనిధి శ్రీ చెలికాని లచ్చారావు

“కథావిసోదయేనని మహర్షులు రావి మువ్వనీ విద్యులలో బరిగతించి యనుభవించి అర్చివృద్ధి పరిచిరి. ఇట్టి కథావిసోదము విసోదమాత్ర వలంబుకముగాఁ దర్వాదిసారనోపాయ మహాత్మరంబగుట సర్వజనసేష్యమే.

కాశీమఠీకలా నిలంధనము సర్వజన దితాకర్షకంబగుటకును సందియము లేదు. దీనిలో రసాభావ పుష్టియు గదాసంధాన కోశం మట్లుండ మువ్వర మువ్వర తంబులగు మహాకవి వాఙ్మయములోని మహర్షము సాధారణ కథా కథనభోరణిలో వెడలులది యుండుటచే నిది పండితులకును, గావ్యకర్తలకును గూడ బ్రాశీతోన్వేషణ శ్రవణంబులని నెప్పుడయముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఇందు లాభమార్థికులకు దప్ప సామాన్యులకు దుపింపని శంకరాచార్య చరిత్రము లలిరవంశములుగా బరమార్థభోధకంబులుగ కథాభోరణిగా గూర్చబడినవి.”

విశ్రాంతి చింతావిసోదకులకు మువ్వనవ తరణోపాయంబగు శియనియోష ధంబువలె నుండు ఓ గ్రంథరాజుసెంత పెద్దదిగానున్నను విసుగులేక యుక్తలో క్తర ఫంపుటయుం తెల్లదను నేదియందురని నిశ్చయముగాఁ జెప్పవచ్చును.

ఇట్లు,

మానమల్లి రామకృష్ణకవి M.A.

శ్రీమద్రామాయక మధిక సుబ్బన్న దీక్షితులచరితే రచించబడిన "కాశీ మణిరీకథ" లను పేర నొప్పు కతాసమూహ మింత కాండదేశమంతయుఁ జక్కఁగా వెలింగినదే కావున వేమ బ్రహ్మసింహవలసిన యాచార్యకథ లేదు. ఆ గ్రంథముల కిది న కేవలనామము సహితము మనకుఁ బరిచితమైన భావమును హృదయమున నుత్పాదించు యోగముగఁగాక పూర్వజాతమున రాకపోకలకు మనకునది సౌంధ్యములు లేకుండియుఁ గ్లेशపర్చున మన పెద్దలు కాలినడకతో పుణ్యపట్టణమైన కాశీని దర్శించి రాగలంత లిద్దిత్యలు పవీరించి యుంచెదమ నాశ్చర్యము గలిగించుచున్నవి. జనసమూహముల నాపహింపఁజేయుటయు గర్హితము మన హిందూదేశములో సరిపాచిన విధ్యయే దానిని గురునాథుల ప్రయోజనము గలదు. ఈ కథలు దర్శనవాక్రమముల తర్జన ప్రబంధములు సమశించుటయేదాక అప్పటి దీర్ఘకాల మార్గాయాసమును యాతికసంగ్గే జయము పొంగించుచుండును. మరవిషయమునక. ఆధ్యాత్మిక విషయమునను విద్యా సముద్రం బంతకాశింపితమగు మేధావీలున స్వభావో సుందరైరి వ్రాయబడిన నా చింతలు హిందూదేశమున నాదీయగు వేదకావ్య పురాణాది విద్యావంశమున నుండి యీ శేషమో కాశ్యర పృథవీయమో దానివెల్లఁ దప్పక యనయ్యేవము జేయు చున్నవి. ఇవి యవనయామిని వివోదకతంలోని చమత్కరి ప్రభావము దూపుచున్నను కష్టరచయించును, భావముల యంచును అశ్లేషదర్శనాంకర్యాది రోషములు దేక భాసిల్లుచున్నవి. కథలకల్పిత పేరును, సంవిధాన భోదయు సమస్తవిషయ సంగ్రాహకమగుటచే యల్లే కొనసాగుచుండిన యెదం విధి తప్పక హిందూపురాణ గాథా రీతిని సర్వవాక్యాయమాన కాదర్శమై మొప్పవములు యపార్యముగఁగారు.

ఇట్లు

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమాన్ యమ్. కృష్ణమాచారి

M. A. M. L. P. H. D.

సూచిక

మణిలివరకు వచ్చు కథలు

30. పుత్రకుని కథ	161
31. సంకీర్ణ పంచుల కథ	170
32. కోతుల కథ	174
33. కోడలద్రుమి కథ	183
34. గంపగయ్య కథ	185
35. బొంతపంది కథ	193
36. శ్రీచర్యమని కథ	197
37. భూమిదమని కథ	199
38. పద్మిన్య కథ	213
39. శ్రీపేరుని కథ	218
40. మణిమిగపాము కథ	225
41. అనుగంధిక కథ	231
42. పన్నాలియ కథ	243
43. పనిత్రాధమని కథ	249
44. అంబుమని కథ	251
45. పాటలి కథ	269
46. ప్రహ్లాదుని కథ	288
47. ఇంద్రుని కథ	278
48. దేవదానవుల యుద్ధము	273
49. ఇంద్ర ప్రహ్లాదుల యుద్ధము	283
50. ప్రహ్లాదుని పెరక	284
51. శుక్రని కథ	239
52. జయంతి కథ	293
53. కపటశుక్రని యుద్ధము	298
54. పాపంక రత్నచోర	200
55. వ్యవస్థాని కథ	309
56. సుకన్య కథ	310
57. అశ్వినీ దేవతల కథ	313
58. ప్రహ్లాదు వానాయుల యుద్ధము	324

రా శ్రీ మ జ్జీ వ్రీ క థ లు

వ దు నొ కం డ వ బా గ ము

250 వ మణి

శ్రీగౌరీకృతకరణా :

వాగీశాద్యైవిం దేవమందితవరణా :

నాగానురమదహరణా :

భోగీంద్రాభరణాన భూధరకరణా :

(1)

టీకా : అవధరింపుము. అట్లు మణిసిద్ధయశింధుండు గోపామృనితో గూడ గానోద్రాగ గావింపుచు గ్రమణులు బంధాశ్చిక్షితసంఖ్యాకంబగు నివాసస్థానములు చేరి యందు గాంధ్యకరిణియందు దీర్ఘకౌని కుక్తోపమవిష్ణుంధై శిష్యునివాక వరయు దుర్బంతి సంతలో నగోపాయం దూరితోని కరిగి నాచాగువీరులుం దిరిగివచ్చి యయ్య శాంతి భ్రమస్కరించుచు నిటనియె.

పాల్గవీ : ఈ గ్రామంబునకు యు దిరిగి మాడతిని. వింతలేమియు గనంబడదు. నీ మాంకముల లరికిలించునుకొంటిమిగాని మీరు నా నిమిత్తము నేరి యుండురని అందరపడి వచ్చితిని. ప్రవృత్త్యాంక మొకచో నిండుక లిలించినది ననుండు.

హియనడుమ శివాయంపుటరగుమయం గూర్చుండి కొందరు పౌరులు సమంజసంగా నియమము యొకశ్లోకపాదమును బలింపుచు భద్రరావ బోధనము చేసికొన లోక తపంధోధులు కలసింబుండున్నారు. నే నందు గూర్చుండి యా సంపాదమంతయు బానిసైరితిని. శ్లోకపాదమును వ్రాయించుకొని వచ్చి విడిచిని. వినుండు—

శ్లోక ప్రమాత కన్యాత్మజ మమ్యనా వా

గీ : కన్య గనియె సుతు మగండులేక

అ పాదమునే మరియొకరిట్లు తెనిగించిరి. ఈ నమస్క యే సంధర్మ మునీ యొక్క అప్పు కిచ్చిరో యందెన్నిటికి జైలినినడితారు. ఎవ్వకినడిగినను బిచ్చ లేక మోయితి. ఇదియే బేదెడుగవగిక పశిషమవి కలంపి దానిం జదివకొనుచు మో నున్నదిదీక్షిక సందేహివచ్చితిని. వా పుణ్యము ఫలించినది ము నమస్కరణం

మందికథ పొడకట్టవేయఁ జెరిసికొని యెరింగింతురే; దేవరకుగాక యిందలిరహస్య మెరులకు చెలియగలదా; అని యడిగిన విని యయ్యుతిపతి యట్లనెయె.

గోపా! వేళమిగిలినది. నీవు యజుష్వము. నీ పడిన ప్రశ్నము రికబోవదు. అందు నిర్దిశకథా ప్రాచుర్య మేదియో యుద్ధకపోవదు. అనుటయు నుట్టుచు గొట్టునవాడు సాపేక్షవచ్చి యెఱుఁగెను యదంగులంబట్టుచు స్వామి! కుడిది వచ్చితిని. తదుదంత మాకలింతుకొంటివా? ఏకేష భవత్కారము లేమైన నందు గలవా? అని యడిగిన నవ్వచు నవ్విచ్చాంసు డిట్లనెయె.

వత్సా! నే ననలేదా, నీవు చొలిగి పుట్టువున జాం పున్నెముసేపి యే కారణమునో గోవుండవై పొడమితివి. నీ యంతఃపురము నకు దైవసాన్నిధ్యము కలదు. నీవు బొప్పరండుంజూచి యడిగెను గొప్పకథ గలిగియుండును. ఈ సమస్యార్థము నిర్దిశకథా సందర్భముల నొప్పించుచున్నది. సావధానంబడివై యాకర్షింపుము.

అగ్ని శిఖు వికథ

చొలి రోజునృపాం పాలికంబగు రాజగరంబున నగ్నిశిఖంబున పోలుండు దేవదత్తయను భార్యతో గాఢభ్రమ సేయుచుండెను. అతండు వెద వెదాంగముల సాంతముగా చెరిసికొని తడుక్త ధర్మంబుల యధావిధిం గావింపుచు శ్రోతియుండని ప్రత్యూతి పడసెను. మరియు నున్నదానితో సంతుష్టినొంది యెరుల యాచింప నివ్వముదేనివాడగుట యాగంబులు సంపూర్ణరక్షణాత్మాగరంబునం గాని సుకృతపయోగంబులుగానవి వానియం దాదరము పహింపదయ్యెను.

నిత్య కర్మానుష్ఠానములయందు ప్రవృత్తపాలి ధర్మశాస్త్రముల నిరీక్షింపు చుండును. పూర్వాధారముల నాదరించి నూత్నాధారముల నాకేపించుచుండ నతనిని ధాంధ్రుడని ననుట మరిపొకమాటయందును. ఆ ప్రోం రోజుపాలుండు కవి దివిజపాలుండై రక్షంకొండి పండితులకు విశ్ర విచ్చుచున్నను నా భూసుడుం బెన్నడు నతనికడ కరిగియెరుగదు. సంతకము విద్యార్థులకు స్వాధ్యాయము చెప్పుచుండును. అప్పులని యెవ్వరింటికిం గుడువబోడు. అరగువిడిచి పొరుగింటికరుగ నెవగదు.

అతనిభార్య దేవదత్త యయందరికి వప్పులు డిద్దునది. స్వాధ్యాయా ద్యాపనమున కంతరాయము గలుగువని భరను గృహకృత్యముల విషయమై యెప్పుడు నియమించును. కావలసిన సందారము లన్నియు విద్యార్థులరే దెప్పించి కుటుంబయాత్ర గడుపుచుండును.

ఒకనా దామె కౌశలంబును సంతోషానందీక, మోక్షి! మీ యయ్యుగారికి భావనము దిన దినావిచ్ఛిన్నమై పోయిచుచున్నది. వారి కల్పద్రుగారి యాతికము నాడుగు దినములలో చానన్నది. ధర్మశాస్త్రములలో జెప్పిన ప్రవారము లోకం

గీర్వాణమునని తలంతురు. ఎదివారిని వామేపింతురు. నిరుడు మంచి భోక్తలు భోగిగోష్ఠములు నిర్వహింతురువనెడివి. మొన్నటిదనుక సింహించుకొనుచునేయున్నారు. గుణములగనె సెంపురువ్వాను. ఈయెడు వ్యాసజ్ఞమినుం నియమింతురేమో క్లృప్తములగనె తెప్పము. అవి యుపదేశించుటయే సంకసించుచు నత రా సుఖములను వాటి పాయంకాలమే దేశికునకు నివేదించెను.

౧౪ హరివిని యా జన్మిగట్ట, జాను. కౌతా : సభ్యోక్తలముందు గుడి సమయములవలయును. నీ హరిగివ వా రెవ్వరైన గలిగిన భేద్యానును అను గుంటు. పూర్వము పరిపా గదపగల చూ యూర సభ్యోక్తయే వారకరా ? అయినను గోష్ఠి సభ్యులమా యువో సేరు పింతురేయని యడిగిన నుపాధ్యాయుం డిట్ల నియో.

౧౫ పూర్వాన్ ప్రవక్ష్యే త్వరరోగివేరి హివాధికాం
గాన్ వికవాన్ కృతమ్నాన్

సప్తక కాస్త్రేయర తీవమావాన్ భైషజ్యాన్
త్యాపిర రాజవృత్త్యాన్

సంగీతకాయస్థ కుశీచివృత్త్యా వేదకయేదాపి
కవిత్వ వృత్త్యా

దేవార్చనాపిర తీవమావాన్ స్వాధ్యాయదా
రాగ్నిసుతాక్షరాదాన్.

(6)

రోగులు, వికలాగులు. కృతమ్నులు, జ్యోతిషము, వైద్యము. సంగీతము, గణితము, సుశీలము, వేదవిశయము, కవిత్వము, దేవార్చనము లోనగు వృత్తు లుగీ తీచింతువారును, దురమంను, భోక్తలుగా నియమించుటకు దగరు. అని చెప్పిన పిరి శిష్యుండు. సుహృత్తా : మరి భోక్తలకు మంజవంసిన గుణములేవని యడిగిన గుణుండుగి సేయి.

౧౬ సందగమృ త్రిమవర్తవేత్తా వ్యధర్మశీర్షో త్యయనేరకక్య
సేదవ్యుత్తి స్పృత్యవాక్కురుషై స్వైర్మాతాపి తోపంరలికవంకః

గిరుచరేతుడు, వచంగములు దెలిసినవాడు. అధ్యయనరతుండును, హిరగమిరింగి గుణంతు తెప్పదగియున్నవారును, బ్రహ్మచారి, యజ్ఞవేత్తయు, సత్య గుణుండు, బహువుతుసాంతరములమండి తళంకములేని ప్రత్యాకమైన వంకమగం బాదియు భోగిగా నియమించదగియుండును.

శిష్యుడు—అమ్మయ్యా! ఇట్టి సుగుణులుండున్నయె నెవ్వరియందుండును ? అట్టివాగుండును ? అయ్యే పూర్వము : భోక్త లెందరు కావలయును ?

గురుండు—“సూ : సప్త వంక ద్వైరా శోక్తియాన్ని మంత్రియే” పితృగణ, శిష్యుగణ, నిరువురంగానీ విమంశింపవలసియున్నది. మన కిరువురు భోగిగిరి గుణులు. అని చెప్పినవిని సంకసించుచు నా శిష్యుండు మనసా దా

యూరంకయు దిగి శ్రోశ్రీయం శ్రోశ్రీయ వృక్షం విమర్శించి పేరులు వ్రాసి కొనివచ్చి గురునకు నివేదించుటయు.

సీ. ఒకని వామనుడండు నొకని నున్న కడండు
నొకని సూతుడండు నొకని గృకుడు
వొకడు వేదవిహీను డొక డనక్కులజాతు
దొక రంగవికలు దొకొకడు మూగ
యొకడు గోశకుడు వేరొకడు కుండుకుడు నిం
కొకడు జారజాడు మజ్జొకడు మూర్ఖు
దొకడవాచరసంయుతు దొక్క డతివాది
వికటడండుడు పరివేళ యొక్క
గీ. దొక్కడ బ్రహ్మరారి యొకొకడు క్షిప్రుడు
దొకడు సిద్ధాంతవేది యొకొకడు ముకవి
యొకడు వైద్యపటివ వేరొకడు శూద్ర
యాజకుడని నిరసించు నా గృహస్థు.

(8)

అట్లంత డంధరకు దలయొక వంశయులెట్టి యంగీకరింపజున్న గోశకుండు మరియూ దిగి తిరిగి దొక్కం వేరెట్లొన నకం దొప్పకొనమిక పగడుతు నిట్లనియె.

స్వామీ! పీడియేడు శ్రాద్ధము మానవంననడే. జంతుకన్న శ్రోశ్రీయం బి యూరలేదు. మన యత్నమువిని యా యూరి పాణులు పరిహసించుచున్నాడు. వారిది మన మనయుని యాపేషించిమని మనపై నీపటానిరి. ఇక నీ ప్రయత్నము విడిచి వలకశ్రాద్ధము గావించుకని వివేదిండుయె నన్నిటిండు గోశా! కుదొక్కం కిడుటకంటె నీ వనిన మాటయే యెప్పుగానవచ్చి. మదియొకటి వినుము.

శ్రో. పరిపూర్ణం కవేద్యాధ్యం యతిష్కశ్రాద్ధదోషిను

అనియొప్పుడి. యతులెవ్వరైన నీ యూర నున్నారా? వారి గుణ దోషములు విమర్శింప నవసరములేదు. వారి నర్పించిన చిక్కకృష్టి కారణము చూచినట్లునే యమటయు వల్లెయని యాపగల్గెల్ల నూరుతిరిగి వచ్చి యంతేనాని యొజ్జం కిట్లనియె

గురువరా! ఈ యూరనున్న యతులందరు మొన్న మొన్ననే తీర్థ యాత్రల కరిగివారట. శివాయము వ్రాసకీర్తనను యతి యొక్క యుమాత్ర మంధెను. అతండు మనోమథాపుంతులె జెప్పిరి. మీరు వృయత్కర్తించిన నంగీకరించునని యెరింగించుటయు నన్నిటిండు సంకసించుచు మరునాడు ప్రాతఃకాలమున చిక్క కృత్యములం దీర్చుకొని కిష్కంకోగూడ శివాయంబున కరిగి యతీర్థచనకు సాష్టాంగ వందనములు గావించెను. అయ్యెట్టి పూయం న్యరణగావించుచు గూర్చుండుడని

నిగిరియలను. ఏళ్ళముండు గురుండు యతి పరివరంబున వసించినంత కాలము
 అగ్ని విజయి తీయత్యాది విశేషములన్నియు ముగిసిరి పిరికి కావ్యాననరమున
 నిగిరియలను కరుణించిరి యని వివేచించెను. పిమ్మట సన్యాసిని. వాతో
 పిరికిని పువ్వువది వారి యాకాశముపూడ వరమ్మతోక్తియువలె గనబడు
 నున్నాడు. అది యతిమత మొప్పుదువేని తిన్నవాడు. తెలియవరకు దనుదుము,
 నీకును పిరికిని యగ్నివిజయం దిట్లయె.

పిమ్మట పిమ్మట తానకపుపుయ. మీ యెరుంగని ధర్మములందఱు,
 నిగిరియలను ముని వేపుదురుకాని తాపసాధనములనియే నా యతి ప్రాయము.
 పురికినిగలవలె పట్టి చెప్పియున్నాడు. వాకు మొదటినుండియు కర్మయం దానకి
 యున్నది. యిరావ్రతముగా గర్మం బులు కడుంగడు కష్టము. అందులకు
 ప్రాంగిన్నింప నాండుడందురు అన్యోన్య సహాయంబుగాని కర్మకర్తయు నెఱ
 పిరికిని. ఎందుకి మా యింట తిప్పివయోజనము. అందులకు బోక యా విమంత్రింప
 నగ్ని తీయుం దెవ్వరుం నీ యార నాకు గనంబరలేదు. అర్థికము మానవంని
 వర్ణించుచున్నది.

పిమ్మట యాగిరికుప్పామగో అహ్వనేత్రా లాగ్యల్లలాశ్మేతరా లోపియాః
 పిమ్మట పుట్టి మా పూర్వపుణ్యవంబున మీరిందు నిలిచి యుండెడి.
 పిమ్మట తిమ్మగా నిమగ్నమైయున్నాను. అంగిరింపవలయును పొరంబులంబడి
 నీకలగిరియ.

■ యాగిరివస్తువు లేవనెత్తి నీవు వేరమార్చితి. నీ యతిలాష దీర్చుట
 నెఱి పూహించుచున్నాడు. అట్టి విషకంగీకరించితిని. కాని రెండవరోక నెవరి
 కింకా గింకుమని యడిగిన నకం దిట్లనియె స్వామి! అందులకేకరా యిన్ని రిక్కులా
 తిగియెగిరి. తను తెరింగిన వా దెవ్వడేని యుండిన వజ్రాణింపుడు. అనవుడు
 దగ్గిరి యింక నేపాలోచించి తెలియగా : నే నొక్కనిం జేర్కొందు. ఇట్లున్న
 వాని పంగిరింకువే? అని యడిగిన సరిసరి, మీ కన్న నే నెక్కుడు ప్రాణాంశనా?
 మీ యాత్మ తిరిసావహించి యట్లు కావించెద వా నతిం దనుదుము పన్నాని యట్లనియె.

ఆ. వె. కందు కాదానకవివరం దీయార
 నిలవు మనవి దారపిలి ద్విత్తియ
 రోక గా నకదు రోతి మదియొక్కం
 నాచిరించి భుక్తి కనుచుతింతు.

(4)

అననిపేత పిమ్మట వెరింగియుండుడు. అట్లుపేయదు భో పొందని
 నిగ్ని లగనండు రోపరిత రోయెను. అ నూట వివేచతోడనే యగ్నివిజయి పూర్వ
 లాగిరింబులంబడి. ముహూర్త కాం మేచ్చియు నొడలు తెలియరకు. యెడియొ
 డ్లాగిరింబులంబడి నిగ్నిండు స్వామి! ఇదికిం రోవురము రండు. స్వామంబావి

సెలవిచ్చినదీతి తేయకతప్పదు. మదుడు మదుడు పదుదని పలుకుదు నీవలకు దీసికొని వచ్చెను.

అగ్నిశిఖలు కౌళికాః ఇదియేమి కర్కమ. కాశీరాసుని మన మెప్పుడు మాని యోజుగము. వాని వర్ణలు విపరీతముగ జెప్పుకొను చుండురు. అత రవత్తిక్షకుని వింటి. అయ్యో! వానికార్థ మవ్యాప్తముగానే యున్నది. యతులక కర్మయేమము తెలియదు. కర్కశాస్త్ర కర్తలు యేతల కిడుమునకు యసముంజనమని తలంచెను. ఇప్పు డేమచకొన్నను వల - లేదు. వానిని చిలవకున్న శాసు లనని సూరించెను. ఎట్ల యిహు నాత్రికము భగ్నమైనది. కానిమ్ము కాశీరాసెందుల దెనో తెలిసికొంటివా? యని యడిగిన కిమ్ము డిటయే.

గురువరా! అట్లనరాదు నానుండుమీరు జానకజే తెలియును. కాశీరాసెట్టివాడో యెవరికి తెలియును? పోయి ముక్తిసంకమ రంకపి ముఖము నుగరంతి యొకపిండింతి పోయిపోయి యెదురుబడిన యొక పాముజీవి కాశీరాసని యెందుండునని యడిగితి. అతండు అగ్నిశిఖని చాచిన మెరిగివాదగుట నవ్వరు మీరతని బోకగా నియమం తుగా మేనిజేసి అత్రికమున మధ్యనూంసములిడుచు పూర్వసాంప్రదాయకముగను వానిని తిలువలసినదే ఆ కవి కవియవ్వములగుట చ్చీతుండగును. అతండు వేళవారికలో విరాసవతియను బోగము దానియింటి నుండును. అందు బోయి. విరాసవతిని ముత్తె యిరువురగా చిలుపుడు. అని యాకేపించుచు నతం డవ్వలికి బోయెను.

అతని హుటలానివి యగ్నిశిఖండు సిగవడురు. కౌళికా మనకి యాపద యెట్లు తప్పరు. వానిని చిలిచిన నొకతప్ప. పిలువకున్న నొకతప్ప. ఇట్టిదమున బడిపోయితి. మేమి కర్కమ. రే! వే పి కాహ్లాదముంబున నేమిటికి బుద్ధికినో అని తన్ను సిందించుకొన వివి కిమ్ముం దిట్లనియె.

గురువరా! మీ హృదయమున దేజో యొకటి స్థిరపరచుకొన వలయును. ఒకరి నింరాసుతులతో మనకు బనిలేదు. శానశీర్షుడు సామాన్యుడుగాడు. అయితే నీ యూర వందరు నర్పించుచుండురు. అనిమాట వడుపున గావించుచుంటిమి. కప్పిన పగుంకాక. సంతియమును విడుపుడు అవి చెప్పి యావిష్టని నేకవారికికు దీసికొని బోయెను. అందు—

శ. అయింటి లేవగొట్టిన

నీ యింటివచ్చి కోని కేగుడు మీర

సీయని త్రోసిన పిల్లని

కాయంబులు కుక్కలొక్క కదలి చనంగన.

కైలాసశిఖరాకర ప్రాకారములదే వాప్పు మగరంబుల వేవరూప నోవ మగరూపంబులగు గవాక్షంబులనుండి బయలు వెతలు పగరుపరూములదే దుర్గినమగు చుండ నందందు భార్యదేశముల వారొం గవలు ముఖ్యురాలైన మెరయ విద్యుంకబో

అగ్ని ప్రభువునకును, అది విడిచి తొంగిపూరుచుండ నముద్యతంబునగు కటాక్షప్రసారణం
 బును ముట్టినాచిక్కన్ బిరమలగు దనవసంప్రదానం సేర్పర భూతాతానివృత్త వచన
 పింగళసముద్రంబు || ప్రతిపాన లలిత వసంగతులంగతిగి తాను విజయతాకంబులుం
 బోగి గణిశపరివారణ ఇటు పడు తిరుగుతుండ నిక్కన్మితాంశకర్మనమలతో నది
 నిగ్గులు పిమ్మలాత్తి లోకిముంతో ప్లిగ్గు సుకమారకదీం దీర్ఘకృష్ణ తేజాపాముంతో
 ముగ్ధిర్బరదపరిధా గమనముతో సురత ప్రలవతి సంపండుడిరుగుచున్న. గణిశా
 బ్ధులగుల పరివరములు శ్రోతిముంతంగరాడి మోహము గలుగ జేయుచుండును.

మరియు సౌధపంకులు గరించుచున్న వోయన నవవరకవాద్య మాన
 ములంగ పింగళి పిమ్మనంబులు కర్ణపర్వము గానింప నిలచిటా శ్రాంతద్వారదేశ
 బులుగల పిమ్మనదేలలో నా శ్రోతియ బ్రాహ్మణులకు కిమ్మనతో దీగి తిడిగి యెట్ల
 తోలు రాజులనువలె ప్రసాదించుచున్న వెలసవతి సదనంబు గమంగని రత్నాంబు
 గుండలంబు వోప్పుచున్న యశ్వ కళంబులు తారి ద్వారమున గాలికినియున్న రాజ
 కులకుడు పోంగి కిమ్మని క్లిప్తయె.

సోనా ఇది వెళింబయిముందేమి ఇందు రాజభటులుండుట గతంజేమి? ఆ
 గిరి బులు గుండువా? అనవుడు, గురువరా: మీరు శ్రోతియులు. మీ కద వే
 పింగళుల పిమ్మనాడు. తోమచోరాజుగా రిప్పు రిండు వర్షియున్నాడు. రాజవసును
 గుండలంబునను పరిసవతి యొక్కరితియే ప్రయురాల. తేను విరానువతిని వరించెను,
 ... తానితి తానెలాగున వరించినది. ఒకయం రేదికిం బోవునరకు మన మందు
 తోలదు. అని మిల్లగా జెప్పట ని యాపాఠంబోగా. భోజంబు భర్మాత్ముండని
 పరిచితి ప్రపంబు లాలించురాజే యొకమ కియలు గానింప క్షింబురావ్వయి అని
 పరిగెన నా సేవించుచుండ కిమ్మండు వారించుచు నిల్చినయె.

అయ్యగారూ: మీను పెద్దవారు. అందరు సేవతె నుంచురా! ప్రభువులు
 పింగళులందరూ పెద్దల నుంచుకొందును. లోకధర్మముల మీ రెయంగక విన్నయమందు
 బులుగల పింగళుల మూరకుండుడు అని పలుకుచుండగనే భోజంబు ద్వారమునందలి
 లోక పోరసెలంబోసికొని మూరకుం వచ్చెను. అగ్నినిలుం బాన్పవుని సాకూతముగా
 పరిసంబు అని ముందుండు వారింజూర నట్లుగా మాయముగను పెట్టుకొని అంది
 అగ్నిని పుష్పకింబోయెను. తరువాత గోశకుం బాద్వారమునకేగి కాండపట మొక
 పింగళుగి యిది లోపలివెవ్వరని కేకపెట్టెను. ఆ మాటలుడని కూలిదీనేటి చరింప నొక
 బాలిక నూ వలకువచ్చి మీ రెవ్వరు? ఎందులకై వచ్చితి? అని యడిగినది.

కిమ్మడు—బాబూ! మీము బ్రాహ్మణులము. కాదానకిని సతమునిది కమె
 పిమ్మడు—బాబో! బాబూరా? అనవుడు “అమ్మను” అన్నదే విరానువతికవనమున
 పిమ్మడు—మీరమ్మని పిలువదు అని పిని యిగ్ని కిమ్మడు కోకా. దీవారా కవిభేదములే
 అగ్నిని సానియు సేవించు భోక్తగా వచ్చిన పిమ్మదేవరలు కడు సంసించుచుగదా!

మనం సంనిలములకే యాచన్యాసి యిట్లురెప్పెను. నాకునీని నిమగ్నతెంప నిష్ఠమలేదు. ఇంటికిం బోవుదమురమ్ము. అనవుడు కిమ్మ రిద్దనియె.

అరాధ్యా! మీరొక మారుపై నిలువకున్న సేమనదగిడడి అర్థికమునూల యటంకమిండు. యతీశ్వరునితో వారికప్పులు కరుంగడు పాపమా. మీరికిని నిలువ కున్న నా యేతెదాడు. కర్షివసు పృథ పాతగును ఓర్పు వహింపుడు. అని జనానికి మగజెప్పి బాలా : వారితో మాటాడ వత్కమనరము గలిగియే వచ్చితిమి. మూక వారికి నివేదింపుము. నీకు వంటి విలకిభామణి ఇలిండునని యోగిర్వడించుటయు, సబ్బారిక ముసి ముసి నగవులతోబోయి కవివరున కరెరం గెరిగించెడి.

అరంధవ్యా ర్థమి సత్కర్మమ మేదిదిగివచ్చి ర్వాకరేకమ న నా భూసురులం గని సీరురువననలు నయెనలం , పనురింప నాతో మేకేమి పనియని యడిగెను. ఆ ప్పిష్ట రతనెఱాచి యేవగించుకొనరు ముక్కుమూసుకొని యేచియు మాలారథయ్యె. అప్పుడు కిమ్మం దప్పాడుని వృత్తాంకమంతముం జెప్పి నెరి వీరింట వాద్రికము. జ్ఞాన దీప్తంవారి నొకటోక్తగా నిమం తింరినె. రెండవటోక్తగా మిమ్ము నెనుం రిండుమని వారే రెప్పియన్నారు. అందుంటే మేమిందువచ్చితిమి. వావుడు సరియే అప్రేమతుము పోహందని పరికి యిట్లు తెలిసికొని యక్కవిరింకుండు రోపరికిం బోయెను. ఆ క్రోత్రి యం దిరనెఱాచి కౌగి నా కుకదేవా నాదానకవి! వీనియందు బ్రాహ్మణ వర్చస్సు ఇందుకయలేదో? కిమ్మియం గ్రంథముల మప్పింపవలసివదేసాని వారి వర్కలు స్తుతిపాత్రములుగావు అయ్యెయ్యా! నీరా మవకు తోక్త. మన కర్మము కాలినిదే యున్నదని విసిగికిన గసికుం రయ్యగారు పి రేమియ నారోపింపవలదు. మహా త్ముర దరితలు కడు విచిత్రములు. ఇంటికిం బోవనురంధని దేశకునితో గూడ కౌగికుం దింటికింబోయెను.

అని యెరింగించువరకు కాలాతికమైనది. తయారకకథ పై సుజలియెడిట్లు యుండునని జెప్పబోడంగెను.

251 వ మణి

కాళిదాసుని బోక్తుత్వము.

అగ్నిశిఖిండు బ్రాహ్మణవసంఘన నిశ్శక్త్యశ్శంబులం దిచ్చుకొని పంపియు బోక్తల నిమగ్నతెంచ నిమిత్తము యెలుదేరి శివాయంతున కడిగి తొలక యసోవ రునకుం జెప్పి తరువాత విరావవశిభవసంఘన కరిగెను.

వాని బాచిలేయచున్న రాదెఱాచి ఓసీ : కాళిదాసుని లేదెనా ? అని యడిగిన నది సప్త్యుక్త వాంఛుడే లేకురా ? వాడియ్యా! విదమాచి పదవకాసున పండుకొందును. ఒక్కొక్కనారు మట్టపాఠ్యాహ్మముడనుక లేవనేలేవని యుత్త

రిమి చిప్పగది. ఆ మాటచి యా పాణుడు దిగులుచేటి అయ్యో! నేను నేను గుండ్లలో తిగిన బాగుండెడిది ఇది యొక్కపి తోత్తరశ్వామి. నా కర్మము కాం : నీ నందుం జేసిది కనుచుతింపవలయును. అరసికి నా మాట కాపకమున్నచో లిగి. ఎవ్వడు లేచునో తెలియదు. అందరనుక నే నందుబియ్యందవలసినదే. అక్కఱి. అపకా : నాకు మంచి ప్రాయశ్చిత్తము జేసితివి. ఈలోనిదాల్లె : ము. నీవ్విచ్చిని తోత్తరగా నయమింపుమని నయోగించు. తెలిసినది. యోగులు గొల్లబాగులు నా కర్మతత్వము ద్రవ్యములేను కలంపుతో నిల్లు జెప్పితివి. తెలిసి తిగిలేక జీవితిని.

అని యారక పశ్చాత్తాపము జెందిన లోపం నేటియో గొడగి కొను నున్న యా తోత్తరశ్వామి మునిట్లాచ్య గునిపెట్టి తిరిమిమాని జేగను మేరపైకేగి దాది పులగిపెడి దిగుండెను.

అమ్మ : ఎవ్వఁ బాపనయ్య అయ్యగారితో బయలుదేరినప్పుడు మన మీది యోగగుట గూర్చుండెను. నాకు పాదేశ్వరముక లేవరని చెప్పిన పరికపించెను. బాక నీమిథును నీవిది లేమిర. యని చెప్పిన నొప్పుకొని యప్పురతి యప్పురతి గుండెను. అతడింది యప్పుర తిరిపెనది. అతందు కన్నుల ముదిరికొనుచు లేచి నీనడిగి నాకు మేరపై నీవిది నోటి కాంబాపురమ్మ తుమిత్తున నమిసి యా బాకంబి బారి మీదా. మీ యిది బాగుకము నేగా? యని యడిగిన నా నిత్యుండు పక్షము నేటి: మమ్మ తోత్తరగా నయమింపితిని. నా కోరిక ముదియొకటి విన నుండును. అక ముడిమియు దివనందని ప్రార్థించుచుంటి. మా యింటికి గురవ కాంబునకు దయచేయును అని చెప్పిన సకండు నవ్వుచు వల్లెయని మరలి యింది రికిం జిగియు.

అగ్నికొలు దిండెం బావుడు అహ: , విరి వుయపు నవయత్నముగనే అగ్నిగితిం బావులులమును. ఇంటిలోపిన్న క్రోత్తియందెల్ల ముల్లంపింది యిది ముట్టిం బల్ల పుయర్చుమనెను వివరకరచారమును అభించెను. నీరు ప్పిర పులెన్ గూర్చుండ గురవ నవ్వుచుగాడు. ఎక్కడి నింపనవతి: ఎక్కడి కావదాను. ఎక్కడి తోక్కి. నాటి క్షిప్తము బురింగియన్నము వగవంతుడే చేయించుచున్నవాడు. ఎరుదాగు బావులు. స్వతంత్రము కాదని నీవందెల్ల మగుదున్నయది నాని పుట్టును. స్వామిత్వము జేయదునని యొప్పుకొనియెను. పరిపంచెలన్న కాని గుంబరనరము. నాని మీది మురికియంకయు మా పెరకలో విడుచుని గాబోలు. ఇది గుంబరంక మీదే యని దలంచుచు నిండికి జోయెను.

అప్పుడిది గెండుయామగులైనవి. అకని మం: పూరితేసి పరింబాది బాగు. నుంబాగుచెంది? మీ మనస్సునని నవనవలెనాచు దొరకిం? యని యుం బు. నాకు ముగము చిట్టించుకొన్న అ - దొరకిం. మీ యింటికి పోలే నాను

గొట్టివడి. కానీమ్మ చంటకు సహాయమివ్వరును వాలేదా ! యిది యడిగిన నప్పా ఊరే యిట్లునియె.

శ్రీశ్రీతియ్యలు మిమ్మేమనుటకుంజాలను రోకరకై యూరంతయు వెడకించి తిరి. ఎవ్వరును అపకారని పరపించితికి. అందరకు మనపై నీగుగానున్నది. అది యట్లుండ గాకదానకవిని రోకరగా చిరిచితికట. అతడు బ్రాహ్మజకులములో లేడట. మన యింటి కెవ్వరును వారట. పాటుం పీఠం గుఱుగఱుదాడుచున్నాడు. చుట్టూలుగూడ రాకెడి. కానిండు యిప్పుడెనుచుకొనెను బ్రహ్మజనులేదు. వంటయెనడి. మీ యహస్థానము దీర్చికొందు. కిమ్మలే సహాయము చేయవలసిందని చెప్పినది.

ఆ మాటవిని దిగులుపడి యతంధేడియో చెప్పబోవునంతలో నంతవాని వచ్చి కానదానకవి వచ్చియున్నాను. ప్లావము రేపిడునట. నీయకా నదా ? అని దెప్పిన నమ్మితిండు రొందరగా వాకిలికిం బోయి యందున్న కవికి నమస్కరిం చుచు రోడ్దెచ్చి యతని కువచారముల, చేయి కిమ్మల నిడుచించెను.

కానదానకవి కిమ్మలవెంట నూతియొద్దకుంటోయి యెరుగువరి గ్రాగిన వేడి నీళ్ళదించెం కిమ్మలు పరావహముతో నెత్తిపై యిరిపేకము చేయ దృష్టిగా స్నానము జేసెను. వేడిదించెంటులే కిమ్మల కరకలంబాలు కనిపింపనిగాని యా వినికి వేడి యాయకుయు సోకవడితారు. అతందట్లు తీర్మాన మిప్పుట్లమ్మలం గట్టుకొని యొడలించిటాటివాని జాచుడునక వచ్చు పిలువలనని చెప్పి యొక గదిలో గూర్చుంటి జపము చేసికొనుచుండెను.

అగ్నికిమందు బ్రాహ్మయజ్ఞ పితృతర్పణాదిసర్వ విధం నిర్వర్తింపుచుండ నంతలో జానతీయ లయదొందెనని కిమ్మడు చెప్పుటయు నతంబాయరికి వందనముజేసి తీసికొనివచ్చి విష్ణురోపవిష్టం గాటంచెను. సవ్యాస కానదానకవి వచ్చెనాదని యడిగిన గృహమెరి ఆ వచ్చిరి. గదిలో జపముచేసికొనుచున్నారని చెప్పెను. సమయమైనది. రోపరికి రోయి పిలిచికొనిరమ్మ పొమ్మనికెప్పుడ విప్రగారు. మెల్లన కలుపుకొని రోపరికేగి చూచెను. అమ్మహామహాపుండు బాహ్యపరాధమచేక యాత్మయం దీశ్వరసన్నిధానము గల్పించుకొని ద్యానించుచుండుటఁ బట్టి గట్టిగ నడం దెంతపిలిచినను బాతకదయ్యె. పిమ్మట బాపునకు రోయి కమండ్రాయని పిలుచుచు మెల్లగా పననియొడలిపై జేయరియె. బ్రాగిన యిమపకమ్మివలి దగిలిపకోడనే యతని చేయి భగ్గునమండి వర్జమానమడి.

అమ్మ యని యెఱుఁచుచు చేయి రాసికొనయెను. ఆ రొద విని యా కవి కమ్మలు దెలిపి చేయి విద్యంబుచు బారపచుచున్న యా జన్మికట్టలేయి పట్టుకొని

చోటిలో పూర్వార్థము గావించినంత జల్లెబడి యావంత యావంతయులేక యదా
ప్రసాద మంతర మెప్పుచుండెను.

అప్పు చచ్చికిటువ తలవెయ్యి దెక్కుదలేని తయరక్తి విశ్వాసము లంద
రంతా పుట్టిన భార్యతోగూడ నతని పాదంబులంబడి యచోపలారములు సెప్పికొని
యెల్ల పిమ్మట శ్వాసతీర్థంబు మొక్కిమ్మచు మహాత్మా । పిమ్మ నన్ను వందించుట
కెల్ల నీ పాగింపెనెవరి నెందరిచిను, కాదాసు మహామథావునని యెదుగకపోయిరిని
కాని, తేజపిప్పరకు, తేరియారా, కెన్నులకు చిమమిట్లు గోలుపుచున్నది, అయ్యారే
యెల్లగొట్టి మహాత్ముడు ; వేశ్యారోయన నేమో యనుకొందని, నేటితో మాధికయు
ప్రసన్నులొడి ముచ్చగునని యూరకస్థులెడేయించుక నన్యాని యెట్లనియె.

ప్రశ్నములు : కాదాసకవి యవయాకనందోరారు. అతనికి సంకల్ప
శిశ్యులు, అ పుత్రు, శ్వాసవంతులలో నెట్టివిజ్ఞాని లేడు ఈ విషయము నా కొక్క
మీటి జరిగినందు. తక్కినవారెల్ల వతని బ్రక్కతిరతుగా రంతురు. బోలాండును
కాని, మహాశక్తి యుండు గొరవించును కాని విజ్ఞానియని యెదుగదు, ఏమము.

గీ. పాది పేదమ్మలు నూరులు

నరీహత్యలు చేసినను శపంకలుపడన్

బరమార్థమేదీ కంచివు

పరికించగ వుణ్ణిపాపవంతులు రరలో (6)

మహామథావు బున్నతజరమూకాజ్ఞానరె గవంతుమందురు. అట్టివారి
యాత్యలగక్కి సాహాయ్యలు గ్రహింపజాలరు. అవి యా సన్యాసి యుపన్యాసింపు
దుండగని కాదాసకవి జపము ముగించి గది తలుపు క్రోసకొని యీవలకు వచ్చెను.
అప్పు గచ్చికిబండు మరియు మరియు నతని రరణంబులకు జోహారులు తేయుచు
దగ్గరలకు నున్ను తా బొందవ వ్యామోహము నప్పుడు కలిగిన సంకోచమును వెల్ల
డింపుచు బెద్దగా చచ్చిపడటయు కాదాసకవి యేమియు మాటారక సన్యాసి మొగము
దుది నుంచునానము గావించెను.

సమయమగుటయు చచ్చికిబండు యదాతాత్రయగా వారి నిరువుర
బచ్చిరిగి సమయ తాముగా న్నాకతప్రయోగము నెరవేర్చెను. భుజించిన వెనుక నా
టిగ్గ నిరువుర లాక్రొత్తియొన కుత్తమసంకానము గదాగున ట్లావ్వరొంది రమ నెంపు
లగుట బోయిరి.

ఇది యెరింగించి ..

జిగికి న ముతలి

సమతి ప్రముతుల కథ

మననాడు కొకసం దుపాఠ్యాయునికడకువచ్చి గుడవరా. ఈ యూరిపాలు దిట్టవారో యాచిరిరా? కాకిరాసుకవి మనంబుల గుడికెవని మనకు తెలిపేసరకు. విద్యార్థుల పెవ్వరికి వారమియ్యకి లోమ్మనిరి. జాననీయు నెవ్వరు దిక్షకు నిరవ మింజేసి వేటి జిహ్వాక నాడియూరు విడిచి యెందెమి బోయినరు. సభాపతి యా యూరి పిల్లల కంపఃకు మన యాందోరి బోలెదని తెలియజేసెనరు. రవ్వలయందు గూర్చుండి మనం నాడిమించుచున్నారరు. మన మిప్పుడేమి చేయవలయునో తెలియ దని పెప్పిన నాకోర్కెయింబ దిట్టనియి.

భాను. అతి గూర్మనెన యా మహాత్మునిప్రభావ మెవ్వరికి తెలియగలదు? వారికి కి తెలిసిన పిమ్మట నా కింతుకయే విచారమాలేకయున్నది. ముతలి తెలిపే యేమిచేయగలను? విద్యార్థు లందఱు మా యింబనే కుదుకుమాక, మీ రెమయి తయవడవలదని యభయహస్త చిత్తెమి. నాడినుండెయి నెలలే నాను లందె రుజింపు చుండిరి.

బ్రాహ్మదాశీర్వాద మమోహముకదా! కొన్నిదినముల కతని యిల్లాలు యాలాచి కథలగ్నంబున దిన్యతేజస్సుచున్నీతుం. రగు పుత్రుగం గనినది. మరియూ కాలక్రమంబున మరియొక కుమారుడును నాడుపిల్లయు నామి కువయొందిరి. పెద్ద నానికి సుమతీయనియు రెండవవానికి ప్రమతియనియు నాడుపిల్లకు దిక్షదళయనియు నా మకరణములు వ్రాసిరి. దేవతా కిన్యంవరి నా దిక్షణ మువ్వరు వెరలికయ నొందరక్కకా విభాజితకుల్లి కాలకోదం తడదం దుం మిక్కిలి యావంధము గలగ జేసిరి. ఆ దిక్షం జేయు బ్రాహ్మణ్యము మూర్తీభవించినట్లు మెలకుచు జాపరకు వెరగు గలగ జేయవలెను.

పితృదత్త బాలికయై యచ్చరపోలిక మెలయుచున్నది. యోవనంబున నెట్టిసోయగపు విరాసములు గలిగియుండునో యని ప్రణంక్కిల పడకొచ్చిరి. అగ్నిశిఖరు యదానామక బుతులకు నుపయోగము గానింది యశ్వయవసు రెప్పురుండెను. అమ్మమారు లిరువురు ముతలముగా విద్యలు గ్రహింపుచుండిరి. యముడు క్లగ్నాద్య శంఖాలు విరాచింపడు. పెద్దవానికి పువమాడేములు ముగియక మున్నె యగ్నిశిఖండు పరలోక ముంకరింపెను. దేవదత్త పుత్ర పేరు యందు కయు భక్త సేయక భర్తతో సహగమనము చేసి వాడములో గడిసికొనినది. వారి కప్పటికిని వెలికిలేదు. ఎవ్వరు నారించికి రాదు. వారి నెవ్వరు చిలువను. అగ్నిపిల్లనను బ్రాహ్మణుండు పితృసఖుల కగల దిక్కులేని యా మువ్వరు పితృల సేమ వరయారు వానిని గుఱుమలో గూర్చుకొనుచు సభాపతికి తెలియ జేయు

అప్పుడు నరసింహుని పగ్మలమును యందుగల బాసుదండేసి తెలిలోనుండగా బుద్ధినవారికి ప్రాసమిచ్చి న్నను భవని విరాజింపెను.

అగ్నిశిఖిండు స్వర్ణరత్నమైన కొండ దివ్యములో విద్యాధుఁడగు కలయోక నుండు పుష్ప లాలకర దేవముని కిరిగిరి. అప్పుటికి దివ్యరత్నము బలియేండ్ల ప్రాసమున కిరిగి మిచ్చుది. తెలిసి తెలియని భావముతో నా కన్నీయమే నంటి ననుకొని పుష్పగళం చేయించెను. ఆ ముష్టము నిలువవలక యున్నదానితో విద్యాధిగణుని గర్భవచ్చి న్నగళం వెంపెచ్చుకొనుచుండెరి. అక్కమారుణకాయార న్నగళమును పుష్పము మేర్పరికాను. వారే యింట గూర్చింపి పుస్తకముల బరిగి శిఖిండు వినియి పుష్పము వర్ణింపఁబడెను.

విద్యాధిగళంప ముగ్యదుకము. మేనకవ్యసము ప్రాసమకొని సాన పుష్పమును బ్రాసించుచుండెను కోమలమునా కన్యకా రత్నము నంటయం గుంజిగిరి. సంతకము పూజాములు వరువుచుండును. సావిత్రి దమయంతి లోకము పక్షివలల దర్శకములు రథిని వారి మగళంబులు గొప్పయోడును నన్ను లతో పుష్పగళంపుచుండును. వారిదమ చెల్లెలిని దర్శయి ముద్దుగా జూచుచు లోకమునకు దే. లోపమగవరకుండు గాపాడుచుండెరి.

పుష్ప మారుణకానాడు పితృప్రబునితో చెల్లెలి వివాహమును గూర్చి విద్యాధిగళంబును నెరకుడు మీరు తెలిలోనుండగనె నంబంధము గురకకున్నది. లోకమునాగి పుష్పగళంబుతో తెలియదని పలికిన కానిండు మంజునకుడు గొప్పగిరి పెండ్లి చేయవలెను. లేకున్న దానికి దైవమే తర్త. అట్లే యుండ గుంజిగిరి పుష్పము సమధానము చెప్పిరి. అదిన్నది పంచకము గ్రంథావలోకనము నీ గుంజిగిరి విషయము లేమియు గణించదు. పితృరత్నము మేన యోవనము చొప్పునానినది. కాని తద్వికారము లేమియు మానసము నందినని జాపు. నీటి ప్రాసమును నుంజిగిరి కరుగలుకవచ్చి యెన్నడిలుకదలి యెవంగదు. పుస్తకములే యుంజిగిరి పుష్పములు పూజా గాదలే లంబువులు. ఆ పదును పోదమందే విద్యాధిగళంబు జూచుచును లోకవాసించుచుండు మానసము ప్రసోపించుచు కాలక్షేపము నీ యెరుంగ మాత్రము నర్తనీకేవదోహ్యదయ లక్షణము బురయించుచుండు విద్యాధిగళంబులును నా చందలాక్షి యుండుకము గ్రహింపలేకపోయినది. అన్నము విశదలెరి, తిన్న వివాహము తెలిగకకుండుండ నదిలోగనికార మనుకొని యున్నలు నీయుండు గొప్ప దివ్యములు ముందు లిచ్చించి నవల జుకత, పాలిండ్లుగిన్ను, పుష్పములు ప్రాసముండుం బలియి మూడు నెంబ దాదెవర నని గర్భ చిహ్నం బుంజిగిరి పుష్పము గ్రహింప గలిగిరి.

అనాడు సుమతి యా యువతి గర్భవతిమైన మాట దాడిపించుకొని పుష్పములను బ్రాసించి దర్మకావ్యకారణము మెప్పుమాట లేన్నుడు రిత్తవోలు.

శో: మాత్రాన్వయే దుహితారై వైకళ్యా వసేద్రాహ
 అంబానింద్యై గామో విద్యాంసమపి కర్షతి.

శో: తల్లితో నుట్టునక్కతో దవయలోద
 నేకకళ్యాణమేవ దానిమ్మటిని
 మోసమనెంచు విషయమూహ మెట్టి
 పనికితోత్రమైన దుర్బలుసేసి.

ఇంకొకయభావమును మహర్షిగూడ నగ్రాధములో దింపుచుండును. బ్రహ్మయంతరిదాను పుత్రులను మోసించెను. ఈ యిందీలో సోదరులముగాక మరయెవ్వరను లేకు, ఏకైకరత్నమిది మిగము అని యెఱుంగదు. గర్భవతి యయినది. కారణమేమని యూహించ వలయును? నేకగాని, మా తమ్ముడు చీ! చీ! అట్టి తుప్పుపుటల వాటిల్లు పేయును. శోకించుబ్రాహ్మణునికి బట్టి మేదా ల్లాసము నేయును నియతవర్తకుడగు వాడు ఆకార్యకరణము సేయునా? ఏమో కామాంధులు యభావము క వివేక కూన్యులని చెప్పుదురు. ఏకైకరత్న సంతక ముత్తమ వితనుతో సర్వైకంబుగా సేయుచుండును ఇట్టి వీరపు పరికారంబునా? ఏమియు నెవగనిచో గర్భవతి యెద్దిగను? ఏడియ నొక్కయుంప కళ్యము కాకున్నది. ఈ రహస్యము దెవమునకుగాక మనుష్యుల దెలియదు. పాపకృష్ణములు కనురాగ జూడుటకంటె నెంచేది లేనిసోపుట చెప్ప. అని తలంచుచు నా రాత్రి దమ్ముని కోక కమ్మ. వాని ముగ్ధ బుద్ధిలోనికి వేకువకామున నెవ్వరికిం దెలియకుండ నునుచి దేహాంతర మరిగెను.

ప్రతులియు దెలికముగా నాటి ఏకైకరత్న గర్భవతి యయినదియు తెలిసికొని మరికవించుచున్న వలననే యా పుని అరిగియుండునని తలంచి లోక ప్రవృత్తి యెచి కాముమును గర్హించుచు న్నీ దేవీకవల వింటిండును సోచరి స్నేహ పోకబద్ధుండె యాపి నేచియు ననకాంత యన్న పేర నొక చీదీ వాచి పురాంగంలో బెట్టి యెవ్వరికి తెప్పుకొండ ప్రతులియు నాటి వేకువకామునజే విరోక మరిగెను.

ఏకైకరత్న వాడుక ప్రకారము వేకువ కామునజేచి యావ్యవధానము సేయుచు నునుచి పండుకొనియున్న గదిలోనికియి అన్నా. రెమ్మ. రెమ్మ. తెల్లబాడుచున్నది. నాను బ్రాతకకోకములు సెప్పువా? అని యడిగి ప్రతివచనముగానక యెకండులేని యెవ్వరికి లోయెనని తలచి ప్రతులి గదిలోనికిం బోయినది. అతండును నుడుచిను. ఇదెప్పుడు పెంచరికడలేని యొక్కడికో పని యుండ యేగిరపి తలంచి తక్కారణ మూలోచింపుచుండ వింతలో తెల్లబాడుచి అబ్బాం వలసించులకి ముగ్ధుపెట్టి బుద్ధిపివంత పండు సుమతి వ్రాసిన దీచి గనంబడినది. విప్పి చదువ పట్లన్నది.

సీత తమ్మరా : మనము కుడ్యోజ్జయింప వృత్తు
 లము పోదరియ సుఖం పుష్కల
 మన ముప్పుకక మాచూరియంట
 లేదు పోవడుగ తెలియను పలు
 పదిలి యెప్పుడును గుడ్డినియొక్క లేను : యే
 నుని కలంపగ దగునయ్యె చెప్పమ :
 ప్రపంచ యెవరు కత్కారణ మింతక
 స్తు మరేమి వలయుండు నాంగరాదు.

గీత పాపశ్రద్ధలు లేకంపనోప మేమ
 గలుగవలె పదాలివై యెగుమంట
 గాదెర పంపుమిక నీవె గర్భవతిని
 గోరిరియంటివ గాంతు నెప్పుడెప్పుడు

(8)

అందు తరము రదిరికొని పితృదత్త గుఱాచు నెం జరికింబడినది. ఇది
 అంతయు మేము తెలియలేదు. ప్రపంచకమ. గిరగిర తిరుగుచున్నట్లయినది.
 బింగి చుట్టవ కడలు అలిసి ముక్కుపై ప్రేరికించి యోరా : మేమ గర్భవతి నెల్ల
 గాంతు. నా సోదరుం దిట్లు వాసెమే ! ఇది స్వప్నమా ! కాకన్న సుమతి
 నా కెల్ల నామనా ! అయ్యో సోదర వియోగదుఃఖము వేనెల్ల సైరింతును? ప్రమతి
 నామనా మనస్సప్రాణములు వరించువా ? ఇట్లువచ్చి నేమియును యభింతును ప్రమతిరాక
 దగునుమంట.

అంతలో సారిలేయుటకై రాచి యుదెంచినది. రానిం జూచి పితృదత్త
 బింగి ముద్దుపోతుడు టిసి : చిన్నప్పు నీలి వెంరేం గనంబడెనా ? అని యడిగి
 కలంబులేదు. అమ్మా మీ మొగములు తిన్నవోయి యున్నదేమి ? అన్న లెండెగిరి ?
 అని పోయి పిదపింతువా ? అని యరుగుదు వరపుడున కేమియు నుత్తరమియక
 తిన్నులనుగనుకొని దానిండుచుండెను. ఆ రాని ముగ్గులుటకై ద్వారంబందము మీది
 గూర్చి : వి యడిగినది. కనంబడలేదు. ముగ్గులుటయు పంరాంగము ద్వార లం
 పుట్ట పు సొదలి : పడుట లోకం కలవాటు రానిదేయ దగిలి పంరాంగము జూర్రింద
 నుడు దానిటిన ప్రమతి వ్రాసిన పిటి గాలిచే నెగిరి వారలుండు పితృదత్తచూచి
 నా : నుడువన కడవ వెలున్నుది.

అన్నా! మనపద్మాంబు భక్తులె నమహాచురుగూత యుం దియ్యమూహమును
 జూరంబునెంచుచు. మన మన నెంతవారము. కామము యభావది వినియోగము
 గాంతు ను మ ప్తరియ యగుంగరామన పితృదత్త యంతర్యక్తియగుట నీరునుం
 పుట్టించి పోలేదు వారచ మగ్గిపూతై యున్నది. ఎవ్వరి నేమచుటక నోరారు.
 పాపగ్గి శ్రద్ధలు లేకంప పద్మము లేని వాడవగుట నెట్లుమందవారక దోంకర మరగ

చున్నవాడను. సోదరిని గాపాడుతానను నీ మీద నెడిదిని. అంతరి మంచి కథలు నీవే వహింపవలసి యుండును. పితృరత వసుదేవులలో జరిగినది దాని నేమియు నిందింపరాదు. బ్రతికియున్నవ నెప్పుడైతే వసు గంసీకోపించును.

ఇట్లు

కవచ్చియసోదరుడు ప్రసరి.

పెద్దదత్త కథ

ఆ రీతి లాడువుకొని యాలోది వెంటాడి మూర్ఛిల్లినది. పెద్ద తనవున కొడలు తెలిసి మా సోదరులూ : మీ చెల్లెలి కింమింగియు మీరొంకొక లనుమాన పడి నన్ను విడిచి రెంపొవుదురా ? దిక్కుమాలి యొక్క నిమిషము బ్రతికియుండు ననుకొంటారా ? ఇక గదియలోనే మదిసెరగాక. తానీ వాకి యహుడ యిట్లువచ్చిరతో తెలియదు. వుడువనంపర్కనుజేక గర్భముదయించునా ? ఛీ ! తండ్రుంపకి నన్ను గాలాముగా బెంచిన యన్నదమ్ములు చర క్షణంబి లేకముం పాల్చి బోవ వెంటడు బ్రతికి యేమిచేయుదును ? వచ్చుదుమే కనుక మిన్నంపఁ బంపు కొని వెళ్ళి వెళ్ళి యేడవదొంగిలడి. దాది మామెదావునను బోయి... అట్లు ఎప్పుడను గలంపని చెల్లెలి నీ పెద్ద దిద్దెరుచ్చుంది వేమి ? అప్పు రెండబోయిలో నిజము తెప్పుము. అని యడిగిన కొంత సేపేమియు మాటాడక యెట్టకేల కిట్లనియె.

2. నీ : నేను చాలాంతెలివా ? ఆ చిహ్నము తెలిసి ? అది యిట్లు వచ్చును. అని యడిగిన నద్దాని సెదాను : పితే తెలియకుండ గర్భమైనదియా ? నీ వడలు, నీ నడుము, నీ మొగము చూచుకొనుము. నీకే తెలియగండు. నన్నురుగనెల ? నేరిది వరకే గ్రహించితివి. పెండ్లి కాని చిడవు. పెద్దలింతులేదు. మీది గొప్ప వంశము. ఇట్టిరట్టుజెందుని నీ వంటి వానికి దగదు. నీ వెవ్వరితో రోగింపితివో తెప్పుము. ఆ కథ దాదముని యడిగిన మీ రోగమున వేమి ఏమింపితి ? అని కనకుమునా దా దాచి మరియు నిట్లనియె.

వారింటి : నీ పొగ నంగనాచివోగదా : బోగమున వేమియో నెనుంగంపి యిటు బొట్ట పెంపికొండ్లి ? చాలా. చాలా. నీకును తెప్పమని రసిమిడిన బో బొమ్మ కందా : ఆవ్వరికి బొమ్మ. ఇంక వేవెవ్వరితో మాటలాడను, వాడు నీవు నీకులు పెప్పనండు. అని యదలింపి కమ్మలు మానికొని యాయన్న మీప్పు పెం డియు పిలిపించ కొరంగిలె. అప్పునా దాది వేగమపిక్క సబుందగు నన్ని చిక్కుని కవగిగిఁచుయ్యగాఱా నుపకీ ప్రమతులించిలేకు. పితృరత యాలోదులించియున్నది. మీరు వచ్చి మాదాచుకుని తెప్పలము నవ్వడము వెళ్ళి తెప్పల నెప్పరికి నెప్పరికి కరుగులుయు : త్రెయ్య యేక. చరదంబులంబు గోబర సేమన దొంగిలెనె. అతం

మూరదంపుడు కారణమడుగువంక వక్రమికి యేమియటం దెలసరి నాపీలులు రెండు పాతల చేరినవివడి.

అనిని అడుపుకొని యాపాతం వహరవిష్కంబాపాముతో ముక్కుపై ప్రతిగుండును అపవరన ముట్టు జరిగిరకని హరిరంపుడు చుట్టి పిరికియము. నీవు గొప్పగా గర్వపతివైరాణిమి? చెప్పు మనస్త్రుడు లాళా : నీ పాదములతోడు. నా మీది గుండు పరియది. బహుము బున్నమని చెప్పునున్నాడు. ఎట్లు పర్వనవియో అనుభవము ద మళోద్రుము లేని యవసాధివైతివేని వనింపుము. నీవు వర్ణింపకున్నను మూర్ఖునివత్తు భేసించుమని గాక : సోదరులు పోయిన వేలివంతునా? అని పెద్ద ముఖంగుడు చింపించినది.

అతం గా పైవలి నాచరియదు. అమ్మా : నీ సోదరులయంగక తెలిపేయిది. నీ ముగిస : అ చికిచరామనమైచియను చూపింపడు. నీ నిర్దోషకమనలంగవంతు దెలిసి గింపక మున్ను. తొందరపడకుము. నీ కేడియేవ కంవచ్చినదేమో జ్ఞాపకము లేని శిశువే. అని యడిగిన వచ్చుకరి యిండువ ద్యాపించి స్వస్థికి నవీవయారెడు కండ్లి మిరిగిగన నిప్పుడు జ్ఞాపకము వచ్చివది. కొన్ని వేలం క్రిందల చోకనా పర్థవ్రాతమున చోక పురుగుడు వచ్చి నా మందము మీద గూర్చుంటి యెరియో లేనినట్లు కల వచ్చి కది దాని నన్నుతి తెప్పలేదు. పిమ్మట దాని ముఖయే ముఖని పోయితిని. అని యిప్పుడు సహజుండు సంతసించుచు నెట్ల నయి.

సోసరి : అతియో కారణము తెలిసినది. ఇట్లు చిత్రములు అనుగుట లోక ములో నెప్పుడి. నీకు మంచి కుమారుడు దుదయించవగుడు. నీవు విచారింప వం దుని నువారణించెడు. అంతలో నా చాత్ర యంతయు నూరి మీద ప్యాపించినది. అదియో ముఖంబు నీవును నుమ్మ సమృద్ధిక్కుంకంబుగా తెప్పకొనుచుండి. ఎరిగిన పోతము జోలపడు చాంబిచెచ్చి పిత్తద్రవ : ఏమి చేయుచున్నావు ? ఇటువా : మీ చుట్టును చోలంతర ముంగిరేమి ? ఏమిటికి జోయితి ? సెనానులనీ ఇదేమిచోర్కయే? ఘోరిపగి గిట్టని గనియయచా యేమి : జిహ : ఎత్త చోప్పుమో నాపి వరనలే విడి కిది? అని యాపింపెచుచు — అమ్మా : నా : పురుషెక్కడ పోసికొందువు ? నామము మీ సంతతి మున్ను మేల సంతోషించుచు? అనివారి కంపించు మంతలు ముఖంబు మూటి కేమి మూడునో యెవ్వరెనుంగుడు? అని యాపింపెచుచు గుం టియ గుంపులుగా వచ్చి పోషించుచు.

ఆ ముఖంబు హృదయ జూంతులై నాటనాలోర మరణ కృతవిశ్వయయై చాంబి : పిద దుదయం నెరిగి పితృసభుండు అమ్మా : అందవన్నరణము మహాపాతకము గుండు పొచ్చుచున్నది యొద్దముము నేయరుము. నీవు విశ్వానరా ప్తి. నీ కడుపున ముండు పొంగు పొంపగుండు. రోదనములును నెలలపెంచించిర సెనానుము. అని యా పాద లోకి గుంబిరమృదుము. పామలగా గాపాడుమందెను. వచ్చివచ్చినది నన్నులికి

బొమ్మని కనలేమంటెను. అమె కేలోపము రాకుండ దగిన పరిచారము నియమించెను.

అవి యెరింగించునటులు శారాశీకమైనది. తనవంకలోదంక మువ్వరి ముడీరీయం దిట్లు చెప్పంబొందగను.

254 వ మజ్జరి

స మ స్యా పూ రణ ము

భాగవతమున భోజనమహాకాండమునందు మాయపిషిము పరికొని యూరి విశేషములం దెరిసికొనుటవారుకయే యున్నది. ఒకనాడప్పుడమితే దండ భారణంబుకనుగు కృష్ణమక్ష కృపా ప్రసాదము యామామహానమున గంభీర కిష్కకొని విభావీ పిషిముతో బద్ధింపఁబడి యెరుగఁబడి వికఠముగా బ్రాహ్మణ వీధి నందులో చూరుపంప పొందుండ లోపలి దంపతుల సంవాద మిట్లు వెనంగినది.

బ్రాహ్మణి - నానా : అగ్నిశిఖిని మాతము పితృదత్త మెన్న మగ కథవుని గనినదట. ఏంటిది ? ■ బాబు దెంతయో దుఃఖముగా నున్నాడట. మనస్థిర మెన్ని చూచి పర్చినది.

బ్రాహ్మణుడు—పురుషుడు వచ్చినది. నీ : ఆ పేరు తల పెట్టకుము. వాని వర్తనలు లేక ప్రవర్తించినది.

బ్రాహ్మణి—నామనామ : లోకులమహాను ములు వచ్చినది. రాత్రి కలలో నెవ్వరోవచ్చి యామెతో గలిసికొనెను అందువలన గర్భమైనదట. అమ్మాయి వెప్పినది.

బ్రాహ్మణుడు—ఆ కల్పన దాని కండ్ల పలు దగ్గిమితులు లేని యున్నాడు. అట్లవక యున్నంతవరని చెప్పునా యేమి !

బ్రాహ్మణి—అట్లు బుత్తరమటలు వాని యొకరిపై నొక రనుమాన పడి లేచిపోయినది. ఇదా ? ఈ సింధు వారికెట్లు వచ్చినది ?

బ్రాహ్మణుడు—ఇట్టి యపభ్రాంతి మహిమి యూరిలో నియమ గంభీర నలుగురు మీదనమియ్యరా ? అట్లా : మీర కండ్ల తెట్టగర్వము : కానె శ్రోత్రియత వనియు నూరిలోని వారెల్ల నవవిత్తులయెరు దంబునాది. వానికి మంచి సంకానమే కలిగినది.

బ్రాహ్మణి—ఇంక చాల్చునను బ్రాహ్మణులలో గలమా ?

బ్రాహ్మణుడు—తండ్రి వారి సుందరము వారికి వెలియే. ఇప్పుడికవ్య కుంటివలె కొడుకును గన్నది. ఆ వెలి నెవ్వరు తిర్చగలము ?

బ్రాహ్మణ—నరాధిపతిగారి చేతిలో నాచుగురూకలు బెట్టిన ప్రాయశ్చిత్తము గోగుగుండురా ?

బ్రాహ్మణుడు — ఈ లాటి మాట రావకుము. ఎవ్వరైన విషవ కమ్మగుడు.

అని మాట మార్చుకొనిరి. ఆ సంవాదమంతయు రోజుభూతాంతం బార గొంటును. ఆ పల్లంతము పాఠముగా తెలియక రింశించుట నలుగదిలి కొంతదూరము మృగించి మరొకరికి యింటి చూడు ప్రక్క నిరావంతులుటయు నం దిద్దినంబాదము వినియోగించెడి.

భార్య—పితృదత్త కుమారు డెంత లేక్కగా నున్నవా డనుకొంటిరి. అది. ఆ నొంగుగడ్డము చూచితీరవలయును. ముద్దులు మూటగట్టు చున్నాడు. అది విసిగి లాటించోయితిని. నా కర్త కుమారుడు గయగూరదా ?

భర్త—నీవుకూడా వచ్చేతిరు లేదీనట్లు లేయము. మరి కుమారు గ నడవించవలెను.

భార్య—అది యేమి దేసినది ?

భర్త—ఏమిలేయకన్న కన్నక తెల్లు నుతుం దుదయారును.

భార్య—స్వప్నమిలో నెవ్వరో వచ్చి దానిని గూడెనట. ఆ మాట యెల్లద టుందూ యేమి ?

భర్త—నీ తెచ్చదేని వల్లి కలవచ్చినరా ? వచ్చినం బాగుండునుగరా ? ఈ లక్కరిమూట లీ కాఁచులో నెవ్వరు వచ్చుదురా ? అది యగ్నిమి తుడు దేసిన గొల్లగుంటు.

భార్య—పాప మా పితుడు వాడును చివ్వుతనమునందయు సహవాసము. అట్టిగుణవంతుని లీ వృధించిలో దేరని తెచ్చగంను. ఎప్పుడూ పుస్తకములే చూచు చిందును. అది యారావ వంతువారింకొకత లేదు.

భర్త—గణములు మంచియే. ఆరావ పిత్తుగూగా జేయును. పుస్తక ములు నడువవచ్చును. కరువులో గుణమెట్లు జోవును ?

భార్య—అయ్యో. గర్భముమాట వాడు తెలియదు కాని యదీ విరోధు లాని నేను కదతుచునేని చెప్పగంను.

భర్త—మహా ! గర్భముమాట తెలియదా ? విరోధురాని తెప్పెదరా. అదే బోషము లేమియు లేకపోవచ్చును. అక్కడనే సందేహస్పదము.

భార్య—దానికర్మ మట్లున్నది. దానికి రిక్తావృత్తన లేదు. పాపము అగ్నిమి తుడే పురుగు పోయించుచున్నాడు. అని కెన్నిరు పడుచుచున్నది.

సంవాదము వినుటచే రోజున కియ్యదంతము కొంతయంబోరణ గాదరన్నది. అరం నక్కడ గదలి మఱియొక పీఠం బోయి యాకర్షింప చేరొక

అంతలోనే విడుదలై పునా కుర్రయ్యకాంచిన నా పరివ్రతను నామె గనిన
 బిడ్డలుగా మేలతో వ్యవహరింపగ నన్నిమిత్రులకి వార్త వచ్చి మంత్రిసామంతు
 లింకాపైగోపాల సమీపముగా విశ్రాంత యున్న హరిక గృహపరివరమున కరిగెను.
 అప్పుడొక బంధు వచ్చి నాచు కివరికనెడ నతి. అయ్యకొమ్మనునకు బాహ్య దృష్టిలు
 గల పుంజు గూర్చుకొని వచ్చి యాచును బాంధుని యాపై పొలిచి విరాగముం కల్పించు
 నున్నది. నన్ను నగించి నా పేరించును మరలినోపుచుండిరి. అడుచారకు మాటలు
 గొప్ప గొప్పగవడి చెప్పులం బెనెను. లోకులు కాక వచ్చెను. అప
 రంజిత బిడ్డలను మేల అనుమత్రోకంకునుగూడ గడుపితిగానుండును. విశ్రాంత
 బిడ్డల బాంధు ప్రసంగించెను నెనుమరింపదగరా అవి యాలోచించును నన్నిమిత్రుల
 బాంధు లింకాపైగోపాల సమీపముగా విశ్రాంత యున్న హరిక గృహపరివరమున కరిగెను.
 అప్పుడొక బంధు వచ్చి నాచు కివరికనెడ నతి. అయ్యకొమ్మనునకు బాహ్య దృష్టిలు
 గల పుంజు గూర్చుకొని వచ్చి యాచును బాంధుని యాపై పొలిచి విరాగముం కల్పించు
 నున్నది. నన్ను నగించి నా పేరించును మరలినోపుచుండిరి. అడుచారకు మాటలు
 గొప్ప గొప్పగవడి చెప్పులం బెనెను. లోకులు కాక వచ్చెను. అప

మహాగణాః పితృదత్త కడు సుత మూర్తయః. ఈ యూరి పాఠరేఖగత
 వివరమును నిండు నియమములు. దీని యన్వయ చంద్రశోక్తియులు ఈ
 ర యూరియే పోనక నియమ రిపే నొక కమహానమమదే దేశాంతర ముగిరి. మహా
 గణా మహాగణానిగా నవోహమము మున్నాడు. "దర్శనమ్య బలంధానా" అని
 గుర్తింపబడినది. దిష్టమాలిన యా జాలికకు దేవరయే దిక్కు కావలయును, అవి
 నిష్కలమగునది పృథ్వీ యపరిమితానందము జిండును తొత్తికల్పదోని యా శివపును
 (చంద్రుని) గూని శరణాధర లక్షణములను పీఠ లేవతాంశవంశ జనించినవారు సంత
 రించు లేదు మార్గాడు ఈ పాఠన క్రి నియ. తారదోతముః నేడు మొదల
 బడినది తొలగించబడదు మేము వహించుము. వెలస వీరి శైలసౌమ్యవనకమ
 జరిగినది పది పదనముగా వేర్వరలి వంపునుండును. అద్వితీయము ■ యూర
 కంబు నొ గింగునయును తెలిసినవలెదే యది వరికి కావలసినసౌమ్య గురించి తెలిసి
 గాని జగదసౌమ్యప్రదే యా కాంక్షనకు గామకగానిది పరివారముతో గూడ నిండి
 జరిగెను.

అప్పుడే మంత్రిలో నాలోరించి వెం వెంకు బ్రహ్మదీనసంబంధమే మూడు
 కుండలు. సీమారములు పేర్కొనక కనపడుతుందనియును కాననమ వ్రాసియున్న
 కవి. ౧౦౦ ౧౦౦ మూలన కావతిని రప్పించి యాది నియె,

రాజా—మీరు అగ్ని కియిది కూతురు పితృదత్త వెయ్యంగుదూరా ?

సదాపతి .. శం, దినాచిహ్నాది వైకుంఠదుర్యం.

౧౩౮ - పితృని భక్తు మీయ తెలిపేసేరికట. ఎందుకు ?

సకాపతి - ధర్మశాస్త్రము మునునదిది పెండ్లికామం నిరస పునఃసంతో
నాని పంపానాన గురుకులే

రాజు - అయితే తెలిసిపోలేదేమిటా ?

సదా - అది యెవ్వరికి తెలియగలదు.

రాజు - అయితే స్వప్నములో దేవతలమధ్య వచ్చి కంటికొనియెను, తానం గర్భవతియై పుట్టినదిగదా. ఇంలాపెరిగిన మేమియున్నది ?

సదా - అందుకు వట్టి చెప్పుడుకాదు. ఆ మాట వమ్మ వర్ణముగా నున్నదా యని యారోపించవలె యును.

రాజు - (కోపవ్యక్తితో) నేను దైవకోపమయినది చెప్పుచున్నాను నమ్మ దురా నమ్మరా :

సదా - మహారాజా : అందులకు నేమీ చెప్పుదును. పరమగురితో నిని నే నొక్కయడ నమ్మిన మేమిలాభము ?

రాజు - నలుపురతో నా మాటగా జెప్పుము. ఈ మాటలు తెలియనివక క్షింపెనె వాగ్దత్త. పో పొమ్మని కనరి యీలిక లోపలికిం లోయెను.

సతాపతి యిందకివోయి మనునాడు రర్హులయం దొకపక గావించెను. ఆ సక కాంతారో వేసపొందిన బ్రాహ్మణోత్తము లెల్ల విచ్చేసిరి. ముందుగా సదా పతి యిట్లుపవ్వనించెను. సదాసానురాగా : మన్మథాను మ నేదశాస్త్రపాఠంగతు లగు పండిత ప్రశాంతులచే నిండి యున్నది. ఇందలి లారందరు పూర్వజార మాతము లని వేర చెప్పవలసరములేదు. ఇప్పుడు మనకు ప్రభువు లోకాండు. విద్యాపీఠమే కాని తెలివితండు వైదిక కర్మలయం దింతగా నాదరము వహింపదు. కపింద్రుల వెక్కుడుగా గౌరవించునని లోక విదితమేకదా. తత్వం నాదారపరులు, కర్మహితులు స్నానమున జేయకుండ కుడింతును. కృంగారవైరుషులు. ఇందులకు నిదర్శనము కాదానకవియేకదా. ఈ రద్దించును నరని మూలమువనే వచ్చినది నమ్మ నిన్న రాజు విరిపించి వీర్యదీప్తకన్యయై పుత్రుని గనినది గనుగాక యుత్తమురాని దాని తెలిపేనవదాని క్షింతువు పోయి పీ బ్రాహ్మణులం తెల్ల తెప్పుమని నాలో జెప్పెను. నే నేదియో చెప్పగోయిన నాయనకు గోపము వచ్చినది. కాదానకవి బ్రాహ్మణారముమాట యుగ్గించమనుకొంటిని కాని యూరకయే మండిపడుచుండ నా మాట చెప్పిన నాజ్ఞాముద్దోసిన యాహాళివని మదియం గిన్నయగలదని యూర కుంటిని. ఇందులకు పిరేమందులో చెప్పుడు మనకు రాజుతో గంపము వచ్చును. అలోపింపుదని తెప్పి కూర్చుండెను.

అప్పుడు మరయొక క్షింతువులేచి రాజుగారికి గోపము వచ్చిన మనం వెమిచే యును ? కుండు కట్టుబాటుతో దాను జోక్యము కలుగజేసికొనుట కడుంగదు తప్ప. అది రాజుకియవ్వనహారము కాదు. కాదానకవి యెక్కువ్వకండ్రి తమ్ము మామ్ము బ్రాహ్మణారము విరివెను నలిమనముతో నగ్నిచ్చి తునివన నా రహ స్థము తెలిసికొని పనువ్య యట్లుగా బాద్దాదెనును. రాజు అమాయక ధగుం నా

మీరే. నమ్మి యీ కొమ్మ నుకరమువారిని పొగడుచున్నారు. ముందుగా మనము జాగ్రత్తగా తునికర్కాణంబింపవలసియున్నది. (కరలాఠములు) అరకు రాజుగారి దొంగ బోరినవలె కడుగడవనం పడుచున్నారు. మనం శిక్షింపలేమునునని-అహా! అగమిగా చెప్పచున్నాది. తెలిసేసినవారింట భుజించుటయే తప్పకాదు. వారిం జొచ్చి-ఈ దప్పు రావున వరకు పిత్తరక్త యింటికి సంతకము వెళ్ళునుండును. 10వుల మొదటగా నరసి కామేశుల పృథ్వి వ్రాయించవలయునని యాహ్వానమిచ్చెను.

మరియున పాచుడులేచి అంక్షవందు. పృథ్వివందు. పృథ్వి వ్రాసినవో ముని జిచ్చి శిక్షింపగలడు. మన మివ్వరము నాని చిలువవందు. వారింటికి జిచ్చుము. అదిగో మునిదాడు. అని చెప్పుచుండు నా మాట లెంత వనుమో దింపింది. పిచ్చిచుచుంటిమి ఇట్లే చేయుట కొడంబికలు వ్రాసికొనిరి. అంతటితో ముని జిచ్చుచుండిరి.

అప్పుడు సురంగియవచ్చుచు గారాతీతమిడి పై మజిలీయం దన్నది కథ యిట్లు చెప్పబడినది.

255 వ మజిలీ

జానపద కృత్యము

పిత్తరక్త తిరోత్తమ కన్నును రంభకన్నును జక్కవది. సాధారణముగా జాగ్రత్తముగా జిచ్చుటం బి యెరుగదు. ఆ యోషామది సంతకము శిష్యపోషణ-తత్వ గుణ గ్రంథావలోకనము సేయుచుండును ఆ సుందరీ రత్నము సొందర్య మొక నాగి ముచ్చి-ముచ్చిడు విరాళింకమానదు. కానిదానరసి పక్షపారమున నా తలో యొ పిత్తరక్తముని పమగించెను. కాని వట్టికాది యున్నచే యాయాటిలోనివారెల్ల జిచ్చుచుండిరి.

కాని వెం మొదటి దినం పురోహితములుగా వారింటికి వేతనము లంపు లుండునని అతనినెంటు ముక్తిప్రభుగామిను జాత వలికాన పక్షిపోవుచుండును. అప్పుడు ముచ్చిడు గదపండును (వ్రాచు) రసరక్షణచే దంతవాళుండును వారినింట జిచ్చుచుండును. ఈ వచ్చారెంటు నా వారంటి పడుచుండును. ఆ చిగురాకు నీటి జాగ్రత్తముగా వారియొద్దము కలవర్చుకల్ల పరి కెతయగుచుండును.

కాని పిత్తరక్తము క్రమంబున బలియుచుండును. ఆ చిన్నది ప్రతి భాస నుండు. పిత్తరక్తమునగవే లేచి యెప్పుడిది గదంబికకుండు యేటికిబోయి స్నానము చేసి పిచ్చుచుండును. ఆ రహస్యమో నలువైరకు దక్క సెకతుండు తెలియదు.

అప్పుడు నా తచ్చేయి వేకునభామున స్నానముచేసి వచ్చుచుండ వారి కారి కేర ముక్తిప్రభును లలితవృందవారు సంతకముగా నిలిచి యామె పిచ్చుచుండిరి కేరదేవుడే! నన్ను నీ వేరింగియే యుండువు. ముక్తిప్రభుకను.

వేతనము తీసికొని పోయి యింటికి వచ్చుచుండును. పన్నుజూరెనది మొదలు నా హృదయమును మదనుడు పెడును, పదిరెండుల పదకొంపుచున్నాడు. ఏమిచేయుదును ? ఈ తార నీతో జెప్పకొనుట కవకాశము దొరకదు నీ పాపము కోడుగా చెప్పుచున్నాను. నీను దండకం నన్ను ముందుకు నీ వదనని పుష్పము సంతతము నా హృదయమున గట్టిపెట్టి యుండును. నీ మావత్తుగద నన్ని గైకొనుము మౌనక ముఖముగా నృపతితో జెప్పి నీ వేతన ములివొద్ది నొందజేసెద. నా యందము కన్నెత్తిచూడుము. నీ సంప్రదించుచున్నవానికి దీనిపాపము. నీవు తిరిగివచ్చితివి నీయిచ్చుదే నీ పాపముల బొల ప్రాణములు విడిచెదనని తన మనస్సంగం భయముగా నుంకయు వెల్లిండుటయు నప్పులపాటి హృదయము యుల్లునున నెచు? యారోలింపుచు నరే, కానమ్ము. ఇది సమయముకాదు. రాబోవు పక్షికారము మొదటి దామున మా యింటికివచ్చు || కొరకు వేలి ముగ్ధుడ. నీదియే సాంకేతికమని చెప్పి నేయివిదళించుకొని యవ్వలికిం బోయినది.

తెలికముగా బురోహితుడుగూర వాడే యొకసండు ముష్టలో గాచికొని యింటికి యిచ్చెదండగమన వచ్చినతోపే యదమి లేయట్లుకొని నాటి: నీతోనొకమాట జెప్పవలసి యిందు గాఁగితిని. మీ యింటికి వచ్చినప్పు యింపరసే దొరకదు. నీ గర్భ ప్రసవ దెవ్వరో తెలియదుగదా ! వేను రాజపురోహితుర నెరింగితిరా ! మా కండ్లి పెద్దవాడగుటచే నీ వదుమనే నాకి పురోహితకత్త మెఱుంగితి. తేనిక బ్రతికివయము నన్నుకుగక తీరదు. తార్య గదిలోనికిగూడ నే జెప్పినగాని పోవదు. నీ వేతన మింకను వృద్ధిలేయమని జెప్పుచున్నాను. నీన్నా పేరింపిన ప్రాహ్మణ్యం వెల్లి జరుగు నకు పీలిపిరి మందరింకజేసితిని. నీ సమితము పడుచున్న కష్టము నీ కెట్లు తెలియును. ఏనుము. నీవు పూర్వయావనముతో నుండితి. మందలకొనిదానపు. నిన్ను జూత తాలిగలుగుచున్నది. నీ వీక్షితేదెనిమిదేండ్లు వచ్చివని. తగిన పుష్పము నున్న నీ పాటికి ముయొక మహాచునిం గనకపోవునరా ? నీ ప్రజ్ఞున్న పురుషుడు పెండ్లియు వచ్చినవాడ గనంబడును. ఈ పరుషపురుషుల సూరక బొగొట్టుచుండితి. వచ్చినవాడు రానేవచ్చినది. కాకిరాసుని నాకు మిగిలె. ఏదో నమస్క పూరి లేయంది నీపై సింహభక్తంవ జేయు సామర్థ్యము నా కద నున్నది. నామకులుక క్కంగార గ్రంథముల బాల రదిపెవవాడ ఈడుజోడువాడ నా యలిలావ రిప్పును. యా మాట నీతో జెప్పవలె యిందు వచ్చితి సర్వరము ప్రత్యుత్తరమిమ్ము నలుపుదు లేనువేరయినవని యిడిగిన నవ్వదతి వియగవత్తో రేపు రాబోవు పక్షికారము తెలివకొమున మా యింటికి వచ్చు. నీకే వెలియించునని చెప్పి యా కుండరన యివ్వరి పోయినది.

మరికొంతదూర ముండినంత గూఢు వచ్చులై తనపేరుపట్టు నులివలనే తన యిల్లలావ వెల్లిడించుటయు పురవాదమునాడు పాఠ మువనగామున. దమ్మని

పూజించి మేగివరి. మరీవారంగడుగూ చదవిన చందనాదుం దధంతై విర్యంబింప నాగు నాదాదవకామనరమ్మని దెప్పినది.

అట్లు కవచోపాయంబున నా నారమణి దాడివారిమంది దప్పించుకొని కెల్లవారు నిప్పు కలిగి బాంటి కోయిరి. అప్పుడే యా దుండగము స్వపతి నివేదించిన నతం యొకరిండుతో వట్టి యాత్మలయే కర్మమని యా అర్చి గట్టువట్టి యొకపెట్టె నాలు గరిండు గదికి తేలుచు వారు వేయవగింపరానము ప్రాసాదం దామంకు కోరించి కలగవలె రాని నిటించు చుండెను.

■ నలుపురు నింకిరింతోయి కక్రూర మిప్పుడువచ్చునని గదియ గుంగులపల గగనపురుండెడి ఒకరి రహస్య మిద రెనుగను మురితిప్పుడును నిన్ను కలకూరమువాడు మెసరిపోయిన రమ్మన్న కారణ మేమియందునని యాలో చించి ఒక నీటినినది మొదటికామి కోగనమనుము రెండవకామి నిద్రావేశస్థులు మిగిలి నిద్రాయోగ్యముకాదు. అట్టికాణి యెంద్రవగదా? మొదటికామిన్నది కాగి నాలుగు నామలు నిద్రకోనితనా : నా సౌందర్యము చూచినతరువాత విడు దునా : అట్టి యెప్పుడు వట్టివ నేడనుకరగా అని యాలోచించుండెను.

పురోహితుడు రెండవకామిని రమ్మన్ను చిరంబ మినుగును? ఔను నీటినిబొంది కలకూర సందారయోగ్యంబగు కాలమర్థరాత్రును కాక ప్రభువుయా టుమా? యింక తెలిసికొనదేవపోయితివేమి? అని సమారాధనపడి సమయము సీరి యుచుండెను.

మరలూ ఇందిరితోయి మూడవకామిని రమ్మన్న పోతున్న విక్కరించుచు నుండెడి కాలమున పంగళి కట్టెను. రెండవకామిని రాని పురుషులు పిరుంగను తిరుగు చుండుడు. మూడవకామిని సంపద నిద్ర యావేశించియుండుడు. అందుకే యప్పుడు గమ్మన్నుడి రహస్యగోపనమునకై దెప్పవమాట గ్రహింపలేని పింగళి నక్కరికి చేతి నిట్టి పుష్పలు పువయిదునో తెలియదు. అని యాలోచించి సమారాధనపడి తరి నెడియుండెను.

ఇక చంద నాపురు అయిన్న మిన్న వన్న మూడుకామలు విడిచి మూడవకామిని రహస్యమేమి? అప్పుడు మణియొకవిలువతో గూడునా? అట్టికాళి మిగిలిం గగ్గుండెడి. నాను అరువువారు సంకనగుడు వామర్కము బరిసికొనకాం మున్నును. అని తలంచుచు అంది తుండవకు రోయి క్రాంతి నాడుకామిని జేయ మిగిలి గృత్యము చట్టివో దెప్పురని యడుగుటయు దలయొకమాటయు జేప్పిరి. నీటి ముడిలుడు "వచ్చినిమంత్య యామి" అనియున్నది. వచ్చిని జాతి స్త్రీకి నుండు సుందరము ప్రియమగుట దానితో వచ్చుచు గూడుట రెప్పయట్లు దేయుమని పోషించుచుండెను.

అ మూడవచి చందనాదుడు మువ్వలతో వోవోవో : ఎంత గూరయిన

యూహా ! ఇది నా తెల్ల తెలియను ! ఆ రిన్నుతి పక్కినవాని యగుట నెప్పుడు రమ్మన్నది. దీనివలన నా లోగమున రిష్టపడినదై కలంపమగును. నిజము తెలియక పాపము లేనిపోని యపోహలు పడితినిగదా ! అని యాత్మాభిమానము తెరచుకొని గడియలు చెక్కు పెట్టుచుండెను.

ఎట్లగునో కృతచారమవారు సూర్యోదయమైనది నలుపునకు ఖారములు లేయందుకొని కనురెప్పలు మీసములు ఓడించుకొని యర్థము చూచుకొనుచు తమదూషము తెన్నగానున్నదని మురియుచు నభ్యంగనమాడి క్రొత్తపుట్టుములు గట్టికొనుచుండ దక్షిణము రావలయునని తేనియొద్దనుండి వారినలుపురకు బిలుపునచ్చినది. అందులకు వెళుచు నొక్కడొక్కఁడు నృపతికడ కరిగిరి. వరమతి పురోహితుని జూచి ఖారము లేయందుకొనుట : గహించి, పాపము : వేదబాధియని యెరుంగదా ? పర్యవసాయము ఖారము లేయందుకొంటినేమి ? బ్రాహ్మణుడవుగాదా ? : కర్మ భస్మం దదా ? యని యాశ్చర్యములయొ నతండు గడగడలాడుచు లేచి : నేడు పర్యవసయి యెరుంగను, పంజాబిగము చూడలేదు. ప్రమాదము జరిగినది. ఇందులకు బ్రాయశ్చిత్తము తేసికొనియెడ నమింపుదని నేడుకొనియెను.

అంతలో దక్కిన మువ్వనకుకడ వక్కదకు వచ్చి వాచులెనను మొగంబుల కుర్రకైయును. పొదగట్టుట గ్రహించి ప్రభువోహా ! మీకును బుద్ధిలేని పోయినదా ? ఏకాదశి మందిననుయము లొకటివది ? అని యడలించిన వాడు మిము మంచి చూచుకొనలేదు. అయ్యుగానినాచి లేయందుకొంటిమని యుత్తరమిచ్చిరి. రాజు నవ్వచు గానిండు. మీ కందరికిందుల నిష్కలము గలగుందు, రంగగిరిలో నేటి రాత్రి రథోత్సవము జరుగును. ఆ విరమాశక్తుః మువ్వనకువలసిన వారికము దీని కొనిపోయి యుద్ధించి రేపు సాయంత్రమునను రండు మీ కిదిమే ప్రాయశ్చిత్తము. పొందని వదికి సొమ్మిమ్మని కోరావెదికి జీడియచ్చి బూసలి లోపలికింబోయెను.

ఆ మాటవిని నలుపురహస్తయమాలు దిగుమన్నవి. యొకరో జరిగింబో, ఒకరికహస్య మొకరితో జెప్పుకొనను. అందరియుగములు పొకరికినే వాసిపోయినవి. పెద్ది నీట్టాయలు నెగిడించుచు పురోహితుడు తక్కినవాటిచ్చినయె.

పురోహితుడు— అహ్యత్యవృత్తిలో నీవు నాకు జరమితుడవు నే నెరుగడ ఖారము లేయందుకొంటిని. అందులకు కష్టోపవాసముండి ప్రాయశ్చిత్తముల నువ్వు పెట్టుకొనియెడ రాజుగారి యెదుట మాటకలేకపోయితిని. ఇందులకు నీవు నా లోక యావకారము చేయవలయును. మీ మువ్వనకు బయలుదేరి వెళ్ళుదు. నియమికారమునకు స్వామికి సొమ్మిచ్చివుడు. భూవోక్తవసయమునకు మీమ్ము గలిసికొనియెడ. ఇదియే నా పోగడ.

ముంత్రిపు తుడు— గురువలంబా ! నే నా మాటయే నీతో జెప్పదలంబు యంద నీ మాట ముందైనది. నీకు మాటవదలు చూడలు కానక నీచ్చెద. నమ్మి

అగ్ని... గామములో నుండువట్టు దేయము. నేక గత్తుప్రవహనియున్నది. రేవు గిరిగిరిలో పుట్టు గరివీకవగలను. అందఱము రేవురాతికి యూరు చేరుదము, పి. పుష్పకృష్ణము మర యొకప్పుడు రేవీకొనవచ్చును. ప్రభువు రేవునల్లారతోత్ప నములో భాగముగలయే నివృత్తి. రక్షణతన రంగుసేవివిరులుకంది మంత్ర ప్రాసక్తిగ్గ మంత్రముకాదు. వీ యే మారమెన్నటికిని మరువను.

పురోహితుడు - వా ముట్టు నీవే దెలింపవలయును.

మం తిష్ఠ తుడు - అట్లుకాదు. ఈ మాట నీవు నామాట వివేకరహితము.

గణరుడు - అయ్యో! మీ యరువురికగవు లట్లుండనిండు. ఏలికతో బిట్టమునితివి. మా యాంటికి జట్టములు వచ్చిరి. వారింట్లనుండ బొంగారితేగిన పుష్పకృష్ణము. అందుకే తెలియే యుపాయము దెప్పవలయును.

రంగురారుడు - యెను స్వామి? వే మీకర మనవిరేవీకనకాలకున్నాను. బాకనాగిరి దగర్వపునవనియున్నది. వేదికాగి రేవు పోగురదా?

పురోహితుడు - సరిసరి. సాయంకాలమువకు రంగగిరికి పి స్వామికి పుష్పకృష్ణుని యాచార వెంటనే యక్కడికి బంధవలయునని తెప్పిన ప్రభువుగారి ముఖాంశమున్నదా?

మంత్రిష్ఠుడు - జ్ఞాపకములేకేమి! అందులకే మిమ్ము బొమ్మను చుండి.

పురోహితుడు - అందులకే నమ్మ వితువమని నిమ్ము గోరుచుంటి.

మంత్రిష్ఠుడు - అప్పటి మనువ పెన్నరికిని విజలేనున్నది. ఇందులకు మా గామ పుష్పకృష్ణుని బోయవచ్చుది. అట్లు గానిండుమా?

పురోహితుడు - కాదా! అదేదియో జెప్పయి.

మంత్రిష్ఠుడు - ముందుగా నమ్మకమైన యొకనిని రంగగిరి కంపు దగ్గ, అప్పుటి వానిలేక కొక ఉత్తరము ప్రవక్తవేదప్రాసని యత్తము. మేమిందు లేకము. పుష్పకృష్ణ పుష్పకృష్ణునిదేమి. అని యందు ప్రాయోధము. ఆ బాబు తెలివీ ప్రభువుగారి కంఠవట్లు చేయుదము. ఈ వాతి మొవలిపూము రాలిన తోదిన బులుబుదవము. ఈ యూహ తాగున్నదియో?

పురోహితుడు - తాగున్నది కాని రెండవలాము రాలినంగాని నాస ఏమి కుండి.

మంత్రిష్ఠుడు - పోనీ, అట్లే కానిండును.

గణరుడు - సరి సరి. నాకు రెండుదూములు రాలినంగాని నిరయే జ్ఞానము. మూడవబొమ్మరాలిండ్రి నాచాగవకామన వియలు దేయదము.

రంగురారుడు - అయ్యో! మీ నడుపాయము మీకు చూడుకొనుచున్నాడు.

అటు మాత్రుఁ డట పొడిచినను వాల్చనశామున మేను కదలజాలను, సూర్యోదయముగు
చుండ బయలుదేరుట తివరము.

మంత్రిపుత్రుడు-అప్పుడు బయలుదేరి యెప్పటికి బోగలము ?

దండనాథుడు-మంత్రిగారు గంటలకు బోవచ్చును.

మంత్రి-అప్పటికిబోయి యేమిజేయగలము ?

దండనాథుడు-సూర్యోదయమునకు బోయి యేమిచేయదలచు కొంటిరో
యదియే యప్పుడు చేయవచ్చును.

పురోహితుడు-మనలో మనము రంగవైరాధ్యక్షునివలదు, దండనాథుడు
తెప్పినట్లే యొప్పుకొందముగాక రెండుజాములలో సిగిలినదేమి, ముందుగా ప్రభువు
గారికి వారతలంపిన చీటి వ్రాయుడు.

మహారాజాపిరాజు జాతపరమేశ్వరాచి నీయధానితులగు శ్రీ లోకమహారాజువారి
దీక్ష్యననుబంధమునకు,

సేవకుడు మంత్రిపుత్రుడు వ్రాయువిజ్ఞాపనప్రతిక,

తమ శాసనము శిరసావహించి వెంటనే రంగగిరికిగి స్వామి కర్పింపవల
సిన వార్తకము నాలుగు గంటల కందిచ్చి రసిధు శివమోదేమి, రాత్రి రథోత్సవము
జరిగించి రేవు సాయంకాలమునకు దేవరపాదములము జేరువారము.

ఇట్లు, మంత్రిపుత్రుడు, రంగగిరి,

అని వ్రాసి మరియొక ప్రతిక యిట్లు వ్రాయుచున్నాడు. రంగగిరిలో
నున్న స్వామి సేవకులు రంగారాజ్యంవారి సచ్చిదికి వమస్కర పూర్వకముగా
మంత్రిపుత్రుడు వ్రాయువిజ్ఞాపన ప్రతిక.

లోకరూపతి రంగస్వామి కీయవంపిన రథోత్సవవారిక దీవారములు నేడే
మాలేతికిచ్చిరి. మేమువానితో బేదిసాయంకాలము నకే యక్కడికి రావలసినవారమై
యున్నారము. అని నేటిరాత్రి మాకిట వశ్యంకావనరమైన తని కలగుటబట్టి యిటు
రాజేకపోయితిమి సొమ్ముతో రేవు పడిగంటల కందు జేరువారము. మా మిత్రుడు
తెచ్చిన జాబుమీద స్వామివారిముద్రికనర్థి యితి వాసిచ్చి చేయవలయును. ఇందులకు
గానుకగా మీకు నూటపదాదురుపాకల నొపితిని, ఇక్కసానర్థము గావించురని వచ్చి
తిని. ఇది రహస్యవిషయము. తక్కిన విషయము లన్నియు రేవు సమక్షమున మనవి
చేయగలను.

ఇట్లు మీ ప్రయోజ్ఞకుండు, రాజవర్ధుడు.

ఆ రెండు కమ్ములు మదిలి వమ్మకముగు నొకమిత్రునికిచ్చి చేయందగిన
విధానమంతయు బోధించి రంగగిరి కెనిపెను. అందుల కిచ్చిన లిఖితము వాడుకలువుద
వంతుకొనుటకు నిక్కయిండుకొనిరి.

అప్పుడు మర్రి తివ్వ తును తక్కినవారితో "పిన్నయి మనమిప్పుడే రంగ
గిరికి వెళ్ళి నట్లు ప్రకటించవలయు. నేటి వగలును శాంతియు వెళ్ళిరికిని గనబడకుండ
గొలిపి" మిగిలి యుంచవలయును. దేవు సూర్యోదయము కాకత్యూర్జయు గుప్తముగా
భూములందీ పర్వతదో కలసి పోవునముగాక. ఇతరులు సాంశేతికముని చెప్పుటయు
వెళ్ళుటయును యివరి యింటికి వారు పోయిరి.

అ. గొరింగింది మరయు నిట్లనియె.

256 వ మఱలి

జా ర పు రు ష మ చ న

నాడు వారివయ్యవరకు వెళ్ళుటకే సాయంకాలమే యైనదికాదు. ఆ సమయ
గొరింగిందమర్రి నట్లు తోచినది. నిమిష నిమిషమునకు గడియారము చూచు
నట్లు చూచి పర్వతము సాయంకాలమైనది మర్రి తి వ్వ తురు పెందలకడ తోలుననుచునే
దర్శన గా ముందుకుకొని నల్లజంకారు వట్టుధోవతి ముసుగువైచికొని యెనిమిదిగం
టుల గొరింగిందనే పెరిటిలారి పీడించి యెదురుపడిన కంఠచుల కొడుగును నందఱు
గిరియందు జన్మమహాహుమం దప్పించుకొనదు మెల్లన చిత్తవర్తమాన్లు యింటికిరిగి
పోయితిమి గొర్లమ.

అంతకు ముందరు వేదియున్న రాదులితువ్వరువర్చి తలపుతినీ ఏకటిగా
కంఠముదే బిట్టపడుచున్న యా దమ్మవారి రేయిపట్టుకొని పెరిటిలోనికి దీసికొని
పోయి మంచస్వరముతో నిట్లనిరి. అరట్లు మేము పితృవర్తవరదాకలము. మీకు
నూరుంటి తీసికొనెదమని యామె మాకు వినుమించినది. దీపమున్న మాకు సిగ్గ
గూని, నీటిలో మీకు దంపంబెడము. అందులకు కంకింపక పుట్టముబాడ్చి యిందు
యెగు. ఆ గోరిపెట్టుకొని పీటపై గూర్చుండుడు. వేగమే తండుంటి నిక్కపోసి
లోట్రాగు దీసికొని పోయెదము.

అని చెప్పుటయు నకుం తొప్పకొని వగలు పుట్టముబాడ్చి వారిచ్చిన గోరి
పెట్టుకొని పీటపై గూర్చుండెను. ఆ రాదులదివరక మనలో వెదిన లంకికందెన రంగ
గిరిని చూచని యంగమంకు బట్టించి నలుచుచుండిరి. వాని చిత్తమంతయు పితృవర్త
యందే బ్యాపించియున్న కకంఠవ వారేమి చేయుచున్నది తెలిసికొనలేక పోయెను.
నానందు, నీరము ముగింపుడు మీరు పితృవర్త గూర్చిన పరిణాదకులా? మీకు దగిన
మొదటి సిగ మీరుగలరావ. కానిండు, వేగము లాపందని కొందర పెట్టుటయు నా
లాపము నరికరి దిన్నగా చంబుకున్న నాయమ్మవలన మాకు మాటలా? కొందర
మనమును ఈ నలుగు నలిపి నీరుపోనెదమని నలుచుచుంక నింకలో వీటిలో నెవరో
నాపు గొర్లనట్లుండునది.

ఆ ద్వవి విని రాదును అదియును కాబో, కొంపమునిగినది. ఈమెకొద్ది స్నేహితుడు అగ్నిమిత్రుడు వచ్చిసత్తున్నాడు. అప్పు డప్పుడు రాత్రి వచ్చి యా దంధరాక్షసి బలికిండువండును విల్లంశయు దివిజారిదాని వెళ్ళెడు. కాని! అతం దయగడవక నీ చా పెల్లెలో వెరిగి గూర్చుండువంయు. నీ రాక తెలిసినరో నిన్నునునున్నును, విత్తుదత్తుమిగూడ మంవగెడు. అని మెల్లగా జెప్పటయు వశం తడలుచులేచి యామంధన మెండున్నడో చెప్పుడు. అదిగి కూర్చుంధెడంగాక. అనిన వక్తవికలు చాచిమొత్తుకొని తీసికొని పోయి పెద్దెలో గూర్చుంధెద్ది యావం కాళము విగించిరి.

ఆ వెంటనే పోయి ఏపిథంపులు తీసిరి. దివ్యభూషణాంధగములు ధరించి పరిమళద్రవ్యములు మేన నలంబికిని తాంబాంబు నమలులు విలాసంబియొప్పు గుంపుత్తునిజాచి సమస్య కించుచు ఆయా: వేమ విత్త ద క రాదుండు. అంత రంగి పరిదాశికము, లోపలకు రిందసి మెల్లగా జెప్పి పెరటిలోనికి తీసికొనిపోయిరి. ఈ గది పీకటిగా నున్నదని యుమనానభవమందు మీకు దంయంబువలసి యున్నది. అడువారముగురి సిగ్గుచే నిట్లు పీచిలేసితిమి. పీచికోపిమను ధరించి యాపీటపె గూర్చుండుడు. తెలిసినదా? యేవ జెప్పిన వకండు మొగహట మభినయించుచు నిట్లనియె.

ఓను. నేను చిన్నగుడ్డ కట్టకొనిన వెలుతురున మీరు నాకు దంయంబుటకు సిగ్గుపడుట ఏపీతముకాదు. పితృద్ర తయొక్క వడువున గావించుట సంకసమే. పౌధున క్షరము చేయుచుకొని కలయంబు కొంటి. మంగళారమై రేయరుని రెప్పనకి శాపున లముపుగా సంస్కారము గావించువు. ఇందులకు మీకు బాదికోషిక మెచ్చువారవని జెప్పిన అమ్మయో: ఏ మాత్రము లోపము లేపితిమి తెలిసికొన్నను మమ్మామె దంధింపకమానది. సంపూర్ణముగా నంబక మిమ్ము విడుచువారముకాము మీ కానుక లొకనా దండుకొవభారముకాదు. మన వేసము విరిజాం మిట్లంకవంసినదే. అని పరి హాసవచనములాడుచు గోచి పెట్టింది పీటపై గూర్చుంధెద్ది మనినూని యొకరికి రాయుచు రెండవకాము రాచించిరి.

అంతరో జెప్పినకేళు గణకుండువచ్చి చీరతంపు కొట్టెను. ఆ వప్పుకు విని వరపుడులు గడగడరాడుచు ఆయ్యగ్రామా: నేటికో మన పని ముగిసినది. అగ్ని మిత్రునకు విత్తుద్ర తనం చరిమానము కలిగియున్నది. ఈను రాత్తులువచ్చి పరీక్ష లేయియున్నావి అప్పుకండుంతే వచ్చియుండురు. రెండవదారి లేనిలోపమే యా యాంటికి గలిగి యున్నది. ఆ) జెవత గదుర బలికిన విని యా పురోహితుం డిట్లనియె.

అయ్యో: నేనిట్లు వెరలివచ్చుచుంక మంచి కళువమైనది కాదు. రెండు సార్లు రోనిజోయి వచ్చితివి. నా యాపికి యాతం తెలిసిన ప్రతకసేయదు.

అప్పుడు గిరిజనులు ఆపులేరు? ఈ మాంసకవర్షి చూచునా? అన్నట్లును, దీపము
 పొలిచునట్లును ఈ మహా మహిమ గడులన్నియు తిరిగి చూచును. ఇంద్రుడ
 బాగులైన చరిత్రకొనగడును. అంతాక్క మందసమున్నది రానితో గూర్చుండ ము.
 అప్పుడు గిరిజనులకు గిరి నెరుక తీసెదము గాక ఇంతకన్న వెలక సాధనము
 గానిని పొందుకొని నాని నా మందసము బాపునక కీర్తి. పోయిరి. బాదులారా!
 మీరు గిరి. మీరే రానినరి కాలోలు మీరు చిరచర బాదులున్నది. మెగము
 మీరు పొందుకొన్నది యిప్పుడు తెలుసు తెలుసునన గొట్టుచున్నది. తరిండు
 తిరుగియు. నీయువా పోనన కాగుండును గదా! మీ పుణ్యమనందు పరికించి
 చిరుగిరి. మీరును పుణ్యము వీరికి రోతివెయ్యదు మీ నుంచరి పొందుమాట
 పుణ్యముగను. ఈ పుణ్య రానిపుణ్యము వెలకొనుచుండ నానిని పెండ్లవ యరలో
 పుణ్య గుణపునూని లాకము వైచిరి.

అప్పులేరి పెండ్లనూని లక్ష్మీకమించివను. మామవకాము జొరపకగనే
 పుణ్యముగనుంచి లక్ష్మీక వేదము గాపున రానిలనోయి తలుపుతీసి వెళ్ళిరిదాని
 మీరు పుణ్యము లోపలికి తీసికొనిపోయి తలయెరుకును నా కేసులేతో అరిహాస
 పెండ్లముగనుంచు మామవకాము రానినినంత వాడుగన కామున దండవాధుడువర్చి
 అప్పుడు కీర్తికాము మున్నుపరి వానినిగూడ తెదరించి మూతవ యరలో గూర్చుండ
 గిరి గుణముగనే పుణ్యము తెరచిరి.

పెండ్లవాడు రోపల ప్రవేశించి వెళ్ళిరిదాని వలెనే బాదులూని పొదించి
 గిరి పుణ్యము తల యెరుకునూని చారి క్లిషయే బాదులారా! మీరు రానినదే
 కానియు రానినూనినూనినూని నానుగు గతియెం రాతి యెంకగనే యిలు బాది
 పోయి నాను. అప్పులే కీర్తి కూనినది మీరి దుర్గానవ నూని రానిన దానిన
 కానియు రానినూని గుండ్లకొండ మొగముంకము బానినెరిరి. ఈ తిరు నూని
 గిరి నూనిన పుణ్య న్దు లేదు. తెల్ల వారగనే పొదుగూరి కేగవలసియున్నది. ఈ
 గిరి పుణ్యము రాని పితృనత్ర యెండున్నదో తెప్పును. ఒక పుణ్యమునానిన
 పొందుకొనినాని నీది దవళము లేదు. ఆమె కలిమానముండిన మణికొప్పుడు
 గానియు. గాని బిచ్చి బిచ్చిసేసి నాకు తిరగ్గిరను. కాగందు. నన్ను వదలుతవి
 పుణ్యముగనే పుణ్యము వాడుడు అయివది. ఈ బెయ్యది నీరు పోసెదమని పలుకు
 నుండుననే కానినవ బామ నగము గతింపివది.

న్నది. ఇప్పుడేమి చేయరును. వన్నెదేని చూ యల్లు రాచింపుకవి వారి పాపం బుంబుడి పెడుకొనియెను.

వాండు నవ్వరు భయపడకుము. ఆ పాపము లోనితేగుదనుక నీ నీ పెట్టెలో గూర్చుండుము. ఏమ్ముట పిన్న రాచింతుము అని మరుగురు వానిని గూడ వాలుగవ యరదోకిం దోపి కలుపులు వేసి తాళము దిగింది.

అప్పుడే తలతలవారున్నది పిత్తురత్తవచ్చి డంకి డలుపు తీసివది. ఆరండు లోనితోయి వాడనక్కముగా వారసంపెరివి. పని యేమియని యడుగు టయు నాకుదొంకుంతల జరిగిన వృత్తాంతమంతయు వరని తెలుగ జెప్పినది. ఆరండు ముక్కుపై పరిడుకొనురు జెనా : ఎంత విరిక్తమైన పని దేసితివి? ఈ రహస్యము రాజుగారికి దెలుప వలసినదే. వీనిని గట్టిగా శిక్షింపగలవని పలుకుచు నిత్యశృత్యములూ దీప్తికొని వెంటనే కొలువు కూలయిన కణిగి యొక పత్రికవాని ప్రభువున కర్పించెను.

ఆ పత్రికను అదిరికొని రాజు నవ్వరు మంత్రి దిక్కు మొగంజె అనుశ్లోకేనా : ఈ చిత్రము చిదిచా? పిత్తురత్త వ్రావ్వాలోత్తమరేకాక దయ్య ములుహుడ బాచిండున్నవది. భూతములో, బ్రహ్మవాక్షములో నిన్నుర్రాతి వారింది మందములో బ్రసోంపివనట. మూతికుంతలో నీవక్కటకరి పరికించి తదు త్పాటనము గావించి రమ్ము. అని పియోగించుటయు ప్రధాని యప్పుడే రాజుటం లతో వారింది కజిగెను.

అంతలో వా వార గ్రామమంతయు వ్యాపించివది. పోరులు గుంపు లగా వచ్చి వారిందియు మూగురుంది. ప్రధాని యా మందగుముదాపునకు లోయి రంధ్రములనుండి పరికిరించి యాహు. కోతులకు మెగ మొక్కరియే నలుపు. వారికి నొడలిల వలగా చిక్కుతముగా మన్నది. అరడు వారిని బ్రహ్మ రాక్షసులేయనుకొని, మీ చెవ్వయ? ఇంద్రేం ప్రవేశించిరి? నిజము చెప్పిన పిడి పింతును. లేకున్న ఏమ్మిండు మారణహోమము గావించునని పలుకుటయు వారు ల్లాభతొడ్యగ నప్పక్రమా శాంతసౌత్తంక్షునై సగమువచ్చి యేమటయుం బలుకనేరక యూరక మూలుపుండిరి.

ఆయన వెంటవచ్చిన భూతవైద్యులు వాచిజూచి దేవా : ఇది భూతములే పీరికి బంధంకము. అలిపారవంబుల దెప్పింపుమని కోరుతుంది. ప్రధాని కలుపు చాటున నున్న పిత్తురత్తతో అమ్మా : యిది దీనిలో నెవ్వరు ప్రవేశించినవి. పై లాశములుండిన లోపలికెల్లు పోయినవని యిదిగిన నమ్మగవ యల్లు పియ.

ఓహ : ఇది నిన్ను ర్రాతి ప్రవేశించినవి. పైకి వచ్చునని చెబ : పంటవే తలుపులువై తాళగులు దిగిందిది. ఈ పెట్టె మహారాజు వారియెద్ద బట్టింద. కొని పోయి గలయెము పికగోట్టింపుడు. ఇదియే నా కోరిక యని తని న సంత

సొంతము బలాన ఎంటవే బండి తెప్పించి యందెక్కించి రాజు మార్గమునం దీసికొని పోవుచుండెను.

మొకరికి ఇమయముగా యా వింత చూచుటకై బండిలో నడచుచుండిరి. అప్పుడు బండి దీసికొనుచోయి బండి నిలిపిరి. ఇట్టిపరిక్షణ ప్రకారానక ప్రవాహము లోని వట్టిపుంటిది. పెక్కుదశకు మున్నగు సుందరము లున్నను. భూత మొక బ్రహ్మరాక్షసాదులతో బంధము గలిగియున్నది. అందులకు నమి యామి నా కుటుంబమునందు నని బ్రాహ్మణులును బాషింపచుచుండిరి.

అంతటా వార కలిసి కొలువు కూలించుచుండి సామంతకడుమిది విచారక గారలగుటతో నీ పంతువచ్చి యా మంచమును జూచెను. భూలోద్ధారున నీ ముఖ మువోపుటా. వచ్చితిమి ప్రధానిగారతో బోయి యా మంచనవికృ-
తని నన్నియలాని పచ్చితిమి.

రాజు—ఇది భూతమరా ? బ్రహ్మరాక్షసులం ?

భూత—బ్రహ్మరాక్షసులే. భూతములంత కల్లగా నుండవు.

రాజు—అట్లయిన తలుపు తీయింపకుడు. ప్రజలపైబడి వీడించునేమా?

భూత—దిగ్బంధనము గావించిన తరువాతగాని తలుపు తీయింపదు.

అగ్నిపిత్తుడు—ఇవియంత గొప్ప భూతములు గొప్ప. వీనిని మన పుట్టిపాతుడు సుందరముగా లట్టకొను నతనిని లలిపింపుడు.

రాజు—అయన నిన్న రంగగిరి కదిగిరి. ఇంకను వచ్చిన జాతలేదు. అంతవరకు నిలిపింతువా ?

అగ్ని—అక్కర లేదు. భూత వెద్యంతో బడిలేదు. నేనే వాని మురటమోము పీసెద ; రంపులు తీయింపుడు. అని దుర్బుగ్గుల పట్టుకొని బయట నుండుచును. తలుపులు తీయుచున్నప్పుడు దయ్యము తీసెనునెట్టి ప్రజలపై లగిరింపు మారముగా కొండు అని రాజు తలుపు తేలు పెట్టుటయ బోక త్రెంపిన పోయెను. తరువాత మర భూతముగా జాతబోవ వద్దంగిరి.

రాజువరకు విచ్చురక్షలు రసింది నాచియుండిరి. అప్పుడు తలుపు తీసికొను భూతపక్షులు వెనుచుచుండ వచ్చిపిత్తుడు తాదాప్రకారము పోయి భాగములు గొప్ప కుట్రలు తినిపి రిండు భూతములారా ; మూవలకు రండు. మిమ్మిందు మూవలతోమనం చేయింతుమని వలకు వారు తయరవుచు నీవలకు వచ్చిరి రాదు.

అప్పుడు అగ్నిపిత్తుడు కర్రతో బోడుచుచు నీవలకు రాకున్న మిమ్ము బయటమున కొండారా ? రంధురండు. అని వెనరింపిన నిలువలేక నానీవలంబడి

అప్పుడు రంధురంబును తంపుతో నతని సొంతంగా పీడకుడి పట్టుకొనిరి.

రాజు : నియంత్రము ముట్టించి బయట పోవుచున్నది. యింకెందు
అప్పుడు అని యుండుచు వందలి బయలు పోవలెనై కట్టపట్టుచునార సోరరి

నొకడు త్రొక్కుకొనుచు దంయోక దెసకు బయలికి పోదంగిరి. ప్రధాని యొకరెడలం గలి నేలంబడి మూర్చిలై ను. మాంత్రికులు వారిపై నిఘాతి చల్లుచు హంజారములు పేయించుచిరి. తొడకు తన మీదకు వచ్చువేమోయనీ వెలయుచు బానిసోప యెక్కింప నగ్నిమిక్తులగు వండు వండు. తమము లేదు నిలువ్వరని యాడుట చెప్పెను.

వచ్చినట్లు రానేరచ్చినది. కొంత యల్లరిలేసి ప్రజలను గగ్గోలు పెట్ట వలయునని తలంచి యా నలుపున లేచి తల విరిచు కోసికొని చిందులు త్రొక్కుచు ప్రజలపై బతకోపురు మనులొందోయలం త్రొక్కుకొనుచు గోచులుజార కట్టుగడ్డలాడ బాటేపోయిరి. కొందరు నేలంబడి మూర్చిల్లిరి. తోశాండగ్ని మిక్తుడు వెచ్చనను వినక తోపలి కోనల్లి చలువులు మేపించెను. మాంత్రికులు మూలమూలకుటోయి బానిసొందె.

రాజకుటుంబ వెలయుచుంక నగ్నిమిక్తుడు సేరేపించి రండు పేకేపెను. భయము లేదు. భూకమల నేలంబుర్యవసు తొరకగా వారిని బట్టుకొనటోయన కప్పటికే వాతనవి గజలిరి. భాటుదినయు విడువక వారిని దరిమి యొకవని బట్టుకొని రాజకుటుంబ వశము చేసెను.

కింకరులు వానిని బట్టుకొని కొట్టుచుంక మొదెట్లును పేము రహస్యములము గాము. మనుష్యులమే యని పెద్దయెలుగన బలివ దెలిసి తయముగిడి నడివడి తక్కినవారినిగూడ బట్టుకొని రెక్కలు విరచి కట్టిరి. అంతలో బ్రధాని మూర్చ మంది లేచుటయు గుహాయంతరని వెంకటేరి దైవముదోప తండ్రి. వెను నీ కుహాయంత ర్భావచ్ఛత. బ్రాహ్మణ దోషమున నెందు శిశ్నుకుంబిరని చెప్పి గోదాన నేడున పోదంగెను.

మంత్రి పేను యల్లుమన దక్కిన చాతవ్యురని యడిగిన వారి పేనులు. చెప్పి యా యాపద దప్పించుమని మేడుకొనెను. అంతలో రాజు అగ్నిమిక్తుని వంశ వా రహస్య వృత్తాంతమంతయు తెలిసికొని పిక్కదత్త దేవిన పనికి జాలనంకోషించుచు నీ వంతు వద్దియడ అనుట పొరబోవుటచేత హజారము బట్టబయలై యున్నది. ప్రధానియు రెక్కలు కట్టబడిన వికృతాంగులు వాని నలువురు రాజకింకరులమాత్ర మందుండిరి. రాజ ప్రధానిని చావువకు తీరి వీరెవ్వరో యెరిగితిరా? మనవారే. పిక్కదత్త నెట్టి త్రోహము సేయవలెనె? వింటిరా? వీరికెట్టి కష్ట సేయవలయునో అడోరెందుము. ఇప్పుడు వీరి నలువుర నింకరిమే యెక్కించి కిందిమనుచా దిను చేసిన మన పట్ల వెంచుచు నూరంతయు ద్రవ్యరమ్మని యాజ్ఞావింపుము. సకలము విస్మయ సమర్థులకమని పలికి తోపలికి పోయెను.

తల్పాసన ప్రకారము రాజునికరులు వారిసలుపుర వా రూపముతో లంది
నిగ్గింది ముందు కిందిమము ప్రాగుచుండ—

౯౩ పునశ్చిను చిత్తద తం
గమగావక మంది || రగారములే జే
రిన బరిభవించెమిట పతి
తమగోపన దో హృదయార : శౌతుక మందరమ్. (9)

అని కేరలు పెట్టుచు మారంతయు ద్రివ్యచంద గృహస్థులు ద్వారదేశ
మునిగిరి వింతగా చూచుచు వందలగొందరు—

౯౪ గాదిగియు దవకు నవ్వని
చారంగెక్కినక పరిభవము సేయుట యా
చారం బిదియను నట్టి ప్ర
కారము జరిగినదియే ప్రతాపముగాగమ్. (10)
మరకొందరు—

౯౫ అబ్బగారె దావణం దవల బంధువులతో
జెనెదెచ్చి పద్మబస్మిక పీక
కలనక్కరై చచ్చె దమయంతి నలపత్ని
మంది కాకరపిలోపలను వెదకు
పరమ చారిత్ర ద్రౌపదిని బట్టగబాని
లేర్చుకె భీములే సింహబలరు
నందిరపాతి నక్క చువర కదిలేది
దతిగోరి నహమందు బ్రహ్మకయ్యె.

౯౬ ఎరిగి సాద్యవకంసం తెరవదలను
దోసకాయలు కుచి మన్నుకురి పరాక
నము పహింపక యిహమన బరమానందు
మంది మనిలేసె చిత్తకత్త మానవారల. (11)

అని తమకు దోదనట్లు ప్రతిరాదుకొనుచుండ రాజునికరులు వారి సూరే
గిరిని ఎండియు రాజునికరులును కు దీసికొనవచ్చి రవ్యకు లోకాందారోదించి రతక
త్తితుండగు నమోత్తుని సాధుత్వము దలంచి శిరచ్ఛేదము సేయుక బ్రహ్మని నామ
కూతపు కిరతి మండలిని విడిచి పెట్టెను. తర్కారణంబునం జేసి కిరతన
మొట్టకర సుల్కగముల నుండి కొనిగించి యద్దే విడిచి పెట్టక తప్పినది కాదు.

అని యొగిగించు నప్పుటికి కాలాశితమైనది.

257 వ ముద్ర

ఫణి దత్తుని కథ

విశ్వదత్త కొడుకును విడిచివేసి పేరు పెట్టి పిలుచుచుండెను. విశ్వదత్త మూలమున నుండు పుత్రులైన నలువురు రాకానె శిశువులగుట నిరుద్యోగులై యూరి వెంటడి తిరుగుచు నామిపై నిమిషాని కొరికివచ్చుడు పుత్రునితోగూడ నా దేదీయను గడలేర్చుటకు బయటకు వెళ్లుచుండిరి. ఆ వార్త లోకంవలన రెలిసికొని విశ్వదత్త యొకనా దిట్లు తలచివది.

నా ప్రియూర నగ్నిమైతుడుకక్క దిక్కెవ్వరును లేడు. పాపముగను నా నిమిత్తమాత్రంతో విరోధపడుచున్నాడు. మొదటి నుండియే నీయూరి పాఠం తెల్ల మాపై విరోధమేకదా! పైపెచ్చు చిచ్చోడి గట్టికొనెనట! బయలలో దగవు వచ్చినది. వారు మాపై మర్కరము బాచియున్నారు. నన్నేమి చేసినున వెదకు దాననుగాను. కాని పిల్లవాడు బిడిపోవునంత దానిగారి కొద్దివ నేమి చేయుదాన? అనర్థకము రాక మున్నె ప్రతికార మాలోచింపవలయును. పదగనీద గప్పవలె చాటి జడియుచు నెన్నిదివము లిరువసింపము? నృపతికి దెలియ జేయుదుమా యనిన నందులకు దగిన నిదర్శనము చూపాలను. నింద పొల్చినదోట నివసింపదాని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఇందలివారు నన్ను నిందింతురే కాని సుగుణంబు లెత్తికొనకు. అప్పలు లేకాంతర ముగిరి. ఇక మేయూర విరసింపుటకంటె హెచ్చుము లేదు. అగ్నిమైతునికి జెప్పిన నంగీకరింపదు. పిల్లవాడు పెద్దలైన తరువాత దిరుగా రావచ్చును. మేవమామగారి యూరు పొలలిష్టత సగంబున కిప్పుడు పోయివంకా అని నిశ్చయించి యా పొలం గంధి యొకవాడెవ్వరికి జెప్ప నింటికి రాకమువైచి వేకువకామున లేచి కుమారునితోగూడ బండియొక్కి యెత్తర ముగా బయనము సాగించెవది.

రానగరమున కివాళ్ళనుగా పొలలిష్ట తనగరము మాను యోజనముల దూరముతో నున్నది. నరియైన మాకమేలియును లేదు. నకును నదులు వర్షక ములు మహాభిషేకములు దాం గంపు. కొంత దూరము బండ్ల మీద గొంతుకూరము కాలినడకను పోవుచుండెను. ఆచిత్రం బంగాను వాడెములు మోత్రము దాం గలవు. మరియేసామగ్రియు దీసికొనలేదు. ఎప్పుడొకప్పుడు కాంచిన సరకులు గొవచుండెను. అప్పటికి సతీదత్తనకు బది యేండ్లలోపు సాయము గలిగియున్నది. ఆ నగరములో నా బాబుడు విద్యాభ్యాసము చేయునప్పు డుపాధ్యాయులు వాని కరీకదాళ్యము చూచి వ్యాయామ పాఠములు గూడ వానికి నేరపుచుండిరి. విద్యాగ్రహణము కన్న పాము నందు వాని కెక్కువ పొటవము కుదురుచున్నది. వాని లంఘన తాండవనంకోసన విస్తృతాది నైపుణ్యము చూచి యెల్లఱు అలింప భీముడని వానిం బిలుచుచుండిరి.

పురుషాచి పర్యవసూలో నా బాలుడు తల్లిని జూచి అమ్మా : నా అరువువ
 కింగూగును గుంక జేసి నన్నిప్పుడెక్కడికి దీసికొని పోవుచున్నదానవు? తిపాధ్య
 గుంకను పెంపెన వ్రాయలేదు. నా పేరు తగ్గింతులేమో : వెండియు నెన్ని నాళ్ళకు
 పెట్టెను? అని యడిగిన గుమాయని ముద్దు పెట్టుకొనుచు దల్లి యిట్లుచెప్పెను.

నాయనా : ఆ యూరిలో మనకు రిక్కెప్పుడును లేదు. మీ కాక నాదినుం
 గి గంకలు వారందఱకు మనపై గోవము. ఇప్పుడు క్రొత్త విరోధులు కొందరు
 బుర్రులెక్కి బివీరీపురువ దొంగిలించి నన్ను అంపులకు వ్రాసుకొని రేయిదు
 స్త్రీలను తీసివెడి. అందులకు వెచ్చి యూరు విడిచి వచ్చితిని. పాలిలిపుత్రవగర
 వంశ ము నల్లి చుట్టయూలైనాడు. విన్నక్కడికి దీసికొనిపోవు దున్నును. అదియు
 గొప్ప వృద్ధుడు. అందునిపు తరువుకొవవచ్చును. నీవు పెద్దవాడవైన తరువాత దిరుగ
 కింగూగు వాగంమని చెప్పవడి.

అమ్మా : నీవువల్లీ వెళ్లరానవు. మన పెన్నరి కళతారము లేనిదిమీ?
 కళన మనలోని కేవలము? ఏ నీక బొక్కె నీవు జిడిసికొందువు. కానిమ్ము మనము
 బుర్రులెక్కి గంకల చెప్పటికి రోవుదమని యడిగిన రెండు నెండు కరుగుదుమని చెప్పినది.
 అట్లు విన్నక్కలకొనుచు వాడు ప్రమంబుమమనములు సాగించుచు గాలి నడకనుబోవు
 కొన్నెను. పోయి మోయటకై కూలివానిని గూడ దీసికొని పోవు
 దుండును. ఒకనా బొక మహారథ్యుడుద్యంబునం బోవురు జర్వకముం నరుమనున్న
 యేదో యుద్ధం జేయవచ్చుడి మర్యాన్నామైనది. అందుదిగి పిక్కదత్త వంట రేయి
 గుంకలను. బొడనున్న కూలివాడు వారి పెన్నుమోయక తెలిసికొని మూల యెటుకొని
 పారి పోవుదండెను. పిక్కదత్త చూచి కేకలు పెట్టెను నిలువక పోవ పడకత్తుడు
 బుర్రులెక్కినది వానిని దరుముకొనిపోయి యదలింతుటయు వాడు పిల్లవాడు గదా
 గింగూగు పెన్నునుగాను క్తరము చెప్పుచుండెను.

కామందకునికథ

అంతలో నా బాబింక బ్రాహ్మణ కుమారుడు ముప్పదియేండ్ల రోవు
 బుర్రులెక్కిన కరుదెంచి పిల్లవానిని గిడించుచున్న కూలి వానిని జూచి ఆ. ఆ. నిలు
 వును దిక్కుది. అని జీక పెట్టుటయు వారాకనిం జూచి భయపడి మూల నందు విడలి
 గొంతులింపి బరిపోయెను.

పిల్లవాడు మూడెక్కి కల్లికడ నిలిచెను. ఆ రోజు బాటసారి వంద
 వ. వంద చల్లి వలచి వంతవించుచు అన్నా. మీ దేయూరు? ఎందు రోవుచున్నా
 మని అడిగి నదిడు మారి దక్షిణదేశము. నా పేరు కామందకు రందుడు. పొటలి
 పురమునకు మరుగుముండినది యు క్తరము చెప్పెను. అది కంఠవించుచు మేము
 గుంకల మూల పోవుచున్న వారము మాకు రోడుగానుండును మాతోపాటు భుజించువు

గాక అవి చెప్పిన సంకీర్ణ మభివృద్ధిచేతు నక కుంగిపోని వాటితో ధులించెను. ఇది యడలిచింది. చూచుచున్నాని యూసులేడు. చాలిలో జీవించిన దొంగలు కొట్టు దును. వేగ బోవలయునని కొందర పెట్టుచు నిరంతరం బయలుదేర దీని మూలకానె మోసికొనుచు వారిని వెంట చెట్టుకొని యాపాతుడు వరుచుచుండెను. దీని వరుచునప్పటికొక కోయవల్లి లేచింది. అందు వసుమ నొక చిన్నరావడి కందు అందు చాలసారులు దిగుచుండుటచే తెలిసి వారు ముచ్చట మూలకానె యందు గూర్చుండి ఇంతలో గోయపెడ పొంతు నుండి యింకొకపప్పుడు జాడలో నున్న వారిని బంధించి మీ చెప్పారు ? ఎందు బోవుచున్నారని యడిగిన మేము బ్రాహ్మణులము పాటలీపుత్రునగు మరుగుచుంటిమని కామందకు దుత్తరము చెప్పెను.

అందు బంధకొనెదాడు. దక్షిణంతువులు వచ్చు చుండును. మా యింటికి రండు. వంతుకొని లేవై పోవుచుగాక అని పలికి వారిని దీసికొని పోయి వివసించ జోలుచుంటి యా రేయి బాబుని బంధువు తివనిచ్చెను వారందు వయిగా బంధుకొనిరి. వలెపాడెపాడిగా అప్పు కామంతులో నుండుచుగదా : అంత కర్రకాకమున వీధిలో నా రావడికడ గోరావల ద్వని వివగడులము గోయదీర లేని యక్కడికి దోయెను.

అందు బంధకొన్న బాటపాడుచు నా పల్లిలోని కులివార్తకు బోట్లాట జరుగుచున్నది. మూల యెత్తుకొనిపోయి వజ్రధతునిదే దెప్పలు తిని పాటపోయిన కూలివాని కాపుర మా పల్లియే. చాలి వాడందు తేరి రావడిలో బంధుకొన్న వారు బ్రాహ్మణులే యుకొని పడుగుచు వెంటబెట్టుకొనిపోయి కర్మింతో వారిని గొట్టుటయు నందు బంధుకొన్న తెనవరులు వార్తకున్న మోటరులకు దివ్వబడి కూలివాండును గొట్టిరి. రెండు తెగలవారు పోట్లాడు చుండ గోయదార వారింతును గంభా తారణమరి గిన బాటపాడులు నిడించుచుండ మీ దుశమ పె బది కొట్టిరని చెప్పెడి.

కూలివాండు, పనుము మూడు పీలిమూల మెరికొనివచ్చు చుండలేని పోని యవరాధముగడించి దాలో వీనిగొట్టి కూలిముక పాడగోలిరని. అది న్యాయ ముగా నున్నదిమా ? అని చెప్పుటయు నా మూల మా కేమియుం దెలియదని బాటపా డులు చెప్పిరి. కోయదొర గ్రహించి కూలివార్తకు మందలించియింటికివచ్చి కామంద కుని లేని నేడు మీ పున్నెము పలివినది. రావడిలో బంధుకొని కూలివాండు మీమ్మ గడలేవును అని యా కథయంకయు తెప్పెను.

అతలా కోయదొరను పెద్దగా నెగిరి యాగిన్ద్రబోక మూలం గాపాడు చుండెను. అంతలో దెల్ల వాడినది. కోయదొర లామంచి వాడగుట ప్రాప్తన లేని దాడు పయనమగుచుండ దాలో గూలివాండుకడవది యేమి యాడుతో యని యక పాలి కాపు నొకనిని సహాయునిచ్చి యుడని బాటించిరమ్మని నిరదించెను. వాడు తాని రూప ముచ్చట వకచురుండికి కామందకుండు మూల మోములకు మెగమడపడుచు నా వేడుచు అన్నా : కామందకా : మామూల నీవు మో చుండ నాకు బాంకవ్వు

మీరూ సున్నది. కులివాసి నెట్టుము. ఎంతైన నీయగలను బండ్లు నడచుదారి
యను బంధికుడును సుసేమిత వాకు జాల భారముగా నున్నదని పలికిన పని యనుగ
వులే నానప్పు గట్టిబడియి

తరుణిమతే : స్నేహము కలిసినపిమ్మట నొకంధర మొకథు పహింపకన్న
ఎట్లొ? కష్టపడి వండిపెట్టుచుంటివి. నీవు నా చరమ పహించుచుండుటలేదా?
అందులకు సందిశుమందనందు. నన్నాంతరంగిని బంధువుగా దలంపు ... మీ
లే కొడువయు రాకుండ హృదయంబువ బెట్టుకొని తిసికొని పోయినను, నా చిత్త
స్ఫుర్తి నీ కింకను తెలియలేదు. అవసరమైన బాటమైన నీయగలనని సమాధానము
అప్పుడు.

౬ మాటలు వివరితే నామెకు వానియందు గొంత యనుమానము గలిగి
పడి. ఆమూ : మీ నెప్పు నందివట్లున్నది. మీ మాటలలో శ్రేష్ఠము గనం
బుచున్నది. నడచునప్పుడు రావు రావుగావచ్చి యేదో పల్లించుచుండును.
గొంతుపరిచినను నా కి కర్మము తప్పలేదుగదా. ఉపాధియు చేయించినని గమయిటకు
చోను రాకున్నది. కోయకొర యామి నీకేమి కావలయునని యడిగినప్పుడు
అర్హులము సూచించినట్లుగా "మా నాన్నయన" యాత్మరమిత్తెను. ఏమి మోసము
పొందుచోదా యను యాలోచించుచు వానికి దూరముగా వకచుచుండును.

అతండు రావు రావుగా నడచుచు దిల్లి వానిని దెక్క సేయక పరి వహిచి.
అది పల్లము మెల్లగా దీగము. ఇది మిల్లు ఊరకులుగా వెక్కిరియు. నీ బలము
ఊరము. నాకో సమక్షగా పడువుము. ఇంతే! ఏమోయను కొంటిని. అబ్బాయా
నీ యమ్మ పెచ్చెమేళాసి వచ్చియు రాదా? అని పలుకుచుండ నామె చెవులకు
పొరలులవలె నా ముతకలు పోవచుండును. ఆ మాటలకేమియు సమాధానమియ్యక
యితడెడవ పరారముతో తిరువు నడుచుచుండును. కోయకొరపంపిన పాలిరావు
బాటదని దివరమాకువచ్చి అరచిరాదనది. ఇక రయమిలేదు. రెండు పరుగులలో
నోవ రెండువు గనలందును. రాని ప్రదానంతోయిన రాసి పరుగులో బావనగూడె
నున్నది. అందు వీరినెచ్చి యా పాలిరావు మరలి రనియెను.

కామంధకుడు వాడు రెప్పిన గురువుచూచుకొనుచు దిన్నగా నడిపించి
నానుప్రొద్దెక్కునప్పుడి కా యొగవారమునకు తీసికొనిపోయెను. మాటవెడి పె
నుగదా కామంధకుడు ముందు నడచుచుండ పరి వానితో పిక్కదర వెనుక ఎప్పు
డుండను. వారిని ఒకచివరయి భార్య భర్తలనును తిలించుచుండిరి. అమె
నులననప్పుడు భేదాభిప్రాయము చెలవనకుండ నోవటకే దూరదారి కొనవచ్చి. మన
నావగట్టినను మాడక్క న శ్రేష్ఠమక్కడికి బోవును? అమె యవయవములకును పిల్ల
వాని నోచుచుచు మాటమోయు మోచుపాడెట్టి పలుకుటెల్ల కొడిగిదని మావయి
లక్కజవదకొప్పిరు.

కామంధకుండు గేమంజాది అయ్యా మీను బాటపాదంము పొటపెట్టత
స. ర మమగుమన్న వారము. పోయెను. ఈ పూటకు ఎంబచేసికొనటకు గొంఠెము
లాపెతురేయనె యడిగిన నతం డయ్యయ్యో: ఇందుం కింత పనయమం? ఎంబ
చేసికొన నక్కరలేదు. మా యింటనే మీరు కుదువవచ్చునని పుత్రుడు గాళ్లగుడుగ
పిళ్ళందెచ్చి యిచ్చెను.

ఆశుడు మూల లోపంబెట్టి పాత్రనాగానము చేసికొనెనుండ నంతలో
పడవతుడక్కరికి చేరుకొనెను. అబ్బా! ఎచ్చిరివా? మీ యమ్మ యెంత
దురములోనున్నది? పాపము నడువలేక రాసికి గాళ్ళ పొక్కులెక్కు చున్నవి
గదా. ఈ పూట కిందు గుడివిపోవుదము రమ్మ. ఇక్కడనుండి ఇండ్లదారి
యొప్పురట. ఇక నడువవక్కరలేదులే అని యా యజమానుడు విక బలబురు నా
బాటునికి గాళ్ళగడిగి మొరలిదుమ్ము దులిపి కూర్చుండబెట్టెను. ఇంతలో చిక్కదత్త
వచ్చినది. లోపలికిరమ్మని పిల్లవాడు పిలిచెను. అమ్మ లోపలకువచ్చి పెరటి
లోనికింటోయి వంటజేయుదగిన తావు నా యింటి యజమానురారి నడుగులయు నామె
యట్లు నెయి అమ్మా ప్రోద్బలించి మీరు వంటజేసికొన నక్కరలేదు. ఈ
పూటకు మా యింట భుంజెడు. మేము కృతార్థుల మగుదుమని పలికిన నక్కరికి
తల్లి: మీ యాదరణ మెప్పటికిని మరువను అయవము దింపాడును మీ యింట
గురుతురు. నే నొకరియింట గురువము వండుకొని భుజింతు. వంటపాత్ర
నొకటి యిప్పించుకొనియె పరిచేసెనె చెప్పినది. అని మగగడికిరిగి తరయు
బుత్తుడును మనయింట గురుతురట. ఎంతజెప్పినను నాచె యొప్పుకొన్నదిరాదు.
పోసిండు ఆదియె బాటునివెప్పి పిక్కడితక్కు వందనమంద లంపంతముగా గూర
లును చింతివంట పొన్నాగియు విప్పి వంటింపజేసినది.

చిక్కదత్త యామె తనకుజేయు నాదరము నేనొక్కఁడ ప్రస్తుతించుట
ముగమాలునచో భుంజివడి కామంధకుడును పడవతుడు వారింట భోజనము
చేసిరి. లోకానంతరము కామటిలో కూర్చుండ బాటాఁబెచ్చి యా యజమాను
రకని కిట్ల నెయి. అయ్యో: మీను ప్రతిష్ఠాకరారము దంపతిపూజగావించి పరము
దోషము గట్లనెత్తుము. నేటి క్షణికారము గ్రామమలో గార్యము బాండులచే
దంపతులు లొడకలేదు. దైవము మీమ్మ తార్కతీ తరమవ్వయందలి పసికొని
వచ్చెను. మీ యిల్లాలు మా యింట గురువలేదు. పోసిండు. నా లొక కోరిక
యొస్తది. ఆ పట్టములు మీ కర్పింతు గట్టికొని నన్ను కృతార్థుని జేయమని నా
ప్రార్థన. ఏమందు? అనవుడు కామంధకుడు దిట్లనెయి.

నా భార్య కడు సునసుగాఁ బకరియింబ గురువనవచ్చు నీ పట్ట
మెట్లు కట్టుకొనను? అందులకు నా కర్మంతరమేమియను జేదు రానిపో నీ
మాట చెప్పరాదు. అని చెప్పిన పోసిండు అమికియను. పరయు రోషలిచావును

మీరే స్వకరంపుడు కొంటెనని చెప్పి యెప్పుడో యామెకుగట్ట నిర్దురుగాక అల్లుడేయించని బలవంతమున నతని మూలలో గడ్డిము.

మరునాడాయూరినుండి లండిమీదగొన్న పరునమూల సాగించిరి. ఒకనాడెనుకడారిలో నడచుచుండ కల్లవాని మూతము బండిలో గూర్చుండునట్టి పెద్దవాడు బండికి నడచుచుండిరి. అప్పుడు కామంచకు రక్కసికి ప్రక్కగా నడచుచు నాచితో నిల్చి యె. తరుణిమణి: నీతో వే నొక్కమాట చెప్పదలచుకొంటి. చివర చూచి పని ప్రత్యుత్తరమిచ్చు. నా కాపురము రావావగలమే. పిన్ననాటినుండియు పిన్ను నే వెతుంగుదును: నీవు జారపువడం వంపించిన విషయము లోకవిధితమే గదా. స్వప్నుసంగతునివలన గుమారునింగనిన వార కొందరు నిజమనియు గొందర నక్కమనియు నా యూర వాదించుచుండిరి. ఏది వల్లయునను పురుష సంపర్కము లేన వైత్రుడుదయింపడుగదా. కంటే నిజమైనచో నెందమపులలో నీరు గ్రోం పుచ్చును నదిసంపత్సరం. క్రితమువచ్చిన నీ స్వప్నుము పెండియు చాటుండుట భోదనీయము. ఇప్పుడు వే జెప్పబోవు సాగాల మేమునగా నీ నా యూరు విడదలి పచ్చిన తరువాత నీ విషయమే యూరంతయు గగ్గోలుగా తెప్పకొన రొడంగిరి. పిన్నటివారు పొగడినవాడుతూడ పెకొక డితి దలంచుచున్నారు. బంబూసివడన నీ వార తెలిసికొని జాడలరీయరు మిమ్ము గలిసికొంటి. నీకిది బరికేని తీవ్రము సీరరకము. ఇది విదేశముగల మన మెల్లు తెప్పినను నిందరినాన నమ్ముదురు. నీ ముప్పదిదర యిక నీతో గలిసికొను కొంము మిగిలినది. ఇందు నన్నే భర యని తెప్పము. నీ కేకాదవము చాటుండ గాపాజెదనని చెప్పిన విని యక్కలకంటి చెవులు మూసికొని కన్నుల నీయూరి నిల్చి యె.

అన్నా. నిన్ను సోదరుగగా చలించుచున్నాను. పిన్నదారిలో జేసెడు రక్క అల్లుడు గుడిపెట్టియు నీవు దేసినమూల దలంచుకొని చుచుపూ నీతో మాటాడ మొగ మున్నవడుచున్నాను. నీవు నిన్న వాయుంబిచారిలో నన్ను లాభ్యయన భిష్పకమాటలు లా యింబడినవి అట్టి తలంపెన్నుకును మనస్సులో చెల్లికొనుము. నిన్ను బోలులు పూ బాయకొనుము. నన్ను గురించి మీ యూరివాడు తలంచిన రలంపు లన్నియు పట్టి కలలు. మనుష్యుడుగాని రైవముగాని పిదలోపచ్చి నన్ను గలిసికొనియెను. బతికు పచ్చుగాక. వాకబోవుకాక. నేన నాచుల పరిగహంపరంబుకొనలేదు. నా బంబూ తెలిసికొనలేక మీరు వడ్డియబోవారా లడుచున్నారు. నా పిచ్చున యల్లిప్రా సంగా నీడు జెప్పితిగదా. నాయుండు గలిగిన ములులు మరలించుకొని పోదరీరావం యి. అల్లులొనముని గట్టిగా మంచలించినది.

అప్పుడతడు నిగ్గువతి యెనుకలమీది బంబూసివడ మూలను వెనువెంట గొట్టుకొనియు మదికొన్న పరునమూలు సాగించిన రరువాక నొకనాడొక్కగంబున పిచ్చు గలబంబూ ఆహా నేమి మాటోహా సమిత్తమై యూరునిది దారిలో జెక్కకెచ్చ

మొదటికి జాగరణచేసి వెంట జేరుకొంటిని. ఈ వెంట వాడెంత తంతు రిదెంగని దాని వరి బొంకు చున్నది. సామమున నది వశవడున్నది. ఇందులకు దేరమే వినియోగింపవలసియున్నది. ఇట్లు రేపేరంగగక యని తలంచి యా ముందరి గ్రామములో నొక పిచ్చనియింట బసచేసి వంట పెగిరమచేయుచుని చార్యతో జెప్పినట్లు దెప్పలయు నా యిల్లాలు మెగమ ముడుచుకొని కామందకా నీకు నేను వంద పెట్టను. నీవు సంజా పెంపదగివనాదవుకావు ఒకవాటి యావకారము తలంచి యుచుగా మాట్లాడుటకు సంతయించుచుండ మీరు మిక్కిలి చేయుచున్నావు. ఇక నీవు మాతో రావలదు. నీ దారిని నీవు పొమ్మని కచ్చితముగా జెప్పినది. అప్పుకకడు పెద్దయెబ్బంగున మీ దుష్టచాలా. నీ బుద్ధియెప్పుడు నిద్ర పెడవరముగా నుండును. నీకు నేను మగదనని దెప్పలయు నలిచానముగా నున్నది. నీ వాకివడియాట. పాడివడిపాటగా నుచుమోడించి నేనువెంట దిరుగుచుండ పొగడులలి యెరుచుచుండిరి. కట్లా నిన్నేవేళ గట్టికొంటినోగాని యెప్పుడు నిక్కట్లులే నీతో కావురము చేయుటకంటె గనులు మానుకొని గంగలో తిరుగునేలు. ఆవులువందనుచుండ కబ్బంతయు పియ్యవము చేయుటలే నన్ను తిరస్కరించుచున్నావు. పెద్దలతోజెప్పి నీకు బుద్ధియెప్పించెద మాదుమని కేకలు పెట్టుచుండ నిరుగు పొరుగువాడు ప్రోగుపడిరి. అతని మాటలువిని యాపె జెల్లెబ్బయిచూచుచు విస్మయముతో నే మాటలు బుద్ధిలేక పోయినది నలువును వినునట్లు ప్రమాదా రామాటలే యనువడించుచు వారితో నిల్లనియె

అయ్యాలారా ఇది నా చార్య. దీని వేవేళ గట్టికొంటినో యెప్పుమా మాకు దగవులే. దానియందమువకు నేను తగవని వచ్చు మగదని జెప్పుకొనదు. దానివెంట నేనుకోసంపినదేదాని వావంట నదిరాదు. నేను జేసినవరపు వినుదు. వెనుకబడిగాను ములో నొక గేఱుమాకుదంపతి పూజాగారిని కట్టువుట్టములయైన చానింగై కొంటినిని వాపై గోపము వహించి కట్టుచేయుచున్నది. అని దెప్పలయు నందు కొందరా ముందరి కిట్లనిరి.

పడకీ నీవు కొడుకులగూడ గంటివిగదా మగనితో తగవురావచ్చునా? పక్షివకల వర్జితము దెప్పుదు వినలేదా? బుర్రాణములెవ జడువలేదా? పెనుబిడితో జగదమాదెవ యెలవాగ మాకరమె జనించును మీ దేమారు? ఎందుకోవుచున్నాడు అని యడిగిన నక్కరికి నుక్కుపై ప్రేరికుకొనుచు నిల్లనియెను.

తండ్రికులారా మీరుజెప్పిన మాటలన్నియు ననత్యమైన, పిదపక్షతో మీ ముందుగము, దారిలో గల్గినకొనియెను కులమువాడు కదామని వంద పెట్టుచున్నాడు. అందులకు నన్ను వట్టిరట్లు పెట్టుచున్నాడని జెప్పిన చార్యెయ్యందము ఏమయ్యెను మొదటికి మోసము పట్టినదే ఆ మాట చేపట్టెదవు? ఇట్టి కల్పన లెప్పుడును బని యుండలేదే. అనుచు తానువకుడు వెను మొరటమీతో జెప్పలేదా? అప్పుడు. నన్ను

పిలిచి లేచిపోయెనును దానికి బుద్ధివర్ధిలకాది. పోనెందు తానెట్లుకానిక మగదెవ్వరో గుఱుగగడు. ఏమి దెప్పుచో చూత మనవుడు మధ్యవర్తి లిట్లనిరి.

కొమ్మ : పోనిమ్ము. ఇకను నీమగడు తానితో నకంబెందున్న వాడో చెప్పును. నడుగునము నాపె తానాదాని మీ నా పాపాత్ముని మూలమును లేని టిని ప్రార్థించుకొనున్నారు. మీ యిష్టము వచ్చినట్లు తరంపుడు. నీరు నట్టి దొంగ గనుల నెప్పుడది. అందవని మాకు ఏకమో యెవరిమారు యనక్కమో గ్రహించకాలక మీ మధ్యను మీ మధ్య మాకే ? మీ గావ్యమనవచ్చినట్లు తగవులాడుదని మధ్యవర్తిలు నిబద్ధించిరి.

పిక్కదత్త నాడు తానికే వెంటి వేర్చినదికాదు. తానును కుమారుడును కలిసింది బందియొక్క పాటలేపుత్ర నగరమున కరిగినది. కామందతు తాయలమోను నెలుగు భటుని తనభార్య చేసిన యాగదము దెన్నియో యుగదంపుడు వెనువారికి బానిసీదమునము వచ్చినదిదెను. అప్పుచాయలమోనుడు కనికరముఁబనింప పోయెను. ఇట్లు తన తాతరాని పూరిపయవలతో నున్నది. నీ భార్య కిరుంగడు తాగవలె గలది బడుదన్నయది పాపము తెలియక పొమ్మంతయు నామెదేశితో వేర్చిదిసిగా బోయి. పన్ను తిరస్కరింపక విడుదలనా పడవడ. నీవ నగరమేగి యక్కడ దగవు పోయెను. అందుగూత సిద్ధియై తరము దెప్పెనకో నా పట్టదారిపతి సందుదను బాది. బాండుంచినాడు. తాకవితో దెప్పికొనుము. అ న్నవతి తగిలెదదయెను. కావ లున నీవక్షమన మేమందరము పాక్ష్యమియగుము. పో పొమ్మని బలిపిన గులుకులు బాకకప్పుడే బయలు వెరలి నాటుగు గడియంతో నా బందితో గలిసికొయెను.

అది నానీతో నేమియు మాటాడక తెద యర్థుకట్టుకొన్నది. నాది సాయం బాండునకే నాయ పాటలేపుత్రము తేరుకొనగలిగిరి. మాతామహుని పేరదిగి తిన్నగా బంది వారిందలి దొరించుకొని పోయినది. ఆమె మాతామహుడు తనిపోయి కొన్ని సుంతవారము లెసది. అవని తమ్ముడు భార్యయు మాత్ర ముందుందిరి పిక్కదత్త నానింబ. బంధించి తన బాధుత్వ మెరింగించుటయు తెలిసికొని యా వర్తడు తానుదే గానిం దడము నాగరింపురు గుమారుని ముక్తు పెట్టకొనుడు పెట్టెయె

అమ్మా : మీరు దూరముతో ముందుంటే మీ వరమానను లేమియు మాకు గలిగింతులేదు. పికలిదల్లదులు స్వర్గమలెరినమాట యెవరో దెప్ప గావించిమి. నీవ న్న గుండున్నావు ? నీయత్తూరూ లేది ? నీ మగంలేమి దేయవండును ? ఇందువచ్చెనా ? గుమారుడుగు మందగనే మా వాటి బొంబియన్న కామందతుడు గుభాయ లోపలి గిరిగియి యదిగో వచ్చి యున్నాను తాతగారూ : నమస్కారము. నేనే మీ మను మూలి మగదనని దెప్పుటయు వచ్చుదతి ఏ మూర్ఖా : అవంతు బొమ్మ. తాతా : నీడు దగ్గ గలిసింగ. మీ మూలు నమ్మనయరు. నా నిజులని పెక్కులెక్కులు పెట్టు చున్నాడు. ఈ విధి చాం పెద్దది. అనక తప్పెదంగక.

అని వలక కాపందకుడు కాశా : దీక్షమాట వమ్మవలదు. నీ మనుమరాలు వట్టి రంకురి. నమ్మ మగడుకారని వలకుచున్నది. నాతో బోల్కాది యిట్లనికీరి లేని వచ్చుదుండ గట్టికొనెన దోషమన తేసి విడువక పను వెంటవచ్చితిని. దీని కథ దారి కండు. సాహసకముగా దమతో ఉనని తేసికొనయెద. అనవుడు నా బ్రాహ్మణుడు ఓక్కదత్తను కాని అమ్మ : యాతగమేమిదీ? నీ డిట్లు తెప్పరున్నా లేని? మగనితో దగవుకాది కులమర్కాదలు పాడుచేసితివా? నజ్జును తెప్పరుని యరుగుటయు న విప్పరి కన్నీరుగాయ్యుడు, కాశా : నీకడనే దొంగురారుడవా? నీ పాదముల తోడు వీరివతో వేయెదగ. దారిలో కని గ్రహమువలె మమ్ము గలిసి కొనియో నని నడుమకురిగిన వృత్తాంత మంతయు సకనికి తెప్ప నమ్మిందినది.

అప్పుడా వృద్ధబ్రాహ్మణుడు అహంకారముతో తీరి దుడుకజ్జ దీసికొని తొడుకొడుకా : అబద్ధపు సుద్దుకాది యేమియు వెనుగని ముద్దరారిని భారించువా? పొమ్మనలకు బొమ్ము. నీకు డిక్కుగలిగిన వారితో తెప్పకొనుము. నీ పొమ్మని గెంటి వైదులయు నా దబాచుచు వతనితో గొంత తగవులావెను. అప్పు డిరుగు పొరు గువా రా కామందకుని పిరి వారి తగవులకి తెలిసికొని ఓయీ : నీకింత యెరువచ్చి నది? దేవు రాజుతో తెప్పకొనుము. నీ భార్య నీచ్చి తెప్పింపగందు పొమ్మని యుపా యము తెప్పిరి. వాడందులకు సమ్మతియరుచు మరునాడే జీవితదకు తోయి కన యలి యోగసుంతయు నిశ్చితపై ప్రాని యర్పియకొనెయెను.

నందు దాతగవు విషయములన్నియు బోలెరింది విన్నయమందుచు వెంటనే పిక్కదత్త మాతానుమాని సకకు తెప్పించుకొని యకని వంక నిట్లు సాక్ష్యము పుచ్చు కొనియెను.

రాజా—ధానగరము నుండి మీ యింటికి విన్నవ్రాతి పిక్కదత్తయను చిన్నది వచ్చినదా?

తాత—వచ్చినది.

రాజా—ఆ చిన్నది మీకేమి కావలయును?

తాత—మా తమ్ముని దొప్పితి.

రాజా—ఈ కాపందకుని మీ తెనుగుదురా?

తాత—ఎరుగుదును. వ్రాతి మీకు మాయంటికి వచ్చి చాల యల్లరికేసెను. మహాపరమా :

రాజా—ఇకను నీ మనుమరాలి మగతగునో కాదో మీ తెనుగుదురా?

తాత—మహాపరమా : మీకు మగడుకాదు, కొడుకుతో నా చిన్నది యా యూరు వచ్చుచుండరాకతో గరిసికొని యిట్టిహృహము పవ్వియు.

రాజా—అమెకు కొడుకు గూడ కదేనా? ఎన్ని యేడ్లున్నవి?

తాత—పదియేడ్లున్నవి. కొడుకు గర్భిస్త.

రాజు—(కామందరకు విజ్ఞాపించి) ఆ పిల్లవాడు నీ కొడుకేనా?

కామం—అవును. నా కొడుకే.

రాజు—వానిని నిలిచి యడిగివ వొప్పకొనువా?

కామం—తల్లి బోధ వా.క గట్టిగా చంకెక్కినది. అప్పుకొనునని చెప్ప

చెప్పెను.

రాజు—తాతగారూ మీ మనుమరాలికి మగడికంతునుకాదనుచుండలి కదా?

కామం—అదియేమిదన్నవాడు?

రాజు—ఆమెకు తన నాగరాజు విరేకములో మన్నాదట.

రాజు—మీ కంఠదెప్పుగా తెలియదను కొందును.

రాజు—మహా పరమా : మేనారాజగర మెప్పుడును జూచి యోచనను.

కామం—గంధర్వము లేనిదికాదుమెత్తి. కాపురమున కడిగివ తరువాత మాయన్న కూతురు అప్పుడు నీ మాయరాజే లేదు. అప్పుడిమె తక్కువదితెక్కెవ్వరును లేక యక్కడికి వచ్చినది.

రాజు—మీ మనుమరాలి కుమారునికి బదియేండ్లు ప్రాయమున్నది కావున అదిని రప్పించి యడిగివ విజ్ఞముచెప్పనా?

రాజు—చి త్రమదే లేయుడు.

రాజు—కామందరా : వానిని రప్పించి యడుగుదురా?

కామం—చి త్రము వానికే దల్లిబోధ చంకెక్కినది. యదార్థము చెప్పవని జేగంతును.

రాజు—కానిమ్మదియ జాతుముగా : అదియేం కిట్టి తగవు చెప్పుదును కల్పి : గుండలీడు. ఇందరి విజ్ఞముదెలిసికొని యమరూప గడ్డిగా క్షింబెదనని మలుగును నప్పుడే బడిదత్తుని దీనికొని రమ్మచి రూకలం బుచ్చెను. వారతి అమలనంబును పిల్లవానిందెచ్చి ప్రభువు మందర విలిపిరి.

కా. అద్భుతంక తిలకంలో దనయేగం బాజునుబావో కథ

ప్రభువు ప్రవణదర్శయంబు నిలప వీచి తాంబూలబోపను

వాక్యోరాస్య విలాసమున్ బలిక దేవార్చనయయంగలి కి

వాక్యారంబునువొప్పు తాంబూల రేఖార్చన వి.తాంబూలై.

రాజు : పి తెక్కడి వెదిక కుమారుడు : మాయకురూక పినికీడు గాదని చెప్పెను. తక్కువది చిత్తములు వినియంతు గనంబుచున్నదే అని జేగంతును.

రాజు—బాంబా : నీ పేరేమి?

పడి : (నమస్కరించి) పడిరత్తుడు.

రాజు—మీ తండ్రిపేరు?

వడి-వాగగా.

రాజు-ఏ క్రమంగా రిప్పర్కెర నున్నాడు?

వడి-విరేళములో

రాజు-విరేళమన నేటి?

వడి-మేలు చెంపనతో బోయి తీసికొని వాసుందరా ?

రాజు-నీవు పితృకృతి నెతుంగుదా ?

వడి-ఎరుగను దేవా.

రాజు-ఈ కామందకు వెతుంగుదా ?

వడి - ఎరుగదును. రారిలో గలసికొని ఈయారు మా వెంటవచ్చెను.

రాజు-ఇకందు మీరల్లది కాదా ?

వడి-నీ : నీకు మా కండ్రి యెట్లు గను?

రాజు-మీతో వెక్కర గంపికోసమేక?

వడి - ఒకనాడొక కొండలోయలో మాయమ్మ వంటచేయుచుండ మాతో వచ్చిన కూలివాడు మూలయి తిక్కిరిసి సోపుచుండెను. నేను వానిని దరుముకొనిపోయి యుద్దగించి మూలరాగికోరుచుండ నా మాతమున వచ్చుచు నికండు మా పెనుగులాట చూచి తేకపెద్దెరు. ఈకని యాకడుచూచి యాకూలివాడు మూపుదిద్ది పొనపోయెను. ఆ విశ్వాసమున మాయమ్మ వానికి వెంటిపెట్టుచున్నది. మాతో నీ యూరు. వచ్చెను.

రాజు-కామందకా : నీని నీవడుగవలసిన మాట లరుగుమా,

కామ-వెషకర్త గ్రామములో నీ కల్లయి వేషము పోట్లాడినది నీ వెతుం దువా ?

వడి - నీవు కప్పకు కూకలు కూసిన మందలింగినది. అదియే కలహము.

కామ - మేను నీకు రంగుడివి కాదా ?

వడి-ఇంకొకకూరి యల్లంబివేసి మూతి మీద గొద్దిద.

కామ-చూచితిరా : నీని పొగను మహాపథా :

రాజు-కాలుదా : నీమేలి వదువుచుంటివి ?

వడి-వ్యాధియగుచును.

రాజు - వేదకాత్రములు మాని క్షత్రియార్థ విద్య లభ్యనించుచుంటివేమి ?

వడి - అవియు నిదియుంగూడ మా యొల్ల బెప్పుచుంటిది.

రాజు - ఎక్కడ వేస్తేకానుచుంటివి ?

వడి - భారావగరములో భోజమహారాజుగారి వ్యాధికు పాక్షగాంధీ. అయినమాకు వెంతు మూడువందల దీహారములు వేతన మిచ్చువాడు.

రాజు-అట్లయిన భోజభూతులుకు మెమ్మెరుంగునను మాటయే ?

పద - ఎరుగను మహారాజా :

రాజా - మరి యక్కడనుండక యిక్కడికిం వచ్చితివి ?

పద - అక్కర దగ్గరకుటము తెవ్వరు లేరట. ఆపద్య రిక్కడ అది పొలునని మా అమ్మ తిసికొనివచ్చినది.

రాజా - సామలో నీ పెంక పాదము దేసితివి ?

పద - చక్రపరి ర్తనము, రంధ్రవారింపునము, దండపరిశీతనము, పీర్చి గుడిసెయన ప్రక్షేపణము, పరిష్కృత్యాప్తి, కరీరగుప్తి లోనగు సాధనములయం దున్నట్లనే ప్రపంచ పారితోషిక ముండితిని. ఇది సొడినములలో అరుగు పరిక్షలో గలది పెండ్లెరము పారు వచ్చునని విద్యార్థులందఱు నెప్పుడొనఱుచున్నారు. ఇంతలో లేని పట్టిగది.

రా - ఏది నీ చక్రపరిక్రమం పాటవము చూడుము. ఆ మేద యిక్కి దుండము.

పద - చిత్రము. అని మూకుచు నడుము దిగిని యెదురనవ్వు మేద లిక్కి. లేకుం సొంపుచు లలితంబ్రమలములతో నేంకు దిగి దండ రరదెను.

రాజా వాని పాటవము చూచి విస్మయ విచిత్రస్వాంతులై యాహాహా, హూహూ : నీ ప్రజ్ఞ సంతోషించితిమి. నీకు మా పాతకాలలో గడచుదిద్య మేమి ను అరువుకొమ్మని వదలుచు గొమందకు జూచి యిట్లనియె.

బ్రాహ్మణుడా : వితరణ సంతయోచ్చదముగా నున్నది. వీరిని భాగ్యవంతుల లోకమహారాజాగా రెనుగురురస రెప్పుచున్నారు. వీరివృత్తాంత మిట్టిదో అంశముని యిప్పుడే వాని పేర వ్రాముచున్నాను. మరి నీవు చెప్పిన గ్రామముల లోని రప్పించి సాక్షము తీసికొనియెదను. ఆ గ్రామము చూరమం దుండుటదే బ్రాహ్మణులము వచ్చునప్పుడే సారస్వతమును, అంతరవత నీరీక్షించి ఉండవలయునని చెప్పిన నా కామందకు తీర్చినయె.

పద : బ్రాహ్మణుల మర్యాదలు విధుర్వహలు బ్రాహ్మణులకి తెలియదు. గూర ప్రభువైన తెల్ల తెలియును ? ఆ యాని సభాపతికి వ్రాయుడు. అంతయు తెలియ గాగలవని చెప్పిన నమమతించి యతనికి గూర వ్రాసి తెప్పించెద గాని నీ నీ బ్రాహ్మణులందరి లోయ యెరి రేయదువే శిక్షించును జామి. బ్రాగ్రత్త యనిచెప్పి యెరుపినను. పడెరత్తుని ముకునాడు రమ్మని యాజ్ఞాపించి యంతటితో సర జూపెను.

అని వినిగిరిని మరియొక పట్టణము.

258 వ మఱలి

రుక్మ వర్మ కథ

నందకూపాలునకు వ్యాయామాగమ మతివృద్ధి సేయ మిగుల సత్కల్యాణ గరిగియున్నది పట్టణములో పిల్ల మల్లకాం గల్గించి యందులకు గావలసిన పరిరమణులన్నియు దెప్పించి పేరుపొందిన పురోపాధ్యాయుల రప్పించి విద్యార్థుల కావిద్య నేర్పించుచుండెను. ఆ పాఠశాల ప్రసిద్ధి పని నా నా దేశములనుండి పెక్కుమంది విద్యార్థులు వచ్చి యందు నేర్చుకొనుచుండిరి.

ఆ వందునకు చుట్టవర్మయను కుమారుడు గలడు. వాని విద్యాధికుని జేయు తలంపుతో నందా పాఠశాల గల్గించెను. కొడుకునన్ని విద్యార్థులన్న వ్యాయామ విద్యలో నొక్కన పరిశ్రమచేయించుచుండెను.

పండితుడు సుమానాడు రాజనరకు బోవుటయు సృపతి సంకసించుచు నపుడే వానిని వెంటబెట్టుకొని వ్యాయామశాల కరిగెను.

అందున్న విద్యార్థుల నుపాధ్యాయుల నెల్ల రావించి పండితత్వని జూపుచు నీ పరివాదోక వల్లుడు. భోజనాభిజాని వ్యాయామశాలలో రక్షింపజేయగలడు. ఇంతటి ముందే మన పాఠశాలలో జరువగలదు. ఇప్పుడిందుగల మల్ల విద్యార్థి యెప్పుడైన భిక్షో గుస్తీపట్టగలడా? అని యెడిగిన మహానాడు సుప్రహస్తుడు వక్రకాయాడు అను మువ్వల విద్యార్థులు దంబరరతులు మేము వానితో బట్టుముని దేతులెత్తి చెప్పిరి.

రాజు తన కుమారు నింతిరి యోయీ! యీ పిల్లనాడు నీ కంటె చిన్నవాడు. వీనితో మల్లయ్యదము పేసెదవా? అను యెడిగిన రాజువు తుడు యిది యొక పని. నీ నన ర జయింపగలను. కాని ముందు సుమానానితో బోరించియాచెన. వాని పాటవము తెలిసికొని విద్యుల గలియబరియేద వని దెప్పిన నొప్పికొని వారిని బురికొల్పెను.

సుమానాడు సుప్రహస్తుడు వక్రకాయాడు మువ్వల పేరుపెరి పండితునితో గలియబడి మల్లయ్య ద్దము చేసిరి. పండితత్వనిగల రాజవ వైష్ణవాదు వాని లోకపోవుట దేలి సులభముగా వారి మువ్వల మలాది మల్ల రుచియెను.

తరువాత రాజు తనకుమారుని పండితత్వనితో బోయమని నియమించుటయు సుపాధ్యాయులు ఈ పాఠశాలలో జేడపొందిన మువ్వల నతం తెలికెరె నీ కొడుకు వానితో బట్టలేడు ఎండని వాడెంచుచు పండితత్వనిపొటవము పెద్దగా నగ్గించిరి.

ఆపైయు నందువా వి. వనంపనుని గొగ్గించుకొనుచు నట్కునం దేర్చి కొని తనకునూచుని దాపునను జేరి భవనయ్య : పేరు నా కాడున. దీనిని పేరు భవ ర్థాయనిగా నుత్తరంగా పంజేవానిగా జేయజున్నాను. నీను మల్లక విద్యాపాలవ

మొదలు పోలి నేనువలయును. నీకు రానిది యెఱువలన నేనుకొనవలయును. నీకును నన్నకుమార్తెగా దలంచి నీతో నమానుని జేయును. అని వాని కప్పగించి యుపాధ్యాయులకు బిచ్చి యింటికి దోయెను.

వాడినుండియు వదలకుడు రాజపుత్రునితో మైత్రివేసి వానికి దవకు బిచ్చిని వానిని నేరపురుండెను. కొత్తపిషయము అపార్యాయుల వలన నేర్చుచుంటిని.

చిక్కవర్మకిన్న వదలకుడు చిన్నవాడు. రాగ్యంబున నల్పుడు. అట్టి పిల్లవాడే రామ శిష్యునిమనసేయుట రాజపుత్రుడు గవ్వముగా నుండెను. అతడు పట్టిన నెప్పుడు తీరికలేదు. అజ్ఞానకునవి యుత్తరమిచ్చును. పిలువకున్న గతివలన, యాశించును. వలకరించిన పనిపించుకొనదు. వెల్లరింపకున్న నాశేపించును. ఉపాధ్యాయులతో జెప్పినసప్పుడే చెప్పెడివా? అని కోపించును. ఎల్లరు వదలకుని బోగడుచుండ నీమఱువాని ఉండును.

సుబాహుడు సుప్రహస్తుడు వజ్రాశుడు పీఠ మువ్వరు మాత్ర మాహిమిత్తుడి మైత్రిని వానివలన గొత్తపిషయము నేర్చుకొనుచుంటిని. భీమునిజూచిన దుర్బోధనుడు వోలే వదలకునిజూచి చిక్కవర్మ యోగ్యుడందెను సుబాహు ప్రథమ బల మువ్వరం దక్క దక్కన విద్యాయుం దనవక్షసు తేసికొని వారిదే గూఢజా. రథం : కుంభకా. అని వానిని బిలిపించుచుండును.

దానం గోపించి వదలకుడు గురువులతోబిచ్చి విద్యాయుం మంచరింపజేయుచును రాజపుత్రుడే రామభాగినివచ్చి నీ వట్టివాడవు కాదా? అనికం దప్పేమి? నీ యభిమానము చదువకులేదా సిగ్గెం? అనుకొనమని యుద్దతం చెప్పుచుండును.

ఆ పాపకారయంధుగం విద్యాయులందఱు రాజపుత్రునిపక్షము సుబాహు ప్రథమ మువ్వరు వదలకునిపక్షము లెండు తెగలుగా గలహింపుచుంటిని. అంబుభుగంబు యెవ్వర్ని కించక లేపోవుటలేక బయలుంటు పర్వవ్యముగా వదలకు నెత్తి వోలుచువాడు. ఆ మాట నందున తెలిసిగించుల కందరకు వెంపుగనే ఉండునది. పిచ్చివత్తుడు చిక్కవర్మ సందావాక్యముల గణింపక విద్యాధ్యాపను చేయుచుండెను.

మరియు భావానగరము వంపినవారకు సంవర్సరము నాటికి బ్రతుకొత్తరము బిచ్చినది. అందు భోజనమహాజ్ఞానానిమూలతో నెల్లప్పుడు పిక్కద్రక్షింపుతో గలుపుమని మీకు ప్రాసినది. అట్టి పతి వరాణాసుడే కూచుండంమున మిగిలిన లేదు. ఆమెకు మే మెంచుకుమన. ఇట్లు కొలెడు. సభాభిప్రాయము లేకుంటిని. పిక్కద్రక్షింపు ముందుగానున్నది. ఆమె పుండ్లిభారమున్న సంశయముగన్నది. వానివర్తనకు లేక సంచరించియు. అమల సూరితో మే

నేసితిమి. ఇప్పుడు శామిలిగారు నా వ్రాసిన అక్షరములు నుంచుకొని వానితోగూడ నెక్కడికో లేచిపోయినట్లు చెప్పుకొనుచున్నాడు.

అట్లు సభాపతి.

సంధ్యా రెండుపత్రికలు వచ్చుకొని దోలాంటి హృదయంతో యేది నిశ్చయించుటకు బోవక యీ జూబులు రెండునుగలిపి రోజునొక కన్నపురు మరయొక జారిట్లు వ్రాసెను. రోజుమూలానా? ఏ రంపిన వత్రికవలె నిత్యదత్త ఉత్తమ సరికింకమని తెలుసుకున్నది. మీ గ్రామసభాపతి యీ యవతి విషయమి వ్రాసిన లెఖ ఇందులో యివ్వెడిని. దానిం జరుపుకొనుచు రెండును కుర్రకొని వియ్యారముం బోధింపుచున్నవి. అందేది విజయో విది యనకము తలసికొనవలసి ఉన్నది. అదం దుర్గం దండించినను దండుర్గం విడిచినను రాజ సరకమునుబోందును. సభాపతి వ్రాసిన విషయములు విశ్చారింపవలసి మీ సమయమునకు రాంబి వ్రాసెములైనను సాక్ష్యమును దీసికొని పంపవలెనున్నాను. ఇది శామిలిగారు రామ మిత్రకార్యముగా తావింది ప్రత్యు తరము వంపుడు.

అట్లు మీ పాద సేవకుడు నందుడు.

మొదటి జూబులు రెండు భాగములలో రెండు భాగములను కలిపెను. శామిలి దక్షిణ దోలాంటి భాగములను కలిపి తనకథ చెప్పి కొని సభాపతిచే వట్లు వ్రాయించిన వాదనలు వెండియు నందునికడకు వచ్చి దర్శనము చేసి భాగములనునుండి ప్రత్యుత్తరము వచ్చినదా? ఎన్నిదినములు వే ॥ పరదేశములో వసించుచున్నందున, యిదివ నందుడు వాని కిట్లుచెయి. రోజు వ్రాసినలెఖ ఏమి కాని పరిహారముగా నున్నది. సభాపతి వ్రాసినలెఖతోగూడ నీ వ్రాసెములను సంగ్రహించుకడకు రెండు లేదు. ఉండుచువానిగా వ్రాసెములైన నెప్పు డేమిరెప్పుడును వీరలేదు తిరుగా వారి పేర వ్రాసితిని. అందుండి ప్రత్యుత్తరము వచ్చినతోడనే తీర్పు చెప్పెద. గొన్ని నెలలు జరిగిన తరువాత గనిపింపుమని చెప్పి యింపివేసెను.

దేవా. సభాపతి నా వలెన లంచముగొని కట్టుకొన్న భరయే యని వ్రాయుచున్నది చెప్పి అట్లు వ్రాసెనా? అనిమ్ము. నీది రెండు పని యిందికితోయిన తరువాతనాని నింబెట్టి యడిగెదగాక అని తలంపుకొనుచు గొన్ని నెలలు గ్రామప్రాంతముం సంభారము చేయుచుండెను.

ఒకనాడు నందు దోలాంటికి చేతంబాని వ్యాధియగుటకు రోయి కుమారుని సుల్లపానన మెట్లున్నదని పరీక్షించెను. విద్యాయుంధుడు తమ తమ పాటవమం జూపి రాజుచే మెప్పువకనీడి. యక్కవత్త యెప్పుడు కనకు దేహములో స్వస్థకలేదని రప్పించుకొనియెను. నందు దుహివ్యాధింబి నెల్ల వాచింది వనితకుని చేయిపట్టు కొని వత్సా. వనితకా. నీ జెట్టికము. మీరం నురపాతముగా నున్నది. విను మీప్పుడు బో మహాభాగము యెట్లుండె యెకవ్యాధివత్తక వచ్చినది. అందరి

శ్యామశాలలో మల్ల పరిష్కలు జరుగువట. అందు మొదటివాడుగా బేరుబెట్టికొనిన ఒకరి రకనాణ గండపెండేరమిత్తువట. మీ పాతకాయందు సమదులైన విద్యార్థులున్న బంధవులమును యందు ప్రాసరి. తావున నీవు రుగివారిని వెంటబెట్టుకొని యందు బిల్లిబిల్లిలో నశియ్యవలె యీ పాతకాలకు బేరుబెట్టు? రుక్మవర్మ నిష్క్రమననింది విన్నవించి. అర్చుణ్ణి బేరుగల తెల్లములులు పెక్కరిండువత్తుడు. వారివలన గ్రోత పోవుములు గలిగించి నీ కిష్కనుకు నేరువుము. శావలననన్నములు నేరుగల బిల్లిబిల్లిని దీసికొనిపోవుచి యీ శావలములయు నంతోషించుచు పడవత్తుమి రాజు గారు నమస్కారము గావించెను.

తండ్రిమాటలు రుక్మవర్మ కిందకయు నిష్క్రమింపడు. శావి స్వవరియొద్ద నీ మాటలు బలుకవేరక కాశీవరయను కరుగుచు కంగికిరించి వేరు తన ప్రయాణ నిష్క్రమణము గావించెను.

అని యెరింగించి వేశయతి కమించుటయు—

259 వ పద్యలి

మల్లుల కథ

పారిశ్రామికనగర వ్యాపారములలో జరుపుచున్న ప్రాదుంసు యొరు కందకు రాజప్రతులతోగూడ దురగాకూడుకై యెకనెడ విడిదలు గావించుట గొప్ప దియనంబులకు గాననగరంబుకేరి. కాకాక వారికా విని వడినుం నెదురుపంపి తగిలెను సత్కరింపుచు ననుకూపములగు వెంపులలో బ్రసేరింప జేసెను.

అందుగూడ రుక్మవర్మ పడవత్తుని గలిసికొనక విద్యార్థుల నందఱుని గడ దెగు నేర్చుకొని కుట్రలుపెప్పుచుండెను. సుజానా ప్రముఖులు మువ్వరు మూడగు రాజప్రతులతో గలియక పడవత్తునితో గూడి తిరుగుచుండిరి. మరియు నానాదీ ముఖులందీ పేరుపొందిన మహారులు వేరవేలువచ్చి యప్పట్లల ముంక గిందిరి.

సీ. ఒకటిల్ల అంగారు తొడవుల నిరుదనుర్

ధరింబంది వీరుండరుగవారు

గండపెండేరమర్ దండ్రిగా గాకుల

దగిలించి మిల్లగా దయవారు

దర్శిత్రవంబుజాంత ప్రతీకములందు

మనెటాషలాతంగ ముఖులవారు

దిగ్గజ్జిలంబుకాంతము లంగీలు పిం

తగరాల్చి హరుబెక్కి తగులువారు

గీ. అయ్యదికల ప్రసార భానురమలైవ
కనులలికించి మూగివ నమం వెంపు
గడుర దనుసుగ దగువారు భిరురంత
నర్మకలందు జరిం కు మోడుంచాచా :

ప్రారంభ దీపము మొదలుకొని యాదహసములు జెల్లవట్టులు జరిగి
నవి, యక్కచక్క దహస్యముగా వజరత్తుని పారనమర్కముల నికరయోధులకు
మితముఖముగా తెలియజేయుచు నతనిని జూలించినవానికి దానుగూర బానితోషిక
మిత్రుని వర మానములు పంపుచుండును.

ఆ ద్వంద్వ యుద్ధములో గెలిచిన యోధు డోడదమక కున్సి రేయించుక
చంయును. ఓసినవానిని తియ్యగా రావీయక లాగివేయుదురు. ఒకని గెలిచినవానికి
మరియొక పీఠని గూర్చుచుండును.

అందు పీఠములుకను వస్తారు రాక్షసాత్ముడు. మహాబాళి.
లీమనద్యకుండు. కూర్చిన వల్లంనెల్ల బరాదికులం గాపింపుచు నొక్కదే యారు
మానములు గెంబడియించెను. వాని కు స్త్రీవక కి సభాసాచు లక్కముగా జెప్పికొన
కొరంగిది. నానాదేశ పాతకాలా మల్లప్రవరులెల్ల పీఠములుచే వోడిపోవుటయు
గ్రమంబున బాటిపై కనగర బాకకాలా విద్యాయంబు వంతు వర్చివది.

శాశిమణి యక్కవర్మం దిలిపించి రాక్షసా : ఇప్పుటికి వచ్చిన వారిలో
పీఠములే జరుగుచుండును. అన్ని పాతకాలంబారు వానికి దానోహమని పలికిరి.
మీ పాతకాల మిగిలియున్నది. మీలో పీఠములుచే కొరగంబారిం జేర్కొనుము.
లేవు గలుపుదుమని యడిగిన యక్కవర్మ యిట్లనియె.

లేవా : మేము పీఠములు ప్రకాశము రూపుచున్నాము. అకని రేచము
వజ్రపు ముక్కగాని చర్మాస్తమయము కాదు. అరు వెంతుండి పోరుచున్నాడు.
ఇందకయు. ఇప్పు దెదరలేదు. వానితో బోరగనివ మల్లులు మా పాతకాలంలో
లేదు. గండపెండేక మాకడియవచ్చును. అని చెప్పిన విని శాశిమణి వెరగు
పొలుతో వేసి : మీ పాతకాలం బాం పేరు పొందినదే. ఇట్ల పిడిమూల లాడు
తుంటివే ? గట్టిదనియే చివర మీ పాతకాలంబు వంతుడైతిమి. నిజము చెప్పుము.
నచ్చురై చెప్పవచ్చురా : అని యడిగిన వకం దిట్లనియె.

లేవా : నాకీయూరు వచ్చినమొదలు నీరువకక రేచములో న్నస్థక
లేదు. "జంబితానాం మోక్షమేవ భూతం" అనునట్లు వానికి అట్లె యొడిగని
పించుకొనుటకంటె వానితోటికి బోకంబుటయే శ్రేయము. నెలంబంబుగా వానికి
గంపెండే మిమ్మని యొత్తి చెప్పెను.

ఆ మసనారు శాశిమణి సభకుకొని మల్లలెల్లరు విన జేయిత్తి యిట్లు
చెప్పెను.

ఓ మహా యోధురాలా! ఇందువచ్చిన మల్లంబడకు విరువమన రావోలె
గగ్గి గూని చెప్పులకు సంజేహము లేదు. అందు వీరమల్లుడు ఇరు మానముల
నూని యుద్ధరీతి తోరుచున్నాడు. వానిని మీరినూడింకవరకు కనంబరలేదు. మిగుల
ప్రత్యూహించిన పాటరీపుత్ర పాశాణా విర్యావ్యుత్పాద వరనికి గంకపెండేర
వంకపెండేరని యల్లిపొయ్యమిచ్చిరి. ఆ తెగజులలో లట్టవాయుండిన ముందకు
గానంబరము. లేచున్న నిప్పులే గంకపెండేర మిచ్చుచున్నారమని యెలుగెత్తి
పరిచి పదివత్తుడు మ్మితులతో ముందరికివచ్చి చంక చూచును—

13 పాటరీపుత్ర వగరస వాకళం

జువు విర్యాను లకెనితో శారవము

నెవడు సెప్పిరి హిలోక నెడకమాని

దొంకులారంగ నెవ్వరు పూనుకొనిరి?

18

౧౪ నిలుతును వంతువచ్చిన బ్రవీణక జావగవచ్చునం చిటన్

సరిదిరి మిందరా? హతుని గణముంపము పోరువచ్చినన్

గంబి వీరమల్లు దనగా మదియొంకరివాడు మాకు రో

ర్పుల మరగంగజూడు దీని రాతుము కాకలొక్కొక్క ప్రెల్లిడిన్.

అందుము నా మాటలువిని శాశిరాజు వెనుకపాటుతో గానించు నెవ్వ
భయక మేమి? పోరు సేయదు సేకాజ్జ యిచ్చితిని చెప్పులయు నుండుగా సుఖమాడు
అనినా గరియండియను. ఇరువైరకు వెల దివములు మలయుదము అరిగినది.
మిచ్చుకొందులు గానంబరలేదు తరువాత సుఖమాడు పడియేడు దివసంబులును
కుం)కలించెమిది హసరంబులు నోనరింక నా పీఠనితో తోరులేసిరి కాని జయవ
జూగునిం లడకరిని గలుగలేదు.

వాని బ్రహంసింపురు శాశిరాజు పిమ్మట వణిచత్తువ కుత్తర మిచ్చులయు
జాపల గంకరీపుండు ప్రవంకదోరంక ప్రతాపమేపార కుంస్పాంసంబు గానింపురు
నా పీఠమల్లునితో గరియండి లంఘనరామక సంకోచన వివృతారి మల విర్యాపాట
కుంబ లేచుచు మూరుకినములు పోరాది వీరమల్లు వెల్లి వెలి లిక్కునేసి గెలిచినని
కుంబుడు మల్ల చతురులయు సతాస్థాయం జయము ర్యానములు మిన్ను ముట్టినవి.

అప్పుడు శాశిరాజు వణిచత్తుని గొగ్గరించుకొని ముద్దుపెట్టుకొనుచు బ్రాం
సింది సొగ్గపర్కతో నిల్చి మల్ల కంఠీరపుకు పికకకుంక నెవ్వరేలేరని చెప్పిరివేం?
నీ నుంకనా? అని నా రాజపు కుట్టినయె

15 జ్ఞానలేవ్వర యేడు మానమూనుండి

పోతున్నాడు విభువక వీరమల్లు

దంయక కుండెనె యెప్పటి కట్టినాని

గెలిచె వణిచత్తు చిదియొక్క గెలుపుగాదు.

(16)

ఈ ఎరుగనే నేను మాటలు వహించి మార్కమకూరియ్యయ్య నే
తెర పునరింప మీరనుమరింతురే నీమడు మీరవల్లరు
క్కులననిసేసి లేసి చుంకంబియ్యందగ బట్టివీడు ది
చ్చురసిదుగాకబట్టి - యహుడు భావయ్యయ్య గల్గినే.

(18)

అమలు మీ గట్టకుంబి ఫలదత్తుడు—

గీ ఓర్వలేమిక యొహు నగిండు

వానియొక్క యొవర్వ నీకు :

సేరదీర్చి తెప్పదేసిమీ పీరు

బంపుదప్పదు. తెలియబడె బాము ?

(19)

మీరమల్లుడు పూర్తిగా విశ్రాంతి వహించిన కరువాక గ్రమ్మబి ద్వంద్వ
యొద్దమునకు బంపుడు అప్పటికి గెలువకుండువేని నాని తెప్పలు శిరంబున
దాల్చుచుండెద నిదియే కపరమని పలికిన వివియొల్లరు తెప్పయ్యముతో నామాట
బంగీతరంబి మోకనెం గడువిచ్చిరి. అంత దమక వండువచ్చిన మల్లులెల్ల ముఖ
ముగా రుజించును సేద్యగ్గా విహరింపుచుండిరి.

ఒకనాడు రత్నదత్తుడు సుబాహు ప్రమాణులు సబలు సేవింప గంగానది
మీద నొకావిహారము గావించెను. కరంగాంతరముల నుయ్యిందాగుచున్న అం
విహంగములంతా : యానందింపుడు గల్లారకై వర ప్రముఖ కుసుమవాసనా పోరకము
లగు మందమాతక కిశోరములు హాయిసేయ దిరుగుచుండ నొకదండ మలియొరు
సుధాకర బింబనద్యకముగు మోగంబు రూపావ సిద్ధివైవరేల్చి యంతలో ముసంగి
రత్నకంకాంబుగళియక భానురంబుగు కరంబు పైకెత్తి తన్ను రక్షింపుదని యంగుట
లతో పూచించినది.

అప్పుడంత కన్నులారానారి సుబాహుం దోహా : యొవ్వతెయో అవ్వని
యవ్వనరాకింబి మునిగినది. పాపము రక్షింపుమని నైశ్కగదివినది యొక
నిలుపుడు. శాదల బిరికి పుడని నావిజుంకు ప్రదోరించుటయు వాండు బాబా :
వండు వండు. అది మొనరించుచుండిది. దీని వానింపుర్యంపుడు. పెక్కుండ్రిచ్చే
జాలిపది దుమికి తిరుగరాదైరి. అప్పకప్పటిచ్చే ప్రవాహములో నీవినక గనంబురు
చుండునని దెప్పిరి.

ఆ మాట విని పడినట్లుడు ఆయ్యో : వేనా విలక చూడలేదు గదా : ఎల్లు
న్నది తెప్పమని యడిగిన సుబాహుడు చ్చిత్రమా : నీదిపై ప్రతి వలింపిన రంధ్ర
నింబనాయని మెడకు శ్రమపడితిని. నేత్రాది విహ్వానులవలన యుపశి వదంబని
తెలిసికొంటి. దెప్పవలేరి యంతలో మునిగి యొపెకెత్తి యంగుటతో దన్ను
ఓక్షింపుమని సూరించినది. ఏక దుమకరంబుతోన పాపికులు వండు అది ప్రమాద
దుని వారిందిరి. నీవు మ్మిగులతో ముచ్చటింపుచుండుటజేసి పరించవైతిని. అని

లెప్పిన నవం రది యొక్కత తేలివది మావుమమందు దలాలన క్రమ్మర నమ్మగువ
 1111111111111111 నా వెమ్మగంట నీటిలో తేలింది యంతలో మనిగింపడి. కంకణ
 గల అక్కరలాలనగ రెండు కణంబులు పైకెత్తి రక్షింపుమని సూచించినది.

వదనత్తు కప్పకెమ్మరికిం జెప్పక ఏమి గు సవరింక గుణాలున నీటిలో
 1111111111111111 యే చేతులు రెండును బట్టుకొనియెను. అప్పుడగనయు నిమగ్నండువలె
 బుద్ధుడు యతని నీటి యడుగునకు లాగిపోయినది.

అను వెంటనే సుఖాహుడు లోనుగు మ్రుతులందరు నా ప్రవాహములో
 దుప్పి చూడుచు వారి నవ్వారలో వెదకిరి. ఎవ్వరు నెందునం గనబడలేదు.
 అక్కడ 1111111111111111 నామలు చెప్పుచునేయున్నారు. అది మామూవిని పెక్కుంధర్మనిద్రే
 1111111111111111 వదనత్తుడు నానింపక రక్షింప దుమితను అరకుక్షింపమి
 మునుమును ఎందరింపవోలు : అక్కటా ! ఇక మనకు దిక్కెవరు ? నిష్కార
 1111111111111111 మందిరింపడు కదముపైను విలరించుచు ప్నేహితులందరు సందంబ యాది
 1111111111111111 యునుగిరి యపుడేరి మాఖమతో వదనత్తునివార కావేకకుం తెలియజేసిరి. 111
 తుంపరి మిక్కిలి పరిపంతువు తెలుచే గణగానదిలో వలలు వెయింది వెదకింకెను.
 గాని యతని దేహము కొరకలేదు. ఆ వార్తవిని ధక్కువర్మ ప్రముఖతత్వకోటి
 యానింపింపనది. తెలియనను వీరమల్లుడు వదనత్తు మల్లసాధనము గురించి
 ముగ్ధా మనస్కంబునెను.

అప్పుడు వదనత్తుడు మృతినొందెను స్వయించి 1111111111111111 మరియొక
 నిమిషం వీరమల్లుడు గంధపెండేర మిప్పుడు కత్తలంతరము కలదాయని సుఖాహ
 1111111111111111 అందుంకియొనక సుఖాహుడు సుహృదా : మమ్మతడు
 1111111111111111 చిరులో నమించెరియి. ఇప్పుడు మిత్రకోకవ్యాకుల చిత్తులమగుట
 1111111111111111 గొప్పకాదుతో పెనుకటకు వోపము. గడుచిచ్చిన వత్తుమని చెప్పులయు ధక్కువర్మ
 1111111111111111 అనినాడు. కావేపించుచు నిప్పుడే వీరమల్లుడు గంధపెండేరమియక తప్పదని
 ముగ్ధుడైను.

అది మ్రుతుడే పోయివప్పుడే చిరుగమలు తను తెండులకని యాపేక్ష
 పొందె. సుఖాహుడు సుప్రహసుడు మగ్గిశాయయ వీరు మువ్వరు వదనత్తుని
 కలగించువకు సంతసించుచున్న ధక్కువర్మతో గలియక యటగదలి తమదోమునకు
 గొలిపెను.

ధక్కువర్మయు వీరమల్లునికి గంధపెండేర మిప్పుంప తనకు మృదయ
 1111111111111111 అనినాడు మృత కానందించుచు నతనిమ్రుతుం బింపక నాప్తశనమతో
 1111111111111111 అనినాడు. నామం నవనం నవనం పొయి ప్తేతవగరంబున కరిగెను.

అది అదింపించుచున్నది గాతాతీకపైనది. నమశక కథ పై మెలిరి యం
 తిప్పు తిప్పు పాతగమ.

261 వ పుట

మహాకవి కవి

క. ఉర్రటిలంబువ మునిగిన

నదిసీమలదివ గానమందులెవ

దుర్దివార్యపుణ్య పంగతి

నదరిక భద్రసూర్యతోర వచ్చుగాడే

(18)

పడినకువల్లు గంగతోరుమిది యోరమడేనడరంబులు బుచ్చుకొనుటయే
వానింబాళాలోకమునకుం రాగికోనిపోయి లేకివల్లు వివరింతుకొని యచ్చక్కమనది.
అకం దొక యువ్యానవమిది సేవంబు ముందే. పకసెక లలిరసమడకలిక
లరులకాకేషములవే నొప్పునవ్వువైదొలంబాలి విన్నయాయకలితులదై యప్పటి
తన యవన యెత్తితో తెలిసికొనకాంక యువలింకతలు సూచును గొంత రూరము
పరికమింపెను.

ఆ యువ్యానవమధ్యమున నేటికే శివాసోపావ బాసురంబును పరోవరము
వచ్చుమేరంబున దివ్యమణి పుండ్రులంబుల నానమోదితం బగు శివాంబుమిదే
వానికి నయనోత్సవము గావించినది. వానారత్న విదిత సమన్విత ప్రాసార మంట
పొందుచే నొప్పురు నక్కలెం యావరణములోఁజింపి మ్రదండ పూర్వకముగా
ముఖమంటపము దాక్షిణీ యందు శివలింగము రెంక గూర్చుండి భక్తిరస వివక్ష
విజ్ఞానము చేయునున్న నారీమడ యొక్క వాని కన్నులబరిచి.

అమెనుజారి యతడు మేను పరవశము నొంద రత్న జూచుకొనుట
నిటు తలంపుకొనియె అహో! నే నివ్వరు నిర్రకోవురు నిర్ది కలగంగివా?
ఁబ్రోసియుంటివా? నే నీ కమ్య పరోమావ కెల్లు నచ్చెదెనో? ఎంచుండి వచ్చికినో
భావకములేకున్నదై? జోస స్వప్నమనకు తున మొదళ్ళుంటివా? ఏది యెట్లుయినను
గిన్నుం కలిపి సార్థకము నొంద నీ యదృష్ట పూర్వవిషయంబులం బారెత్తిని ఇది
భూలోకమా? భూమి యందింకలేని రత్నములుంటువా? ఓహో తెలిసినది, ఇప్పు
దంకయే భావము వచ్చినది.

ఇది కలంబు సకలమే. మేమిచ్చుతుంటే గంగాలం వివరము గావించి
రివా? అందొక యోర లేది మునింగివ నామికే నీటిలో నుండిరివా? అతడుదే సక
లేక నిరువ్వరమ నమనవకుం బోయితిమా? పువ్వలైన నీటిలో నామకన్న వెక్కువ
దెలువగలవా? నే నందు ప్రాణమయ బాసితిని కాబోలు పరోపారమునను మేన
ల్యాగము చేసినందుం బుజ్జుతోకమున కరచెంకితిని. ఆ యెవరియే గంగాగర్భం
బున రత్నమై సాముజ్యము నొందినది. మరెయ్య.

న. దాశరథివదో నమః

దేవమ గాపించునట ప్రతిం ద్రులవము చె

శ్రేష్ఠగతుడెంచి మరదా

శ్రేష్ఠ సమయమున నమమ పందిమి కాదే

(18)

ఇప్పుడు మా పిట్టిదాగ్గము వట్టవడి. ఆ చెన్నుడియు, నేనును శవ
సాగమును నొందితిమి. ఈ వాల్లంటియు నా కంటి మందువచ్చి యుక్తయ నా
పింపి డున్నది. నేను గూడ నింద్రభవుని సేవింప వలసివదే. నేను చూచిన యా
పిట్టిని లంబును యాద్యలోపస్తమలే. కాముని మందపనియే జరిగివడి. కాని మర
యు ఏవారము పెరి దాపించుచున్నది.

ఉమాద్యకు వలదనుమంత పీడితోనుండి సమసితింగా యని నా
పిట్టిని పుద్గియూగలము నెక్కువగా పొమ్మచుండును. అది యట్లుండ రెండవ
సూరిగూడ పీ విరమయి జముంచి పదవ కపతము నిలుపుకొనలేక పోయితిని గదా.
స్వర్గగంధకు వర్చిమను నీ విరారము తప్పినది కాదు. కామో ము వర్చిమట మరచి
పోయితిని. ఈ విజయము లెమి? నా కాపు చని మదేశపు లయగును యెంత
దిగిరిదను? నేను వచ్చువప్పుడు నీవు నీటిలో దిగవలదనియు దుడుపపనులు సేయ
వలసినను నెట్లుయో మొట్టలు పెట్టినది నాకు నీటిగంధమున్నచని యెరుగును
కాబోయి నామ మట రాలింపవైతినిగదా. కామందకుని తగవెంకను దిరనే లేదు.
అందుకు ముక్కుందనెనను నాకి వెనుక చింతలు వరలుకన్నవి. కైవల్యమందిన
నాగి గూడ అన్నవాసనలు విరువవు కాబోయి. ఏ! ఎన్నటికైన కాపు నిత్యమే
కదా.

పురుషుని కేగవను గతగంధు తప్పలేదనునట్లు నా కిందు గూడ మోహ
మందును జరుగొనుచున్నది. అదియేమికర్మమో? ఈ మహేశ్వరు వారాచింది
నా దిశలో నిరభయము కాపుకొనయెడం గాక. ఈ దిన్నది రదేకవల్లగా కవునిం
నొందుచున్నది. తంతమన్నను నమ్ము జూచుచున్నది పొమ్ము. దీక్షతోటి నా కేం?
ఇది ప్రక్క నిలువంబడి గోరేని ధ్యానించెదగాక అని తలంచి అందోయగా నిలువం
బడి నీరులు పోయింది యా మహేశ్వరు నిజు వినుకొనెను.

న. ౧౩. అ ముజయ శంకర సాధురశంకర పుక్రమూర్చితపాదుకు శ్రీ
శంభు రయనాళ నిశాతరకామరకారదమేమ సమాంగహరా
జయజయ లాంఛికారకశేఖర కైంసులాహ్మరయేక దయా
మయనగరకూపిశమానన మోగనమాళ మవోలనమాళిని.

౧౪. పరమమ సా చెన్నుపము విన్ను ముత్త పాం

అతనుబిచ్చుట మీకు లెకమమగదె

జలవంశమున గంగబరి పొందితిని నీడు
 తైవల్కమికగంత కన్న గండె
 మనుడ నామరణంబులనలన మత్తయ్యతి
 యాను మ్మి తురును గుండుయందు మిగుల
 విహితలెల్లో కోకవిమూలురొడరుగాన
 తల్లి మదేక సంతానయగుట.

గీ. గుండెపగుంలగవిని రావసుండవకల
 యాపెరికికోడ గూర్చియే యాపదలను
 బొందకుండగ నోత్కమల బందలేము
 మిదియె నా కోర్కెయను సేయనే మహాత్మ. (౩౮)

అని యమ్మహాదేవి వినుతియున్న సమయమున వందున్న కన్నటి
 పిలువ గట్టి పెట్టి ప్రక్కచూటిలోనికి లేచి యొక్కటికే పోవ తొడంగినది. ఆ భువనైక
 సుందరీంజారి పడిదత్తుడాక్కర్తవడమ నీ మోహనాంగియై నేను నోక్క డేవయే
 మృతినొంది నొక్కడేవయే కవసాలోక్యంబొందితిమి. ఇప్పుడక్కటికి యొక్కటికో
 పోవుచున్నది. శాంతకంఠె వెక్కరు పుక్కాసుల మర్త్యంబే దేని యున్నదెయో,
 భేనుగూడ బోయి చూడెదగాక. అని శిలించుచు నా వేదరాక్షి కింతుక యెకముగా
 నడిచే పోవుచుండెను.

అన్యుద్దియయు లెద్దుదాకము పోయిపోయి యాపూటలోలో నొక్కటోట
 విలువంటి యెవ్వరినో పిలిచినది. అప్పు డక్కడనున్న యినుప కలాలము తెచ్చి
 కొని భూమిలోనుండి యిదపుడు మందరు పీవంకువచ్చి యామెను గైదండయొసగి
 లోపలికి రీసుకొనిపోయిరి. పడిదత్తుడు బొడవయై నా కలపు మూయమంగ నంజలి
 మెట్లగుండ క్రిందికిదిగి కొంతయూత పుగినవచ్చికి రత్నరమణాంతులదే ధగడగాయ
 మానంబగు నొక ప్రాసారంబుకనికీ గమ్మలపంతుపు గానింబినది. అందు నిలిచి
 యాతడు సూచుచుండ నా మేడమంటి నేగుడు రూపములు తువలక వచ్చి యామచ్చె
 కంటికి గైదండ లిమ్మరు బోపలికి రీసుకొనిపోయిరి.

పడిదత్తుడును విరువక వారి పియందన యా మీదనెక్కి యొక్క చక్కిల
 గూర్చుండెను. అందున్న సుందరుండరు సమాచరదెయొ చిత్రేషులల నొప్పుచుం
 దులుం బట్టి గడిలో దనకు గనంబడిన దేక్షయై యెవతెయో తెలిసికొనలేకపోయెను.
 తిమ్మమడ భూషాంబరంబులు దివ్యమాల్యాను లేవనంబులు గై నెని రూపణ. పవరి
 బరిహసింతు మేని కాంతులలో నొప్పెరు గమ్మలను విట్లు గొలుపుచున్న యమ్మారీ
 రత్నంబులనెల పిలవీకింపుచు ముందునె పువరి పీలు తెలింబెను. బెంగా గడిలో
 గనంబడిన దేక్షయనుకృతము ముక్తపాయల కేంద్రంబు. పీలంబింటింజాన నా
 బెందము సంధేహదోలియొక్కి. యుగమున్నది. పిడిలో మునిగిన దిన్నది యందు

గాలిగ కొందును. ఇది స్వర్ణలోకమేమో? పిదప నవ్వరత్రిలా? ఇవ్వనము
 గుంపవగు గాత. స్వర్ణపట్నమువలన నెక్కడవో యుండుటోదు. నాకే మేగిన వానిది
 దురాదు. ఇదంతయు యాచరించి తీసికొనిపోవడమే తప్పదు. మీరు నా దెసయే
 నుండు. నాతో మాటాడు. ఇది యెట్టి మోక్షమో తెలియదు. కానిమ్ము. మానవ
 లెక్కన దుర్లభమున యుత్తర్యముల గనంగొంటిగదా! నీ రాదుకొనుమాటలు కొన్ని
 లో పిమ్మట నేనే వచనంబైతదంగాక యని తలచుకొనుచు బాటకు బాటలోయారి
 తిని అచ్చన పెద్దిత ప్రహసము పూచిదుకొని తప్పిరానిశేషముల విమర్శింపు
 చుండును.

అది-అక్కా! దిక్కుమారి మనస్పృథివము తిందుంకవలయును. మన
 బుద్ధిని చప్పడుచోవును. చండిక సంపితివా? ఏమి అరిగినది?

అక్క-సంపితిని. చండిక రొంక కాపురమునొకరిగి ప్రవృత్తముగా
 తిరుగును నొకరికాలి నెరిగి మాయబిన్ను చూ లోకమునకు దీసికొనివచ్చినవట.

అది-అశేదే? ఇందు రాలేదేమి?

అక్క-అమాట తెలిసికొనుటకై శివాయమున కరిగి చండిక నదిగితిని.
 అతనిందు వచ్చినప సృష్టముగా జెప్పవచ్చి వారెందో మఱియుండును.

మరియొకత-అతనివలన మనకు గావసిన యుపకారమేదీ?

అక్క-నింహమును అంపి యుప్పుర మిప్పించుటయే?

అది-అట్టి సామర్థ్యము లేదో నేమగును.

అక్క-మెరుకడిచావలెనే మధియును.

అది - అదిగో! ఆ ప్రజ్ఞను గూర్చున్నవారు మహావ్యకుమారుడు
 కని నున్నాడే.

అక్క-అవును మనము చూడవలెద. "అని దిగువలేచు చున్నది.
 అదిగో వలదులెరి నిలుచుంటిది." వాంఛించి పడిపట్టుకునిలేరి నిలువంబునెను.
 అప్పుడందరి యెరిసాని అని నిట్లనున కపిదెంచి నమస్కరించుచు మహాభాగ.
 స్వాగతమా యని యడిగినది. అతండు ప్రతిచమస్కారము చేయుచు
 గణాంగుః పదహారకల్పపుండరగులు స్వాగతమే నీ పేదేమి? రోకల నీ
 శేమగను? ఈ సుందరందర నవ్వరవా? యని యడిగిన మన మునిజగవులు
 నవ్వుచు నా అవ్వని వుద్యువురపా : ఇది నాదను గాదు. అలోలోకము. మేము వరుణ
 గిహ్నలగణ. వా పేరు వాణియెందు, వీరందరు నా తెల్లెందు. నీ సమిత్త మెదురు
 చూచుచుంటిమి. అనవుడు నారం దిటినయె.

మంత్రాశి : కాలోఁబర్చినవారు నాకమున శేగునని వింటిని. ఇది వరుణ
 లోకమా? తెలిసినది. అలవన్మరణమైన వరుణలోకము సంపాదించును గాబోలు!

అది యట్లుండె నాలో గంగలో మునిగింప జూర లేలోకమున కేగినది? ఇందూరా లేదా . నే నీందు తేయదగిన పనులేమి? అని యడిగిన నారాచట యట్లనెయి.

సోమ్య! ఆలోచించుట అనక జెప్పెదనులే. నీ నందు తేరువలసినపని చాల గొప్పది. అందులకే నిన్నిందురప్పించెతిని. నీ రూపము అరణ్యాలనందాద వని తోచుచున్నది. పినుము మీను వరుణుని బోహితీకలము. మాకును వా గురి కును సంబంధము కలిసియున్నది. అరిచక్రవర్తి హేతుకు శంఖదుండనూడు శ్రీ విష్ణునితో గలహించి పాతాళలోకమున బ్రోక్కపడియెను. మేము మణిమంజును సగరమున వసించుము. ఆ రావణుడు సుమోక్కపడిజారి పెండ్లియాడుమని నిర్బంధించుటయు వంతులకు మే మంగీకరించితిమిగాను రాసం గోపించి యా పాపాత్ముండు మహామాయా బలసహాయంబున మమ్ము జెవిదెచ్చి యా సోదంబునం దెచ్చి కట్టజేసెను. మేమిటనుండి యవంకు బోకుండ నాగలోకపు పొలిమేరలో నొక సింహమును గాఢ పైర్చెను. నాగలోకమునకు వరుణలోకమునకు నడుమ నొక కాటూరియును నిలిపెను. ఆ రెండుమృగంబులును దేవదానవుంకు సతేయములై సురిగడుదొర గాదులకు సహాధ్యములై యావ్వలవారివచ్చుంకు నవ్వలవారి నీవంకు రాకుండ నాటంకపరచున్నవి. ఆ పాపాత్ముడు నూ కిట్టి సర్పంధము కల్పించిన కొండ్రికాంములోనే పాసుదేవునిదే హతుండుయ్యెను, వాడు రచ్చిగను మా కి మృగాన రోధము కప్పినదిగాదు.

మే మందరి కిలారామున కేగి అంధ విము క్తికై యా ప్తామి నారాచింపు చుండుము. వంశికయును కపక క్తి భూలోకమున కేగి బలశాలి వేరి దీనుకొనవచ్చుచుం డును. తదా నీతుంగు బోధలు పెక్కంబ్రా సింహముతో బోరివంతుకిరి. ఆ మెకిం బులు సురగురుదోరగాది దేవతల కవధ్యంబులై నను బలవంతుడై న మనుష్యునిదే అంధ బడునని మమ్ము మొదలనే యావరిచ్చెను. రాసంజేసి మనుష్యుని రప్పించుకొమ్మా. కానీగరంబున నీచోడుకనంబు ప్తామి బోగరచని వంకిర నమ్మి గంగలో ముంచి యాండుదీసికొని వచ్చినది. నీవది చావనియు నీదికైవల్యమనియు దలండు చుంటివి. రెండుసంకాపు నీవా దేహము తోడనే యాండుచచ్చితివి. భూచుకొనుమా. నీవా సత్వంబుల రెండినం బరిగొని మా యవరోదంబు వాపితిమే నీమేలిన్నదికి మహిమ వారము కాము. మేమునిత్య యోవసుండు మాకు జరలేను. అనివాహికంము.

అన్యుగాంత కుండే నాగలోక వర్తివర్తిగడునని చెప్పుచును ఇందూరకే నిన్నిందు రప్పించితిని. మాకి యుపకారము చేయుమన ప్రార్థించుటయు పడరక్షుం దాశ్వర్యవదీ యప్పరతి క్లిగినయె. వాకి : మీ తాత వరుణుండు పక్కిను దిక్పాండు అన్యుగావరోదమే మాస్వలోకే పోయెనా ? కావెమ్మ అది పర ప్రభావమనండివి నన్ను రమ్మని తేముటకే నాకే పని కల్పించి యుంటిది. పింహ వ్యాపంబుల సవలించ

అచార్య మీ లుక్కట బాపెడు: ఆ సింగం చిక్కటి తెంత యరములో నున్నది ? మీ చేయుచుండును ? దాని తెన గెలిగింపుమని యడిగిన వారది యిట్లు న్నయె.

పునఃసంహత : || సింహము సీమాంతరము విడిచి వటు నిటు రాజులందు నాగపురమునకు బోవు దారిలో గాదికొని యుండును. దానికడ కంఠమును భరిత్యము గలిగియున్నవి. వానిం గెలిపిన నా మెకంటా సుంభముగా వర్తించుదును. ఎంత బలవంతమునను వానిం గొనకున్న దానికి వశమును అది యెరింగి పోరంపయును. అని తెప్పించి. వణిక్తుండు భుజిపొంపము గావించువు పరమేశ్వరని యనుగ్రహ ముండిన సింగము, గింగము, పులియుం, గిలియునెంత; అర నిమనములో వానిని వడియంపగలను. తెనువెలింగింపు రిప్పుడే పోయెదమని కలిగిన గుడుకును వక్కరికి తన తెలియంపు కొందఱు దా:జాప నాశురుని వెంట నంపెవడి. అర్థమాత్రనహ యుండై యా మృగేంద్రున న్ను తావున కరిగెను.

ఆ పంచాస్యంబు సముజ్వల జ్వాలాదీం బటానీషణాస్యంబై యరము నం దకనిం బాచి నోకపులిండును నదైదేరి యాపులింరి వరల వశవ్యయుంబు సాగ ముండించును బోక నెక్కిబెట్టి నొక్క పెద్దకేక తెల్లనది ఆ ద్వసి విని యతని వెనుక వచ్చుచున్న వంతలు మఱులు కిదర బెదుర గదుర లిరువు పాకంబుననుంబోకె తెలిచి వారి కొందిం పుచిరి.

ఆ పీఠుడు నోకకేక గరవాలంబు నోకలేక గరాదండంబునంబాచి యనూన దక్ర నం కమలముల వక్కినది పరిసరంబు నకుంబోయి హర్యక్షమా : రమ్మ రమ్మ నీ పీఠ మందకెద రమ్మ నీ యాయువుడిగిది రమ్మ : అని దానిం జీరులును నది నోరుచెవికొని వరమవరంబులు నిలువంబడి క్రీళుంబాగా ధ్రుము లగు నబర కిలరముల వానిం గుర్చుటకు మీదికింబుంబుటయు నాదండి మగండు ప్రధంక దంబాహుకంబున ముందరి కాళ్ళకులియ నేసి నోటిలో మేది యేదిరంపు కొసం బొనిసి వారిక లీలికలుగా గోసి దాని బరవశము నొందజేసెను. అది యోస రీటులయు మోసమెరింగి దాని యోడిలో నున్న యేదిదమును కంఠమును లాగి కొనియెను.

ఆ మేది మేలంబు నోటిమండి వెల్లుమా నల్లగాఁ బిక్కిత స్వరంబున నాత్తురు వాడి కోరం వా పీఠ మదరంబున గుర్చ వచ్చిన నచ్చకుతుండుడం బోకి సమాహుతంబులగు దండ హుకంబుల దానింబువేసి విడువక మెదపై గాళ్ళ క్రొక్కి దండంబుల కిరంబు జిడియం గొట్టి కత్తికో వంగముల నరికి కంఠంబు హరించెను. తద్దానంబువిని మఱి పురంబునగల వాగులు విస్మయ వివశ మానమై యేది యేదియోవి తర్కించిరి.

వారచి ప్రవృత్తి యువతిమ దల్లం దూర దూరముల నుండి వాని యుద్ద పాపవంబు యాదులు సింహము సమయంబు తెలిసికొని యొక పెట్టన వానిం బట్టుకొని

తాను వణిదగా । యిది కేరలు పెట్టుచు వతనిపై బువ్వవరము గురిపించిరి. పిమ్మట వాడణి యా పీఠానికి నమస్కరించుచు మహా నెక్తాః । నీవీ సత్వంబును బంధకత్వము నొందించుటచే నీ నవ్యము సర్వ సుపర్వ పూర్వాదుర సంస్తుర్యమై యొప్పు చున్నది.

మొదట నీతో జెప్పవలసివచ్చింది. ఈ మృగవృద్ధుడు హంకరుని మేము మహా శాంతునిగా జేసికొని నెక్తంబును కొందిమి. మా కందఱును జ్ఞాన నాయకులై మమ్మీలికొనుచు పరికిన పసి యతడు చిరునవ్వుతో బోలే । నీ మాటలు వినిన నక్కజమగుచున్నది. ఒక్కసారి వెలుమంటి భాగ్యబాగా నుండుట యసమంజసము. ఇది లోక విరుద్ధమని పరిశీలన నక్కటికి మనోహరః । మేము మానవాంగ నరివంటి వారము కాము. సెత్కయోపసలగు అనుదినము మా ప్రాయము కొంత కొంత యగు చుండును. బంధవలగులు మాతో గ్రీధ మీకు వీరాకరముగా నేరదు. పక్షివలెయై భర్త చిత్తవృత్తి ననుసరించి యుండును. అని యే మేమో చెప్పుచుండ నతడు కొనిండు ఆ కాదూం మెండున్నతో తలుపుడు దానిం గూడ గదలేత్తుననిజెప్పెను.

అంతలో సింహవధ విని మడమంతుని ముల్లకు రంగిడికి వచ్చి ధర్మినీ సింహమును దృఢురీతినికాంగురై యంగారకుని చందంబున పెంచుచున్న ఫణి దళుని జూచి యాశ్చర్యమందుచు సహావలానః । నీ ప్రకాశ మేకస్వాత్రముగాదు. దేవ భావన దుర్భేదమైన హర్యశమును అరిమార్చి వరుణ బాగలోకముం కుపకారము సేసితిని. ఆ పులివి గూడ సుంధముగా జంపగలవు. దేవతాంశవలన జనించిన మను మ్మడు గాని యీ మృంగంబులం జంపజొందు అని మాయుడు వరమిచ్చెను. నీ వట్టివార వసులకు సందేహము లేదు.

మా జేతు అవసరము వచ్చి భూలోకమున కరిగెను మూడు పాసరములలో రాగండు. సింహవధి విని రాం యాపందిండును. ఈ లోపం బులిం జంపుడు. అతి రయంబున వడువగల యీ హయం జెక్కి యందుబొండు. మా కటులు మార్చిము చూపుతురని చెప్పి దారి చూప నూచుగను పారవపు రె కుల నిరువించి నింయంబు లకు బోయిరి. వాడణియు నతనికి జెప్పనంపిన మాటలు జెప్పి చెల్లెండ్రతో గూడ పెనుకటి పేదలోనికి బోయిరి.

అవి యెరిగిండువచ్చటికి గాతాశీతమైనది. తదనంతరారంభః । మవ్వలి మణియం దిట్లు చెప్పుట మొదలు పెట్టెను.

251 జ మజలి

అవతరవర్ణితము

లోకభూతుడు నందభూపతి యంపిన ప్రితికలంబివికాసి కోపరసాస్థిత నిమిత్త యిష్టవైయము విమర్శింప నొనఱు రాగనగరములో గొప్పసత గావించెను. ఆ సత్యుడు గాలిదాసాది మహాకవుల, శతశ్శాస్త్ర పండితులు, నేరవేదాంగవేత్తలు, హిత పురోహిత మర్హతి పామంతాది రాజపురుషులవచ్చి యంబరించిరి.

అప్పుడు ప్రభావామాత్యుడు లేచి యెల్లరుపన నిటనియె మహాభాగులారా! లోకము యశము కన్న నవయశము తెప్పుటకును విషుటకుగూడా నెక్కుడు ప్రీతులగు నిలయును. ఈ నగరమున క్షత్తో తిమిదగు వచ్చితిమిదను బ్రాహ్మణుడు కాదానకవి త్తేదగా నిలచెనని యా పాదవ కీచూరిపార్తి తెలిపినరట. తత్క విసౌర్యతొముని యాశ్చర్యించున నా భూసువర్ణులకు సంజితిగలుగుట తెలిసెను వారిపై నిను మోసరిదాసు.

తరువాత ఖెండ్రి కాకుండ గుంతివర దేవాళవలన బుత్తునిగనుటయు బోరులయు నిందింప గాలిదానకవిలన నొకమెరిగి మన ప్రభువుగూ సాదునిం గమోయుతో గూడకోషించుట మా పీఠంధరు నిరంజనియేకదా!

ఏమట్లు నాకొమ్మ యొనరి కుంఠంబు వెదచి తలి పుట్టెగు పాటలి పురిసగరమన కెరిగినదట. అందు నా నుంధరి పేదదన భవియోవ్వదో యయ్యుండు పిన్న దన తార్యయని పంపనకడ నిలియొగనని తెల్పెను.

■ నందుడు ఏ తుద తలియము గుంబి మాకు వ్రాదు యదాదము తెలియ నదగిను. మరియది నీ గ్రామ సభాపతిగారికిగూడ వ్రాదు నా పాదీ ప్రతిక వ్రాసె మింబడు ఏక్కువ త వాపన రనలుతో సంపదించెనది. కన్యకయై పుత్రుం గనినది బాగోరమగడులేదు. ఇప్పుడు కామందకుడను వానిని దీసికొని యొక్కడికో లేచి వెంటనది. ఇది యొక్కడ తెలిలోనున్నది. అని నందునకు తెలియజేసిరి.

ఆ భూవాని మాటలు మాకునువ్వుడు యరస్యర విరుద్ధారములుగం ప్రతికల గుంబినింది యదాదము తెలియజేయిదని మాకు వ్రాసెరి. అందుతో నర గావించునని నని బాలిదానకవి వాక్యమున కన్యకార్క విదీపక తెన్నుడును గలుగలేదు. అది నొకప్పుడు సభారీపక్యమని వహించిన యా బ్రాహ్మణ తిరోమణి నంద న్యపాలున నొకప్పుడు వ్రాసెనో యుత్తర పీఠంధరినియన్నాడు అని రెప్ప కూర్చుండు నందు సభాపతి యచ్చేలేరి యెల్లరు పన జేతులై యిట్లుపన్యసించెను.

యన్నది. కాళిదాసు మహాకవియగుటకా; కులోరితదర్శనములు పెరుచుటలే పాప లభింప
పంకిని భుజింపడు. భుజించిన యగ్నిముని వెలివేయట మా కప్పుకాదు.

అది యట్లుండె ఓత్పదత యన్నలనే దోషింతుడును బెండ్లి జాకుంధ
గర్భవతియే పుత్రుడుగనెడిది. అది కాస్త్ర విహితమైన యాదాక పేమో యెరిగిన
వారిని జెప్పమనుచు, కాళిదాసాచరి సమన్య పూర్తి గానెరిగినంతనే విత్పదత సిద్ధిమ
రాంకునా! నిజముదాదనే? కులారి కగ్నిమునియందు గం యరిమానమునెంతేసి
యగ్నిమిత్రుడే దో:కుండె యట్లు సమన్య పూర్తిగానెంచెను రు ద్ధిగా జెప్పగలము.
ఎట్లుయిన భుజంగ సంపర్కముననే మామకు గర్భమైతి. నిద్రలో గలసిసూతాడె
మల్కొని యీ యూహించి దేవదేవికొనిపోయెను. దారిలో వారిదువ్వరకు నేమిటికో
కలహము వర్ధిల్ల వాని నవ్వక బొమ్మన్నది. వారా రాజకడ దగవుపెట్టిన విక్కడికి
వాసిరి ఎము యదాదము తెలియజేసితిమి. పే పెరు వారేకాని యందందవత సంత
కములు దేసిరి దాని వింపిరిగి. ఇందు మా కప్పేమియున్నదియో దేవర వక్షపాతము
విడిచి నెంచిచ్చిన షాష్టాక్షుల మగదుము. సలాపతి యుపన్యసించెను.

అప్పుడు బోజుండు కాళిదాస కవీంద్రుని మొగంబు పరీక్షించుచు మహాల్కా!
మీ రిచ్చిన సమస్యార్థరథము కల్పితమను చున్నాడు. అందులకు సదర్శనము
చూపుదురేయని యడిగిన న మహాకవి కనులు మూసికొని దేవులు దోడించి—

శ్లో. ఏప్యేహ మణిమన్ సప్య దర్శనందేహి పాంపరకం

ఖండి సజైరపన్యసాం పితృద్రావృణః ప్రథం.

మణిమంతుడా! నేగమవర్తి దర్శన మిమ్ము. పితృద్రతయొక్క యప
ఖ్యాతి పోగొట్టెము అని దడిచినంత—

క. మణిమర తాసితసుపథా

గణభూషణ కిరణయరుణ ప్రాణ సత్ప్రసాం

గణమునకు వచ్చి నిలికెను.

మణిమంతుడు దివ్యరూప మహితుల దగుచున,

(21)

సహస్ర పథానందితమగు నాదిశేషసందర్భ బౌలక సమ్యక్తలంబు గలంబు
యంతలో నా రూపముమాన్సి మనోహరాకార కోలితుండె కోమణి చుచినయము
లదే సత్యుల దృష్టులను మిరియెట్లు గొంపుచు సభా మంబుల మధ్యంబుననువచ్చి విలువం
లకులయు దదాగ మనమునకు వచ్చుక రహితేక మానవదై సభాస్థాయితెల్ల లేప
జయనజిందా! జయకవీందా! యని మిమ్ముమట్లు గేకలువెట్టిరి.

అప్పుడు బోజుదాసుకాం కావదోశానకు సమన్వరించుచు గెల్లు పంక
గిరినె.

బోజుడు—మహాభాగా నీ వెవ్వదవు? నీ పేరేమి?

మణిమంతుడు— వేమ బాసుకి మనుమరు. నా పేరు మణిమంతుడందఱు.

బోజు—ఎన్నిక్కానికి రమ్మని యెవ్వరు పిలిచిరి? ఎట్లు వచ్చితివి?
 సుదీ—ఎవ్వరో మహామహాను. నువ్వు మర్నాళ్లందుంటేనే మెడకు ద్రాసు
 కట్టి పొట్టికొని వచ్చినట్లు లాగితోచి వచ్చెను. తదాహ్వాని శక్తివలన విలువలేక
 పడితివి.

బోజు—పిలిచినది తెన్నుదైన నీ సగరము వచ్చితివా?

సుదీ—వచ్చితిని. ఇది రెండువసారి. అప్పుడు స్వేచ్ఛగా, యిప్పుడు
 బాగా బాధగాను.

బోజు—వచ్చి యేమి చేసితివి?

సుదీ—కామరూపుడ సగలు మనుష్యులూమహాదాల్చి మా యోగ విహ
 గించితిని.

బోజు—సహించితి; తమవారి సజ్జము రెప్పుడు.

సుదీ—నరసింహుని నొక చక్కని యుత్పండకాక్షం బాచి మోపించి
 పరమోమతుడనై రాతిరి తానిందికిబోయి సిగరలో గలిసితిని.

బోజు—ఇది యో దివ్యుని యెఱుంగునా?

సుదీ—ఎరుగదు. స్వప్నప్రాయముగా గూడి మోహము కిచ్చుకొంటిని.

బోజు—క్రమము నా కొమ్మకడ తెన్నుదైన వచ్చితివా?

సుదీ—నా లేదు అ మారుయే మఱచితిని.

బోజు—మీ యర్థి దేవతబ్బలు సాధుచిత్తం తెలుపక కలియట రప్ప
 గదా! ఏ కళంబున నా యెండాగ నిందా పరంపరంటి గవ్వబుతున్నదే?

సుదీ—కాల్య తాపలంబున నట్లా లేచితిని. నాదేవప్య. ఇప్పుడామను
 భక్తివల్లగా స్వీకరింతు ననుమతింతువా?

బోజు—అనుమతించెడి వారెవ్వరు? ఇదివరకే మిమ్మామి తర యని
 పిలుచుచుకొన్నది (కాకాదాసరిం బాపుడు) మీ కహస్యకీడ మా మహాను
 బావుల వలన వెల్లడియైతి. లేకున్న నాకమ్మ యుద్ధోగిని దొంగవంసినదే; అని
 యీ గడ్డ యంతయు జెప్పెను.

సుదీ—నా పాపము శమించుగాక. నే నీ విషయమై మహాపూరినివెక్కి
 బాపులతోపాద్యి యిప్పు రెండున్నది. మేగపోయి సప్త త్రకముగా నామెం గారెవంతు
 గదా?

బోజు—పాటలీపుత్ర సగరంబున దగవులో సభాధినియై యున్నది
 బాపులతోపాద్యి చూపుడు.

భోజాదు—మా పుత్రులకు లభ్యమగును. మా గ్రామ సభాపతిగారి నడగ వలయును. ఇప్పుడే నీ చిత్తదత్త యుక్తమవాలని యెప్పుకొనువేమో? సభా పతియు నికర బ్రాహ్మణులు నా మాటని రెండు వాయించు కొనుచు మహారాజా : కాశీరాజునకు ప్రభావ మీ గ్రామవాసులమై యుండి : బెరిసికొనలేక పోయితిమి. పరమసాధ్వీ తిలకమగు పితృదత్తను జూరవలసి నిండిందెయ్యి. మా కెల్లగతి గలుగునో తెలియదు. మా యభివారముల వలన మేమి నెమ్మొకటిగావించుదు అని యందున్న బ్రాహ్మణులందఱు మృత్యువు ముందు గానిరానకవిడి సాష్టాంగ నమస్కారములు గావించిరి.

అప్పుడు భోజాదు వారికి బుద్ధివచ్చినదని సంకపించుచు మతయొక లేక వ్రాసి యా మణిమంతుని చేతికి యిచ్చెను. అదిట్లు వ్రాయబడినది. నందభూమనా : మీ రెందన నందే ముండినది. అందుం గుణించి గొప్పసత చేసితిమి. అందు వాల్చోపనానములు తెలిగవలె నెనుక గానిరానకవిడి నిండించినవారే యిప్పుడు సుతి యింపుడు చిత్తదత్త యుక్తమవాలని యొప్పుకొని పుత్రులైనవనియచ్చిరి. వాని నచ్చియు నిందుతో నింపెత్తిని. పితృదత్త తన మణిమంతుడై : యిప్పుడు మీ కదిగవచ్చినవాడు పితృదత్త వికసి యధీనముడైన యనుకమమైన శామంధకుని కిచ్చింపుడు.

ఇట్లు మీ మిత్రుడు భోజాదు.

■ పుత్రులకు దీసికొని మణిమంతుడు కాశీరాజునకు నమస్కరించుచు నట గదలి మరువాడు మధ్యాహ్నమునకు బాటిపుత్ర నగరమున కరిగి, పితృదత్త యిచ్చు గృహము దేరికొనెను. అప్పుడా యింటి మంగం అమలు గుంపురాగా గూడి కొని యేడియో కోశాహలముగా జెప్పకొనుచుంటి. వాల్చటలు సలుచుటకు వీలు లేదు. వెంటనే పంపవలయునని నివంధము సేయుచుంటి. గృహయజమానుడు అయ్యా : అమె పుత్రకోకమున గుండుచున్నది. నాలుగు దినము బాగుడు తరువాత రాగంబని రాజవతినియలై బలిమియొకొనుచుండెను. అవతి యిది నా భార్యయని యుత్తరపెచ్చెను. గదియ యిందుండుటకు వీలలేదు. వాడు నాకుమాత్రమే పుత్రుడుగాదా : పుత్రకోకము వాకునుం గలిగియున్నది. ఏమి చేయుదుము. పూర్వ కర్మఫల మనుభవించక తీరదు. అని శామంధకుడు నిర్వహించుచుండెను. పేరు నా భరగాడు. నేను వీనితో భోజము. అందవ్యరణమునొంది నా పుత్రునితో గలిసికొందును. అని పితృదత్త యుఖించుచున్నది. రాజానవమెనది. అని పంకమున జుట్టితివేని నిన్నుమర్యాదగానెంచి క్షించును. పద పద పోవక క్షిప్రమి చందనాదుడు వలసమందెను.

అయ్యో! తనరల్లిది భోజాదు. వ్రాసిపూత్రుడు బ్రహ్మతరమ రామంద గనే పితృదత్త నెవ్వరితోనో బామ్మని చుట్టివత్తు తీయవలెను. పెద్ద

మహావీరులు నిండివున్నారట. ఆ మాటలన్నాయు నాకర్పించుచు మణిమండుడు సందగన్న వారివెల్లి నొడిగించుచు వినుండు వినుండు. పితృధర్త నా భార్య నేను కూర్చుంటున్నప్పుడూ భోజనపుపతి దారానగరంబున సరదేసి యీ ప్లతిక వ్రాసి నా గిర్నెరి, సంగ్రాహకాయుధావా? ఈ గోరవలేమని యడిగిప విని అందరూ తెల్లబోయి చూచుచు ఓహో! ఇది మరియొక విద్విత్తము. పితృధర్త కేంద్రము మగ ఇంటికి? అని విచారించి ప్రహసించుచు.

మహావీరుల కథనవిధమున్న ప్లతిని జదిచికొని పాప పీఠలే మొదటి పాదము. రక్తవర్మ అన్యాయపురిత్యు చెప్పెను. ఇప్పుడైన మించినదిలేదు. మీరీ ప్లతిని పరిశోధింపేయి యక్కవర్మకు జూపుదు. అతడు తన కానమును కడదేసి కొనుగొను. అది మణిమంతున కుపాయము చెప్పిరి. ఆ వా రవిని సంతసించుచు పితృధర్త పాపాపాపముల కడు వెంటనే మణిమంతుని వెంటబెట్టుకొని రాజసభకు దీసికొని వెళ్లు యుగడు పితృధర్త మగదని చెప్పుచు దారానగర వాసపులగు సభ్యులిచ్చిన ప్లతిగలదు భోజనపుపతియచ్చిన లేఖయు పితని కిర్పించి న్యాయము చెప్పుదని కోరి కోరిపోయెను.

యక్కవర్మ యీ ప్లతికలం జదిచికొని యవ్వంబారవెచి మేలు మేలు పోయెడు గడుసరియే సభాపతికి లంచమిచ్చి యట్లు తిప్పివాయించెనుగాదోలు. కాకున్న నెందున? పితృధర్త పుణ్యలియచి వ్రాసి యిచ్చుడు మహా పతివ్రతయని పొగడునా? ఇంటిలో మారి పోయినదా? అయ్యా! వినుడు. ఈ ప్లతిక మా కంటిగారికి వ్రాయించినది. ఇందున స్వర్గమంకరించి కెందుమాసములు కావచ్చినది. ఆయనకున్న రాంద రులూ మెండు లేదు. ఈ ప్లతికతో మాకు నిమిత్తములేదు. చెన్న నేడియో తీరుపురెప్పి తిమ్మ దాసం దిప్పకాలము. ఆ ప్రకారము జనకవంశినడే పితృధర్తను కన్న కామం దెకున? భార్యగా పిచ్చయించి వానితో బోవునట్లు అజాపించితిమి. ఈతడు నిజముగా పితృధర్తను ఎన్నెగర్చిన వారై నరే? నిన్న వాళ్ళే మిటికి జాగు పేయవలయును. నమ యేము మిగిలిపోయినది. ఇదేమి కేమియు నుపకారము జరుగదు. పో పొందని నిలికిప మణిమంతు దిట్టయె.

దేవా నృపతికి దిక్పతులయలము గలిగి యుండును. న్యాయమాతెలిసి గిరపు చెప్పవలయును. నేను పితృధర్త భర్తనని యనేక నిదర్శనములు చూపుచుండు రిగపు తిప్పనని యనెయెద రేమిటికి? యా తొంగపాఠుని కలిపించి వెంకట నా యుచిలు పుడారెంపుడు. నిజ మెరింగి యవకాశిని కిరెంపుడు అని పోకిన రక్తవర్మ (యవ్వము) లేకున్నను నమాజుని కిర్పంద్రుల నెందుల కంగొరింది యెప్పుడే కామం దరిను పుట్టెడు రప్పించుకొనెయెను. రాజవమ్మకామన ముక్తియిట్లు కిరెంకెను.

మృతి—కామందళా! నీకు పితృధర్త భార్యయందేవి. ఎట్టభార్య? పెండ్లి యాదికి?

కామం—అగ్నిపాక్షిగా వెండి యాడితిని.

మం. తి—ఎందు?

కామ—దానవగరమున.

మం. తి—దానవగరమున పుట్టిన లండను పితృరక్ష మగడు ఈ మఱిమంతు డేయని పత్రికలు వ్రాసియున్నారే! అందుల కేమందువు?

కామ—వట్టిది వట్టిది. ఈ పత్రికలందరి వాడు వ్రాసియున్నది కావు. ఈరడు కల్పించి చెప్పెను.

మం. తి—నీవు బాలికలవలెగా నుండివే? బోజభూతులందు తన ముడికల నెత్తిన చేతితో వా పత్రికలందుంప వృద్ధిచివనని చెప్పిన వేమిటికి? నీవు బోజుకరివి. అని నాని సొక్కుము అందింపుచుండ వారించుచు నమాత్యునకు రుక్మవర్మ యిట్లనియె.

ప్రసాన! ఇందలి ప్రతివాంకము నేను గ్రహించితిని. బోజునకు పితృరక్షయందు బక్షపాతము గలిగియున్నది బ్రాహ్మణుల విడిపించి మందరించి క్రమ్ముట నిట్లు వ్రాయించెను. కావున నీ పత్రికలను నమ్మి నిన్ను చెప్పిన తిరుపు త్రిప్పజాలను. ఇది నీ బాధ్యతనుకుపొమ్మని యెప్పుడుకాదని మరియుకని తిప్పించినచో నన్వేషించి మూలు నన్నాడేమింపక నూనరు. ఇక పీరిని పొమ్మ నుము. అనుచును నమాత్యుని తిట్లనియె.

దేవా! మీరు చిన్నవారకు. రాజ్యరక్షము లేవియు మీకు రెలియదు. బోజుదన సామాన్యుడు గాదు.

తి. బోజున లేంద్రవంధ్రుని ప్రభుత్వ మహత్వము సమ్మతించ నం

బోజునాదులుం దగగచో రక్షకపరితరూకం

బ్రాహ్మణకీర్తి యానృవుని రాజ్యమునందు జకుష్టరస్థయై

రాత్రులు రక్కచేతక మురక్షిరింజం బకదర్శికోటికన్. (తి.)

అట్లేవారు పక్షపాతము చేసెననుట యప్రాకృతగాక మరియుమి? తిన్నగా నిమగ్నించి చెప్పవలయును. చెప్పినది తప్పుని యెరింగినప్పుడు దానిని త్రిప్పికొనవలయును. ఇది రాజనీతి అని చెప్పిన ముప్పరిగొను బోవముతో రుక్మవర్మ యిట్లనియె.

ఉచోః! నీవే రాజువలె మాత్రాదుచున్నావు. నీ యాటలు మా రంధ్ర కిరీటక సాగివని ఇవి నాకడ సాగవు ఏది యెట్లయినను పకే నే చెప్పిన తిరుపు త్రిప్పజాలను. పీరిని కొమ్మనుము బోతున్న గింటించును ఎవరక్కడ అని పలుకు చుండగనే మఱిమంతునకు గ్రోధపూచెరిందనది. ఉదలుపెంచి నిజస్వరూపము చూపించి పనగలు పప్పులు నాలుక లపుకొందు భుక్తుమని రోదపియును గుఱియిన బోయ యాపింహారాహర బ్యాభానూలికం వెల్లిగక్కుచు నొక్కుమ్మడి యా రాజ

పుత్రమయింబది కలచి కలచి యునిముసములో వానిని గళాసుం గానించుచు వెంటనే యా బ్రాహ్మణ పుత్రునిగూడ మూడు కారులుచేరి ప్రేతపడిపీదీకరిచిగా జేసెను. ఆ యష్టదశమ మూచి, యందున్నచారెల్ల పితావీకరై తంమొక దెవరుం ణాఁజొయిరి.

మఱిమంతుడంకటితో గోమమంచుకొని రివ్వైన రిక్కద ద్రయన్న వెంపు నకటోయి వెళ్ళుచి రూపకతో నెమర నిలుచునీ పేరునీ : నన్నిట చూడము. నే నెవ్వఁడో తెలిసికొంటిరా? అల్లవాడు నదీతటంబున నిమ్మకాచి వంచి కామ రూపంబున రాత్రి నీతో కలిసికొనిన మఱిమంతుడు. బోజాకొదాసాదులు నమ్ము కప్పించి యదార్థము తెలిసికొని పిత్ర మహాపతి వరము వ్రాసి యచ్చిరి. పిమ్ము గామిండున భాస్కరా బ్రువుడును, అవ్యాయువు తీరుపు దెప్పిన రుక్మవర్మయు మఱియ వివక్ష్యాచారముపాకి మ్రగిరి. ఇక మన వీరికిం బోవురము రమ్ము అవి పరిసన స్కరికి తెలిసికొని యదని పాపంబులంబడి మమస్కరింపును నిర్దయి.

మహాత్మా : మీరు గూఢముగా వచ్చి నాతో గలియుటచే నాపై బ్రతి రనే నిందలు మోపిరి. సోదరులు విదేశముం పొరెరి. ఆ పునినన్న నా మఱుం పట్టెం జూపట్టి గోచాండు కంపుడురబి వెంచి యా యూరుచిరిచి యందు జేరికిని. అపరలు వెన్నుంబడి విడుచువా? యెవ్వఁడో రుక్మావ్యుతు నావెంటవచ్చి నమ్ము జెక్కుచిక్కుం దెచ్చెను. అని యెన్నియు నట్లుంబ వాడుదుం బాడుడు బోకాచిదంబ ప్రభావరం పుష్పందై సులుంబెం బాంచి గంధపెంజేరము కొందనన్న సమయం బున నెవ్వతెనో రక్షింతుటకై గంధలో రుమికి ముసలిపోయెను. లాగిరగి మహా దేవియు వాని సుగుణంబుల కానందించి యైక్యము చేసికొన్నది కాబోలు. నాకట్టి పట్టి నిలుచువా? నేను పట్టి విర్యాగ్యురాయ ఇక వాడు బ్రతుకుం బానలేదు. కాబోకోయి గంధలోబడి కుమారునిం గలిసికొంటెద. పితౄక నమస్కారము. నా యువనింద కాపిరికి. ఇదియే పరిపేయ. అని పుడుతుచు గోదన నేడున బోదంగిసడి.

అంక గోదరీ గగ్గోలుగా శోకావములు వ్యాపింపివని. అదేనియో యని జనులారక పీఠులం బురువిద బోదంగి. రాజపుత్రుడు పాము కలచి దద్యెనను వార్త బయలు వెళ్ళినది. మహాకావముగా బోయెను యక్కవర్మ రావును గుంపించి విధానించుచుండి. యక్కవర్మ చద్యెనను వార్తవిని పిక్కనక కర్తతో వాని మీకేనా కడి తెప్పిరి? అయ్యా పాపము : అని మౌన మణిమంతుడు అక్కడ జరిగిన సంవాదమందము జెప్పి యిక మన మిండుంబరారు. బోవుదము రమ్ముని లేతులు సాచురు నక్కరికి నక్కునం జేత్తుకొని యద్యక్షందై గడియలో నిలవివాసం బున కరిగెను. అని యెఱింగించి....

కవి: వ మూర్తి

మిత్ర సమ్మేళనము

సుధావళి: పురుషుల వధేవత్తు కయ: న వృత్తాంతపెట్టితో నెప్పుడు అని యడిగిన వధేవత్తులకు ముగించున తైన్యములతోప వెండియు నిల్పెయి నేనట్లు వరుణ కన్యలచే ను పించుకొని శార్దూలమును శంఖపుటకై పాదమంతరి మం శులర్పించిన గుణ మిక్కిల పరిజనులు మునుపంగింప వసుణలోక సేమాంతలును కలిగిరిని. అదిగో పులి యని చూపి యా పరిజనుల మారముగా జోంబి. నే నప్పుడా గజముడిగి గదాబద్ధముల రెండు నేతుల దలించి మల్ల పోవద్దనసరి దక్కమీపమున కరిగిరిని. ఆ వ్యామయ గాగ్రదునుని యకమను వోడ దెగమకొని వామిన ఒకవచ్చినది దంకముతో గోళ్ళ రాజగోష్ఠి వోడిలో గజ జీవపి వాణకం నీర్పిడిని. అది ము నెగసి లంపించుచు లాపవంతుల దానియేటి దప్పించుకొని కరలాను పంపు జూపుచు అది నిష్ఠావ్రములు దానితో మల్లముద్దమువేసి గుడియలో బాది కలితో బొడిచి గడియలో ముడియ జేసిరిని.

అది పీఠునై వెలంబినతోడనే దానివశములోనున్న కాగము రెనియు భాగముదయు సంగ్రహించి వాడే యెరింగించిన గురుకులు మామకొనుచు గొంకచూరము పచ్చిక మీదినుండి, నుండొకచోట నయక వాలము గవంబినది. అదియే మరులోక మార్గ మని తెలిసికొని ఊరకొనలేక యందలి వింకలు చూచుకలంపుతో నాదెి యా దీగమునకు దగిలిని క్రిప్పినతోడనే యా కలంపులు రివ్వన పైకెగసినవి. క్రిందికి సోపానములు గవంబినవి. సోపానముతో లదిమెట్టిదిగి చూడంబూడ రెండు దారులు గవంబినవి. గడినై పు దారించి దిగిరిని. కొంరెముదూర మేగగనే రీకటిపోయ వెలుగు వచ్చినది. ఆ ప్రాంతముందు నానాకాపితానావృత్తు సృజిక కామచీర సోపానమై యొప్పు సరోవరం చొకటి నాకు గన్పించుండున గావించినది. వ్యామయతో తోరీ యంపియున్నకలంబున త్రుదీరసిక్తానుజంబులకు వత్తంబులలో నామాసంబుదీర వండుస్నానము చేయవలయునని నాకు దుర్బిష్టబుద్ధియు గుణాలున బద్ధకంబులు విరువకయే యందు మువగి లేచి చూచివంక—

క॥ హరహర కంఠోకంకర

గిరిజా ప్రాదోపాప గిరింధో

కరుదార కళేక

ధరదీకరవాన కంకర పితృణా.

(33)

అమత్తెగ్గకుం స్తోత్రపాఠముల నాలింపుచు విశ్వనాథుని దేవము వెమక భాగమున నిలువడియుండిని. కన్నులందెరచి నలుమూల బుంకించి యెట్టి కానగర

మీ యింటికి విద్యయు బ్రాంత స్వాంతకుండునై యంతకుమున్ను వేదేసిన పనులన్నియు
దీనియొకటి స్వప్నోపదేశమునని యూహించెయ్యు తెంగుడు మూలగట్టబడియున్న తద
ళిః కుంభంబుల తాచి యతి యంద్రజాలముని స్వయంబుడుగిడి. కొంతసేపు
పిరిగింబి యాహోయితికల యు స్పెంద్రజాలముగూడగాదు. పితమి వరుణ లోకస్థులు
అగ్నిములో మునిగి తాపివ్యవారు వారినప || య పర్యుచుండుట. ఆ రహ
స్యము వరుణ కన్యవంశవే వివియ మరలబోయితిని.

ఉ॥ అక్కల చాయదూప వికవాంవికరె కగు దేవకామినురే
అక్కగనాదెపోయి పులిజేర్చుడితేసి వధూసమక్షమున
గమ్మువ జేర్చేడిదికో కావగబోది వయతవాడిపుం
దిక్కిది పోయి యువ్వుది చిరారము సేయక క్రంకవచ్చునే. 34

ప॥ పులిజేర్చుచు వందు కాకు మోకో యాయంపవరాకి కరం
భయమున దివ్యసుగంధంబురగ సుమ, బా॥ క్రదుర్దానము
దల్లివచ్చుచుండి ప్రభాచరిత పౌర, శేటి విద్యుల్లరా
సగరంబోయనకోర్చు రా నకటా పిర్వాజకులస్థితిన్. 35

ఏమియు లేకపోయిందీ ఇందుజేరి విశ్వనాథునికే నమస్కరింపుచు
పూజి. మన్నాకలపమ తెక్కించి వేలం బడ్రోబుడువే మొదల నాకా విశేషము
అప్పుడు చూపవే? యిప్పుడు వానిం బాపవే? నిది పరిపాఠిదిది కాబోలు.
అప్పుడెరప గమ్మర నన్నా వరుణ కన్యలతో జేర్తురా? అని ప్రార్థించి యావంతు
కట్టెనుడి సేవిండు గవంబిదిని.

మిత్రుల॥ నిమ్మ జూతుంటే నాయా తము కొంత తొలగిందీ.
అది... నా ప్రియంకమ్మ, మాయఃబ కుళిలినియై యున్నరా? రిక్కిన పిత్తు
అలగింబును? పిదపట్టునకు గంకపెండేరే మిచ్చిరా? తరువాత విశేషము
అట్టిదో అష్టపది యపగిన సుదాహం దిల్ల నియె.

సంకట॥ నిష్ట గంగలోదిడి మునింగివంత నదబడు మేము మువ్వరము
గిరిలో దుమ్మి పెట్టవనవు వెరకతిమి ఏ జాక తెలిసినది గాదు ఓదయెక్కి తీరము
నీని జాగ్రత్తగా నీ వృత్తాంతము చెప్పితిమి. అతండు గంకపెండేరము యక్షవర్మ
పిర్వాపిమ్మ పిదపట్టునకే యిచ్చివేసెను. చక్కవర్మ మమ్మా విగదీసి యికరం
ము... బట్టిని పొటలిపుత్ర నగరమున కరిగెను.

సేము దవర్చియొగ యజ్ఞానంబున ప్రుగ్గున నాన రీతక తొన్నిదినుమటి
గంగా పురిపీఠం బర రెనుచు విమిర్చింపుచుండిమి. తమనాక పికలి సేమము
... పిదపట్టి పొటలిపుత్ర నగరమున కరుగ బయలుదేరి కొన్ని పయనముల
... జూవాకు వసు పాళాంలో అడుపుమన్న విద్యాని యొకడు వారిలో
... నానింబాచి పోవచ్చుమా బ్రతికేంపును వ్యవహారము. నగర విశే

వనులేమి? దుక్కవర; యెటులావచ్చువాడు? నందుకి తృప్తమా? పరివర్తన
కలి నెరుంగుదురా? అమె కేమటగా నున్నది యా? పరివర్తన మరణాదర్శని
నందకూపరి యేమనుచున్నాడు? అని యిదిగవ న్నదినియె

అయ్యా: మీ కా వార తెలియదా? పెద్దవాలు కాదక్కము నొందెను.
దుక్కవర; పట్టాభిషిక్తుడై మఱలం బాలించుచున్నాడు. పరివర్తనమందుగం పెరోద
ముడే దానానగరమునండి పత్ముక్తరము నాకుండగదే పితృద తను తగవుబెట్టిన
బ్రాహ్మణునికి బాల్కయని తీరువు తెప్పెను. పౌరులందరు నవిష్టయెనై గడ్డొలుగా
బెప్పుచున్నారు. పుత్రకోకవ్యాకుల ఏతయగు పితృద తకు నిదియో? యావత్తు
వచ్చినది. యందవట్టు చూచి వారి బాతియే నామెదే? వచ్చితిని. తరువాత
మేమి జరిగినదియో నాకు తెలియదని యిరిగించెను.

అప్పుడు మేమేమి జేయటకుం రోచక పితృదక యా గ్రామంబు విడిచి
వెళ్ళునని నిశ్చయించి యందు రోచుత్తి పుట్టక నేమి తిమ్మా నీయూతు వచ్చితిని.
తక్కినవారిదరు అక్కడనుండి యెక్కువ నగరంబున కరిగితి. నా పూర్వపుణ్య
వలయున నీ విందు గనంబడితిని. నా యునికి నపలమెనది. అని యతండు
తన వృత్తాంతమంతయు నెఱింగించుటయు పరివర్తనకు చేకరింపజేయు నిగిదించుచు
క్రూరాత్మా. దుక్కవర; నిన్ను బొట్టిబొట్టి చంపకున్న నా బంధుగ్రామము
లేమిది? అయ్యా: నా తల్లిని దుర్భాషించెంట నంపుటకు నాజ్ఞ యిచ్చితిని?
అమె బంధువృణము వొందుముగాని వానివెంట బోవురా? అక్కటా: అమె కెట్టి
యిక్కట్టు వచ్చినది అని దుఃఖించుచు వరుసా. మనవిప్పుడు ముందుగ బాలి
పుత్రనగరంబున జరుగవలసియున్నది అంబవృత్తాంతము వినుచునుక నా పూర్వ
యము కొట్టవరుచున్నది. చెమ్మ యిప్పుడే పరువము గాంచుతమన చెప్పిన సతం
బొప్పికొనియెను.

వారముయందే కాశీనుండి బయలుదేరి కాలినదకును ప్రమాదము సేయు
యందరి. అక్కడికానగరము యునునదిదినముల పయనములో నున్నది. దాంతో
ననేక పర్యంతము నందర్బాహులు మహానదులు గలిగియున్నవి. చిన్నపల్లెగాని
పడుచు పెద్దపల్లెనవిష లేమియు లేవు. అట్టి మాదంబునంబడి బోవుచు నొకనాడిక
పల్లెలో నెవనెంచుయందు పాలరీ పుత్రనగరమునండి వచ్చుచున్న జేవారి యొందు
వారికి దారసిల్లెను. ఒకబోలవే గూర్పుండి మాట్లాడుకొనుచు సుఖావశము వానికో
బరిచయము గొలుగజేసికొని యుటనియె. వరుకురా: మీది పాలరీపుత్ర నగరమే
కాదా? అక్కడ బయలుదేరి యెన్నిదివము బయలునది? దుక్కవర; పాంసమెట్లన్నది?
అందుల విశేషము లేమని యిదిగవ నక్కిరాయకుం దిట్లనియె.

అయ్యా: నీ వక్కడ బయలుదేరి పరివర్తనమొనరించి చచ్చి బ్రతికివ
తరువాత దుక్కవర; పాలరీమ ౨౦ న్యాయముగా నున్నది. మిమ్ము యావ

మీరొకరినంటే దరికొందురూ ముందుకు వెళ్ళుటకు దోచిపెట్టు లేనను, అవధి
 తీసుకొని నా విచారమంబుయొ మునినవని చెప్పగా వెరగుపాటుతో సుబాహుం
 దీగనయి, అయ్యా? ఆ డక్కవర్క యెట్లు వచ్చెను? యెట్లు బ్రతికెను? కచ్చిన
 నాకు బ్రతుకులు యెట్లు? నా మాటవింటగా నెన్నది ఆ వివరం తెలింగంతువే యను
 గాన నా తేరి యెట్లనెయి

అదియొచ్చి చిత్రమేకకర వినుండు. వారికందీ నందుడు రాజ్యము సేయు
 గునిని ఏ మూడనుడియో దంపతులు వచ్చిరి. అతడు నా భర్త కావని భార్య తిరస్క
 రింప భర్త నందున యెద్ద తగవువెట్టెను. అతండాతగవు విధారించుట నిజము తెలిసి
 కొనినది యిచ్చుపడియెద్దకో మృతినంపెను. ఆ కాల వచ్చు లోపల నందుడు
 కచ్చిటయొ డక్కవర్క రాజ్యయ్యెను. వెంటనే తగవువెట్టివ బ్రాహ్మణుడు వచ్చి చెప్ప
 లోగా నాను వతని యాభీమము లేసినట్లు తిరస్కరెప్పెను.

ఆ విన్నది వానో కోవుల కొప్పుకొనక విశ్మయ పెట్టుతుండ నింతలో
 ఎదిగెను. యెచ్చగునుతోడి తనభార్యయేచి నిదర్శనములు చూపురు చక్కవర్కతో
 బిచ్చుకోసగ రాను లేనిమానవము బ్రతిప్పనేరవని వానింగింటింబుటక బంబులం బిలు
 పగా గొప్పించి యో పుతమండెడియో ప్రయోగము లేసెనని చెప్పుదురు. వెంటనే పెద్ద
 బాహు వచ్చి యాచక్కవర్కను, తగవువెట్టివ బ్రాహ్మణునింగూడ గజబి బంపించెడి.
 తనూక విన్నవెట్టు తెన్నతోవచ్చి చక్కవర్కను మృతము బ్రతికించెను. ఆ వెంటనే
 ఆయన బ్రాహ్మణుల వెక్కడికో తిసిగొని పోయినట్లు చెప్పిరి. అప్పుడిందుడియు
 చక్కవర్క బుద్ధిగరిగి ముక్తులు తెప్పినట్లు వినుచున్నాడని యో వృత్తాంతమంతయు
 గాన నుజ్జీసెను.

ఆ కథవిని ఆశాంశికముగా వజీవతుడు మిత్రమా! పీఠమాలవలన మా
 కలి ముందు లేనట్లు తెల్లమైనది. తొందరపడి ముందుగా మనమందఱోనల! తిక్కయని
 పింట్లము మిత్రులం గలిసికొని వానిని వెంటబెట్టుకొని ఏమృల బాటివుత్తమునకరిగి
 డక్కవర్కవర్కలు విధారించుముగాను. వాడు రాజ్యయ్యున్నవాడు మనము తగిన సహ
 గుణులతో బోయిన కాని వానిం బెవకరాదు. నా కిట్లు లోలినది. సీదేమని యెవవు?
 నాపును సుబాహు తడియే తెన్నయని తెప్పెను. వారిమధ్య వక్కదమంకియే మరలి
 గొనినది సే మార్గంబులట్టి కొన్నిడివఱుం కా పల్లము చేరిరి.

అందున్న మిత్రులు ముఘానుడు వజీరా ముడు తమ బ్రాహ్మణులు లేరిన
 సుబాహులూచి సంక్రమ్యార్క కలితమతురై వారిం గొగరించుకొని తనం నానంద
 లున్న ముంజాగర వెదకకవెలుంగురాక గడ్డవర్కవర్కతో నిట్లనిరి. ఉహోహో! వే
 యెచ్చునానాకము. వనుస్థాం! ఈ మిత్ర రత్నమును నీ డక్కవర్కనిసి
 పోయినది? ఏ డక్కవర్కవర్కము? మా కిట్టి సంతోషము మరెవెప్పుడుం గలుగ
 నుండుగా? ఏ మిత్రుడు విధారించును నే వలయుం జేయలేక నిర్వహించుట

కూర్చుంటిమి. మీ వృత్తాంతము చెప్పుచు యడిగిన సులాహంకు పడకతుండు గంగలో మునిగి విశ్వసనియాయై ముఖమంటపములో దన్ను గలిసికొని పలకరించిన భనుక వశండు సేనివ పనులప్పుడు బాహుగ్రుచ్చివట్లు హక్కుచేరి వారి నాశ్వర్యపారాచరపీఠిం దేలిండురు మరయు పిట్టవయ్యె.

మే మిరువురమును కామినిది పొలుపుత్రవగరమునకు రోవుచుండరాదిలో నాకు గలిగిన దైద్రగండ మొకటి యాతండు రప్పించెను. లేకున్న నాకు మిమ్ము జూచు భాగ్యము కలుగక పోయెడిదె వినుండు. మే మొకనా కొక యడవిలో నదనుచుండ రాది కింతుకెడముగా నొక కలోదరి తంపిరియలోనెకొని దుఃఖించుచుండెను. మే మా పకరి కలకతోయి శోకారణం బుడిగితిమి. తన మగడును దానును తురగము లొక్క యీ తెనువున తమవురమున కరుగుచుండ బురియొకటి మా కెదురుపడినది. నా భరి రానిందరిమికినిపోయి రెండువారములైనది ఇప్పటికి నతనికాద గనబడలేదు. నా హయంబు పులికి తయపడి పారిపోయినది. అందులకై దుఃఖించుచున్నానని చెప్పినది.

పడదర భతెరిన సూరడించురు వెరవకుమా. మాతో రమ్ము నిమ్ము మీ మాళవదేశము జేర్చి తర్తతో గూర్తుము. మమ్ము తోబట్టువులుగా లాచింపుదును పలికిన వక్కలికి యనుమతించి మా వెంది వారొకంగివది. మాళవదేశమునకు దాను మార మెరుగుదునని చెప్పి మమ్ము దారివచ్చించి పెనదాసులెల్ల రీకదివదునవ్వటికి నొక విజన గ్రామమునకు దీసికొనిపోయావది. ఆ యూరిలో గృహములు దాం గలవు. అరుగులును వ్యాకేమజను రమ్ములులుగాగనంబుదుతుండెను మనుష్యు లెవ్వరును లేరు. పుకపక్షి మృగాదులుంగూడ గనంబరవు. రోవుటికి రోయియార గృహోప కరణములన్నియు మానె యమ్ముపట్టి యున్నచి. వీరులయందు మనుష్యోన్మేషంజ ములు రానులుగా ప్రోగుపడియున్నచి. రానింజుచి వెరగుపాలుతో మేము ఇది యేయూరు? ఇట్లున్నదేమని యామె నడిగితిమి నా కేమియుం దెలియదని సమా రాధము జెప్పినది.

ఆ రాత్రి మే మన్వంబోకాలక ఒకయింటి యురుగు బాగుదేసికొని యందు నిండుకొంటిమి. ఆ చిన్నది రెండువయసుగమిన నిండుకొన్నది కొండదగన గ్రామశాన్యత్వమును గురించి మువ్వదెందుకొనురు నంకలో విద్రవోయితిని. అర్ధ రాత్రి సమయంబున పడదత్తుర కేమిటికో మెంతుని వచ్చినది. కజకబయసు వప్పరు పెనంబుడుటయై వశంకరరీతి లేచియూరగా నా దేవీయ భయంక రాకారము దాల్చి నా యవయవములు నోటిలోనికి ద్రోసికొనురు చక్రియమంబలె సమయము నెమరుక బురియ చుండెను. బపుడు ఒప్పురిగొను కోపముతో లేచి పిడికిలిబట్టు కొని హనుమంతుండు. లంబింబోదె దానుమన కునికి మెండుకలు బట్టుకొని రెరుగురు బ్రహ్మరంధ్రము పగుల నొకగడ్డు గుడ్డనట్టు. ఆ దెప్పలవ నాసా రంధ్రమునుండి

గోప. గార వివరము చెబితేయని యశదురు మహాత్మా : కొద్దికాలము. నీ దెబ్బవలన
 నీ మూర్ఖత్వము కలిగినది. నేను దేవకాంక్షను. యిది కావలసిన నిర్దిష్టావధి
 భరించినది. ఇందరి అనుచున్నది మేము భరించి యీ గ్రామమును శుశ్శము చేసి
 తిని. నీ వలన నేటితో నాకు కావలసినది కలిగినది. నే దొరికి యాపముదార్చి
 దిం. కేసుమిచ్చరావను. నీ కేదని యిట్లుచేస్తే బెప్పుడు. సమకూర్చిన నవపుడు
 కలిగి యిచ్చెను.

దేవి నా కే కలిగియున్నది. నా ప్రాణమితని నీవు మింగితి
 నా మూర్ఖత్వము కలిగియున్నది నానిచ్చితిని. అమ్మకూకటి ముద్దెవరిగాయని
 గోప. గారు నా వరవల్లని యవ్వరమిచ్చి నన్ను బ్రతికించి దీనియరు నాకమాన జేసి
 కది. మేము ఏదీ లేదనియులేదని యిచ్చిరనుమియు. నెమంగక మిత్రమా అక్కామిని
 బ్రతికించునది. ఇందులేదేమని యడిగినది. అతడు నవ్వుచు నాకావ్యక్తాంక్ష
 కలిగియున్నది తెలియించెను. మనకు వడవతుడు పూర్వపువ్యవహారము మిత్రుడుగా
 మింగితి. కాని మీ ప్రభావము అక్కడకురము మీరు దేవకాంక్షసంకూతులని పొగ
 గిం. మిత్రుడు వారియరు మిత్రులతోగూడ కొన్నిదినము రాయారవనించి కాల
 మిచ్చెను. గావించెను.

అని యెరింగితునవపుటి గారాశీతమయ్యెను. పై కథ తర్వాత మతిరీయం
 కిట్లు చెప్పబోదంగెను.

288 వ. ముదిరి

శ శాంకవతికథ

వరదత్తుడు మిత్రగృహంబున వసింతునవపుడు వారి దార్శిద్యమును తొలి
 కెదరుడు. నీ కెట్లుచేసె దేవకాంక్ష సంపాదించి తనయవంశమున బ్రతిపుట్టుటయు
 ముఖ్యమనితో నిట్లొచ్చి నలునా : మిత్రగారు మిత్రగృహం తరివంతులు. వారి
 కృష్ణుల యిచ్చాదు. నీ విచ్చితిమిద వాకు కొని కలిగియున్నది. ముందుగా
 నునకు కొందరినము సంపాదించి నీ కింపి తరువాత బాధిత్వము నగరంబున
 కరుగుదుముగాక. దేవకాంక్షసంపాదించి మేమియో యాపించుము అని యడుగుటయు
 కలం కిట్లుచేయె.

అప్పుడు నాకును వల్లి యాపామే కలిగినది. దిన ౫ సంపాదించుటకు
 ఎక్కు మార్గములు కంపు. మనము వలపుదము లయ్యెలేదే పొడిచి పు తనగర
 పంపు కరుగుదము. యక్కవర్తకం దిదియగొట్టి అంపంతును సొమ్ము కొపి యిక్క
 దిను అంపుదము. వీరితప్పుడు నా వయనము నకు దొందరవుచున్నాను. లేపే
 అగ్రులులేదదముగా నావుడు సంపాదించుము కానిమ్ము. దానిలో వేరైన సారవము

బొడకకపోవునా? అంతదనుక మందవేరి. యీ లోమంటే మనవచ్చునని పడినట్లు బొప్పిలోని యెప్పుయనము నిశ్చయించెను.

యీ సలుపు రా మరునాటి వయనమై పొటలోపై క్రవగరమున కడుగునుండ నొకనాడు దానిలో సురవల్లిస్తమము రాజురాసి వారికి నేత్రపర్యము గావించినది. తూరి శ్రవంధను రాజు ఆ దేశము పాలింపుచుండెను. పడిదక రా మట్టమున గూలియైన వేసి ఉనము సంపాదించి మిత్రుల కల్లిదండ్లులకు లంఘనంబుగని నిశ్చయించుకొని మిత్రులతో గూడ గొన్నిదినము రాయూర వసించెను.

అందు నెట్టి పాదవములను దొడవనము సంపాదించుట కిపాయము దోడక యొకనా డిట్లు పితర్మించుకొనిరి.

సుబాహుడు-పడిదరా! నీ వానతిర్చిన నకువున రాజుగారి ముల్లులతో బోరి వన్నిదమంచెడి గెలుతుమని కలంచి విమర్శించిరిని గాని ఈ నృపతికడ ముల్లులే లేరట. ఇక నెట్లు?

పత్రికాయుడు-సుబాహ! కలదు నేక్కలు మూల మంచిది యెక్కువ ధన మార్పించుచు. వారి యుంధకు కన్నమువైచి దోచివ దప్పేమి?

పడిదకడు - ఓ! ఓ! వారిరన మప్రాతమైనది. ఆ పని నా కిష్టము లేదు.

సుప్రహస్రుడు - కన్నము వేయదలచిన నర్జుం యాంధ్రజీం వేయవలయును? రాజుగారి ధనాగారమువశే వేసివతో వంసిసంత ద్రవ్యము తొరుకును గదా?

సుబాహుడు - అతి పొరుషమైనపనియేకాని పాపాబలోచనయైతే గట్లండిన కుక్కములు సులభసార్థములుగావుగదా?

పత్రికాయుడు - వెర్రిమీరుదా? గోదంకు గన్నము వేయవని సాహుమ్యులు చెయుదును. దూరమునుండి ధనాగారముక్రిందికి వేరి సొరంగము క్రవ్వి నతో వన్ని గృహములు మంధసార్థములే. అట్టి పాటవము నాకు గలిగి యున్నది.

సుబాహుడు-అతి మంచి పాదనమే. రాజుల ద్రవ్యములు ముంవే కాపున మనకప్పనివలన దోసములేదు.

పడిదకడు-ఆ హుట వాసవమే చింతలుచూచు నెవంబున గోరిలోనికరిగి ధనాగార మేమూలనున్నదో తెలిసికొని గురుతుగా నూరినియటించి పొరంగము క్రవ్వవలయును.

అనుచుయీ సా పని కిందరే సహ్యునించిరి. మరునాడు చిత్రశాల చూచు వెనుకనున వాడే కంటలోని కరిగి గోవుర మెక్కి మిట్టవల్లముల దెలిసికొని బొక్కర

మొందు చక్కెరవీరించి నా రెల్ల నందులకు గావనిన సారనములు సంపాదించు కొనిరి.

ఆ సగరమున కుతరముగా గ్రోకము దూరములో తిన్న మెట్టయొన్నది. అందలి పల్లపునేనుంచి సోరంగము శ్రవ్యుల ప్రారంభించిరి. మగ్గికాయుడు మామమలుముతో పొరంగము ద్రవ్యులంత తక్కినవాడు ముప్పీవంతులగా పాఠ వేడుదుంగిరి. వాడు నిహసించుకొనెన పదతి హారము వెండినములకు తొక్కనము క్రేందకు గురుతురుతుకొని సోరంగము శ్రవ్యగలిగిరి. కాని వారగురుతు లిందుక తప్పించి తొక్కనములిండికిగాక యొక సోదారోధాగమున కాదానిపోయినది. అందలి వేరం గూర్చుదిన స్పటికశిలాకుట్టమందు తగిలినతోడనే వాటికి శ్రవ్యుల నిలిచి వక్షకాయలు తెరింగింప నందరు నీ వంతు చచ్చిరి.

పదేకా : లింఖనము పూర్తియెచరి. కుట్టమశీలం గడిచి తప్పించు కొని తోపలకేగి రసము జేవలసియున్నది. అందుల తివ్వదోపునని వక్షకాయల తగిలిన వే తెత్తునని పదేకరతుత్తరమిచ్చెను. అందులందరు నియ్యకొనిరి.

మరునాడు అర్ధరాత్రున వింఖములోదూరిరి. ముఖంబున సుఖాహంధును నడుమను ప్రహసనవర్ణికాయలుగా గాదియంత పదేకరతు కుట్టమశీలం చప్పించు కొని పెల్లగా నా గడిలోని కేగెను. అది భాండాగారముగాదు. ఒక సుందరమైన యంతఃపురమందెరము. పురుషులుగా విద్యుద్ధీవములు వెలుగుచున్నవి. భారతన తర్కబుధిశీలంబులగు చిత్రవంతు లనేయులు కుత్యముల నంకంపవలసియున్నని. విభాంధుజేయమగు నా గడిలో రక్తవర్ణంతమన నొక భక్తనినిన్నది. దాని ప్రక్కను ముసేయక మరొక వంతుకొన్నది. వారితువుమూత్రమే యా గడిలో బండుకొని యున్నాడు.

పదేకరతుడు తొల వక్షకాయలు, శ్రవ్యులలో బ్రమాదము జేందెను. ఇది తొక్కినముగాదు. రాత్రీం యంతఃపురము. ఈ దిన్నది రాత్రు తిక గావచ్చును. ఈమె మేన వెంగల రక్తమౌషణములు చాలా గలిగియున్నవి. ఈ దిన్నది కన్యయా మగనాలితై తెలియదు. దీని భూషణములు దొంగిలించుకొని పోయిన జాల సొమ్మువచ్చుముగాని అతి ప్రమాదానుద్రమైనవని అయ్యో! నేటి కమ బ్రాహ్మణకుంబు బంబుట్టి యిట్టికన్య పుట్టి తొక్కనము తిగి పెగిలిసేమి? ఈ తువ్వపువని కెంత ప్రయత్నము చేసితిమి? మావంటి పితరులు సేయవలెనవని యిడిగాడు. యంతకంటె యాచించుట తెన్ను. అని చిత్రంబున నివృత్తిరోప నందేమియు ముట్టక గిరుక్కున మరలి లింఖులోడిగి స్పటికేశలం సవరించి యాచంతువచ్చి మెత్తులతో నిట్టనియె. మెత్తు లారా! మనము దాదబ్బిరిమి తొక్కనము క్రిందికి మాయగా నంతఃపురము క్రిందికి ద్రవ్యులిమి. అదియొక రాత్రు తిక కుద్ధాంతము అందేమి దశమంతును? అది యునుగాక మన వక్షకాయని లింఖుశ్రవ్యులకై చాంక్రమ పెట్టిరిమి కాని తొక్కనియ

మనలోదివారి దగదు. నే నాగదిలో బ్రవేశించెనటే నా మనసున నివృత్తి పుట్టినది. కావున || రూపిడిది భార్యమునకు సునియోగ తెనవాలో చింతపడుటయు నియమము నీ పెట్టు తెప్పిన నట్లు నడుచుకొను అని యనుమతించిరి.

అదియును అనుచు నొక పాపాణ పుట్టు పెట్ట వెంటియు బట్టములలో బ్రవేశించిరి. మునియోగవాడు ఏమో హాహాకరములు సేయుచు అనుచురక ప్రవాహవలె నెక్కడికో పరుగులు పోవడంబడి. అప్పుడు యా మెల్లలు నలుపుచు వారికడము నిలిచి మీరు మున్న దవసు వచ్చితిమి! అందుచు నివృత్తి పుట్టినది. యొక్కటికి పోవు చున్నారు. తెప్పవని యిదిగన వానిలో నొక వర్ణం దిట్టించెను.

అప్పుడు మూలాగారి కొక్కరికయే కుమార్తె అ చిన్నది నిన్న యుద్ధాన వనమున కరిగి సఖులతో బుట్టినవయము సేయుచుండ నొక పూ పొదరింటిలో బ్రాహ్మణులు గరచినదట. వెంటనే స్వహస్తము ముప్పొరులు బరిచాటులు మోచి కొనిపోయి నివృత్తి సౌధంబున బండుకొన బెట్టిరి. ఆ వారము రంధ్ర భార్యలుందు మీ తమరీతివలన నా రూపదములు సేయుచు చిన్నవైద్యుల వెంటబెట్టుకొనిపోయి యనేక మంత్రములు చేయించెరు. యేమియుం బ్రయోజనము లేనిపోయినది. అనుపాణి బ్రాహ్మణులు ఎప్పుడే పోయినవట. గట్టిగా గరచిన పాము కాటకును మంత్రమున్నదియో కరచినవేక బాచినది. ఇక బ్రదుకకు దహన పంపింపకము గావించవచ్చునని అంగులి కులు చెప్పగా నామెకరి గులాబున వందలి మూతిలోబడి వెంటనే కిరీటునిడినది. కాని నీకు త్రాగుటదే పంకమ స్వృతిలాచెదది. ప్రాణతయములేదని చెప్పుచున్నారు. రావు పుత్రిక కవమును మేదకుండి క్రిందికిలింపిరి. చూడదగివారెల్ల లేరుచూడుదని చెప్పుటదే నివృత్తిండున్న రాజుండువలంబడు దుశింపుడు కొందరగా నందులోవు చున్నారు. వారివెంట బ్రలుబుప్పొరున్నారు. ఇక్కడికి యుద్ధానవనము రెండు క్రోశములు. దూరములో నున్నది. అనిచెప్పి యావృద్ధు రవ్వచోయెను.

ఆ వార్తవిని వదిలి కుడుచు సఖులారా రసము కొరకుఁజనునకు మంచి యాధారము దొరికినది. మో రిన్నదానిం బ్రదికింపగను కొద్దలమును. అంపినప్పుడు బానికరనగ్గు నాగమణిం గెకొనుమనియు వది వివచిత్ర కుపయోగించుమనియు వసుజిత్యులు చెప్పియున్నారు. నే వచ్చుతా నాగమణిని పంకగౌరికి దిగిన వ్రేలి యుంగరములో నమరించుకొనియున్నారు. దీని వ్రలాన మత్తయ్యురముని చెప్పుచు మిఁకులతోగూడ నవ్వడే వదిదకునా యుద్ధానవనమున కరిగెను.

పెద్ద దూరము వరకు కోకారములు గావించుచు అయిదు మూగి యుండిరి. వారిం దప్పించుకొని కవము సమీపమున కడుగునప్పటికి వీరికి రెండు గడియలు వట్టినది. లోపల వ్రేలెన్నొనయు లేయించుచున్నారని విని వది దక్షుడు కేతులితి ఆ, ఆ. వందు వందు, అవుడు. వివచిత్రులము అని కేలు పెట్టెను. తెల్లపోయి యెల్లరు వారివంక జూచుచుండిరి. క్రొత్తవైద్యులు వచ్చిరి.

మొగ్గునులు నేయింపుదని సామంతులు దెప్పగా భూరిశ్రవుడు రాలుకాలు యింతె గిక్కిరిస్తాడు. దానిదానది బోయినది అని వినిపించుచు నుపేక్షాపుటయు ముగ్గులులు ఇంకలో బోయినదేమో! మంత్రించి చూచుచు సియ్యించెరి. అప్పుడు వదిలకును, ఆయింతిదింక కఠి యామెమేరును తరియంతయు నొకించిహాన గుండము మలచి భూస్వామి యంతయు రావచ్చుననుచు చంద్రశేఖరగిరి నల్లబడి కళదప్పి పిరిగిమగా నవలడినది. ఆ కొమ్మను గొమ్మూర ముదముపై బొడుకొనకెట్టింది యుదించుచు వారివెల్ల దూరముగా బొమ్మచి లంఘనమగుడ భావున నుంకినియక నాగిమనె యు ద్రముగు వంగుళియము నయంగనమెకి కలిపించిన తోడనే విషము పిగు. గొర్రాదము దివిస వెచ్చించవలె నక్కరికి మేని గి తకుష్మమని మెయ్యారు యుంకిన వాచియము వ్యాప్తము కాకొచ్చినది. కృమయన నాడుచుకదం త్రాణము పోవడి. దాటుకొను కదలింపుచు మారిగి కన్నులందెగని దాహమిమ్మని కోరికడి. యలగనిగరు పెదవత్తుకాను ముదముపై గూర్చుండెను. తవయంగరమామి వేగిరి కగిలించు.

రాజపుత్రకు త్రాచెముయవచ్చినది దాహము కావలెను. తెప్పింపుదని పలికిన పురుషుడు పని పురపురికగాకుగ్గిరి యంచున్న వారిల్ల పమృదమువలె భోగియించుచుండి. ఆ వార విని రాజపుత్రి వాకామగా లేచి యెరి నాముదులపట్టి బ్రతికి. దా అని కోదనము చే ముచుంక వారించుచు భూరిశ్రవుడు రాహము వ్రాచింది మీరు పిచ్చిపట్టచి యడిగెను. నేగిరితో ఏడవతుం జాపుచు వీరవి దయవంక బ్రతికి గొలు మునింపినది. ఆ వెంటనే భూపతిహతు సంవలమెక్కించి వంతపురమున కప్పుడు పడవతుం గొగరింతుకొని మహాత్మా విప్ర మనుష్యుడవుకావ యిట్లా కి పూ. పూ గలవడు. నామిచ్చితికాదిష పెట్టెది. నీ మరీష మెట్టియో తెప్పము. నీ యుంకిన పిచ్చిటి పురుషుడు నురించుటయు నతంబెట్లనయె.

మహాత్మా నాకేకోరికయును లేదు మీరు సంకోషించి పారికోషిక మెచి ద్వి. ముగ్గులందును మీ యమ్మగదామే కామలిననని ప్రత్యుతర మిచ్చెను. నాకే కోరిక గొప్పటికి గొప్పటియ నాకేరాత్రి పెద్దించుదేసి రేపునివలె బాకించెను. మహాత్మా నాకేమీరు నెక్కించి యూరంతయు నూరేగించి గొప్పనద దేని యతని గొప్పను ముగ్గులతో గూర్చుండకెట్టి కోటిదీవారము లకవిపె నరిగెకము లేయంది పురిగిరి. నామ్మలవకే గానుకగా వర్పించెను. పడవత్తుడు వెంటనే యా సొమ్మలకయు ముగ్గులను ముగ్గులమ్రుం తరిదం దుంకరకు నంపించి వారి దార్శిద్యముగొంగజేసెను. నాకే కోరికను నమ్మటి దాదీతమనది.

204 వ మఠి

శాంతవతి సంయోగము

రాజువర్సంధమున విందుచారగింపుడు వారావగరకున గొప్ప దివములు సేవసించిరి. ఒకనాడు కుమారవతి యను యువతి వారి వసతి కడదెంచి పడవక శేఖంతమునా జీరి పోయెను. మీకు కనుపొందదు. వేరు మీకు లగ్నికించిన రాజపుత్రిక సుఖదాంబు. వాపేరు కుమారవతియందురు. ఆమె సంరక్ష మొందు మీకు వివేదిక వచ్చితి వినుండు. మీరమె కొ మఱియంగర మిచ్చితిరట. దానిని మరల మీ యుత్తరమువరక దానికి మామగా తన వేరి యంగరము మీ కిమ్మని యంపినది. యాదిగో నైకొనుడు రరింపుదని పలికుడు నతని వేరిం దగిలించబోయినది. వండు, వండు, అపె కృతః తకు జాం సంకపించితిని. అపె చికిత్సకు దండ్రిగొను తగిన సవర్ణులు దేసియే యున్నారు. కావునదానికి బయలు దీవి పయనకర్తరదేదని చెప్పిన నవ్వకది యొప్పు కొనక బలవంతమున నతని వేరిం దగిలించి యవ్వం బోయినది.

ఏమట పడవకుడు మిక్కిలుంటో వయస్కురారా : మృగాంకవతి నుంచి దసకురాలివది రోచుచున్నది. నా యంగర మీయక తప్పవేరి యంగర మందినది. ఇందు భావసూచన యున్నదికదా. సర్వదృష్టయగుటవచ్చు దమ్ముగన మెగ మంర విమర్శించి చూడలేదు. అంతఃపురములో బడలియాయని వచించితివికాదు. ఇదియొక తగుంము పొసగునట్లుకొరు రున్నది. పెందలంక నీ యూర దాటిపోవుట చెప్ప యని పలికిన విని నుదాహరణ గిట్టినయే

వయస్కి : దివ్యకాంతాదర్శ వోత్సవ మనుభవించెన నీ నయనములకు మానవాంగవల సోయగం బద్వేయపు గలగజేయనా ? అని సంభాషించుచున్న సమ యందున రాజభటు రోకరువచ్చి సలామపేయించు మొన్న రాజపుత్రికు పిన చికిత్స దేసిక వైద్యుని దీసికొని రమ్మని మా యేరిక సెలవె నని. ఏప్రేయఃదని చెప్పిన పడవకు డొక్కడై యాస్థానమున కునికిను. రాజా సగరవముగా సోమ్యా : శంఖాంతవతికి రాత్రి సుందెలో బయనెక్కినదట. కుచించుట గొంఠెమ మంట పెట్టుచున్నదట. దిడుగెట్టుచుగను మదియొకమంత్రము వెయదూరా ? అని యడి గిన పడవకుడల్లచియె.

దేవా : అది గర్భిణియను. దాని ఏషము శల్యశల్యమునకు నెక్కిరది. మూరునెలల ముకు నవ్వనవ్వకా దిహ్నుములు కపంబడుచుండును. ప్రమాద ముందరు అయిన మఱియొక మంత్రమువేసెదంగాక. అని చెప్పినవిని నృ పతియయ్యలిర యతనెఱాచి వదలునేమియని వెలుచురు గుమారవతినిరప్పించి యోసీ : అమ్మ యికి వే తెట్టున్నది ? గుంఠె బడవ కగినదా ? అని యడిగినవది దేవా : ఏమియు దగలేదు. హెచ్చుగానే యున్నదని చెప్పినది.

అప్పుడు రాజు విధిచేత వానివెంట జెట్టుకొని యంతఃపురమున కరిగి దూరు చూపు తెనుక నింపి కాలుపారుమని నిశ్చయించెను. అమ్మో! అట్లు నిలువ గలదా! కాలకుడ అయివెట్లున్నదట మంతము దిగలేదని కుమారవతి చెప్పినది. పగి ముసిగిడుకొని పండుకొనెనుమనఁజూ, కాలకి మంతము చేయుదురని చెప్పిననది యమ్మద్రవతిపై నమ్మని వలిపిచ్చవయినగప్పి కాలవలకు సాచింపజేసి లోపలికి రమ్మని పిలిచినది. పడెదకుడు భూశిశువుని యాకయమని గ్రహించి అమ్మనేతని. నే దిగ దీ లోది కెల్లి కట్టుపాలు లేముచున్నాడు; మిన్న నీయవ ద్రవ్యవత్సమంతయు వేయిసటి అని వచ్చకొనెను మెల్లన లోపలికిలోయి కాలిపెద నైఁమోపి కుట్టిన పోల నొక్కనంత మెట్లో; మంట పెట్టిననని యుటచు నత్తెనవ ముసుగుకాని అరారువలెని కూర్చుండెను.

రాజు మోము చదిండుకొనెను నీ మాత్రపు బాధయు సెరింపలేదా! పండు కొడుమన యరలించుటయు దాది మం గా లోకంబెల్లి ముసుగువెదిననతి పడెదకుడు మోడు మెల్లకులువె || యా బాధయంతయు గవటమని గ్రహించి యప్పుడు గుండె లలో అయివెట్లున్నదని కుమారవతిచే నడిగించుటయు మెదట మంకముతోనే సగము తగ్గినది. తక్కిన రెండుమంకములతో పిళ్ళేనముగా రోయెదనని చెప్పినది.

ఇక రాదని చెప్పుచు పడదడకు రాజుచే ననుజూతుండె బలలోని కరిగి దూరమంత నెట్లెయె, సోదరుడా! మృగాంకవతి దేవకవ్యక్తియన్న ఇక్కనిదెనుమి! దాని తడిపి పూయ నెంత చమత్కారము చేసివదనకొంటిని? రాజు ముసుగు ఎయింది కాలికి మెల్లకమువే మనియె. రాని మెగము చూడవలయునని వా డిటాంబగా మన్నది. వా యాకయ మెట్లు గ్రహించివరో బాధ నెమలున గుఱాలున లేది మున్నపు మరసినట్లు నా కమ్మలకు పునుమిట్లు గొలిపిననతి అమ్మారే; అది యెట్లి మంది పోయగను గలది. ఏమోచునుకొంటిని యా నాల్గవది నూరక మునెత్తిండుదుండె సుఖమా డిట్లెయె.

మిత్రుడా! నిన్నుజూచి దేవకాంతలు వంసిగడ నీ శళాంకవతి వంతులు అయిబుద్ధులమౌ నీ వివ్వవేద రాజే నీకిచ్చి పెండ్లి చేయునేమో! యనవుడు లల గ్రహించు నాచనుమిట్ల గ్రహించితిగా! అంగీకరింపునని చెప్పుచు దన యంగీకేటులో పిలువించు నెదియో వట్టిక తగిలినది. రాని బెకికినీ చదువ నిట్లున్నది.

సీ. సొమ్ము నీవంనాడు శమవలోకాంతిక

నిమజేవ వమ్మ సేమమర

మరం రెచ్చికిండు మహితమంకవోది

నీ మహత్వంబు వర్ణింపదరమి

మఱియూ సప్తమ సాధ మరణప్రదుండవ

యొన వంతుదంబోడు నెడవరేమె

యనను విన్నవే గొప్పగొట్టిలో కాని 4

మఠిమఠిజాత నా మఠి దంతు

గి. పిగ్గవిడవాడి నా యభిప్రకమ కాత

తెలుగవెప్పిన సంగికరింప కాత

తేమిసేయుచు సారవంబేడి ౧౫౫

దారిమాపుడు మీకు వందన మీమన

28

మీ || యా:నుండి రెండు మూవ్వాళ్ళలో సిండ్రికింట్ల నువ్వురని
 'నింది. వా బ్రతుకు తెదవెట్టియో తెప్పి యనుగవండుననియున్న యో జాను
 చదివికొని వడివరకు కమ్ముదా : సుబాహా. ఈ రోడ్డులు విందినా ? నేను
 మంత్రిను వెయ్యుదుర నాతను గవ్వొంగి చూ వత్రిక వా జేబులో నెప్పుడు
 వెల్లినదో నేను తెలిసికొనలేదు. ఆహా. శ్రీమాతలు సృష్టించిన వింబికే తెలియ
 వనిన వెరవారిమాటయే ? ఈ పత్రికలో వెంర బావగర్వికమ్మగా వ్రాసినదో చూచి
 తినా ? దీని మాటలు కావ్యాలాపములువలె వ్యంగ్య ప్రభావములై యున్నవి. సీగు
 విడిచి కండ్రితో తెప్పినను నత రంగీకరింపదట. "ఏమని తెప్పవంయనసో"
 చూడవంయననియో. పెట్టియోచవంయననియో ? అందు రెంరకములు సూరించు
 యున్నవి. తెలిసికొంటేనా ? అవి పడవరకు వా యుతరము చదివికొని యున్నత
 విశారదులతో నా మాటలకు వ్యాఖ్యానము సేయించుడెను.

అప్పుడు సుబాహాడు చిరువగవతో వయస్సా : యో నారీమఠి విన్ను
 దారి యాప్తమని కోరుదున్నదిగదా : నీవు మనము వేసిన దారి లోయ యుతియే
 దారియని తెప్పారా : అవచ్చుడు నతడు స్పృహ వఖనయించుచు మునిమాట
 జాపకము చేసితివి. అనిమ్ము. అట్లు రేగెరమయూహించి మున్ను కాను
 త్రవ్విన రింముఖంబునందలి రాయి తొలగించి యా మార్గంబునకోయి రాం
 దప్పించుకొని లోపలికికోయి యొక పత్రికవ్రాసి యెది యమ్మరికప్రక్కలో బడవెలి
 యథాప్రకారములేదినచ్చి మిత్రులతో గలిసికొనియెను.

మఠా దుదయించున కళాంకవతిలేలి తన ప్రక్కలోనున్న పత్రికంబుచి
 వెరగువోటుతో విప్పి చదువ నిట్లున్నది.

గి. దారిజాపుమంటు మఠోరివాపు

కందు || గడిక్రిందనే దింమురారి

దాపుకునేమి యధిరాపు తిరవంయ

ననిన మానునజాత సాహసమెదా

117

■ జాను చదివికొని యెక్కడారెన్నిము క్షమాకపడి : యుట : ఈ
 పత్రిక యెక్కడ వ్రాసిరి ? వా కమ్మ తెల్లుచచ్చినది ? ఇవి పడవరకు వ్రాసి
 నట్లున్నదే ! అతడు పాము మంత్రిమేకాక యంగురంబుకూడా వెలిగిన ప్రోర

వల గవంధుడున్నాడు. ఇది మనమిచ్చిన దేవుడు ప్రతిజ్ఞ తీసివేర్చును గ్రహించి
అది గడ్డికింద నిలముదారి యని ప్రాసపడి. యేమియో నాకు విడిపోవకున్నది

తక్కిన వాక్యము లర్థమెవని. సాహసముగలిగియున్న బయలుదేరి రమ్మని
సూగించుకొన్నది. అది యట్లుండె. నీవు తిక యిక్కడి తెలు మచ్చివడి మంత్రించి
భక్తుడు మనసెనేచో యవకొనెన మనకానెప్పుడు చూడెను? దానిజూచి యది
ప్రసన్నుడైనది. కుమారవతి: ఇక నీ కథదావనెం వాడెప్పుడు పోవుదురో తెలిసి
కోనినది. తింపుచేసి వెనుక బోయెనెం గాక అని తన యల్లిప్రాయము సూచించుచు

కుమారవతి యాశాండుకొని మరి ము మతియుం బడువుడు గడికింద దారి
యొక్కటిని ప్రాసయిచ్చువాడు. యేమియో యని యాగడి నలుమూలలు త్రొక్కిచూచిరి.
అది పలుకు నుడుగిడెనోచేనే కుట్టుమకిలలు సకలి యుండుటచే దరదరదెగిరికి యడుగు
నిలువబోసి కడుగుజారి క్రుంగినది. ఆ పాట జూచి కళాంశవతి యదలుచు గడు
వడి నాగియని కడసరియిం లందులకి యున్నదాని చేతులతో నెత్తి లేవడిసెను. ఇరు
వుడుం గలిసి యా పొరంగము తెలుగురచుచు రేపి నెవ్వరు త్రవ్వెదని వికర్షించు
తుడు పడవతుడే త్రవ్వించెను తెలిసికొని పరమానందలరక హృదయయై నలు
గాలి తొలెను.

కుమారవతి: అతనికిదానిని వచ్చి మనకు తెలియకుండ యీ వ్యక్తిక
యిచ్చి పోయెనుకొందును. అతం దింద్రకాళిని మహావిద్య తెలింగిన ప్రోహవతి
గగంబుడున్నాడు. కానిమ్ము. మనయత్నము సలయముకాగలదు. విన్నవచ్చినవాడు
నే జేగ రాకుండెనే? నేటిరాత్రి శాచికొని యింపవలయునని బోధించుచు నాకన్నము
పై మూతనది సెదయము వెలికొనియుండిరి.

పడవతుడు చితులతో నాలోలించి వాటి యర్థ లాతలమున గ్రమ్ముల
నా గింపొగ్గమ్మున నెయ్యంతి యంతిపురి కదిగి యందరి కింలు జూరియుండుటయు
నది పలుకుబడి యుండుటయు జూచి వారది గ్రహించిరని తెలిసికొని, మెల్లగా
సండు లేసికని యా గడిలోని కెక్కెను. మృగాశివతి మేల్కొనియుండి యితని
దాక జూచియు బొంగి పిదబోవుచు గుర్రపెట్టించుటెను. కుమారవతి వ్యక్తకమున
శిస్యలపిష్ట బంధుకొని యుండెను. వరుసక ద్రవ్యముల వాసనలు నానా భర్తముగా
పింపుచుండెను.

వాగవతి దశమలుల చిత్రచిత్రిములుగా జాల్లంతి కనక పాతలముల
జనుగ్రుణికి యున్నది. పెక్కురకముల వంటకములు వానా విధ పాత్రలతో జేసె
బడి గుంపుచి. ఆ విశేషము చిన్నియు జూచుచు నకండు తనదాక తెలిసికొని వాటిల్ల
మరిందరని గ్రహించి మురియుచు వల్లవ నత్తలో దరిదరి కదిగి కమ్ముల కొలనముల
బుగింపుచు సునింబులక బుద్ధులెల్ల సంబులుకు శంకించుచుండెను.

అప్పుడే ముఖమీ మొదట నరంధేమివేయుచో చూచుచున్న గదలనొకరించి కొనియు నంతలోపమి నిలువజాలక తటాపవ నరని వేయబట్టకొని కుమారవతి. తొంగ దొరకె నెటు రాయని పెరిచివడి. అదియు మెలకుమా నుండుటచే సర్వరమ లేరివచ్చి వడిదత్తుంజూరి వగు మొగముతో ఓహో మోహనాంగా. నివిక్కడి కెట్లు వచ్చితివి? నూ కన్నువు తొంగ తన మిప్పుడు వేర్చికొందరి. మీరు నరం గుఱారి రాములు గదాయని వడిచిన మాడుచు శకాంకవతి కిట్ల నయె సుదతి : యిందకి వచ్చిన యెరిచి యెట్లానై నను పూజింపవలయు నేయివేదయము. లేచి యర్చింపుము. అని యువదేవిండులులు నా చందరాక్షి మంచమా డిగి యెకని పాదమాలకు నమస్కరించివడి.

అప్పుడు కుమారవతి యెకని మహాదేవి సంగతి మృతి కాదూ? చూసర ములైన వత్తుము యాపించి సూక్ష్మాంబు భరణంబు బాల్చి నిన్ని పర్యంతోపని ప్తం గావించినది. అప్పుడు మృగాంకవతి కెక్కడ నుండి వచ్చెనోనగు పొనునందు కొని నతి : బలవంతుమన శయ్యాంకికమున కదిగి మిమ్మాయాస బెట్టిన నా కమ్మలు వ్రుమింపుడు. స్వతంత్రంబి నరందితినుని యాశేసింపక గాంధర్వ విధి కమ్ము దర్శి వత్నిగా బంగ్రహింపుడు అని యామెదే బలికించి యెకనిదే నోంకార ముచ్చరింపజేసి వారి వెంటకు ముడివెలి యాకాబయవ్వల బోయినది.

తరువాత వారికి మాయంతే పురోహితులదై తరువాత కృత్యము లన్నియు నిర్వర్తించజేసెను.

అని యెరింగింతు వప్పుడె గారాచీతమయ్యెను. తరువాత కథ విమ్మట నగు ముఖతీయం డిట్లు చెప్పవొడగెను.

265 వ ముఖతీ

శ కం క వ తి ప్ర వా స ము

అట్లు కొన్ని వాళ్ళచేసిన వెనుక వడిదత్తు దొకనాడు మిఠుంకో నట్ల నయె. పోరయారా : మరచిక నీ యజునుండి తొలగిపోవలయును. మృగాంకవతికి నెం తప్పినదట. ఇది యొక విరువతి తగులముగా నున్నది. దాని పోహలాడి గుంబులు తటాపురై కనుసీమకున్నవి. మరియొక యువద్రవమునైన యున్నదట. ఆ యువతి గర్భవతియైనదని సిద్ధాంత బాంబుల కంటకుం తెలిసినదట. కిట్లు వారివ్వరో నృప తికి పేరు లేని చీటి వ్రాసిదట. అజా పూర్వాచార మాయెంబు డిగుల సకళమెరింగినచో దమ్ము బంపునని యింతెవ మోడుచున్నది. అపరమై రాకమున్నే ప్రతికారము పేసి కొనవలయును కావున రేపు మంచి వాసరము. దానికి గజ్జుమెక్కు పాలము గల దట. ముదిరము నుండి యవ్వేదంతగ నువను రేపు వా తి యందు తీసికొనివచ్చెద.

గజ్జుము లెక్కి మీరు మువ్వలు దానివెంట వెట్టుకొని నాల్గు పయనములు

గానించి యెరుగింపుడు: నే నిందు మాకు వాళ్ళుండి యాపుట విశేషములుం దెరిసి కొని మిమ్మ గలిసికొనగలము. నాకు చాలి రెండు వేళకు వెనుకకు భావము నవి నియమించుటయు నా లంకకేరిందలి మంచి గుర్తిమల నాలిగిది నా యతము దేసి కొని : యెఱుఁబున నాకు గా కొ . యుండు ఫలవత్తును మరునా ధర్మార్థములం జూచు కుమారవతికిం జెప్పవలసిన మాటలం జెప్పి యప్పున్నగి వేటిని మెల్లగా సొరంగమున దివి నడిపించుచు వివరము లుండునకుం దీసికొని వచ్చి యంటా యత వలది యుండిన పుంధి గుర్తి మెనెక్కించి దేయవలయు నమ్మనయవచ్చితో గూడ నా కోడులు వాచవములం బోలికొని యతర ముఖముగా బోయిరి.

మఱనాడు ఫలవత్తుడు యెరుగనివాడుం బోలి వోదగలమున కరిగి కూర్చుండుటయు నంతపురమున గోరాహలము వ్యాపించిన గతియలో గుమారవతి సభకు జరుగిడు కొనివచ్చి సుసౌజనము : కళాంకవర్తి వెనువలామున నేమిటికో యుప్పులిగి పెక్కి సోయినది. అప్పుడెవ్వడో యాకసము నుండివచ్చి నందింబు లట్టి నామె నెత్తుకొని పోయెను. మేము మాకు చుండగనే యంతరాళము నొందెనని బుద్ధిబుడి దుఃఖముల వరినయిండుటయు నయ్యోదయుండు విల్లాసములై పుట్టి. కళాంకవర్తిని గగనవరు దెలి కొని పోయెనా : ఇట్టి విచ్చితము దెప్పుదును సేవయుండ లేదు. నీవు చూచితివా? వాడే దెనుక బోయెను. అని యడుగ నడి దేవా : కానిం గన్నులార జూచితిని. శేకలు వెడలి. తరువాత వందడుగు వచ్చిరి. వారి కేమియు గనబడలేదు. అప్పటికే యంతర్గాన మయ్యననుటయు దాని యభివయమానకు ఫలవత్తుడు వెనుకవరుచు కొలా : నీవు చూచిన పురుషు డెట్లుండెను? లీలరా : సోమ్యుకా : ఆమె నే మైన తాద పట్టునట్లు గనబడినదిమా : అని యడిగిన లేదు సాహి లేదు. అతనిమేని యాభరణ లాంతులు మెఱయుచు నా కిమ్ములకు మెరుమిట్లు గొలిపినవి. అతడు దివ్యపురుషుండని తలంపనకు అని దెప్పిన విని రాక్షసి నియె.

ఓహో ! దేవతలు మువ్వకాంతం నెత్తికొని పోవుట వెన్నడును విధి యుండలేదు. ఇక్కలమున వింతలు విషవర్షిని యార్చెరువు వడ ఫలవత్తుండు భర్త చారిక చక్కనిదగుట నే వెల్గొనవలసి తీసికొని పోవచ్చునని తాత్కాలింపమైన మాట లదే నతనికి కోకోపకమనము కొంత గావించెను. పిమ్మట వా కొమ్మ నతందెం దేని దింపునేమోయని మేటి రొతుల జమావ్యముల నెక్కించి నలుమూలకుం ఁంపెను. ఫలవత్తుని ప్రార్థించి యుత్తర దిక్కునకు బోయి యామెకాడ రెలిసికొని రమ్మని కోరికనుటయు నతం ధనుమోదించి పుంధి గుర్తిమెక్కి యంతరాళి ముఖుండై మూడు దినములు మాటాహటిపయనంబులు గావించెను కాని మిక్కిలుకాడ యేమియు గనంబడినదిగాదు.

అతండు మరలి వెనుకవచ్చి మరియొక చారి వహోద్ధాతములు గుఱియుం నరిపించినంత నొ : మాన్గంతరమున మువ్వలు మిక్కిలు మెనులు నొవ్వ దెబ్బంది

వసుదేవ మూలుగుండె. పడతత్తుడు వాకింజాచి పరికరించుచు పోవరలారా ! మీరింట్లు లేదు? ఎవరైన మిమ్ము బోధించి? నా ప్రాణనాయకి మృగాంకవతి యే మైనది? యిరింగింపుతల గుజ్జిము దిగి యిడిగిన మలాహు తెల్లలేని క్రింద నీయి. దైని ప్రతిహూల దివము. లే నెంత వారును నేమియుం జేయజాలరు. మేము కొంత ధూరము వచ్చిన తరువాత పడవిలో రెండురాతలు గవంబునవి. ఒకటి యరణ్యము : ఒకటి కావనము పీఠము. దైనియక మి మరణ్య మార్గమువల్ల గుజ్జిములను మరలించితిమి. ఇందు బొంగలు, గుంపులుగా దినుగు చందరవి మే మెరుంగము, రాత్రింబవలు విడువక పయనములు చేయుటలే మాహాయంబులు రయంబుదిగి బడలి యిటు నుండి గదలం లేక పోయినవి. మే ముండుదిగి వానిని మేతకు విడిచి కూర్చుంటిమి. మితిమా! ఏమని చెప్పుదుము.

మేము గుజ్జిముల సమాహము మాహను వలె నీ దారిని వచ్చుచుండెను. మేము భయపడి దారి కిండు తెగము. నోరసిల్లి యాచుచుండ వారొకండురు సవ్వలం బోవుచుండిరి. వారిలో నొకరొకరు యడ్డకాడికాటించకాంకవతి మోడిగజాచి గుజ్జిము నాపి గులాబున నుండి యా నుండని నంబులు బట్టి గుజ్జిమెక్కింతుకొని యామడవతి రొవ పేయించుండ లక్ష్మి పెట్టక తన గుజ్జిమును దోరికొనిపోయెను. అప్పుడు మేము దలుచు నదనది లిలుని. మా తెలువం గొని పోయెదవేమని యిడిగిన గుజ్జిపు తెక్కి బడి మమ్ము క్రొక్కించి రొతులనే గళలం బాడించి రేచిపోయెను. నేయి మండితో మేము మువ్వరము బోరాడగలమా? మా తెల్లంకవ్వు కళాంకవతిని గోలుపోయి పండుకు వెక్కిరిగా దుఃఖించుచు గదలం లేక నీ రాకకె వెలియుండిమి. వేది యుదయము ననే వాసాతు అటుపోయినది. సాయంకాలము రోవున విత్త గంసికొనగలవు వెగమ పొమ్ము. మేము వెక్కిరిగా రాగలముని పలికిన కోలా వేంబున నొకరెరుంగక యేమియు బలుకక వెంటనే యా వాచుము వెక్కి యతివేగముగా నా దిక్కున కరిగెను.

సంజవేళ కాసాతు వానికి వేళతర్కము గానింబినది. అకంగా రొతులలో గంసి కొంతదూరము వారు మును మెల్లగా నడిపించుచు కళాంకవతి యిందిన్నదో తనిని విమర్శింపుచుండ సవ్వలంబు యాన యుత్సహించుం బరసికి సయవోత్సవము జేసినది అప్పుడించక రీ:టి పడుచున్నది. మెల్లగా దన గుజ్జిము వాని గుజ్జిము రావునకు దోరింపించి యొక్కతమ్ము వానిందన్న మేంబుద్రదోసి కా వా గుజ్జి మెక్కి రివ్వన వెగయరొలి నాహాయమును గడియలో వా సంచుమును రాజించెను.

క్రిందబడిన రొతు వివరింపగుట గుజ్జిపుతెక్కించే క్రొక్కలనే ప్రాణముల కాసెను. చీకటిగానుండుటచే వా రహస్య మా సాతులో వారెవ్వరం గహింప జ్ఞాపించిరి. పడతత్తుడు దారి తప్పించి వాచుమును పెదదారి నడిపించెను. కొంతదూరము పోవునప్పుడికి తీకటిలో రెండువూసక పడుచుండ నొక్కరొలి

గూర్చునాపి మృగాంకవరిణింపి యూరడింపుచు నా రేయియెల్ల నిద్రతోక తెల్ల
నొక్కయె.

తహారవతి పన్నవ పృథుహము పతివంశమిని యక్కఱమందుచు లోతు
వశమిల్లెనున్న పృథు తానుబడిన విచారము నుగడింపుచు నతనిమిత్రులు పొందిన
అనుమానమును తెలియజేయుచు నాటి చాత్రి సంతోషముతో వెళ్ళుటయెను. తెల్ల
చాత్రునితోదనే వెండియు గుచ్చిమెక్కి చారాయరజ్యము దానవరెనని వేగముగా దోలరి.
తాని యీ యదివికి దుదిమొదలు గనబడలేదు. ఇనువుర మోసి మోసి పెద్దదూరము
నడిచుచు లేచి నా చాత్రవ మంసియంసి యొకచో నోచుకొని గొట్టుకొని ప్రాత
ముఖము తెరిచెడి అప్పటికి తాముప్రార్థున్నది. పెనకువరేక వారందువసింపిరి.
శళాంకవతికి దామగుమంత పిరెంతదూరములో నున్నదియో యని యతంకొక
దొడ్డిగ మోచుచు. దివుగనే తటకమున్నదగవరెను. తెచ్చిడిగి అందురిందే
యింపుచు. అట్టిచో దీసికొనవత్తు తరచుగానుండుమని జెప్పి కంఠమునుగైకొని
యెగిరిదీసికొని పోయెను.

దారిలో నేరుండుముగా నుండుటచే జూరారమురెంక కడుగునప్పటికి దాం
యోగమునొనరునది. శంఖంబున నీనువల్లి తిరుగా వచ్చునప్పుడు దిగ్గుమగలిగి మే
ద్రుగి టిగియొనవో యెందుంటి వరెనో తెలిసినదికాదు. ఆ యడవిలో రెండు
వరెనా గిరుగుతునే యుండెను. ఆ రికటిలో మృగాంకవతి గుండెతెరిరి ప్రాణములు
విడిచివేయించుచు వెరడుచు రనయావర్మ కిందిగి యా ప్రదేశము కనుగొనలేక
దీరినది. అంతలో దెల్లవారివది. కాని యప్పుడుగూత తానువచ్చిన జాతతెలియక
నుగిరియెడలో దినుగుదాపుంట్లో పోయినచో దికి వోవుచు జూచినకాచే చూచుచు
పిరియెడ వినుమొలను నా ప్రదేశము చేరగలిగెను.

అంతలోను చచ్చిన చిహ్నమును గనబడినది. దానిచేహమేముగమో
నగలిగెనోయెడి. అందు శళాంకవతింకొనక చచ్చెట్లును పెద్దయెలుంగున
బిడ్డ పోయెనో శళాంకవతి : అని చీరుచు బ్రతివచనముగానక నీకను గుడించె
ప్రకారమునాచోత శలంపురు నా యడవియంతయుండెడిగెను. అమెకొక గనబడ
లేదు. కుటుంబలో నెక్కొంచిన నీరు దిమ్మకుంత నొక యనుకదారిలో గ్రుద్వి
యెడ మృత పట్టెట్టెక్కి చిట్టవర కొమ్మలనుండి నెక్కి నలుమూలలు వదిలింపు
చుండెను.

అంతలో నా ధాని బడుగురు కివాతులు సేవింప నొక కబరపతి యరు
గిరియెడనున్నబడిన కంఠమునుజూచి యిది యెప్పుడోయని యెరి బరికింపుచుండ
యెదురుగా దాని నుడివత్తుడు వెగదెగి యీ కంఠము నాది వేసిండుంచెడిను. నీవెం
దగియున్నది నాచిమ్మని యడిగినవచ్చిరాతపతి నీవెప్పుడవు ? ఈ విచిత్రాంతమున
తెలుసొక నిర్దుష్టవాస్తవకలపట్టెనియె. మేవొక దానియెడను. నా తార్కతోటోవు

మండ నీడకై పోయి యాసెతో నిలిచోయినది. ఆ సుందర నీకెంద్రమంగలవడలేడు గదా ! యని యడిగిన వానిట్లనియె

అదే : ఆమె నీ భార్యయో ! ఏమి వీరివెంట మా యింటికిందొమ్మిది, నీ భార్యను నీకు దీసికొనివచ్చి నీకర్పించును మఱుకును దుష్పరచారింకోతెప్పి యెరనిని వారివెంట కలగవలెకని పెను. కలమిమ్మని యడిగిన నేటికొకవచ్చెడ పదపద యనుటయు వానిమాట సత్కమఃమమ్మి కలిగి వచ్చెరిగెను. ఆ రాత్రి వానికి నానా విరోధలారములు చేసిరి. మఱునాడురమణులునలేని యాదుకప్పటికి భావంబును నిగళంబులు వగిరించుమనియున్నవి. ఆరంభదీయింజి యోహా ! మోసపోయితి. వాడు నన్ను గ్రహముదేసి యందు దీసికొనివచ్చెను. గ్రహలారము భాండుగాతోలు. ఆపదపై నాపరలు ఏర్పయిన్నవి. అని దూరించుచు నొక రెంసొంబరియొందెను.

అని యెరిగించునప్పటికి నేక యతిక్రమింబడి.

265 వ మజలి

శ్రీ బ రి క థ

ఒకనాడు రెంసొంలోనున్న పడిదకునకులుకుందుని పరిచారిక యన్నము దెచ్చి పెట్టుచు వానియందనుజూచి మెచ్చుకొని పుడుచుదా ! నీవెవ్వడవు ? ఈ కలకలకలకలో నెట్లుపడతిని ? వాకు నిప్పురాడ జారి కలుగున్నది గదా ! ఇక నీకాయపు మాడు మనసులే యున్నది. ప్రతివత్సరము విజయదశమినాడు నీవుంటి యోవనపురుపుం నూర్చురదెచ్చి చూపుకొందుడు దురకు బలియార్చుభంధును, సిన్నందుంకే తెచ్చెను. అని చెప్పయి నన్నమిడుటయు నానార్చ వినుటలే నాని భావారము నోటికిక్కినది గాదు. నా రాతండు భుజింపక తన స్థితిని గురించి వికర్పింపుడు నువవానమే చేసెను.

ఆ పరిచారిక తెచ్చిన యన్నముంకయు 'నెంఱియం దీసికొనిపోయి పునిందాదీపతి మాకును కలిగి యనుదానితో అమ్మ ! మంచి చక్కసనాడు. తొల్లిపాయములో నున్నవాడు. ఒకయేడపకాని బలిపురుషునిగారెచ్చి రెంసొంలో బెల్లందెను. అట్టివాడు నీకు మగదైన నెంకయో యురితముగా నుండును గదా ? అని వాని సోయగము మారక మరియించుటయు నా కలకలక ముదూడు భోజనము దీసికొనిపోవు నేకకు నా పరిచారికవెంట భానుగూడ వానికడ కలిగినది. పడిదకుంజూరి మోహవివకదైనది. దీవ్యభాంతుం మోహింపజేసిన పడిదకని రక్కరనమొక కలరి కిన్నను పరివీంచుట యిబ్బరనమగదా.

నామగూడ విచారమాతో నరంబిన్నము దినుమన్న కలిగి పరిచారికామిదగదా దన్ను బెండ్లి ము దిన మారంబుమొగింపజేయుదు అన్నము దినికి మూరక నీదా

దీనిని ప్రయోగించును? యని యనిగించుటయు వరకు కాలోచిత మాలోచింప
బగినది అను వాల్మీకి వ్రాసినది యంగీకరించెను. ఆ కవి రాత్రుంవచ్చి
వానితో గలిసికొనిపోవుచుండెడిది. అట్లు కొన్నిదినములు జరిగిన నదియుం గర్వపరి
య్యెను. అతండు నిత్యము తన బాధవిముక్తికి దానిని గోరుచుండు నతండు
పోవునని భావించుచు దేయించెను.

ఒకవారు కవిరీతిని కూతురైంది ఓసి. నివర్తనము చేసితివి. దుర్గకు
జరిసియదలచి కొనిన బంధువును సేవతో గలిసికొనినదేమి? నానిజుంపిన వేరవ్యవస్థ
నట్లు దలంపగంపు? అని యడిగిన నా కవి యిట్లనెను. అమ్మా: మేమి వానిని
బంపిన వేసుగూడ జాతును. వాడు వానితోడిదగ్గరి. కడచినదానికి ఏగదిన ప్రయో
జనములేదు. పాపము మా కంఠి వాని మన్యాయముగదెచ్చి వెళుసొందెట్లొనెను.
వాని నెడిలించి వేరే పద్ధతిచ్చిన వేరెండు తెలిసిపోవును. నా కంఠి కొలది తినము
గలిగి నిండితి వచ్చును. నా యభిమతము నిపు తీర్చుదలచుకొనితిమి. నీలోనూ వాని
నింతకులు విప్పించి తోలివెయుము. లేకున్న నీ యిష్టము వచ్చినట్లు చేయుము.
అని పలికిన ద్రవ్యములు ముప్పించి నెండునే పదిదరివోద్దగలిగి యిట్లనెను. వత్సా:
నిపు చూడవచ్చెడిది. నీ భార్య గర్వపరియ్యునది. నా మగడు పచ్చిన నిన్ను
ప్రశ్నిసేయుడు. నీకట్లు విప్పించు నీవిటనుండి యెందని బాధపోయి విజయ
రహితబాధన తరువాత గ్రమ్మర విటకురమ్ము. రాకున్న నీ భార్య వింకించుంజుమి.
యని ముకును రహస్యముగా నతనికిట్లు విప్పించి యవ్వలకు సాగవలసినది.

అతండు బ్రతుకుకీపుదాయని తలంచుచు వచ్చెట్లు చాటి శకంకవరిం
దగనుకొనుచు నంజుంతి నా ప్రాంతమంయం దెక్కవచ్చెన దినుగురున్న
దేహాయని బ్రాంతిపడుచు నా యదనిలో మునుపుపెట్టి తెవక మొదలుపెట్టెను.
మూడు దినములకు గుచ్చియు జచ్చినరావు గమించియెను. అందు
రావపట్టి నెండు విడిచిపోయితిమి యామెందలచుకొని దూరించుచు నంజొక
జ్ఞుని దివి గూర్చుండెను. అప్పుడత కింక దక్కడికివచ్చి పడవకు వెడడిగం
బాది పరిశీలించుచుండెను. అంత నాజెడ్లి పిడికిరి బట్టుకొనివెలి కదలార మా వాడు
నిపు మామదేసి తిసికొనిపోయి కట్టించితివి. ఇప్పుడు కాచిపోమ్ము. కాతో మతి
లొద్దుమనదురమ్ము. నీ పీడమనందెదనని మాంబరించుటయు మాకు వచ్చుచు
నిట్లనెను.

అమ్మా: మేమి నీతో నేమియు మాటాడనిదే నన్ను గొట్టరచ్చెరవెరి?
నీని పిచ్చెగడ్లి గడ్డికిరా? మేమి నీవనుకొనిన కలరావెపడిగిగాను నిపు పదిదర
నెండును. ఏమచ్చించి చూపితివి. అని పలికిన పదిదరము. ఓహో! నను బట్టు
కొనినట్టి కవిరీతి నన్ను బంపెను కాలోయి. ఎట్లయింపును పీపు చించువృత్తి. నా

పేరుతో నీశేమి పని ఈ రమ్మ. మల్లయ్యదమ్మ పేయ్యదమ్మని పిలిచిన నయ్యెఱకు దీర్చినయె.

పాపి : నే మీకు విరోధుడనుగాను. అప్పుడ కలకాకవతి బార్య గారా? ఆమె నే పెండ్లంగుడుము. అందులకై యిడిగితివని వలి?న నతండు నక్కులుంగవయన నీ వెదైలుంగుడువు? నీ కెందు గనబడినది? బ్రతికియున్నదా? నిజము చెప్పుమని యాకురకతో నడిగిన పక్కిరాకు దీర్చినయె.

పాపి : ఆమె బ్రతికి సేమముగా నన్నది. ఇంక నూరేండ్ల బ్రదుక గలదు. వినుడు. వేవోనాడీ యచటిలో ఉరుగుతుండ నామె యెప్పుడైనో పెదకు చుండెను. నేను దాపునకుంటోయి నీవెవ్వతెవని యిడిగితివి. పప్పుజూచి అడిసి వెనుక వెనుక కొడిగివది. వేమ విడవఁ వెంటియు బాలా నీవెవ్వతెవు? ఒక్కరిక నీ యడవి నడుమనేటికి వచ్చితివి? నీ యాత్మ రెండున్నాడని యిడిగిన తెరుచు నా దీర్చినయె.

ఓయీ : వేవోక బాటసారివి. నా కర్రయు నేమను వచ్చుచుండ సిక్కడ నాకు బాహుగటయి నా కర్రయు నీయ లేవ నడిగి యింటవరకును రాలేదు. దాని కప్పెరనుకొనచున్నాను. నీ కెందైనం గనబడలేదు గదా? అని యడిగినది. ఆ మాటనిన వేమ అమ్మా : నాకెవ్వరును గనబడలేదు. ఇది నీవారుదానవు. అది కిరాక రోకము. కన్నదానవు. ఇందున్న తిట్లందరు బాం క్రూరులు. నన్ను లారిన వనమానును సేయక విడువరు. ఇన్ని పనువులలో నీ వడివలో దిరుగుట ప్రమాదము. నీ పుణ్యము మండిది. తొలుత నా కప్పుఁం అడిగివి. నీకేమియు రయము లేదు. నావెంటి మా పల్లెకు రమ్మ. మా యింటబెట్టకొని ఇంకావెద. నీ మగని వెదకి తిసికొనివచ్చెదనని నమ్మకముతోప అలిగిన వేవోక గతిలే దగుట ననుమానించినను నావెంటి మా యింటకి రాక తీసినదిగాదు.

ఆ పనువులన్నియు నా రిచ్చి పుచ్చాల్లా : నన్ను నా కర్రతో జేర్చుము. నీయె గానుకగా దీసికొనుము. వడిరత్నని పెదకి దీసికొని రమ్మ. నీ యమతార మెన్నడికిన మరునవన వీడికొనినది. నేనామెం డగిన బూరదండెతిస. నా పెండ్లానుని మెదల నామెపె నీనుబానినది ఇది తొడవులిచ్చిన కరుచార నంకనముతో నాడరింపు చుంకినది. వేమ నిత్యము నీ యడవికి వచ్చి నీమ్మ పెదకి పెదకి పోయి చెప్పుచుండు వాడను.

మా పల్లె బాం చిన్నది. అందున్నవారు కిక్కుకురులు. ఆమె మా యింట నున్నదనియు రొడవు లిచ్చినదనియు నమామెపడ కొందరు బోయలు నాదే సత్యం చెప్పుటకై కలరాంఘమున వచ్చిరి. వేమ బాంబెన ముయ్యద నామెతో కట్టి : బ్రిల్లపతికి నీ యునిసి దెలవులకై కొంచ నగడి. నీ ప్పెన పనినాడు నీన్నట్టిక విడువరు. ఇప్పుడికి నీ కర్రకాక యేమియుం చెలియదు. నీ విక పంపించిన ప్రమా

దము అగును. సుపథ మను మగ్గిహరమున నా యెజ్జ విక్రనాథరత్నను బ్రాప్యించి యోగదళమును అయవయోధ్య వేమవదేతమైనది, నాటి సుందరము లేవ మీస మనెడిది. నిన్నాయనకడకు దీసికొనిపోయి యుప్పుగొలెద. నా మాట మున్నవి కాపాడగలదని తెప్పి యొప్పించి నాటిరేయి వెన్నెడిం దెలియకుంక నామె నా యగ్రహారమునకు దీసికొనిపోయి వారింట్ల బ్రవేశ పెట్టితిని. మా గురువు నా వలన నానీతి వల్లంకమంతయు విని బాలివడుచు నామె కథయహస్తపిచ్చి మిమ్ము వెదకి తీసికొని రమ్మని కాకు నియమించెను.

తెలువ నే నింటికి వచ్చునప్పుటికి మా కబరపతి నాకె వేరియుండి నన్ను జూచి ఓసీ. నీ వెన్నెడనో ఏడుక దాం దెప్పితిమి. అది యేదీ యని యడిగిన మీసము? నా కేమియుం దెలియదు. ఒకవాడిరేయి బాలిపోయి యెన్నెడయో వచ్చి మా యింట బంధ కొని వెనువలాడున తెప్పికియే బెంబోయినది. అని బోంకితిని. వాడే మియో నాచుం తెలియక తెప్పినవారిం గురి యింటికి బోయెను. ఏమృత మిమ్ము నిడుగదు నీ యరణ్యములో దిక్కుగురువువాడ. నేటికి మీ రిందు గనంబడితిని. నా యొక్క మా సుపథమనదని యా కథ యంతయుం తెప్పెను.

అప్పుడు ముప్పికొను సంతునముతో వతండు వానిం గగరించు కొని మిక్కిలియః నీవు కొకకలంబున బుద్ధిచను మహర్షికుల్యంకవెలిచి. నీవు గావించిన యపకారమునకు గృతజ్ఞాంధమగుట తప్ప ప్రత్యక్షియ నేమియు తెయ నాంను. చల్లనివార తెప్పితిని. బాబా! ఆ యగ్రహార విక్రమ కంకడూర మావ్చిది? నన్నుండు దీసికొనిపోయెదవా? యని బ్రతిమాలి కొనసాగుచు వత్తుచు నిట్లనెయి. అయ్యో! వచ్చిందం కింత బుద్ధిమాలంబునా? అయ్యా రిక్క టిరి నాలుగు పయనముం దూరములో నువ్వుది. మీ తెలువత్తు పడుదు. అని పలుకుచు నప్పుడే ప్రయాణము చేసెను. వారిరువురు నట్లు మాట్లాడుకొనుచు బోవుదుండ వెనుకటి కొనకపతి కతిపయ కబర పరివృతుండై వారి కెదురుపడెను.

అప్పుడు వదేకత్తుతో వాడే నిన్ను గల్గించిన వుకుందుడు వెండియుం బట్టగలదు నాగ్రత. అని చెప్పి యయ్యోరుకు చెట్టుమేగువకు బోయెను. కిల్లపతి బారసలి వదేకతుంబారి గురు తెయక నీ వెన్నెడనో? ఎందుబోవుచున్నావు? అని యడుగుటయు నా బోలి నీకె? నీ వెన్నెడనో? ఎందుబోవుచున్నావో? నుండు జెప్పెను; కరువారనే బెప్పదమని వదేకతుం దుత్తర చెప్పెను.

దానం గోపించుచు ఓహో! నీ వెన్నెడనో పొగరువట్టి యుండెనే. వీరం బుద్ధిగొని వల్లమెయిదని కిండుంట్ల కాల్లు యిచ్చెను. వారు వానిం బుద్ధికోరాగా గుంపార ప్రహరణంబుం నెలికామనంబున వారిం జెడియగొట్టెను. అంత కిల్లపతి వానితో గలియుడియెను. పెద్దరక విరువురకు మల్లముద్దులు అగినది. వదేకత్తుడు వానిం

గ్రాంధలద్రావి పై కెక్కి యమలోకము చూచివచ్చుచున్న గ్రుడ్డి వివశుంజేసి దక్కెగా విస్మయించి మిత్రశబరునింటికి పైవయనము సాగించెను.

వాదకడినముం జాయాడు జేవగలిగిరి. వానిగురువు విశ్వనాథ తల్లు నింటికి దీసికొనిపోయి వానికి నిలివనంత కన్నులకు జాకము జెప్పుచు గురుడు వాని జూచి యేమిగా వచ్చెతివా? పడదత్తుడు గనంబడెనా యని యడిగెను. సామీ! గనంబడినది. దీసికొనివచ్చితిని. వాకిలినన్నారు అని చెప్పుచుంకగనే పడదత్తుడు తోపలికిం బోయెను. వానింతాచి యరం రాకృత్యమడుచు బాబా! నీజేనా పడి దత్తరపు కూర్చుండుము. అని గౌరవించుటయు పడదత్తుం డతని యడుగులంటి మహాత్మా! నా భార్యం గాపాడిన పుష్కాత్మకపు. నీ యువభార మెన్నటికి మరువను. అప్పుగహించి యా భంధరాక్షి యిండున్నది? చూపెవరా యని యడిగిన భవంతి యాదరించుచు నిట్లనెయి నల్లా! పడదత్తా! నీ సుగుణంబులు నీ భార్య వల్లించి అమె మహాపతివ్రత పై యనురాగ మహార్యమని యెరుంగుదును. ఇది చిన్నగ్రామము నీ భార్య మిక్కిలి చక్కనిది. ఆమెంతాడ వేడియో నెవంటున నిత్యము మా యింటికి కోడెలా! రూరక వచ్చుచుండిరి. వారి నెదిరించి పెద్దలిండుదేను. బాటిదత్తనీ నీ భార్య నిటనంతి మరువాపురంబున తనిపితిని. అందు నాకు బంధువులు మిత్రుడునగు సుబంధుండను పాచునింటికడనన్నది. అతండు వా సంబోధము విని దాం సంకోచించుచు నామెను భద్రముగా గాపాడెనని నాకు ప్రత్యక్షరము వ్రాసి నిదిగో చూచుమని యాచిటిం దెప్పించి వాచికిచ్చెను.

ఆ లేల రదిచికిని యుకండు అయ్యా! నా ప్రేయసి నిప్పుడే చూతునని గంపెదానతో వచ్చితిని. అంటె నా కర్తె భాగ్యము మట్టిదు. స్వామీ! మరువాపుర చిక్కడి కెంతయారములో వున్నది? దారి యెట్లు? అని దైన్యముతోప నడిగిన విని యా విప్లవం దిట్లనెయి. సోమ్యా! నీ భార్య భద్రముగా వున్నది నీవు నే దిండు విశ్రమించి రేపందుబోవుడుగాక రాత్రాప నా శిష్యుని పహాయమితును. అరుదినము జకు బోవచ్చును దారిలో వకవియన్నది వారణాసిగంపు అని యూరడంబంతుడు వాడు కలసిపో గూడినాతవతి కృత్యములం నిర్వహించెను.

మరునాడు పడదత్తుడు శబరువకు గృతజ్ఞత రెండురు వాని నింటికిం బొమ్మని రెప్పి విశ్వదత్తు శిష్యుడు వెంటరా, వకని యానతిగొని మరువాపురమున కరుగుచు దారిలో విద్యార్థితో నిట్లు సంభాషించెను.

పడదత్తుడు-అబ్బాయీ! మీ యింటనుండ శశాంకవతి నెప్పుడైనం బాచితివా?

విద్యార్థి-శశాంకవతియన నెవరుగినుకొనివచ్చిన విన్నదియో.

పడదత్తుడు-అవును ఆమెయే. ఆమెపేరు నీ వినలేదా?

విద్యార్థి-ఎసలేదు. పలుమారు చూచితిని

పడి-ఎట్లన్నది ?

విద్యా-అమె పిలిచును గుత్తెనుకొని యొక గదిలో గూర్చుండునది. ఎట్లన్నది గురు నాకు తెలియదు.

పడి-పోనిమ్ము. ఆ కొమ్ము సంకతము ఏమి కేయముండునది ?

విద్యా-నూగురుపత్ని కిదగుచ్చుండి యామితో మాట్లాడుచుండునది.

పడి-అమెను మధురాపురము పంపువచ్చుకు వెంట వెనుపపోయితి

విద్యా-మితమొక విద్యార్థులు పెద్దవాండు వలగును.

పడి-నిపు మధురాపురము కెన్న దైనతోయితిరా? సుఖండు నెరుగుదురా ?

విద్యా-ఎరుగుదును. నూ యాపొమ్మనతో నొకప్పుడు పోయితిని.

అని పడివత్తుకు కళాంశవతిని గురించి యడుగుదు నా విద్యార్థిలో గొన్ని ప్రమాదంబులు గావించెను. ఆ కథ వచోరణ్యములో తోవుచుండ నలువైదు తస్కరు లెదరువడి నిలుగు నిలుగు మాటల నందుజ్జిలుకని యదలించుటయు ఫణరత్తుకు తనకేక పట్టుచుండనుతో వారిలో నొకరింగొట్ట వివరం గావించెను. వారి పాటుచూచి తక్కిన వారు ముఖ్యులు రివ్వన వెగసి వారిపై నుడికిరి. అతం తోక్కరిదయ్యను ముల యాద్య నైపుణ్యంబున దంకము త్రిప్పుచు వారి సువ్యవధి గూతవంగంబులచిదియై గిట్టి నెంచుచు నేను. అ సందర్భో వకని వెంటవచ్చిన విద్యార్థి పొంగలకు అడిసి యందు నిలువక మరలి గురువు గారూటికి పరుగెత్తుకొని పోయెను.

పడివత్తుకు లొంగనెట్లు పరాభవించి విద్యార్థిలాక గానక నలుమూలలు తిగి, పెద్ద యెలుంగున పరిచియు : పతివ్రతసంబు అదయక యేకండు మాందరిగెనని పిచ్చయించి కఠిపరుషప్రయాటనలను మధురాపురంబున కరిగెను.

అని యెఱింగించునప్పుటికి కాలాతికమైనది.

206 వ మఱలి

సుబాహ ప్రముఖుల కథ

నాకు లొతులనక రెల్పియిని నొగిలియున్న పడివత్తుని మిత్రులు మువ్వరు తొప్పడినము లమ్మ పోరణ్యములోనే వికృమించి యున్నక గా తులైన పిమ్మట లయలు లేగి అయ్యగని నడుమ పడివత్తులాక నరసుచు గొన్ని ప్రయత్నములు పొగించిరి. ఆదానం పడివత్తుని బట్టికొనెన కలకవతి పి. కెదురుపతి మీ రెవ్వ రెందు తోవు చున్నార? యిగిన సుబాహాడు మేము బ్రాహ్మణులము. దూరదోషులము. మా మిత్రుల కొడుకొక్కఁడొ వి యరణ్యదాని వచ్చియున్నాడు. పి కెందైన గనంబర లేదునా? నావును వాడు వచ్చుచు ఓహో! అనున మీ మిత్రుగా : కలకవతిమి? తొక్కలో మా యింటియొద్ద మీ రాక వెలియున్నాడు. పినివెంట మా యింటికి

అందు, వారింతాపగలదని యొక పరిచారకునితో వారిం దీసికొని పోమ్మని తెప్పెను.

ఆ మాట సత్యమని నమ్మి వారు మువ్వలు వా కలిగింకనుని వెంట వారి యింటికిం బోవుదురా? నా : మా పిల్లలు పడవకు నీ వందు బాచిలివా ? అతనివెంట తాళమున్నదివా ? ఇందు వచ్చి యెక్కిరిసనులైనది ? అక్కడికా వట్లది మెంతదూరములో నున్నది ? అచంపతులు వెంటనే మా కదు గనంబడు దురా ? అని యత్యంత స్థితో నడిగినవాడు నవ్వుచు పిల్లయె. అయ్యో : మీరు పడవకుని మిత్రులాడెడివి ? మీ పుట్టము ముందరే లేకున్న మీ వెంటనున్న అంతక మరియొకనిం బంపును. అతండు లోచనముకూడా ప్రాణాంతకమైన యాభద్రంబొంది తీరదురు. మీ పిల్లకు నాకును మీ కుడే. మీ చర్మమునకు నా కరం దెలిసిగిం దెను. కళాంకపిల్లిని తెరవట్టిన గర్భవృత్త రోతును హఠాముగావించి ఆ భద్రంబకు || యద విలో బ్రవేశించిరి. పడవకులకేకవారమరి మాయా వాగరంజిత్కి వట్టువెను. రై కమలా సతనకుతురివంప పిమ్మి నొందెను అని తరువాత జరిగిన వృత్తాంత మారము తెప్పి పిచా వలికి వచ్చుదు. అక్కడనుండియే సునాల్మాగవారమున కదుగుదు. అందు విశ్వదత్తుగారిఁజూచి తమవార వృత్తాంతమా తెలిసికొనుదు ఈ రారిన బొంతుని దెప్పిన సుఖవారము వారిం గొగలింపుకొని యోరి. నిపు కలంబునకు గిరాతుండగాని సుగంధపుంజముల మహతూ నీకు పొడిరారు. ఇదివఱకు మేము నలువురమే పిల్లలము. ఇప్పుడు నీ వేయవ వారవై మా తెనలేని యవతారము గావించి తివి. నీ చేతివట్టికి మమమారము కామని సుకరియంపురు వానివలన నవి పింతుకొని వారు తిన్నగా సునాల్మాగవారమున కరిగిరి.

అందు విశ్వనాథ దత్తుగారింజూచి నమస్కరింపు తనవృత్తాంతము దెప్పి పడవకుని వార యేమైవం దెలిసినదా యవి యడిగెను. అయవ విద్యార్థివంప కామ విదన మాటలం తెప్పురు తరువాత మాకేమియం దెలియలేదని యెరింగించెను. వారా యన యనుమతి వదని వెంటనే బయలుదేరి పడిదొంబులకు మద్రాపురంబు చేరి యందు సుబంధుండను రాజ పురోహితుని యిల్లెక్కడమని యడిగెను వారింటికిం బోయిరి. అయ్యోహితాగ్ని వారిని సత్కరింపురు విప్లవరొప్పురై యెన్నంత మీ రెవరు ? యాదేమిటికి విచ్చేసిరి ? మీ వృత్తాంతము దెప్పి నా కానందముగలుగ లేమురు అని విప్లవరై యడిగిన సుఖవారింట్లనితె.

మా కాపుర మజ్జనఃపిపుము. విశ్వదత్తుగారు మీ యింటి కుసిన కళాంక పడవకుర పడవకుడు మాకు మీ తుడు పేమతనతో నాక యదవిలో విడిపోయితిమి మా మిత్రుడు విశ్వదత్తురవంప తనభార్య మీ యింటి నున్నదని నీవి యిందన వచ్చె ను. అతండు భార్యతో గడిపికొనెయినా ? అదంతకులు మీ యింట న్నువారా ?

యంపనియుం బోయినా ? యని యడిగిన వకం బొక్కింతకవపు ద్వానించి కిట్టిరు గావ్యుడు నిట్లనియె.

అయ్యా ! నేను నామమాత్రమునకే సుఖంబుడను గాని ఆ క్రియ నా యంపనియు వినియోగపడలేదు. కాంతాకము లొంటిగా గనంబడినప్పు డెట్టి యాత్రమునకైన నెఱగవలెనవలయునని యాన జనింప ! మానదు నినుండు. ఇంత వరకు మీ మిత్రుడు మా యింటికి రాలేదు. వానిని నా కేమియుం దెలియదు. విశ్వనాథ కడనుత్తముడు. వాకు బంధువుడు. నేను బద్ధకోటి యుండగదా యని యా మిత్తము నా యుద్ధ కవిపెను. అవారిని పుత్రికావ్యవేశముగాది తాపాదురుందివి. ఏ తల్లడు చెడకి తప్పించెనుని యోచార్చితివి. ఆమె సుగుణాలులు వర్ణనాకీరణ బుల్బు నా తాక్యము రాసంగవ్వు కూతురువలె నాచరించు చుంకినది.

జిల్లంద మొన్నదినంకలుకున్నట్లో విప్రోహమును యాగమే సేయ చల పెద్దరినె. అందులకు సరిబడిన దవమంతయు మోహా సుయజ్ఞా దిద్దుట కొడం బడినది. ఆ కూడి దగడయింటి సమన సంరల్పముగాచింప జేసెను. జన్మము నుపమానముగా జరుచుండ వశండు నిశ్శమువచ్చి సువర్ణము లోనగు హోమవిశేషము లప్పియుం జూచుచు దవరాన లోదినను లేచికోమచు నెడ దివములు వందేవ సింతెను. ఇంతకంతయు నాయా కిశాకాంతుండు పర్వదా సోమిదేనియొద్ద గూర్చుండునది. ఆలంకారములు లేకున్నను సహజ సౌందర్యము వెండికాకుం దునా ? ఆ వారింటి యా దివములో వెన్నుదో రాజారంబు బడినది. తరియే దుఃఖారోగము మోలనిహృదయ మారల్గింపవడి. బ్రాహ్మణకులంబున నిట్టి చక్కని యువతి యుండుట యశుడు. ఈ చిన్నది యెంతయని యెవరినో యడిగెనట పెరిగెనునంది కొన్నిదినములక్రిందట వీరింటికి వచ్చినవని దెప్పిన వశండు వింహా తుపందై బుజ్జమున కరువాత నన్ను గొన్నిదినముల కడకు దనయింటికి రప్పించు కొని యిటనియె.

గురుమా ! మీ యింట నొక తరుదేరత్నముంబు గంటి. ఆ వారింటి యవ్యతను ? మీ యింటికెప్పుడు వచ్చినది ? కుంబయ్యడికి భర్త యెవ్వడు ? అని విన్నవించెను. మీరు నా కుమార్తెయని బొంకితిని గాని నాకు సంతతిదేదని నెరింగివలెనని దగట నమ్మాట నమ్మలేదు. చివర కతనికి యధార్థము దెప్పక తప్పినదిగాదు. అది రాచబిడ్డ యని యెరింగినపిమ్మట నా కొమ్మనుగురించి తానుబడిన వంశంక యంతయు నే తాంతుముగా నాకుం జెప్పి యుప్పుడునం దెచ్చి నా కప్పగించక తప్ప దని బంపంక పెట్టెను.

అప్పుడే విదవరకిట్టి యన్యాయక త్యంబులు జేసియెడుంగవు. ఆ యువతి పర్వమతి. పరిద్రవ. నిహవస్థిత. అట్టిదాని విశేషమొనంబుండునని జెప్పుదునాచుగు దినములు రెండొచ్చి కొనుటకు మీరునుండే బంపబడిన సుకింను ప్రతభంగము చేసికొను

మనయెట్లు విడుమింతును. అని యెప్పుడో పీరివడవనులు శోకములు కథలు చెప్పి తినిగాని యాన్యపతి నులి తెగివడికాదు. అప్పుడు నేను కేర్తవ్వ మేమియో తెలియక యాలోచించి యాలోచించి యుట్టించి.

రాజా! నాతోటితో నామె ని పడి నియోగింపజాలను. నా భార్యతోఁ జేరబడుము నెవఁడును మేలుంట కనిపెడ. తరువాతి కృత్యము నీవే నెరవేర్చుకొనుము. అని చెప్పిన నతం తొడఁబడి తెంటనే నప్పించి కనిపెడు. ద్రవ్యాళ యెట్టి నీవకృత్యములఁ జేయించునో చూచితిరా! జీవి కాళంగమునకు వెలియి యెట్లవడికి నుద్వేగించితి. వాకర్మకర్తము కార్యనా! అని నిందించుకొమును మరయు నెట్లనియె.

సుమనా! తుదయమునకే సిద్ధాంతమునుంటి పేరంటనుననఁ పిలుపు వచ్చి పడి. నా భార్యం జేరి నేడు శకాంకపతిం గూడ మగటిఁ దీసికొనిపోయ్యు. ఇందు విద్యాధులు మనలఁదలము. అది యింటిగా నిందురుఁగూడదు అని నెయమించితిని. నా భార్య యదుఁనచ్చదు అమ్మా! మృగాంకపతి మేమ నగుతి! లేరంటమునకై బోవుచుంటి నంటిగా నిందుంచవలసి మీ యయ్యగారు చెప్పిరి. నాతోవకునా! అన వ్వడు కల్లి! నీ వెట్లు చెప్పిన పట్టుదయురావడ రాజభార్యలలో నా వృత్తాంతము దెప్పవలదునుమీ! అని పలుకు లందియెక్కి నా భార్యతోఁ గూడ సంకల్పరమున కడిగినది.

సుయజావి శాంబూం కరంజవాహిని నీందేటి మంచిజాణ. ఆ పరి చాత పీరి సంకల్పరముననఁ దీసికొనిపోయి నూర్జాంబూతరవాదులసిచ్చి పక్కఁ దింటినదఁట. తాని శకాంకపతి వాని వేమియు వండుకోవలేదు. అంతఃపురములో వింతలం జూపునెవఁడునని నీందేటి జాణతనంబున శకాంకపతిని లోపలి గదిలోనుండి వేరొకగదిలోనికి మల్లగాఁ దీసికొని పోయినదఁట. పెదతర నప్పురఁటి నా భార్యతెగు లట్టుకొని నడచుచునే యున్నది ఎట్లో మీ శరేరమదేసి యాళకియను లోనిఁజెల్లి నా భార్యతో విడిదీసినది. నా భార్య యెరవెట్టువుండ నామె నానలంపెన వో పోయ్యని గెంటించినది. అది యిందేటివచ్చి నాతోఁజెప్పి పరిరసించటయు నేమ నుయ జాని యుద్ధము తురింగించి దాని సూరదించితిని. అది వోమమెత్తుకొనుచు నే చెమియో తెప్పఁదోయన వాఁలంచి పక్షి వతలఁ జెనుపదలంపిన వాడు దానే శ్రవ్యఁడగును. నీవు నిందింపవలదు సమాధానము చెప్పితిని. తరువాత నేమి జరిగినదియో నాకు తెలియదు.

నాఁదీనుండయు వేమ గోలలోవకుగట మాని వెసదివి. విశ్వాసమాకు కుండ నై తిను చుంపించును నాపితకము వాయ ముంబిముకోఁ కాకితెగ వంయువని కలందుచుంటిమని కిన్నీరుగావ్యులు నతండా శకాంకపతి వృత్తాంతమంతయు వాకి తెరింగింఁజెను.

అవఁక నంపారద్రవాహము వుచును నావర్తమగుంతేసి, శ్రవ్యులందును

పదేదత్తుడు శకాంకవల్లోఁ దీసివేసి ముందు తక్కువ, దీనిని పెక్కువగా నున్నది. తిమ్మకర్త సంతోషపడఁచుచు నిద్రించుచు గురుమూర్తయొక్క తోకనున నెంతవారికి నాపదలు తప్పవని తెల్లముగు రున్నది. అకం దీయించుచు నుండు నేమిటికి జూద టుండెదని? దానిలోఁ దప్పదుచే హతుం దయ్యెనా? అట్టిజాళి యెదలకు లొంగునా? ఏదియో మిత్రభేదము జరిగినది. వానిగురించి చూచగలమున వసించి పరిశీలించుముగాక. శకాంకవతివారయఁ దెలిసికొను చుగియున్నది. అని యాలోచించుచు నుండుచు సంతోషకొని యా వాణుని వీరుండియున్న గొప్పిడివమున వసింది. అని యింగితనప్పటికి తేజ చుగిలినది. తనవారికత ప్రేమచర్యం దిట్లు రెప్పుం బొడంగె.

287 వ మజిలి

పదేదత్తుని బంధవిముక్తి

సుబాహుప్రముఖులు నలువురు మధురాపురము రాజవీఁలఁ దిరుగుచుండ నొకవాడు పోయెంతయునవ పదేదత్తుని కాళులకు నంకితులు చుగిరించి బద్ధులతోగూడ రాజులు లాఠియలునుకఁ దీసికొని బోవుచుండిరి. సుబాహు పరమ గురుతువర్ణ విద్యార్థుఁడై అయ్యో : ఇది ప్రార్థన చింతన విడవమున్నదే! అక్కటా! ఏదేమి యపరాధము చేసెనని వీని లందించె? అహ! కామహిమ. కలిసి యడుగుదు మన్న మనఁగూడఁ బట్టుకొందురేమో! అని తెలియకు వెనువెంట దూర దూరముగా బోవుచుండిరి.

పదేదత్తుడు వారింజూచియుఁ బల్కరింపక రాజభటులకుఁ దెలియకుండ నేడియొ సంజ్ఞ గావించెను. ఆ సంజ్ఞ సుబాహుడు గ్రహించి మిఁదలము దెలియుఁ జేయుచు నా సన్నవర్ణులంజూచి అయ్యో అబద్ధ పురుషుఁ జేమి యపరాధము చేసెను. వాని రూపురూప గొప్పవాఁడనఁజె గనఁబడుచున్నాఁడు. అని యితిగిన వారిని నిలిపి.

ఆ వయసుకాదు గతదొంగయగు. ఒక గృహస్థునింటఁ గన్నమువైచి రత్నాభరణములెన్నియో దొంగిలించెనట. ఒక హాతము మాత్రము వానకడ తొల పివదలు. తక్కిన వస్తువుల జావయు మిగిలిన దొంగం దేము నువ్వుమున రాజ భటు లెంత నిర్బంధించి యెడిగినను జెప్పరట. నా కేమియుం దెలియవని యొకటి మాటమీద నున్నాడట. ఏమిట్లు యెక్కడో దాగియున్నదట. వారింజూచ బట్టుకొనుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నాడు. ఇంకను తొరకలేదని. తనవ తోరులు పోలు గౌరవవేషములువైచి చాతి దొంగిలించుచుండును. అని ఆ పదేదత్తునిని విని సుబాహుండు బావచే వాచా : యెంతకెదరానవెక్కిన పదేదత్తునిని, గవ్వగాఁజూచిన మహామహాపుండు పెన్నమువైచి యురులదొమ్మి బంగారులను? కానిమ్ము. నీమము బయ్యారకపోయి ముందు పేరు పడిపెండు పరము అని

యోలోరించి బందనాగరమును గురుకురుచుకొని యాడిబయటనుండి కన్నము క్రవ్వట ప్రారంభించిరి.

అందు వ్యత్యాసములు సూక్రములుండై మావళాకారము వహించి మన్ను కొలుచుచుండఁ దక్కిన మిత్రు లియ్యవ కరిరామవలెను నావిసెల్లి దూరముగా బోయియుండిరి. వా రివ్వవది దివముల కా వివరము వూర్తి దేసిరి. రాత్రి నేకఁ గుట్టను కివలం దప్పించుటయు మేల్కొని యివ్వవయందుల గనుపెట్టుచున్న వడదక్షఁ డత్తైగహించి యారాడప్పించి యందున్న బద్దులకుం దెలియబడ మెరివ నావలముతోఁ దిగి మిత్రులతోఁ గలిసికొని సూచన జరిగెను. మిత్రులకుని గొంగరించుకొని వయస్యఁ నీ విట బద్దుడవెతిమెమి. దానిలోఁ బోరులతోఁ బోట్లాడు చుండినవన్నంకననుకు నీ వృత్తాంతము వింటిమి. తరువాత నేమి జరిగినది తెప్పుచుని యడిగిన నతం దిట్లనియె.

సోదరులారా: నేను బద్దులగుట నిది కెందవపాది. గ్రహచార తోష మేటియోకాని యాపదలపించ నాపదలు వచ్చుచున్నవి. కంభము పరహస గతం జెనది మొద లిట్లేయున్నది. నేను తెరవుతో దప్పించు బలిపందిన కొన్నె దిన మొం కియూరు పెరికిని. అప్పుటికి మిక్కిలి యెండగానున్నది. ఆ తపకష్టంక వగుట నెందేని స్నానముచేసి సుఖంబు వింటికిం బోవలయునని తలంచితిని. ఈ వగరమున కలంకరవుతో విర్యం బంపూరితంబగు దిగంబుబావి యొకటి నా బాష్టా దము గలుగఁజేసినది. అందుదిగి యాప్యాయవముగా స్నానము చేసితిని. దేహము చలంబుదనుక మునుగురుం దెలుగుం దీర్మలాదులందుం నా యొత్తరీయ ముంబుకొరి పోయినది. అప్పుడు నేను దదిబయలు నా వాపీజాలంబుల మునింగి నేలం దడిమి నంత నొక నవ్వుని జల్రావు చలువ వలువ నా రేతిద్రగలుకొన్నది. దాని రై కిదీసి వింటి యొడలు దుడుచుకొంటి. నా బద్ధియంతయు కళంకవడి వెప్పుడు చూపునని యా నాల్గిపై బయగులిరుచుండుటంతేసి యా యొత్తరీయము నాడియో యంతరుండియో పరికింపవలె నది. దాని కెంగునంగుల మూలయం దెరిసికొనరేక పోయితిని.

ఆ యెండలో దానిపయం గప్పకొని మట్టములోఁ బ్రసించి రాజమార్గ మున నడుచుచుంటి. ఒకరిద్దరిని సుబంధుగారి మందిరమెందున్నదని యడిగితిని. దిక్రమంగాఁ బోవునని చెప్పిరి. నేను తదేకదృష్టితోఁ బోవుచుండ నొక యిండికకఁ గొందరు గృహస్థులు గూర్చుండి యెందులకో వికర్కొంపుచుండిరి. వారిలో నొకఁడు నేను గప్పికొనిన యొత్తరీయము జరిపట్టించుగనిపెట్టి తటాకావలెలి నా కడ్డమైనదిని నాపెదలువ లాగుచు నీ యొత్తరీయము వాడి. మొన్న మా యింటఁ గన్నముచేసి యెల్లి కొనిపోయిన వసువులలో నిది యొకటి. మీ జెంబుగను చిన్న పోలము మూలగట్టి నాడిరాత్రి కలకరింఁ బట్టుకొన వలెంద. ఇది నీ కెత్తువచ్చినది. నీ కిదొకవై. అని దానిలాగి యాడఁ జెంగున మూలయం గనంబడినది. దాని చిప్ప

హాళము పెరిగిరి "కొంగకొరక కండు కండ"ని తేక పెట్టుటలో వలువులు ప్రోగు పని సన్నుఁ డట్టకొనెడి. అయ్యా వే కొంగను కాను దిరివియటనున్న దిగుడు అవిలో నాకు కొరికివదలి యొక తెప్పిదను వారు వినిపించకొనక నన్నప్పదే తీసి కొప్పియి రావటం నకము చేసిరి. నా యత్తరీయము ముకుకడి. అది సన్నని వలి పెట్టుటతరీయము. వెలగన అరువగు హారము కట్టుటయియున్నది. అట్టి దానిం బనిపెట్టలేకపోవుట గ్రహవార రోషమునాక మఱియేమి? రాజకటాని మిగిలిన వస్తువులఁ దెమ్మనియుఁ గదమ కొంగం పేయని సెప్పమనియు నన్ను నిత్యము నిగ్గురించుచుండ నా కేమియు రెలియదనుమాటకప్ప వెలకమాట యెట్లురెప్పదును. అట్టి యిక్కట్లంబులందుచు మీ రాక తెదురు చూచుచుంటివని తన వృత్తాంతమంతయు నెరింగింది ■ రెప్పరీయూరు వచ్చితిరి? నుండునుండికిం బోయితిరా? కళాంకవతి యందున్నదియో? యని యడిగిన సుబాహుం దిట్టిమెయి.

వయస్యా : కెదదివములలో మంచి యెట్లుకలుగు? కళాంకవతి నీ వట్టవూట వరించి తీసికొనిపోయెనుట అమె వార్త తరువాత మా కేమియుంబ రెలియ లేదు. అని తన వృత్తాంతముతో నుండుంబు తెరింగించిన విశేషములన్నియు నెరింగింపుటయొక అక్కస వశ్యము పడినట్లు దిట్టనియి. ఓహో! నేను గడుపునంబు దిట్టది మొదలన్నియు దగవులే అన్నియు నిక్కట్లులే దేవకాంతలఁ దృణముగా జూచిన నే నీ కళాంకవతి గుఱించి యిన్ని పాటలు జడయనెం యని యందు రేమో అగ్రత పరిత్యాగంబు మహా పాతకమని తిరుగుచుంటి. పాప మా చిన్నది నా నిమిత్త మింకచరదోగముల విడిచి యడవుల పొరై పెక్కిడుమలంబు గుఱుచుచున్నది. అంబంతమునఁ జచ్చునగాని యా భూకాంతునికి వకముకాదు. మన విషయ దాపి వృత్తాంతము తెలిసికొనవలసియున్నది. నే నందుఁ బెల్లముగా ముసలరాదు. దేవు రెంపాలలో నన్నుఁ గావక బలము పడింది మమ్మఁ బట్టకొనుటకు జెడ్డ ప్రయత్నము సేయుదురు. కావున నే నందుండను. ఇప్పుడే బాతులుదేరి పొలబిడ్డ క వగరమున కరిగెద. ఇండు మీయంది కళాంకవతి వృత్తాంతము పాఠముగాఁ తెలిసికొని యందు రండు. అంతదనుక నే నందుండి రుక్మచక్రచర్యలు అరిగించుచుంబెరంగొక అని రెప్పి వారి నొప్పించి యప్పుడే యతండు పొలబిడ్డ క వగరమున కరిగెను.

అని యిరింగించువచ్చుటికి గాలాశికమైవది. తదవంతరదోరంత మవ్వలి మఱియొం దిట్లు రెప్పంబు దొడంగెను.

268 వ మజలి

కుమారవతికథ

వయసాఁడు వెజసాలలో నున్న గజ్జింగ సొరంగము ద్రవ్యకొని పోలి యెసను బ్రాహ్మణములకు వ్యాపించినది. ఇందు గుంపులు గుంపులుగాఁ బోయి వెలయును జూరఁ దూరము పొందుకొనుచు నూరక పోగడుచుండిరి రాజవరానులు సొమంతులు పరివహించు వచ్చి యాచి యా విలము పార్థంకములు పోలింది ఓహో! యిట్టి నేల సొరంగము శ్రవ్యదురసుమాట వినుటయే కాని యెప్పుడు యాచి యెసం గము. ఆయో! ఇట్టి బ్రోయని గన్నులారా జూడకపోలిమే యని రాజవరానులు పక్కాకాపవడుచుండిరి. వానిం బట్టి యచ్చిన వానికి వెలు దీవారములు కానక లిక్తు మని సాటింపించిరి పతి దీవారం దనుక స్త్రీలును బురుషులును బాహునము చెక్కియే బండ్లెక్కియఁ బోయి యా సొరంగమును జూచుచుండిరి. అది యొక తీర్థముగాఁ గొన్ని నాళ్లు జరిగినది.

సురాహః ప్రముఖులు మువ్వయను యెరుగని వారుం బలె వా విలము కగఁబోయి ప్రతి దినము జరుగాదుకొనుమాటలు వినుచుండిరి. ఒకనాఁడు శళాంకవతి సఖురాలు కుమారవతి బంధియెక్కి యా ఎవరమును జూచి వచ్చుచు లాటిలో గజాక్ష నూరి నందు నంది సుభాషా ప్రముఖుల మువ్వరం అంది గురుకుపట్టి బంది నిలిపి సుభాషాం బీరియట్టియె. ఆయ్యా! మీ దేయూయ! మీ పేరేమి? అని యడిగిన మే మొక బాలసొరంగునని తన పేరు సెవ్వక కపటముగా బిడ్డత్వ మిచ్చెను. అప్పు డప్పురిలాటిక మియే సవిమర్శముగాఁ బరికించి మీరు ఫడదకుని మిత్రులు కలా? అని యడిగిన సుభాషాదు తెం తెంబోవును మీ కుంమమమ్మ బైగిరివి. అవధుడది నేన శళాంకవతి సఖురాలు కుమారవతిని. నన్ను మరలెరికా యని చెప్పినది. వా రానుట విని విన్నయ మీపాఠ ఓహో! కుమారవతి! నిన్నెరుగక పోవుదుమా? నీ నెప్పు డిక్కడికి వచ్చితివి? ఇందు బరదితు లెవ్వరు? అని యడిగిన వప్పుడది "నా వృత్తాంతము చాల కలదు మనము సాపకాశముగా చూడవలసి యున్నది. మీరు సాయంకాలమునకు గోవురత్నారము కడకు రండు. మీ సెవి కను యందు నేరియం దెర" నని చెప్పి యప్పుడది లంది దొరిండుకొని యవ్వలఁ బోయినది.

నాచి దాని వృత్తాంతము వినుటకు మిక్కిలి యాచురపడుచు నది చెప్పిన వేళకు వా కొడుకనుం బోయి గూర్చుండిరి. అంతలో నొక పరిధారిక వచ్చి వారిని లోపలికిఁ దీసికొనిపోయి యొక పూదోటలోఁగూర్చుండ బెట్టినది. విమ్మట కుమార వతి యొక శిశువు చెట్లకొని ముట్టు చెట్లకొనురు వాఁడదకు వచ్చి పమస్కరించి కదా శిశ్వాదముల నంది నన కథ యిట్లు చెప్పించుకొనెను.

అయ్యలారా! చిది చెదిరె సంతులనం గానింపుడుండును. వినుండు.

కాంతవతి యరిగిన మహాబాగు దివ్యుఁ డెవ్వఁడో వచ్చి యామె నెత్తిన పోయెను యరివలుండిరిని. కరుణాత మా రాజామెతాడ నెరిసికొని రమ్మని మంచి గుఱిమిచ్చి మీ మిత్రులు నుత్తరముగాఁ బంపెను. తరువాతి వృత్తాంతముండును సతని వంశ మీరు వినియే యుండును. నా ప్రాంతవతి లేదదే నా కాయారోగిఁ దోచునా; ఒకనాఁ డెవ్వఁ డిది జెప్పుకొంద మీరరిగిన తిక్కఁగిరి రాష్ట్ర సగుఱు బురుషవేషము వెడలొని యిలు నెడలి యతర మారణమున బడి పోవుచుండిని. ఆ రాతిలో నెక్కడను గ్రామము గనఁబడ లేదు అక్కడక్కడ పుట్టములు మాత్రము కలిగియున్నవి. అయ్యదవిలో నన్న కరుణ వ్యాపించుచున్నాఁడు దయాదాక్షిణ్యములు లేక మనుష్యులు బద్ధికొని చంపుదును. నేను దికారి వేషముతో నా యరణ్యములోఁ బోవుచుండ నొకచో కొందరు పులియులు వచ్చి నన్నుఁ బట్టుకొని బరాత్కారముగా కదలవల్సిందిరి దీసికొనిపోయిరి.

అప్పుడు పెద్దయత్నించును అయ్యగుచుండెను. విజయదశమి నా దండలి దురగ మాయ్యరసం పంపించి యిరుక్కఁడు. మమహివాఁడెక్క నన్నుండుఁ దీసికొని పోయిరి. బలిపురుషుల కందఱును దలయంటి మందిరి. నాకుఁగూడ నన్యంగనము సేయఁబయ్యెననిన నేనాదురాజును నన్ను ముట్టుకఁ దని స్త్రీరూపము ప్రకటించిరిని ఆ కాకి నాడుఁ బాపించి యిరుక్కఁడు నన్నుఁ బట్టింది వరలివేసిరి. నేనా వరలో నుండునో నాను లేదు విచారన్నియుఁ జూచుచుండి దళము నాడు బలి పురుషుల కాళ్ళకు క్రాళ్ళు గట్టి మెఁగులులకు వేవొట్టి కాదై బండ్లెక్కింది రమ్మలు వాయుధులు మాఁగిరింది. బండ వెంటి స్త్రీ బాలవృద్ధులు బాచులు గట్టి నడుచుచుఁ గ్రోధచూరిములో నున్న దొడ్ల గుడికి దీసికొనిపోయి కిరాకపతి తనదేక నొక కత్తిలాని కాకి నమన్నురింపుచు.

క. తల్లి : దుష్టాణా నీ

యొల్లంబంబరంగ మొక్కలుతప్పముగ నే

జెల్లింతుమంటి గృహసం

దిల్లగమముఁ ద్రవవంయఁ దేముతోడన్.

అని పలుకుచు నొక్కొక్కవి కంఠమును దడుదిరం బమ్మ వారి విగ్రహముపై జరి వె వేళ్ళము పెట్టుచుండెను. ఆ మోర కృత్యము చూడలేక గోలువ నేడ్చుచుఁ గన్నీరు విడుచుచుండిని. కిరాక శాంతలు కంఠకిరపురెల్ల అయదుగాయని యెఱుఁచుఁ జచ్చుటలు గొట్టుచుండువారు.

నా యేడుపు చూచి యెఱుకు తెలువలు కనరుచు పోపొమ్ము నీ వెక్కడ రానపు యేర్పిన దురగఁ గోమము రాఠాయని నన్నుండుండి గెంటివెసిరి. నేను మెల్లద బద్ధిలోనికి వచ్చితిని. అప్పుడా పల్లె యంతయు అమావ్యమై యున్నది. అందు కంఠ పులిక యొక్కటే మాత్రమున్నది. గర్భవతు రాబిం బాదఁగూడకఁడు. అమె గర్భవతి యగుట యందుఁజిలిపిది విధి నుండి దొడ్లదెస జూచుచుండ నేనామె కడకు

బోయ నిజవంధికి. నీ చెప్పలేవని నన్నుతీసివది నా వృత్తాంతము కొంత కొంత చెప్పి శకాంతవధి పడువత్తున వెనుకఁ బోవుచుండ నీ దుండగిలు నన్నుఁ బట్టుకొని యిందుఁ దీసికొని వచ్చిరని చెప్పెను.

పరితక్షణము : పడివత్తువా : నీ నలువారిముగఁగు పడివత్తువా బోను నా వార్త వేసును వింటే నా వాణులని వెదకుచు నతఁడు మాయునిగితి వచ్చి నన్ను చండ్రి యాడెను. అని తన కవ యంతయుం చెప్పెను. నేను విన్నయెడలి యతఁ డిప్పు తెందున్నవాఁడో యెఱుంగునా ? తాత్కాలిక గణనికొనియెనా యని యడిగిన నన్ను దాడి యతఁడొమిను వెడికికొనుచు వధురాష్ట్రరంజన కరిగెనని యొకకడఁగుం దెరింగింపెను. ఇదిగో యీ శంఖ మతనిదే. మా కల్పి నిలవంతమున లాగికొనియెను. ఈ శంఖము దీసికొనిపోయి యతనికి గురుతు చెప్పి వాని నిలకుఁ దీసికొనిరమ్ము. నీకు మంచి పొరితోప్పక మిప్పించు. నీ నిడ విందుండరాదు. కివాకుయవచ్చి త్రి పురు ములు రాగి యొక లెతుంగక వరనములు సేయుదును. కట్టు గుడం వెనుంగక నొక రిపె నొకరుమడి కొట్టు కొందురు. నీ విటనన్న పనమానము సేయుదుక. వేగబొమ్మని పరికి యక్కులికి నాళా శంఖమిచ్చి సాగవంపివడి. నేనుగదలి దారిలో ననేక కష్ట ములుపడి యొక్కెం కివగరము దెరికిని. ఈ సగవారిపతి మర్యాదలు మృంగకరతి పిన తల్లి కలుకు. అతని భార్య ఈమెకు దిన తల్లి కూతురే. ఆ బంధుత్వమే నెరింగినదానగుట గోటముంగం నిలిచి రాక పట్ని కొక దీర్చి వాని పంపిచిని. నా జ్ఞానంజుతి కొని వెంటనే గురువురు పరిరాజుల వాకవ కవివెనుది. వారు నన్నంతః పురమువకుఁ దీసికొనిపోయిరి. నన్ను మెఱారి కొగలించుకొనుచుఁ గమారవతి. ఎప్పుడు వచ్చిచిని. మనవా రందఱు సేమనుగానువ్వారా. శకాంతవతి శేంరైన వివాహము కుదిరినదా ? అని యడిగిన నే నిట్లంటి.

అమ్మా : అందఱు కుశలముగా నువ్వారు. శకాంతవతి యుప్పుగిపె నుండ నొకటివృత్తురువుఁ దెలికొనిపోయెను. అమెను వెదుకుటకె నే నెందు వచ్చి తిరి. అని సంకేపముగాఁ చెప్పెను. అయ్యా : ఆ తొయ్యలని దివ్యపురుషుఁ దెలికు కొని పోయినా ? ఇట్టి బోధ్యము లెప్పుడును వివరేయ. ఎల్లట వెండియొం చెప్పము. అని యడుగుతుంటు సంకాపురములో నొకమూల గోలాహలము వినబడినది. అది యేడియో యాచిరమ్మని యొకరాడి నంపినది. అది పోయవచ్చి అమ్మా : నీలవేడి యెవ తెనో తంపువెది యదలించుచున్నది. ఆ యిట్టి రోదరేయిచున్నది నావఁడు ననిసరి నీలవేడి రాజాగారికి దాచుతుకత్త. ఏ తొత్తునో తీసుకొనివచ్చినది కాబోయ మాతము రాయని వన్ను వెంటఁదెట్టుకొని యా గదిలోనికిఁ బోయవతి.

తలాపుతీయము, నేను మా యమ్మతోఁబోయెద. అత్తను రెమ్మని యొక కరికి నిలుకుతుండఁ బోవందు. అదక సిన్నంపెన నిరానియమని తలుపువెది నీలవేడి : యధముగా నిజవంధియున్నది. ఆ యెలిచిమాచి రాజపత్ని ఆ ఆ నీలవేడి :

యెట్లా అసతి యెవ్వరె? ఏ? రందా? నీ తెప్పిపాద మెప్పితిని. బుద్ధిలేదే అని కేక పెట్టవది నీంవేద యేమియు మారరాక పల్లగా నవ్వరికి జాలినది. ఆ ప్రాయాలు మేలిమునుంగుతో వృథావత్ని పానంబులంబడి తల్లి; వన్ను నుండుగూ రింటికిం బంపుము పోకుండ నికండ యాటంక పెట్టచున్నదని నేరకొనవది వేళ స్వరము గురుతువల్ల మునుంగు కొంగరించి చూడ నామి కంకాంకవతియే అమ్మనే తెల్ల కళాంకవతి? నీ విచ్చటి తెల్ల వచ్చితిని? అని పలుకుచు గుచ్చి యేత్తితిని. రాజ వచ్చియు నేమి? ఈమె కళాంకవతియూ? బెల్లి? వన్ను గురుతువల్లదే? నీ యొక్కను విచ్చుమోడ్చిని యెప్పుడె నీ మాట నీ పలుకాలి నడుగుతుందిని. నే డెంత సుధుము. నీ నెక్కడనందె వచ్చితివి? ఈ నీంవేది వేలిలో వెల్లు పడితివి. నీ రాకను సూను. కాం విచ్చయము గలుగజేయుతున్నదే: నిన్నెక్కుకానిపోయిన తివ్యుడిందు పడితివా? నీ వృత్తాంతము తెప్పుచుని యేమిగన కళాంకవతి యుటయే.

అక్కా: యిక్కుమారవతి యిక్కుడికి వచ్చుట యాశ్చర్యముగా నున్నది. నా కథ రాసెనున గొంతనిని యేమందువు తివ్యుడన కేవలము తివ్యుడగుదు. తివ్యుడనగుదు. ప్రాణదాతయైన యొకప్పుడును వలంచి గర్భవతిని తండ్రికి బెలియ కుండ మురుపిడివి వానివెంట వచ్చితిని. రాలిలో? బలితో? విడిచిపోయితిని. ఒక బ్రాహ్మణునిదే నీ యూతు. ముఖంకునంటికి జంపఁబడితిని. అతని యాలాకితో మీ యుంటి పేరంటమునకు వచ్చితిని. ఈ నీంవేది వన్ను బట్టకొని నిర్భంధించు చున్నది. అని తనతతయంతయు కళాంకవతి ఏడుమోడ్చికి జెప్పినది. నేనుగూడ నా చార కళాంకవతి తెంగిరించి కళా మిచ్చితిని ఏడుమోడ్చి మా యిరువుర చరితములు విని పరమానంద భరితహృదయమై మహ్యుడరిష్టయంద నింతలో కళాంక పత్తికి బ్రసవవేదన యానిర్భవించి మంచులగ్నమను గుమామగురుబుంబెను. ఏడు మోడ్చి తిన్న మాకునకుంటలే కళాంకవతికి యడుగు పోసినది. ఇప్పుటికి నాలు గయిదు నెలలయినది. కళాంకవతి పరిదర్శనరాంబుమై పరిపించు చున్నది.

కారాగారమునకుఁ జోరుఁడెవ్వడో నేం పోరంగము క్రస్తి పోలిపోయినని యులలు వింతగా జెప్పకొనుచుండ వల్లివని మీ పలనంగాని యతరులకు కళ్యానుకాదని తలచి యా బిరము చూచి రమ్మనుచుని నన్నందఁపెనది. నే నా కన్నము చూచి మీకు వచ్చినదిగా నిశ్చయించి వచ్చుచుండ రాలిలో మీరు గవంబరితిరి. మీ చార పచ్చినంత కళాంకవతి బుద్ధివంతుము బెందునూ దరువాతి వృత్తాంతము వినుటకు సగి నడుచుచున్నది. ఇదియే మా కథ ఏదే నీ ఏమితుని ప్పతుడు. చూడుమని చేతి నుంచివచ్చినది. నా రాకెప్పు నెత్తికొని ముద్దాడుచు వాని మోగఁబాస పడిరత్తుని విన్నములుండు కనుపించి మరియొరు నిట్లొప్పు.

మహారతి: మనవ్వయి లిప్పుడికి గొట్టికొన్నట్లు కనంబడుచున్నవి. లేనిపో విద్ది ర్పితనంబునను కావేరదు. కంకమదారకుఁ కథసూరకము. మే

విప్పుకపోయి పడవకునే కీ వార్త తెచ్చియాయు. దీపికావత్తుము సెలవిత్తువేయనుటయు గుహరవతి అయ్యలాహా! మీకో నాకమాట చెప్ప ముజురితిని సుయజ్ఞుడు కళాంకవతి వృత్తాంత ముచయు విని పంకసింపుడు. గుమారు దుదయిందిన పిమ్మట కూర్చున్న కీ వార్త తెలియజేసెను. అతండు తొందరపడుచు బిల్గ వాని కెడవహసము మిగిలకుంకనందు బంపుమని వా పులనిందుబంపియున్నవాడు. నాలుగు దినములలో కళాంకవతి పు కునితోగూడి వందంపెక్కి. సురప్రసన సగరమున కడుగును. కావున మీరు మీమి తువకీ వార్తచెప్పి సురప్రసనమునకీ తీసుకొని రెండు, అదిగో మీ మి తుని కంఠము తీసికొని పొందు. అని పాకిర్చి వానితో గొంతసేపు ముచ్చటించుచు గాంకేవము చేసివది.

తరువాత నావాతి యాచింభకు వండికొని వారికి వనిపించుకొని రోవలెక్కి బోయినది. సుదాహ ప్రముఖులను ఆ కంఠమును గైకొని సంగ్రహముతో నాది నేకునకామున బయలుతేరి పొటరీపు క సగరమున కరిగిరి. అని యెరింగించునప్పుటికి వేళ విగిరినది. పై కథ యవ్వలి మతిరీయం దిట్లు చెప్పు బొందంగె.

280 వ మజలి

గు ల వ ర్ణ ను ని క థ

పుడదర్శుడు దెదసానుండి కప్పించుకొని మాయవేషముతో పుటామటీ వయనంబును గొన్ని దినంబులకు బాటరీపు క సగరంబునకుఁ జేరెను. అందు యక్కవర్మ రాజ్యము సేయుచుండెను. అతని దర్మ, పవృత్తి జనదారక పొగడుదుండిరి. ఆ స్థుతి పాపములు విని పడవకీ రాక్కర్మమందుండు. లకమమగ్నాదుడగు యక్కవర్మ కిట్టి స్వాతికర్మది యెట్లు కరిగివదని జలంబును వనపేరు ప్రకటించక వెలక పేరుతో దిన్నగా మర్ల కావరిగి పరిశీలించెను. అందు దన్నెతంగిన వారెవ్వరును లేదు. అదియు తాడుపకీయున్నది. అటకదలి తిరి మాతామహా నిందికి వచ్చెను. వృద్ధుడు పరలోకగతుండగుటను పడునొరకృష్ణాతి మందన్నది. అయి కనకుఁ బోయి అవ్వా. కులమగా మండివా? మా లాక లాంధర్మము నొందెవా? అని యడిగిన బాబా నీ చెన్నకదపు నీ పేరేమి? అనుతు వేను పిక్కదర్ వృక్షుడు. పడవకుఁ దనువాడ మా యమ్మ యెంతుతోయినది? చెప్పుమని కిప్పియోగార్చుటయు నావృద్ధ యాటనియె.

బాబా. విపు గంగలోఁబడి మునిగితిమని నెప్పిరే. యెట్లు బ్రతికినప్పిరిని? యెప్పుడు వచ్చితిమని గొఁగిలించుకొనియడిగిన అవ్వా. నాకేత కరుణతో జెప్పెదలగాని నా తల్లి యెచుండునదో నుదువుము నీ యదుగులకు ప్రుక్కెడ ననవుడు నా ముసలమ్మ యాటనియె. అప్పా. మీ తల్లి మా యలాలు దా

పెద్దగా రద్దీనవీడ్చుట వీరతివి తగవువెట్టిక బ్రాహ్మణుని పెండ్లాడమని యొక్కవర్క తీర్పు చెప్పెదట. అంతలో మీ కండ్లి నాగరాజు వచ్చి రాజపుత్రవృద్ధుల గవ్వచట్ట బో పొమ్మ అని గెండ్లింబెడట రాజు పైను వేను దిప్పుదును? అతిం జేరియ ప్రయోగము చేసెనని చెప్పుదును. గదియలో నొక బెడ పామువచ్చి యొక్క వర్కను నా బ్రాహ్మణునిం గొని పొయితిని పోగొట్టెదవట కలలో గగ్గోలు పడు దుండ నాగరాజు మనయింటికి వచ్చి రా రమ్మని చీలి నీ కల్లి నెక్కడికో దీసికొని పోయెను. అంతలో వానిం బట్టవొందుమని రాజభటులు మా యిల్లు ముట్టడించిరి. మీ కేమియుం తెలియనని కప్పించుకొంటిమి. ఇదియే నీ కల్లి వృత్తాంతమని చెప్పు ట ము పడెదనట అన్యాయము. యొక్కవర్క నర్తనంగరా మరల వెల్లు బ్రతికితి వా వృత్తాంతము చెప్పుదవచ్చును మృత్యు బిల్లునియె.

బాబా! అది యేదియో గొప్పగొడవగా జెప్పుకొందురు. యొక్కవర్క సర్పిల వింటివే మంత్రము పిచ్చవైత్యుల చెక్కరకప్పించి చికిత్స చేయించిరి. ఏమి ముం బయోజనము లేకపోయెనది. అప్పుడు వానింగట్టి స్వకానమునకుఁ దీసికొని పోవుచుండ నిప్పుడు మంత్రిగ నున్న గుణవర్తనుడను బ్రాహ్మణుడు వచ్చి యా రిష్యు నాడించుచు పాముగొనినాటి బదిలీవలనవరకు వెల్లురుకనంద్రి పాణము బుండును. అంతదనుక మంత్రములు వేయించుదమముగాని రోహమును దహింప గూడదు. ఈ వృష్ణుని వేమ బ్రతికిందెడ నిందికిం దీసికొని పొందని మరలిండు టయు రాజులకు వుండదు ప్రహరమందును నా కనము నిందికిఁ దీసికొనిపోయి ముందముపై బయంకఁబెట్టిరట. వెంటనే గుణవర్తనుడు మూడుమంత్రములు వేసిన తోరనే యొక్కవర్క లేచి కూర్చుండి మాటాడెదట. || పామునకుఁ మూడుకొట్టదనము రానుకగా నిచ్చుటయోగక యనిం బరాహు జేసికొనెను. వెనుకటి మంత్ర యంత భవ పీయ వలనని యాటంకవరదమందును వాని నుద్యోగమునండి కప్పించెను. బ్రాతమంత్ర బోధలే నిర క్తిగలిగి యొక్కవర్క న్యాయముగా రాజుము సేయుచుండెను. ఇదియే నే నెరిగిన కథ యని ముసలయ్య చెప్పినది.

ఆ వార్తపని పితృవత్తుడు మిక్కిలి యక్కజమందును గుణవర్తనునొకరి యా మంత్రప్రభావము తెలిసికొనుటకై మొదలనాడు మంత్రిగనిదివరికి యరిసిన నమస్కరించెను. ఆ ప్రధాని కడియో శారంక్షణలులు పరికించి నీ వివర్తనపు? నీ కల్లివర్కలు చెప్పు? జక్కడి కేమిటికి వచ్చితివి? నివాసదేశమేది? యిం యడిగిన ప్రశంకిట్లనియె, దేవా నా జన్మకూచి భాషగదము. నా కల్లి పేరు పితృవత్త. కండ్లి పేరు నాగరాజు. నా పేరు వడివత్తు డండ్రు. మీరు కర్మాత్ములు. మీ భాగినిని మీన్ను నాదచ్చిరినె. మరి మీ పేరు బాబా యొక్కవర్కను నే నెప్పుడుమును. నే నీ నిమిష సతనతో మర్త్యవృత్తి చేయుకొంటి అప్పు తతినిచ్చియి డకుహారములుగా నుండునని. ఇప్పుడు మీ సహవాసమున భర్తాత్ముల యొనెను. మునున్నాచు.

అని యేమేమో చెప్పుచుండ నా నచివుండు నలుమూలలాయాచి యందెవ్వరు లేకుంకి తటానన నానిం గొగిరిండుకొని యుటనియె.

బాబా : నీవు విశ్వదత్తకొడుకువా! నే దెంత సుదీనము. అని కన్నీడు గార్చుచు నాకు కిరణలు తీరిపెను. అయ్యా! తమ రెవ్వరో నే తెనుంగను, చంపువు నది వాదరిండుచున్నాడు. మి పేరును బంధుత్వమును దెలిపి నాకు శ్రీరా నందము గావించుదు. అని మేడకొనిన నచందోక యేశాంకప్రదోమపుకుఁ దీసికొని పోయి తన వృత్తాంతమిట్లు చెప్పెను.

వత్సా! నూ దర్శిత మింతవరకు గోష్ఠముకెసి యెవ్వరికిం దెలియనియ్యు లేదు. నీవు నాకు మేనలుక వచ్చుదువు నీ కలి విశ్వదత్త మాకు జెరిలు నా పేరు సుమతియ్యగు, మా కమ్ముఁడు ప్రమతి. మేమిద్దరము భుజోషంబునంజేసి గర్భవతి యగు నీకలిని విడిచి యొక్కనాఁడే దేశాంతర ముఁగితిమి. నేను తిర్వంగా గాపురంబు లేరి కొంతకాల ముందు విద్యాభ్యాసము గావించితిని. తమకాతః గొన్ని దినములు తిర్వయ్య శలు లేసితిని. ఒకనాఁడు కేదారములో స్వామిని కేసింపుచుండ నా యాల యములో దాదానగర వాస్తవ్యుండగు బ్రాహ్మణుం డొకండు నాకుఁ గనబడియెను. వాని యందంతము తెలిసికొని మీ రగ్నిశిలు నెనుంగుదరా? వారికి వంతాన నుండవలె, ఇప్పు డెల్లున్నారని యడిగితిని. అతండు మేమువచ్చిన తరువాత జరిగిన కథ యంతయు మానగ్రద్ధివల్లు తెలియజేసెను.

అప్పుడు నేను గాకాదానకవిం గొచియాడునుఁ దమ్మునిపై నింక మోపింపం దుండు రెంపలు కొట్టికొనుచు బ్రాహ్మణావసంకస్తుండునె నాపేరు సేవ్యక యతనికిఁ దత్కాలోచితముంగు మాటలచే సంకృప్తి కలుగ జేసితిమి. తరువాతఁ గొంతకాల ముత్తర దేశారణ్యము చన్నియు రిదిగిరిగి యొకనాఁడు హరిద్రార్థములో బ్రహ్మాక్షుంక మునస్సాక్షము రేయుచుండ నా తమ్ముఁడు ప్రమతి నాకుఁ గనబడియెను. గర్భము పెండుకొనుటచే వాని గునుకు పుట్టలేక పోయితిని. నమ్ముచు వాడుతెలిసికొనలేదు. మేమిచువుర మొకచోటఁ గూర్చుండి విశ్వతర్కదములు సేయుచు నందున్నరింపబడిన పేరులు విని మీ రేయును మీ రెవ్వరని యొందోడుం మడిగికొంటిమి. అప్పుడతండు నా తమ్ముడగుట దెలిసికొని వకనది గొగిరిండుకొంటి నీ వింటికడనుండలేరా? యిక్కడి కెప్పుడు వచ్చితివని తమ్ముఁడు నన్నుడుగ నా వృత్తాంతము దాదానగర వాస్తవ్యుడగు బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పిన వృత్తాంతమును చెప్పితిని.

ఆ కథనిని వాడు విన్నయనకురుచి విశ్వదత్త వినినవచ్చినందుండు బాప్త బ్రావపుడు నే నడుగఁ దన వృత్తాంత మిట్లు చెప్పెను. అన్నా! నేను పిదలినే యను మనసపడి యెల్లువిడచి యోగ్రతు పేవించుచు గొచ్చిడించులచే హరిద్రార్థము దెలిసి, అప్పుడీ తీర్థంబున కుంభ ముకనవర్షము ఎత్తురుండెను. ఆ పుష్కరికంబునకు మహారణ్యములోఁ దనము లేసికొనుచున్న మహర్షులు నన్యగులు బైవాగులు అవధూ

తలులోనుగు విరక్తులైరి వచ్చి యా బ్రహ్మకుంఠంబున మునిసి పోవుచుండిరి. వారిలో నొక యవరూత మహాత్ముడు నాకు దోచివంత వచుడు గంగోతర కన్యకున్ను మహారాజ్యములలో దపము లేని కొమార్తె పోవుచుండ క్రిశ్చాక్షనోదయ నే నతని పెండ్లిబడితిని.

నిష్క్రిమల్కముతో జేయుచున్న నా యవరూతముల కాతండు మెచ్చి భావించి గొంతకాలమున కొకనాడు నీ కామికమేమని వచ్చుడిగెను. నేచేమియుంగోతర తెప్పగ్గుమాన్యుర్యకమున పరతన్యమవదేశింపుమని కోరితిని. అతండు సవ్యయ నీ యింకను లోకవాసవలు వదలలేదు. కొంతకాల ముచివలగాని విరక్తిగలుగదు. అని పలుకుచు లోకరంజనరమాలెన విద్యలో పెరిగిదీడగు పరకాయ విద్య నా కుపదేశించెను. అప్పుడు నే నతనికి మ్రొక్కుచు మహాత్మా. యిందుకు మీకు గగదక్షిణ యేమి యిచ్చింపవలయునో తెప్పగు తీసికొనవల ననవుడు నాకు పొమ్మి. సమలోష్ఠకాంబ నులముని యిహగవా? అని కనరిన నే నెట్లంటి మహాత్మా. గురువకు రుణముపడిన వాడు మహా పాతకుడని తెప్పయచు తప్పిమిన నిర్ది యము తీర్చుకొన వలయును. ఏడియ! దోచుదని నిర్వంఙింబితిని ఆయనకు నాపై గోపమానర్పి యట్లయిన మూడు కోట్ల దనము తెచ్చుని యాశాపించిరి. చి తమని యొప్పుకొని యీవలకు వచ్చితిని. తనారనోపాయ మరయచు సరణ్యులులు తిరిగిన నేని ప్రయోజనముఁబట్టినసంచారము సేయదలంచి యదవులవిడిచి మెచ్చి ఏ యూచుచున్నాతిని. ఇందు సేపు గనంబడితిని. ఇదియే నారత్తితమ అని నా తమ్ముడు తన కథయంకయంబ తెప్పెను. ఇరువురము ప్రహరపాగరంబున మునుంగుమంగొప్పి దివము లంబుండి గురుదక్షిణ సంపాదించు తలంపుతో నటగదరి గ్రామములమీద పంచారము గానింపితిమి. మాడుకోటధనము సామాన్యము. ఎవ్వరి నడిగిన నెవ్వరికును. కొంపదే లంగోకొవెనకు గ. కుడడిగి యీ యాపదదెప్పుకొంటి. అని విచారింపుచు గొంతకాలము దేశాధిపము గానింపితిమి. భవమింతుకయ ప్రోగుపడివడికాదు. యారకులంజారి లోకులు పికారములకు వెరచి నట్లు తొంగుచుండు సీ యాదనావృ త్తించి లామవము మరియొకటి లేదు.

దెవిగముగా మారవలంబున మే మెకనాఁ డియూచు లేరితిమి. ఈ దేశాధి పతిని యాచించు తలంపుతో నాని వృతాంతముడగ బోరలు నెవ్వరు నడండ్ల పాము గదరి నాచును తివముల క్రింపట వరలోకమున లేగెను. మేలే స్వకానవాదీకుఁ డిసి కొనిపోవుచున్నాడు. బ్రాధుతివ నంబుధనక నెలుకుదేని యప్పుడు సంధాపనలే కును అని పోతులు పోసిన మాదిరి. నా బ్రధుని నాకమ్మఁ దేశాంతమున నా కిట్లనియె.

అన్నా. దనము సంపాదించ వాకిప్పుడొక తెరపు గనంబడుచున్నది. నను మేను నామేనొకతోదాని రాజదేహములోఁ బ్రవేశించెద. నిచ్చ సాముమంత్రముమంత్రించి బ్రతికిందెదనని తెప్పము. నే నా దేహములోఁ బ్రవేశించి రాజాని నీకు గానకగా మూడుకోట్ల దనము నమర్చింతు. తరువాత నా దేహము విడిచి నా దేహములోఁ బ్రవేశించి

గురువక్షిణ సమర్పితముగాక. ఇది యౌచికముగా నున్నదియాయని యడిగిన నే నా యుపాయమునకు సంకసించుచు వెంటనే వేరే వాళవను నాటకపరచి యింటికిఁ జంపించితిని. నా తమ్ముడు తన దేహ మొకచో రాచి యతని దేహములోఁ బ్రవేశించు సమయమిదిగి నేను వెంటనే మంత్రిని పిలిచితిని. మంత్రి ప్రభావము వలననే యతండు బ్రతికెనని చెలియజే మురుగ వతండులేచి నయనములు పరీక్షింపుచు నొక నిద్రవోయి లేచితినిని పలుకుచుండ బంధువు లందఱు మూఁగి కొని వచ్చుగింపుచు నతనికి మరణ వృత్తాంతము తెలిపి యనేకోత్పవమాణ గావించిరి.

అతండు బ్రతికిన మూడవనాఁటి వాఁకఁ గావక్షగా మూఁడుకోట ద్రవము సమర్పించెను. ఆ ద్రవమీయవచ్చని యభ్యంతరపరచిన మంత్రి వధికారమునందలి తొంగిలించి యాసచివత్వమునుగూడ నాశ్రయిచ్చెను. నా తమ్ముడు భోగానభవం బంబాటువదుగుచే వెనుకటి దేహముమాట మరచియేపోయెను. పాడు దేహాయములో రాచిన యా వికృతాభిగమమునాది పురుషావయవ రాజ్యముల తెలింగింప వారాదేహ మును దహింపజేసిరట బాసంజేసి నా తమ్ముడి రాజ్యమున స్థిరుండయ్యెను. అప్పుడ నుండియు నేను మంత్రిగానుంటి. ఆ ద్రవమంతయు గంగోత్తర కవ్యంనున్న యా తవస్యకథకుఁ దీసికొనిపోయి సమర్పించితిని. ఆ దివ్యా వస్తువు వచ్చుచే యా ద్రవ మందలి బైరాగంబుఁ జంపివెట్టించెను. నే విందికివచ్చి తమ్మున కా రహస్యమిరింగించి తిరి. ఆ రహస్యము మా యిద్దరికిగాక యితరులకుఁ దెలియదు. అని తమ వృత్తాంత మంతయు నివేదించిన పడిరక్షు దీటనియె.

మామా : నా కష్టమిదిప్పటికి గల్గెక్కినది. ప్రాణబంధువులతోఁ గలిసికొంటి. ఇక నా కే కొడుకయు ఎంతయ. మేము లోకోత్తరములగు వెదవ ముం ననుభవించితి. హిమంకన్న హిమములగు కష్టముల బొందితిని. రెండు సార్లు లెజపాంం బెట్టినది. ఇప్పుడందుండియు తప్పించుకొని వచ్చితినిని తన వృత్తాంతమంతయు నెఱింగించి విషయసాగరములో ముంచివెడెను. మరునాఁడు మేనల్లుని దుష్కచర్యయెదలకుఁ దీసికొనిపోయి రహస్యముగా నతని తెలుంగించియు నెరింగించెను. అతండు మేనల్లునిం గ్రుచ్చియిత్తి కిరసాహాయుడు నెక్కుడుగా గారవిడెను.

వడిరక్షుడు మేనమామల మన్వసం వతయురు కొన్ని దివ్యమందుండి మిత్రులచాక నరయుచుండెను. అంతలో సుబాహు ప్రముఖులు మువ్వరవచ్చి తనవతోఁ గలిసికొనిరి. వారి మెగంబులు మారి పడిరక్షుడు కుట్రసూత్రలు గ్రహించి మిత్రులచా : బావకలికావ తిరిపిందా? వేవచ్చివ తరువాత నేమిటిగి నది లెప్యదని యడిగిన మోఁబు వికసించె సుబాహుం దీటనియె వయస్య : కళాంకవరి సేమనుగా మన్నది. నీకు కుమామం దుదయించెను. మేమా కిరవు నెత్తకొని ముద్దుగాడిదిమి. నిన్ను లంఘించిన రాజ కళాంకవరికి నివర్తి యల్లుడు.

కుమారవరీయండుఁ జేసెనది. సుఖంధునింజనుండ నామంఁదిరి డీసుకొనిపోయెనని యిదివరకు నీకుఁ జెప్పితిమిగదా మన పొరంగమే మన జాతలు తెలివినది అని యక్కడ జరిగిన వత్తాంకము కుమారవరీ యెప్పి న విశేషములు సాంకముగాఁజెప్పి కుమారవరీ యాస్పన కంఠ మరసికి సమర్పించిరి. ఆ కంఠమును గైకొని ప్రహర్ష వివరమామనంఁదై మిక్తులఁగాఁ ; ఈ కంఠము వాడేయి విడిచినది మొదలంపుయ్యె నావత్తులే కలుగొచ్చును. ఇప్పుడన్నయు కథసూత్రవలే జోతుచున్నవి. అప్పుడు మనకు మంలికాంతు వృక్షది. యృష్టవర్ష నాఁఁ బంధువుఁడే యయ్యెను. అని తాను మనమామనంఁద వివర వృత్తాంకమంతయు వారికిఁజెప్పి వారినిగూడ నానంద పొగరములో నీఁచుకొనినెను. అని యెఱింగిండునప్పుడెఱి కాలాశీతమైనది, కథాశాసిత రుక్మము పై మణిగియుండిల్లా వెచ్చెను.

270 వ మూలీ

వరుణకన్యా వివాహము

పడదత్తుడు కుమారాలోఁ నొక్కక్కనుతో సురప్రస సగరంబున కరుగు టకు కొందరపడుచు మేనమామంతులెప్పి మువ్వర మిక్తులలో నొక కుభమహా ర్తంబున బ్రతిమిల్లెక్కి బతులుదేరెను. నలువురు రోతులు పొలునంబేసార వాడవం టుం విరిత గమనంబుం నడువుచు దేవప్రస సగరమార్గంబునఁజొవ యెల్లింప దేవికముగా దారి తెందుకొ కాపురసూరంబున నలిపింపంఁజొరంగితి. పెద దూరము పోవునటు నారి కావినియము తెలియనేలేదు. ఒకపల్లె మీఁదుగా జోవునప్పుడు సులాహం దంవరివారి వీధారి సుర ప్రసమున కరుగునాయని యడిగిన ననరుగదు. అది వారణాశివగరంబునకుం జోవునని చెప్పిరి. అప్పుడు సులాహం దు పడదత్తు నితో నా ప్రమాదముజెప్పి వరలిపోవుదమని వలికిన పడదత్తుండు పెదదూరము రానేవచ్చితిమి. పోసమ్మ కాశింబోయి విశ్వనాథు వారించి యక్కడనుండియే సురప్రసమున కరుగుదుముగాక యనుచుయు నశంకంజిగఁదలెను. వారునలువురు హఠాహఠిగమనంబున వారును తివంబులకు నమిముక్తక్షేత్రంబు జేరఁగలిగిరి.

గంగాస్నానము చేయుచుండ పడదత్తుడుకు పరుణకన్యల వృత్తాంకమో గుప్తున జాపకము వచ్చినది. మొగంబున విన్నదనంబులోన సులాహం దుతో పయస్యాః మగమిఁసారి వెనుకటివదనే గంగానదిమీద నొకావిహారము చేయుదనూ ? దండిక నర్చి నన్నుఁ దీసికొనిపోవునేమో ? అని చెప్పిన వరం దొప్పుకొనియెను. ఆ మరువాడే యాతఁజెప్పించి వారు నలువురు గంగమీద విహరింపుచుండిరి. అశంకను కొనినట్లే వెనుకటివదనే నీటిపై నొకటో మోముదలించి యంతలో ముంచి దేరుతెల్ల ను. ఆ వింక చూచినవెంటనే నలువురు నీటిలో దుమిరి. పడదత్తుడే దానిదేవులు

వట్టుకొనెను. తక్కిన మువ్వకకు నేమియుం గనబడలేదు. చాటియూడి వోట నీరక్క సుక్కిరిక్కిరించి యొకయెక్కి. దేవులేని మూడేసి లంఘనములుదేసి జంపాకవ్వక మనవ్వుకొని. పడినట్లుని గురించి విచారించక తదాగమన మతిం విందును. కాశీపురమున వసింది.

పడినట్లునను పూర్వమువలె మునిగి యుద్ధానవనమర్కమున నిలవం బడియెను. అప్పుకదనిఁ గలిగిన సంతోష మెట్టిదని చెప్పఁజాలము. అయ్యుద్ధాన వన విశేషము లన్నియుం ఇారును శివాయకము తావుసంకుంటోయి యుండెవ్వరిం గానక యన్యుచేర్వయని మురియింపుదు ను. కదలి రక్షణముగా బోయెను. అవ్వన మకనికి నదృష్టపూర్వముగాఁ బోయెడి. అందు తిరుగురు పరులకవ్వకం సోధము లిందున్నచోయని యరయుచు చాఁగొనక దిగ్భ్రమమెంది నేలకపలముచుట మరదిపోయి పోయినచోదకే పడిసాచులు పోవుచుంజెను. అటు తిరుగు చుండ నోంబోల రైవీకముగా రింద్యారము గనబడినది. దానింబూరి యోహో! తెలిసినది. దీవిమాల ముని యూరక తిరుగుచుంటి. ఈ కలపు తెలిచికోసకదే యు తనదే తోవలికిఁ బోయినదని స్మృతి నభిసంబంధించు నా కలపు గడియదెలిపకాని పిటవొక్కిన జీవ్వన మెదెనది. అందు సోపానములవెలది క్రిందికిదిగి కొంతదూరము పవిత్రమిందివంత కైలాస శిఖరమువలె పరులకవ్వకం సోధము లకడి నే తోత్సవము గానించిమని. మెమకది మేర గురుతు చూచుకొని నమమమన్న ప్రాసాదమెక్కి పరికింపవల దెవ్వరుం గనబడలేదు. నాచునాచ కయనించు కయ్యలు పీకములు నంబకారములు మాత్రము గనబడినవి. చానిఁ జూచుచు నతం దామేరలన్నియు విడువక పడింప వంతొక సోదాంకరమున రత్న ప్రకంఠంబనం బండుకొని యేదియో బ్యావించుచున్న చాచడే తనదే యెదనికిఁ గన్పొందుదుగ గానించెను.

అమ్మ కథాని పడిరతుంజూరి తతరముతోడేని కయ్యడిగనునికి “ఓహోహో! మా ప్రాణంబులు పడిరతుడే చూడఁడు. నేడెంత మువ్వకము మీ సమీకయై యెప్పు యోసాచులు వండిన గంగాగర్భమున విసిరిమిగదా! మీ దరకమే తొరక లేదు. ఎట్లో యిప్పుడు వలదేని తీసికొని వచ్చినది. మేము తస్మంబుమెదిమి. పులింజుంపి యొక్కటికి పోయితిరి? అందరి చాచడే చాచంబున, మునిగిరా యేమి? మీ వృత్తాంతము చెప్పుకని యిగిగిన పడిరతు డెట్టల యే.

తరుణిమణి! యిప్పుడును కర్మానుగుణ్యమైన బుద్ధిపట్టుచుండును. పులిం జుంపి మరదిరాక తాకమనెని గైకొని యయస్కవాలము దీసి తెలియక చాచడే ప్రాదంబున మునిగితి. కాశీపురంబున కలిగితిని తరువాత ననేక కష్టసుఖంబులం బడితి. నా చరిత్రయంతయుఁ బ్రముఖ జెప్పెరంగాని నీ తెల్లెండందరు నేమి? నీ పొక్కరికవే నుండందీ నేమి? అని యిగిగిన నా చాచడే యట్లయే.

మనోహరా : వారంపర వేదే మణిమంక వగరమున కరిగితి. అందు మణిమంకను
రను నాగరాజింఁ మహాత్మ్యము అరుగుచుండెను. ఉహా : మరల నాగరాజును
చున్నాను. ఆకడు నీ కంఠియే యటరాదా ? నీ కల్లి పిక్కదత్త వరండు దీసి
కొనివచ్చెను. తరువాత మా ముట్టపిమ్ము తెలిసినది. మేమామి వక్షగారవి
పిలుచుచుండెను.

మరియు పింహన్నాచుముం నిన్న జంపివచ్చుట మేమా మణిమంకము
నగు సొలంకముగాఁ బోవుచుండెను. భూలోకమునుండి యప్పుడే నీ కల్లిం
దీసికొనవచ్చి యాత్మవము జేతుచుండెను. మూఁకాచి యరండు వెరగు
పడుచుఁ బరుతుఁడారా : మీదేవురెట్లు రాగరిగితిని. నింహమమెవని యడిగిన
రందెనసంపి భూలోకమునుండి వదలక్షుడను వీరుని రప్పించుకొంటిమి. ఆరంభా
నింహ వ్యాపముఁ బరిమార్చినని నీ వృత్తాంతము సంక్షేపముగాఁ జెప్పితిమి.
పక్షిసంఘా : పదవక్షుకా : యని యతం బాశ్చర్యపడుచు మమ్ము నీ కలికదత్తఁ
దీసికొనవచ్చు ప్రేమనీ, పేరు నీ కేదలఁడు, నీ కొడుకు గంగలోనికి మడిసెనని
నీవు విచారించుచుండిని. ఆతండున్నతస్థాన ముంకరించెను అని యా కథ
యంత నుఁ జెప్పుచు నామి ముప్పగిసెను సంకోషముతో మమ్మాదరించి నా
హద్దుంపుట్టి యందున్నవారా : ఇందెమి దేసెనని యడిగితి నీ వృత్తాంతమంత
యొంటిప్పి యరండు తెలియక పరుని ప్రారంభున స్థానమచేసి యుండును.
భూలోకమునుజేగరండు. చాణి గ్రమ్మర రప్పించు సుహాయ మరయుచుండెను.
అని చెప్పిన నీ కల్లి యమృతంపునెల్లి మునింగివట్టు దెనంగుడు బోలురాదా. చాని
చేగింబడు రప్పింపుడని బ్రతిమాలికోసినది.

అలా : నీ వట్టి యంత చిన్నవాడారా : మద్దులనారన యని పిలుచు చుం
దిన అని వేషానమాడుచు మే మామెవలన సెంపు పోయి శిర్రాంమున్న చోటి కరి
గితిమి పురి వచ్చితిమి. కామ తెవియు నీవును గనంబుండెను. రిలుపురాదు.
ఏమి నీమెడుము? పరుని లోకమున కడుగు బాగ్యము తొరకక వెనుకకుమరలి యత్త
మమూలం చెప్పి నీవారం గోరుచు నీ మేడలం బనియంటిమి. ఇప్పుడీకి సంఘటితమైన
మీ మా వృత్తాంత మంతయుం చెప్పినది.

అతం ధర్మంతాను రాగముతో విని కలికరూపం బాద నప్పుడే మణి
మంకాచువసుం బోవుటకు వారంక పడుటయు వామ విచారించుచు మనోహరా : నీ
పిచ్చము పోవండు. మా చెల్లిండుందరు నేటి రాత్రికి రాగలరు. వారిం బారి
యూరించి చేపు పోనెడుగాక అని చెప్పిన వరం డిట్లనెను. బాచుడి ? భాచుడి
పిచ్చము కొక్కటియే బాకగా ముందును. నన్ను మీ కంఠరు తెండ్లి యాడుచును
బోరుచుంటి విత్తు వరింపగలను. అని యడిగిన నప్పుడతని నెప్పుడునెట్లనియె.
ముందుడి : ఇక్కడికి నక్కడికిఁ జాల తారకమ్యముఁ గందు. ఇందు లోగమే

ప్రధానము: జాలోగములు లేవు. అక్కడ లోగములు తక్కువ, లోగము లేకున్న లోగతాతరమ్యము గలిగియున్నది. అది అంశము. ఉచితమైనది వెనుక వందని యుపదేశించెను. అంతలో సాయంకాల మగుటయు వా కాలకల్పి మేటిమం తమునుండి విద్యుల్లభిత లోయన లందు వచ్చిచేరి.

నాడు వారికి వడివత్తుల జావులు పడని వృత్తాంతము చెప్పుటయు వారల దరు సంతోషాక్షియము ప్రకటింపుచు వున్నదామంటలు పరిగెట్టి వెలి యింక పిని గదలనీయగూడదు పదలిన పారి పోవునని పరిహాసపరమ రరణలకే వతనమతి గణగి జేసిరి. అతండు వారి కందఱులం జెప్పి ముద్రాంశమునకుఁ బయనమవుచుండు నెప్పుడే యా వార్త తెలిసి ముద్రాంశముడు వాని దీనికొని రమ్మని పరువుర వాగ కుమారులు లంపెను. వెంటనే వడివత్తులండు వారిసెంట నాగ నగరి కరిగి కల్పాంత ములో మన్న తల్లి కడ కేగి యాపంద తాష్యములు గ్రమ్మి అమ్మావచ్చుది. నీ కుమారుల వడివత్తుల వని పలుకుటఁ జరలులులు పడి నమస్కరింపుటయు నాయమ్మ వని సమస్కరిం జేసికొని ముద్దాని యాపంద తాష్యములకే కిరంటు తిరుపుచు "నాయనా: నీవును నేనును సంపాద సాగరంబునందు తిరుగుచుంటిమి. నీవు గం గలోఁబడి నమసితిమి ముఖించెనయద దిప్పటికిని మదలకున్నది గదా నీ చిండువచ్చి వచులకన్యకల నాటంకము ముచ్చి క్రమ్మఁ జూలోకమన కరిగితివట. అందెమి చేసితి" పని యడిగిన తాను శాశ్వతము చేరినది మెదలు వదితుది పఁతు జి"గిగింత యంతయు నెరింగించెను.

అందుఁ దనయమ్మలు సుమతి ప్రమతులు రాజులై మహాన్నత పుని పనుభవించుచున్నారని విని వారి జాత వేడుక పడినది. అంతలో వడుదలెక్కువలు వచకుల టులులుకాల్కారంబు లేపార నా యంకపురమున కడదెంచి తమయభిలాష నయోపానుజి తెరిగిరి. ముద్రాంశమును ప్పే తుని మోక్షము విశేషంబు లగ్నింపుచు వచుల కన్యకలనును వచులగరి జురుత్వం ముగ్ధించి వారి లెంగి గొరుతుని కుమారుని ప్రేరేపించెను.

అతండు తల్లిదండ్రులయొక్క ముచ్చింపుచు సంగీరించినంత ననంత వైపు నములో ముద్రాంశుఁ దొక శత ముహూర్తంబును జుత్తునకు వరుల కన్యకులను బాడ్చిగూడ మహాత్మ్యము గావించెను. వడివత్తులండు నా వరుల కన్యకలలో దివ్య లోగము లావచ్చించుచు దూలోక వృత్తాంతము ముచికికొప్పి లెంబు లందువనింగెను అని యుచుంగిరి పా మిగులుయొ ముద్రాంశము. తనయాయి కథ పై ముద్రాంశం దిట్లు చెప్పించొకంగెను.

పరిచయము

మహావీర్య పంథోగ మంబులను అనుసరించుచు పరిచయమును మిత్రులను
 కలుపుకొని మిత్రులను మునుపటి యుద్ధమున కిట్లు వరింపుచుండ
 నొకనాడు పితృవ్రత వాసింపటి నాయనా : భూలోకములో కళాంబునందును రాజు
 పుత్రులకు జెంది యాది పుత్రులకు గలదును : తెప్పరిచి. మిత్రులు నీ నిమిత్తమే వేరి
 యుండునామనకు. నీ మేనమామలు నీ పుత్రులమృదు వెంటనే రమ్మసిగని తెలిపితివి.
 నీ పుత్రులతోగూడ మరల భూలోకము మాటయే ముదిరితివి. ■ వారందఱి కళాంబ
 పతి నిమిత్తము పెక్కిరువయ్యల గుడిచి యిటుపేక్షించుట తగదు నామను మా యమ్మ
 లు బాధ పడుక గల్గుచున్నది. భూలోకమున కొకసారి పోవుదము వత్తువారయి
 పుత్రులు చెనెన నకుడు హృదయముతో నిర్దియి

అమ్మ : వేపు వద్ది కృతముండవైతిం గదా : రాజ్యపుత్రుల మాట
 యటుండునమ్మ. వాలో నడవటం వెంటి తిరిగి ననుమా : ననుమాన ననుమా ముప్పుడు
 నా కోరిక రాజ్యదంబున వేరియుండును. అయ్యయ్యా : వారిమాట యిండుకయ
 నామము లేక యిండు రిమ్మలోగము లంభించుచుంటి. మిత్రులు గాని వా నైద
 వేపు రాజ్యనా : వారికి జెంది యెను తయరేవోలివే. పాపము కళాంబునందును నాకోరి
 కడవుం పాచ్చికి పెక్కి కృతము యిండుకంపింపితి. రానింజాడకపోవుట మహా పాప
 కము. ఇక వేనియ గురియ నిలువ జాలను. పేదే పోవుచుంటి. నీవు గూడ వచ్చిన
 దమ్ము అనుటయు వామయ : లనువచ్చెదది. ఆ వార్త విని వయనకన్య కలందరును
 పండుగనే ప్రయాణము ముగించిరి.

పరిచయము వారినిర్దియెట తెలుకొని వయనకన్యన నునింగిలేచి
 నూచనంబ గానీవుకలంబు విశ్వనాథుని యాయయము పెరటలో నిలువంబడియుండిరి.
 ఆ సమరా త్రీ సమాహవాను జూచి : మఱి రాజ్యపుత్రులకు వారి మేననున్న యా
 దరకుములలోని రత్నము లొక్కలొక్కరిమి భూలోకై కృత్యమంబును సరిపడునని
 పోగనుచు కృతవర్తి యెవ్వఁడో వత్తెనని తెప్పకొనుచు వారి వెను వెంటఁ దిరుగ
 జొచ్చిరి. వారందరు గంగావదిలో దిగియు లాకి యనేక మహాదానములు
 గాంపింపుచు రోపురే సుఖింపడుచుండిరి. పరిచయంబు ఉండున్న తన
 పుత్రుల వెరకుచుండ వారు వా నైదవ మంతయుం జూచి మరి యెప్పురో యనుకొని
 పోనీరింపరిరి. పరిచయంబు దొకలో వారిం గురుకుల్లి వారిం గొంగలింపుకొనుటయు
 గూడ గూతరము మాటలదే బేరు సెప్పుదముక నడనఁ తెలిసికొనదేక పోయిరి.

మిత్రులను పరిచయము తన వృత్తాంతమంతయుం బ్రచ్చియు గడి కుమారు
 నాచిరి మాకృత్యము సేయించి తమప్రజే వాహనములమీదఁ వారినిర్దియె నెక్కించి

యెరువెడలి తొలుత గొప్పి దినంబులకు బాటివృత్త నగరంబున కరిగెను. అందు విశ్వదత్త యన్నులంగని వారిచే మన్ననల బడసి గొప్పిదినంబులందుండి కాను బడిన బిడ్డ ముంబ్బియు వారికిం జెప్పకొనుచు వానబడినది.

తరువాత పదివత్సరము మాతలదత్త ములకు చతురంగ బంధులతో స్త్రీ సహస్రము సేవింప మ్మితుల గూడుకొని యువకుండి సుర్యవస్తనగరమున కరిగెను. అందు భూర్మికవుండు వారి రాకని విశ్రువాణుకొని భయపడుచు నందరికై మంత్రుల నెదురుపంపించెను. వారు పదివత్సర మార్గమధ్యమ నొ గలిసికొని అతండు కళాభవతి మగందని తెలిసికొని యా వార్త భూర్మికవున తెరింగించిరి. అతండు ఘటకు తొలుతువంస పదివత్సర మృత్యుకాలము వినియున్నవాడగుట బ్రతుకందై సవరివార ముగా వారి కెదురుపోయెను. దేవతాస్త్రిం యలంకార కై భవముమారి యతండు సిగ్గుపడుచు సగరవంబుగా నల్లనిం దోడ్కొనిపోయి విడిదలం బ్రవేశ పెట్టి సత్కు రించెను.

కళాంకవతియొ బలివార కానందించుచు గుమారువెక్కుకొని కమారవతి తోడరా, భర యన్న విడిదలోడింబోయి యతని పాదంబులంబడి వియోగశోక మధినియించుచు బాష్పములంబడి గురిపించినది. అతం గామి వాచరింపుడు గుమారు వెక్కుకొని ముద్రాదుడు దలికి కళాంకవతింబాపి యామె వర్మికమంలయుగ్రమ్మలు తెలియజేసెను. పదబరస్మకలు కళాంకవతివార వినియున్నవారగుట నామింజారి తడియ నొందరాజ్ఞాతి కయంబులకుఁ కిరణంపమరేయియరు నామెక నెమస్కరించి పుత్రు నెత్తుకొని ముద్రాద తొడంగిరి. ఒండొరులువడిన కష్టమంబులంబెప్పకొనురు నా దంపతులు హృదయాను రాగంబుల నెల దింపురు వాటి దినంబెల నుభయగా నెక్కిం దిరి. నురువాడు భూకవుండు సభద్రుని యందు పదివత్సర చరిత్రమంలయు వెలుగు బ్రజులు పడునట్లుపవ్వనించెను.

అందు పదివత్సర రా రాజ్యమందు పదబర్ మధ్యమన కబరవతి దేయ విారకృత్యముల నుగ్గడింపుచు వానింబట్టి తెమ్మన కొందరు వీరభటుల నంపెను. అప్పటికి పుశిందత్త కారరక్తము నొందెను. వారి మనుమఁడే రాజుయ నొలింపు చుండును. వీరభటులుపోయి వానిం బిరసవాఁ డెదిండుటయు వానికిని వీరిని పెద్ద యుద్ధమంబిగినది. అందు రాజభటులే యొకిటియిరి. మరలినచ్చి యా బానిని పరా క్రమంబు పదివత్సర తెరింగించిరి. పదివత్సరము మ్మితులతోఁగూడికొని చతురంగబం పునృకుండుకై వెడలి యా యదవిలో వొకకోట విడసి ముమ్మి తన కుమారముజేసిన కబరనియింటికి వార్త నంపి వారి రప్పించి భావరించుచు పెట్టినయె.

సేపు నుమ్మి గురుతునొద్దిరా ? నీవంస మహాహారమందిన పడివత్సర జ్ఞాపకమున్నరా ? యిది తెప్పినవాడు నెలుగుపాటుతో బాచి సామి : నీక రాజ్య మిక్కిలిది ? అమ్మగారు సేనుముగా నున్నారా ? ఆమెకో గలిసికొందిరా ? అని

యడిగిన నరడు నవ్వును నీ దయయే యామె సేమమునకుఁ గారము లేకున్న నా చేదియ నాదే యెరుకుంలేటిక్కి మడియును అది యట్లుండె. మీ రే తెల్లుస్సనాడు ! దారులు కొట్టుచున్నారా? బలం బిచ్చు చున్నారా? అని యడిగిన వాడు సాహె: నా కప్పుడే గతమిను. నాని మునుముడు రాజుగాఁగందు. నాని కిప్పుడు బదియేండ్లున్నవి. కానా: వాడు బాలంబంతుడు. మొన్న నెవ్వరో రాజురట్టులునెచ్చి తెదరించిన నూరంటే వొప్పగొర్తి జారురేవెను. అనవుడు నవ్వును నరకుం బెట్టెయె.

ఓరి వాడు కలరి కొడుకేనా? అట్లయిన నా కారముండే. నీ కా దిన్నది నా వార రెప్పలేరా? ఆ దిన్నది పేరు: గా మెన్నదియో! యని యడిగిన వాఁ డిట్లనియె. సాహె! జ్ఞాపకము వచ్చినది ఒకప్పుడు మీ వార రెప్పినది. అందు లనే యంర బలవంతుఁ కయ్యెనని మురియుచు నయ్యెనుడు నేగమ యొల్లె వల్లె కరిగి యా వారి కలరి తెరింగిలెను. ఆ యువశీనుకలరి యు: నిం నాని నెంటఁబెట్టుకొని రిల్లంగనటు సేరింప నజీరత్తుడున్న పట కుడిరమున కరుదెంచి పుత్రునితో గూడ నగని యు: గిరంబది వియోగదుఃఖమును ప్రకటించినది. అరండు వారి నూర రీంసుడు నయ్యకని బాలింపే కవకోడు తెదుగువరకుఁ దగుమెల్లకుల నియమించి వారినిల్ల నెంటఁబెట్టుకొని ప్రక్షు: సురప్రసమున కరుదెంచెను. కలరి యు నిల్లార్లును సప్త శతముగా నాకరించారి యామెరేనివ యువతార ముగ్గింపుచు: దద్దయు బ్రేమతో నారి నాదరించిరి.

ఇంతలో మేనమామలు వానితోక ప్పతిక సంపరి అందెట్లున్నది. "తాగినేయో? మాకు రాజ్యశాంఘ లేకన్నను నిది ప్రారణము:గాఁ బనికొన్నది. దీనినే సుఖ ప్రారణమెల్లరు. మేము పెద్దవారమితిమి మాకు సంకలిలేడు ఈ రాజ్యము నకు ప్రాసీయిచ్చితిమి నెంటవేంద్రు రీనిం నైకొని పాలింపుము. నీవు వచ్చిన దివసమే మాకు కపోవనప్రవయోగ దివసము. ఆ ప్పతికం బదికొని మిత్రులతో నాలోచించి భూరికవ్వుడు ఆపు తకుం దగది త్రాజ్యంబు తన కొడుకు పాలింపు మయెను కలరి రాజ్యమునకు కలరికనూరుం దడికారీయనియు నెరుపించి భూరికవ్వున కుం బెప్పి సుతాపాని కుమారరక్షణార్థమై సురప్రసమున ముక్తిగానుంధ నియమించి కలరపుత్రకుని వ్రజకాయ న కప్పగించి సుప్రహస్తుని నెంటఁబెట్టుకొని పాఠశ్రు త నగరమున కరిగి మేనమామవంతు: ద్రాజ్యము స్వీకరించి సుప్రహస్తుని ముక్తిగాఁ జేసికొని భర్మమున ప్రజలం బాలించుచుండెను.

మఱియు కలరియు కళాంకవతియు భూకేశమున దేవేంద్రులకుంధ వతుల కన్యకులు పాతాళమున ప్రేదిగలుగఁజేయ వాడెని ఘోషము లందండువనించి యరండు రెండు దోంబులు పాలించుచుండెను అవి యెరింగించి మఱివిధుడు నవ్వును గోపా: కథా ప్రారంభంబునందెని నీ పడిగిన ప్రక్షుముతర నియమో యెక్కుడ గా

తెప్పవలసివచ్చినది. తెలిసినదియూ : || యడివ పడుస్యము గానిదాసకవి పూర్తి
 చేసిన విషయమంటే యీ కాతా తాపాశ్శయమువలన పాతపాపములున్నవి. అని తెప్ప
 వినీ చాడురముపై జేయిడికొని అహా మహాపాపములు కానిదాసకవిగాక యీ రహస్య
 మెవ్వరు తెప్ప గలదు? అయ్యారే! ఈ సమస్యలను నెంత కఠ పొడమినది.
 నేడు దీని విషయం నా స్వంతము మిక్కిలి యుద్ధాహుతికపై యున్నది. ఇట్లు
 తెప్పలు మిగతాక మొదలు శక్యమాయని పొగడుతు—

చ. మోక్షమర : కాశీనగరముస్థముగొందు మీ తెప్పివాళ్ళక
 య్యసిమిదగలగనెప్పు హృదయం బలరంగమునుండి విశ్వనా
 థుని గనులార! జూతుముకొ దుర్గము మానము లెల్లవాటి ప
 త్తనముల మీద! దోడుముగదా? అక వింతలు తొడగల్గగన్.

క. అని యడిగిన పని యది గో
 పునిమాటల కంటి యింక మూడునెంతలో
 వృష జేరగలము కాశీప
 యనము లేవరపు నమయం బురముక.

అని సెప్పి మణిసిద్ధుల తంజోనితోగూడి గ్రమంబున దదనంతరావ
 సరంబు జేరెను.

రాశీమజిలీకథలు

పదునొకండవభాగము

౨౭౩ వ మజిలీ

బంగారు మూషికముకథ

క. గురవర! యీ వూరిలోనికి

వచ్చితి పిఠకం గవంగ వా యా షోటన్

దిగిది మఱి చెప్పందగు

పరమాశ్చర్యంబు గావఁబడి దెచ్చెటన్.

1.

||. విను తొడయంగడిలో వెం

డిని లేయంబడినతోను పిఠవలంబె నం

దున రక్తచరితమగు తాం

చన మూషిక మొగడి గాఁబ న్నెడుచిమిటన్.

2.

గీ. తొలుక వరకుం దంగడి దులిపి తోను

నొలిపి వాకిట దక్షిణావృంతు బాఁబ

సలిపి పిమ్మట పాఠశ్శ సరదాకరపు

ననుడినము దప్పకుండ నేనది యెరింగి.

3.

ర. ఎలుకను బాఁబ సెద విడేమయ విమ్మపరిచి హరిన్ హరున్

తొలుక భరింతురెంద్రవసు తొంగవలెన్ గృహశుద్ధిభాగము

లొలిచెదఁబెంబి తేలికింబుల ము వేతొక పేతు నేటియే

గోలుగవె తెచ్చుమన్న విని తొలుక మారగ తేరియిటనున్.

4.

౬. తారణమేమో నే నెరుగగా చిరకాంక్షఁబండి దీని మా

నారలు పూసె నుడువ వంశపరంపరగా మదొందయ

సోరుకులాదిదేవతగ మాని యెరుంగము దీని నెప్పు తె

వ్వొనెడినెని నిర్విరోధులంబుగ మారనాశరంబునన్.

5.

క. అని దెప్ప నొరం నడుగంగ

అనియేమిక నయ్యువాడు పైనుండగా

ననిమరలివచ్చివాడను

విసిపింపుడు నేడు శత్రువృత్తి మహాత్మా ।

8.

అని యడిగిన వస్త్రపు నయ్యుతివతి మది ప్రభావంబున చదునంకమరసి
శిరఃకంపన పూర్వకముగా నిట్లు దెప్పబోతంగిను.

ఉత్తరమునందును సుమారధిభువనమునందును పైకొత్తముండు రహా దళయిన
భార్యతోఁ గాపురము సేయుచుండెను. అతం దంకభాగ్యవంతుడు గావలెనను
న్వాయమైన నాణ్యములేని జీవనోపాధికి లోపము లేని యా నీ సంపాదించి కాంక్షింప
సేయుచుండెను. కొన్ని నాళ్ళ కాలభార్య గర్భవతియైనది. అని కుమారు ముద్రావ
లోకన సుఖం బురచింపఁజేయె యతండు నాకలౌక మంకరించెను. జాతులదే వతని
సొమ్ముంక ము నవహరింపఁబడి. అతనిభార్య దీపరాత్రి యెట్లో కృత్యముచేయవలెన
కాదును గడుపుచుండ నొక శుభముపరార్థంబున నామెకు గుహారు దుదయించెను.
వాని యాకారము సులక్షణ లక్షణమై దర్శనీయమై యొప్పుచున్నది. ఆ సాధ్య
దార్శిన్యమునఁ దీరిపంజరముచున్నను వానిశీమియు లోపము లేంక గన్పడి పెంచు
చుండెను. యుక్తకాలమున లక్ష్మిలోచెరి గణితమును లిఖించి లోపగు వదువు వాణిజ్య
మున కుత్సయకముగ భాసి జెప్పించినది.

వానికిఁ గ్రమంబున నిడువర్చినది. ఎన్నినాళ్ళు తల్లి సంపాదించిపెట్టెను ?
ఏదైన కులవృత్తి లేనికొని జీవనము గడుపుచువి యెఱిగినవాడు వానిని మందరింపు
చుండిరి. వాడెప్పుడు నా యోజన వివిషంబుకొనఁడు. అకళాయితనంబున సూరం
తయుఁ దిరుగుచుండును. క్రమంబున యౌవనవిలాసంబు లకని హృదయంబున
నావేళించినవి. అర్థము యాచుకొని పీసముదా దువ్వెరు గన్నులు లిద్దించుచు వైరి
విభారములు ప్రవడింపుచుండును.

ఒకనాఁ డతడు మహాశాశుని యోజయించున కనిగి దేవతారభ్యవము లేదు
వచ్చిన యువకుల సౌందర్యభావరసంబుల వర్ణించుచు నుంచుండఁ దిరుగుచుండెను.
అందరి ముఖమండపమున సాంద్రీకృతక శిశుస్థంభకళంకంబున నొక విద్యారథ
కన్యక విగ్రహము అక్కఱఁ జెక్కఁబడియున్నది. అందు విలువంబడి తదనయన
ముల రీతి పువర్పించుచు నెటునలు యాచి యుండెవ్వరు లేకునిఁ మోహనకములో నా
విగ్రహమును గొఱిగించుకొనియెడు.

అంకకుమారున్లు రాగవతియను విద్యారథకన్యయొక్క యర్చనముగా మహా
కాళనాథు నారాధింప నయ్యాలింపఁబడినకు వచ్చి స్వామి వర్ణించి యా స్పటిక స్తంభ
మునఁ జెక్కఁబడియున్న విద్యారథ కన్యకా విగ్రహము నుజూరి తలయూచుచు విద్యా
మహుడే నందావేళించి యర్చకృత్య విగ్రహించియున్నది.

మదనాంకుః యిట్లు గొగ్గలింది యో విగ్రహము మోము ముద్దుగొనుచుండ నందాసించియున్న విద్యార్థరహస్యత యతః సౌందర్యమునఁ బ్రేరేపించుచు రక్త చంద్రాంశికమగు తనకిరణులు ప్రకటింపుచు వతఃసముగ్ధ గిర్గిడది. ఆతం దగ్గరిపడి యం తవృద్ధి గానక యక్కరము మౌనము చూచి తనూచు నా చేయి గడ్డిగఱ్ఱమునొని యుపి అప్పుడా చిన్నది యంతర్నితయై యుండియే "మహాభాగ! నేనవసారి వేరి నా తస్య క్షమింపుము. నా చేయి విడుపుము." అని పలికిన సతండు నెరగు పడి "నీ నెవ్వరవో కనంబరకుండిని. మాట వివరించుచున్నది. ప్రత్యక్షమై యదా ర్థము తెల్పెతిమేని నున్న చితిదెడఁ లేకున్న ఏడువ"నని తెల్పునయ గుప్తవ సస్య ధీతి నాని యెచుట ప్రత్యక్షమై వెలువంటిడది.

తల్పందర్శనాత్మకములు చూచి భూషణవర్తలు కన్నులకు మినుమిట్ట గొలుప పూరిచివసుండై యొక్కొర త. వనఁ దెలిసి ఎల్లాంశికఁ జూచు చుండును. అప్పుడా కాంతారక్త మరవిక్లిటనియె. "సుందరయదా! వేను విద్యా పయంనను విద్యార్థర చక్రవర్తి కూతురను. నా పేరు రాగవతి యుండు. హిమవన్నగ చార్మ్యంబు నుంలి థువ్వరావతియను పురంబు మా కాపురంబు నేని మహాదేవు నారా సంతతువృత్తమగా నిండు వచ్చితిని. ఈ స్తంభమునకుక్కర కన్యకాహుంబుండు లింకించి యర్హత్యనై యుండు ఎక్కిమెలిరిచి. నీ చా విగ్రహమువే మోహమగ్నమగు చుండఁ గొగ్గలిందికొందివిగదా? త్రీ స్వలావమనంజేసి మదనుని మోహనాస్త్రము పరి వ్రాపుచున్న కన్నుజూచి వేను మోహింతుట యిట్లురనా? ఆ విగ్రహ లేక నిండుగుట నీకుఁ బ్రతిదేయలేకపోయినదని శంకచుచు నాకు కోరిన చిటకంబు నను ర్పించుకొంటి ఈ తవ్య మచ్చింపుమని పేరుకొనుచున్నదాన. ఇది నేతటిన పని కాదు. ఆ విగ్రహము నై నీవు కాపిన యవరాగమవకు మాయా మేను దాని కైపున నుండి నీ తెక్కు మీ దితి ఇత సెంవిమ్ము. పోయినద"నని పలికిన సతండు తదా భోజన రజువుండే గట్టయి మోహావేశమతో నిల్చినయె.

"వండి: నా హృదయము రాగికొని యుండిరిం బోయెదనని మరలికి విడి యుంబ యుదితమగా నున్నది. నన్నుఁ గామాగ్ని పొలుదేసి యేగుటన్యాయమా? నీ విగ్రహగూఢము దేసితినిగదా? పాక్షిగ్రహాజమై పిమ్ముట సతి పరిచి విడిచిపోవుట గలదుగదా?" అనుటయు నా యంతరి యాటనియె. "సుందరయదా! నా దెండును నీ యుండఁ దగిలికొన్నది. కాకున్న మేట్లు లేయదనా? మెమెంకదోము డిరిగి నను చా తితి మా యూవ నేరకున్న మా వాయ దంకింతురు, కావున నే నిండు మనం బాట. నీను నన్నుఁగూడ నరీషమెని మా యూచ రమ్ము. అందు నీ కొర్కిఁ దిమ్మ లాన"నని పలికిన సతం దిట్లనియె.

"శరణః వర్జియన పెద్ది పోయెదమిదికి? మీ వగర మెందున్నదియో నీ నుంబుగుదునా? నన్నుదక యేం చుంబుంబెదవు. ఇష్టమున్న నన్ను వెంట

బెట్టుకొని పోరాదా : నేనెక్కడ ? మీ లోక మెక్కడ ? మమ్మల యెక్కడ ? లాఁకాదా : నీ రక్కసులు నామనమువలె వచ్చినది అని పలికిన వ్యూహి యట్లనియె.

“ - నోహూ : అట్లనరాదు. వార్యపాదకులకు దుర్గమములు లేవు ఎట్టి వానినైన పొందింతును నే నప్పుడు నిన్ను వెలుబెట్టుకొని పోరాదు రాదిలో గొందరు విద్యాధులు వాతోగలిసికొందురు ! వాడతడైన బహుదరుని రాండు, స్థిరసంకల్పులకు దుష్కరము లుండు తప్పకర మ్మ నేను పోయాన్ని నని చెప్పి యాచందలాక్షి యంతరిక్షమున కెగసి కనవగరమున కరిగినది.

మదనాంకుం తానివ్వుది పోయినవంకఁ జూచుచు నా యెమ్మల మిమ్మ రువు కన్నులు : ధ్విన్నట్లుం ! నమ్మాటలం దలంతుకొనుచు రక్తకంఠం మనోహర యర పల్ల సుర్యమధియుంచి మేను గతుపా : నీ : పీ : నేను పట్టి మూర్ఛించెతి. ఇట్లు వానమున నెట్టిదే. పట్టినదెయి విడువరాకపదా ! అయ్యయో : యెంత తెలిసెరకుమ వాకనెతిని. తానె నామం దనురా ము గఁడుగదా ! బేయసలు వదలక గట్టిగా నిర్వృంధించిన గామ గదల్యగలదా : నట్టిప రివెతి ఎక్కడి వృష్ణానాథరివగర . యెట్లు పోగలదు ? అని తలంచుచు నింటికింకోయి యేమియందోదక తదంతమాన సుండ్లె యున్నట్లందువోలే ని డింపక పంవరింపుచుండెను. తల్లి అన్నము దిను ని యెంత ప్రతిమానినను గుడువకయ్యో యతని వలం దింతుచుచి దుష్కము పోకిరిని దిగకుడిచి యంగరక్షలు గావించినది.

అతండు తెల్లవారినకోడనే యెట్లో కుశించి యె ట్తరిం తెప్పక హిమవంర ముతరతిక్కున సుక్కుదని తెలిసినవాడుగుట నటయలుదేరి యే కియో నకుయచు నిట్లు తలంచెను. నన్నాచిన్నది తన తకు రమ్మన్నది నే నందు కోయెన. గమ్మ సానము చేరినం బేదుడుగా లేకున్నదారిలో క్రిుపెదను. ఇంజికదనున్న నీమేని కాళలు పచ్చు బతుకవిచ్చునా ? యెట్లయినను జావుకు సిద్దమే అని తలంచునుఁ రుం నందుకొని యి తరాభిముఖుండె పోవుచుండెను.

దారిలో నట్టివారె దోచినవము చేయుచున్న మువ్వకు యువకులు వానితో గలిసికొనిరి. నలుపురుగుగంపి చివోర బలగు మూలరాదికొనుచు లేక పితేషములం జూచుచు కోవుచుండిరి. ఒకవాడురాదు మ్మేవ్వజనపాలితంగాగు వల్లదనుకోఁ బ్రని శించిరి. అందు వసింపవగిన తావేసి యువముచు పీలింకోవుచుండ బారంగించి యందలి తుకలలు వానె నొకరోట నిలుపబెట్టి మీ రెవ్వరు ? ఎందు వోయెవరు ? హిందువు కీపురము ప్రవేశించినకో నుంక పియరంబియన్నది. ఆ రామ్మిచ్చికరా ? అని యడిగిన అయ్యో ! ఇట్టి విశేషముచెందుచుం జూసలేదే : బంధకును గు రవము లను సుంక ముగాని ప్రసుమ్మంకు సుంకము ? ముకద సిచ్చుట కేమిచ లేదు. ప్పేదినమున కాదినము యాచించి భుండుచుండుచు, అని పలికిన నాచున్నదింగు

తుమ్మలు పడుదు. పడుదు గుడిపించుము మిమ్ము గుడిపించుమని గెరిదికొని
దంపనాదులదికిం దీసికొని పోయిరి.

ఆతం దప్పుడు బారికి. వై విచారించుటకు సమయము కాకుండుటంతేని
కానినె తె పొందెట్లు నియమించెను. తదానంత కడుమ్మలు వారి పాదంబులకు నిగళం
బులం చగించి యో రాత్రి బంటి గృహంబునం బడవైరిరి.

అప్పుడు మహానాంకడు తక్కినవారితో మిత్తులారా మన మీ నిర్బంధ
కునకు వగలుట ప్రయోజనములేదు. అది దైత్యులకు పొమ్ములేక దేశసంధారము
సేయుట కష్టము. నా వలెనే మీరును చిత్రశూన్యులై వర్తిరిరి. కానిండు. అప్పుడు
మనము ఆ పద్విమో చనియగు దుర్గాదేవి నారాధింకము. ఆ యంబు మన కష్టముల
దొరగింప గలదు. ఇంతకన్న వెదొక సాధనములేదని వారితో గూడ నట్టేసి
నిట్లు సుతిందెను.

శ్లో. పవనస్థలం మహాదేవి పాదౌ తే యోవశాంతితః ।

స్మృతికాసురం గ్నా ప్రమోక్షా పవ నమా మ్యహం

పతి కాకన యాలోకౌ మహాషాసురమర్థిని

పరిత్రాయస్వమాం భక్తవక్త్రలే కరణాగతం

7.

అని యనేక ప్రకారంబుల దుర్గాదేవి స్తుతించి నిద్రవోపుటయు నష్టేని
రహస్యంబున వారి పాదంబులందలి నిగళంబుల లీలగాని పరియొప్పుని. అది యెరింగి
వాడు గొలుసుం నడలించుకొని తలుపులు శ్రోసి యీ వంటి యూరురాదీ తెలవాడు
సప్పటికీ బెద్దదూరము పోయిరి. అప్పుడు సహకారులు మదనాంకునితో మిత్తులారా
అయ్యుల రహస్యంక గుఱు దురుష్కులరై వ్యావృత్తయొన్నది. వీరికి దయ్యా సక్త
భావములైవు. మే మిడినబడు మూడుదిక్కులు తిరిగి చూచితిమి. యిట్టి చిక్కు
లన్నకుం బడియుండలేదు. గొప్పగంపము గడచినది. రాత్రియందు బాదీ రాకున్న
మనలను సురదీయించుట నిశ్చయము. రాలు మాకి దిక్కు చూచుట బాలు మరలి
పోవుటయు. నీవుకూడ కమ్ము అని యడిగిన వకం దిట్లనెయి.

నేను హిమవత్సర్వర సౌభాగ్యంబున కడుగవలసియొన్నది. మీరు మర
లిన మరలుదు. నాకు భగవంతుడే తోడు వాగరాదు. అని పలికి చాచిని విడిచి
రాగవలెపోవలదుండె యొక్కరుడే యజరాభిముఖుండై పోవుచుండెను.

మరికొన్ని పయనములు పొగించి పోవుచుండ బారిలో నెలలను పరివ్రాజ
కులు నాసేరి గవంటిరి. వారిజూచి మీ రెందలి వార లెందు బోవుచున్నారన
లెనీమీద భోములన్నియు మానే యిప్పుడు హిమవత్సర్వరమున కవిగురుండిమన
బచ్చిరి. నేను రమ్మలవైతిని. మంచి నహిదానము లభించినది. నన్ను గూడ మీతో
నడచిరి. దిసికొనిపోవని మునాంకుడు తోడునలులు వారలవలించి వానితోగూడ
బోవుచుండిరి. ప్రమంబున పనేక పడినదలంబుల పర్యవశానము మహారాజ్యములు

దాదాపోవును నా బైరాగులు ఒకవాడు సాయంకాలమువఱకు వికస్తయము నడిపిం జేసె
కొనిరి.

దానిని దెప్పంతో దాది యెవ్వరిదేవు నేడువచ్చుడికి మూర్ఖాస్తమయమగు
యందెను. అందులకు వెనుక యెత్తెనునటులు నందొక దానింబడి నడువ ప్రారం
భించిరి. అంతలో గాడ్లవాచాకులు కొందరు కర్రలమోపులు నెట్టిపె బెట్టుకొని వారి
తెడుడువచ్చి వారి పయనము యాచి అమ్మా! పోడివడుచున్నది. మీ పిల్లెక్కడికి
పోవుచున్నాడు. యీ పైన నూశ్రేమియు లేవు. అంతయు మహారాజ్యమే. కొంత
దురములో నొక కూష్మాంధము మూత్రమున్నది. రాత్రియందు బండుకొనిన వాట
సాయము శృంగోత్పాదినీ యను యక్షిణి వచ్చి చంపి తినుచుండును. కావున వెను
కకు మరలుడు. అని దెప్పినమాటలు విని వచ్చెను పల్కివాళ్లు లిట్లనిరి.

ఓహో! మా సామర్థ్య మీ రెయ్యగక యిట్లు నడుస్తావు. మే మందఱి
నంటి నారము కాము ప్రకటనమును నిర్ణయము వ్రాశుం కళ్ళానములలో శయనింతుము.
భూత వేలాకములు నుమ్ముఁ జూచి పోతుపోవును. అందుమా కేమియు రయము
లేరని వలుకగా గాడ్ల వాచాకులు మేము నిజము దెప్పితిమి. తర్వాత మీ కర్మముని
దెప్పి వారవ్వలఁ బోయిరి.

మరదాంతుడింబక వెనుచు స్వామివారా : అందుఁ బ్రమాదమున్నదని
తెప్పించున నందే పోవలయునా? నే డీ వికసా తీరమున వసింపి హైద్రున లేరి
పోవగూడదా? అవచ్చు దా యేడు లిట్లనిరి. మరనానా : ఇందులకు నిన్ను వెను
చుండివా? మే మా శృంగోత్పాదిని శృంగ భంగము చేసి పరితపింపక పోవుదుమా :
సదసద = వింత యేదో చూకముగాక : అని పలికి నాని నొప్పించి అందరు గరిసి
యాదారిం జోయిరి. రెండు క్రోకముల దూరమేగునప్పటికి కూష్మాంధము గనబడి
నది. అందును చుట్టును కొంతదూరము బయలుగా మున్నది. మనస్సుల యెనుకల
రాసులుగా నక్కడక్కడ ప్రోగుబడి యున్నవి. వారందొక ప్రదేశము వాగు చేసికొని
యందు విఘాతజే నుండల మేర్పరచు కొని మరొక కుండము క్రవ్వి యెక్కి వెల్పుచు
రషాసుంకరలయల జపించుచు నిద్రలేక వాయుజిటి యెట్లు వచ్చునో యని నిరీక్షించు
చుండిరి. అర్ధరాత్రవంతః—

సీ. కంకాకమ్మర కరమున భరియించి

యింపుగాదాని బాయించికొనుచు

నెర యశృంగోత్పాదినీ యక్షగామిని

గగనహారమున నక్కడనువచ్చి

కవిపరివ్రాజకులఁ బ్రేరినదృష్టి

హర్షణంతో నాట్యమాచరించి

హంపటస్యాహ పహస్నియతాంశః

కృంగావటన్ మంకరించమం

గి సేయంచంకౌక యతినిషీంచమంశః

దంశగొమ్ములు మోలుచుగ దద్దరిలి

యతుడు వివశాత్కుఁడై లేచి యాఁగియోడి

పతియనయ్యగ్నిఁ దక్క శేఖరమహాద.

అర్ధదగ్గంబున వదలి గాశంబు నయ్యజేయె డి క్షింది వెడియె రెండువరులిపె దృష్టులు వ్యాపింపజేయుచు గివ్వుర పీడి నాల్గము సేయుచు నా మంశ్రంబు లింప వాసిలివి కొమ్ములు మోరిచినవి. యంతలోనొకలు చెలియక లేచి నాకును నాకియోడి యాయగ్ని కుండుమలోఁ జరియెను. సగము తొలివని కరీరము తీసి యడిచి క్షిందివదలి. ఈ రీతి మలుపున నన్యాయము గణక న్యాయము గావించి తప్పాన భక్షణంచున మిల్లి యూరక వాల్కము చేయు చుంజెను.

అప్పుడు మదనాంజుఁడు యంత తన పవీరగ్రంబు లిట్లుగలదని వెలుపుచు అయ్యఁ డొ ధ్ధంబు చూచిని పీరి వెంటవచ్చి యిక్కడ కచ్చుచుంటి. పీరి ప్రగల్భముం జెప్పుచుకొంటి. కాస్త విశ్రేణిలు పాపము పోవందని చెప్పియే యువ్వురు. కాంచు మూడిన నీ చేయిటికి వెండురు? అప్పుడు నాకి దాల్చెల్ల కప్పును? సాధనమే మనియోలో చింపుచుండ నా యడియెత్తిలి నొకలు చెలియక గంతు లిడుచున్న నమయంబున దాని చేతనన్న కంకాకెన్నర తొలి నేంబడినది. అది యెరుంగక యడిచి స్పృహము చేయుచుండ మదనాంజుఁడు తటాకఁ జొయి యా క్షిప్తరం గైకొని యడి వాయించిపట్టు వాయించుచునది పరింప కృంగోత్పాదిమీమంశ్రంబు నిని యొగ్గుచాడగుట తానుగూడ హంపట స్యాహ కృంగావటాదయతాం అని పరింపుచు స్పృహము సేయుచు దవచాపు లా యడిచిపె వ్యాపింప జేసెను. అప్పుడు దానితం గొమ్ములు మోలున నారంభించినవి. మేమ వివశమగు చుండఁ జెలిసికొని అది ప్రాంతయమునఁ గొట్టకొనుచు వాని క్లిపియె.

మహాసత్తా : నీ సాహస మక్కజమైనది. యమ్మంకర పకనంబు విరమింపుము. విరమింపకున్న మేమగుదఁజును. నాడు దానెన్ను కరణబొద్దితి. రక్షింపుమని యడుగుంబున వేడికొవ్వుతి. ద్రోహచారా : నీ దావునకింత వెలరెదవా? ఇతరుం వడియముం పలి ననులిసేయెదవా? నీకున్న భయము వారికేమిటి కుండదు? భుజదయ లేక వెన్న పొంపలు గావించితివో విన్నుఁ జంపిన వాడఁ బుణ్యమేగాని పాపములేదు. నీ వదలే లోకోపకారముగనున పలికిన వదలరు నయ్యుడిచి యిట్లునయె.

మహాసత్తా : నన్నుజంతువు నీకొక యుపకారము గావించెద వినుమా. నీవు దాగవది నమి క్షమి పామన్నగరంబున గడగుచుంటివి. కాలివరులి నీవెన్నాకృతైన నందుఁజోజాలవు. నేనొక రాత్రిలో నీవ్నుండఁ జేర్చగలను నన్నుఁ జంపకు

మని నేడుకొనుటయు విని యతండు సంతసించుచు నట్లు లేయటకు చాచిచే నొట్లు పెట్టించుకొని యమ్ముం క పకవంబు విరమించెను. వెంటనే యా యక్షిణి మరనాంకుని భుజముపై నెక్కించుకొని యాకాశమార్గమున మత్తరముగా బోదొడగినది.

సూర్యోదయమైన తోడనే యొకగిరి కృంగంటున వానిదిరిపి మహాభాగా మాను రాత్రిగాని గగన వందార సామర్థ్యము విశేషముగా నుండదు. మీరి పర్యకమన సాయంత్రాయు వరకు వసించి యిందలి జంబూంబుద్రాగి వంబుంబునభవం ప్పుడు. రాత్రి వర్షపత్యతనే క్రమంబు జనుదెంచి నన్నా పుష్కరావతి దగ్గరంబునకుఁ దీసికొని పోయెద నని జెప్పి యొప్పించి యుత్పదతి నిజనివాసంబున కరిగినది.

మరనాంకుఁడును నందఱును జలాకర తీరంబునకుఁ బోయి జలంబులం బిరిగిరింప పైజీజాద స్వచ్ఛముగా నున్నవి. దోసిరితో నెత్తి విమర్శింప విషమిత ములై యున్నట్లు వినంబడినది. రాగస్థి చిత్త మిట్లేయిండునని తెలివంత నట్లు ఆంతరేణుషములగు నా జలంబుల మనమానముతోఁ గ్రోలక యవ్వల బాబటిమ్మి జలము లబయ్యు నాగిరి కృంగ ప్రదేశమంతయుఁ జూచించి చూచెను. ఒకచో భూమిలో పక్కరాగనులుంవల ముని కాంతు పినుచు రెండు గుండ్రని గోళములు ములు గనంబడినవి. వానిని జూచి యవి యేమియోయని యాలోచింపెను నేటియో సాధకము దెచ్చి క్రవ్వి పై మమ్ము కొంగింఁగంక బ్రతికియున్న కోటి యొకటి యా గోటిలోఁ గనంబడినది. ఇది కంటి గ్రగ్గె యట్లు ప్రకాశించినది.

ఒకఁ విమంజిలో నీ కోటి యేమిటికి రిక్కుకొన్నదియో యని యాలోచించుచుండ నా వానరము నద వాక్యములతో నిట్లనియె. అయ్యో నేను మనుష్యుండ బ్రాహ్మణుండ కోటి నైతిని. నన్నిం భుంకి పైకి తీయును. నా వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెదంగాక యని చేతుకొనిన నకండంబలి పువ్వులలో క్రవ్వి యాగోతినుండ నా కోటిని బై కీడిసెను. యవ్యానర మతని యడుగంటికి నుహాత్మా. నీ తెక్కద సుందీయో దై మమువై వచ్చితిని ఇక బడి దినము రాంపయైన నేను యహలోకమున కరుగవలసిన నాదనె. నీ తొక్కండ వివిజన ప్రదేశమున కెటుల వచ్చితివో వింతగా నున్నది. అది యట్లుండె. నాకుమిక్కిలి యాకలియగు చున్నది. అన్వంఁదోయి యిందలి వంబులందని నిర్ర జలంబులందాని కృష్ణంబునకును. నీ కరంబును దిరకాంమునకు నాకు నీ యాహారము లభించుచున్నది నా పుజ్యవశంబున నీతా త్కూక జలంబులం ద్రాగితిని కొంత వయపి యది పెషహారకములై యున్నవని చెప్పుచు వితనితో గూడ పై భాగంబునకుఁ జరి యిందలి వాధురతకు వంబుల దార్చి వాని కర్పించెనది. ఇరువురు నా వలములందీవరి. ఆందలి జలంబులం గ్రోలి విక్రమింపిన కరువాక మదిసాంకుఁ డిట్లనియె. వానరో కమా. నీవాక్యంబులు విష విచిత్రముగా నున్నవి. పిమ్మ బ్రాహ్మణుండవై యీ మర్కట రూప మెట్లు వహించితివి. నీ వృత్తాంతము చెప్పుచుని యరిగిన యేకం డిట్లు చెప్పఁబొడంగెను. అని

యొరింగించునట్లులే వేమిగిలియెడి. మఱివిధ్యుడు ఏమృత మరయు నిట్లు చెప్పం
కొడంగెను.

228 వ మఱి

చంద్రస్వామికథ

కాశ్మీరంబన సోమస్వామియను బ్రహ్మచోక్తముండు గణుడు. అతడు
వేద వేదాంగముల నెఱిగిన ప్రోథమన వాడుక మదసెను. అతనికి మఱిమియందు
దే నొక్కరుండ కుమారుడువా నుదయించెడి. పుత్రుడా । నాకుఁ బ్రదస్వామి యను
పేరు చెట్టిది. వయసు మీదన తరువాత జరించిన వాదనగుట నా కలిద్రుగులు
కప్పెక్కుడు గానాముగా జెయచుండెరి. బాధ్యమాన నే వేదగోరిన నది లేర్పి యాచ్యు
వాడు. నేను మిక్కిలి భక్తమవి వాడనవి లెప్పుట కిప్పుడు మిక్కిలి హాస్యాస్పదముగా
జూరును. తరిద్రుగులు గావించు రాచవల వలన నాకు ఎవ్వయోమియు నందెనది
కాదు. ఇదిగో లోప్యమిన జ్వరమా వచ్చును. పుష్కమా దూమమిదఁ దలనొప్పి గలు
గును. ఇటుపాటల వలన నా రుజువుయిం బోవును.

ఏడు బ్రతికినంతానా విద్య లేమిదిని యెఱిగిన వారకిం తెప్పచుండుడు.
అట్లు విద్యాగూఢ రహితుండనై యాటపాటలకు నుజుగి యోవనంబున మదవిదంతు
కపుగు మదనా వ్యారంగము నదిష్టింపి తిరుగు చుంటి. అవిసయనిరానమగు
యోమనవిరానముండే నా వేదంపంటి కోటిగొంగురం గూడి వీరులం తిరుగుచుండు.
యోవన వత్తుగు యువతుండు కాచి యువ్విచ్చాచ్యుచుండు. ఈం బాడుచు వాయెట్టి
సౌందర్యవంతుడు లేడని నుండు వంతులం దిరుగుచుండును.

నేనొక నాడు సాయంతాంమునఁ జక్కగా నలంకరించుకొని కున్ముసాగ
జుట్టి లేక జుత్తముల్లి నొయ్యారముగ నొక వీధింబడి పోవుచుండ దొరాంతరమున
గవాక్షము నుండి శ్రీగర్భుడను వరకుని కూతురు వియంవదయను సుందరీరత్నము
నప్పుంజూడవది. వెంటనే తులఁచెల్పాని లారించి విరహాచుండు చుండెను. అదిన్నది
మాహాదత్తుడను వరకుని కార్య. అతని కాపురము మధురాపురము.

శ్రీగర్భుడను లేక లేక కలిగినదగుట నాకన్యకు యోవనోదయమెనను
న కలవారిండి కనుపక కొంతకాలము పుట్టింటే యుంచుకొనెన ఆ వియంవద సన్ను
జూచినది మొదలు విరహవేదము గొట్టుకొనుచు నెట్లో నాపేరు తెలిసికొని యెకదాటె
నొకనాడు నాకడ కనిపెడది కామద్రుకవై యొడలు నుజురియన్న కన్నాదాటిక
పేరుతో దిలిచి రాటువకు పీసికొనిపోయె యటయె.

సొగసుకాదా ; నీ సౌందర్యంబు యువతుల నీ యూర మిక్కిలి భిక్కు
జెట్టుచున్నదిగదా. యిందు శ్రీగర్భుడను వరకుని నీ వెఱింగియే యుండువు. అతనికి
పుత్రాంబునన నీ వియంవద యను కూతురు బుట్టిన విషయము లోకవిదితమి. యాకో

కన్ననీ భువన క మందరియని మీ బోడి కోడెగారకు తెలియజేసేడు. యీ వదుమి భవనీయ లోకానికియ తనూ విలాసములు ఆ దీపదూకరి నన్నివర్షము గానిందిన ము. అది మొదల అప్పుడవరి || రావోకములు లేక కందర్వకల్గి విద్య హృదయయే కలగుచున్నది. వాళామె ప్రాణవస్తువులు. నీ కులం వామలు తెలుగ మింటేసి నీ రూపము కన్నులకు గట్టి క్షుండు తీతవంకము వ్రాసి వా రేదికిచ్చి యిట్టి వానిని దీసికొని రమ్మని యాజ్ఞాపించినది. పదిదినముల నుండి నీ సమి త మీ పల్లవమంతయు వెకకుదు. టి. సేటి! మర్యాదగృహంబున నిమ్మ కొడగంటి. ఆమె హృదయమును రొంగిలిందిన యీ కార మిదిగో చూచుము. అది మునుము వా ర్చిత వంకము వా కిచ్చినది.

ఆ మాట విన్నకోడనే నేనమ్మత హదయంబున మునిగివల్లు సంతోషపారా వార విచార మగుదు. నొకతెలుగుక కొంతసేపు వివశులనే యాహ్వాని ద్దే తుక జాయమాన కడబాధురీతులగు కుసుమ బాయిండు వా కెట్టి యువకాకము గానిందెను. అనితర సౌర్యమగు రమ్మ వస్తువును దెచ్చి వా యొదిలో పెట్టుచున్నాటి. ఇట్టి యాపు తెలిసి గదా? యిది ముదియారు చూచితి. నేను మహాపాతకులక నెత్తి గదా; ఆ కాకరాక్ష వా కొంటె పనికిమెయ్యుతుండ తెలిసికొనలేక పోయితివి. పేరివచ్చుచుండ వందమువా; దుండునా? నీకు ఇదివేల నమస్కారములు కేయ చున్నాను. నీకు కానుకదన నీవు తెప్పినదై వదలవాయను. పంకకము నీ వాకిలి; ఇదియందెడ గార్యములకు నియోగింపుము. అని పలికిన వా చూచి క యిట్టి నయి.

సరసుదా యిప్పుడే వా వెంటిబిమ్మ. అంసంబిన వా కాల కాకసాండు విరహావమున ప్రగులుచున్నది. రా రమ్మని పలికి నమ్మ దుక యింటికి దీసికొని పోయి యొకగదిలో గూర్చుంకబెట్టినది. వయస్య; అప్పుడే వా యోత్సుక్యమిట్టిదని తెప్పకకము గాదు. చూచికలు రేయవములు బ్రహ్మయోగను తేయజాలాడు. ఆ చూచిక వన్నండు; గూర్చుంకబెట్టి యం నతోయి కర్ణాంతాంతర్వ ర్దియగు ప్రేమం వదను గదియలో; అంటియొక్కొంధి వా కకకు దీసికొని వచ్చినది.

ఆ రిచ్చిది నమ్మ; అంచినకోడనే సేగవిడిచి ద్విగున దనహృదయంబునం గం యెనురాగ మంతయుం బ్రకటించుచు వా కనను పూర్వమగు గారాళ్లె ప సౌఖ్య యొసంగినది. త్రిం మీద దండు వెడతెకు లోలైక విశుండుగు మాయండు పంపం బించి యెప్పుక మా యియవరపై లక్షోపలక్షలు విడిచువుల గుప్పించెదను.

మిత్రమా; యిక బై నదెప్పు వంసెవ దేమన్నది? బ్రహ్మనం రోషమగు సంతోష మను భవించుచు వాటి యాపకవర్షయము గదియరాగన వెళ్ళిపోయితి. అట్లు ప్రతిదినము నేనా చూచికయింటిలో సాయంకాంపు వేక ప్రేమంపక అంటియొక్క విహారమునకై యురుగు నెవంబున నవ్వటికి వచ్చుచుండ వయ్యంద అయానతో; అదిమాన ములు గూడుచు నొక గదియలావున వెళ్ళించితి.

అంతలో మాకు తెలుకాలము వచ్చినది. ఎట్టి వారిని దీనములు సమముగా భద్రపర్చగదా : ఒకనాడొ రేడియ క్రిడాప సానమున క్రిందము రేలం గ్రమ్ము తున్నార లిందువులె గన్నుల న్నకవులం గార్యులు వాకిల్లనియె.

మనోహర : మన సంశోషమునకుఁ బ్రతీకార కూర్చుమగు సంకరాయ ముగటి సూరించుచున్నది. మాయతవారి యూరిమండి నెప్పు నొక యంతరమువచ్చి పడి. అందొట్టన్నది. నీ కూకడేని మాకు సంవత్సరములైనది. కంకడనక సెండు బంపించితివి కావు. ఎన్న బాబులు వ్రాసినను నీదిగో యిదిగో యని జరుపుమింటివి. వయసులో మున్న పడుచు దిరకాలము పుట్టిండునుండిన లోకలు సెందింపజూనకు నా కోతుకు మూడు దినములలో ■ యూయ వర్చురున్న బాగు. నెంటవే వానివెంటఁ బ్రయంపద పంపించు మిని మా మామ నా కంద్రికి వ్రాసెను. ఆ బాబు వదువుకొని వా కలిరంధ్రులవాడు మంపుట కమమిందీరి. నే సీక మధురాపురమున కరుగక తప్పరు. మన కంఠంబు యాక బడి దినములు మాత్రమే జరుగము. వేని యిళాండ ప్రకయ మెటల రూటడవో తెలియదు. నిన్ను జూడ నొకనా డనమెను యిళాంకరములె వచ్చుండును. నిన్నుచిదరి మధురాపురంబున క్లుప్త బోవుదురు. ఈ వియోగముల పైట్లు తరింతునని నెక్కి నెక్కి యేయవఁ గొడంగవడి.

ఆ మాలినిసి పిగులపడి ఒకొడ రెయంగక వేలంబడి మార్చిల్లితివి. ఆ పల్లసాడి వాపై పిక్కు చల్లి పేద చేర్చినది. ఎట్టతెంకు లేచి నే వెయంగు రాల్చడ ప్రయసి. నీ వెప్పుడో మృతికొందెదవుగాని ■ మామనిన తోడనే నా కిప్పుడే మరణ మగున్న మగుచున్నట్లున్నది. అనినెడి నిట్టార్చు సిగిరించురు మేనంతయు వేరెక్కఁ జొరలుచుంటి.

మే మిరువురము నొంకొరుం మారదించుకొన లేక నాబోవు విరహమునకుఁ గొగిలించుకొని డురింపుచుండ వా చూచిక మా కడకు వచ్చి మా పరిదేనము విని లుగ్గనియె.

అయ్యో : నేడు కాం ప్రాద్దు పోయినది. ప్రయంపద : యాంపిందిన మీ వాడు కంకింతును. మీకు వేళ తెలియకున్నది. అందులకు బ్రతీకారము రేపాలో రిండుబొంబులగాక. అని మందలిర్చిన ప్రయంపద "సఖి : నీవు మిగుల బాధింతులంపు. మాకే వియోగము తప్పించు నుపాయ మేలేని యాలోచింపక పోయినదో నీకు లండు హత్యలు చుట్టకొన గలవు." అని దానిం బ్రతిమాలుకొన్నది. పదే యాక నెంటవే పేడికి కొమ్మని పలికి యక్కలిసి బంది యెక్కించి యిందెకిం దీసికొని పోయి పుచ్చగింది వచ్చినది.

ఆ మనసాడే వాని పుట్టి యంతయు ముగిసిపోయినట్లు ప్రయంపద మగడు వారింబడివచ్చెను. కాని ప్రయోధనుమహార్తము పడి దీవము రెడముగా నుం

దుకుచే ప్రయోగం చేస్తూ సందుచేసుకొని నా కథకు మచ్చుతుంటెడిది. ప్రయోగం చేసినాడు కాని లాభ్యవంతుడు. పెక్కుంటు పరిణామం సేపింప నాందోజములు గుఱిములు లోనగు వాహనములలో వర్తి మాకు గంటకము గావించెను.

నేను దూతిక యిటువలన తప్పుతప్పుగా శ్రీగర్భుని వార్త తెలిసికొను చుంటిని. అందు కేదేని యంతరాములు కల్పింపుమని చూతకం బ్రార్థించుచుంటిని. దూతిక బృహస్పతి కన్న జాం తెలిగిరి. రెండుదినము లాగాను మంత్రయోగ తిరిగి యొకనాడు పాపంకాయమును నాకథకు వచ్చి మందహాసము గావించుచు నిట్లనియె.

వల్లరస్వామి : నీ యదృష్టము చలించినది. మంచి పాథవ మొకటి సంపాదించుకొని వచ్చితిని. మీ పుణ్యము వలన నీ యూరి రేచాయములోనక మొమ్మ నొక యొగిని వచ్చినది. అది ప్రభావము నిని, రాక్షసులలోయి మాడ దినము రామి కాళ్ళ పిసికితిని. అమెకు నా యొక గుఱికము కలిగినది. నీమేమి గోరి నన్నట్లు సేపించు చుంటివి అని యడిగినది. బాప్తన నెవ్వరు లేమింకేసి రెండురేకులం కోడింది మీ యిరువుర యనురాగ ప్రకారం బందయు నెరింగింది యిప్పుడు తలవ్వించిన వియో గోష్ఠదంపిని తెలిసి దీనిం దప్పించు నుపాయము సేవ్వమని పేరికితిని.

నా మాటపని యాయొగిని పక్కన నవ్వినది. అదియ నీ కోరిక ! భుమి లోక ప్రవ తియ్యలేదే. దాని వింటింపరాదు. అది పరిశీయించుక యాలోచించి యోసి యిప్పుడు నేను నీకు రెండు మూలికం విచ్చెద. వాని రాయెత్తులో గర్భింపుము. ఒక దానిం గర్భన మనుష్యుడు కోడియగును. రెండవ దానిం గర్భన కోడి మనుష్యుడగును. దీనిం బట్టి మీరు కార్య పాథవమాలోచించుకొనుడు. పో హొమ్మని పరిశీయ రెండు వేరులు నాకిచ్చి యింపినది.

ఇప్పుడే ఎకొకటిగర్భ నన్ను కోడి జేసి యా వాతి వెంజనంపెద ఆదియఁ దన కిష్టము వచ్చినప్పుడు రెండవదేయ గట్ట విమ్ముఁ బయలుపం జేసి నీకో గడించుకాక. ఈ యుపాయ మపాయ రహిత మగునది యగునా కాదా ? అనిపలికెన నే నెగర గణువెది యిట్లంది. బోటి : నీదోరి లోకోపకార పాఠము బంజరబట్టిలో వసుందర నిలువంబడి యున్నది. నీ యుపాయము వలన మేము నిరాటంకముగా సుఖించుము. అని రానికొ జేయవలసిన విధానముంకయు బోరిందికిని.

ఆ మరునాడే ప్రయాణ దివసమగుట శ్రీగర్భుండు మారు బంధులతో నేటిది గుఱిములలో నిడుకడి యాందోజములతో వెంటేని వీని రీతాంధరము తెన్ని యేని సమహృద్ధి యభ్యుత్థమగు సారి పెట్టి కూతు వత్తవారిండ్లకునుపుటకుఁ బ్రయాణ సన్నాహము గావించెను.

ఇంతలో చూతక నమ్మఁ గోరింటేసి దుఃఖుఁడై నొక్కింటికొని వచ్చిరు గార్చును శ్రీగర్భునొద్దకుం పిసికొనిపోయి ఆహ్వా : నా సుఖకాలి విడిచి వే నెర్పఁడు

గదియ యొందలేదు. ఇప్పు కత్తవారింటికి రోవుచున్నది. దీనివెంట బోవుదనున్న నాకు గొన్న యాటంకములు గలిగియున్నవి. మేచివపురము నీ నానరమును నమన ప్రేమతో జెందితిమి. అది మాకు బ్రాహ్మరమైన క్రిష్ణకమై యున్నది. కావున నాకు మాడగా దీనిని వాప్రాణనని కర్పించుచున్నాను. దీనిని బలియముగా నాచారాదికములిచ్చి సంరక్షింపుమని యలునితో జెప్పవలయు. అని శ్రీ గర్భునకుం బప్పుటయు నశంకు బ్రాంతమునఁ బల్లకి యెక్కియున్న ప్రియంవదగకు మమ్ముఁ దీసికొనిపోయి దూకిన మాటలు అప్పుడు వివ గూఢునకుం జెప్పెను.

దూకినయఁ బ్రాణసఖి యప్పుడు నితో వేరాజాంకున్నాను. కొంతి దినము లలో పెచ్చి కలుగుగోనియెను. వీపు తల్లిరంధ్రమున గళంకములేమంద మెరుకువతో సత్కారింబ గాపురము లేయవలయు నీ శింఘ రోకులు విసరిండునట్లు పెండ్లిగ పంపి. ఇదిగో మన ప్రాణంబువు విచ్చిల్లెను నీ కర్పించుచున్నాను. దీని నాకు సమముగా జూచి క్రిందిపెట్టించుము. అది నీ కడమిడిగి వర్తింపఁగలదు. అని బప్పి నన్నా వల్లకితో గూర్చుండనెట్టివరి అప్పు కమ్మత్తియ నన్నోడిరో గూర్చుండ బట్టుకొని ముద్దురాదుమంద ఆ ఆవలకు కోరిం గూర్చుండ బెట్టుకొనరాదు. అది యమంగళమని పురోహిత బ్రాహ్మణుడు సెప్ప శ్రీ గర్భుండు జామాకములిరి కమ్మతనదేకం బెట్టులు అది సాకూతునకు శ్రీవక్తమైయున్నది. దీనిని బలియముగా దీసికొనిపోయి కాపాడుమందుము. అది బెప్పి యెప్పగించుటయు సప్తకా వరాహ దక్షుడు ప్రత్యేక మొక పరిరాలకుని నియమించి వన్నతన భుజముపై నెక్కించి దీని క్రొస రమ్మని నియమించెను.

స్త్రీం మాయలు కలంకమైనవం దిలియపుగదా. అంతలో బ్రమాణ సమయమగుటయు బండుగట్టి గుఱుముంబోలి యాంబోకము తెక్కించి మంగళ వాద్యములతో బయలుదేరిరి. నన్నొక కృత్యుడు భుజముపై నెక్కించుకొని వారి నడుమ నడుచుచుంజెను అట్లు నాగయారు దినమూల ప్రయాణము సాగినది.

అకనాడు మర్కట పురదర్శనదండైన మహారాజ్య మధ్యముండి నడచు దురద సంపరి కోతురగుంపులు నమ్మఁ జూచి యదేమి బోధయో సుఖముగావచ్చి పూగ్యులనృక తుత్వంబుమతోలి నమ్మెత్తుకొని వరుణుడున్న పరివారకునిం బాట్టుకొని రిప్పించిపెని బాపు. కింకిరారములు సేయుచు నమ్మగఁబడునట్లునయ బాడు తోడివారిం గేలుకెట్టెను. అప్పుటికా పరివారమందయు కొంతె మెదముగా బోయి ఓచి వానితేలు విని వెనుకటివారలు కొందరమాత్రము వచ్చి దుర్భుక్షులతో నా క్రోధిగుంపులం నెదరెంచిరి కాని యవి వానిండ్లకెట్లక యా పరిరాలకుని కడఁబెచ్చి నుండును.

అందులకు వాడు బాధమును నమ్మబడినట్లెట్టి బాధిష్టం బుచియెను. పిమ్మట నా యవస్థ యేమని చెప్పుదును. అది వామెడి విప్రమునకు నీకీ పక్కనే

గొడి గోళతోడి పప్పుఁ బ్రాచారమున జేసివని, అంతలో తొడివడదీగని లేకున్న నన్ను అంపనంపవడే. దీకటిలో గోడలకుఁ గన్నులుగవలెండవు. వేమ మూర్ఖులకి బోయితిని. ఎక్కడ కోతులక్కడనే యుడిగివని. నాకు రాత్రి రెండు యామములకు మెంకువ వచ్చినది. పూర్వము నానాపరీక్షలందు జేసి భగవద్భావము లేసితిని.

కర్మసూత్రముమీఱుననో యెందువలనో నా కప్పుకెందుక లెంచు కలిగినది. అప్పుడు మెల్ల మెల్లగా నా కోరి గుంపులు దప్పించుకొని నదియరు దెల్ల పాననప్పటికి కా యరణ్యము దాటి వెటోయడమిలోఁ ప్రవేశించితిని. అంతరి ఫలములుజీవి కొంతసకత్తము గలుగవలెనుంటి మేటియొక యుదికిఁజేయి బోయి క్రమమున ననేకారణ్యములుదాటి చివర కీకొంఠకారము చేరితిని.

అవః! ప్రియంవదయు లభించినదికాదు. మనుష్యరూపముదోయి కోరి నయితిని. స్వగ్రామము విడిచి యరణ్యము పొందుతిని. పాదరాశీకృత్ క్రిమవలన నిప్పు యాడుములు గలిగినవి. ఇట్టి నాకు భగవంతుడు ఒడ్డిజెప్పినని రెండు వాయించుకొనుదు భగవంతుని స్మరించుదు నెందు గొప్పదివలెను. వసిందితిని. అంత దీరో విభవక దైవము మేటియొక యావధ నాకుఁ గలుగజేసెను.

ఒకసాఁ దొక యదవియేనుభవచ్చి మమ్ము జలుకొని మీదాం కన్నులే దడువలెన నీ జంఠాలమధ్యమున వచ్చుదగఁ బ్రోక్కెనది. అప్పుడు కుంతవ్యకదే వియమింపఁబడినది కాశీయ నేటియో దేవక వచ్చి నమ్ము కావకుంక రక్షించెనది. నేసిందు క్రొక్కబరియొ జామి యప్పుకప్పుకు తెలిచి వచ్చుచుండ దైవమును ద్యానించుచుండు. ఖుత్తిపాదులు నాకుఁ రెలియలేదు. అట్లు జరిగి యెన్నిదినము లైనదో గ్రహింపఁజాలము.

పుట్టాత్మా! యాటి సీతిలోవచ్చి వచ్చుద్దరించెని. నీ రేయి తగిలిన తోడనే నాకు స్మృతి కలిగినది. నీ పుణ్యమువలన బ్రతికితిని. ఇదియే నా పృథ్వాం తము. తండ్రి! నీ వెవ్వడవు? మనుష్య సందాకరణముగని నీ యరణ్యమున తెట్లు వచ్చితిని? నీ పృథ్వాంతము జెప్పునుని యడిగిన మరవాసులం ధిల్లయె.

మనుష్యాః మనమివపురము మిత్రులమైతిమి. నా పృథ్వాంతముగూడ కొంత నీ యుదంతమునే పోలియున్నది. నీ వలెనే స్త్రీ కర్తవ్యములైన శిష్యములు ఖగ్గనశనిందితిని. దైవకృపచే మరణము దాటివది. యుడిలో ప్రహరణున నిందువచ్చితి నని తన కథియంతయు జెప్పెను.

నార నని కోఁడొగనున్న చంద్రబాహు ముక్కుపై ప్రతిభుగోనుదు నారా! నా వెలనే పిచ్చుకుఁ దేవయ ముందును వలెల మెందుచుండునీ : ప్రియు, శ్రీయు, నివ్వలియెదంగూడ దరముగా నులపవు. సంజవరి మదిదాగిదాల్చియుండును. వదివరి కుదిరాళయులులై, భుజంగిపరె యనిశ్వాసములై, మెఱపువలె చంద్రంములై

యొప్పుచుండును. అయ్యో : ఆ విద్యార్థరకస్థక నీయం దాక్షణము సకయోగం గావచ్చును. ఆ యమరాగము స్థిరముగా వుండునని కలంచును. పాపము నీవామి కొలను వకరానిజప్తములంటి పోవుచుంటివి. ఆ వారి నజాతి వురువుని విడిచి పెర యాతిని నీయం దమరాగవతియె యుండువా ? తాదా : కింపాకలంకర్యము విపాక పరిసరము నైన శ్రీ నిమిత్తక ప్రయోగముల విడువుము. నీరా విద్యార్థరపురమున రుగవరాదు. యోజ్యోగందమెక్కి. రేవు మీ పురంబునకుం బొమ్ము. మిత్రుడా : నా మాగు వినుము. మేమ నీ కలనే మిత్రునిమాట వినుక యాన్ని యాడుములం గుడిది తిని. వినుము.

భవకర్మ కథ

పీయంబరయలని నాకుగల యమరాగముంకయు వాకనాడు నాకు విగ్రహము భవకర్మ యమరాగవతిః జెప్పికొని కోతనై వే నవ్వు బా వాతి వెంట బోవు చుంటిని. రహస్యముగా వానికి తెలియజేసితిని. నన్నుకాదు మందలించుచు పట్టించు.

తమ్ముడా : నీవు శ్రీ లిలదోషయలెడుగవవు. మిక్కిలి వలవలమైనది. దుర్లభమైనది. నీవు శ్రీ వనదవు కాకుమా : అయ్యో : నీవు కోతనై యా వాతి వెంట నడుగుచుంటివా : అంకంకం నీవమె దెవంగందా ! పోవండు. రూపము మార్చు కొనుము. లష్టపదయెదవు. వాకిం దమకవము రాగలదు. శ్రీయంబ వే పదిన కష్ట ములు చెప్పెద వినుము.

రః కాపురమంటే యొక పుండరమైన శ్రీ కలదు. దాని పొందకము వగవారిర్చుయివ్వుది. నాకును దానికిని దైవయత్నమున సంయోగము కలిగి నది. మా యమరాగము లిట్టివి దెప్పుకొందు. మనము చూచుకున్న నియమలేక పోవువారము. అట్లు కొన్ని దినములు గడచినవి. ఒకనాడు వా శేమిటికో దానిపై గోపన. వచ్చిన. బ్రాహ్మణులను వేలితోబాగపై గొట్టితిని. అంక మా కమునకే యో క్తూరిక్కూలు సహించక పండ్లు కొరుకును వోరే. మూర్ఖుడా ! నన్ను || పెండ్లా మునుజేంటిరా ? ఇట్లు గొట్టితివేమి ! ఇదివరకు నీవంటివాం దెంబరెరనుకొంటివి : ఇక బుద్ధిగలిగి యుండుము. నీ పాట్లు చూచుకొందువూక యేని దుర్బాషలాడి నది. నేను నీగుపక యేమియు అయక నేక యూరకుంటి.

మనుషూడు వాతో నవ్వుచు జరిహానవవవమరానియాడి నా పిదరో వేలియొ క్రాడుగట్టెడి. వెంటనే నేనొక యెద్దునెతిని. అది నన్నొక సంకకుఁ బోయిపోనపోయి పవవుల వరకుం కమ్మివేసివదో వాండ్లు వాపై గోనెలవైచి మోయించుచు సంకలంకం దిప్పుచుంటిది. కొన్ని దినము లట్టి కష్టములు నే నను భవించితిని. ఆ కాపురంబువనే అంధమారకయను యోగిని కలదు. నేనా గోనెని

మోసికొని పోవుచుండ నొకనాడు చాలిలో నన్నామె చూచినది నాచుం బామెకు నిర్దేశకముగా వయగలిగినది. నా కెంతకున్నచో చూచుచు గురుకెడిగినా మెడలో నున్న మూత్రక రాగి త్రెంచిపోకవైరినది అప్పుడు మేం యదా పరకము పురుషుడ నైతి. గొప్ప వర్తకుఁడు నవ్వుండుగానక పరికపించుచు దరయొడ్డు పొరిపోయినదని నలుదెసలకు వెదకఁజేసెను.

ఏమిట నేనా బంధమోదనికకు నమస్కరించుచు వెళ్ళగా నుండిరిని. నన్నామె వెంటబెట్టుకొని మాటలాడుచు రోవుచుండ దైవమత్తునున నొకకోట నాకా సోమిర యెరుపఁజెనెడి. అది నన్ను జూచి కన్ను రెణ్ణతేయచు బంధమోదనికతోఁ జాపి. నీ వికల పుంశక్యము వదలింఁచిరా? మీకు నా యెడ మిక్కిలి యపార వియ్యోజ్ఞా జాలియ్యు. జండులకు నీవుగూడ వల నునకవలెకున్నాక? అని పలికి యా సోమిర యవ్వరికిఁ బోయెనది.

బంధమోదనిక దానివర్క రెధంగినదగుని తత్పరీక్షారమాలించింపి నాతో నిట్టి నయి. ఓహూ! ఇది మహా క్రూరాత్మనాదు. పెక్కుతంజము రెఁంగినది. రేపటి యెత్తొండున్నె మా యుండికపచ్చి నమ్ముఁ జంపుటకు యెట్టించును. నే నప్పుడు నల్లగుచ్చిన్ బి రానితోఁ గలియఁ జనుదును. అప్పుడు మాకు పెద్దజగరము జరుగును. మీ మొదలయందు జయంపఁ జాదము. నీవు బరపాటివై మా యుండిక రమ్ము. నేనా సంజరేననపుడు కత్తితో రా పొదముల వరుసము. ఇదియే నీవు లేయఁ దగినదని తెప్పి తనయిల్లు గురుకురెప్పి యుంపెనది.

నేనా రాత్రియెల్ల సైద్రలోక భాగించుచు నెట్టి తేలకుఁ రెల్లవాచ్చికిషి మనునాడది రెప్పినవేళకు రాని యుండికిఁ బోయితిని. అప్పుడే రెండు గుచ్చిము లకుఁ బోల్చి బరుగుచుండెను. వేరు వేరి యుండి, నల్లగుచ్చియ నలిగించినతోడనే కత్తిలే నెల్లగుచ్చిముఖాభ్యునకివైరితిని. అది నేలయిగినది. వెంటనే బంధ మోదనిక దానిపైఁబడి కలది కలది తప్పి తప్పి గడియతో మడియఁజేసినది.

అప్పుడు నేను తిక్కగవ్వభయము విడిచి యా యోగిని పొందఁబంపం బట్టు కొని కృతజ్ఞత దెల్పుచు నుండితిని. అమె మమ్మఁజూచి ఓహూ! నీ వెన్నడును పరస్త్రి సంగమమునకు బ్రయత్నింపరుము. ఇప్పుడున్న వెలిపైఁ బెట్టుకొని నంతలో నరగఁ బ్రొక్కుదును. జాగ్రతగామని రాకు బోయిందది. అది మెడలు పరస్త్రి న్న భయపడుచుండుచు కాకినీ జాలిం జూచిన దరికిజేరకుండును. మిక్కిలఁదా! నీవు బాల ప్రమాదమైనవని జేయుచున్నావు. పియంపద కాకినీ నలుబాదని తెలియ దున్నది. రాకెంతఁ బోవుచున్నావు. ఎవ్వరో కోపమువర్చి నమ్మ బలికపించక మానకు. తమ్మునా పోవండు. అని బ్రతిమాలుకొని రెప్పెను.

అతని నీతివదనములు నా మది కప్పుడేయి ము నెక్కినవికావు. ఇంతా సత్పరిక్షలు పాటుమాట మన్నెంతురా? పియంపద యుద్ధిదాదు. మా స్నేహము

ఏదేమి తెలియను? గదియ నున్ను తాడును ప్రాచుర్యము విడువ గలదు. నే నామి పెండ్ల బోవక మానను. అనవుడు నీ కర్మము నే నేమి చేయుదును. నా వలెనే కష్టము లనుభవించగలవు. తరువాత నీకే తెలియ గలదు. అని పలికి వాడమ్మలు తోయెను.

నాని మాటలు వినినందులకు వంతుమధురమింపుచున్నాను. మరనాంకా నీవును రాగవతినిగలిపి పెద్దదూరము వచ్చితివి. ఆ విద్యార్థర కన్యక గీతకాలము నీ మాట భాషక ముందునా? నీ వంతు పోయెను. తరువాత నీ విత్త ముపరిపరిన మద నాంకుఁ డిట్లంటె.

మిత్రుడా! నీ వనినమాట వాస్తవమే కాని యాంతుక దారకమ్యము పవ రింపవలసి యున్నది. పరిపదమగు విద్యార్థర కులంబున జనించి దేవకాంతు శ్రీవర భోహము లేయనా ఆది ఘంకరికాదు. నన్నుఁ బెండ్లి యాడు కలంపుతో రమ్మమను. ఇంత దూరము రానే వచ్చితినిగదా? అందుంటేయి. యదియుం బరికింది వచ్చెదంగాని అని చెప్పి వాని నొప్పించెను. అట్లు వారు మాటాడుకొనుచుండగనే సాయంకాలమైనది. కుమారాంకువకు పితమిత్రేయువాడుం బోలి మిత్రుడు పశ్చిమగిరి సానువుల సలంకరించెను. పీకటలు పలుమురాలు వ్యాపించినవి. యక్షిణి దేవతాక కొడుకుడుచుచుండెను. అని తలంపు చుండగనే కృంగోత్పాదిన యెట్లోడి కడుదెంచినది

ఆమెంజూచి మరవాంకుడు మరియూరు యామి భుజిపిక్కి పోవుచుండ మర్కటము మి తుడా! నీ వనుగురుండివి. ఒకదినము గలిసికొనినను మనస్సేహము ద్భవమైనది. దేవతా శ్రీ వ్యామోహమునందుకి నన్ను మనుషకమునమి ప్లియిన నాయా రూపుపోవు మసాదు మారోలంప వంతుడని కోరుటయు నతం బొప్పు కొనియెను.

ఆ యక్షిణి యతని భుజముం నెక్కించుకొని గగన మార్గంబున నక రాత్రునకుఁ బుష్కరావళి వగరంబునకుం దీసికొనిపోయి తానొక్కొక్క వసుంధన దింపి జ్ఞానంబున రాగవతి మున్న వెల నిలిచి. తని నిల్చియుచున్న యమ్మింపు తోడివి లేచి యట్లనియె.

రాగవతి! వేను మరనాంకుని పకరాచును. నా పేరు కృంగోత్పాదిన యందు. నే నతనిలే జ్ఞానంబున వాని నెందు మోచుకొని వచ్చితి. దీనినియం దోలలో నున్నాడు. నీ చెప్పరో యజ్ఞుని వగరంబునకదిగి వాని నెందు రమ్మంటి న్దు కదా! ఆ వార్త నీకుఁ జెప్పమనియె. ఏమందువనవుడు నా యావళి స్పృశి నలినయాయురు బోలా! వాడు ఏరువక యంతరూరము వచ్చెనో! రాని సామర్థ్య మక్కఱ మెవడియే. అని పలుకుచు నోరు తెరుచుకుంగ రానెంట నా తోటగినికే బోయినది. యక్షిణి యతనిని రాగవతిని జూపుచు మరనాంకా! యాదిగో రాగవతి.

నే జెప్పినమాట తెలియకు కొంటికదా ? తెల్లవాడునున్నది. అనే ఏదో నిండుంకదాదు. పోవలయును అజ్ఞులున్నది వరికి మా యీతటి నిజానాయకుని కరిగినది.

రాగవతియుఁ జరకాం దిద్దనలయవకుంగల యోత్సుకయుఁ బ్రకటింపురు గాధాలింగనము జేసుకొని మెప్పిలిగా నున్నానింపినది. ఆప్య ధకనికి దారిలోఁబడిన యాడుములన్నీయుఁ మున్న గలిగినవి. రాగవతి మునుపకు సంపర్కము తలిదండ్రు లొసగిన పెందలించుకొని వెలుతురు విద్యాలలంబున నక్షత్రలో నొక గృహము నిర్మించి యెరు మఁ తెలియకుండఁ గొప్పి దివంబు లక్షనతో గలియుతుండెను.

ఒకనాఁడు రాగవతితో నరండు మర్కట మృతాంతము జెప్పి యతని మనస్సుఁ జేయు సామర్థ్యము నీకుఁ గలదాయని యడిగెను. ఆ జన్మని నవ్వెరు కాకు దానినాడు లచ్చిలులు చేయుచుండును. మేమది దేయజాలమని వరికిన నరండు పోనిమ్ము. నా మి తుఁడు నా సిమెకమై వరికెంచుచుండును. నన్నొకపారి యచ్చటికిఁ దీసికొని పోవంగలవా ? అని యడిగెన నవ్వకఁది యిట్లనెయి.

మదనాంకా : ఉల్లాసిని అవతరిచి విద్యలు రెండు నీ కుపదేశించెద-
వానివలన నీకుఁ గగనసంధానకైఁ గలుగగలదు. రానంటియ నత్తున్నాక. అని
రెప్పియ విద్య లుపదేశించిది తప్పచిమలన నొకనాఁ ఁకఁడు గగనమార్గంబున
మర్కటకృంగమున కరిగెను అందు మి తునింజాని గాధాలింగనము జేసికొని
వయస్యా : సేతుముగా నుండివా ? మీ దయవలన మేమరాగవతితోఁ గలిసికొంటి,
దివ్యలోకము లనుభవించుచుంటి. ఆ పాల్గొని నొంకరకు మిట్టిదని చెప్పజాలను,
రానిం జానిన కన్నులతో మునుపకుని జూచిన వేదాల్లక మానదు. కామరసలె
మోసము చేయినంటిది. అట్టిదైన నాకి యుత్సవవిద్య నుపదేశించునా ? నీ విషయ
మంతయుం జెప్పితిని. జాలిపడివది. అవి కా వనదవించిన నొక్కము లన్నియు
దెలియజేసి యతని పంకోష సముద్రములో ముండెను. అని యెరింగించు
నవ్వటికి నేక మిగిలినది. మదినిట్లు దవ్వలికత పై మఱియొం దిట్లు రెప్ప
దొంగెను.

27కి వ మఱిలి

కం. విద్యుచ్ఛవలలు ప్రమథలు

నద్యః ప్రమదప్రవర్ విదాళింపంగ యో

షిక్షోగము సంకలమగు

విద్యారర కన్యలైన తెలుపురైనన్.

9.

రాగవతి మదనాంకఁ కరిగిననాటి సాయం లమునఁ దలచుంటికినే దం
పిప్పి కొనగోళ్ళ నారవైపురు నిండియుంకలి రత్న వేడిక ప్రక్షిన్నున్న గుప్పచూచికి.
రెట్లు కిందఁ గూర్చుండి వరికింపు రుండెను. అంతలో రాఁభంజరుఁడను విద్యారర

కుమారుఁ డాదారింబోవును నా పూత్రోణింజారి మోహబరవనంబై తనవిద్యగే ఁదగు
దంబమున ను రెలిసికొ నమీషమున కిరిగెను. అక్కరికియు నాని చక్కదనమున
రక్కఱవడుచు నెత్తిలేచి సిగ్గున దంపండుకొని రోపలంకింయి కలుపు సగము వైచి
గొని చూచుచుండెను.

అతఁడును చొరవలేసి యెత్తెనవదరిరిగి తయచిఁ ననుఁజారి రోపలి
దేలితిని? నేను మీ కులమునాఁడనే. చమయోవ్యసంబగు మనుష్యుఁడనాను. నీ
సల్లి చక్కదనము గలిగియు విద్యారథ కన్యవయ్యు సామాన్యమానవుని వరించితి
మని తలసికొని నమ్మునునామంపవచ్చితిని. మనలాతికెల్ల నవభ్యాతిఁ దెచ్చితినిగాఁ
అయ్యుమా. భూరోపమర మనరోపమేర వారివేరక లేర మనవేరకలేర. నీఁ
సింహము నుక్కిను లేవల్లెల్లువ్వుది. పిత్తుకోపవ వే విద్యారథకుమారుఁ రమమతింప
కుండరిని; సమ్ముఁజూచిన నేవ్వండు పంపకుండును? నా నువను మోహవిభో మెనడి
నా విచ్చుటే నీ వృత్తాంతము తెలిసికొంటి. ఇప్పుడైన నాపవరలుము. ఇష్టమైవరో
నే నమ్ము వివాహమాడెద. నా కిదివకలెచ్చుచు నెచ్చలేదు. సమ్ముఁజూర వేరుక
గలుగుచున్నది. అపరికిన వెని యక్కరికి యాత్మగతంబున నీటు తలఁచెను.

ఈరకఁగివల్లు నేను విద్యారథకన్యనై నీరుఁడగు మనుష్యుఁకుమారుని
వరించి ప్రమాదమి దేసితిని. ఆ మాత్రపు చక్కనినాని విద్యారథకులంబున లేరా?
స్త్రీ చిత్రమనిన నెట్లేముండును. కానమ్ము. గతిమునకు వగననేని. ఈ కుమారుఁడు
మాచున మేరియవ్వుచాడు. వీని మాటలు కర్తరసాయనముగా మన్నవి. వాడు నా
మారు బుద్ధి కల్దెనా? బొమ్మనినం రో కేమిదేయను. కప్పుడు నీనిం బర్చిగహం
దులయే యెప్పు ఁని తలంపుచు వేడుకయాపులు వానిపై వ్యాపింప జేయుదు
ననినీయి.

రాగరంజనా : నీ వనివల్లు నేను కప్పుపనియే దేసితిని. అప్పుటి పరిస్థితుఁ
ననుసరించి యెట్లవలెనని నెచ్చినది. ఇనిమ్ము. వెల్పుంతు. బాగువ సుంపర్కదోషము
లేదనరా. మీ మాటలచే వాని విడిచితిని. నమ్ము. బాధ్యుగా స్వీకరింపుము.
అంబరించితినిని పరికినది. అప్పుడినువును నొంటోయల కంఠములలోఁ బెచ్చ
మీలింబు వైచికొని గాంధర్వవీరిం బెండ్లియాడిర. ఏమ్ముట వారిపై కంఠారి పుచ్చ
రామివల్లు గురిపించెను. ఇరువురం గలిసికొని వివాహముంతో గ్రహించిరి.

నాఁటిక్కరికి మిఁతువొద్దనుండి మదనాంకుఁ డిందికివచ్చెను. తలుపులు
ఁజూరులచి యున్నవి. అయ్యాఁ బాంశముఁ బ్రోద్దగుంకలేదే. రాగవతి పరవఁ
సనెను. నా కొల కెదురుచూచుచు వాకిల విలువంబి యిండువనుకొంటి. అప్పుడే
పంపింబొన్నదేమి? అని యారోచించుచుఁ రేలుపు నందునుండు రోపంకుఁ జూడెను.
అప్పుడత యివ్వకతోనో ముచ్చలేందుచున్నట్లు వివరింపెనది. బంధువు లెవరైన
వచ్చిరా కలుపులు వెయిండుకుఁ గారణమేమని యారోచింపి కొంతసేపు రాగవతి

రాగపతి యని మింగాఁ బలికెను. పడుకలేదు. తరువాత కొంతమొ ప్యరము పెక్కి దేసి విలివెను. ప్రతిపదములేదు. కేరలు పెట్టెను. వివిషించుకొనలేదు. తలపు గుంజగా గుంజగా గొంత సేపటికి దానికొరెలిసి కలుపురావుకవచ్చి లోమనుండియే అప్పుడే మించిపోయినట్లే వచ్చితివే? చిక్కువెడగ గడియ్యెను నిలువలేదా? యేమయిన నేమి? నీ రాక మా తలిదండ్రులకుఁ దెలిసినది. వారు నన్ను మంద లించిరి. ఇక నీ విందుండరాదు. భూలోకమునకుఁ బోమ్మ. నీవు భూమి లేదు నటు నుత్పతనవిద్య నిలుచును. పిమ్మట లోపు. ఇక నన్నుఁ బిలువకుము. అని లోపలికిఁ బోయినది.

ఆ మాటలు వెప్పులకు కుంసులెనాట వేలించి మూర్ఛిలెను. రాగపతి యని పంపరించుడు లేది నా కిది స్వప్నమా? రాగపతి నిజముగా నన్నుఁ బోమ్మ వ్వదా? అట్లనదు. ప్రాంతిపరితివని మరల తలుపుగొర్తి "రాగపతి" యని నీలి లెను. విదువక పిలుచుచుండ నయ్యెంరజయోన వెండియు నక్కడికి వచ్చి "నీ మూర్ఛా : పోమ్మనంద బోక విలివెదలెం? మా వారు విన్న నిన్ను క్షింతుడునుమి వెగలొమ్మ. ఇందు నిలువకు" నని కసరిపోయినది.

మదనాంకుడు కడఁక యో యెదుగుమిరు గూర్చుండి దుఃఖించుడు నడునునడును "రాగపతి! యిట్లు లేయుదురా?" అని మలహంపుచు నివసంప నింతలోఁ దెల్లవారు నమయమైనది. అప్పుడు రాగపతికలుపుడగరకు వచ్చి యోహా! నీ తగులము బోయెముగా మన్నడిగదా పోమ్మనివ వదలవెమి? తెల్లవాదిన నా తలి దండ్రు లిందు వకురు. నెమ్మనారి కల్పించురు. నీ కికంబున నాకఁగూడ రావన ములు జరుగును. పోమ్మన్నఁ బోవేమిదర్శము. అని తలుపు దీసికొని వారిలోఁ దన్ని పోయి తలుపు తెరికొననది.

అప్పుడు మదనాంకుడు మర్కటమ్మకునిమాట తలందుకొనుడు దాని యొక నిరాకపడి రిప్పున నెగసి గగనవర్గాంబున మర్కట మాంబున కరులెంచెను. ఆ వాసర మతనిం జూచి చిక్తమా! నాబుగడినముంబునకు రావని చెప్పితివే? నేడే వచ్చితివేమి? రాత్రి యింటికిం బోయితివా? రాగపతిం గలిసికొంటా? నా కళం బున ■ ముఖంబున కంతరావేసు కలుగుచున్నది పాపము నీ మిగుము దిన్నవోయి యున్నదేమి? చెప్పుమని యడిగిన వాడిట్లనియె.

వయస్యా : నీ వాక్కమే వేదవాక్యమైనది. నీవు చెప్పినట్లే జరిగినది. ఆ యింతి నిన్నరాత్రి యెవ్వనితో యంబుజట్టాకొని వమ్మఁబోమ్మవ్వడి. నీ వనినట్లాడు బాతి కడుపాపజూడిగదా? అయ్యెయ్యో! అది వజ్రున్న యనురాగమంతయు రాగ పతికి గదయులో వచ్చినదే. నీతోఁ జెప్పెదకు సిగ్గుచున్నది. ఎంతయో బలిమాలి కొంటి. వీరి పుకడన దూరలోఁ బండుకొనముండ నింతుకయు జాలిలేక వారిలోఁ దన్ని యువ్వం బొమ్మన్నది. లోమ నెవ్వఁతో పుడును. దున్నట్లు పొన ట్టెదది.

అది: ను నాకుం దింత యనురాగ మనుకొంటివి. ఒకసారి రత్నమంజీరము నా కిరమి ను: చదివి బ్రాహ్మిగర్వివది. అందులకెంతమో యోచార్చినది. ఆ ప్రేమ ఆ యనురాగ మిచ్చువోయినదో? తమ్ముడా! నేను నీ వచితే శ్రీ మూలమున శ్రవ్యరదనై పోయితివి.

నా గగన సందారపాటవము కేవలతో: బోవువారు. వెగపోతున్న నీ కోరికలు: మంతవలసివచ్చును. అని తెప్పిన విని మర్కటము ముక్కుపై తేలిడి తో: ట: . ఆ ప్రేమ సన్నెప్పుడో భంగవలదు ననుకొంటిని. వెంటనే దేనివదా భాసిమ్ము. అందులకు వగవ చాలేదు. ప్రాణమలతో వర్చితివి. ఇదియే పదివేలని నీంతనిలదును సకలి సూరదీంతెను.

పిమ్మట మననాంకు దామర్కటమును బలముపై వెక్కిరియకొని యుక్త శిశు పిద్యుచి చగని చక్రద్రాముఖముగా బోయెను. ఆ వరును నరణ్యములు, పర్వతములే గాని అవపరంబులేమియు గనంబడలేదు. అంతలో సాయంకాలమైనది. పెన బో:తె: ఎటులందగనే యొక కొండకింబరమన దిగి పిఠాంబుదేయమగు నా కూట పశ్చిమంబు: అరిలింపును చోక కిరాదాగమన మిక్రమించెను. మర్కటమువలలి ఫల మంట గాసికొనవర్చి యిచ్చినది. ఇరువురు వానిండిని యా:కలి యవంతు కొని పనో దనుగా నెట్లు మార్చుదుకొనిరి.

"మితమా! మనము ముందుగా భూలోకమన నెక్కెడ దిగుదము" అని యడిగిన చంద్రస్వామి మధురాపురంబునకుం బోవుదము. అందు నా దూపు చాపు రో: ము: యిందనైవమిమ్మురు మీ రో:మన కిగుదమని యాతరమిచ్చెను. మరకారి డుడు నవ్వుడు ప్రయంవచ నెన్నందులూ:చి పోవలవన్న వండుండెదనా? నా వెంట పడునా? అనవుడు ఓ ఓ! ఇకనే నా మ్రాంకము విమనం. అందులకు బ్రగిష ప్రాయ ర్చిత్తమివడి దారదా? అని తెప్పెను. నేనును నిక కాంశా బోగవిముఖుండనై విరక్తి: చపం భావడిండుకొనియెద. || నెట్లు విడిచి యంతకాలమైనదో తెలియదు. నా దలి నా రో:గు పశవపించు యందునేమో నీతో:తెప్పుట ముఱితిరి. నాకు శిష్నుదనము నుండి పెరిగిచేసిరి. వా కులములో: జక్కని కవ్య ఇంకరని నీ వెంంగిడే యుండువు. అది కాపురమునకు వచ్చివడికాని నల్లగుమ్మదనియు, జాణిదాగయు నో:పనమరంబున వే నప్పు రమ్మరవతితో నెవ్వముగా నుండక తిరుగువాడ. ఆ పడియము నా దర్లియు నిప్పురెట్లున్నారో తెలియదని తెప్పెను.

చంద్రస్వామి—ఓహో! నీవు గృహస్థుడవైతిరా? నా వలెనే బ్రహ్మ య: చక్రకాంబి ఆయ్యా: కట్టకొన్నతార్యమ వివచనద్వందూంకప్య. అని నాంబు లాం బ్రాహ్మివోవుమను ముచ్చరీంతుకొనుచు బ్రాహ్మ్యగళాద వచ్చునేమోయను పలుకుచుండవలె.

ఆ ప్రాంతమందలి యొక గూఢలో నువ్వేసింది విద్యారంధరంపకు లిట్లు సంకషింపుకొనిరి.

విద్యారంధరి—మనోహరా! విద్యారంధరిని కూతురు రాగవతి పెక్కిలి సోందర్యవతి యని చెప్పుకొనియొకడు దాని మనవిల్లనని కిమ్మని యడుగరాదా!

విద్యారంధరుడు—దానిక క పిత్ర వినలేదు కాబోయి. అది సోందర్యవతియే కాని దాని గుణము చుంచెడికాదు.

విద్యారంధరి—మనదానికిచ్చినతో తాని దుష్టగుణములు పోవు నట్లు నేమిదిద్ద గలను. అడిగిన విషయ!

విద్యారంధరుడు—ఓసీ! పిత్ర వర్తి మూఢులాంధు. గుణములు సహజముగా నుండవలయునుకాని దీక్షిత వచ్చునవి కావు. రావ బిర్దయగుగాక, చక్కనిదగుగాక, దుష్టవతి యగు యవతిని జేసికొనుట కంటె కుదుపియైనను కింపశించెనకొనలరెన్న. ఇందులకు నీకొక కథ జెప్పెద సావధానవై యాకర్షింపుము. అని చెప్పునప్పటికి శిలా రీతముగలయు మణిపిడ్డుండు తనవారి కథ పై మెలికొనియుండు మరియు నెల్లు తెప్పెను.

274 వ మణిలి

దుర్గ లి త క థ

ఒక గ్రామముందు వృషసాముడును పిఠుడు కందు. ఆతఁడు భాగ్యవంతుండు. అతనికి దుర్గ లి తయను భార్య పూర్వకర్మ పరిపాకంబున లలిందినది. ఆమె ధరయం దక్కంతానురాగము గలిగి మెలంగు చుండునది తన భార్యవంటి పతి వ్రత భూలోకములో లేదని యతంధనుకొనువాడు. ఆమె యేమి కోరినను దెచ్చి యిచ్చుచుండును. పరివారకల వెక్కొక్కఁ జెట్టి యావధారముల సేయించు చుండును.

దుర్గ లి త తన్ముచకు వివాహము జరుగునని మామగారు పిలువ వచ్చెను. వృషసాముడు స్వయంగా భార్యవంపి తానువెనుక దని మఱిదినములు మూర్ఛిమండుంకి యో యత్నవచుంలో తాల్చిని యవంతర మిందికిం బోవుటకుఁ బయన మగునియొ గొన్ని దినములు కూతు నండుచుమని యత్నిగారు నిర్వహించెను. వృషసామ దను మఱింది భార్య వండువుదలి తానొక్కఁడే యిందికివచ్చి వ్యాపారము చేసి కొనుమం దెను. అతని భార్య అన్న గడపునకు వచ్చినదికాదు. రోగ మెవయు వ్యాధియనియు పేరులు పెట్టి జాగుచేసినది.

అప్పుడు వృషసాముడు చచ్చియొగను సహంజాంక లంపలు దను చ్చితు నింజీరి యొకవాడిట్ల నియే. ఓము! : వా భార్యకు రోహములో స్వప్తక లేదని జాబులు వచ్చుచున్నవి. భార్యాంతరముం సంస వాకండుఁ బోవుటకుఁ దీరక లేచున్నది. నీవు

దూరిన నేఁ జూచినదీ యాంతును. మా యత్నవారిందికిం బోయి నా భార్యఁ జూచి వత్తుట" యని దెప్పిన నాతోపుకొని యప్పుడే అయలుదేరి నానా యూరి కేగెను. అంతకుదు మిగుల నేర్పరి. అందు వ్రతసాతుని మామవలన సత్కృతులండి తాను దెచ్చిన కామరలిచ్చింబెను.

యకలిక నానింక విని యేని రోగసుఖవయాయుదు నకనితో ఆర్యా : నీ మిత్రులబ్బువ్వాకు ! వేదక్కత నుండినే గాని నా మంచెండ్రియములు నక్కరనే యున్నవి యేమి చేయదను ఈ పాడు రోగము నన్ను విడువకున్నది. మాయంటి వైద్యుడు, వైద్యకమైనవాఁ డిందుఁ గలడు. కిదలఁ గూడదని దెప్పుచున్నాఁడు. సిగు పెకిలి ఏతోఁ చెప్పుచున్నాను. ఇప్పుడు కరకతో నంపర్కము కూతదడు. అందుల కందు రావచ్చును. నీ స్నేహితుని మనస్సు నీ వెరుఁగుదువు గదా. నన్నందు లక్ష్యము సేయఁతురా. ఈ మాటయే యక్కడ సెప్పుము. మరియొక నెలకు తప్పక రాగలము. అని యెన్నియో రాక్షసులు బువస్సునీరినది.

ఆ మాటలు విని వారది కపటముని గ్రహించి వడినాఁ. నీతో నొక్కరహా న్నము దెప్పుచున్నాను. వినుము. నీ వందు వచ్చినచో లక్షమణులగదని సంఘంబ పక్కఁ లేదు. నా మిత్రుఁ కిప్పుడొక జ్యోతు గన్నెరికము దేసినాఁడు. తాగుగా నారోరింగ్. కొనుము. నిచ్చ రాకున్నఁ గావురము చెడిపోగందు. తెలిసికొనుచుని పలికిన జ్యోతికి గుండెపైఁ జేయవెనుకొని యిట్లు నియె.

అమ్మయ్యా : యప్పుడే నా తిరులు పోయినది. తుమ్మెర యెన్ని పూవుల మీద వారు ? మగవాఁడు తుమ్మెర వంటాఁడు. ఆమాట వినినంత నాకు సంకసము గలిగినది. నే నెన్ని వాళ్ళింబుండినను చింత లేదు. అయిన విచిత్రమే విచారించుచుందు. ఆ కొదవ తీరినది గదా లాదు. నారోగము పూర్తిగాఁ గురుదుమనుకు రానిది దెప్పుము అని పలికిన విని యతంజేమియుం బోదక యందుమరి పది దినములుండి రాని దర్శి లన్నియుఁగ్గ గహించి యుండికిం బోయి వ్రతసాదునిం జూరెను.

అతఁడు మిత్రనింగొలిపించుకొని లంపటాఁ. నా భార్యఁజూచితివా! యెట్లు ద్విడి ? యెప్పుడువత్తువన్నది ? మర్దియొగమవంతుఁ జాం కుంచుచున్నదనుకొందు. అచ్చటి ఏతేద్యములు నని పరమాగాఁ జెప్పుచును యడిగిన నవ్వచు నకంఁ డిట్లు నియె.

మిత్రఁడా ! ఏతోఁ జాంతిత్వము లేకపోవుటయేగాక బద్ధాంసుల సహచార మైన గలిగినది కాదు. దానంతేసి రోకజ్జానము ఏకంకగా లేకపోయినది.

కోఁ స్వాతంత్ర్యం విత్తమందిరే నివసతి రాక్షాకోత్సవసంగతి

వత్తుర్వార్ధక మిత్రుఁ ప్రవనం సోకస్య హేతుస్త్రియః

10

అని గందరములు పోషించుచున్నవి. అయంతటి వంటిదెనును పైకలలము వలన వగఁటి జెడకమానవు, వానిలో నీడువచ్చిన తనవారఁ బుట్టినింట నెక్కువ జాంబుండిన పరిమంబ ప్రమాదము. తాప మునది పెండ్లి కాగానే నీ భార్యం

దీసికొని రాపోవుట, మీది కప్పు. ఇప్పుడు మీలో నేమని చెప్పదును ? నీ భార్య చెయ్యకపోతే సంబంధము గలుపుకొన్నది. అంతటికో విధువలేదు. అంత కన్న నీకో తెప్పకాదు. ఏదైనా అని సంవర్కము మదులుట యెప్పుడు నీకు బాగు మిత్రుడ గావున నిందిగట్టిగా తెప్పించుట అని తెలుపుటయు న్యాయముగా నున్నది. పని యేమి? నా భార్యయే తెలిపోవుట? ఎట్టిమాట వింటివి. దూమి కల కిందెన నదపని సేయరని నా యోశయము. కానిమ్ము నీ పూతక యోశకృతమవచ్చు. నేను వోయి పరీక్షించి దీసికొని వచ్చెద. కులంబునని తోచిన విషయమైనది. అని పనికి ఆ మరువాడే బయలుదేరి యతగాడింటి కరిగెను.

అట్లుగా నప్పసని మామ మీరుల గౌరవించెను. అతగాడు రిక్తమేలేని మాట్లాడి సర్కరించినది. భావములు చూపిచూపిచూపి. భార్య మెలా భావనకు వచ్చి బుడిచి దూరమున ప్రవేశించుచు నీరసము గలుగునట్లు మూలములు నరం దిట నెయి. "నీకు రోగముని తెలిపినది. అదియెట్టిది? మూలముంటివి. ఏమిభాధ ? నీ యోశక మాకు తెలిపినట్లు లేదే" అని యిదిగవ నెప్పండి యిది నెయి.

మనోహర! నా తెవులు మీలో నేమని చెప్పదును కలిగి మెప్పుదినెనె యుండును. కాని లోనం సారమెమియు లేదు. పంకకము కడపులో భాదగానుండును. తంపోటునకు మేరలేదు. ఇప్పుడు సహించును. దీర్ఘముదాడు. అందులకై మిమ్ము విడిచి యిచ్చించుంటి. మీ విమలకమే మగడు చుంటి అని యేమేమో యిచ్చిపు ముట లాడినది. ఆ మాటలు కపటములని గ్రహించి యెవండు నరే కానిమ్ము. నిన్నుండు దీసికొనిపోయెద. రేపు సమయము అని తెప్పుటయు నప్పకాతి నాదా. తెచ్చుడు క్రొ తమండు నిన్నునే మెరలు పెట్టెను. దాని గుణము పది దిన ములకు తెలియజేసెను. సెక్కము వచ్చి వాడులు పరీక్షించుచుంకవంతులను. అందు లకై యీ వది దినము లిందుంటి విచ్చుట వచ్చెద. అనవుడు కావలసిన నా తెచ్చు డందే వాగలడు. ఆ మందందే దీసికొనుచున్నాను. కాక తప్పదని ప్రయాణ సన్నాహము గానించెను.

కాని యేకమామలు అకవిమాట శ్రేయము తెచ్చుకొరమిరుదొక పోయితి. ఆ మరువాడే తోయిందచ్చించి పల్లకి లెక్కించి కను పరీక్షనంతో భార్యం దీసి కొని తనయూరి కేగుచుండెను.

అతగాడు చాలిలో వొక యడక వడమ యెడలయవని పచ్చినది. అందు సవారి దింపించి పరిణమమునెల్ల యారముగఁ బోవుచి భార్యను కొంతదూర మవ్వలికిఁ దీసికొనిపోయి మెల్లగా గట్టియి ఓసి. నే నెన్నొక్కమాట యడిగెద నిజము తెప్పెదవా అనుటయు నడి అయ్యా. తెప్పకేమి. యెడల విషయమైనదో శుభ్రక తెప్పెదమని పలికినది.

నీవు పుట్టింటి మండినపుడు పరపుతమంతో దిగిగిరివని తెలిపినది. ఆ

మారు సత్యమాయని యడిగిన వర్తయది అంశము గొంతును లేచి మంచియాయే యడిగితిరి. అందులకు నే వేమని చెప్పుదును? మీ కెట్లు దోచిన నట్లు నకొనును. మీ రందు సెక్కుకనకము గన్నెడికను లేపిరారు. అది నిజమా యనక్కమా? అదియు నట్టిదియే యనుకొనుడు. అని సెక్కుకనకముగా నవతరమిచ్చితిరి. అతనికి జాం కోపము వచ్చితిరి. అని రంభా: నా మారు కెంత గయమయితో నవతరమిచ్చితిరిని నిన్ను పుడు పిరూపిం తేనెనె? జాంభము అని పలుకును సవారిలాకురెచ్చి రెక్కలు విరిచి యొక రెట్టునక: గట్టి కత్తితో ముక్కు రెవులు గోయ ప్రయత్నించెను.

అంతలో: నదైహలావజ్ఞము వాని హృదయ మాకరిందినది. వెంటనే సంకల్పరథవుడు రాసి హృదయంబును బ్రవేశించుటచే సంకోగేర్చ నూచించెను. ఆ జమాలు రి పి నీచుదా? నీవు నన్ను అంపనం అంపుదువుగాక: నీకో: గంయిక నే నొం పని పెనవలాడినది. అతనికి మోహమగ్గం ముడుయు రాసి యడుగులం బి నేడుకొనియె.

అప్పు రప్పరతి నీవు మూఁడుకవు నే తెప్పినట్లు లేపితిమి యంగీకరింతు. నీవు నన్ను గట్టిన కట్టులతో నీ చెట్టువకు నిమ్మగట్టెన. అందు కంగీకరింతుమేని పిమ్మట నంగీకరింతు. లేకుంటే వొప్పకొనను. రంపిసం అంపివేయుము. అని పలికిెను. వాడు నవ్విరి యొక్కకమునాటి యందుల కంగీకరించెను. పిమ్మట రాని కట్టులన్నియుపిచ్చి యా త్రాకు రానిదిచ్చి కట్టుమని రనమయనముల నర్పించెను.

అప్పుడా ప్రోధ యరణావృణం దీసికొని లేకులు వెరుకుకు విరిచి యిటు నటు కదలకుండ: గట్టా నా చెట్టువకుం గట్టెనది. అట్లుగొట్టుకొనురు గదలలేక రా: చెట్టుకే నా బాధ నేరించి ఓసి: యిక జాంరా. పిచ్చివేయును రెక్కలు నొప్పి పెట్టుచున్నవని పలికిన నా చెడిన యక్కటికము లేక యక్కరనున్న కత్తి ధీసికొని వాని ముక్కు తివులంతెక్కి మోరముగా రకముగారుతుండ వోరి మూఁడుదా. అప్పుడు నన్ను నీవేమి లేయగంపు. విశ్వయముగా పరపుతములతో దిరిగితిమి. నీ బ్రతుకింటియేయని, పిచ్చియైన వాని అట్లు గట్టుకొని పుతమమేమనువైతికొని యొక్కరితో లేచిపోయినది.

అప్పుడు వజ్రపాఠుడు మోరముగా నవతమ బాధం బొరయుతుండ నాలోదనిని పల్లకి బోలూము నదీననులువచ్చి వానిం జేరికొనిరి. దిగంబయిరై ముక్కు రెవులు కోయఁబడి పిరూపుండై త: న్న న్నజపాయంబొచ్చి పరిజనులు మోహకరము సేయుచు అమ్మగారేమైనదో మిమ్మివ్వరిట్లు కోసిరి? బొంగల పచ్చిదా యేమి? అని యడిగిరి. వాడు నెఱుమరెప్పుడుకు సిగ్గుపడి యేదియో బొంగెను. తరువాత వాండు కట్టులుపిచ్చి పుట్టములు గట్టనిచ్చి యా పల్లకిలో: గూమ్మంకబెట్టికొని యుండి'ం ధీసికొనిపోయె.

దోషములు లేవును లేకుండుక తెలియదు. ఒక్క దానిని ఇంపెనా? మాకు వారంపిన మే మందఱుండు ఇంపక పోదుమా? పోనియ్య. అతఁడువచ్చి నిన్ను బ్రతిమాలుకొనువరకు వెళ్ళవేద్దు. కొడుకులున్న నెవనకొఱకు వచ్చును. అని యాదానినది కూతురుకు కావలసిన పదార్థములు తెచ్చిపెట్టుచు యొక్కవ ప్రతి పత్తితో బాగుచుండిరి.

క్రమమున నెంతా మిడిలివని. రోజు మూసాంతమున దుర్గలిక కుమారుడు గనినది వృత్తాంతమును పెద్దగా పంచిపెట్టెను. అట్లున కొంతవారము పంపయ్యెనని తలంపెగాని కూతు రేడియోపెప్పి తెలుప నిచ్చివడికాదు. పురిటాల్చి నెంతాదేనతోడనే సమయోత్సవములు చేసిరి. జాతకర్మ చేసికొనుటకు నలునికి వారసంపదయ్యెనని తండ్రి మూరవ మామమునందు బ్రయత్నింప దుర్గలిక వారిండు ము యాత్ర వారిండు బొమ్మిదవ మామను సంగాని వారసాం చేసికొను వాడుక లేవది. అప్పుడు తెలియజేయవచ్చునని యాటంకపడెనది.

దుర్గలిక కుమారుడును బొమ్మిదవమామ వచ్చినతోడనే తన కంపాటు పరిప ప్తయ్యునతో నాలోలింపి యున్నాడు వృజ్ఞసాధుని స్థితి యెట్లున్నదో తెలిసికొని రమ్మను యాయాని పంపింది అతండు చాచివచ్చి నీ తండ్రి యిచ్చి దానన్న మరలుండె యున్నవాడు. ఏదెనిమిది దివములందె నెక్కునబ్రతుకఁడు. మంధము మీద నున్నవాడు స్నేహితుడు ఇంపకుండె యుపవారములు సేయవచ్చువాడు. అని యిరింగింసెను. ఆ మాట విని యాలోలి యిదియే సమయమని తలంచి రెల్లి నండులతోఁ జెప్పి పల్లకి చేసికొని కుమారునితోఁ గూడ నత్తవారియారు బ్రాహ్మణి.

ఇంపకునిండు పల్లకి దింపించివది. అతం దప్పుడే వృజ్ఞసాధు నొడ్డనుండి బోజనమునకై యింటికి వెచ్చియున్నవాడు. బోయల యాంశారధ్వనుం వివి వాకిలు చుట్టెను. పల్లకి దింపినతోడనే యెవరో యను చూచుచుండ దుర్గలిక కొడుకు నెత్తుకొని మావంకు వచ్చినది. ఇంపకుడు దానింజూచి యోక్కర్కపడి యేహులయుం ఇంపనెవర తెల్లపోయి చూచుచుండ నా దుండగురాని "ఇంపరా! నన్ను ముచరి కొని నీ మిత్రునివార్యును దుర్గలికను. జరిగినట్లుచూచి పేడు నీ మిత్రుని కేత్రజాడు. నీ ఎడంగని దర్శము జూడెత్తు. జరిగిన కథ సేపు వినియేయుండువు. అని కాంక్షనతోడనుకొని బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేసినదికాదు. రవ్వలేని యాడువారుండదు. నీ బుద్ధిలేని సమర్థుడవు. ఎట్లో మా కావురము భక్తి సేయుము. నీ పాదంబులం బాండున్నాను. పేడు నీకును కుమారుడే" అని పలుకుడుఁగుచూచునతోఁ గూడ పాద పాదంబుల బడి యెత్తయపాస్త మిచ్చుదనుక చేరినదికాదు.

అతండు వెనఁగెందుడు నిట్లు తలంపెను. "అహ! స్త్రీలవంటి సాహసం నీ మని యుడు లేదు. ఈ రంక మగని మరల ప్రాయమైన యావద నొందింపఁ

జేసి యెంతో లేచిపోయి యెవ్వరితో కుమారునింగని యప్పు డితడు తామరన్నాడని తెలిసికొనివచ్చి యప్పుడు తనకావురము వక్కజేయుమని వస్తున్న గోరుచున్నది. యెంతో ప్రోదగాకున్న పిల్ల వచ్చువా? ఇప్పుడు వేమీ లేరుదా? మిత్రుడు రెండుదినములలోఁ జూపగలడు. మరణశాసనము వ్రాసెమగాని స్థిరపడలేదు. ఇప్పుడు స్పృశి తప్పినది. అసీ రాయాడని పొలగును. దశవిదప్రతులలో దత్తుని కందే పేత్రజ్ఞుడే ముఖ్యుడని చెప్పుదురుచున్నది. సమయమువకు వచ్చినది. ఎంత బెడినును పాడు మీరకు మంగళమాత్రముగట్టివ పెండ్లానుగొంగదా ఎక్కడివారలో తినుటకంటె దానికిఁ బుట్టినవాడే తినుట యెచిత మేమోయని యాలోచించుచుండ నది పొద్దులు బట్టకొని విరువక పెట్టగా స్తుతింపెను.

అప్పుడతడు వదలుము నరలుము. నీమగఁ డిప్పుడునిర్వాణ సన్న్యాస ములో నున్నాడు వానిని బలికియందగా నుబ పెట్టలేక పోయితివి. అట్టి గుణా కుండెన భరను దయలేక ముక్కుమం జెవులుం గోని విడిచితివి. ఏ లోకము ను జొందుచుపోగదా? సిగ్గుచే నీ వార మే మెక్కడం జెప్పియుండలేదు. తొంగరా పరిభవించిరని చెప్పితిమి. ఈ సంతాన మెందుగని వచ్చితివి? ఇంత పిగుమాలిన దాని నే నెందునం జూడలేదే? అని మందలించి కౌంగుచు నీ వేమన్నను మంగిడి రింతు. || పాంఛితి. రక్షించినను తక్షించియు పరేదని ప్రతిమాలుకొన్నది.

వానికి గుణిరము గలిగినది. అతంబారహస్య మెవ్వరికిం తెలియనిదక యా పిల్లవాడు వ జూరారుకొడుకేయియు నతనివార విని తాత్కాల్యము లిప్పుడే వచ్చిరనయుఁ బ్రతిబింపుచు నా పల్లకితోఁగూడ వారిని వజ్రసాయంబిడిం దిసికొని పోయి ప్రసాద పెట్టెను. వజ్రసాయని కప్పటికి స్పృశియేలేదు. వాటిరాత్రియే యతండు ప్రాణములు విడిచెను.

అతని కపరసంస్కారములన్నియు వానులేవురను పేరుగల కొడు కునే కరణఁ జేసి జయగఁ జేసెను. తరువాత నా యాస్తియంగియు వానిపేర లెక్కఁజేల్చి వ్రాయించెను. దుర్బలిక బుక్తునితోఁగూడ నా యుంటిలోనికి కర్ణిజియై లంపటని సహాయమున వ్యవహారములు సవరించుకొనుచుండెను.

లంపటఁడు వజ్రసాయనియందుగల విశ్వాసమునంజేసి వాని కుటుంబ మగుట వీరియందుగూడ నభిమానము గలిగి యెవ్వరని యాజేపించిన పూడికొని వచ్చి యామి భద్రునకర యేమియు జయలుగాకుండ కాపాడుచుండెను. పృథ్వీర మంతయుఁ దనకు వశమెరిచి. కాశుం తగవులు తీరినవి. తూములు స్వాధీన పునవి. ఇంక లంపటనితోఁ బనియేమియు లేదనితో విడవవుడు దుర్బలిక వానిపై నేటియీ దినిదోని యపరాధములు గడించి వానియందడి రాకుంఁ జేసివది. అంత కన్న గృహమునా పెంచెనంగఁదా? యాచక్రమయమున వాడు దానిం గాపాడక

పోయినదో దానికి యాస్తే దక్కునా? భవ మత్తకదే నడి వాడునైన యే హారమే ముచిపోయినది.

ఁంబడుడు నారి వ్యవహారములు యాచట నూనివేసెను. కుమారుల యంత సమయము కాకపోవుటచే కాపులు పొంతులసొప్పి యక చిక్కులు పెట్టుదుంటి ప్రేమయిన నైకవ్యము క్షిణభగవ వర్చిసది. కృతాంకుల భూతకుండునా? దుర్గలికపఁ గాంమోన్నమగుటయు యమచాకలు వచ్చి యమలోకమునకుఁ దీసికొని పోయిది.

అప్పుడు యమఁడు, సంహాసన మలంకరించి చిత్రగుప్తుల రప్పించి ఇట్లు పిలిపించెను.

యమఁడు—ఇది యెవరి?

చతురు—స్వామీ! దుర్గలికయొక బ్రాహ్మదాస్త్రి. దీనికిఁ గాంమగుటయు లాగకొనవచ్చును.

యమఁడు—చిత్రగుప్తులారా! ఇది గావించిన వృద్ధాపాపము లెట్టిదో పసి పింపుడు.

చిత్రగుప్తులు—పుస్తకములుపెప్పి యిట్లు చదువుదున్నాడు.

స్వామీ! ఇది బ్రాహ్మదాస్త్రియందు వైష్యవకు జువించినది.

సి. మగఁ డుందికొనిన కోమలికి గర్భము వాయు

వౌషధంబిది బ్రూణహత్య లేసె

వమమల్లకొనలేని యపవిత్రమౌపి లాఁ

బదసె బాగ్దహ్మమ్మ పాతకంబు

పతికృతకార్య తత్పరులమంది భవార్థ

సా చాప్తిఁ జొరకొనియోచుమంటె

పరియచ్చినట్టి భూవనకుల గెకొని

రానమ్మ పాతకత్వము నహించె

... అంకుశనమన తెదుర్చి బొంతులాడె

జేయనానట్టి చెడు పనుల్చేసె హార

పాపముల కాకరంబు లోభముల తెల్ల

రావకంటి యభర్మకృతఘ్నులారా

10

యమఁడు—ఏమీ! ఇది యిన్ని పాపములు చేసెననినదా?

చిత్రగుప్తులు—స్వామీ! యింతనుకొనిగలవు. నిర్తగింపుడు.

గీ. నాంకొగాదిది చర్మయంత్రంబుగాని

గదియ కొకరికి నెక్కు మార్దంబుల బయలు

నిలుకడయొకరినరేడు దుప్పితివరక
రావలంబునునుంకు నీ కృతఘ్నురాలు.

గీ. శార్వమున్నున్న సజమనకమునుఁ జెట్టి
కొనును ముదిరివంక వాతనినఁ జెట్టి
బ్రోయు విశ్వాస మెఱుఁగ బ్రోహురాలు
రావలం బన్నిటి నీ కృతఘ్నురాలు.

12

గీ. కండు మోసనకు రాలుకకు హెచ్చి
తెన నొకకొలత సాధుత్వ మరసెదూక
లేదు దీనికిఁ గోపాపలిపయెన
తరి మహాశయిగు నీ కృతఘ్నురాలు.

13

యముఁడు—ఏయే దుర్గలిక నీవు బ్రూణహత్యాది మహాపాపములు జేసితి
వని చిత్రగుప్తులు చెప్పుచున్నారు. ఒప్పుకొనియెదరా ?

దుర్గలిక—నామామ : నేను బ్రూణహత్య యెప్పుడు చేసితిడని.

చిత్రగుప్తులు—నీ మగం దుండుకొనిన యెవరి గర్భవతి యగుదు
మందిరి దానిగర్భము నీవు చెడఁగొట్టలేదా ?

దుర్గలిక—అరియ : నే నెక్కడనో రాటుగుండు నెవ్వరికిం దెలియ
కుంగఁ జెట్టివార పి తెలు తెలిసినది రాజా! రాజుఁ దానిని గొడుగుపట్టిన నాయాస్తి
పండుకొనునని యెవ్వరో సెప్పుగాఁ జేసితిని పొరబాడె.

యముఁడు—అన్నిపాపములు ఏదే చేసితివి. బ్రహ్మహత్యయు, బ్రూణ
హత్య, బొంగరవనము, కృతఘ్నుత్వము చూ మొదలగు దోషముల నీయం దాదో
పింపఁబడినవి, తెలుసుకొండివా ?

దుర్గలిక—బ్రహ్మహత్య యెప్పుడు చేసితిని ?

చిత్రగుప్తులు—ఒక బ్రాహ్మణుని ఇం పెను నొకపిపె సెందపెచితిని వ్రావక
మున్నదో ఏమియు నెవ్వరినదాని నందిని గావున నిన్నా దోషమందెనది. నీ మగఁ
డిచ్చిన భూములు బాగికొంటి. మగనితోఁ బెందెదని వచ్చినవారికడ సొమ్ము
గైకొని పలికిం జెప్పుకొనితి. అది బొక్కకొనుమొనది. అన్నింటిని చెడది కృతఘ్ను
త్వము. నీ కొలకై కష్టపతి పరమోపకార మొనరించిన లంపటచియొక విరోధ
మొనరితి. ఇంతకెన్న దోషమేమియొప్పుది ?

దుర్గలిక—నే ననేక యాచల సెందరికిని ఒపినకొంటి దానధర్మ
ములు చేసితిని. ఆ పుణ్య పి పాపములం దోఁగొట్టదా ? చిత్రగుప్తులు—

సి. కాశికానగరంబు గనుగొంటి బయలుదేరి
గంగలో మునుగంగు గొట్టివేయుచు
రహి హరిద్రాక్షరంబు బ్రహ్మకుండములోన
బలికోర్చి గుండులు పలిపితమమ
బదరికా బ్రహ్మకపాలాది దీదముల్
వయమెప్పు సేపించినా నటించు
నదిపి రామేశ్వరా ద్వత్తమక్షత్రమల్
పరికించివచ్చితి బరంగ నమయ

గి. తలఁతువెమొకా నీవు కృతఘ్నురాలః
పుష్పములో లంకా పితరులఁ దీక్షింపఁబు
ద్రవగనుంగొనవట్లు సర్వవృత్తిలేక
దరు సుకృతంబు నీ కందు లేకమైన.

14.

ఉ. ఉర్రదిమల్ దర్శితిగల యాళ్ళకుసూళ్ళకుబోయిరావొక్కొ
మైత్తింపాధిపాత్రము లెప్పుడు నిండునింగియొందవో
యతెఱంగెలఁదిరమ్మలతె దని వారి మునిగించుక న
దృష్టి యెఱిగలేక కలదే సుకృతంబు కృతఘ్నురాలిడవ
అతియనుంగక—

15

గి. ద్రవ్యకర్త వాళ్ళియై రాకృతర్థి
మొదలవే లేదు ప్రాకకర్తదా సున్న
నీవులేసెడు రానమల్ విప్రంబులు
తలఁప దాంపకములుగా కృతఘ్నురాల.

16

అనుటయు వారిసూరి కేమియఁ బ్రత్యుత్తర పోయిలేకపోయినది.
యమందు బాసరర్చిత మంతయు సాంగముగాఁజూచి తీర్థయాత్రకు వలం లే
మాత్రమైన నీయకున్న యాబంబుల కరివాపి వచ్చుగావున దీనిం దొలుక నరకం
కలఁబరం బదవెరి పిమ్మది బాబునలం లేదో యనుకనింపఁజేయుటని యాకా
పించెను. కింకరుంట్లు గావించిరి. పేయసి : దుష్టత్రీ సంబంధమువల్ల నెట్టి
యావధులు కలుగించినవో తెలుసుకొందా : కావున రాగవతి మనకుమాత్రమ కిచ్చినను
నే నంగీకరింపవని విధ్యార్థులుడు తెప్పెను. ఆ దంపతులు తల్లి శాదువారు నందుండి
యారయంబున వెం దేనిబోయిరి. వారిమాట లర్పియు విని మననాంకుఁడును చంద్ర
ప్రొమ్మియు నవ్యుకోసులు ఓవో మనకెందఁబోయినను దుష్ట త్రీ చరిత్రలే నినఁబడు
తున్నవి. కావున నీక మనము వ్రత్యవృత్తికి జొరగూడదని నిశ్చయించుకొనిరి.

అంత సూర్యోదయము కాగానే మదనాంకుఁడు మర్కటమును బాజముపై
వెట్కించుకొని గగనంబున కెగసి దక్షిణముగాఁ పోయి పోయి సాయంత్రంబు నకు

జననంబులం బ్రవేశించెను. లంకలో వసవి యత్కృతనవిద్య నశించినది. అట్లు నుండి పొరచారులై ప్రయాణము సాగించిరి మార్గమిక్కి తెలిసికొనుచు, నటనుండి మధురాపురంబువఱకుఁ బడి దివ్యములకుఁ జరిగిరి. అందు మాహాదత్తుని యిల్లెక్కడ యని యడుగుడుఁజోయి తెలిసికొని ద్వారమున నిలువంబడి యందు మాహా దత్తుడున్నాఁడాయన మరవాంకుఁడు కేకవెట్టెను. తోవంనుండి యెవ్వఁడో పరిచారముఁ దీరంబు వచ్చి కోరికతో నున్న యకంబుఁబాలి నీ వెవ్వడవు? అటరవెనెవని? యని యడిగిన వే నుజ్జయిని పురవాసుఁడను. కాశీనుండి వచ్చితిని శ్రీ గర్భునివార దెప్పఁచంపి యున్నది. మాహాదత్తు నిట్లు రప్పించువా? అయవరార్థ ప్రయంవన తోవం నున్నదా? యని యడిగిన వాఁడనయనుపో పొందు పేరు సందర్భము లేక మాట్లాడుచున్నాడు శ్రీ గర్భుడు చనిపోయి యాచమానములు దాదినది అక్కడ నుండియే పేరు వచ్చినదో ప్రయంవన యందున్నదా యని యే యడుగుడుడు? ప్రయంవదకు వీరిం తెలిపితి పేరు మరియొక నాథిం బెండిచూపిరి. పో పొంది దెప్పి వాఁడు రలుపువెచ్చుకొని తోవలికిఁజోయెను.

ఆ మాటవిని మరవాంకుఁడు సెగపడుచు "చంద్రస్వామి! ప్రయంవద చరిత్రము విందెదినా? ఇదిదేం యుండును మగనిదిగి పుట్టింబడితే పోయినదట. ఇప్పురంబుఁ తోవు మందూ" యని యడిగిన చంద్రస్వామి యిట్లనియె మిత్రుఁడా! నన్నీరూపమునుండి తొఁగించువంతు నన్ను విడువఁగూడదు. ఇప్పుడు లోపురంబునకుఁ తోవుదము. అంబామాలిక సందారించితివేని కృతార్థుండుగుడుము. అని ప్రోత్సహించుటయు వాని వెంటఁబెట్టుకొని మరవాంకుఁడు కొన్నిదినములకుఁ గాశీ పురంబున కరిగెను.

అందు మర్కటము దొరిసెప్ప నకంబు తిన్నగా దూరిక యింటికిఁ జోయెను. దానిం బుట్టించి యా దానర మిట్టిదో యెఱంగుదువా యని యడుగుఁ దియఁ గోతుండు గురుకుఁబడువా? నే వెఱఁపని యత్కరము దెప్పినది. అప్పు ఁ మర్కటము గెల్పాచు నునికి దాని పాదంబులఁబడి కట్టి. నన్ను మరచితివా? నీ చేతనే గాదే నాఁడు ప్రయంవద విమితమై యిట్లు చేయఁజెడిసె. మరవాంకుఁడయలెన యాపదలం బొంది యా పుత్రాత్మకునిచే రక్షింపఁజేడి యందు దీసికొని రాఁబడితిని. నన్ను వెండిము మనస్కుని జేయవా? అని బ్రతిమాలి కొనియెను.

దూరిక "శివో! ప్రయంవద కొలి యన్ననము కొలలాదిక పల్లవుఁ కవు నీవా తాదా! ఈ తరువాత ప్రయంవదకు నీ వంటివారు పడుగుచు విటులై మగని విడిచి వచ్చి యిందేయున్నది. తోగములవే తాదపడుచున్నది. ఆ మూలక యింకను దాచియుంచువా? అయ్యో! మూలిక యిచ్చిన యా యోగిని యూటకేగి నది. కొన్నిదినములలోఁ దిరుగ రాగలడు. అంతదమక విందున్నచో నెప్పు

బుడమం జేయగలదని చెప్పినది. మదనాంకురాలిమా విని "దూరీకా! ఆమె వచ్చుదముక నీ వానరమును యింటిను విడిచెద. ఆమె వచ్చిన తరువాత నీనిం బుడమంగాచింపఁ జేయుము. ఈ లోపం నేను మా యాయ తేగి వత్తు"నని చెప్పి టియు నడియెప్పుకొనినది.

వదనాంకుడు రత్నాంకునిదిం తెప్పి యెప్పింటి యటముండి కడలి యజ్ఞయశిపురంబునకుఁ బోవుచుండెను. వారిలో నొకనగరము కనుపించినది. ఆ వట్టణ పీఠం బోవుచుండ నొక యంగడి ప్రక్కవర్తకులు కొందరు ముచ్చటించు కొనుచు లోకములోఁ దెలివిగలవాఁడెవ్వఁడు అని ప్రశంస చెప్పికొని మదనాంకుని కుమారునికన్నఁ దెలివిగలవాఁ డితివెఱకు వుట్టలేదు. యాకపుండు బుట్టఁబోవడు. అని వాని నుకింపుచుండిరి. ఆ మాట లిశఁడు విని పీఠ మదనాంకుని కుమారు డనఁచున్నాడు. మదనాంకుడు వేమిగాక మఁయొకఁడుండెనా? నాకుఁ గుమారు డెక్కడ? అయినను వీరి నకిగెడంగాక అని కలంచి మెల్లగా వానికరకుఁబోయి యిట్లనెయి.

అయ్యా! మదనాంకుఁ డెవ్వఁడు? వాని కుమారుఁడు విక్కిలి తెలివిగల వాఁడంటి. ఆ తెలివి యెట్టిదియో తెప్పెదరే యని యడిగిన వారిలో నొక డిట్లనెయి.

రత్నాంకుని కథ

అయ్యా! వినుండు. ఉజ్జయి పురమున మదనాంకుఁడను నొక్క కుమారుఁడు గలడు. అతనికిఁ జిన్నకనమునందే కల్గి రసపోయెను. వాడు కలిగిఁ బోషింపఁబడుచు వాఁకాయకనంబును తిరుగఁచు యోవన విలాసమంబును జొక్కి గర్భఃతియైన భార్యన దల్లిని విడిచి రెప్పకుండ వెళ్ళుడకో లేనిపోయెను. వానికలి లాం తెలివిగండి మాతాదైవ కొడలివి ఎఱువఁ బాపాడుచుండెను. దానికి రత్నాంకు ఁడను కుమారుఁ డుడయ్యెను. వాని రత్నాంకుఁడనే రెప్పఁగడఁది. భాగ్యము జోకున్నను వాని నెల్లో పడేండ్లు పెంచినది. ఇదిలో వైది వర్తకమునకుఁడగిన విద్య మాత్రము జెప్పినది.

ఒకనాఁరాప్పిదమనమనిం తాచి "బాబా మీ యయ్య మమ్మ విను ర్పింపక దీకాంతుర మురిగెను. విచ్చెట్లో పెంచితిమి. ఇత గడువుల కష్ట ముగా నున్నది. కుమారపురంబున యొకరక్షంకను నెక్కుండు కులార్థిమానంబునం జేసి వాడిజ్యము చేయగలిగిన కొడుకుఁ బెట్టుతి జెట్టుట. నీ వతని కడకుటోయి మన రాత్రికర్మము తెలిపి వాడిజ్యమునకు మూఁదనమెఱపెన యాచింపుము. అతఁ డీయకమానుఁడు. దాన వాడిజ్యము చేసి పొట్టగడుపు"నని ప్రోత్సహించినది. మాట విని వాఁడు నంకిసింపుచు వెంటనే కుమారపురంబున కరిగి యొకరక్షుని యిం

డిగి తెలుసుకొని యవ్వడికి బోయెను. అప్పుడా దునికుడు ఏని యయ్యగుట నెఱు
వడి విహరించుచుండెను.

కత్నాంతుడు వారిం దెలిసికొని యెదుర నిలవబడి "అయ్యా! మాది
యజ్ఞాదునిపుత్రము. నేను కోమటిదొడ్డును. నేను బుట్టక మునుపే మా కండ్లి దేశం
తర మరగెను. మా యమ్మయూ మా యవ్వయూ నన్ను బోషించుటకుఁ జూ
రకుచువారి. అప్పుడు వాటిజ్ఞానము సేయఁదలచి మూలంఘము యాచించుటకై మీ
బ్యాటని విని కడకు వచ్చితిని. మీకుఁ బోషక వహాయము చేయు"దని కోరుటయు
నా వరకుఁడు నవ్వించ నా పరిలో నొకచోద వచ్చియున్న యెఱుకం జూపి పిల్ల
వాడఁ. నీ కడియ మూలరవముగా విచ్చితి. దాని దీసికొనిపోయి చరకము చేసి
కొనుము. తెలివిగలవాని కడియ పరిపాలనము. తెలివిలేనివానికిఁ బోషియిచ్చియు
మొదటికే వాని రాగలడు. అని చెప్పెను.

అమాట విని యాపిల్లవాడు మహా ప్రసాదమునకు నొక యాకు పొన్నె గుడ్డ
దానిం దానిలోఁ బెట్టి యెఱుకో యెఱుకయని వా యంగళ్ళ నెఱుపిసి దిరిగెను. ఒక
కోమటి యెఱుకం బారిత్ర పత్రిం దెంచుచుండెను. దానివాహరము సమీపమై యా
యెఱుకంగొని బరువుబోసెను సెవగలు దానికి పఱుమగా వాని తిలోబోసెను.

వాడని మాట కట్టుకొనిపోయి మనవాడు పిళ్ళలో వాని వానఁబెట్టి
యిట్టిదేసి వానిలో నుప్పుచుం గారమును గలిపి కుండలో నిక్కు దీసికొనిపోయి
యూఁజుచుటకుఁబోయి యొక రెట్టునీదం గూర్చుండెను. అదాని నవపినుండి పుల్లలు
గొట్టుకొని పోవుట నెత్తిపై వెక్కుకొని కొన్న ప్పి కెరలు వచ్చుచుండు. వచ్చినవారెల్ల
పోవుట దింపి వా వెక్కునీక కొంతకన్న విక్రయించుక మానను. అట్టివారికి వార
విక్రీ గుప్పెడు సెవగలును మంధిసిక్కును కత్నాంతుఁ డిచ్చుచుండును. అందులకు
సంతసింపచు మోపునకు రెండేసికరై లందుఁబావెచి పోవుచుండిరి. సాయంకాల
మును జాకరై బిన్నియం బ్రోగుదయ్యగా గామదేవేళ్ళయవని. అకావతి యెచ్చింప
నొకరూక వచ్చినది. దానింబెట్టి మదవాఁ బాకోమటివద్ద రెండుకుంపముల కవగలం
గొని నావవెచి వెనుకదీవదెసి యా రెట్టుక్రిందికిఁబోయి కూర్చుండి కొన్న కేళలకు దాహ
మిలో విచ్చుచుండ వాడు నాదగు జాకరై పేళ్ళు ప్రోగువడినవి. వాననమ్మ
యొక్కుమగా సెవగలుకొని సెళ్ళ మెట్టిచ్చుచుండ గొప్పిడివములఁ గట్టెరాసి
పెద్దగా ప్రోగువడినది. అంతలో మనుయ పట్టలయూ మారీలో గట్టెఁకు కరువై
నది. అప్పు డితఁ దా కట్టెబ్బ ము విక్రయించుటచే నతనికి నూరుమూడు లభించి
నది. దానింబెట్టి కట్టె మెక్కుమగాఁగొని యెచ్చుచుండ గ్రమంబున వెక్కువ
లాకము వచ్చినది. పిమ్మట నతఁడు కట్టెల వర్తము మాని దాని వర్తము చేయు
చుండెను. దానిలో వెక్కువలాభము వచ్చినది. అది విడిచి దానివర్తము, దాని

విడిచి పట్టవరకము, అట్లు క్రమమున వంశచారమునుండి చివరకు రత్నవరకుం
దయ్యెను. అతని సంవద కౌంటికాంతులోనే పెరిగినది.

అప్పుడా పిరివారి దాలోచించి వీసె లంగరమాచే నెలకంటేయింటి
యందు రత్నమాలు తెక్కించి దానిని వెంకిటోనులో వెట్టి యూదేసించుడు నా యక్ష
దత్తునంటికిం దీసికొనిపోయెను. పోకతాళములతోఁ దయించితి ది వచ్చిన యా పిల్లి
పాసిం బూచి యక్షదత్తుడు ఈ జంతుల పైమేసి యుడిగెను. అయ్యా! నీ వల్ల
నాడు నాకు మూలదనముగా నిచ్చిన యింకవంశః గోటిక్కరుడనైతిని. కృతజ్ఞు
డనై యిందులకుఁ బిన్నముగా నీ శాంధనమాషికమును జేసి మీకుఁ గానకగా సమ
ర్పించుచుంటి. పరిగహించుఁదని వేడుకొనియెను. యక్షదత్తుఁ దాక్కర్కపడుడు
పాని తలపడి పుచ్చుకొని నా వస్తువులు పరిగహించి వెంటనే పాని నింటిలోనికిం దీసి
కొని పోయి సత్కర్మించుడు నెదిగియున్న తనకుమార్తెను వానికిచ్చి పెండ్లి చేసెను.

అప్పు తమందఱు యక్షదత్తుని యాసిఁగూడ వారత్నాంకురే జర్జయియు
యిత్తుడు మహావైరముతో నొప్పుచున్నాఁడు. ఇందులకై రత్నాంకుఁడు తెలివి
గలవాడని చప్పిరిం.

అకడ విని మరవాంకుఁడు సంతోష పారావార వీరికలందేయడు దన
దుమారుఁ డాయూర నున్నాఁడని విని తొందరగా పాని భవంతునకుం బోయెను.
భార్యయుఁడల్లియుఁగూడ మెదెయున్నవారనివిని పరిజనలచేతఁ దనవారక దల్లికిఁడెలియ
జేసెను. అది విన్నదగార్చురు వాకిలకువచ్చి కుమారునిజూచి కోఁగలిందుకొని
"నాయనా! బ్రతికి యుంటవా? వేడు మేమి ధన్యులారనుగల యని యుజ్జల
ములచే పాని శిరము దడవినది. భార్యయు సంతసించినది.

అంతలో రత్నాంకుఁడు తండ్రివారలని యదృటికివచ్చి నమస్కరించురు
నేను నీ మమామంక. దయచేత కలిపి భార్యమండలి నీవు వెళ్ళనప్పటికి గర్భస్థుండినై
యుంటి. పెద్దవాని దయచే నెట్లో మనంగంటి. దైవకృపచే మిమ్ముఁ గనుఁగొంటే.
గర్భాధూనినైతిమనఁ పలికిన సీగ్గుపడుదు మరవాంకుఁడు వాని గ్రహియిత్తి పెద్దగా
లాలించెను.

తరువాత తానుసర్వ కష్టమంతయుఁ జెప్పి వారి కాక్కర్కము గలుగఁ
జేసెను. కొన్నిదినములు పుత్తునతో ముచ్చటించురు నందుండి చంద్రస్వామివారఁ
లలిసికొంటుకై వెంకియఁ గాకిపురంబున కరిగెను. అప్పుటికి చంద్రస్వామి పురు
స్కంజి మాతీకయింబనుండ నిరక్షించి యతని యాక్కడి విశేషంబుల కచ్చెరువందును
దన కుమారుని వృత్తాంతమంతయు వానికి జెప్పి నీ వెట్లు పురుషుండనైతిమని యడి
గిం చంద్రస్వామి యిట్లనియె.

చయస్య! నీ వదిగద వెనుక యోగిని వచ్చుచి కాంక్ష మగును దూతిక ప్రయోగవచకపక్షః బోయి యొకపాఠు నా వృత్తాంతము తెప్పిచెడి. అది రోగపీడిత యైనను ఆ మూలిక దాచి యుంచినమాట వరుసక వెనకెదెచ్చి చాచెడిదనినది. ఆ మూలిక దూతిక దెచ్చి నాకు రగిలించినంత నేను పురుషులకనెడిని. నిన్నుఁజూడ నుజ్జయినితి యయిరేరియె! నీవే వచ్చితివి. అనుటయు సంతసించి మదనాంకుడు దూతికను స్తుతించుచు వానిం వెంటబెట్టుకొని కుమారనగమున కరిగి కుమారకు వానిం జూపుచు హరికథ యంతయుంజెప్పి వానిం దన పురోహితునిగా నులయకొని మందిషిల్లను బెండ్లిరేపెను. అది మొదల కుక్కులమువారా యెలుకబోను ప్రవరితినము ప్రాతఃకాలమైన ముందుగా బాటించి తరువాత వాణిజ్యము లేసుకొనుచుండును. అదియే నీవుజూచిన లంగాచమావికము. ఇప్పటికి నాలుగైదు తరములైనది. కావున నిప్పుటివారి కా వృత్తాంతమేమియ్యం దెలియదు. తెలిసినదియాయని దెప్పిన గోపాఠుడు మిక్కిలి సంతసించుచు దక్కరాప్రవృత్తికిం గురువరని పెద్దగానగ్గించెను. అది యెరింగించి మణిసిద్ధుండు కిష్కంధోగ్రాద మరనాఁడు యెలుకవెతలి యవ్వలి మణిని జేయెను.

శ్రీ రస్తు

శ్రీ రస్తు — అనిష్టునుస్తు

కా శీ మ జి లీ క థ లు

వ దు నొ క ం డ వ ఖా గ ము

౨75 వ మణి

అయ్యవనదంబున గోపాలుండు ముకుతికర కనులుండి,

గీ పాలిపురవామక మ్మణంబు

నొరు పలుమారు విధించివారు పేరు

కతల బహుసంవదంబు నా కిరమటంబు

సక్కుపాదామః యతిలోక సార్వభౌమః

1

౧. పాలిపురకట్టపాలు ప్రమ్మడికార్తయోకంబు లిట్టి పే

రేటివచ్చె? లానికొక పాతువుల్లానో? యూరకే

మాటల నటు వాడుడరో? మానికవుంగుణిజూచి రెప్పు డి

పూడుకుఁ బోవఁజాలఁ బరి వుంకల్గుకతం వింతలారయ్య.

2

౨. కడుదూరము నడుచుటలే

నొకరెల్లం బకరె నేరు యోగిశ్వరః యె

క్కువకుం బోవగలే నే

సకిన ప్రహ్లాదు నెఱింగి యాచరియిడె?

3

౩. అనిన మణిసిరుఁ బొత్తుకృమంతి రత్న

మహిమఁ దగ్గఱాదాని నామప్రవృత్తి

యంతయు నెఱింగి విస్మితస్థాంతుఁ డగుదుఁ

బిప్పె నిట్లు మృగాశవాసీనుఁ డగుదు.

4

పు త్ర కు వి క థ

గంగాద్వారంబున పతి పద్మీతమున కన్నంబును పీఠరాజము గలదు. సుదామంబును నామాంబును దాడిచాతులంను భార్యతోఁ గూడ దండ్రికాదు. లోక పీఠమున కదలించి మహిమాస్వరంబును నా పదేక విశేషముల నానందిండుచో గొంత కాం మందు వసించెను. సూర్యోదయము శాకమున్న స్నానముచేసి యెవరెల్ల

విభూతిసంపాది గంగాతీరమునను గూర్చుండి తలలుగాఁ జూపము లేసికొనుచు రెండవ వ్యాసమహర్షివలె గనబడుచును సమస్తపాతక మధికముండచు యదృచ్ఛారాజునకు తుష్టుండునీతోడనుట ముండుకొవచ్చును పూతుకొని కన్నులు మూయుచుండెనుచుఁ దెలికుల రాకపోకల విచక్షింపుచు యందును యాతనికి రావలయుపై దమకుఁ బోదిన విక్రమము చెబుచుండును. చాచివెల్లఁ బ్రోగులేసికొని కుతమాంబునను సింబికిం బోయి శిష్టకృతుగా కుజించి భార్యతో నానందించుచుండును.

అట్లుండ నా పాపనకుఁ గాల్గకముమున మువ్వకుఁ బుమాచుఁ బువయుంబిది. గంగాజలపాన మహత్కరుండనం గాఁబోయి వారియోకారములు దిగ్భవీయములై యెవ్వరున్నవి. ఆ మువ్వకు మహాహర బ్రహ్మంబు తిమూచుం నామములు పేరు పెట్టెను. వారికి యాపాపగుణములగు గుణము లందెవవిగావు. ప్రాయమున వారొక సంవత్సర మెచ్చుతగు కలరా రెనును బడియేండు వచ్చునప్పటికి సమాప్త సాయుధవలె గనబడుచుండెరి. వారికిఁ గ్రీతలయందుగల మాపకై విద్యా గ్రహవసుండుఁ గలిగినది గాదు.

సురామం తొకనాడు పీఠదిలో పన్నానాథమై గంగ కలిగి పెట్టపై గాలు బాటి గంగలోఁబడి గడియలోఁ బ్రాణమువిడచెను. భార్య యాయనతో సహగమునము దేసినది. ఆకుమారులు మువ్వకుఁ తలిరంధ్రులు స్వర్ణములైనవిమ్ముట నండుఁ బోషించువాడు లేచింజేసి యటవిడిచి దక్షణ దేశమున కుగిరి. అందరి గ్రామము లన్నియుం దిరిగి తిరిగి యొందును దమకు బోలెన పదుపాయము దొరకనుఁ బరిత పించుచు విద్యాధులమని చెప్పుకొనరు సముద్రతీరంబుననున్న చించి యను నగరంబున బోలకందను నుపాధ్యాయుండు విద్యార్థులక వచ్చుచుపెట్టి యదువైపు చున్నాడన్న వార్త విని విద్యాధులమన దెప్పుకొమరుచిన్నగా నా యూరుదేరి వారింబడికిం బోయిరి.

దివ్యరూపంబుం నొప్పుచున్న యా మువ్వకింజూచి యా ద్విజవరుండు తనయింట మువ్వకుఁ పడుచులు బెండ్లికై యొకిగి యొందుటం బట్టి వారికిచ్చి పెండ్లి చేయ తలంపుకొ వాడం పెద్దగా వాడెంచి కులాలవామంబు లందుఁబడును నాండు చిర్రయముపడునట్లు తమ బిల్లాలం చునట్లు కల్పనంతోఁ దెలియఁ జేసిరి. కొద్ది కురులు వత్తల మాటయందుగల విద్యాసక్తియు లంతగా పెరిగింపరుగదా. తక్కిన వార లట్లుండ తాను విద్యాంసుపయ్యో వాడు సెప్పిన విద్యావిషయంబుల నైసం బరిక్షింపఁదయ్యెను. వాడు సెప్పిన మాటలన్నియు నన్ని వాడెం బ్రమాదముగాఁ దలంపి వెంటనే కూతుండ మువ్వకు వాచి మువ్వకుకిచ్చి వివాహము గావించెను.

పెండ్లి యైనతరువాత పెండ్లిం వత్తవారిం బెట్లు చిక్కులు లెక్కింప కక్కము గాదుగదా. లెక్కము బోలెన వాడయింబుండు వాత్సహములతోక వారి బంధువు లం గూడ నెక్కి పొడుచుచు వాడలగము లంబువించుచుండె. కౌంతకాలము మను

గురువునియు, బంధువులనియు, వేరుకలనియు, ముచ్చటలనియ్యి, విందులు సేయు చుండుటలనట్టి భోజనమునకు వారి విద్యలం బరిష్ఠించ నవకాశము కలిగినదికాదు. వాండు తామెకాక యందలి పాతవిద్యార్థులంగూడఁ జదివినవీయక యటపాట బోయి మరుఁడైనది.

జనాదు మామగారెల్లొక విద్యలం బరిష్ఠించి వారు నిష్కారంబి తెలిసికొని పదాధముతో నిట్లనెడు.

మామ—నవ్వరా! మీరు మొదట వాలోఁ దర్కవాక్యకరణములు పూర్తి చేసికొనియు భాష్యము చదువుటకు మీకడకు వచ్చితిమని చెప్పితిరో? ఆ కాత్రములు మీరు చదివలేదే?

అల్లుడు—మామా! “వివాహోవిద్యవాకయ” యను సామెత మీ కెఱంగునదియో? మా చదువులు పూర్తి కాకుండా మాకు పెండ్లి చేసెతిరి. మా చదువు తెలు నిలుచున!

మామ—నవ్వరా! పెండ్లి చేసినంతనే విద్యలన్నియు మరచితిరా!

అల్లుడు—మీరు నమస్త కాత్రములుగదా? విద్యవాకయ యవిధ ముమి?

మామ—సరిసరి! లాఠిలాఠి! పెండ్లియైనకయికాక విద్యాభ్యాసమునకు నిష్క్రమింపని గాని చదివినవిద్యల పూర్తిగా మరచితిరాదు.

అల్లుడు—మాకు తెలుసుట జరిగినది. ఈ యుత్సవములలో జరిగిన దంతయుఁ బూర్తిగా మరచితిమి.

మామ—పోనీ తిరుగా పాఠములు తెప్పెర వరింపరాదా?

అల్లుడు—ఎక్కడివల్లన! పెండ్లి యైనకయికాకఁ జదువుసాగదని మీరేకా చెప్పితిరి.

మామ—కాగు కాగు? మంచివారే. నా యర్హత్వము ఫలించినది. మీ రూపములూరి మీ మాటల నమ్మి మోసపోయితిని మీరు తాపముగూర నాకుచున్నా రదేమి కర్మము.

అల్లుడు—మామా! మీ మనిషి నమూనము. మా కండ్లిచేతివైన నెవ్వరు మాటపడి యుంబలేదు. ఇష్టమున్న నుండెదము. లేకున్న బోయెదము.

మామ—భదువుమని జూరమాకిక మోసముగదా?

అల్లుడు—తాచనుకాదు. వివాహమునకుఁ గాగినము లాకుదుము. తానంబ్రమాదము లేదు మామా! అని వారు మామగారిని గొడ్డించిపలికిరి వారిలో ముక్కమారు పాత్రికుండై నను నిద్దత ప్రోత్సాహములచేత మామలోఁ గల హింసక తప్పినదికాదు. భోజనము న్నిదిమంతుడు. విద్యాంసుడు. ప్రతిష్ఠకలవాడు. అది ముక్కకాదికము వలన బుగారునందే నిద్దలను కలుపాట గావించెను. క్రమ

మగ నలుంగ్ర దుశ్శ్రేష్ఠిరనులు ప్రణయించెను. వాండు జారగొండకు మొవ గాండ్రై తిరుగుచుంటి. భార్యవస్తువు లెత్తికొనిపోయి జూద మాడుచుండును. వారి దురభ్యాసములు చూచిచిది సుందరించిన లేరిపోవుదురను భయముతో బోర్చియోర్చి యో చింతతోనే చిదిచి భోజనమును భార్యయు అరలోక ముంకిరించిరి.

అతం ధన్యతకుంగగది నతని పొతంకకును కూతుండై కర్ర లయిరి, ఆ యేవతులు పత్తివలంగుట తర్రం మాటల కెరుగారక వారడగిన చస్తువులనెల్ల నిచ్చుచుంటిరి. ఎంత యానియెనను జూదమాడుచాటి నేపమునా నారు సంతరికఁ బోయియు, దీర్ఘములకీగియు దెర్దగావొడ్లి జూదమాడుచుండ నదిరకఁములో భోజనము సంతద యంతయు శ్రవ్యమైనది. పొలము లమ్మివేసిచి, పక్షవుల పిక్రయింబిరి. ఇండు కాకట్టుచెట్టిరి, మగ లడిమికి పోయివని. చివరకు తిండి లెబ్బించి పరఁ బోయిరి.

■ సకీమణులు మెకకుఁ బనువుకొమ్ములు గట్టుకొని రక్తతూషణము లన్నియు విప్పిగొని భర్తల నెన్నఁడు తూవాడి యావంగదు. తమ ప్రాణముని వగతుడు కాని మగల నిందింపకు చాటిలో మధ్య యువతి లక్ష్మీ సేవకురాలు. విష్కామ బుద్ధికో మానసకముగా లక్ష్మీ సూచించుచుండును. అట్లు కొన్నిదినములు మాత్రమే జరిగినది. చార్మిద్యదేవత వారింట రాంవమారుచుండెను. ఆ బ్రాహ్మణులు మువ్వయ జూదమును సొమ్ములకపోవుటచే భోగకనము కూకఁజేయ మొదలు పెట్టిరి. అతి యటించి వారి చార్మిద్యమువకుఁ డొడుగా వా దోమున వనావృష్టి కలిగి కంపు పుట్టినది. దీని మృగశిరయందుఁ బ్రవేశించిననువార్తగిజీరినను పువ్వయను నతిక్రందించుచు రిడుక్కుచుని చినుకుపడకొడు. ముచ్చలు పట్టి పట్టి గాల్గదే దూది పింజింపలేఁ జీరికలై విడిపోవునని హేళికు లిదిగో యిదిగో వర్తము కురియునని యాచపకురుండు. ఇరమలోభులవలె జలవము లుగ్ధక కణమునైవ నొసంగినవికావు. జరులకసము వంత జూరచూరి విసిగిపోయిరి. పరకాము వాచుగమాసములు గణించినవి, నదు లడుగండినవి. ఏరులు నై కళావశేషములైనవి. చాపీసూపక సకములు నెయ్యలు వారివని. తేదారముల తృణసకములులేక మోచి దూకు లెగయుచుండెను. పసవులు మేకలేక పిచ్చు పొరకక శిఖ్య వనివృత్తి నశింపఁ బోవంగినవి. ఏ దెట్టుపట్టు చాట్టు ననే కర్చినవి. ప్రజలూహకారముతోఁ జూరయముఁ కఁ జేయకొని నెనుదివలలు తిని యెట్లో కలముఁ గడుపుచుంటి.

దీనిచే నగరము సముద్రతీరముం దుండుటచే నీరీపనతి కలిగియున్నను బంటలు నశించుటచే బలబొందుచువలెచ్చిరి. అ కులవులో నంతకమాన్వ కలనై యున్న యిందీలో సుందనొల్లక భార్యంతుల లెప్పక మా మువ్వయపాచులు పోయి గుంపులోఁ గూడి రేణువంతరముంతులం బోయి కన్యములునై చిచ్చించుచుంటిరి. కలివ హృదయులకు వాక్రీతవాక్సల్యముండునా. మరువాడు భార్యలు భర్తలం గానక

జూడమాయ సంతకుండుడోయరని కొన్నాళ్ళు విడిచియును నెన్నిదినంబులకుం వారి రాక యాకసకసుమచుగుటయు మిక్కిలి పరికపించుచుండిరి.

వారిలో మధ్యయువతి గర్భవతియై యున్నది. ఆమె మగని పోకకుఁ దూలించుచు సంకరము మహాక్షిం ద్వాసించుచుండును. ఆ పక్షివ్రత రాకకపురో శింమును గాపాడుచు క్లిష్టవృత్తులతో సగము సగముగా తిని తాలముగడుపుచుండిరి. మధ్యమ యవతియు నొకటిద రిగ్గుంబునఁ జక్కనినచూపుటం గనినది. వాని లేమము జూచి చ కపటి యగునని దెవలొక కొనియూడిరి. ఆ జన్మములు ముగియ నా దింధకు నెక్కుకొనుచు మీకు నా పుత్రకుడు మీకు నా పుత్రకుడని ముద్దాడుచు నురంబునం జెబుకొని పోషించుచుండెడి. దానందేసి యా తాలావకు వృత్తులకుఁగను నామమే వారుక లోనికి వచ్చినది.

పిల్లవాడొకఁ బాలదాంబు కనుదిర్చక తినక పిల్లతల్లికి గడుపునింక వాహ రము దెచ్చి పెట్టబాసఁబారి వాత్సల్య పెద్దైచో రా! మధ్యమయువతియు యక్కయు తెల్లయు దన నిక కృషి కడ నిమిశమై పడియెడు నిడుమంజూచి పరికపించుచు నొక వారు మహాక్షి పెట్టు స్తుతించినది.

గీ. తల్లి : నిన్నెల్లకొంబులు దలచుచుండు
 నేలఁ గలవో నీ కనుకాలి వచ్చుఁ
 గనికరము లేదో మా పూర్వకర్మమిదియె
 కటకటా యెట్లు దరియింపఁగలము వెచ్చ.

ఉ. కూడలిలో పొదరీలు గుండుచు వాకకువారజేగి రి
 మునునప్పటితో నహరహంబు జరింప జెట్లెవ్వ రె
 తొట్టమ దేదెడంబరికిఁ జూచియె నీ నీటు లోకమాతఁ మా
 పాటు సహించువేరద కృపారహితాత్మక మీకుఁజెల్లవే.

అని ప్రార్థించుచు నా పార్వతీకంబు నిదురించినంత వింటిగాదేమి స్వప్నంబునం జొరమాపి “పుత్రీ! నీవు విరాచింపకుము. ప్రతిదినము సూర్యోదయమున లేచునప్పటికి నీవు తుని కిరోజగంబునఁ బరివర్తకములు ప్రాయము వద్దురసక చులుఁబులగార ముదయించు చుండును. నీ కొడుకు పెగుం ప్రత్యాకుండగును” అని పలికి యామె యంతనానము నొందినది.

అంతలో మక్కంకలేచి యెచ్చెరువుతో గల రెండుగు పోరకిం తెరింగించు టయు వారు నవ్వుచు “మమ్మా! మన కట్టి యెచ్చెరువు పట్టునా? తార్కిర్యమును గురించి విత్తపించుచుండ నట్టి కంపబ్బినది. అయినం దెల్లవానినఁ పిదప జూత ముగా” అని పలుకుచు వారి రాత్రి నిదురింపక మూర్ఖోదయము జాగావే యాక నా జాబుని కలయంపిసి ములుగు లంగారము చిప్పు గుమ్మడికాయన మెనయునుండెను. అప్పుడు—

ఉ. "పెన్నిదీగమ్మ పేద మురిపెంపు వహించెడువల్లు లంచు" లో
కోన్నకపాముమీద వినమెకో మను నాగలి సూనుమన్న కా
నన్న లనన్మహారకతరాయయత్ పెరమిట్ట గొల్పగా
నన్నువ తేహిసెప్ప విశాంగకరై పడిపోయి రయ్యెకన.

కొంతకడవున కొకరిరింగి యప్పుడకుక రాపుత్రుడి సంగమించి లక్ష్మి
కటాక్షపాఠమున కప్పిరువందు నా అంగారమున లక్ష్మి విగ్రహము నీయించి
పూ.ంచుటకు సిగ్గుచుండుచిరి. అద్దే ప్రతిపదము సూర్యోదయ సమయమునకు
శివశిరోరాగమున మును అంగారము బలింతుచుండ వారి యొక్కక్క మెట్లుండవో
యోహించు కొనవలసినది వానా కారవమును ముక్తికబూని యింతుచు దానిని
పుత్ర ముద్రలని పేరిడి కాకుండును. మరియు విత్తము లలింతు అంగారములో
నాల్గవంతు దానదర్శముల కింద వినియోగ పాచుచుండిరి.

అమైన మాన్యములు కొని యుండు విధివించి వస్తువులు వుచ్చుకొని
గ్రామము లొచ్చి పుండరముల సంపాదించి పుత్రకుమారులకు వెలిమిగోరులు
వచ్చునప్పటికి దోహదపతికన్న నెక్కుడు తాగ్యవంతులని పెరుపొందుచుండిరి. పుత్ర
కుమారులను వచ్చివది మొదలు దానదర్శములం దుత్సాహము కలిగియుండుటం
బట్టి విద్యాలారమంతగా కలిగివడినాడు. ఆ కళాపురిములలో బుర్రకుడు తన
గ్రామమున బెద్ద స్త్రీతము గల్గించి వాణగువర్తములవారికి లోబన నడుపాయములు
లేయబుండెను. వేంకటాద్రి తమలావచ్చి యందు భుజించుచుండును. విరేకము
నుండి దాన్యము దెప్పించి వచ్చినవారికెల్ల లేదనకుండ వస్తుము బెట్టుచుండును.
దానంజనేని పుత్రకుని వాడుక దోరేకముల వ్యాపించునది.

నావారేకములనుండి కుటాంబములతో వచ్చి యా కళాపురిములో
బ్రాహ్మణు లాసక్తమున గుడుచుచుండును. పుత్రకుడు కంఠులలారి కల్లుల
వలన విని స్త్రీతమునకు వచ్చిన బ్రాహ్మణులను బరిక్షించుచుండును. తల్లల చిత్ర
ఫలకముల పద్ధతులగల్గించి నంతొక కుక్కమున నమరంప జేసెను.

హరినర బ్రాహ్మణ మువ్వయ దోమలు లింగి లిరిగి యా వార్తవిని యా
స్మతంబున కడదెలిచి యందుఁ దృప్తిగా కుటంపును గొప్ప దినంబులు వనించిరి.
పుత్రకుడు వారిం బండ్లులని తెలిసికొన లేకపోయెను. ఒకవా దాపాయలు
మువ్వల తార్కలలికవలములు పండించి విరూపించుచుండ నందున్న శాపలి
వారలు వారిం బట్టుకొని పుత్రకు నొగ్గకుం దీసికొనబోయి యా వార్త యెరింగించిరి.

పుత్రకుడు—అరహా! మీ దేహిలి కందున్న స్త్రీ రూపముల పొల్లిపాయ
ముగాఁ జూచితిరి. ఇది యపరాధము గారా ?

బ్రాహ్మణులు పుష్కాత్మా : ఈ చిత్రవలకములు మా భార్యల పోలికగా
నుండుటచే చూచితిమి. మా కప్పు సైదింపుడు.

పుత్రకుడు—మీ భార్య లేవ్వడు? యెందువ్వాడు?

బ్రాహ్మణులు—చేమాగ్రామము పేరు మంచి పోయితిని. పుట్టినింటి.

పుత్రకుడు—వారిని విడిచి మీ లెక్కడికి వోయితిరి?

బ్రాహ్మణులు—జాణా! ఈపువ్వులదే! లోషింపలేక రోమం పొలిచిని. నీ పుట్టిమన నించి దీనిలో జనము తొరకుచున్నదిగాని యీ కాపులో బద్దెనప్పుము పెట్టవలెనువా?

పుత్రకుడు—మరి మీరు పోయిన మీ భార్యగతి మేమి?

బ్రాహ్మణులు—రగవంతుడేగతి. మేమండియు లేనివారమే యెరిసిని. పాపము బాంధ్విప్యలెట్టువ్వారో? అని మధ్యమంతు కన్నీరు విడుచుచున్నాడు.

అప్పుడు మీ మామను కోవనీయమై యున్నది. అగ్నిపాక్షిగా వెండ్లి యారిన భార్యయు కలవడములలో పడి పెద్ద లేచిపోయిన కటవాక్కులెందైనా గలరా? మిమ్ము రాజా కిరింపదగివది. జాపించు. అని మందలించుచు దయా హస్తయుండగు పుత్రకుండు అనందముతో వారి గింటికి దీసికొనిపోయి తల్లులకుం జూపుచు నీ లెవ్వరో తెలిసికొంటాయని యుడిగెను. దివ్యమంగళ విగ్రహములుగా నుండు నా కూసులులు తిండిలేక జీవచ్ఛవ. అవలె మండుబలే వారి గరుకు పట్టు లేక పోయిరి. పుత్రకుఁ డెరింగింప వా పరిస్థతలు పక్షుల పాదంబులంబడి నల్ల భారంబే భార్యము తొనంగిరి. బ్రాహ్మణులు వారిని తెలిసికొని లక్ష్మణయ విషాదము లతో మేములేక లేక కన్నీరు గార్చుచు భార్యల వాదించి పుత్రకుం గొగటించుకొనిరి. మరియు రాము చేసిన కప్ప కమింపుమని దీపత్వముతో వెళుకొనిరి.

భార్యాపుత్రులు వారెవర నెంచుకయు నలుగక యాదరింపుచు రాకోప భార్యలనే గొలుచి దీపములలో వారి మువ్వములకయ నలరఁ జేసిరి. పుత్రకుడు వారేమి యడిగినను నిచ్చుచు గొన్ని దీపము లత్యంత ప్రతిపత్తితో మన్నించుచుండెను.

ఆ నగరమున వెనుకటి జూరపుమిత్తులు వాడడకునర్పి సుల్తాన్ సేనాపముగలిపి యా క్షీరకుఁ బురికొల్పుచుండిరి. రాజురాలున వారు బుత్తుకు దీర్చిన సొమ్ముపెట్టి వెండియు జూరమాద మెవలువెట్టిరి. క్రమమున నది యలి ప్పట్టి విహింప భార్యల నగలు కొంగిలించి ప్రాభముగా వాడబోదంగిరి. ఆ వార్త పుత్రకుఁ డెరింగితోడనే వారికేమియు దొరకకంపగజేసి తల్లులు పశువులు బలిం పంచి యా యూరనున్న జూరగాండ్లనెల్ల లేచగట్టించెను. దానంతేనీ వారికి జూరమాద నవకాలము గలిగినదికాదు.

చున్నతప్పనంపన్నులు నవివేకాంధ బుద్ధులగు దురీణాత్ములకు సహజ మగు దుష్టభావము విడువదుగదా? తమ క్షీర కంకరాయము కలుగజేసినవి యా దుష్టవదన బుద్ధులకనుమనశ్శూర ద్వేషము గలిగిపెడి. ఒకనాడు వారి మాపువుల వేకాంధ ప్రదోషమున పసింది యిట్లు సంభాషించుకొనెరి.

హరి—కమ్మలారా! వృతకాదు మనకెట్టి యవసాసము గావించెనో చూచితిరా! మధయందారమున్నట్లు వేదించుచుగాని యందుకయ్యే నభిమానము లేదు.

హరుడు—వానిది కపట ప్రేమయని యెట్లు తెలిసికొంటివి.

హరి—మన చిత్తుల దంటించి యూరనుండి లేవగొట్టుట మనల దంధిం చుటగాదా?

హరుడు—మన సేమముకొకటే యట్లులేసెను. ఏరోధముచేతనా?

బ్రహ్మ—పదికొట్ల సొంక లంగారమున్నది. అది యంతయు నేమి చేసికొనును? మనము జూదమాడిన వాని కేమి నష్టము? మన యాకుందహసు బాదులేయవచ్చునా? య హరికొడుకు తండ్రిమొదిమి గొన తన పయవము వాని కియలేదా?

హరుడు—జూదమాడుట కియదుగాని త్యాగభోగములకై కావలసినంత సొన్నిత్తునని తెప్పలేదా?

హరి—మంచిగౌరవమే. సంకసించితిమి. మా కొక సంకల్పము గలిగియున్నది. అందులకు నీ వంగిరించువా?

బ్రహ్మ—చెప్పవలదని కనునన్ను చేయుచున్నాడు. అంతటితో వా ప్రసాదము ముగించుకొనిరి. మఱియొకవారు హరి బ్రహ్మలు కుమారునింటికి ప్రేమాసంబంధము వధివయించుచు వృతకా: మెక మే మెక దేవతకు మొక్కుకొంటిమి. వానిని విప్రు తీర్చవలసియున్నది. వినుము యిక్కడి కుత్తరముగా నాలుగు మోక్షముల రూపముతో విద్యాభ్యాసముచేయించిన కాంతార మొందుగలదు. అందు రుద్రాదేవి యాలయము వెలసి యున్నది. అదేవి కామిత ప్రదానియని విని మే మొకప్పుడా మార్గములం దోపుచు చేపిరకనము గావించి మాలో నెవ్వని తెను గుమారు, దుదయించినతో వాని నొక్కని నీ గుడిసెవి వాని కిరోజములు వాని చేతనే అందింపజేసి నీ కుచహారముగా ననుర్వింప జేయుదము. అని ప్రార్థించి పోయితిమి. ఆ దేవి కల్యాణమవలంబనే నీ పురయించితివి. నీ వా మొక్కులెల్లించునని కోరి యట్లు తెలుపుచున్నాము. అని చెప్పిన వత్సరు: బుత్రకు: దీటనియె.

తండ్రులారా! యందులకై వచ్చింత ప్రార్థింపవలయునా? లేపేపోయి కేకప్రదానయిన నా భోక్తృత్వ విప్రవీరవైదంగాక! యిందొకవిచ్చి విమ్మల దేవతా ప్రీతికై బ్రాహ్మణులకు పోదకమహాదానములు పలు సేయుడు అని చెప్పి పుత్రులు తండ్రుల చెప్పిన మహాత్మ మనవే యాత్మ మన /హ్మ సత్కే. బ్రతులువరల యశ్శాంతారమున కరిగెను.

అందున్న యౌనుమును గనుగొని ముందర కడకలంబున మునిగి వార్చి తడిలబుర్రతో యా గురిలోకింబోయి అంటా : మా తండ్రులు నీకు మొక్కిన ప్రకారము మ్రొక్కు తెల్లించుటకై వచ్చితిని యిదిగో నీకుపాహరముగా నా శిరోజును రచ్చింపుమన్నాను. నా యితఃపృథ్వికాత్మల్యమందును నీ యమ్మవారిని బ్రాహ్మణుడు వలించి వెండుకలు గోయనుండునునంతలో—

గీ దుర్గపవనిగహము వెన్నుదాగియున్న
దొంగలినువును విమృశకుంధరించి
లలిమిబొల్పులుబెట్టును నీవలంకపర్చి
విడుగుబడినట్లు వాచిపె పడిన కదర.

పుత్రకా : సునిచు. నీ యభీష్ట దేవతం న్యరించుకొనుము. నీ వా సన్నచురలుండ నైతివి. నీవ్విప్పుడు కరశ్రేయము గావించుము. అని చెరియొక రేయింబట్టకొని కిడుంబొందులయః కదలక యంతండు వారిట్టి నియె, తన్నుడు లారా. పుట్టినవారితెన్నులికైనః జాపుతప్పదు. నా మరణంబున కించకయు వగి వను. మిమ్మిక్క విషయ మడిగెద. ప్రత్యుత్తరమిచ్చి కిరద్రేయము గావించువు. దొంగలు సర్వము వోరికి రారను ప్రతీతిగలదు. వా కడ నీవ్వుడు కాసెనను లేదు గలఁ నవ్వేం జంపబానిరో తెలియకున్నది. వేరొక పాతుచెడ్డియేని కలిగినవో విరూపింపుడు. అని యడిగిన యా దొంగ లిట్ల నియె.

పుత్రకా : మేము నిజముచెప్పినము చెనుము. కేవలము తోరుంను గాము. మా కాపురము రించిపిపురమే. మేము మీ తండ్రులకు జాదవుచ్చితుంము. నీవు మాయాల కాలంకము గలుగ తేరుచుంటివి. నన్నుఁ జంపిన స్వేచ్ఛగా జాదమాడు కొనవచ్చునని మీ తండ్రులే మమ్మిట్లు ప్రోత్సహింపరది. మ్రొక్కు నెఱంబున నన్నొక్కని బొమ్మని నవ్వులై వం తెలిసికొనదేశిపోయితివి. నీవు నమసిన నీ ధనమంతయు వారి యధీనమగునగదా : అప్పుడు స్వేచ్ఛగా జాదమాడు కొన వచ్చును. ఇదియే జారణము. తెలిసినదియో? అని చెప్పిన వెండుకలతో నతం దిట్ల నియె.

బాబులారా : దూకొక్కిరియ మహాపాతకము దరిద్ర జారణమని పెద్దలు చెప్పుచును అందుంకై వారిని వారించితిని. కానిండు నిజము తెలిసితిరి. సంత నింపితిని. పిఁసుమీరులేని మా తల్లులకివార తెలియనియవలదని మమ్ముఁగోరు చుంటి. మా తండ్రులతో నుజముగా జాదమాడు కొనుగదని చెప్పుడు. నా దేహ మమ్మవారికి వైదేర్యము పెట్టుదు. మీకు బుణ్యమువాఁగలదని పలికి కలయొగ్గెను.

అంతలో వారి సంకల్పములు మారిపోయినవి. పుత్రకా : నీ చూపులు వినుటచే మాకు జాలికలుగుచున్నది. మా చెప్పినవైదేయదుమీఁ నన్ను విడిచి వేయుదును. నీ యాస్తియంతయు నీ తండ్రులకు వదలి నీ వి దారివే దొంకరమున

శరీరమును. యెప్పుడు మా నగరమునకు రావని యీ యమ్మవారిపాదముల గొట్టుము. అట్లు యివ విన్నవి పెరిగి పెరుచుగెదము. మీ తండ్రుల యభిలాషయు దీక్షగలదు. అవి లెప్పిన సకలండు ప్రతిజ్ఞలున్న వెప్పుటికిన నుభయములు ఒకయ నెప్పుని తలంతుడు వారిట్లు నెయి.

పోరులారా : మా తండ్రులకంటె మీరే మంచివారు. మీరనినట్లు లెందిపి నగరమునఁ దెన్నుడు జేయరాను. నా మానసియంతయు మా తండ్రులనుభవించుచు గాక : ఈ యమ్మ వారి పాదముల తోడుగాఁ జెప్పుచున్నాను. ఈ దారి నెందెనియఁ బోయెదనని ప్రమాదము లేయెరులయు. నా తప్పుచేయి వాసిమాటకమ్మి వాసినితిరి పొమ్మని క్రమ్మలు నిజమగులున కరిగిరి. అవి యెఱుంగింది.....

27వ పాట

నందోవనందుల కథ

౪. దలిదండ్రులతో వైరము

గలుగున గొడుగులకు వికారణమును బు

త్రుల విశ్రమమును బంపగఁ

దలఁతెడు దండ్రులను నిసము తరవెల్పెదన్.

అహ! మా తండ్రులవంటి క్రూరాత్ము లెందైనను గలరా? మొదట బాదమాడి మామగారి సొమ్మంతయు పెచ్చుదెట్టిది. కఠిన్మణిగ గట్టికొనిన భార్యల పిరిచి లేచిపోయిరి. యిప్పుటిట్టి పు తహత్యకు వానికొని. కాపిమ్ము మత్తురా కృత మిట్లుండ వారి నవఁ బంపెడు. అక్కటా : నా సంపదలెంతలో చూరమె వని. అని యింతుక విచారించి నీ : యిట్టి యవిచేతము నా కేమాటికి గలుగ వలయును. భానన్నుడి తాక మాననా? అని రైర్యము దెచ్చుకొని అరణ్యములో నొకదాకినిబడి నడువసాగెను.

ఎందలను జవనంబార మున్నట్లు కనఁబడలేదు. గ్రామము లేమైవున నున్ననో తెలియవు. వలములు దినుచు దాచులు జెల్లెక్కి కొమ్మల సంగ్రహంబు భోజించు నాలుగు దినములు : ప్రయాణముగావించెను. చలితకుసుమదళ పం వింసిత కరుణా మనోహరముగ నొక లెన్న మిట్ట యంతరికి నేరవర్తము గావించి నది. మెల్లగా నా మెట్ట విజయమునకుఁబోయి పరిశీలన నందిమత్తరప్పదమ్ములు పైకృత్యధనము పండుకొనుటకై యిట్లు కలహించుచుండిరి.

అన్న—తమ్ముడా : మా తండ్రి పోరకపంబుజేసె చూ మాడు ననువులు సంపాదించెను. వానిన నడుచుగా బంచసుందవు. సాకురెగవు. తమ్ముడిగా నుంచిన దోషమేమి?

తమ్ముడు—నా కొక్కరితో నుమ్మడి మనిరాడు. ఎవనివస్తువులు వాని స్వకంఠములో నుండివలయును. నా భాగము వాకు నమమిగాఁ బందిపెట్టక తీరదు.

అన్న—అట్లయిన జేష్ఠభాగము క్రింద నా సంచి నాకు వదలివేయుము. వంశము పాదరక్షలో నీకు దోరినదానిని దీసికొని మిగిలిన దానిని నాకిమ్ము.

తమ్ముడు—అట్లే. మంచిగదనరే? తన్న మహిమంతయు సంచిలోనేయున్నది. నే నొకటం బడుదును.

అన్న—పోనీ పాదరక్షలను రంధ్రమును చెరియొకటిం దీసికొని సంచి యుమ్మడిగా నుంచుకొందము నమ్ముచింపుము.

తమ్ముడు—నా కుమ్మడి యేమియు బనికాదు. వంశక తీరదు. నంది నా కిచ్చి కత్తివని నీవు తీసికొమ్ము.

అన్న—ఇప్పుడు నీ వన్నమాట ముదిరినది. అది సరిభాగముకాదు.

తమ్ముడు—నా కది యేమియును చెలియదు. పండువాఁడవునీవు. భాగము పట్టువాఁడను నేను. నీ యివ్వఁగా వచ్చినట్లు భాగములు వేయుము. నా యివ్వఁజచ్చిన భాగము తీసికొందురు.

అన్న—నిర్యాగ్యపుత్రుడి యివ్వఁగల కొడుకులకుఁ జెరియొక సంచియు పంపితింపక ఒక్కటిమాత్రమే సరిపాదించె పెట్ట పండుకొందుము. కావున సంచి యుమ్మడిగా నుంచక తీరదు.

తమ్ముడు—సంచి యెవరికద నుండవలయు.

అన్న—పెదవాఁడను నాకదనే యుండును. నీ కవనరమువచ్చినప్పుడు వచ్చి దులుపుకొని రావినహమ్ము తీసికొనిపోవుచుండువగాక.

తమ్ముడు—అది వాకదనేయుంచి నీవే వచ్చి తీసుకొనిపోవుచుండురా ?

అన్న—మాటకు మాటరెప్పిన నేమందును ; నీవు చుండివాఁడనే యగుదువు. నీ భార్య లేదనిన నేమిచేయువాఁడ.

తమ్ముడు—నీ భార్యవచ్చితము వంగవారియో యేమి ! వమ్ము రాసీయ కున్న నేనెమి చేయుదును ?

అన్న—నే నీ మూడువసువుల నమమగాఁ బందజాలను బుద్ధిమంతు నొద్దకుఁబోయి వానికేమైనవచ్చి పంది పెట్టుమని కోరుదము. అందులకు నీ కిష్టమీనా ?

తమ్ముడు—ఇష్టమే. వదనద.

అని యుత్తరము తగవురాదుచుండఁ బుత్రకుఁడు వారి సమీపమునకుం బోయెను. వారతనింజూచి యెర్యంత ప్రవరివత్తితోలేచి గౌరవింపుదుఁ గూర్చుండ నియోగించిరి. అందు బెదవారితనియొ అయ్యా ; పండిగసమయములో దెవము నది న విక్కడికి : చేసితివి, మో తగవుని నీకు దోచినట్లు న్యాయమచెప్పెను.

నీవు చెప్పినట్లు మే మిరువురము వదిలిపోయెదము. మీరు నా శత్రువులు నందుకను
చాడు. నా పేరు నందుకర్కురు. చూ తల్లి ది హిమాయమును జెడ్డుగలము తమము
తేసి మూడు వస్తువులు సంపాదించెను. ఇది తొలకవంటి. దీని నా దండనతో
గొట్టి దులిపిన పంపివచ్చి అంజాడు నాదెములు రారురుడును ఇది పాడుకలు.
నీనిని కొడిగి కొని యొడకొవలయు నని తలంపిన తేనెరత్నమున జండ్లు
తోగలను. ఇది దండము. దీనితో నొక పెదగీదిన ఇది యు నొక పెదగీదిన
బట్టలుంటును జూసెందును. ఈ మూడువస్తువులు మహిమ యుద్ధిది. వీని యనుభవ
శామున మా తల్లి ది హుత్తులయ్యెను. వీని మేము పనుముగాఁ అందిగింపవంసి
యన్నది. చూ శత్రువులు దేనికిని నొప్పకొనడు. మాకుఁ బాడు కుదరజుచ్చుచి.
కావున నీవు ప్రక్షపాకముచిదిది లేవుని మొఁనుఁజూచి మాకుఁ అందిపెట్టుము. నీ
చెడ్డు చెప్పిన నట్లునడుఁకుము. శత్రువుఁడా! ఇది నీ కిచ్చమేవా! ఆహా! తగవు
చెట్టపుకద. అని యడిగిన నాడును నీ చివ్వువదిన వేషమౌత మెందుల కొప్పు
కొనను. అట్లే శానిమ్మని తెలియఁజేసెను.

వృత్తకుడు - ఆహా! యేకగర్భునితులగు సోదరులు పెత్తనధనము
పనుకొనట తెట్లు కలహించుచున్నారో కొంత మెవ్వరిక్కువైన నేమిరోపము!
నీ నీ! ద్రవ్యం. పంటి దువ్వపదార్థము మరియొకటిలేదు. ఇప్పుడు వాడు వీరిని
మోసము చేయవలయునని యూహ పుట్టుచున్నది. యిది భగవత్ప్రేరితము. శానిమ్మ
అని తలంచుడు నిద్రియె.

అప్పుడారా! మీ తల్లి ది వీనిని దళముతోసి పంపాదించెను. అనుభ
వింపలేక సోయెను. యెవ్వని తేర్చిపాపియో యది చాలని తేరక మానదు. నేను
ఆకనమువంక జూచి మీకు అందెక వివండు. మూడిటిలో నందఱు యనరమైనది.
తక్కిన రెండు వివోధ క్రియోపదములు. వానివంక విశేషవాదము లేదు. ఈ
సంబి నగముగాఁ జీర్చి పండుకు మీలేదు. వేను బిచ్చగా నాలోదించిని.
పాడుక లొకడు దండమొకరు తేసికొనవచ్చును. ఈ సంబిని గురించి దెవ కోధన
మొందురే సెద వినుడు. వే నీపాపామెక్కి క కి కొంటి యొకదండము విసరె
దను మీ యార్థమ పరుగెత్తుకొనిపోయి ముందుగా నెవ్వరొందుకొని రెతురో వానికి
సంబి నిచ్చి వేసెనను. పంచలకింతకన్న వేరొకపాదము గనబుకలేదు ఇది
దెవకోధనము. యందుంప మీ రిద్దరు నంగీకరింపవలయునని వలికినవిని యరువురు
పెక్కులము గలిగియున్న వారగుట వందుల కంగీకరించిరి.

అప్పుడు వృత్తకుఁ కొకపాపామెక్కి పాడుక లొకమూలను దండ
మొకమూలను దెట్టి సంబిని తేరచుండుకొని యిదిగో మేను దండము విసరుచుండ
గాచిగొనెడు. దానిని దెర్చి ముందెవ్వరు నా పాపములు మట్టువో సంబి వాని

రిచ్చినేయదున్నాను. అని పలుకుచు మాతెడు గట్టగట్టయ నొకరాసిని గ్రహిని నిక్కి గట్టిగా చివనవైచెను. రావికోవే యాకవుడు యగెత్తుకొని పోయిరి.

అంతలో నతండు పాదుకలను బొడిగికొని యొక దేశంబున సంచించి అంకకు దగిలించుకొని జయవరమేర్పఱచెను. నేను చిత్రరథేశములోని లోపలయడవులలోఁ బర్యవ్రేలితరమును జూచారముగల బోడికి బోవలయును. అని కన్నులు మాసికొని తలంచి కన్నుల తెరచినంతలో నట్టివోటనుఁ బోయి నిల్చుండును.

సంగోపవందులు నిరువురు సమముగాఁ బయిగిడుకొనిపోయి ఒక్కసారియే రానిమీద లేయివైరి. రావి మొదలన్నయు జీవర తమ్ముడును బట్టకొని పేనుగు రాదును విడువిడు వేసి ముంపందలికి నసెను. సదులు నేను ముందు లేయి వైదికి ననిముఁ రగవురాదురు యాదువుడును దంతును విరువక గొంకతదవు ద్వంద యుద్ధముదేసి తేలి దంతును మూతల విడువక కొంత సేపటికై ప్రవ్రేరముకరకుఁ బోయిరి. అందెవ్వఁడును గవంబులేదు. కి.చా. పరుగునిసరున నొడలు తెలిసి నది కాదు మన మా దెవకు బోవంపిన దీ దెనకు వచ్చితిమి. రావి తప్పితిమి అని తలంపుచు దంతుమును విడువకయే వెళ్ళి దెవకుఁ బోయిరి. అందునుగ గవం బుదలేదు నాని గేకలు పెట్టుచు దంతుమును విడువక నయ్యకవియంతయుం తెరిగిరి. వ్రేలికొడును ఎప్పువులానుగాక గవంబులేదు.

కొంత సేపటికి వాడు పాదుకలెక్కి పారిపోయెను. గ్రహించి గోలున వేస్తురు నిరువురును దంతుమును వదలి పొజువైరి. అంతరనుక విడువకయే నెమటు రుంకిరి. అప్పుడు నందుఁ దువనందుని చుకమును జూచుచు:

మ. పలుగాఁ నాపరాశేరి విగధువుర సంప్రాప్తాల్లముర పంపుకో వందన్నాఁ పందెన్నడున్ మనము ద్వంద్వస్వామికన్ నిర్వి క త్పలముర సాముగ బంచుకొందముని తెప్పక బ్రవ్వమయ్యెంగరా తలవన్ గుంబెలు బ్రధంబొక్కగు కటాః తర్జునసామర్థ్యముర.

గీ. సంచి చులువురు నందుర్యుచింత భవము పంచుకొందము రాయలయఁ బాకవలదు వసువులు ముందు బందుకోవలయు నెవని తేలివచ్చిన రాని వాడే భుజించు.

క. అని యేడ్చితివయ్యయ్యో
జవని కడుపువండు నీవు జంబుభవయం
దిన ■ యాపద రాకుం
దునుగధరా బ్రహ్మనాథ వైవమంబా.

అనుభయం దమ్ముఁడుఁ గః కలంబకి

ఉ. పైలెదవేల నిట్లు తగు పెద్దనలుంచెలఁ బెక్కుకారమున
పాలియమంచుగోరుట విఫలమయమా ? యో: యో: యోవండు రా
శ్రీరా దదర్శితం బెనుడుదేసెను పంచుమటంచు నీవు తం
దాల్చుచు పుట్టి చచ్చిపోవు నాకు వెతల్ మరీ లేకపోయెడున్.

క. నీ నోరుమూయు జాల్మ

చ నోరు: మూయు జాల్మ లెవరీ నెవరీ

ప్రాణములు గొందు జాతుము

ప్రాణములం గొందు: మును బలకన్ బలకన్.

ఉ. మాటక మాటయన్న పలిమాపము తెందురు నన్ను, తమ్మునిన్
నాటగగొల్పె: వెంప రదనంబులు రాంగ వారునున్ శిర
స్సోదిమగాగఁ గ: గ్రుడ్డి యొకపో టురమందు: దగిల్చె: నెద్ద పో
రాటముగదె వారి కపు డాగ్రహమాశ్చర్య బావెనోయెనున్.

క. నుండోపసుందు లట్లు

నందుడు నుపమండ: యను మవర్వం: వ్యమనో

స్కందన మొనరించి మృతిన

జెందిరి దేర్చుదగ నొకనిచే నొక: దాడిన్.

గి. దనమకొలుకు నవ్వుదమ్ములు పోల్లాడి

తాగవిత్తమొరుల పాలుసేసి

యనువురెన విడుతు రంతియనావి తా

దనదుమట్టనీయరందు నొకని.

అని యెరింగించుపప్పదీ: గారాశీకమొదడి మణిసిద్ధుడవ్వరి కక పై
మణిరీయం దిట్లు వెప్ప మొదలు పెట్టెను.

౪77 వ పుటలి

కో క తు ల క థ

పుత్రకుండలు లన్నదమ్ముల నినువుర వంచింది యో మారు పడువలం
గైని తలందిన యట్ల ఉత్తరదో మనోరథు మర్కటంబువందలి సమున్నత పర్వత
పంక్తిలో నొక గిరికూట తటా: తీర్థమున నిలువంబడి తల్లిభాకరశీతల మారుతపోతం
బులు మేని హాయిసేయ: గమ్మలం రెంచిజూచి యుప్పారుకల ప్రభావ మగ్గిం
దురు: శ్రవనాబ్ధిని వృత్తాంతము సుధించుకొనురు మనోబాన మనేక సంకల్పంబు
బుక్కరిల్ల ముందు: తేయదగిన దృక్కలలు లాలోరించురుండెను.

అప్పదీ: జామ ప్రొద్దొక్కనడి శిష్టంబుగా వెంకటాయుచుండెను,
స్నానముదేసి యందలి వంబులందిని య: ఆలియ: కంపదలంచి కొని పొడుకలను,

వందమయి, నందియి నీటియొద్దనుండెట్టి యేటిలో తిగి స్నానముజేయుచు నీలు తిలించెను. నే నీ పాదుగ ప్రభావమును జాలరూఢము వచ్చియుండును. యిది దుర్లభమైనదనియు వారిందు రాజులయి యీ సమస్తము వాకుఁ దక్కినవి. నీని వలన నెక్కుడు కీర్తి సంపాదించవచ్చును. ఒకటియే మండనగరియి నెక్కింపుకొని రాజునై పాలింతు. సంచి దులిపినఁ గావలసినంతనొమ్ము లభించునుగదా! పాదు కంఠంఁగఁ భూసుండలమంతయుం దిరిగి చూడెదంగాక. అని తలంచుచు నాస్థానము తీరసంధు గ్రంథులు వెలుచుండెను.

అంతలో నొక కోఁతుంగుంపు కనాకములో పీఠ బ్రాగుటకై యెక్కుడికి వచ్చినది. అదృష్టవశాత్తములగు నానర విశేషములం జూచి కెదరుచు వని మీరఁ బడి చంపునేమో యని దెరువు నడిలాగున నీడుకొనిపోయి చూచుచుండెను. ఆ కోఁతులు సహజముగ మర్కటదేవ్యలం బ్రకీరింపుచు పీఠ బ్రావిలాపి యొకదానిపై నొకటి యెక్కి యాడుచు నెగయుచు నొత్తుకనున్న పాదుకలను దండమున సందరిం జూచి తొలించుచు—

సీ. ఒక్కమర్కటంబు పాదుకనెట్టి వెలిపె

నిడికొనియెగపె సేసేపకరుల

కొకకోఁతి పంచియూరికినున్న రాకంబు

కొనలాగి మెడఁజాల్చుకొనుచు నెగపె

గదసి రెండువపాదులను బట్టుకొని రెట్టు

కొనలేగి కొకఁతుండుకోఁతి లలిమిఁ

పచ్చిగుచ్చఁబడిన కెత్తములాగి మూపురఁ

జూచి నానర మొందువోయె బొవం

గీ. కున్నకొడుకెల్ల నొందొంటి లై వెక్కి

కరుముకొనగఁ కొరలఁ దరులఁ జరులఁ

బ్రాకి పోలి యెగసి ప్రకటించుకొనుదానికి

రెప్పకములు గొంతసేపు తిరిగి.

ర. పునవర మొక్క బెత్తుకొని వచ్చినపాదుకలాగికొంచు గ్రగ
కున్ను దదురాభిశాగమునకుం జన విజ్ఞానకోఁతి వచ్చి రా
నినిం బడ్రాక్షిసి చాగికొని గెక్కి మఱొక్కలకొంత ముక్కినం
తన మజిమొక్క వానరము రానిమయింబడి లాగి పొయ్యన.

ర. దూరముగ విసరివెచ్చెను

తారి వలీముఖమొకండు అట్టికొనుచు న

చేయవచ్చున్న కివెం బల

మారగఁగొల్లుటయు లేది యిది కోపముతోన.

4. బంధివలె బానిగొని

యెంతయు వసున్న కప్పుల పదలించుచు పో
గలకులు నెచుచు మును హను
మంచునెగరి డిరిగె గవిపహాములోనన్.

5. సంపిం గింథంబును దగి

లిండుకొని వరించు నవ్వలిమూలమును గ
డ్డింది యడి లాగి మునుగిడి
కొంచు న్నర్చిందెఁ బండుకోరియెక్కఁ జటన్.

6. మూగి పదికోతులయ్యడి

లాగి కపిన్ నెతిగోతులం గ్రుచ్చుచు వే
వెగను వెరుచు పిఠెఱుఱు
పాగునకున్ బోయె గవిపవరిక పరజిన్.

7. చెత్త పెత్తిపోవు పెనుగోరి నదలించి

పండుకోరి దాని బట్టకొనుచు
బుడంగొంపోయె నెరుగోసికొవిపోయె
గొండలోయలకును గోడిగమల.

పుత్రులం గాకపిదర్మవెల్లె నీటిలో నుండియే పరికించుచు నమూల్యములగు నా వస్తువులు కోతుల చెత్తకొనిపోవుటచే గుండె జారిపోనఁ జొరవకైన యా తడిగుడ్డలతో నొడ్డెక్కి పొదల రూచిపోవుచున్న వావర సమాహము వెంట నదలిండుట బోవుటయు నవి తిరుగఁబడి దేవమార్గమును జూపుచు కలవపచ్చిన బాకపోయి తలకములో దుమికెను.

కొంతసేపందుండి వెండియు గడ్డెక్కి యా కోతులు వోయిన మూర మునుగించి కొంత దవ్వరిగెను. అది కొంతందిగి కోసం రోపంకుం బోవుటచే దాని జాడ యేమియుం దెలిసినదికాదు. అప్పు డతని చిత్రవృత్తి యెట్లుందునో నుడువుట కడుంగదు కష్టముగదా! తగ్గిగుడ్డలతో నా యొడును జరికిరింబడి యెట్లు ద్వానించెను.

అహ! సంపాద వర్షిశ్రమ తలంచికొవ వతి విచ్చిత్రముగా నుండును. గడ్డియట్లే సంకోషము, గడ్డియల్లే సంకయం గల్గుచుండును. మా మూలంబునంబు జొరవిన దేహలిమానంబునంబు జేసి చిరకాలస్థాయావరె జనుల దక్రమకృత్యంబులకుఁ జొరంగుచుండును. భూకంజేసి మా తండ్రులు నమ్ముఁ జంపబంపిరని వాదని నిందించుచు నేను పెక్కు కఠనము బండుకొనుచున్న యెక్కుదమ్ముం నందించి వారి వస్తువుల నవహరించి చెప్పెతిని. అది నా కెట్లు చక్కెను. ఆ దోషము వమ్ము వెంటనే గొట్టినది. వానరకైతమందున దైవము నా కిట్లు బుద్ధి చెప్పెను. కానిపో

సన్నీదేశములుండ నీ యేకజ్ఞ మధ్యమునకు వావలెనని తలంపవేం ? వేసి దుర్గమునకు శిఖరమునుండి తెలిపితి రోవుట యెట్లో తెలియదు.

కౌ. తగ్గాకృచ్చిన్యాగవతాత్మవంతి

అను నాలోకి నవనూరి వేసెందు భగవంతుని భారతములందఱు వెలగగరిలేదు. తపణమున సర్వసాధులులు నశించును. తపణమున నన్నుండే యున్న హిరణ్మయోపాతకమును నశింపజేసికొనియేదంగాక. తపోమండలము నా దేహము వే మృగమో తపించును. చివరకు నాకి గతియే పడెను. అని యాలోచించుడు నతం దప్పుడే గరువమహిమము గానింప ప్రారంభించెను. ఆహార నిద్రాసమయములందు ప్రభు వహోరాత్రముల వదిలెనతో నా మం, కలమము గానింపు యుండెను. గాయత్రీ వివరమును బంజరమును పశించుచుండుటచే నతనికా యరణ్య మధ్యమున భయానుమమాటయే లేదనియెనది. అతనికిర కట్టుగిట్టిన తప్పు మరేమి యును లేదు.

ఈ రీతిః గొప్పివెంట గఠించువంక వాకమాడవండు ప్పానము చేయు చుండ నాకలాకలువ కవ్యలికలుంబున నిదికై కదవరిత్తికొని వచ్చిన కొందరు స్త్రీ లతనితో గవలందరి. వారిని జూచి యాశ్చర్యపడుదురు మనుష్యసంపదరక్షామగు నీ యరణ్యమున వింతులుండుట ఎంతగా మన్నది. యిదివలెన్నుండును చూడ లేదు. వీరి వృత్తాంతము తెలిసికొనుట యుచితమని తలంచుచుండ గొందరు గోపా లులు పంపుండు రోలికొనివచ్చి యా నీదిలోనికిం రోలిరి. అప్పుడతని కంకొక పల్లెయున్నదని తోచినది. మిల్లగా లేచి గోపాచరకతకములోని పి రెవ్వరు ? యిందుండి వచ్చితిరి ? మీ యూరెండున్నది ? అని యడిగిప మా యూరిందేయున్నది. అందుండియే సద్విశిమని యాత్మరచిచ్చిది. అతండు నాడు జపముమాన వారున్న దెసఁజేఁ తోయియడ నా ప్రవక్త తోయిలో నొక పల్లె గవలనినది. అతండు వెల గండును మిల్లగ నా పల్లెలోనికితోయి చూడెను ఆ గృహములన్నియు సులభమంబుల భార్యలబ్ధి యుప్పుయన్నవి. అందున్నవా రందరు కూ డులు. యాచితులవలె గనంబడుచుండిరి. వారి భాష యతనికి తెలియకున్నను సంజానపల్ల గవాలి వారితో మ్మిత్తి కలిపి తినుగుడువెను జననంభర్కంబు తపణము కంకరాయము గదా ? నాడు ముందరిని వివరింప సంకేతము కాజీర్చినది. తోలు పత్తికానిపోయిన దంభము రెండవకొన వేం వారుచే నా పల్లె జనించినవని నాణుగుడిసంబుల కతండు గ్రహించుకొనెను.

ఆ వస్తువులు కోతుల కక్కరలేదు. యికరులకు వాని మహిమ తెలియదు. అవి యింట్లో పడియుండును. వానితో నొక్కటి చొరికినను వాయిసెన తలంచుచు నకంకాచిరుంపెంటు గొప్పివాక్యరజ్య సంజానము గానిండు. తరచు కొతి మూకలున్న కాపులకుందోయి చూచుచుండును. యిది నమ రులు దొరకవిని

నిశ్చయించుకొని యా కొంతవాండువెంట వరకు వెళ్తున్నా గొంతలు దీని దిగువ 3వ పదంబులకు బోయిచూడెను. అందు పెక్కు పల్లెలున్నవి. అవియు వైతము రాపిడివలన అనిలబోయేయని యా యాళ్ళలో గొన్నినాళ్ళ పంచారము గానించెను.

కైలా : విష్ణుగ్రామంబునె యరబ్బాచుర్యమందు దంపలు చేసికొనుచుండ నీ పల్లెలు గవలండినతోడనే తపోవిష్ణుమగుటయేగాక యాశాసాము వమ్ములగల్గి యిక్కడకు లాగికొనివచ్చినది. వానిం దెగగోసి కాశీపురంబున కరిగి గంగా తటాంబును దపంబు జేసికొనియెడగాక. అని నిశ్చయించుకొనుచున్నను నా ప్రారబ్ధ మెట్టితో నా బుద్ధి యా వస్తువులమీదనే వారుచున్నది యింకను నవియెందో తొరకు నను నాన నాపదములకు పంకెలలై యున్నంత బోనియకున్నవి. యిక నొకసారి వెనుకకు బోయి వెదకి తొరకకున్న గాజీబోయెడమగాక. అని తంబి క్రమ్ముత నా పల్లెలకుంబోయి వెదకి వెదకి వివిధి నిరూపింప నీ : యింక నిందు నిలువను. కాశీపురంబునకుం బోయెడనుగాక. యని నిశ్చయించుకొని అట్లగదలి పర్యవసానము దిగి పల్లెలులాటి గ్రామముల మీదుగా గొన్నినాళ్ళ పంచారము గానించెను.

అతండు మరల నాకలపింప గొండెలకడకి సూచుచు నవి తొరకమి విరక్తి జెంది యావంతు వచ్చుచు నాశాసాము వాని గవ్యమునవలె ఖట్టుకొని త్రిప్పయిందఁ బరిసారలు నటు నిటు సుయ్యెలపోలిక తిరుగుచుండెను.

అతండుకవాడు విసిగి కాశీపురాల్పములుండై యరుగుచు నిట్టి కలంబెను. అనఁ : ఆకుఁ బాముని పేరు పెట్టెది సమంజసముగా నున్నది. ఎంత విరక్తి జెందుదనున్నను నన్నుడికల్లి వడిపాదులు వెనకకు లాగికొనిపోయినది. దానివలన నా వైరాగ్యమందయు భ్రష్టమైనది. తపము పొదువడినది. ఆకుకు మడి నవలక మీదైనను మనుష్యుని లెక్క చిక్కుల పెట్టుచుండును. అని యాలోచించుచు నొకనాడొక పల్లెరానిం బోవుచుండ నందొక విద్యార్థికి బడిలో ముసాద్యాయాడు ఒక పద్య మువదేశము సేయించుండెను. అది

గీ. విసిగి కార్కశువయత్నంబు విడువరాదు
వట్టుదరయన్న బొవగు నెప్పుడీకినై న
దేవదావం బునిరుదించు నపుడు
వరలిరె పిడికి మమ్మకంటు వచ్చుదనుక.

● పు.తనం దా పద్యమునువిని తదర్థావబోధము చేసికొనుచు నోహా : నాటికి యుప పతి కాదుగద. నేను వడిపాదులు తిరిగి విసిగి బోవుచుండ నిట్టిమాట విసంబంధినదేమి ? దీని కళన మొకసారి పర్చిని నూచివచ్చెడంగాక. అని నిశ్చయించుకొని యతండు గిరాలన మరలి యేడవులన్నియులాటి వెనకపల్లెలకుజేరి పీనుండియగుచుండెను.

ఒక కోయవాని యాంటిలో వసించి భార్య ప్రవచనమగుటయు నా గది గోడకు

నొకపాడుక వ్రేంగట్టబడియున్నది. దానించాని దూకిళ్ళన్న పై యెండుట సంతియ ముతో రావువకుంటోయ నెదానించి పడికించి యొలము ధుల్లుమున దానిపై చెయ్యిడి యది యదే యని తెలిసికొని త్రిప్పవంత తోపలనుండి యొక ముసలి దేవలకువచ్చి ఏ నెన్నడెవ్వఁ ? చెప్ప ముట్టెనెలొ యిది సూతికా గృహమా. ఇందు మగవారు మసలరాదు. అమ్మలతోమ్మని పలికిన నకం దిట్టనియె.

అవ్వా : యీ పొరరక్షవాడి చెడువుతో స్నానముచేయుచుండ గోతు లెత్తుకొనిపోయెను. ఇది మీ కెట్లు వచ్చినదని చూడగిన నా వ్యర్థ ఏహమాకుఁడెలియదు. ఇందుంకరాదనుచుండ అక్కరించెదనె? పో పొమ్మని కిపరుటయొ తోపలనుండి బాలింకరాదు అయ్యా ఇది మా ముఱచాడు పొంమునుండి తెచ్చెను. మీదైనచో విప్పడు విప్పరాదు. మాపొత్తు సమవరంబు పొందని పలికినది అకండు ప్రాంతసూరి అడివున సంజెక్షు గ్రమ్ముట వారింటికివచ్చి యెప్పుడే యెరపినుండి వచ్చిన దానికొడుకుం బాది రావువకుంటి ది యిట్లనియె.

బాదకా : ఆ పొడుక ఏ కడవిలో కొరికినదని నీ కల్లి చెప్పినది. అది మా గురువుగారికగుట నిత్యము పూజించుచుండును. ఆ పొవుకొళ్ళను కోఁతులెత్తు కొని పోయెను. వానికొడుకు వెదకుచుండిని. రెండుది కూడనది కొడికినచోటనే యుండును. ఇది యెందు కొడికినదో చెప్పెదరా అని యడిగిన వాఁడెట్లనియె.

సామీ : యిదివాకు కొరకి వారసు మాధములయినది. ఒకనాడు పేరెంత గాయముండ కొందరము పిల్లవాండ్రును వెదురు పిదములందును విక్ర మించితిమి. అంతలో నిలవక గాలి వివరినది. గుఱాచన నీది మా ముందర లికినది. వేరెదు దాదీనదిగాని నా వెక్కిరి అరవలసినదే వెంటనే నేనుదుకొని పరికించితిని. ఇదియేదియో నాకు తెలిసినదికాదు. యింటికిం దిసికొనిపోయి పరిలోని వారింకరకుం జూపితిని. యెవ్వరును దీనిం పోల్చలేకపోయిరి. ఒక పెద్దవాడి కాలికి కొడుగుకొనునదని చెప్పెను. యెట్లు కొడగవంయనో మాకు తెలిసినది కాదు. పెదలిలోఁ బాచెప్పితిని. చెప్పవకు మాత్రా మా యెవ్వ దీనిని గట్టినది. కాబోలు అని దాని వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెను.

పుత్రకుఁడు అది జరిగిన రావు మాపుమని వానిం దొగడిన రేపురంబు మీము నిత్య మక్కడికి పోవుచుండుమని చెప్పెను. అతండు పిల్లవాడు యడఁకి పోవువే తెలిసికొని పరుసాడు వాని వెంట పక్కంకారాంతరిమన కరిగి యొ వెదురు పొరంబ్బియు వెదకి వెదకి పిల్లలచే నెరకించి యెందును నా పొడుకం గావక సంజెక్ష కింటికి వచ్చెను. అతండా పిల్లలవెంట నీక్కము పొంమునకు బోవుచు వెదకి వెదకి యెందును దానిగావక పసిగి సూతికా గృహంబునకుంగట్టిన పొడుకనదిగి తినికొని యర్పించుచు అంజనికొని పొడుక రావమా : మీ మహత్వము ననే నే గొంత దూరము రాగలిగితిని నన్నిందు బాచెప్పి మీ రెందో యడఁగియుండిని.

మహూర్త్యవృత్తాంతంబున నీవు కొలికితి. నీ కోరింతున్నదో యచ్చటికిః ; దీసికొనిపోవా ? అని ప్రార్థించుటయు నవ్వవలసి నెవ్వరో లాగికొనిపోవుడు నా వీరిం పోవుచుండెను. ఆ త్రోవు నా పల్లెలో నిర్బంధింపబడి యొక గ్రామమునకుఁ దీసికొనిపోయి యుపివడి.

అతం యా సమగ్రహించి అయ్యోః తోవం వెళ్తున్నా ? మీ యిం పాదుగ యున్నదిని తెలిసినది అది మా గురువుగారిది. పూజింపవలయుఁ యిరువేయని కే. కల్పము. ఆ మాటనిని యా యింటిలోఁబడి నిర్బంధింపఁ గట్టి నా పాత్రోడుదెచ్చి యిదియేనా మీ పాదుక మా యింటనున్నదని మీ కే సెప్పిరి ? నా రాయలు చుట్టప్రక్కంబుగఁ మాకు సూర్యులు, మమ్మునా గన్నుల నిప్పులు రాల్చును. అవి వారిని ధిటుకు నా పాదుక చాకిరింపజేసి కొని తెచ్చిరిగలిపి మరీలింపుచుండ వానికి బొగడులు బంగారముతో వేయింపుచు, అది వా కేదియో తోవమును కొనిది. అందరి నిజమెరింగిన బొగడు కొందర కోయకొరల ప్రోగుదేసికొని పుత్రకుడున్నకథకు వచ్చెను.

అనఁ యా కోయగుంపులంబారి వెలుచును పాదుకలను బొదిగొని . వరమేకవారా నేపప్పు దంధమున్న చోటవలకు బోవలయునని కలంబుకొని కన మూసికొనియెను. అప్పువలకు చాను అపము దేసికొనుచుండెను చెరువు కటం నిలువంబడియుండెను. అందా దంధము కేకంబాని యొక కాలుండు పశువు కొలుచుండినది. పుత్రకుఁడది గురుకువల్లి వానింటికి యోరి. యీ బెకము కెక్కడ కొరికినది. యేదీ చూక మిటుకే అవి యుడిగిన వాడు సామి : వెదుకు వంశంలో కొలికినది మాకువెల్లినది. వారుకొనుచున్నాను. అని దే వానికంటించెను.

కాంచు చక్కనిదనమున్నయు సమకుడును, నీరు వలయున జేయవలయు కొరకున్నను మంచికాలమున సంపదలు జేయవలయును. వెలుకాంచ వెట్టుపిట్టలవలె నెగసిపోవుచుండును. పాదుకలు దంధము కొలికినవి యొక స కొరికివలెనెయున్నది. దానిం జేయకొను నుపాయము తోచుచున్నది అని త చుడు నా బెకము గైకొని వానిని బొమ్మని యదలించి పాదుకలం బొడుగుకొని "ఓ దివ్య ప్రభావ సంపన్నులారా ! పాదుకలారా ! ఆ సంధి యొందున్నతో నా ప్రాంతమునకుఁ దీసికొనిపోయి విలువులు" అని కన్నులు మూసికొని కలంబున నక్కంక వేగముతో సరవోక బాచిలో బడుచుండును నొప్పునున్న పెద్ద వ ప్రక్కం జేర్చినది

యా పరివృత్తము నాయగురాజుం మర్కటున్నది. దాని కాలులు న దెనలకు గ్రోకదూరము దనుక వ్యాపించియున్నవి. దానికి కూతువుదెస నిర్మల పూరికంబున కాసారము గలిగియున్నది. చుట్టప్రక్కంబున్న గ్రామములం

దివ్యమిత్రులొనపట్టిన దివ్యగాల్తా వెట్టుకొంచుదిగి మదికొని ఖండించుచున్నాడు. ఉట్టు వోదినయలు మయ్యలలు లోపగునవి దివ్యగాల్తా వెట్టుకొమ్మలకు దగి తిరిచి మడుకొను చుండును. ఈచంతును కాకంతును | రాళ్ళగట్టి కొందరుయ్యల బాగు చుండును. కొందరు తొల్లంపుట్టి పిల్లల తోకొట్టుచుండును. అందు నానా రోమంబానును పొందును మడుకొని పోవుచుండును. కొందరు స్తంభము వలె పోటాడుదును. వెక్కుతావున మూలూడుదును. కథలను తెప్పకొనును రోజు విశేషమును రెగిసికొనును కొందరు : వోధముగా నసంకురు. ఇతి యొక తీర్థమువలె నొప్పుచుండును.

పుత్రకుడు కమ్మలనుదెంచి యాచివంత నా :ంత అన్నియు గనఁబడినవి. ■ వెట్టు కొమ్మలకు ముష్టియొత్తుకొని వచ్చిన జోలిసంఘంజేకము రాయాదంబలె వేలాడుచున్నది. వానిలోవోక దివ్యగాదు ముష్టిగొఱంపియుబోసి వెట్టుకొమ్మలకు వెలాదగదైన కొంతసంచి వానితో గమ్మల మడుమ గావించిగడి. ఆ సంచి కనదని తెలిసికొని దానియొక్క సంగమింపమందువోయని యాలోచింపుచుండును.

■ దివ్యగాల్తా బుడబుక్కలాడునెలె గనంబడుచున్నాడు. కళనములఁ జెప్పదనెయ దయ్యముల వదలింతుననియు లోకం వంచింది రెట్టులాగుచుండును. వీని వెన్నము భయంకరమైనది. వీని నదిగవ మాటలతో నీ సంచి నాకియ్యదు. వీరితో గొంత పరిరయము గలుగజేసుకొని తరువాత సమయానుకూలముగాఁ కావించెదనని కథంచి పెల్లగా వకవి నవీతమునగూర్చుండి యున్నురని నిట్టూర్పు నెగిరింపుచు నందున్న పరియొక దివ్యగాల్తా బుడబుక్కలను విట్టెనెయి.

పుత్రకుడు—పొండుబారా : మీ దేయూ ? ఎందులోవుచున్నారు ? దివ్యగాల్తా—అయ్య : మాకోక యూచున్నరా ? అన్నియూళ్ళు చూచియే. ఎక్కడ దివ్యము లాగాకొరకన వచ్చుదికి బోవుచుండుము.

పుత్ర—అన్నివృత్తులకన్న విజ్ఞానవృత్తియే మంచిదని నా యభిప్రాయము వినుఁడు.

తి. వృత్తులలోను వెల్ల సువక్రము వైఖివృత్తియే సుధీ సత్యములయ మియు సుశివల్యగ వచ్చు మయ్యవలాఁ ఘా గుఱుతెనె వోరెయిగఁ గ్రోలెడునీరువ మీరు కేసుంవ తీతమలయి జాలినదఁజేసి గ్రహింతురు చుప్పిముష్టులన్. దీనివే మధురవృత్తియని తెవ్వరురు మీరు మహాచందంబు వారని నా యభిప్రాయము.

దివ్యగాల్తా—అయ్య మీరు పూర్వకాల మనుష్యులవలె నున్నారు. మా వృత్తి మంచిదెవను కొరకవందా ? రామ రామ రోముమీయ బొత్తిగా ధర్మము పోయినది.

సీ. రేయోచుకొవలేదు పోయారమ్మనుపల్కుఁ
 అలగొనొక్క సంసారిలార్క
 తోచవలయునవి పోపొంతు నేడు ని
 చ్చుము బెట్టమునుచొక్క అలగన్మేర
 ఈవోపొంతు మాయలొడ దడివ మున్న
 దల ముచ్చివేయరు పగతయోర్లు
 ఏకాచోపర్య మీనాడు ముచ్చివే
 యగ రాదలం చొక్కమగునవల్కు

గీ. వెగలేకుండుమకట యీ చిచ్చుగాండ
 తోడ నిండింటి కెవమండుగూరియొల్లుడు
 తలుపులీసినమాటి కేకంనువెళ్లు
 రనుచు నిండిండు వెక్కండు వనికలరిగి.

౧. గుమ్మముదేరగానే యెఱగన్ అగవారినితాచెనటపో
 పొమ్మను పోవకున్న కలుపుర కెదరంబుగ మోసితిట్లు నో
 యొమ్మయి లేమియన్నగడు వాగహమెప్పుడ గొట్టవచ్చుతో
 కమ్మిదిమిచ్చికిదగిన కాలమాగాడుగదయ్య పొలుండా :

ద. కపటనూ జేసిరాగనరెఱాని గృహస్థులనుండి మంచి వే
 రువుగ యరార్చవాడి నరుత్ తృణమైన నొసంగరందులో
 విప్రులు రామలోగి యితనిం గనివలకనె పొరుం ప్రయ
 త్నపుగతిమీద నేరుమగదా : కనుచీరలు పట్టుకాలువల్.

సీ. మువచ్చె వలిపెంపు మలువలు మెలిపెట్టి
 యుచ్చివముగఁ జాల్చియోజాయెవండు
 అలియొంపిట్ల రెక్కంకుచ్చు కగిలించి
 తిరుమగటక రాచి కనుకొమల
 శ్రుమంధ్యకుంకుమబొట్టు తక్కుగరిది
 వీపుమలులితోలు నేలగేరి
 మూడు పులంగరములు మురుపుజూషగఘట
 వృ. కలలుచార్చి యుచ్చెప్పకమావ

గీ. మూడు మంటా మహేశ్వరిః పలుకుమనుచు
 తక్కువాయించుకొనుచు వాడంబరముగ
 రామలోగి మహర్షిః కమనవీధి
 తిరుగగవి యెవ్వలైన తీకిల్లకండ్లె

పుత్రకుడు—వీటి రామకోగియందచాడా? యిది నీకని యీతాళమే తృప్తరావము చెప్పుచున్నది. అదియిదిగి రామకోగి నీకు ల్లరిందద?

రామకోగి—నవస్కరింపుచు బాబా నలపును. అదియే నా తాల్క మాలో నాకువాండు ముప్పియే తగగూడదు.

పుత్రకుడు—నీ యర్పవృత్తము బాండుండి. నీ విక్కడి కెప్పుడు వచ్చితి?

రామకోగి—బాబా యిరువది దినములకుండి యీ తెల్లుకిందనే బస చేసియుండి.

పుత్రకుడు—యేమి: గ్రామములమీదికి తోవుటలేదా? యింతకాల విక్కడ నుండవే?

అని యిదిగవ బాబా మీరు మంచివారువలె గవండుచున్నారే. అందలి తారలము చెప్పెద వినుండు. అవి చెప్పనవ్వటికి వెళి మిగిలినది.

278 ■ ముద్ర

కోడండ్రమారి కథ

బిక్కడికి రెండుక్రొశముల దూరములో నొక యగ్రవారము కలదు. అంపప్పుయినోమయాజులము వైదికసోమయాజుయే కలదీతము చేయుచుండెను. అతని కొక గమ్మూరితార్క లలింపెనది. ఆ రాగయందు నా సోమయాజి నలుపురగొడుగుల వొకకూతులగని వరలోకములలోకిరించెను. మగసియనంకరము పిల్లలు దిన్నవారలగుట అమెయే పె తమునహించి యిల్లుగడుపుచుండెను. ఆమెను జూచిన నిరుగువీరుగు వారు గడగడరాడుచుందురు. అత్యంత ప్రేమతో జూచుచున్న తార్కనైనను తరకు విరోధముపుట్టునట్లుచేయు మోపుటకే గలదు. మగపిల్లలందరి నాడుపిల్ల పెద్దదగుట ముందుగా కూతునకుఁ బెండ్లి చేసినది తరువాత పెద్దవానకెప్పులో పిల్లనిచ్చిరి. వాని తార్క కాపురమునకు వచ్చినది. కొడుకునకు తార్కయందు వెక్కుడు ప్రేమగలిగి యున్నది. ఆ యముంధము సహింపక వొకవాఁడామె కూతుతో నిల్పివెయి.

అమ్మా: తమ్ముఁడు తార్కచెప్పినట్లు నడుచునని తోచుచున్నది యిక మనుగతియేనా? నీరైతికి వెలో కంహము పెట్టవలెను. వానికి వా మాటయందు విశ్వాసములేదు నీయందు గెరవమున్నది. యేతియో చెప్పి విరోధము గలుగజేయుము. జాగ్రత్త అని చెప్పితో చెప్పినది.

ఆ కూతురు తరికందెఁ బడియాకులెక్కడుండినది. అమ్మా నీమిందు లకు విచారించకు నాంగుడినములలో నీరికి బెడకలహము పెట్టెద మాడుము. అని రైత్యము గరవినది. తమ్ముడు కరణకృష్ణ పుత్తె తరకు పొంమున కిరుగుచుండును. అతఁడు పొంముకొలిచి సాయంబాంమున కింటికివచ్చి పక్షమింబియన్న సమయం బున వెల్లగా తాపువకువచ్చి అక్క యిట్లనెయి.

తమ్ముడా! నీకు నేనొక భవాన్యుమనిపెప్పెడ, అమ్మ పిదగూడదు. నీవు పొలమున కేసువస్తును అని కెంతో వేదియో చెప్పినది. అమల విని సరే అమ్మతో. తెప్పము. అది యెట్టిదిగాదే అని అప్పటికి జగిత సమాచారము తెప్పెను. మరునాడు తల్లి అమ్మి: అన్నయ్యతో చెప్పితివా వమ్మివా? ఏమయితి? యేని యడుగుదము నది మొద నే నమ్మివా? క్రమముగా బోధ సేయవలెను. నేనుంటి. బోయిన వెనుక నీవుమాత్రం బోధింపుము మతితరుగ కేసుగను? అని వారు మాట్లాడకొనెరి.

జనాదరణభార్యతో నీవు తరుచు మేను భేదపుడు పొరుగు కరుగు చున్నావట. అది తప్పవని అట్లచేయకుము అని మందలింపిన నా యవతి రామ రామ నే నెక్కడికినిబోలేదు ఏదికరుగువపుడు ఎడమింట పోరాక్షిని బోడురమ్మందు. ఇంతకన్న మరేమియు నెవంగనని చెప్పినది. అతండామాలనమ్మి యూరకుంధెను. కూతురల్ల వారికి కలిగినది. తరువాత దలి యొకనాడు కుమారునితో వాయనా నీ యక్క యనవేమాయుకుకొందని. మన పేరువు పతివలు నిలుచునట్లు లేవు. అని కూతురు చెప్పినమాటను నడిచి బలపరచినది. తలి యమామకురాని సజ్జము చెప్పినవని నమ్మి యతండు భార్యయందు చిర్రుచూచింది. ఇంతవఱకును బుట్టినింది కంపెను.

ఆ గోపవఱుంకయంతెప్పిన వేడు ముచ్చికి బ్రోదెక్కును. సారాంతము వినుడు. అని పెద్దకుమారునికి భార్యమీద భార్యలాంకగవే నాడుగు పెండ్లిండు లెదవనానికి మూడు పెండ్లిండు మారవనానికి లెండు పెండ్లిండు చేసినది. భార్యరమునకు వచ్చురాకయే కోరి గోపము వచ్చిన తరువాత పగ రోజున్న వధవముగాఁ జూచును.

యిప్పుడు నాడుగవకోరలు భార్యరమునకు వచ్చినది. రానిని బట్టి సలపు చున్నది. తండ్రి పట్టిబుట్టింటికి దీసికొనిపోవుచు నడుగవచ్చిన వాని పెద్ద డిట్టులు కిట్టి యెప్పుల బోమ్మన్నది. అప్పుడా వియ్యంతుడు వారింబగుదవక వియ్యపు చాలి కెదురుగా నెలువంబడి చేతులతో నేర్తిపొడుచుచు, బెడ్లకా: నీవు కోరంక మారివని యెరుగక మీ యాంటికి పిల్ల నిచ్చితిమి. నీ కూతురు భార్యరమున కరిగినది కదా దాని నతగారు లట్లుపెట్టిన నీ పెట్టు కొట్టుకోవెవవు. అట్లే యెదరి వారియెడ గనకరముంకరాదా? ఇట్ల బదివములు చూడెద. తరువాత వామ్రజ్జు చూపెద, జాగ్రత్తయని చెప్పి వియ్యంతు డింటికి బోయెను. కొడుకు పొలమునుండి యుంటి వచ్చిన తరువాత మామగారు లేసిన యాగడముంకయే బది లెట్లెక్కువగాఁ జెప్పి వానికి రోసమెక్కించినది.

అది మొదలు అతండు భార్యపై గోపము గలిగి యుండెను. అది యట్లుండె, వియ్యంతుడు తనపై చయ్యమును ప్రసాదము చేసినాడనియు, నది రాత్రువువచ్చి గుండెపై గూర్చుండి భార్యపెట్టుచున్నదనియు, గొడుగునకుఁ జెప్పి

భూరివెద్యుల కలిపింపుమని మోలవెట్టడది. కమాక్షియు భూరివెద్యులు దేయించెను. భూరివెద్యు. నే నా యూరిలో విచ్చుకొనినాడు నా వారయంకయు విని యర్రాకమున నీ తక్క వాయించును వారింటిమీదగా తోవనపు కండువలి ఓహో! యా గృహములోఁ గామినీభూతమున్నది యెవ్వరో ప్రయోగించినాడు నా కగువదు దున్నది. దీని సూరిణవోమము గావించగలను అంతః పలుకు జగదంతా! పలుకమని తక్క వాయించి యెట్లవోమము చేసితిని. నా మాటలు విని యామి తటపురిసికొని యావలకు వచ్చి, "ఓ. కాం తిక్షణ! మాయం! గామినీభూత మున్నదని చెప్పితిని. అతి మాంరోధురొకడు వాడై బ్రయోగించిరి. అతి తిప్పి తిమగా వానిపై బ్రయోగించి వానిం జంపితివని నీకు మూడు సూటపదారులు కానుక లిస్తు"నని చెప్పిన, "పది యొకవం దిటిలో వానిం జంపగలను. అందులకు గొంత సన్నాహము చేయవలసి యున్నది. ముందుగా గొంత సొమ్మిచ్చితివని నేడే ప్రారంభింతు" అనుటయు నామె యొప్పుకొని యప్పడేపోయి తెచ్చి సూటపదారు లిచ్చివది.

"వానిపేరు చెప్పుచు నాడు వచ్చిన మరునాడు తక్కిన సొమ్మిత్తునని యొప్పుకొనివది. ఆమె కప్పుడే రక్ష దేవ్విరినిగాని వియ్యంకడు చచ్చువజుడు వానిం గట్టికనవని కథనము చేసివది. కాబూ! వానిని జంపుటకు నా కక్కమా! నిజముగా నామె ఒకడు ప్రయోగము చేసివా! రెండు పట్టినే. నిత్యము యిందు వోమము చేయుదున్నాను. కొంత దినములలో నతండు మరీయంగలడు. ఆని పోయి చెప్పుచు వేరికవియు రాజులవియు గొంతము కొంతముగా ధనము రాగురున్నాను. అందులకై యిందు మనించియుంటి" నని రామజోగి కనవచ్చుటం తము జెప్పెను.

ఆ కథ పని పుత్రకుడు నవ్వుచు రామజోగిఁ శ్రీం లో వెట్టి గయ్యాళి లైన నున్నాడు. ఇందులకు నిదర్శనముగా వేచొక కథ చెప్పిద వారింపుము.

గంపగయ్యాళికథ

విన్నకొలయను వ్యగహారమువ సానుభూతియు బ్రాహ్మణులగులండు. అతండు పుట్టు దర్శిదుకగుట నిత్యము విభావము చేయుచుండును. అతని భార్య వంటి గయ్యాళి మూడులోకములలో లేదు. నీవు చెప్పిన కోడలికమాటికన్నఁ బాగా యున్నది. మూడు తెచ్చిన వియ్యము వంటి తాను దీని యందుచిదిగిన నతండు పడించుకొని తిని పాత్రల దోచి జాగక పెట్టుచుండును. మరియొక నక్క మొద పీసెను గొలువారదెచ్చి బ్రాహ్మ పేషి యాత్రాదో బాత్రుల మగరిం గొట్టుచుండును. అట్లు కట్టుకున్న నా పే తెయ్యు లేదు తీసెనట. ఆ పాత్రులకు చెప్పియి తీసుదు దానిలోఁ గాపురము చేయుచుండెను.

జనారథుని కెవ్వరో కుట్రచేసిరిచ్చి పొడుగుదలపెరిగి. అతడు తిరుగు వచ్చు నప్పుడొక యిదిగవములు పట్టించి అతనిభార్య సత్య మొకమోకు వరువున పేసి దాచుచున్నది. అతని రాక యాంశ్యమైనంత నక్కాంత చేతులు గురుగుని యెత్తుటనే నొకనాది లేయ నా మోపులు యిదిపై నెక్కించి నూర్చివలచున్న రాని తెల్లు నొద్దక్కఁ జోయి దాని మొదట నా రాళ్ళన్నియు దెగువట్లు తొడి తొడి తనదేది తీరి తీర్చుకొన్నది.

తనకు అక్కర్త వృక్షముల బ్రహ్మరాక్షసు లాక్రయించుకొని యుండును. చిరకాలమునుండి యెంతోక బ్రహ్మరాక్షసులు వసింపియుండెను. కాగిన యనువ కమ్మిపై గొట్టిన సమ్మెట దెబ్బలు అగ్నికిం దగులువట్లు తాదాత్మ్యముగా నా పృథ మున నాక్రయించుకొనియున్న బ్రహ్మరాక్షసున కా దెబ్బలన్నియు నాదించి. అందు లకుఁ దాళకాంత "మొర్రో" యని యలుచుచు నా రెట్లు వికిరి యెందో పొరిపోవు తుండెను. అంతలోఁ దెలపొరెనది.

అప్పుడు గంపగయ్యాళి మగఁడు ముచ్చి మాటలు మూపుపై నిడికొని యిందికి వచ్చుచుండెను. అతనిని జూచి బ్రహ్మరాక్షసులు మీ రేయూరు? యెందుకోపుచున్నావని యడుగులు మోచి నిన్ను కోల్పాగవారము. నా పేరు సానుభూతి నే నక్కడి కే పోవుచున్నావని చెప్పెను. ఆ మాట విని యా రక్కసుడు అయ్యగవారములో నొక యాడుది నే మున్న రానిరెల్లును మోకుంతో గొట్టెనది. కాదు! అట్ల గయ్యాళియున్న యూరిలో నీ రెట్లుండిన యిదిగవ నా పొరుగు వాడు బ్రహ్మరాక్షసుండుని తెలిసికొని భయపడుచు మెల్లగా నిల్చియు.

మహా ప్రభూ! రాళ్ళతో మీరున్న రానిరెట్లు మొదలుగొట్టిన గయ్యాళి యొక్కలో కాదు. నా రాళ్ళయే ప్రతిదీనము వచ్చుట్లు గొట్టుచుండును. నా పిల్లలు కాయలు కలివతో నూచితిరా? అని మూతులు దింపి దానికి వీపు చూపుటయు వాడు కటకటంబడి యిట్లనియె.

ఓంహా ప్రతిదీనము నీ వట్లు దావిదే దెబ్బలు తినుటకు నీ కర్మము తొలి వదా యేమి? యెందని లేరిపోవరా? అట్ల గయ్యాళిలో మేమి సుఖపడుచున్నావు. అయ్యయ్యా! ఒక్కదినము దాని దెబ్బలకు నే విలువలేకపోతివే. నీ పుట్టియంతయు ముగిసిపోయినట్లు ముచ్చి మూలతికికొని యప్పుడే రానిదక కేమిటికి పోవుచున్నావు? యెందని జోవరా? అని యిదిగవ నా పెళ్ళింటిల్లనయె.

స్వామి! శానిపోయెనున్నది గరాయని యెద్దో దెబ్బలు వహించి బాధ్యము చేయుచున్నాను. దాని విడిదిన నాకు ఉపాగ వివాహముకాదు. అతిదగ్గరుడ దగ్గర చుట్టుపలెన్నయ లేదు. యిప్పుడు నే నిందికొ జోయితివని దానియించిన మోకు లన్నియు నా పిష్టమై దెగవలసియున్నవి. ఇంత నా నుగు కెద్దో తెలియదని యేడుపఁ దొడంగెను.

దయలేక పెద్దప్పులివలె పునుష్కం దీనియేడు రక్కసులకే వాని రోదనను వినిన దయగలిగినది బ్రాహ్మణుల రా వీపు యులంపకును. || వింటికిక తోక నా చెప్పివట్లు లేయును. ఎను మీ ప్రాంతమునందు వనదుకమను నగరము గలదు. రాం దువారత్తుడును రాజు పాలింతునన్నాడు. అతని తొక్కరితయే కూతురు. నే రాంబులైన భూకవెయ్యలకు లొంగక ప్రాణాపక్షం గావించెద, తొన్నిదినములు పోవచ్చి నీ చంకువచ్చి భూమలో గ్రామములో నీకు గావనినవి గోతుగొనమని, తరువాత నా చెవిలో రావెట్లు బ్రాహ్మణుండవచ్చితివిని చెప్పము దాని విడిదిపోయెద నీవు రాగ్గనంతుకవు కాగలవు. అని చెప్పిన సకంధకని పొరంబులం బడికొని తండ్రి నీవు నాకుమరి యుపకారము గావించితివి. అని వాని స్తుతియింపుడు నా ముష్టిమూలంబు బారవైరి భార్యను దీటుతుండెను.

బ్రాహ్మరాక్షసులు వాని కట్టవరమిచ్చి యప్పుడే యా రాజురాని కరిగి దువారత్తులొక వరగా కంబున వాచేంచుటయు నా ముడియ పెనకేక పెట్టినది. అతే విని ప్రక్కలోనున్న తర యొరిక్కినది లేచి యేమియేమి యట్టురచితిమని యడిగెను. యేమియూ నీలునియమని వాని మెకంబడికొని కంబుతోయినది. అతంవరమున వెల్లో కప్పించుకొని యవ్వలంటి యాపె తలిదండ్రుల కెరింగింబెను.

వారు లేచి వరుగుతుతో మటనుబోయి మూగికొని యేమి యట్లు తరం గజురికివని యరుగ వంశమ్మని మూలుగు పండు కొనుగును వానిపంబులంబడతొయినది. - అది భూకవిభారమని తెలిసికొని రాజు బంధువులతో నీచంకువచ్చి కలపు విగించి మాంకితం రప్పించి భూకవెయ్యము దేయించెను. కాని వారి కేమియు లొంగినది కాదు. దినదినము కృశింపుచు నిభాహరములు లేక స్థానావననె బడి యుండునది యొక్కరైన భూకవెయ్యలు లోవరికి బోయిన వారిం గంపవచ్చును. యింక, బ్రతుకదని పోయింతుకొని రాజు విచారించు చుండెను.

అట్టి సమయమున పొనుకూతి తెలిసికొనుచు పెరిగిన నా యూరు జేరెను. అంతెక్కడ చూచినను ప్రమాద రాంపు తిక గ్రహభావను గురించియే ముట్టాడుకొను చుండి. తిన్నగా నకండు కోటయొద్దకుబోయి యందున్న యుద్ధోగస్తులతో అయ్యు మీ రాంపు తికకు గ్రహమువల్లదని విన్నాను దాని నేను విడిపింపు గలను. భూకవెయ్యుండవని చెప్పిచో లేదో పడుగురు మూగికొని యాకని గెరవరగా రాజు వొడ్డు దీసికొనిపోయి వానివార్త తెప్పిరి. రాజు వాని యభారముజూచి యా కథా : గ్రహముని వరలించువాడు. దిగ్గండలవంటి వారు దానికే బార వింప బడిరి. రాయ జాయ యొక వైద్యుడుతో బనిలేదని యుపేక్ష గానిరిన పొనుకూతి ప్రగల్భముగా విట్టయే.

రాజు : నా యభారము జూచి నీవు విరహింపవండు. దాని నే గురియలో

వదలింపదేకన్తు నా ప్రాతములు పలుమాటా నర్పించు. వదలింపిన నేమి కావలెడునో దివ్యమని యుద్దేశము. పాఠుడా నీ వట్లు లేపితివేమి మాత్రగూఢములు నీకే గాను కగాః నిత్యము, కావలసిననుండే వట్లుచూచి యిచ్చెద. తిత్తవదేనుమని కోరెను. సానుభూతి సంరసింపుడు నక్కాంత యెందున్నరో చూపుడు యిచ్చుడి విడిపించు నని పలికిన నరపతి యయ్యునతియున్న గడి చూపుమని పరువుర కింకరు లతని వెంట వెనపుటయేగాక కానుగూర లోయ పరిపించుచుండెను.

ఆ బ్రాహ్మణుడు ■ గరితలుపు గొడైము దిసి లోపలికి లోపుచుండ జారి రాజు ■ నిలునిలు పొదవమేమియు తేకయే పోయెదవేం కంఠ్రమలేమియు జరవనక్కరలేదా. ఊరకపోయిన పీయదీ రంపునజాపి. అనవుడు నవ్వుచు నా పాఠుడు లోపలికిలోయ తలుపువెలికిని పరికింప నిలుపుటదములు గాజాదీపపు బుట్టు కళంపలులుగాః జేయబడియున్నవి. వట్లుచిరానము చీర్చిబడి యున్నది. మంచములు విరుగ గొట్టబడినవి. పెక్కిం ఆ గడి యంతయు పాటుపడి కళం చూ యున్నమే యున్నది.

అందుఁ బ్రవేశించి జరియుచు నా పదతిం బరికింపుచుండ నొకలోఁ బడుకొనియున్న యా యున్నుమిన్న యతఁడెఱిచి గాంధ్రుమని యదరుడు నొక మగదత్త కోడుఁడని లేచి వానిం గొట్టవచ్చెనది. అప్పుకతండు తెదరుడు లేచుచు జోడించి తండ్రి : నీకు నమస్కారము. నేమి కావెట్లు బ్రాహ్మణుడ నీ యాజ్ఞ నకుఁబున వచ్చితివి. నూత్రగూఢములుగానుకగా విచ్చిది. యిరుగో పట్టుమా. నీ దయ వలన నా దరిద్రము పోయినదని పంకిన విని యా బ్రాహ్మరాక్షసుడు కాంతించి పాఠుడా వచ్చితివా : నీ విమితమే యింక యటవసము లేయుచున్నాను. నీకు ప్రామములు లలింపినవిగద, నుభయముగా వనదంబువును. మరియొక భార్యం దెండ్లి యాడును. నే నీమెను విడిచిపోవుచున్నాను. కాని మన యొక్కమాట లేప్పెద నాలింపుడు. బ్రాహ్మరాక్షసులకు యాచనములోనున్న రాజపుత్రిక నావేలించి నవుడు మిక్కిలి సంతోషముగా నుంతును. నే నిప్పుడు మరియొక రాజపుత్రిక నాక్రయాంతర నిష్పక్కుతికి రమ్మందుడు. నీవు రానుగూడు. వక్షవేని నిన్నే కద లేచ్చెద జాగ్రత్త అని తెప్పి యవ్వకతిని విడిచి యా యింది కప్పు రేమ్మకొని యా బ్రాహ్మరాక్షసు దెందెనియుం రోయెను.

గ్రహము నవలసితోపవే రాజపుత్రిక సొమ్మనిల్లి కరంక మందముమై పండుకొన్నది. అప్పురా బ్రాహ్మణుడు దళపు తెదరుకొని యాచరకువచ్చెను. మంత్రి సామంతాదులతో చాకిరి గాఁగొని యున్నరాజు ఆకనిజాచి తెదగువసుడు గ్రహమువిడిచినదా? యేమి జరిగినది? అని యడిగిన నవ్వుచులోపలికిం జోయి చూచుకొనుడు. యేమి జరిగినది, మిగి తెలియఁగలదు అని యతండు పలుకుటయు వారందరు మిల్లి మెల్లగా లోపలికిఁజోయి యందు లంకుకొనియున్న రాజపుత్రి

జారి పంపించుటయు నా చందరాకి కన్నులం దెంచి మందస్వరముతో నా కాకలగుచున్నది అన్నము పెట్టుటని కోరెను. వెంటనే యామి కలిగి వచ్చి యప్పు డిది దగిన యాహారమిచ్చి మరియొక గదిలోనికి దీసికొనిపోయి యుపదారముల సేయించుచుండెను.

రాజును రాజబంధువులు నా భూదేవునిరైవనుని స్తుతియింపును వానిని బ్రహ్మరథమువట్టి. మరియు నా భూవతి మొదట రాజన్న రానికి స్మరియిగా గానుక లిచ్చి యా నగరములోనే మందిరముగా గర్జించియచ్చి మరియొక బ్రాహ్మణవృత్తికం బెంద్రి రేయించి కాపురము పెట్టించెను.

మరికొన్ని నెలలు గడించినంత నొకనాఁడా ప్రాంత రాజ్యపతియొక పృథ్వి రా దుర్భావతునార్ద కనిపెను. అందు మహారాజా : మి కూతుక కేరియో బ్రహ్మ రాక్షసి యాచికిరి బాధ పెట్టుచుండ నే రోకము నుండియో భూరవైష్ణుడు వచ్చి యాగహము వదలించెననియు వతనికి గొప్పగ్రామములిచ్చి పీఠామమున గాపుర మందిరమియు మీ యూరినుండి వచ్చిన యొక బ్రాహ్మణుండు యా వృత్తాంత మంతయు మా తెలింగించెను. నా కూతువకుఁగూడ నాచుమానముం క్రిందట నొక గ్రహమాచేసింది మిక్కిలి బాధ పెట్టుచున్నది. నిద్రానారములు లేవు. ఆ చిన్నది ప్రాణావస్థయై యున్నది. ఎందరో భూరవైష్ణులవచ్చి యెన్నియో శంకములు జరిపిరి. ప్రయోజనము లేకపోవుటయేగాక దానికే కణముండి ముగురు మాంత్రికులు వచ్చిరి. కొవున మీ యాపాన మాంత్రికుని ప్రతివము అద్భుతముగాఁ జెప్పి చచ్చారు. మీ కుమార్తెను విధి బాధపడుచుండ మీ వైష్ణుడు గదిలో వ్రనే శించిన తోడనే వానింజాచి యా గ్రహము పారిపోయినవట్ట రయ్యయించి యొకసారి నా పాత నిక్కటికి నింపగలచున్నాను. అందులకై యుండులించుటతో సంపత్తి. మీ రిమ్మనిన తానుక లీయగలవారనని వ్రాయఁబడి యున్నది.

దుర్భాదక్షుడా యుతరము జదివికొని వెంటనే సాచుభూతిని రప్పించి యా పృథ్విని విషయముం జెప్పి వినిపించి మీ రందులోనా యాభూతమును వదలించి రండు. మీ కిది రోకరోకముల న్యాపింపగలదని పలికిన చిని యతండు హృదయము యుల్లునున నేమియుం దోరక కొంతవడి విరాచించి యట్టించెను.

మహారాజా భూతో ర్బాటన మన సామాన్యులుగాదు. పెదకొంఱు కపము లేసి యా కపముంకలము దారవోసి మీ యింట బ్రహ్మరాక్షసిని విడిపించితిరి. అప్పు డక్కడకుండ నెక్కువ బ్రయత్నముచేసి వదలించివదో నేను వరమును భూతురనుగు చున్నాను. కావున నెండు నేటివఁజూం నమ్మగదించుటయే పలికిన చిని దుర్భాదక్షుం డిట్లనియె. సూరి సతమా : ఆ భూరమణుండు నాకు జాంబిఁగిడు. ఇండు పుడు. నీ చక్కటికి బోకఁకవుడు. మరి యంతకొరలోనానకు దొన్నుని యెప్పు డను జెప్పును. ఈ మాట నూచి రక్తింతుమని మిక్కిలి బ్రతిమాలి కొనియెను.

అశ్వశంకికరింపక కప్పినదికాదు. ఆ రాజు పంపిన యందఁజెప్పి చుట్టను రాజులులు పరివేష్టించి నొక కథమామరార్థంబున బయలు వెడలి సాను భూతి యెది వైభవముతో వా రత్నపురి కరుగుచు బాటలో పట్టు కలంబెను. అయ్యా నే నెప్పుడు తగుడునని యా బ్రహ్మరాక్షసుని విడిపింప నడుగుచుంటి. నన్నయ రా వలనని యాకండు మొదలనే చెప్పి యుండును. వామూల నర్జితమింది పోయినచో నన్ను గూడ కదలేత్తును. ఇది నా ప్రాణాంతమునకే వచ్చినది. లేనిచో విడంబ ములు కొట్టెను. కాని యెదార్థము చెప్పిన తీరిపోవును. తనో వ్యయచ్యుర్యంబున నే నందుఁజోననక యిద్దోప్పుకొంటి నేమి కర్మము అష్టాక్షరీమంబ్రము తప్ప వేరొక కడుమేమియు వాకు రాదుగదా. కానిమ్ము దైవము లేదా యని కలంబును నా పట్టంబు దేరెను.

సీమాంతమునకే రాజులందువు రెడుకొన్ని మేళలాకములతో నూరేగిం పును. గోరిలోనికి రేసికొనిపోయిరి అందున్న భూతవైద్యులందరు చుట్టకొని మహా వ్యయసాః. నీవే ప్రయోగంబున భూతోచ్ఛాటనము గావించువు విడులేమని యడిగిన నరూధు మౌనముంచి నవీందరి యెన్నియుఁ బెమ్మలు జెప్పెద్రంగాకి యిప్పడేమియు నడుగవలదని యీ తరహియెను. వోమమురా తర్పణమురా జవమురా కావలసిన సంఘాతము లేమని యడిగిన నేమియు వక్కరలేదు. ఆ రిద్దరియున్నగది యెందు న్నదో చెప్పుదని యడిగెను.

ఆ భూతలి రాజులందువులతోడ వా సానుభూతి సంకల్పభరమునకు రీసి కొనిపోయి యా గది చూపెను. ఆకండు మొంగిరైక్యముతో వారి వెల్లదూరముగాఁ బోమ్మని యా గది కడపు రీసి రోమంబ్రవేశించెను. వానిం జోది యా చిన్నది జొచ్చులికును వకనిమిదికి లంఘించుటయు లేకులు జోడింది కలగి నేను రావిరెట్లు బ్రాహ్మణుడ నీ దర్శనమువలె వచ్చిననుతి వలికిను గట్టకలంది యా బ్రహ్మ రాక్షసుం దిట్టనియె.

సాధుపోతా. నే నప్పుడు చెప్పినమాట మరచితివా. విన్నందు రావలదని చెప్పలేదా? యాదెరకిప్పించిన యొక్కర్యము బాంబ దురాకతో నమ్ము విడిపించు టకె యొక్కటికే వచ్చితివా? నీ మర్యాద నిజపుడువను కొంటియని పలికిన భయమునీసూంబుచు నరణిట్టనియె. కలగి నాఁకఁ బరమోపకార మొనంగిని నీ యాజ్ఞ సులంఘింతునా? నా కొక యాపన పెచ్చుటయు దానింబాపుకొను సుసాయము తెలియక నెప్పుడుగ వచ్చితి? నేను మా యింటిక కార్యకలంబు బడియెకు విడు మం నరకంబున విమ్ము స్మరించుకొనును సుఖమరుతుంటి దైవము శాంతు సమ ముగాఁ జోనియెను నా భార్య గయ్యా? నిన్న నా కుమారము లేయటవలన రాజ సన్మానము దెలిది సుఖమరుచున్నాను యెట్లు తెలిసికొనినదో వా నెమిత్తమై పేది

యొందిన మోక్షులన్నియు నితవతి బంధమీద వర్తింతుకొని వేమన్నయూరిలో మూయిందీ ముంగలంపు రింపించినది. అప్పుడేమి లేము? (దోర) నే నెందులోనో : మర్రియనుచున్న రావనూరి బాలింది పిడుగుపడినట్లు జాయురు నివ్వటికి బాటిపో వచ్చితిని. బాబా! నాదాని పద దప్పించితిని. ఉప్పుడుకుక వే దేవి దెబ్బలు తప్పకులె సాధనము దెప్పము ప్రార్థించుచున్నాను. లేకుతో మొదటి దెబ్బతోనే వచ్చిపోవుదును. శరణార్థి దక్షింపుచుని కోమలమయింతురు నకని పాదములు బడియెను.

■ మాటవినిన దోర యో బ్రాహ్మరాక్షసుననుకూల మేనగంఢము జనింది గది తెల్లదోయి చూచుచు బ్రాహ్మణుడా ఆ గయ్యానాడు రావికెట్లు మొదలు గొట్టిన దెబ్బలు నా మేకి వాటి యిచ్చటికి జ్ఞాపమున్నవి. నీ యింటిముంగం ఇండ్లు దింపివదని చెప్పితినిగదా అది యక్కడవే యుండనా? నీ ఏందు వచ్చితివని తెలిసే బండ్లు దోలించుకొని యిక్కడకు వాడుగదా. నీ పుణ్యము ముందుగఁ జెప్పుము అని యుడిగిన వాడు పాపి : వేమో తెప్పగలను? దానికి దివ్యరక్షియున్న దేహిగాని యెవ్వరి నడుగకుం యే తిన్నగా చూ యింటికి వచ్చినది. అట్లే యిక్కడికిని రా గలదు. ఎప్పుడో యెవ్వని నా వెనుకవే యుంటిదే యుండును. వేమ గాని నడకను వచ్చితిని గావున వాంఛ్యమైనది అది బంధమీద వచ్చును. ఈ పాటి కూరి ఇయంకుఁ జేరియుండును సాపి : నాకు గతి యేదియో దెవ్వక తిరగదు. అని భయము నభినయించుచు నడిగిన వా రక్కసుఁడు మరియొం బెదరుచు నిట్లనియె.

యేమి : యూరియం జేవచ్చునా? బాబో నీ గతిమారి యెట్లుండనిమ్ము. నా గతి యెవ్వరే నెప్పుడును. నీ కర్మము నీది పెండి యాడినందున కనుభవం తువు గాక : నా కేం. నేను దీర్ఘపాతకముల కప్పరిగిదోయెద. వచ్చెట్లు పట్టు కొనునో చూచెదంగాక యని వలకుచు వా రాజప్రతిని నెదలి యింటికిప్పు దప్పి కొని యదేగతిగా నన్ను దమం దాది యెవ్వరికి బారిపోయెను.

ఉపాయంబునకు సార్థమైనవని సర్వాక్రమమునం గానెదరు. అతండ్రి యుపాయముతోపించిన భగవంతునకు గృతజ్ఞులందై మూలంబువచ్చి రాజున కప్పిదం బరింగించెను. ఆకని కూతోద్బాటవంతుల ప్రభావంబునకు వెదగువారు నా రాజు పానకూరి కెన్నియేని కామక లిచ్చెను. ఆ బ్రాహ్మణుడు రాజులిద్దరిచ్చిన పారితోషకముల వలన రాజులుజ్ఞులందై పెద్దకాలము కూలోకసుఖంబు ఇనుదవించెను. రామనాగ : నీవు చెప్పిన కోతండ్రిమారకంటె నీ గంఢగయ్యా శి యొక్కవ రాగ యోనో కాదో విచారింపుమని చెప్పెను.

అని మెరింగించునవాడికి కారాంతమెవది.

279 వ మఱి

బొంతనంచి కద

పుత్రకుడు చెప్పిన కథనివి రామతోగి మీరసెట్లాడువాం దిలో వెట్టి గరా నులినంగండు. బ్రహ్మసాక్షకు వెలువరు. కోదంధమారి వియ్యంకునిం బ్రయో గము లేని రంపమని నాను నియమించుచున్నదిగదా! సగము సోమ్యుగాగి మూడు మాసములు గడువు పెట్టితిని. సగము దినములైనవి తేనింపదినములు లెక్క పెట్టుచున్నది. అప్పుడు మాత్రమువాడుచచ్చునా చూచివారి ఒకరి రెండునములు గడువుంతగనే లేచిపోయెను. వచ్చేమి చేయగలండు అని చెప్పిన పని పుత్రకుం దిట్లనియె.

రామతోగి: సఖ్యమసాత్తదీనమని చెప్పియు యేడుమాటలాడి సజ్జనను వ్రకు స్నేహము కలిమనని చెప్పుదును. నీతో నాకు మైత్రి కలిగినది. వేడు నీ వేషము నేను వైరికొనిపోయి యు కోదంధమూరినయ్య గొంతసోమ్ము సంగ నాందికొనివచ్చి నీ కిచ్చెద నా చమత్కారముకూడ జూతువుగాక. నీ జోలియు దక్కయు నా కిచ్చుని యడిగిన వకం దంగీకరింపెను.

మమనాడు పుత్రకురా జొలిపందుకొనుచు నటునిటు తిప్పి రామతోగి: యా సంచి నీ వెక్కడ కుట్టించితిని? కడు వివ్వాదముగా నున్నదిగదా! అనవుడు యిది నే గుట్టించినదిగాదు. నిరిటి వేషవిభావముతో మన్వములో గొన్నినాళ్లు దిరిగి తిని, అంతాక కొండప్రక్కనుండి వచ్చుచుండ దారిలో నొకకోటి యా సందిపట్ట కొని యాడుచున్నది. ఒకసారి మనుంగిడు కొనుచు నొకసారి పజుకుకొని పండు కొనుచు నొకసారి మెదకు చుగించుకొనుచు నీ రీతి మరకొని రేవలం బ్రకటింపు చుండెను. రాసిం దుడుకట్టతో బెడదెంచుటయు వదిపొసిపోయినది. రావునకఁ జోయిజూడ సందియైనది. ఇది బొంతతో: గుట్టుబడి రాసగోళ్లు తుగిలియు చినిగిపోలేదు. ఎవ్వరో పొండులు మరచిపోయెదని తంబి పినిం బరింపజరి ముప్పి చోలికింద పనియోగము దేయుచున్నాను. ఇది వచ్చినచేక మందిది. ఏకాంత కము వలననో రబ్బు రొరకుచున్నచని యా కథయంతయుం జెప్పెను.

పుత్రకుండు మిగుల సంతసించుచు బ్రాతఃకాలమున వా సంచి జంకకుఁ డగిలించుకొని రక్కా వ్రెక్కకు గట్టుకొని బుడగురెక్కుంచని నేషములో జయలుదేరి యా యుగవారమునకుం బోక నడుమ బొంకం రంపంచున నిరిది దండముతో సంచిగొచ్చెను. ఒంగామూరెములు కొన్ని చాలినవి. వానిమూడు గట్టుకొని మధ్యాహ్నమాసకు ముట్టిల్లు కతకువచ్చి యా వాదనం రాసిచ్చుచు రామతోగి: నేటి నాదెములు సరిపొందించుకొని వచ్చితి. నా సజ్జం మానితివా! రేపు పీరితిచ్చి

దాని బేగంను మమ్మ, బంపుమని వ్రాసిన వకని బాగమునకు నంకసేయించు నకం తంగిరెంటెను.

మరునాడు పృథ్వీశంకరు బొంబాయికి అంకంబడియించుకొని భక్తబాని బాడు సూదుడుం: గొంతూరము పోయిపోయి యందు రక్కయ గుడలుం బాంబె పాడులు దొంగిలించి అయవరమేకాని వేసివ్వకు బాంబెరంబున గంగాదీనిను సుందరమునును కమ్ములు మాసికొని స్కరించి తెలిసినంతలో నక్కటిలి. అట్లు సలిపి యుండెను. యా ముపు లెవ్వరేని యెత్తుకొని పోవుదురని తెలుదురు అట్లులేని లేవునదిగి స్నానముదేసి కొన్ని దీనారముల దులిపి మూటగట్టి కిని పక్కనాడునారయమునకు వచ్చి నర్సియను నంబున్న తెల్లకుండు నాదెముల బంబెపెట్టుచుండెను అమలు గుంపుచుగా మాగి యల్లరిచేయుటచే నా నందరిలో నా దంబ మమ్మలో లాగికొని పోయిరి.

పందము పోవుట తెలిసి యతండు పక్కాజాపము దెంచుచు చీరీ నా కింక చుట్టిలేచెను. అంతలో నీ రాత్యత్వమేమిటికి యెక్కడనో నీరవతి పెమ్మలు తేవు గూడదా! అని నెందించుకొనుచున్నంతలో పక్షము వచ్చి యోపాదుకలారా! నన్నా దంబునున్న నెంపువకుం దీసికొని పొంకు అని తలంచి చూడ నొకవార త్రి గ్గహంకరింబున నెలువంబడియుండెను? అది దివ్యంబారంబులచే శోభిల్లుచున్నది. అతంబారంబున లుట్టించెను పేరు: జానువద్ద దీపములు తెలుగుచున్నవి. అగతన కిత రాజాజాగిరి యంపువకతె హంబెదూలిక తల్పంబున నమ్మహారాజుతో నా పక్ష నరనసలూపము రాదుచుండ నీ కిందెను. ఆ వారకాంత నొందర్యము తెల్లవము అతని హస్తంబు మాలికింబడి అట్టి తెల్లము తనకెమ్మడు గలుగునోయని యల్ల రావనమును నమ్మి పాదుక లెక్కడి కేమిటికి దీసికొని నర్సివనో దంబుంబుంబు: అట్లు యెట్లు దొరకపని యాలోచించుచు నాలుగడుగుల మర్కమిందింక వా ప్రాంతమున ద్వారమును గాదియున్న రక్షకభటుని దేలిలో నా దెత్తము గనంబునది.

దానింబాని వాని రావనకుంబోయి హస్తంబుతోవుచు ద్వారపాటుడు నీ మమ్మదవు? బహుభరత్ కంబుగ నీ లోపలికెట్లు వచ్చితిని. ఇది రహస్య సలము నీ వహరించెతిని. నీ వృత్తాంతము దెప్పుమని యడిగిన నకంబిట్లునియె. నే నొక గూగిసిం బంబాంబా విశ్వేశ్వరుని యాయమున నర్పణ వికముపంబి పెట్టుచుండ తెచ్చుచో నా యోగదంబమును లాగికొనియెను. దాని నేడకి యోగదృష్టి సందిప్పుదని తెలిసికొని గగనమార్గంబున నెందువచ్చితిని నీ లేతనున్న దెత్తము వాది. నీ క్లిష్ట వచ్చినది. అని యడిగిన వా భటుం దంబ మహిమ కచ్చెరువందుచు నిట్లనెరిచు.

సామీ నేను రాజుగారి యంతరంగిక వ్యవహారములను మీరు అర్థమగుటకు నానుచున్నందున నేను విశ్వేశ్వరుని వ్యవహారములను గూడ మీకు చెప్పి యుంటి. అప్పుడు కొందఱు రాజుగారి భావనానిఁ దీర్చుమాట వ్రాయెనది. అట్టి తరి గుడిలోఁ గోలాహలము జరుగుచుండఁ జూచి వెంటనే పరిశీలించిరి. ఒక పట్టాభిషేక మిచ్చి దేవము రాగుచుండఁ జూచి దీక్షవే గొట్టించి మీరు మహాపాపము మీ యోగదంధము మా శేంకెగొని యవ్వలకుఁ బయసేయుదు అని పలికి దాని నిర్మిచేసెను.

తన్ను గృహాధిపతిగాఁ దలంచుచు బుర్రకుడు విచ్చి కవలలును సిరియను కొని రాత్రి యాది ప్రాతమున నొందర్యవతితోఁ గూడుకొని యంతరంగమునని సంతకము జనియెట్లును సందలకు సంతకంగములను గీటు గీయుచుండెను. తాను నిర్మించివు పట్టాభిషేక పోలిక దెలియునై భూమంతలము నందలి ప్రసిద్ధిబొందిన వగరము లన్నియుఁ బరిశీలించుటకు నిశ్చయించుకొని యొక్కడినుండి రామేశ్వరంబు కదిలి గంగాజలముల రామలింగేశ్వరున కర్పిషిక్రము గావించెను.

అందుండి క్రమమున శ్రీశైల వేంకటాచల కృపాదరాధిపుణ్య నగరంబులును, కాంచీ, శ్రీరంగ, మదురా హరిద్వారాదుపుణ్య శిథలములును చంపక చరరి కాది పుణ్యనలలులును సేసేయరుచు మహాపాపములను పట్టాభిషేక పరిశీలించుచు నరిగి తిరిగి యొకనాడు మహాపాపపురంబును నగరంబు అతిమహిమముగా నుండునని విని యాపట్టణంబు చేరి యందు నడుచు సేవసేచియు దేవనంద్రులకు హాని వాల్చెనని వెంటచు తిరిగితిరిగి యూరియలుఁ దోలలో నొక పేదరాచు వర్తకంబు గాపుర ముండుట లింకించి యామెకలకుఁ జోయి మిల్లన నిల్పెనది.

అన్య మౌతి విరేళము. నే నీయూరిలోఁ గొన్ని దినములు నసంపాదించుకొంటి. నీవు కోరిన పొమ్మిడు. నాకు భోజనము పెట్టగలవా యను యెడి గిన నామె నవ్వెచు నిట్లనియె. అయ్యో! నేను బెద్ద కుటుంబములో నుండనను, నా పండ్ల మూ నగర ప్రభు నాపాద పండితుడై యొక్కనకిరీ సంపాదించిరి. తి తోట యంతయు మాదే కాని ఆయన రసదోయివ తరువాత లులునుంపొందెనది. ఈ యిల్లు మౌరము నాకు వదలివేసిరి. ఇంకూరంబాచుకొని సర్వక్రిగాఁ గాంక్షేపము చేయు చున్న దాన. నే నన్ను విచ్చేరను గాను. సొమ్ము తీసుకొని యన్న మియిరి మహాపాపక సుండు. అతిథిగా మా యింటికి వచ్చితిని కావున నీ పూట మా యింట గుడిచి పొమ్మ. అని చెప్పెనది. కానిమ్ము పరిగెంచి పరిరయము కలుగజేసికొని పైమాటనుండు విమర్శించు కొనవచ్చును. అని శ్రవించి లోపలికిఁ బోయి నలుమూలలుం జూచి అందామె గాక మరి యెవ్వర లేకుండి సంతసించుచు పెరిగి నూతి యొద్దనే స్నానము చేసి యా మూడు పుష్కరంబు లింకక సుండుకొని తృప్తిగా భుజించెను.

భౌతవానంతర మొకకో గూర్చుండి అవ్వా! నేడు నన్నాదరించి మృష్టిపైనుండికిది. నీ వృతాంతము వివక్షకుంక లేదోపుట దెప్పుగాదు. నీవు చాల మందిరావవు. నీ భగవంతుని యొకరికామెనది? నీకు దగ్గరచుట్టము దెవ్వరును లేరా? పిల్లలు కలుగజేలేదా? నీ విప్రుడే వృత్తికో గాంక్షవేము చేయుచుండివి. దెవ్వరను యడిగిన నా వృద్ధ యిట్లనియె.

అప్పు యిప్పుడు నా పూర్వస్థితి తెప్పిన నీకును విచారముగాక మానదు. నా భర్త పండిత కింకీరపుడని దివ్యదుఃపించిరి. ఇప్పుడున్న రాజాగారి కండ్లి యాయనను నందరి మెక్కింది యాచిగిరికివారు. నా పతి యికివిద్యావ్యుదగుట మానుకది పరి వచ్చిన సౌమ్యులయు వెంటనే యిది సాత్త్వికము చేయుచుండు వారు. పెద్దరాజా గతిగలిన పిమ్మట నతని కుమారుడు రాజయ్యెను. ఇతడు వదాన్యుడు కాదు. పండితప్రీతిలేదు. రాసంజేసి నా భర్త యిందులు దీసి గదపుటదే నాయన యనంతరము యజ్ఞరాత్రులు పొలము ముక్కుకొవ్వోయిరి. నాకు దగ్గరచుట్టము దెవ్వరును లేదు. పిల్లలుం గలుగలేదు. నివసించ నీ కుదరము మాత్రము మిగిలి యున్నది.

వివండు. ఇప్పుటి రాజవకు పాటలికయను వృత్తి గలదు. ఆ దిన్నది యిన్ని విషయములు దాకం జోరియున్నది. కిరీటావాక్యర్యకరమైన దావము. నకలుకాపాండిత్యము, పండిత విద్యావైకారద్యము నామి యందే యొప్పుడు మిగియునున్నవి.

ఉ. తేరుమా యాగామిగులు దెవ్వకవంగవ రత్నదర్శన
శ్రీ రహసియఃశక్తి కుల దెన్నెకలవృత్తుకుందవంబె వ
రీతలం బై దెవ్వంసగము తేనెలుఁబ్బెడుఁ బొంగులగిల్కి యొ
య్యోగము దెల్పవాకఁ దరమా దొరగారవ న్నియ విత్తదత్.

అబ్బాయ! అదివ్యోకవతిసోగ వెండుకంటే దేమని దెప్పుదును విప్పిన ముట్టు గ్రమ్మినదై యుండునుగదా : నిజముగా వదుము విడిచితికో బద్ధిరంనాదు. అయ్యారే : యన్నాదీరత్వము జాతి ప్రాప్త్యమును సూచించుచున్నదిగదా? నా భర్త శ్రీ వర్తనలు లేయరుంక సుత్నేక్షలను కొనరానను. కొరా. ఆ కన్యనని అదివది మేదలు వ్యతాచోకుంబి ద్యుకవదివవి. కాయ్యా : ముఖి యశ్వరవరిని సొందర్యము నీ కద వర్తించెదనీ? ఇది య మ్మకమన ప్రసంగము నా తప్పే సైరింపుము. ఆపె రూపము మాట యిటుండము. తత్కుగంబులు ఫణిపతి మిలింపజాలదు. అమె కదకు విత్తము విదవీమతల్లులు పెక్కుండుపచ్చి యాశ యిండునుండరు యిప్పుటి రాజా వ్రమ్మముడు లోలివాడగుట పండితుల నెవ్వరిం జేరదీయక పోవుటదే దరాసానమును దగిన బండితులెవ్వరును లేదు.

ఒకనాడు వేడు పొలక సోకొమ్మ విని యొక విద్యుషిమఠి వెంట నామె కదకుఁబోయి నా వృత్తాంతము చెప్పకొంటిని. నా భర్తవాడుక యా లేడియ విని యున్నది. వారు రించిన గ్రంథములు చదివినవట. నన్ను పెద్దగా నభినందిం చుచు నెట్టి కిష్కిందుని యిల్లాంపు నీ మమి రదివికొంటిని యిదిగిన సిగ్గుపడుచు నే నిట్లంటి.

అల్లి వే నీకరఁ అడిగొన్నరావను చెప్పగలవా? నాకే విద్యయును రాదు. కథలుమాత్రము చెప్పగలను. దీనురం ఎట్లు రక్షించెదవోయని ప్రార్థించితి. అదిన్నది నన్నయ అవ్వాఁ దింతింపకుము! నిత్యమవచ్చి కథలు చెప్పుచుండుము. నీ జీవనము గతమైనది యతయ హస్తమిచ్చినది. వాటంగోలి నిత్యము పాయం కాంనున నా బోటి కడకఁగి నామఁదోచిన కథలం చెప్పి వచ్చుచుండును. విడుట కామె కనఁజాలె దొ. కర. ఎండిగోవచ్చి యెన్నయో పిద్యాశేషములు ముచ్చ దించి పోవుచుండును. లాంఛనమువకొని కరలు నెప్పి యా విద్యాంనువారిని నేను మెప్పింపగలనా బాబా! యిదియే నా వృత్తాంతము. ఒకనాడు విశ్వక పోయినను రారేదని మంచిలింపదు. నే నామె వంననే పోషింపఁబడుచుంటిని రన కథయంతయుఁ చెప్పినది. అతఁడా కాంతానుజీ వృత్తాంతము విని సంతసింపరుచు అవ్వాఁ నాకుఁ కాం రమత్కారములైన కథలు వచ్చును. చెప్పినది చెప్పుకుం ద మూఁదేండ్లు చెప్పగలను అపటము నా యవ్వ బాబా అట్లయిప సేవోక వంటి కథ చెప్పుము. రాత్రిమీద వెంటే భుజింతువుగాక. అమె నిత్యము మంచితథలు చెప్పు మని యడుగఁబడెను. నీవు చెప్పినఁక యామెక నచ్చెనేని మఱి కొన్నిదినము లిందే యుండువుగాక. అని కిరాఁర్థనోత్సృక్తముతో నతని నావి కథ చెప్పుమని కోరెన బుడకుఁడు అవ్వాఁ నే చెప్పకర లాం పెద్దది అప్పుకు వేళ లాండు. రాత్రి ప్రారంభించెన. మీ రాశుక్తికకు నెట్టి కథలివ్వఁముగా ముందును. శృంగారమా? మైాగ్యమా? యని యడిగిన నామె బాబా! ప్రదుమయస్సురోనున్న వెంటి తెట్టి కథ లివ్వమో పేక్షఁ దెలియదా? నీతి బాహ్యములు వివ వొల్లదు. చక్కని కథ చెప్పుమని యడిగినది. రాత్రి భుజించిన తరువాత నామెను రాత్రినఁ గూర్చుండు వెట్టుకొని యిట్లు చెప్పకొరంగెను.

అని యెరింగించునపుటికి మోపిగిలినది. పై కథ పై మఠి యందెట్లు చెప్పెను.

200 వ మజలీ

శ్రీ దర్శను వి క త

ప్రతిస్థాపనపురమున దేవదర్శనుడను సోమయాజి శాస్త్రరము చేయుచుండెను. అతడు వేదపాఠాంగముల సాంగముగా వెలికిన వాడగుట బ్రాహ్మణుడు చేయఁబడిన కఠువులన్నిఁలఁ జేసి లేవజూలేవుఁ డనెను. సత్యము యధాధారి న నగ్ని నానాధి:పుత శక్తి కి యం దివించుకొని కాంక్షింపము చేయుచుండెను. అతనిదార్య యవసూయకు లోపము బెప్పుఁగలదు. ఆరంభకులకు సంపాదము కలిగినదికాదు. అందుకై భార్య దురవిల్లుమంద నతంబగ్ని లేవతనే యోచించుచుండెను.

ఒకనాడు సోమయాజులు వేకువ జామునలేచి నిత్యక్రియలు నిర్వహించుకొని, యగ్నిహోత్రముసేయ నగ్నికరణముజకుఁ బోవుదు. దక్షణాగ్ని ప్రక్కను జలపూర్ణ కనక కిరముపైద మెత్తగా పెయ్యబిన పొత్తికతో దివ్యరూపాధీరాముడగు శివలిక దేవుడుండెను. బాంజూచి సోమయాజి యాశ్చర్యపాగదపరఁగఁజూచు నూగడు నా బాబునెట్లుకొని మూడుదుడు. సోమిదేవీ! యేమి చేయుచున్నావు? యిటు రా ని పూర్వపుష్కము పఠించివది. అని పఠించిన నామె వెగముగా వచ్చి పెంపిటి లేకుంటో నున్న కింపుం కాచి యెచ్చరపడుచు నందు కొనముద్దాకి దర్శ క్తినియె.

అయ్య! యీ శివ వెవ్వరీచాడు? యిట్టి ముద్దంఁముట మన కెప్పుదికైనఁ గలుగునా? అగ్నిదేవున కెప్పుదికైనఁ దయచుచ్చువా! అని యిదిగిన నాకోతియుం డిట్లయి స్వాధీ యెచ్చుడో యనవలె వా దయోతుం దిప్పుడే పింఁ దయచేసెను. పీచా కంఠముపైఁ బొత్తికతో నున్నవారూ. ఎవ్వరు ని లోపలికివచ్చిన జాడలేదు. పావకుఁడే పిని మనకుఁ బ్రసాదించెను. పిని యాకారంక్షణంబులు రక్రవర్తిత్వము సూచించుచున్నవి. ఏదయోనినంతవేఱును. పినిం లోషించువును. నీవు రమ్యరంగుడు వని వెప్పి భార్యను సంలొవనపున్రములో ముంచి యెత్తెను.

అ యిలాగా శివపు వెత్తుకొని పాలుగుడుపుచు ననవరతమునురంబున బెట్టుకొని లోషించుచుండెను. సోమయాజి యా బాబునకు జాతకకర్మార్చిండును యధావింఁ గావించి శ్రీ దర్శనుడనియు నగ్నిరక్షఁ డనియు వానికి వాసురంబము లిఖించెను. ఆ బాబుడు దినదినాని ప్పరివహించి యాచారం కాహోదముఁ గలుగఁజేయుచుండెను. బానిశఁ బ్రాయముతోఁగూడ విచ్చాటివచ్చి యుండుచుండెను. శ్రీదర్శనుడు గారాబుగాఁ దరిదండఁ యుఁచే తెంపఁబడిరివలెన నున్నపుకంటె వానిం యంగెక్కువ శాంత్యాపము చేయుచుండెను. అక్షక్రితయనివహించు బెదికొనికొనుచు పాదికలు వెనుటలో దన్ను మించివహించు లేదని గర్వపడుచుండెను. బాహుమంద్యలోఁగూడ పానికి బాటవను. గుడిదెడి.

కుమారునకు యోచనోదయమైవది. మొదలు సోమయాత్ర వివాహము లేదు వలయునని ప్రయత్నించెను. కాని వానియందమునకు సరిపడిననుంధరి యొందును గనబడినది గాదు. రానాతేరి యశంధమకొనెన శాంతిలో, దెంగ్లి సేయలేక పోయెను.

దేవదర్శననికి వర్తకము లో, దీర్ఘశ్రావణ సేయ వలెలావగలిగినది. సోమ దేవి నింట్లదననిది తా నొండున కొలుక కాపురమున కరిగెను. యందరి శిరవిభులైనయు నిర్వర్తింతుకొని, గయాశ్రావణ-నె, దీర్ఘదేవతల దృష్టిపఱచి, ప్రయాగమున కరిగి యందఁ దివేదం గృతావగాహించె. గంకదమ్మజంబున నెరివి జపంబుచేసి కొనుడంద వొక మొవలివర్చి యదని పాఠంబులం బడికొని యాత్మికనిబోయినది కెనన్దరణ. లేయచ నాసోమయాత్ర గంగాగర్భంబున మృత్యుం దయ్యెను. ఆ వార్త గెన్నెదనంబులకు భాగ్యవృక్షంబుం దెలిసినది. వెంటనే సోమ దేవి యగ్నింబడి పుణ్యలోకంబున వసనం గలిసికొనివది.

మాకాపితృహీనుండయ శ్రీ దర్శనంబుం దీకపురం గూడికొని ద్యూత శ్రీకలాదరు నవయల్లె ద్యూతకేంద్రం జేసెను. నానారోమంబులం ది నేవలెలు జూచులు వచ్చి జూచుచురాకీ యాకీ హర్షకోకము లుండెంబును రోపుచుండును. సోమయాత్రులారి యగ్నిగృహము జూదరులకు వలకలంబైవది. శ్రీదర్శనంబు నిర్వేద్యమంతయుఁ గ్రహంబున దూర్ఘంబాలెవది. ఒకనాఁ జేమియులేక యశంబు గృహ మెద్దులయు, నడియుం గిరిపుం పాలెవది. యా జూదరియల్లు వకము దేసి కొని శ్రీ దర్శనంబు యందుం దివేగొట్టెను.

కేకపుం ది మెదలుకొని యొకసదవ మదైకుఁ దీసికొని యాట పోగింతు చుండిరి జూదరి యాదినప్పుడును గెలిచినప్పుడును గూడ జూదమున విరక్తి వొందెను. వస్త్రావశిష్టంబైను శ్రీ దర్శనంబు హృదయము కగివడికారు. కవకద నోదమిలేకున్నను నొరులాక యందఁ జూచుచు నతం దెప్పుకు యాతకలంబుందే వశంబుంబుడును. ఒక నాదకం దూరకొనక కవ యువవస్త్రమును పంబుగా వొడ్డుటయు, నడియుం బోయివది. కట్టుగడ్డ కెఱగివది. యువవస్త్రములేదె. మర్యా హ్మచయనది. కోజనున కెందేమియుం బోవంబును, అవ్వంకుఁ బోవుకు సిగ్గుపడుచు నతం దిట్లు కలంబెను.

అహః నా వందీ కుంపాంసనుం కెందేం గంరా ? ఉత్తమ బ్రాహ్మణ కుమారుడనె, దుర్బలనననుం పొల్లి, సంపదలు గొల్పరేయి భ్రష్టంబనైతి మక్కుం మర్యాద యొకింగినవారందరు వన్నెజూచిమీద నమితుక మానరు. లుకఁ నాకు మరణమీ కరణము. ఈ వేషముతోఁ బ్రజంమోములు హృదజాం కుకంపక యందే ప్రాణములు వదలెదనని దుఃఖింబుచు నాడుకోజమున కెందునుంబోక యందే పండుకొ యెను. కొందరు దూర్భలము దెచ్చి కుడ పుమసిరి రాని యొకంబుక

నిరసింధెను. తానికి తొండ్నిపాతూడు మూరకుడను వాడా నార్తవిని ద్యూతకాం
శరుడెంచి, వాని రైస్సనుఁజూచి విరాళింపుట నిట్లనియెను.

మిత్రమా ! నీ మేటి క్షిప్త మోహమొందెదవు ? ద్యూతవ్యసవసాతక మీ
రీతి జారించువని యెరుంగవా ? ఏనుయి.

సీ. జగతి వశ్రీ క నాక్ష పసారములయఁ

జెప్పరో బురులు పాచిలం నెవును

తావవధానముల నివృత్తింపగ శయ్య

పొంతువుర మీటి చక్కరము గృహము

విర్యస్తరయి తార్క విజయాపజయములే

సుఖదుఃఖములుగాఁగ న్నోచుటయ

విధిఁబంపఁబడె నకపందనంభవునె

నక్షత్రపుంకు నీ పరి యెరింగి

గీ. యెను నిరారముతోడ భోజనమునెయ

కునికి తగునయ్య నెనించెయున్న రీతిఁ

దెప్పటికిఁజెను బరయు నభిషేకంబు

రోహదం చెట్టి యదయిచే నోటంబును

యందులకు నిరర్థకముగా నొకద్దికమైన కథ చెప్పెను నాళింపుము.

భూ వం ద ను వి క త్

భూ మందఁ మునుకుఁ మందనాయమానంబై లక్ష్మీసరస్వతుల హిరంబై
రంభనీపర్వముగ విరాళరే నిర్మింపఁబడినదోయవఁ గాశ్మీరదేశము నివాఁల్లాయంబెను.
ఆ దేశమునకు రాజధాని శ్రీనగరము, హిమాచలము దానింజుట్టకొని తాపారు
యండును. విశేషానందవీధిల సేవించువాని కర్మవయఁ బోతాత్మకు నతిప్రతిక
మగు నా తిర్థంబున నసంప దేవతలు వారిండునుండు. అన్నగరమున కదినాయ
కుండై భూవందనంబునురాజ ప్రజలం బాళింపుదుండెను. తామినువయగ్గములం
కోరే వ్రతులుండలములు తన్నులవానియొక్కములై మొప్పయండును. అందరి
ప్రజలు సిరిమంతులయ్య నమీతిమంతులై కృష్ణ కాన కర్పితులై యకృష్ణహానసులై
మొలంగుచుండురు.

ఆ విష్ణుభక్తుల తొకర్వారకీయందు వాసుదేవు నారాధించి భ్యాపించుచు
రాతిరి నిదురించెను. అప్పుడొక కశ్యపరత్నము వచ్చి సంభాషణము లుచు మాన
భావముచే నకని వాగవచ్చుద్రమాలోమంచి యోశేషమంబాదం మతిఁ గొలుగఁజేసి
యోగభాసము వొడిచెడి. ఆ పృథ్విజండు స్వప్నాంశమున విహ్వలంబై, లేచి,
కన్నుల దెరిచి యా వెన్నును గడంబుకలేడు. సంభోగ దిహ్వాములన్నియు నొకరి

యందు వ్యక్తమగుచున్నది. వానింతాచి విష్ణుయం సంకోషమున వరం దీర్చి తలంపెను.

అయితే, నేననుభవించిన విషయములు స్వప్నములు కావని నా దేహమే చెప్పుచున్నది. యెవ్వకెయో దివ్యాంగనవచ్చి వస్తు వాగనముదములో ముంచి నది. అదిమే విశ్వయము. ఆ మోహవాంఛి సోదుగము వత్తువాఁడు వర్ణింపఁ జాలఁడు. ఆ మోహము, ఆ వాగవు, ఆ పలువచనము. అనర్థోక్తులు నాకు గన్ము లకుఁ గట్టిపట్టున్నవి అట్టి యువతినుణి బాధ్యురాలినిగాని రాజ్య మొకరాజ్యమా ? నీ యీ సంపదలన్నయుఁ గొల్పినదెవరిననినది. నీ రాజ్య యా యాఁజుకేత గదం బదకున్న నామేన బాధించును నీలువవు. ఆమె గవంధుడునుక నొతుంకో చూచి లాభము. అని తలంచుచు మోస ముద్ర వహించి వాడు రవి వక్త్రముగిరి కింద ముం కరింపఁగనే పునించి కయ్యామందిరమునకుఁబోయి వంతుకొని రాజ్యనించుచుండ నా దేము నిడువయే పడినదికాదు.

సైదలేదే కరి యెట్లువచ్చును కరిలోగాని యా వెడఁచుక గనంబడదు. అని తలంచి యా భూపతి ముచునాడుగూర విద్రుత యెట్లున ప్రయత్నము చేసెను. కన్ను మూతపడినదికాదు. ఆ కరి బడినములు నిద్రలేక ద్యానించుచు నొతుంకో మాట్లాడుకుని నకరిక విడియిత్తునది ప్రధాన లాలోచింపుచుండిరి. క్రమస్థూన వతని కావరము చుచింపక కీడింపుచుండెను. రాజకార్యముల విమర్శింపఁడు. పంతతము మందముమీఁదఁ గూర్చుండి యా రంధ్రంవేత ర్నితనంకము వ్రాసి, యెదురఁ జెట్టుకొని చూచుచుండును.

జననాథతని ప్రవాస సునిండుచునాడు రాజమందిరమున రరి, తల్పంబునఁ బండుకొనియున్న యెన్నరకరింకొని వమస్కరించుచుఁజేరంబిది వనియేమని యడిగెను. దేవా : దేవరవారు కొన్ని దినములకుండి యా సానమునకు వచ్చుట మానివేసిరి. యిది రోగ వికారమో భోగవికారమో తెలియకున్నది. రాజ కార్యములు పారి విమర్శింపవలసియున్నవి. వానిలో నిదివము ముఖ్యముగా విచారింపవలసిన యిదియొక మొకటి నున్నది అట్టి విచారియోగము మన మిది వలదు కని విని యెరుంగము వినుచు.

మనయూర రాజరత్నమును వేళ్ళారత్నము కలిదు. దాని కూతురు రతి మంజరి రాత్రిస్వప్నములో నొక పటనియొడ్డ వెంటినివారములు దీసికొని సంభోగ మున కనమరించి కొంత యనురాగము ప్రకటించివధలు. మరునాడు పరయం బాస నాడు గంగుడు దానియొందికిందొక రా తిరక్కంబు దెలుపుచు గూఁ డమ్మ నపుడు పో బి ప్పు నీ తెనఁదప మూ జవ్వని గంబించినవరులు. వాడు వెంటనే వెంట ముందరి వెంట బిట్టుకొని దాని యొందికిందొక భోగవన కమమరింపుచు. లేకున్న వే నిచ్చిన సొమ్మిచ్చివేయును అని యల్లరి దేయించు దాని నమమానవలదెనుట. రాజ

భూలు వానిం బట్టకొని కట్టి తీసికొనివచ్చిరి. వారణాంకయః తగవు పెట్టెను. వా డొక్క తగవులే మన మీ దినమున విరాంపవనియియున్నది. పక్షులే యని యడుగు బయలు, చటాచున కయ్యునుండి లేచి యా భూపతి యా యభియోగ విషయములు మరయు మరయు నడిగి నవ్వకొనుచు, జేవా తగవు విరాంపింతు. వారి నెల్లర వాస్తాన మునకు రప్పింపుము అని యెప్పుడరాని సంపెనెసెను.

ఆయ్య మాత్యుండుబోయి వారి ప్రతివాదులు సామంతలోఁ దర్కతకు రప్పించి రాజానకుఁ దెలియఁ జేసెను భూ సంరక్షుండా తగవు విరాంపిం నోలగం బున కనుదెండులయు, వెనవెలుగు లేచితిమవు ఇప్పుచో యని వినుటకై సుభ నంక రించిరి. రాజు వారి ప్రతివాదిల వెదురుకు రప్పించుకొని యాట్టి ప్రహ్లాదులం బెజెను.

రాజు-ఇండు ప్రతివాది ఏట శేఖరుఁ దెవఁడు ?

ఏట-(మందరికు వచ్చి) దేవా మేను.

రాజు-రాజరత్న మెవ్వఁడే ?

రాజరత్న-(నమస్కరింపుచు వెదురుకు వచ్చి) మహాప్రభూ : మేను.

రాజు-ఈఏటఁడు ఏమేమి చెసెను ?

రాజరత్న - దేవా : ఏక మొన్నచోక కలవచ్చినట్లు. అదియ నా భూతుడు రతిమంజరి వీరితోఁగూటచి కనుమలించి వెలు దీవారములు తీసికొనినదగుట. పక్షుడా ! వానిమ్మిత్తురా ? అని దాని నిరోధించుటయు, మే మొల్లమనిన మేగుర పొగయచోఁడుం వెంటఁ బెట్టుకొని వచ్చి నా యిబిమిందపడి యల్లరిదేసి కొల్లగొట్టిం చెను. జాబా ఇట్టి వింత లేందైన విని యుండుమా ?

రాజు-ఏమిరా ! ఏట శేఖర : ఇందులకు నీనే ముందువు ?

ఏట-దేవా నేనే సదుమ నిల్లు కట్టుకొనుటకై మావ్యమ తాకట్టు పెట్టి పంపు దీవారములవచ్చుచెట్టుకొని పెట్టికోఁబెట్టికొంటి. మొన్నదిరాత్రి దీనికూఁతురు రతిమంజరి వక్కచిదని విని యుండితింబోయి || హాతునకు గవ్వెరికము చేసెద నేమి తీసికొందును యడిగితిని. వెలు దీవారము తిమ్మని కొరవది. వెంటనే నే దాని నవి తెచ్చి చూరంద యుతిలోఁ బోసెయె. నేను జూచుచుండగనే యా సంది తీసి కొని పోయి మాంతున్న యిరుపపెట్టెలోఁ దాచినది. నేను దానికూఁతురితోఁగొన్న కృతార్థం చేయు వెయింబరితిన్. అంతలోఁ దెల్లవాచుచున్నది కాబోయ నా తల్లి తలుపు తీసి వాకిలి యూతురుండు వారోపమాన నాకు మరకువ వచ్చినది కండ్ల ! అప్పుడే నా కోక మేమని చెప్పుదును ?

రాజు-నరే కమవార నేమి జరిగినది ?

ఏట-ఏమిరా : నే ముఱికిని లేచి యాచుకొన మేక నల్కితాది సంకోగ ల్పములు గనంబడినవి, పెట్టెతీసి చూచినందు మీవారముల సంది లేదు. అప్పుడు

దాని కంటిని యెప్పుడు వమ్ముచును? నిజమేమని కలచి, చూ రంజయింబడింబోయి యుల్లిరాష రెలిపినవారిచాకలచే గొంబించినది.

రాజరత్నము-నోరుమూయి, నీకు నేను రంజెనా? ప్రభువు నాని యెదురులే యిట్టి దుర్భాషలు.

రాజ-అది, తరువాత.

విట-తరువాత మా ప్నేహము గొందర వెంటఁబెట్టుకొని పోయి నా సొమ్మున నిమ్ము నీ కూతునైనఁ బంపుమని నిర్భయించి యుడివనము వాస్తవమే.

రాజ-తరువాత.

విట-తరువాత నే నల్లరిచేయుచున్నాను లెప్పుగా రాజభటులు వచ్చి నమ్ము బట్టికొని దెంపాలతోఁ బదవెలిది. తంపిరి. సొమ్ము పోయినది రతిమంజరియొ దక్కినది కాదు దివరకు బంధనయోగము రలించినది. ఇది నా గ్రహదారమని వాడు విచారించెను.

రాజ-రాజరత్నమా? నీవేమందువు.

రాజరత్నము - దేవా : యర్థార్థము వాడె రెప్పెను గదా. నవ్వులంబు పదారము తెట్టితో దేవర యెరుగనిదియా. ఎంతమావులలో నీకు గ్రోల దలచినట్లు కలలోఁగెట్లు చక్కలకఁ దగవుపెట్టి నే నేమి మనవి చేసికొందును?

విట - మహావ్రతమా? తనుకన్న ననుభవము లెవ్వయను లేదు. ఇట్టి విర్దితములు నీ రెప్పెయో చూచి యుండుదు. సొమ్మునైనను గొమ్మునైన నిప్పింపుడు.

రాజ-నవ్వుఁ దవో వీనిమాటలు సాత్విప్రాయముగ నున్నవి. నా హృద్ధ కము నీని తెల్లు తెలిసినది? లేక మారు వచున కట్లనెనా? హ్రుతి విమంచనములో సొమ్ము పెట్టినట్లు సాక్ష్యమున్నదియో.

విట-తిన్నది మహావ్రతమా నా తల్లి యెరుంగును. ఇంతయేం అప్పు పక్షమే తెప్పనుగదా.

రాజ-నీకుఁగలవచ్చిన మనువాడుదయంబున లేది చూడగా సందిలేదని తెప్పెడివి రాత్రి చూచితివా.

విట - ఆయ్యా చూడతేమి? పెత్తెలో నందియన్న నీ కగవెం పెత్తె దను సామి :

రాజ-రాజరత్నమా : దానిపెత్తెలో నుచి లేకపోవుట విర్దితము చాదా?

రాజరత్నము-దేవా : దేవరకూడఁ బోరసదులంబ నేమి రెప్పెదును? కలలో దెప్పి యిచ్చితివని వాడె రెప్పెరుంత విజముగా జరిగినట్లు ప్రశ్నములు వేయుదురే?

విటు—నా సంచి దీని పెట్టెలో జూపించు నొకండు నేమో యడుగుడు, రాజా—ఆ మాట శేమందువు?

రాజరత్నము—అయ్యోయ్యా! మీరు గూడ ననుమానపడు చున్నారా? పెట్టె లోనికి వానిరూపంనంచి యెట్లు వచ్చును?

రాజా—పోనీ, రాజరత్నమా: కరిమంజరికి నీకు విరహాశురుడగు చున్నాడు. అంత సొమ్ము మే మిప్పించుము వాని యిష్టము వెకపెట్టరా?

రాజరత్నము—వల్లెదండే! పలు కథలు నేనినను నా కూతు నీ యెప్పుడ కియ్యఁజాలముగా.

విటు—మృత్యువు గాదు మనీ వల్లెదండే! దున్నెన కష్టముజేసి రానిం దానిగా నేంకపోవుదానా? మహాప్రమాదం! నా సొమ్ము వా కిప్పించుము.

రాజా—సొమ్ము నీవు తన కిచ్చివట్లు సొమ్ము చూపమను చున్నది.

విటు—నా రూపం నంచి రాని యనుప పెట్టెలో నేను జూపెద దేవా నా వెంట కందు. వెర సొమ్మమేం?

రాజరత్నము—దేవా: అట్లు చూపినచో వాని కోరిక తీర్చెదముగా.

విటు—ఆ మాటయే నిలుపు కొనవంయును. దేవరయే ప్రమాదము.

రాజరత్నము—నా పెట్టెలో నీ సంచి చూపనచో నేను వేయవంయును!

విటు—చూపినచో నీ యంటి పరపుడనై పక్షులు వేయరుండుము.

రాజరత్నము—సరే. ఆ మాటయే నిలుపుకో. దేవరయే ప్రమాదము.

అని వారిరుడు కథనములు జేయుటయు భూవంశము లా విషయము పరిశీలించుటయై యప్పుడే సుందరిపానుంజాడలు వెంటరా యులుదేరి కిచ్చుగా రాజరత్నము గృహమున కరిగెను. అందు విట శేతుండు చూపిన పెట్టె తాళముతెవి తెప్పించి మూత తీయించి చూడెను. ఇదిగో నా సంచి యవి గురు తెరింగినవాడు. జోరే నందు తెలియ తెట్టి చూ వంచి తెట్టి రాజామండర విలిపెను. అందు వాని విరాసము గూడ నున్నది. దానింతాచి యెల్లరు వెన్నయవకు జొర్చిరి.

అప్పుడు రాజా రాజరత్నమా? ఇప్పుడు నీవెమఁయిదవు? స్వప్నములు నిజమయ్యెనా? అని యడిగిన నావేళ్ళ తెల్ల తెల్లవోయి చూచుడు. దేవా: దీని సెవ్వరో నే వెయంగకుండు: దీనిలో: తెట్టి. తాళున్న: గలలు వెయంగనా? అని పరిశీలించి రాజా నీ: అది యువకము. తాళము తెవి సీతకపంక నందు మని యెవ్వరుంతుడు. ఈ గతియే యనుప పెట్టెకంటె గట్టిగా నున్నది. ఇది కల్పితము కాదు. ఇట్టి వివో: ముగా జనుచుండును. నీవన్న ప్రశ్నలు వెలుపుకొని సీతాకు కరిమంజరిని వానికిచ్చివేయము. మేమట్లే తీరువు చెప్పిరిమని పోకి యా రాజ మార్పాడుడు విట శేతుని మొగము చూచుటయు వాడు మొక్కుచు నిట్లఁయె.

దేవా! నీవు నాకోరిక తీర్చితివి. దేవతయిలావన్నాడదీరఁ గందు. అనుటయు రాజనవ్యయ నోటి నా యిలావ నీకెట్లు తెలిసినది. అదియేది అని యిదిగ వాడు స్వామి! నాకేదియేదీయో తెలియదు? నా మనస్సుతోవఱుకొంటే యిట్లుంటే. సంతకన్న నాకేమియుఁ దెలియదని పలుకుచు మ్రొకుచుంటిని వచ్చుచే కలిమియిది యిదియేదీ యేను. ఆ తీరుపు విని ప్రజలొక్కరియైనానేడరై వ్యవతిమతి శౌకల్యమును వేసోక్కఁ గొనియోడిసి.

ఆ భూనందముం దాత్మగతమున నెట్లు వివరింపజెను. బెలా నా కీ హోయిలసంహార మున్నకుమీరూ. లేక భగవంతుడీకై తపమున బుద్ధిరెప్పినా? ఎది యెట్లుంటునను తెన్నయే. తపమునకు పాఠ్యముకావీది లేదు. శ్రీహరింగూర్చి తపముజేసి కలలోగెన్న పొన్నికొమ్మలగూడెవలగాక అని నిశ్చయించుకొని మంత్ర నిష్కంఠ రాజ్యశాసనంబై తీర్థయాత్రానై తపమున నెట్లు వెడలి హిమాలయ పాదంబుల మీదటోసంగు త్రిహూదాలంబుపొంత వత్సంత పవిత్రంబై యొప్పు ప్రికమనర సీ రంబున నెవనియి యమ్మనరాజు కందమాంబులనుండై మంత్రెంటెలు లుగ్గకపంబు గానింజెను.

ఒకనాకాత్రి హూదాలంబులనుండి పంగళజాతరాష్ట్రంబునూడిన బ్రాహ్మండికనర్వ వక్రికుండునగుమహర్షి యోగఁడుకన్యగణనమేతుండై శ్రీందటిగిరి ప్రికమ నరస్సున గుంతులిడవగు రెండుయెందునహాదిష్టంబగు భూవందనుఁజూచి యభినందించుచు నమిమిరి నీ వెవ్వఁడ వేమిదికై యిట్లు తపము గాంచుచుంటిమని యిదిగ వన్నరేండు భాతపస్వి క్రిస్తియే

మహాత్మా! నీవు జాగరపుచ్చువు. నీ వెఱుంగని రహస్యములందఱు. నేను కాత్మిక రోగాదివతిని. భూనందముననువాఁడ గలలోగన్నవస్తువుల బడయుఁగోరి యిట్లు తపము జేయుచున్న వాడనని తవవృత్తాంతమంతయు వెఱింగించిన నామహర్షి యిట్లనియె.

వరేలదా! నీయొగంలోఁ గవలండి మంపింప జేసినది పోలకలోక నివాసిని దైత్యకన్యక. నీవలంబుకై విరాజితెంచుచీ విపరీతములొందు. దానియందల్లి మహిమ యున్నది. నీవు విచారంపమును నిన్నుండుతీసికొనిపోయెడనవివరికినని యలంబు వయ్యి రాపతి లేది నమస్కరింపువు మహాత్మా! నీవు తపనల మదాకవగు మహేశ్వరుఁడవని తోచుచున్నది. ఆ కారణదాత్మ్యముతో వర్షూరగిరినివ దేవక వృత్తాంతంబు విని నహర్తందనేని యోజుగిరింప నీడుతున్నాడనని యిదిగ వ నా జరదాని యిట్లనియె

స్మృతాలా! మాది దక్షిణ దేశము. మా కండ్రిపేరు యజువర్మ. నాపేరు పరుమాతియండ. యోగి శేషుండఁ మా కండ్రివంతు నేనునంబుమిక జ్ఞానంబునై పాకాకాశ్రమంతయఁ జరించి హుట తేవ్యమంత్రికంత్రియగుండు రెన్నుగొం శిష్యుంబు లిదిగి. అంతటికే పెనువక శ్రీకైంబున బెడలంబు వనియి తపము గానింజిరిని.

మర్రి భావనదేవుఁ డొకవాఁడు స్వప్నములో గవంబడి తండ్రి తవిధుల ప్రసరింపుచున్నట్లు పదకించెను.

మనుభూతిఁ నీవు పాతాళలోకమున కడిగి దైత్యకన్యకలతోఁ బెద్దకాంము దీన్యతో గమలనరవలెనని పిమ్మట నెన్నుఁ గలిసికొను గలవు. పాతాళలోకమున కడుగ భూలోకమున ననేక మార్గములు గలవు. వానిలో నుత్కమైనదానిని జెప్పెద వినుము. కాశ్మీరదేశమున మయ్యక్కతమగు మారమిందుగలదు. ఆ దారిని రహస్యములగు దాననోద్యానభూములఁ బ్రవేశించి భావనకూఁతుకు ఉన్న యని యుద్ధతోఁ గ్రీడించి నది. అందామెకు గలిగిన ప్రయ్యమ్ముకుమానుని రక్షించుటకై యందలి గిరికూటంబున నొక ద్వారము విర్మింపఁజేసి టయే కాక యందుండు దుర్గాయము గట్టిచి యర్పించు చుండునది. ఆ కూటమున తిప్పటికి ప్రయ్యమ్ముకూట మని పేరు. నీరా మార్గమున తాతా లోకమున కరుగుము. ఏడుఁ డొకసిద్ధికాగంధవి శంకరులానతిప్పి యుండ్లి కు త్తెరి. తత్త్రస్తాన ప్రభావంబున నాశామార్గము ఎన్నియుఁ గరతలానులకమువలెఁ దెం మగటయు నేను శిష్యులతోఁ గూడ నటఁ గదలి రిసాకల ప్రవేశమునకై కాశ్మీరమున కరుదెంచితిని.

ఇందుఁ బ్రతికూటకైం శిఖరముం ద్రిమాన్యులు వెంసియున్నారనియు వికసానది యిది పాననమనియు విని యందుఁతోయి యా వేల్పుల నావారింబి వచ్చుచుంటి. నీ విందుఁ గవంబడితిని. లే తిమ్ము నా వెంటరమ్ము. నీ కామిక విధేయమని పలికినవిని యానందమందుచు భూవందసుండు మహాత్మని తోఁడుచు లేచి యతని వెంటఁ జాయుటదేయెను.

ఆ మహర్షి వెంట వెలుమండి శిష్యులు నడుచుచుంటిరి. భూవందసుండును వారిలో గలిసిపోవుచుండెను. ఏ నుముందుగా ప్రయ్యమ్ముకూటమిక్కి యందున్న విభాయకుని కారికాదుర్గము వారికిఁ జావుచు నుండొకనాఁడు పసింది యా వేల్పుల నావారింబెను.

అందలి రసాకల వింద్యారమరయచు నయ్యతి యావాలు ముక్రించి నలుమూలలు వల్లులయఁ దలచిన నా చివర కవాలము తెఱవరినది. భూవంద నాదులా వింకమాది మహర్షి, పలావ మగ్గిరి. అందు క్రిందికి నొపానములుఁ గవం బడినవి. ముందు గుఱవై వెనుక శిష్యులు నా వారింబి పడిననము రహోరాత్ర ములు నడువ నానవవాఁటి కాదారి పాతాళగంగా తీరంబునకుఁ దీసికొనిపోయినది. అందలి భూమియంతయుఁ వెంపెయముగా నున్నది. ఆ గంగాతీరంబునఁ గనక సౌజలంబుల పరిమళము నలురెవలు వ్యాపింపఁ జందనాగరు ప్రముఖ తరుంతా పిశిష్యులదే మహోహరంబగు నొక యావవనంబు విరాజిల్లుచున్నది. ఆ వన ముత్కమునప్పటిక మదికిరావొచ్చి తంబై హరితేశ్వరుని యాయముఁ గ్రామచున్నది. ఆ మహర్షి తత్త్రస్తానవమంతయు శిష్యులకు వర్ణించి లేపుడు. తాతా తరుంశా

సంజనితములగు వృక్షముల గోయింది తెప్పించి యప్పుర్వరీ వల్ల భువర్పించి తన్ను గృతార్థునిగా తలచుకొనియును.

మఱియు నా ప్రాంతముందు నెయ్యవలసిన అంజాతరవరల్పాయము వారు కొంతసేపు విశ్రమించిరి. గాన నా వలయులు పొందులెను. మహర్షి శిష్యులతో నీ వలయులు దేవగూడు కార్య విషయము లేయనని ప్రాంతానర్థిలో నున్నదని చెప్పుచుండగనే యొక శిష్యుఁ డాకటికి నెరువ జాలక యా వలయుకటి వ్రేలెను. వెంటనే యాతండు స్థానానుబంధి నెరువలది లేవలుడిగెను. ఎన్ని పిలిచినను పలుకఁజయ్యెను.

ఆ యుష్మదన చూచి భయతన కేతనుల్లై శిష్యులను భూదందముడు నటనిజనక తమ కేమిచాని వాటిల్లునోయని యెరువది క్రోధచూరము పరుగిడికొని పోయి యందుఁ నిలువఁజెరి. మహర్షి వెలవకుండు భయములేదు. వలయుల దిగుచుదని పలుకుచు వారి వెంటఁబని కలిసికొనియెను.

అప్రాంతముల పేను ప్రాకార భానురంబు మహర్షిత్తు అధికద్యార కవాటంబునగు గృహముఁద్యారముండు వాటి వేతవర్షము గావించెనది. అ ద్యారకాణంబుండు లోహమయములగు మేషములు రెండు వడిగల యనువకొమ్ము లనె. తిమ్ముడు లోపలకు బ్రవేశింపకండ వాటంకము గలుగఁ జేయుచున్నవి. వానిం జూచి దెదరుచున్న శిష్యుల కరుణ గలపురు రసస్వయంగా రంధరంబు ముగ్ధించి వాని కిరంబులఁ గొట్టుటయు నవిరెండు వృశాహతములు పడిఁ గ్రుంకుచు నెందేనిం బాటిపోయినవి.

అప్పుడు నిరాలంకముగా నా మార్గంబున లోపలకుఁ బోయిరి. అందు పేనురత్తుమయములగు పోదనము లనేకములు వాటి వేతవర్షము గావించెనవి.

దంతదంష్ట్రాభరణకట్టలై లోహదందముల రదిందిన ద్యారపాంతులు అధికద్యారమునుగాని చూచువారికి వెలపు గలుగజేయుచుంజిరి. భయంకరాకార ముల నొప్పు నా ప్రతిహతంబు జూచి భూ సంజన ప్రవృత్తి శిష్యవర్గంబుంకయు వెలుచుడు దూరచూరముగా నెరువలది తపస్వితో మహర్షా. అ నాప్రాంతముల గను నిర్మిత విశేషములున్నట్లు కనఁబడుచున్నవి. ఈ దోషదర్శనంబుకాద నుల ములు లేదెందు చున్నవి. ప్రాసారాంకరముల తెల్లు పోవలెనను. అందేలాటి వింతలుండునని యుదీగిన వకండు సప్తకు మహూర్తకాలముపేక్షింపురు వింతలు చూపించునన పలుకుచు ఉష్ణముగు యొగ మవలంబించి మంత్రాక్షత లా ద్యార రక్షకులపై జల్లుటయు వా రెల్లఁ దోక్తకెంపవ పిట్టలవలె గొట్టుకొనుచు నెక్కడికో పాటిపోయిరి.

అప్పుడు—

త. కరమ రుదాక నా గుహ ముఖంబులనుం? చిరత్న రత్నక
ర్భురవదరూషణాంబర విభూషి ంతి దగుదైత్య కమృతా
వరీణున వారకానినుల లిపారముగాఁ జనుదెంచి తాపసే
శ్వరువకు శిష్యయైక ముగఁ జాడ్యము నర్జ్యము నిచ్చిరయ్యెదను.

A. మౌనతోడ నెరిమండి వచ్చిరోయట
కంఠమండి వారకాంతలయగు
దెంచి పీఠివారరించి వేర్వేర రం
రంతు దైత్యసుతలయూజ్ఞఁ దెలుప
అత్తపన్నీ యట్ల నెయె.

౪౪. అంటే నానివతంసువార వినుడియన్న ద్రుతోతంబు
ద్ధాంతం విప్రుడువేరి దానమనుతాదత్తోపచారక్రియా
సంతుష్టాత్మకులై యట్టివరకులన్ నౌఖ్యంబులం జొందుడి
సంతాపము వహించు చూడుండు తదాజ్ఞల్పిరినన్నీరటన్.

అని యెఱంగించుటయుఁ ననుమోరించి వారందఱు దలయొక నుందరి వెంటఁ
నమ్మండివాత్మకంఠములగిరిగిరి. తపస్వియు నొక వాఱాంగన వెంట నుత్తమదైత్య
శిష్యక యుండిపోని తేగినంత నక్కాంతారత్న మెదురువచ్చి యతని మెదలోఁ బుష్పదా
మంబువైది తీసికొనిపోవుటయు నా తపోరసఁ దా యువతీరత్నముతో నభిషే
కామంబుల ననుభవించుట బెద్దతాం మానండించెను. అతని శిష్యులుగూడ నట్లే
సుఖించిరి.

కాశ్మీరమాఫరి బూసండుమండును రవకు స్వప్నంబునఁ గనం లడిన
పొన్నికొమ్మ యా సౌధాంతరచ్ఛాన మన్నదని తెలుపఁబడిన వారగుట సొత్తు
భ్యాతికయంబున నొక వరదాకవెంట రోసికరిగెను. మొదట వతని కొక రత్న
మండిరము కన్నులకుఁ నిలిమిట్లు గొలిపినది. అందు నుందరి సహస్రములు
రత్నసౌల భంజకంబలై దిరుగుచుండిరి. వారి సౌందర్యాతికయమున కతిం దచ్చెరు
వండును నందు దాను వరించిన మెనుబోడి యున్నదేమోయని విచర్కించుచుండెను.
అందరి రత్న ల్లిక్తికలఁ బ్రతిపఢించిన విందుల యొక్కకులఁ జూచి కోటనకోటలు
టోటులందుండిరని యతనికిఁ బ్రాంతి కలిగినది.

క. నీంచుటికుట్టంబుల
మేలుగనిర్కింపఁబడిన మేత యది విహ
వాణియింపగ నచ్చో
గ్రామైతివపట్టణమునఁ ప్రకాశించె గరున్.

సీ. ఒకపూవుగూర్చి తేరకపూవు పువ్వురా
మమన గూర్చుటయే ప్రమంభమంగ
బాలా దపంబులాపము సేసి కనుగంగ
లలికకోమల తమాంకం తెరలు
ఒక పితాచివరంగనికరణ్ణిక కం
ధ్వజులె కర్తవ్యోరతను మదింప
మణినినిర్మిత లాచమప్పుడ కుట్టిమమల
విహరించుటనె పదోద్వేగ మొనగ

గీ. వెరె వర్ణంపవేం కచ్చారుపౌధ
భాగం నమావ మానవతి గజోయ
తయె సుసామాత వేళెత్తవోసి
త్రిపువ నాశ్వర్యకర విభాశితమనుచు.

క. కుసుమకర విశ్రమాస్పద
మనద్యకమణికాంతి యనిరమగు నా సౌధ
ల్లనదంకరమున పోక పా
రసలోచన వల్లకి విరాజితకరమై.

శృంగారరసం బుట్టిపడువల్లు మనోహరస్వరంబుల వెలయుపుడు నా
సరేంద్రునికి స్నేహానంద మాపించినది. ఆ చివ్వుది తాను మున్ను స్వప్నం
బువ బొడగవ్వుడిగా వెరింగి మేవంబులుక లద్వైల్ల నతండు సోహావేశంబొ నిట్లు
తలంచెను. ఐతః : యీ నాచీమటి దేహప్రభులు తెలుంగుయంద నీ లోకమున
సూర్యలోక మననరము లేకపోయినది. మరియు వాతీరపుత్రకు రక్త ప్రభా సిర్వాణ
ప్రయాసము పురుక్తి రోషము నవహరింపుచున్నది అని వినుకొంపుడు నని
ర్యార్యసౌందర్యాతిశయంబునం బొలుపొందు నా యిందువననం బారుచు నా నృపా
లుం దితర పెను దర్శనమువలన బొడచిన మంబు గడుశుచున్న వాడుంటోరె
హర్షాశ్రువులు గన్నుల్లసరింపజేసెను.

అమ్మదపిశేవతంస మెదుర నిలవబడియున్న యా యొడయనంబాది
తటాకున లేచి తన కముదిసినామంబు ముసురుచున్న తేల్లగములచే ననన్యరము
సేయుడు గ్రేగంబిహృత్తుల నామోహం బాచిచూచి హృషోహం జేపారః దదేయకర
గ్రహణము గానించి యుట్టినది.

మహాభాగ ! నిన్ను జాలకన్న పెట్టితిని నా యపరాధము సైరింపుము
అని సాదరముగః బలుకుడు దేవీకృపయి యొక రత్నపీకంబునః గూర్చుండఁజెట్టి
పూసురణిదే పీరుచు నతని వానందస్వరవకుం గానించినది అప్పుడు కర్ణాశు
సారణము—

ఉ కొంచలు సుందరీమణులు గొల్బునవచ్చి వివాహులిచ్చి వే
ర్కొని దొయ్యెడి రందు జడలుల నార్చుటగొంద లందు స్ర
క్కిందన రావనన్త పిరసన్నుడీహువఁ డాల్పజేసి రా
స్సందలి రాకుటోలులు కసాతల నాథుర సాతలంబునన్.
క. సానందు సేయనితరో

త్యానవనంబునకు రమ్మటందు గుముడిసి
మానవతి యతని కౌగిట
నానును దిసికొనిపోయె వసురాగముతో.

అ యాధ్యాత్మవన మర్థంబున నొక దిగుడులాది యున్నది. కత్తిరకర
కాళి వివేకవంబు బావలవని వ్రేచాడున్నది తప్పవరక వహవము రావాసి
లంబులం బదుతుండ నేమ ప్పుట నర్చిటన నా తోడి యా భూప్రసిదో గొంతసేపు
విశ్రమించినది.

అప్పుడాతండా వాపీజంబులిసంబు పదికించి యాత్మకంబున నిట్లు
కలంబెను. అక్కటా ఇట్టి మనోహర పువ వ్రేదేమున నీవా పీఠంబులు కుడా
పరకానను చూపికలంబులగు పీఠకృష్ణుగా మున్నదిగదా. రక్కసుల దిథలెంత
చక్కనివారెనను తాతి స్వలావము విడువ నేరరు. నరక పానము పీరి కలంబులు.
ఈ సుందరీ రక్తము గొందర్యమున కి దుష్టపానము కళంకము గలుగు జేయ
దున్నది. గణ సమూహంబున నొక రోషము లెక్కకు రాదని దెప్పుదురు. ఏమి
దేయదునని యాలోచించుచుండ వంకలో నయ్యంత జయన పరారీకభగవత
పాకలలో నా వాపీజంబు లెక్కించుకొనివచ్చి యుర్చిగునాకు తోడి ముందరనిలిచి.

అప్పుడప్పుడొక యానవహుళికంబు గిన్నెందీసి పరినోది కండియెచ్చు
మనోహరా. మీరి మర్థంబు గ్రోలుండు పిమ్మట నేగ్రోలిక నను పం జాగుప్ప
గలిగి దాని నుడుకొనక పిదపాము తెల్ల నీః పీః ఇది నాకసహ్యుగురున్నది.
నేగ్రోంజాల వందు అని లెకితోఁ గ్రోసేసెను.

గ్రోయవందు. దీని ద్రాగకున్న నీకుమప్పుచాగందు. నానూటనినుడు.
బ్రాగుము. బ్రాగుము. అని మరియొ మరియొ నా పాత్ర వరననోదఁ కంచిచ్చినది. నీ
ఇది మేము బ్రాగ దగినది కాదు. దీపేలార నేమ ప్పుటచున్నది. మందు. నందుఅని
లేకితోఁ గ్రోసెను. అట్లు ముమ్మారం దిచ్చినను నరకంబుగోలంపరయ్యెను.

అప్పుడా దెక్కవక్క కన్ను లెర్రదేయదు నీకర్మ పుట్టున వే నేమి
రేయదును. అని క్రోసోదీపిత నూననయె యాయాపవ పాత్రమును పాఠి శరంబునం
బదవైచి లేదిపోయినది అర్థివలంక శిరమును నేకరులు క్రుంగిపోయి బలికవెందు
యంద సంతతోఁ గొంచు పదిదాదెను. వచ్చి యతనిం బట్టకొనిపోయి బలవంకమున
నొకనూతిలో బదనెసిది.

ఆ వృషాచలం దట్టు కూపలావంధి మునిగి తేలి కన్నులం తెలిచి చూచినంత ముమ్మలాను తపలు సేమచున్న విక్రమసరస్వరమున నిలువందీ యుండెను. ■ వృషాచలం వలదిప్పులు పడింపుచు విశ్రాంతుండై నే నెంత వింత కలగందీని ? యా వాంఛించి నెడద నెడవక తలచుచుగో కదముగుడ్డునుగు కంపచ్చివడి. ఆ నారీ రక్తము నున్న వంపించుట యిది లెంకవపారి. ఈ కంకు మొనలెప్పుడో ? కిమ్మలలో నొక తపస్వి నా కడకు వచ్చుటయే ప్రారంభము. ఆ మహర్షి కిమ్మలవెంట నన్నుండఁ దీసికొనిపోయి యనేక విశేషములం జూపెను. అయ్యా ఈ కం మొదటి కలందలి విచిత్రముగా నున్నదే. ఆ కుముడిని వదిలారి కలు మాల్పాలిగా కరణాదులచే వత్తులంకరించిరిగదా అయ్యలంకార మంతయు నా చేన వెలియుచున్నదే. నా నారవీరలందు పడితి వచ్చితిని. ఔరా. ఇల్లి విసో దములే పూజముతో వినియుండలేదుగా. ఏమచుకొనుచుండిని ఇది కలకావేమో నా తపంబునకు మెచ్చి మహేశ్వరుడొకసమ్యక్తాత్మవవర్చి నా యభీష్టము తీర్చెను. ఆ జ్ఞాపకము వచ్చినది. ఆ తపస్వి యందాసుండుయూ చెప్పిన మాటలకడు లెప్ప రాదని బోధించెను. ఆ మాటముచి నే నాయాసము తాగనని శ్రోసివైచితిని. అందులకే యీ ముప్పు వచ్చినది. ఇది కలకాదు సజ్జే కావచ్చును. ఓహో ఈ పరిమళ మెక్కిడితి నీ వెత్తిపై సభలట్లు మూగుడున్న నేమి అయ్యా. ఇది యాసవ కాసనలు గాఢోలు. అహార్య నానాపర్యము గావించెనున్నవే ఇల్లి మద్యము నిండ్లమునీ తెలియక నిరసించి మోసపోయితినిగదా. పాపమా పొలతి దీనిం ద్రాగ రున్న ముప్పు వచ్చునని మొదటనే చెప్పినది గ్రహింపలేక పోయితిని. స్వన్నములో నీకథ యంతము వచ్చివదేమో. ఏది నిశ్చయించుటకు శక్యము గాకున్నది. అని తలంచుచుండ నంతలో నొక ముసటుమాయగా సరస్విన స్నానములేయ ననలెంది యతని యాకార విశేషములు చూచి వెడలండుచు నిట్టనియి.

ఓయీ : నీ వెవ్వడవు ? నీ నెత్తిపై దుమ్మెదలట్లు మూగుచున్న నేమి. నీకది మంచి సరిమకము గొట్టుచున్నది. వానవాదవ్యము లేమి దాదికొండిని ? నీవు కట్టిన పుట్టులులు కొడవులుం జాడ చివ్వుడవట్లు కోడుచున్నది. నీ వీపు ఇల్లి తీర్థంబున కేమిటికి వచ్చితివని యడిగిన భూసందనుం తిట్టినయి.

మహాత్మా : నేను తివ్యుండగాను మమమ్యుండనే. తివ్యుడనందుండవై యయాతి వోలి శ్రష్టుండవైతిని అని తన వృత్తాంతమంతయు నెఱింగిలించి యిది కలయో సత్యమో తెలియకున్నది. స్వప్నల్లా పదార్థమునకై పరిచింతమాని పండ్రిందేహులు తపంబుగానించితి. తపఃసంతుంగయో నొక్కమాటలో నటముట్టమై పోయవది. ఇక వారి జన్మమున నట్టి పిల్లతపస్సు నుండరును అనేకము. రాజ్యమందాను మొదటనే పోయినది. ఇప్పుడు దేహమందు పిరక్తి గలుగుచున్నది. దేహాత్మాగము సేసి

యా దీంత జాసెవనరి రెవ్వరుయె నమ్ముని కుమారుడు పక్కన నవ్వెను నిట్లనియె.

రాజా : ఎంతవఱకు జేవోలి మానముందువో యంతవరకు దుఃఖక్షయము జానేరదు. కుమారా సత్యమోయెనో తెరలగాలో నిలయరుండివి. సలసారము కల వంటిది కాక సత్యమైనదియో? ఇది దీర్ఘస్వప్నము. రెండవ సమావేశములే నిర్దేశమున స్వప్నము వడినె టోయను మోహంతరమున సలసారము నిద్రయని టోయను. పురుషు కనుద్వేగమునం బయసారము సారించుకొనవలయును గాని దుఃఖించిన బ్రయోజనము లేదు. నీ విదివఱకు లేవబద్ధికో రవలె గానించితివి కావున నిట్లు వివరించెడి. తిగిమూయం నలేకబద్ధి వాదించువు నీ జామికము తీరగలదు. దీనికి చచ్చినం బ్రయోజనము లేదు. నీ వాయుతిమాలు ముఖి యజ్ఞైవం శేరురాడి తిని కావున నిట్లు జరిగెను. నిమ్మ; అడిగెనులకే యా యెనాగే యట్లు లేసినది. జనన పరిమెల మంత వింతగా నమ్మడియో దూరితివా? నీ కిరంబీ కుమ్మరలు విడుచు నుపాయము ఏనను నానా కృష్ణాక్షవము నీ కిచ్చుచుండిని దీని పయం గూర్చుండి జనము వేసికొనుము దీని వానవ సేరింపక యగులు మాగవు. నీకు వెండియు నా యంగవ సాంగత్యము గలంగునని యుపదేశించి యా మృగాక్షిసమిద్ధి యో బుని కుమారుం తెందెని టోయెను

జాన్యులికుమారుని వదవంబులు రేలి భూవందనముడు వెండియు సంత ల్పము లేని కృష్ణాక్షవ సువర్కంబున వళిరాధం తోరయక వియమిక చిత్తుందై పురెండువత్సరంబులు నుగ్గకవంబు గావించెను. ద్వాదశాష్టానంతరమున—

సీ. తొలుతలు మెరుగు దీప్తం భాతిరేహవర్గి.

మేయ ప్రభలు మిరుమిట్లు గోలుప

క్రమకాసురాకరుగేను మోమున

జీరునవ్వు వెన్నెంట్ తెంగలింప

వెడ్లిగరికదివ్వు వికవపుష్పామోద

రాజుంబులై యగుల్కూగి రాగ

దివ్యమాతకృ జేడివ్యమాన్యపదా

దురితభూషణగుచ్చిపరయ మతర

జీ. గీ. రక్షి గణితానహ్నన సంయుక్తముగను

వచ్చి నిలిచెను రాయజీవహరితెంత

రాజులెసంగంగ గమదిహింజదన

నిజం సంపదితాంజలీపుడిర యగుచు.

కన్నులు మాసికొని ద్వాన సిష్టాగరిష్ఠందై యున్న యెప్పుర పాలండు తివ్యసౌరభంబు గొట్టులయు వచ్చి కన్నులందెంతి కట్టెదులు యాపు నైకొని నిర్మల

భూమి కవళరించిన విద్యుల్లకయో యవ మెఱయుచున్న యదైశవం గనుంగొని యన్నరపతి యపరిమితాశ్చర్యముతో—

క. ఎవ్వరె పి, పికోమలు

దెవ్వరు ? నీశేమియగుదురు రిల శేమిటికై

పుష్పంబోడిలో : వచ్చితి

వచ్చివరముఁ దెలుపుమనిన నది యట్లనియెన్.

ర. అనవర : విన్ను వే వల దసాతలవానిని దైక్కకన్య ని

వ్వచికం. నుత్తులుర్ వృత్తితవక్కుత ధూరికపహంబునం

గొనఁబడువట్టి రాసి నిదిగో వచ్చెదెంచితి మీ సవద్యత్తై

ననుఁ గరుచింబి యేలు మలవాటి తిరస్కృతిఁబావ కాళ్ళలోన్.

రా. ఆ మఁ బొమ్మనవంబు లాగ్గునామ లాహర్యంబులు స్మిక్షఁ గ్రీ

రామోగ్యంబులుగాఁగఁ జేసితివి వేర్కం నేగ విచ్చేసి మీ

రామోగ్యమునంతకుం బ్రభువుదై యందందు నాకోడ ను

శ్రేయం బొప్ప నవీక్షితామముల వర్తింపందగుం దృష్టై.

క. వాపరిచారకు లంచదు

మీ పరిచారికలుగాగ మెలఁగుదు రింతవ

రాపరికమేల రంధో

భూసారక : మధ్యహంబుపొంతకు నునకన్.

కా. ఏమేమి : రనుదెంచితి కుముచిపి : యీవే వ్యయంబుకన్

తే : మానుంగల రమ్మలంచుఁబిలుతే : యీ వేళ నన్గ్రమ్మితన్

నీ మాటల్కినకున్న మారముగ గెంటింజే మి దైశ్యాంగనా

కామర్యం బవమావమిట్లు రిల వైశ్యాసంబు చేకూరెడిన్.

అని యెత్తిపొదురుటయు నత్తలోదరి "నరేంద్రా : యప్పటి యధికార ముట్టి. నీకు బూర్తిగ యిప్పుడు నశవర్తియైతి మిఁక మిమ్మిచ్చుదు నవమానించు వారు లేరు. రా రందు పోవున"మని పలుకుదు నతని గుర్చి కౌగిలిం బిక్కఁబట్టి

కన్నులు మూసికొమ్మని దెప్పపామిలో రసాతలలోకంబుననుఁ దీసికొనబోయినది. ఇంత తేప్పనేమి యన్నతి ? వయస్య : అతం రామోహనాంగితో నందు బెద్ద

కాలము దివ్యలోకంబు ననుభవించుచుఁ గొంతకాలమునకు ముక్కుం కయ్యెను.

శ్రీ దశవ : ఈ కథ వింటితికద దీన వా యువదేశము తెల్లము కాదే ? బ్రతికియున్న నెట్టిదికైన భూవంశముఁడవతి సొల్లము లింపవచ్చును. సేసిం

గోలోయితిని విచారించుదు భుజింపకుండుట నమంబును కాదని ముఖరకుఁడు రిప్పినంత నతండు తదియను నయొక్కులనే గొంత పరితాపము విడిచెను.

అని దెప్పనప్పటికిఁ గాలము విగిలినది. మఱిసిద్ధుం రవ్వలి"క పై మఱి రియం దిట్లు దెప్పం బొవంగెను.

981 వ మజలీ

పద్మిష్ట కథ

వయస్యాః సీ యావదేతము క్రోతవ్యమే. నే నుత్తమ వయస్యవం
 తొడమి ద్యూతక్రీడవంశ త్రవ్వంశమగుట పిదపిదస్వరూపముతో సీయూర మనఃబలకు
 సీగ్గగుచున్నది. ఇందు వన్నెరగనివాడలేదు. ఈయూతునిది యేదోమో పోయెద,
 నాటంకము సేయవలెదేని కుడిచెడనని చెప్పిన వతం డొప్పుకొని బాని కార్కాది
 యన్నము తెచ్చి పెట్టెను.

మరునాడు శ్రీరధమందు వయస్యగుచుండ ముఖరకుండ గూడ వాని
 వెంటఁ బయలుకేసెను. అవస్థాంతరమున బీరివివర్జిత ప్నాకముగు మిక్కిలికన్న
 వాధారము మరిమొకటిలేదు. వానియొక్కనాటి వెకువజామున బురివిగ్గిది యుత్తిరాది
 ముఖరపోవుచు వనేక ఖరవదీ పక్కచారణ్యముల రాదిపోవుచు గొన్నినాళ్లు దో
 నందారము గావించెరి.

ఒకనాఁ డొకమహారణ్యములోఁబడి దారి తెలియక తిరిగితిరిగి సాయంకాల
 ముసకు నిర్మలజలంధూరితముగు నొక తటాకతీరముఁజేరి కొనిది. అందలి జలంబులు
 క్రోరి తరటం పలు గొంతకరవృద్ధిమొందినది. మరియు నా ప్రాంతముం దేడియో
 పల్లెయున్నదని తెలిసికొని యందు తోవలయునని కలంబురుండ వనవ్య సౌంద
 ర్యాది రామయగు నొక రామారత్నము నీటికై కలంబుంగైకొని యవ్వదీకి
 వచ్చెనది.

హఠనేత్రాగ్నిదగ్గుండగు మన్నుడువి ధూమమున పల్లంబున కరియంతోలే
 నీరోక్కలనవహంగయను నా కురంగవయస్యంగాంచి వాచాక్కర్కపడుచుండ దర్శన
 ప్రీతుండగు శ్రీరధమని విశ్రమ నిర్వరములగు విరోకనముల ఏకైకపుడు సమీపించి
 మెల్లన నాయంబులై వాని కిట్లనియె.

“మహాభాగులారా! మీరెవ్వరు? ఎందువచ్చితిరి? ఇది ప్రమాదప్రదేశముని
 యెరుంగరనుకొందును. శత్రుము లగ్నికళంబులారి పల్లరాంతకోఁ జేకనట్లు మీరిదో
 వైరవసున కిది యిందు వచ్చితియాయేమి? పాపము మీ దిందుండి విపత్తిసౌందరుండ
 నవ్వది తెల్లు పోవుదురోకదా? అని పలికిన విని ముంబకుం రావనజుమి కిట్లనియె.

“అవును! నీ వెవ్వరెవ్వ? ఇన్నివిషయవ్యసన నేమిటికి వసించితిరి? మాకుఁ
 గరుగఁబోవు నాపరయెచ్చిరి? ఎన్నునవంశం గలుగుచు? నిన్నుఁబూడ నుత్తమజాతి
 యువతివలెఁ గనంబడుదుంటివి. దియ్యయింటి పెంపెరిగింపు” మని యడిగిన నామరా
 రిట్లనియె.

“అమ్మా! ఈ ప్రాంతమున నొకరిల్ల పల్లెగలదు. అందుఁ గాపురమున్న
 భారంధరు రోవుచుగాండ్రే. చాత్ర కథినాయకండు విద్యాయువకుడు బ్రాహ్మణ

బ్రువుం దీందు గావుక మందెను వాడు దేవిన బ్రహ్మహత్యలకు మిలిలేను. దూర దేశములకు గుంపులుగా గన్నగాంధనంబి యాహ్మరొపించి తెప్పించుచుండును. నేనిందు జాగు లేయూను వెగఁ లోపలము నా వృత్తాంతము సంక్షేపముగాఁ జెప్పెద నాతింపుడు.

సుహృదమును స్వగృహమును బద్ధగవ్యవసాన బ్రాహ్మణుడు కళింక యొక బాధతో గావుకము సేయుచుండెను. అపాయనకు గాంధ్రకమంబున ముఖర కుంఠము పుక్తుండును పద్మిష్ఠుడును పుత్రికయు సురయించిరి. అందుకఁ బద్మిష్ఠుడును దాన నేన. మాయపు చిన్నతనముండే ద్యుకవ్యసన విప్రుకుండై కీకపుంబుగాది యిల్లునికిది దేగాంతర ముగెను. మాతల్లి పుత్రికతో వ్యసనగ్రసిత చిత్తమై కొందఱి కాంములోఁ బరిలోక ముంకరించినది మా తండ్రియు బాధ్యపుత్ర విషాదగించితాశ్రాంతిహాసుకుండై గృహస్థితికిది వచ్చు వెంటబెట్టుకొని పుత్రికునక యును గొంతకాంము లేకాంపము గావించెను.

ధనికవ్యవసానముననున్న పే మొకవాడు మారముదప్పి యా పల్లెదేరితిమి. అప్పుకు పీఠధిపతుడుండెను. ఎరువవడిన బిల్లుతో "నిందు బ్రాహ్మణు యెందఱి?" అని యడిగిన వాండు రండురండు బ్రాహ్మణగృహమున్నది మమ్మాదు మమ్మా కొంగర యెడిమిని యాంబడిం దీసికొనిపోయిరి. అప్పురాపాపాత్ముడు వాకిల బిల్లు లేమారు మమ్మాజారి పోవనంబున మా వాదమి రోపలకుఁ దీసి కొనిపోవుని నియమించెను.

వాండు మమ్మాదీసికొనిపోయి రోపలి యుండియరగుమీద గూర్చుండుఁ బెట్టిరి. తిల్లస్త్రీలే యాపాచన కుంపుడుకత్తెలుగా నుంకిరి. రోపల మాంసము పండు చున్నట్లు మాకు వాసన గొట్టినది. మాకు వమనము వెక్కిరియు పండు నిలువలేక యవ్వంకుఁ బోవుదమని మూలయెత్తునంతలో రోపలనుండి యిద్దర మ్రుచ్చు దీపలకు వచ్చి "నిలుఁ బెండుబోయెదమ పంపియింబ కుండోళ్ళయితిరి. మిమ్ముఁ లోనికుమా? మీ మూలలు విప్పుడు. అందేమియున్నరో యంబురెట్లు" ధని యవలించుటయు మా తండ్రి తెదురుచు నిట్లనెయి.

అయ్యో! ఇదియేమి యాతిర్యమో! మీ యజమానునితోఁ జెప్పి మిమ్ముఁ దంపింపుఁజేయుదుము. మా మూలతోలి మీకేయని పెనుగులాడును నా బాలికం గుండె మొత్తయెల్ల వాడందు వాడేదేదు. పిమ్మట నేమి యెప్పుడును! కన్నీడుగావును! అక్కటా! అక్కడికి వాండా దుగుశక్తితోఁ మా తండ్రి కింపు పగులగొట్టి యా మూల లాగికొనిపోయిరి. నేను గోలగొలువ నేమచుచుంకనప్పుఁ బంపంతమాన లాగి కొనిపోయి యొక గదిలోఁబెట్టి కలపువెలిరి. బాబూ! నా యాశ్రమ మీతోసేమి యెప్పు కొందును. నమ్మువాని కుమారుడును తండ్రి దేసికొనవలయునని తిలంఁ వెంటదే దంపింపలేదట. విసాయకుని కుమారుడు మ్రుచ్చుం వెంటబెట్టికొని రోపికొన మాళ్ళ

మీదికిఁబోయి సంవత్సరమైనది. నా వృత్తాంతమున వాడుక వింటిరా లేదు. ఎంతైనఁ బ్రజ్ఞులదెసేమోయను వెరచుచుఁజనుటఁ జంపుచున్నాఁడ. వేను మొందనైరక్కములో వారింఁడఁ వెంటగురు ఁందము క్రితే భగవంతుని ద్వారించుచున్నాను. మీ రాకవిగన బహిఁసంఁ బంపి జంపించును వావేది ద్రుమానశ్శాశ్వతమలలేవు. ఎట్లు కాచికొని యోరో అని చెప్పచుండగనే ముఖరకుఁడు పెట్టియెఁబంగిన దుఃఖించుచు “హా సోదరీ! వేవే నీ యన్నను ముఖరకుఁడ. మాతాపిష్పిలోహఁడ. నా కలంబునఁ దలి కండులు బావవ్యరజంబు నొడిది. నీ పక్కట్లం పాలెతివి” అని కోకిల వా మలజముఖి యన్నం గొలిలించుకొని ఏలపింపఁబోవంగినది.

శ్రీచర్యనుఁడు వారిని వారించుచు “మిత్రులూ! మనము మృత్యుముఖం బున నుండి మనుఁకాదు మరచితివా? అది కోకిల సముద్రమా? ఈ యాపద బాటు తెరువారోలింపఁబయ్యె. గత పతి మగదుట పడరె” మని పరిశీల విని యతండు సోదరి మారవంపుచు నామి మనన వాచి దర్శితమింను నవిశేషముగా మరియుం తెలిసికొని కర్తవ్య మాలోఁచి యిట్లుకేయమనీ బోధించి యా మిందుఁబోయినింకెం బంపినేసిరి.

సేదీరవ మోసికొని యుండికీ బోయిన యా బాలంబంబాధి యా వంధా ఁడు “తోర! సేదీరవ సంక యాంసించితిమి? వెక తెలియవా?” అని కనఁబడును నిర్విసురువాకి “మామా ఎవ్వరో బాటసారు లిరువురు చెరువుకడ నుండిరి. వారికో నొకఁడు రావనద్రముఁ పుండెను. వాఁంజానుటలే వాంస్యమైన”దని తెప్పియపుడఁది బోసంక్తి బోయినది.

వెంటనే వినాయకుఁడు కింకరుం రప్పించి “మోరీ! మీరింక తెలియమంది రేమి? తెరువరు తెప్పరో తెరువుకడ నున్నారట వాఁకడ సౌమ్యున్నట్లున్నది. వారిఁ గడతెప్పి సౌమ్యులెందు. వెగపొందని నెయమింపఁబడు వాండ్లు దుడుగుర్యలుఁ దీసికొని యా తటాకము కడకుఁ బోయిరి.

అప్పుడు శ్రీచర్యనుఁడు పిటియొద్దున బండుకొని మూలగు రుండెను. ముఖరకుడు ప్రక్కం గూర్చుండి యంకక్కశాంసం దిట చేమియందెను. దొంగలు వారి కుదంగటఁబోఁ బోవుచు ముఖరకుఁడు వాఁంబాది “బాబులా! మీరెవ్వరు? ఈ ప్రాంతమున నేదియో యూరన్నట్లున్నది ఇందు బ్రాహ్మణులున్నారా? ఈతడు నా సోదరుడు. మేము తీర్థయాత్రం తెరుగుచుంటిమి. ఇందు వీని కివసానకడ వచ్చినది. దగ్గరనున్న సౌమ్యులయఁ బ్రాహ్మణాదీనము కేయదలంతు కొనియెను. పర్తిగ హింప పిత్తరిస్తేఁ జెప్పఁడు. మీకుఁ బాపము రాగం”దని యడిగిన వాండ్లు మనంబులఁ జాలి వొదలు బ్రాహ్మణులున్నారని చెప్పిన యిందఁ బంపెనను. మీ కడనున్న సౌమ్యులయం నెచ్చియెఁబడె. పక్షి వాండ్లు వినాయకునికడ కరిగి యుక్కుడి బా రయంతయుం జెప్పిన బిడ్డను నెవ్వరు పుట్టవదలుడిట్లనియె.

బోరా : ఇది యెక్కడి కనుక వానిని అంటి వనము లేక రానము లందఱులయెడ లేం ? మన కులాచారమును మరచిరా యేమి. అవి యుడిగినవాండు "సోపి : ఈరక సోపి" లభించుచుండఁ జంపమునయెడ లేమిదికి? ఒకటి రాత్రియే చచ్చును. రెండవవానిని రేపు మేము దారిగారి రంపగంము. వేడు మా యింట దేవపూజ యలపెట్టితిమి. తీరపాంస నూ పో లేయఁజాలము, నీవే పోయి రానము లంది" రమ్మని దెప్పి వాంఁడిందికిం బోయితి.

అప్పుడు తప్పక తటాకనకటమున కదిగి "యందు బాటసాడులివ్వయ ? రానము లిట్లువంటి రెండున్నాడ ? ఇదిగో బ్రాహ్మణుడ నచ్చితి"నని లేక పెట్టు లియు విని ముగ్ధరక్షఁడు "ఇటు రందు ఇందున్నారము" అని పలికిన వాడు దగ్గిరకఁబోయి యిదిగో వచ్చితిని. మీరక నెంక సోమ్మున్నది ? అంకము రాన మిత్తురా ? అనఁపుడు ఇర్తముగాని స్నానము లేసి వాచయమునని నియమించెను.

రాని చాలు : నీ చలివేళ స్నాన మెవ్వఁడు చేయఁగలఁడు? మీ పుణ్యము బాగున్నది రానము లందఱువచ్చితిని. లేకున్న మీకు లోరానమే జరుగునని పలుకు చుండఁగనే శ్రీరక్కఁడు తటాకావ లేచి రమ్మ నీటికడకు రమ్మని పలిచి నీటికడ గూమ్మంటెట్టి వారంబులు గడుసువారువరి నలిపయించుచు రెండు పాదంబులు బట్టికొని యెత్తి నీటిలో బకఁత్రోసి గొంతుకమీదఁ గాళ్లు బ్రోక్కిపెట్టిన యిట్లు కడలురుండ ముతరకుని సహాయముతో వానిని బ్రోక్కి బ్రోక్కి నీర్లుదాచి యొక్కరినిక్కిరిగఁగఁ గడియలో మడియఁజేసెను.

ఆ కరి నెరింగి వడ్డివ్వయు మెల్లఁగ వా నీకదిలో వచ్చితి నచ్చి వినాయ కుండు హకుఁడయ్యెనని విని మిగిల నంకసింపచునాడు. దానింఁగానువాడు దేవ పూజలో నుండునని యెరింగిన దగ్గఱ వానిని బొగడ్డురు ముందు దారికిని సడలు నుండ వారియపుడు నామె వెనుకఁ బోవుచుండిరి. వాని తెల్లవారవచ్చితి జెడ్డదూరము పోయిరి కాని యకవిక్కి యది గనంబరలేదు.

మరునాడు సాయంకాలమునందు నడిచిరి. తెరచి కరంబివడికాదు. దీకటిపడినంత నమ్మనవిలోనే యొకఁడఁ జెడిలించి కిరలలేక నుద్వ్యాకులనిత్తుచి ద్యానించుచుండిరి.

అప్పుడు దారికిఁ గొంతదూరములోఁ బ్రదోసాగ్ని జ్వాలవరి నొకతేజము గనంబివడి. దానిని జూచి శ్రీ దర్శనుఁడు మిత్రమూ : ఆ ప్రాంతముం దేదియో గ్రామమున్నట్లున్నది. వడ్డివ్వ యాహారము లేక బాలయింపి పోయినది మీ దింపుండుఁడు నే నందుఁబోయి యున్నను యాలించి తెచ్చెదనని తెప్పి యరండా వాస్తా ననుననిచిపోయి. ఆది రాత్రిరణున్నదే ననఁచెనని. కాన నాచుగ్గ కోకముల యారములో నున్నది.

నెట్టవక వుట్టవక తొక్కుకొనిపోయి పోయి యతండు కొంకపేనడికా లేకును సహించెను అది జ్యోతికారు లెన్నచుచునుగ గృహములకాంతి జ్వాలించుట ముందుచున్నది. అదియొక యక్షిణి గృహము అంభోక యక్షకాంత వేన పిలు యక్షులు సేవింప వండుఁ గావురమున్నది. అప్పుడు యక్షులు తోపల తోప నము లేయొడుంగిరి.

శ్రీధర్మశూరుల తోరమా తోపలఁజొరచి యాయక్షిణియున్న అప్పునకు తోయి లిల్లి : మెము మువ్వన మతిథుండు వచ్చితిమి. మాకు భోజనము పెట్ట వలయును. అతిథిని విడిచి కుడుచు. మాహాతకముగాదా. అని దెప్పిన వాని మాటలు విని యాయక్షిణి నవ్వుచు నీ వెవ్వడవు? ఈ యదర్శితమన నించెట్లు తేరఁ గలిగితివి? నీ వృత్తాంతము దెప్పుమని యడిగిన నతండు తన వృత్తాంతమంతయుం దెప్పి దాని తప్పి యా యదవిలోఁ బడితిమని యెరింగించెను.

బావా : నీ పూర్వస్థితియు ముందరిది. ఈ యదవికి వచ్చిన మనుషుఁడు తిరుగాఁ బోవుట యదిది. నా యథులంపడు నే కిట సంతర్పణ భోజనము సేయు టకు సిందు వచ్చిరి. కావున మీ రాయదవిలోఁ నిలువఁగలిగితిరి; లేకున్న నయల నందుఁగదలేవురు. నీ పాపమునకు మిచ్చుకొంటిమని పలుకుచు నొక యక్షునిం జీరి చతుర్విధాన్నముల నొక పాత్రయినున బెట్టింది యోరీ. ఈతఁడు మాకుఁ జాల్తము. పీని నీ భుజమునుండ నెక్కించుకొని యా పాత్రతో వాని బంధువులన్న కడఁగి దీసికొనిపోయి వా రాయదము కుడిచిన పిమ్మట మువ్వనరంగూత మోచికోని తల్లి పాదనవృత్తి కీయదవి రాజించిరమ్ము పోమ్మని యాజ్ఞాపించినది.

శ్రీధర్మశూరులు యక్షిణియొక్క దీసికొని యక్షిణి భుజమెక్కించుట గడి యలో వతని ముఖరకుని కడకుఁ దీసికొనిపోయి దీలెను. ముఖరకుఁడు వాని వృత్తాంతముఁ దెలిసికొని మి తుని సుతియింపు చుండ నాయక్షుఁ డా పదార్థముల మువ్వ రకుఁ వేరు వేరు పాత్రతో వక్షించుటయు వారు కృత్రిగా భుజించి మూఁడుదినముల నుండి శోనన యవసానమువలనం గలిగిన యాయాధమంతయుఁ దీర్చుకొనిరి. దేవ ప్రదార్థ భోజనమువలన నమృతపావము చేసివచ్చు వారికి వత్కణముగ బా ముద యిందినది.

వారు కొంత సేవలందు విక్రమించిన తరువాత యథుండు యక్షిణి నిర్దేశ మిజింగించి వారి మువ్వనను స్కంధమున వేక్కించుకొని హార్యోదయ మగునప్పుడే కామహారణ్యము దాటింది యొక్క పక్షమున విడిచి తర్వాతఁగైకొని వెండియుఁ దమ యేలిక నమిపమునకుం బోయెను.

అని యెరింగింపవలెనతఁ గారము మీఱులు ము మడిపిద్దుం దవ్వలికత తరువాది నివాసదోణువ నెట్లు చెప్పబోయెను.

282 వ మజలి

శ్రీ సేను వి క త

వాడు మువ్వకు హస్తయోగంధంబుతో గూర బాహ్యంధకారము వాసి డిక్కులు తెల్లనై నలుదెసలు రెడమిగి గడంబడుటయు నవ్వడికి శమ్ము బునర్జీవితులుగా దంబికిని జానపదికంబగు నా మార్గంబునంపడి నాచును బదిదివములకు ముగవదేశ రాజధానియగు కోటనగరంబు చేరుకొనిరి. శ్రీ సేనుండును రాజపుత్రుడోము బాలించుచుండెను. వారస్థుల సత్కరింపించి యుగగెండుకు వల శరంపండి యున్న సీదవంతుల విలాసము లలియించి బోవుచుండ నొకతవక ద్వారము "ఇది సక్రము. ఇందు జూదరులకు మాత్రమే భోజనము పెట్టబడును" అని వ్రాయబడి యున్న ప్రకటన పట్టమును జూచి శ్రీదర్శనుడు నవ్వుచును లరకున కిట్లనియె.

విశ్రమాః అప్రకటనప్రతికం బడినదివా? మన కెందును బాహ్యత లేదనుకొనుచున్నాము. ఇందు గదిగవడి. లోపంకుఁ బోవుచును అనుటకు ముఖరుడు పోవకేమి? నేడు కడుదూరము నడిచివుచ్చుటలే బద్ధిన్న యలసి యున్నది. జూదమును జొం బాతము నచ్చిన కితవు మేవ్వఁదో యీ సక్రము వేసెంగాలోయి. ఎల్లయున రెన్నయే యని వానితోగూర : మృషికి జూదరులమని ద్వారరక్షకులకుఁ జెప్పి లోపలు వెలికించిరి. న లాపిలకి నారించి మీ కెవ్వరు? ఏయూరు? ఎందులోవుచున్నాడు? జూదరులగుడువా? ఇది మరేదీగ నుఖరుకుఁ దీల్చనియె. అయ్యో: మేము వ్రాహ్మణులము. దూర... స్థలము, జూదమాకి యైశ్వర్యమంతయు నోడిపోయితిమి. కూడుగుడ్డు లేక బ్రే... లెవచ్చు శివుగుడున్నాము. ఇందున్న ధూప్తులు కొండరు మమ్మిరిగియే యుండవలె. అది సదర్శనముతో దమ వృత్తాంత మంతయుం జెప్పబయి నశండు నమ్మి... పడి బోవన మిడుటకు బద్ధు వ్రాయించెను. సుఖముగా తులించును గొప్ప పదములు జరలయకు నపించిరి. అందున్న ధూప్తు లందరు పూర్వార్థములగు గృహభాషణి కొడుకు జూదమున నోడిపోయి తోగుతై నచ్చినవారే. చాలిలో గొంబిల కేద నెరిగిన వారగుట—

సీ. శ్రీదర్శనుడు చీపు బడితివే మీ కిది

జోయిన నీ ముగ్ధులము లెం

ముఖరకా : యీ జూదమున విచ్చ గెలిచితి

మేమయ్యో బా పిల్ల పిల్లల కే తమ

దేసు వెండియు జూదమాత మే కితవ. ఏ

చింద మేరామూడు నిడిచి... వచ్చి

వాళ్ళయి నీ పట్టాదున ప... బా... బా...

ఇందు సక్రము నె లించి వచ్చి

గీ. నారాకో మందిమి దేసినాడు కడుపు
నిండఁ గుడువంగవచ్చు నిందుం? వీ
రెల్ల కితవులె మనకు స్నేహితులయ్యెను
బిడ్డలించక విని నీగ్ధపడుచునాడు.
వారిశ్రమియుఁ బ్రాకృత్యర మీయరెడి. మరియొకవాడు ముఖరకుడు
నల్లతోద్యోగిశోఁ బరివరము గలుగఁజేసికొని యుల్లస నిద్రినియె

చ. ఇగమున దావక్కర్చునెనవమంద న నక్షతే హి
రగతి దర్శితదేవతకురం? ర? తియలించు పక్షమల్
రెగడదు రిజ్జిదూరుల విధిక్రియఁ బాట్టాఁ జేసి స్రుతిమి
దగఁజిరవితులి నెలిపవల్లి మహామహా రివ్వరో కదా.

సీ. కాకి గయా ప్రయాగములు సేనించు యా
ప్రాజనంబులకు సృతంబు రగును
ఉతపలాంచున కెక్కుదు కన్దవడి దారి
సదివివచ్చెడ వారు పవిత్ర స్రుత
మలింబువిడిచి సన్యాసులై సువిరక్తి
జరింబుచి జాన్మరంగెన స్రుత
మను నెవ్వతోఁ దమంబోపరింబుచు నేక
కడుదెంచుయోగంబి కృష్ణస్రుత

గీ. మంతియేకా దుష్టాత్ములగురుఁ దాక
తండ్రులారించినట్టి వికంబులెఁ
జాదమున నోడిపోయాయే దొప్పలేక
యెసఁగజితవులకీ సృతమేల రెపుడ.

అవి యడిగిన నతని సంవత్సరమునకు మెచ్చికొనియ నా యాద్యోగి
విను రీదోధిపతి శ్రీ సేనుడు కడుద్రాక్షాత్ముడు. పరాస్థుడు పర్యాశమధర్మంబు
బిడ్డగి పాలించును. అట్టి యత్రమమునఁ బూర్వకర్మ పరిపాకంబునంతేసి రాజ
యజ్ఞామయము పెండుసంవత్సరముల నుంకి పీఠించుచున్నది ఎట్టి వైద్యులకు
వెల్లిమందుంకు లొంగినదిగాదు. అట్లుఁ జలవన్నరదామ నొంచవలెనని ప్రయత్నింప
నాశ్రమానముల క్రిందట నొక తాండ్రు పరీ యాచువచ్చి రాజారోగంబు బలికించి
లేలాక తంత్రమున నీ యాగము మొగదినముతో గుర్రర్కగలనని శపథము చేసెను.

దా కినునకు జీవితాశానంప నా సంక్రమెట్టిది? కావలిన గంభారము
లేవుని యడిగిన నా మాంత్రికం రిట్లనియె అయ్యా, నేనొక రాత్రి స్వకాన
వాతకతో వసించి చో మాదాము గానిం న నవ్యుదోక సాహసీకుఁడ నాకు సహ
యము లేయవలయు నట్టి గర్భి గుండెవాని నొకని రప్పింపుడు ఇదియే కావలిన

సంభారముని యతం తెలిసిగించుటయు వీరేశములోనున్న పోటుబంటుల నెల్ల రప్పించి వానికి సహాయము చేయుచుని కోరుటయుఁ గొందఁ జోవముని యొల్లరైరి. కొందఁ జొప్పుకొని యందుఁబోయి వెనువది గుండెపగుల క్కళాన పాలిరి పెక్కెల్గుడు సాహసినిది యా మాంఠికునకు సహాయముచేయలేక మడియంటినిని యందుల తెవ్వరు నొడంబడకున్నాడు. అప్పుడు మంఠులు స్వపతితో వారిచించి లోకమున జూవరులవంటి వాహనీకులెవ్వరుగారు. వారు భార్యాపుత్ర గృహక్షేత్రాదలఁ దృణముగా గణించి విడిచివేయుదురు. వారికి రహస్యము మోఁబడిలేదు. వృక్షమూలముల శయనింతురు. ప్రాణమాల కాసప్తదరు. వారిని యోగులకు వింతకయు భేదములేదు. కావున రూపులఁ బ్రోగుచేసివలె నెవ్వరైన నిండులకు సహాయము చేయక మానుడు అని యనువదించి ప్రత్యేకము వారి సమితి మీ సత్రమిండుఁ గట్టించిరి. ఇదివఱకు పెక్కెల్గుడా తికవులు వచ్చిరికాని సమర్థుడు గనంబడలేదు. మీతో నీ వార తెవ్వరమని తలందురుండ మీరేకాడ మడిగి, నంతోషమెనది మీ రా సాధనకు సహాయపడి కార్య సాధ్యము చేయఁ గలరా? దెసికిదేని యర్థ రాజ్యము మీకు రాగలదు. అలోచించుకొని తెవ్వరుని నొడిచిన విని ముఖరకుడు శ్రీదర్శనుని మొగము చూచెను.

శ్రీదర్శనుండు చియనగవుతో నందు మేము చేయదగిన సహాయ మెట్టిదని యడిగిన సంతయు ముందు మీకు సాధకుఁడు తెప్పగందు. ఇప్పుడున్న నిష్ప్రదే రాజానందకుఁ లోవునమరందు అనుటయు శ్రీదర్శను డిడియంతవని యుక్రమముగఁ జేసి రాజాగారివలన మెప్పువరయుదముని దండ వజరెను. ఆ యుక్తోగి శ్రీదర్శనుని యప్పుడే శ్రీ సేనునికడకు దీసికొనిపోయి వాని యుక్తాహ మెరింగింపెను.

శ్రీ సేనుఁడు శ్రీదర్శనునిజూచి తలాతారఁజేషమన కర్పెడు మందులు వెంటనే సాధకుని నెక్కడకుఁ బిలిపించి మీకు నీకు సహాయము చేయఁడు. కర్తవ్య మేమియో యెరింగింపు మనవులు సాధకుఁడు వేరు కృష్ణదత్తురక్షిణుఁడు క్కళాన వారి కిలో భేదాహ్వానము గావించి హామము చేయఁడును. నీ మండవచ్చిన సప్తది కృత్యము తెలిపెదను భయపకక తక్కినయ నెవ్వరింతువేని గడియలో ప్రభురోగము వాయఁ గలదు. భయపడితివేని నీకే ప్రాణహాని యగును. అలోచించుకొను మనవులు నెవ్వరు శ్రీదర్శనుండు వే నిండుకియో వెనుచువాడనుగాను మీ కంఠము గావించుకొనుఁడు. చతుర్దశినిఁడు వాత్తి ప్రభుమయామున మీ రున్న క్కళాన వారికకుఁ రాగలరు సందియములేదని తెప్ప రాజవంశ నా మంక్రణించి వరసి వెండియు సత్రమునకువచ్చి యా వారి ముఖరకున తెలింగింపెను.

అతం రా నెదవని మీ తుదా. నీవు కొందరపడి యొప్పుకొని వచ్చితివి. అది రాజ ప్రమాదాస్పదమైన వసయఁబ. కవాల్పితుండైన భేదాల్పితి దీసికొని రాగలయును. ఆ భేదాల్పం దనక వికారమం ప్రసాదించుఁడు. ఒక్కొక్క

బొమ్మవెట్టిన వెంకటాచార్యుని గుండెపట్టెర ముందడలు. ఆ బొమ్మలువిని యశోకులు
మారినారు. పూర్వమెన్నదో విశ్రమాచిక్కుడిల్లి సాహసము జేసెనని తెప్పుకొని
యెదరు పునఁ బోయిరి కా పని కక్కనూ పోవలదు పట్టివ్వు నిన్నుఁ బెండ్లియార
వలయును కల చుక్కోయొప్పుడి. నీ సాహసమువిని విచారించుచున్నది మరల
తోయ ప్రతిరోధమునిచ్చి రమ్మని పలికెన నువ్వులు శ్రీవర్ధనుం దిట్లనియె.

వయస్సా? కాలము లారక నా కిట్టి దుర్యపత్రినది కాని సేను పిరికికన
మను మాటయే యెరుగను. విశ్రమాచ్యుడును ఘనపండి మనుచ్యుడే టడు.
కాదు కడుగురు బేతాళులు బొమ్మలు పెట్టినరు మేమెదరురాదనుకానా తప్పని సాధ
కునికి సహాయములేసి న్నవతిని దోగఁబుట్టినదేని యర్థవాక్కులు బలపెడంగక నీవు
విచారించుదు పట్టివ్వుకు దె రమ్మ కలవుము. అని పలుకెదు వానికి విన్నయము
గలుగఁ జేసెను. అంతలో గొప్ప వత్తుక వచ్చినది. నాడు శ్రీవర్ధనుడు
స్నానములేసి పీఠాంబరధారియై శ్రవము పాస్తము సుదుదాల్చి రాత్రిపడసంకుటచే
గురుతులుచూచుకొనుచు శ్రీవర్ధనులలోనున్న శ్మశానవాటికకు జనియెను అందు—

సీ. పూర్వీన కవముల సూర్యు లాగితరంగ

కమలం బక్షింపు నక్కలను గవచు

జిహ్వంబిడతో భూగతమైన కనకస్కి

యాదెదుకొని ధయ్యముల గవచు

గాలి పీకేలని ప్రేలు పుట్టెంక

అమలాసియలరంగ రాచికోవచు

గోమాయపుంసోటి కుంభాంగములపిటి

బంతులారెడు భూకవతులగవచు.

గీ వె పొకింకయులేక యా విప్ర సుతుడు

వంధ్రవోసముడేఱాని చటుల గతులఁ

తిరిగెనొక కొంత సేపునర్థమల సంధ

కారమయమైన యా వల్ల కాదియందు

అల్లపీయంతోక్కుయంద కిరారవ రైరవమై మహద్వాంకభీకరమై యొప్పు
నా పితృవంబునఁ జితాగ్నికాల్గల వెలుగన దారికాచుకొనచుఁ జోయిపోయి
యెట్లులేందు సాధకుఁడ స్వవోట గనుంగొనియెను. అందా మామ్రాఁడును కన్నా
వలెవ్వు సర్వప్రతికుండును కవళికోపభీకరాఁయు ప్రళయ స్తోచ్చవభూషితుండు ర్భుత
నీరాంబుండునె యొక చెట్టుమొదట వేదిగల్పించి మోము పరికరంబుల సవరించు
కొను చున్న సాధకుని కడకుఁబోయి మమస్కరింపుదు మహాత్మా : నే నెదే నచ్చితిని.
శ్రవణమును బోపింపుఁడని పలికెన సాధకుఁ కిట్లనియె

సహావీర ! ఇక్కడికి రెండు క్రోశముం దూరములోఁ జక్రమముగాఁ బోయిన శింశుపాత్యక్షుని గొంతును. దాని విషక్తు లికాగ్నిచే మాడియుండును. తన్నుఁజూచిన నొక కుఱవ ముండును. నలుగురుం బలుమూపై నిలికొని దాని పక్కడికిఁ దీసికొని రావలయును. అదిసీతివేని ప్రమాదము. అదియే నీవు లేయ మనన పని యని చెప్పిన శ్రీరఘునం దురురు వెంటటి సారథిఁ దెలింగించిన గురుతులు చూచికొనఁడు. దన్నుగా నా పృథ్వీమూలమున కగగెను. దాని మొదట నన్ను కనెను గప్పులే ముఁమిక్కిలఁ దెచ్చుచో బుజముపై నిడుకొని యేగుచుండెను. అదిచూచి యతండు పరుగెత్తుకొనెనోయి వాని నపిఱిసింది. ఆ నిమిషమున వెనుకవచ్చు ? నే నుద్దేశించినట్టి న కమును నీ వెతికొని పోవుచుండవేమి ? అని యందలిండుచు వాని బుజమునుండి యా ఫిఱుగ్గవు లాగెను. కాని నాకు దాని విరువదయ్యెను.

ఏడు ఏడు ఏడు నా మిత్రులు ఎక్కడికిఁ దీసికొనిపోయెదవు. పక్షముని జంపవలదు. నా లాగిన వాడును పదలక ఏడు వాడును మిత్రుడే. నే నిక. వనని గట్టిచి పట్టెను. ఆ విషయమై కొంతకద విరువురకుఁ జగదము జరిగినది. అంతలో నా కమును లేకాతుడు ప్రవేశించి ప్రళయ వలాహకంబు దంబున పెదకొల్పి చెట్టెఱయు నా ర్వనిని రెండవవాడు. గుండెపగుల నేలంబడి ప్రాంతంబులు విడిచెను.

శ్రీరఘునం దాలోర కింతుకయు అదిరకు యా కమును భుజమునీడ నెక్కించుకొని పోవుచుండఁ జచ్చిమియున్న రెండవవాని లేచుచులో లేకాతుడు ప్రవేశించి యుద్దమువచ్చి యాశిః నిలువెలు. పోకు పోకుము. నీని నెక్కడికిఁ దీసికొనిపోయెదవు ? ఏడు నా మిత్రుడు. ఏమి దీసికొని పోమియనని యులయ పుండెను. ఏడు నీకు మిత్రుడెల్లయ్యెను. విరగ్గునము చూపు చున్నాడు నీకు మిత్రు యెట్లయ్యె నిరగ్గునము చూసిన మేము అ పెదనని వాడు చెప్పెను.

అప్పుడు శ్రీరఘునండు ఓకప్పవహా నీవు మా యరువురలో నెవ్వఁకి మిత్రుడవో నీవే చెప్పుము అని యడిగిన కముండిల్లనెయి.

నాశివ్యుడు మీ యరువురలో సరిపనియహార మెవ్వడిదునో వాడు నాకు మిత్రుడు. వానివెంట నేప్పు బోయెదనని పరిగిన విని రెండవవాడు నాకద నాహార మేమియున లేదు అక్కడిచ్చినది బుచ్చుకొనమని చెప్పెను. అప్పుడు శ్రీరఘు నుండు జరిగో నీక. దగిన చూహార మిచ్చుచున్నాను. నెకొనిమనె ముక్కుకు గలరాం మెతి రెండవవాని వెత్తిమన వేళుబోయిన నందరి లేకాతుగా కము ముద్రాము నొందిరెను.

శ్రీరఘునండు నానె నలుమూలలు చూచుచుండ స్కంధవనమున నెకాతుడేదీ నాకు సరిపని చూహార మిచ్చుచునంది. పెట్టమని యడిగిన సతంరా లొంది చిన్నాకముకోసి యుచ్చుఁడు. బ్రయత్నించి కత్తియెత్తి నచుకుకొనబోవు

నంతలో భేదాతుడు ప్రసన్నుడై మహానత్వాః నీ సాహసమునకు మెచ్చుకొంటిని. నీ దేహ మక్షకమగుగద. నీకు వశమవైతిని. హృక్కడిఁ దీసికొనిపోము. ఆ సాధకుఁడు స్వల్పసత్త్వఁడు తుడిముట్ల గార్వము దానింపఁజాలఁడు. అదియు నీవలననే జాగఁగదు. అనిపటికి యూరకంఠెను

ఆ మూటలు ఎని నంతోషించుచు శ్రీదర్శనం దాశవమును దివ్యగా నా మాంత్రికునొద్దఁ దీసికొనిపోయి స్వామి. మీసంపు మోదరమా శింపఁజాలకు నికటమునంటి శవమును దీసికొనివచ్చితిని నదిగో చూడుము. పురి దానినంతఃప్రసాం తింపెను.

ఆ సాధకుఁ డతని వదిలించుచు మఱొక పరిపఠము రక్షమను నలికి నరాస్తిహృదయున ప్రుగులిచి వాని కోణముల నాలిచి మురిపూరితములగు కలకమును నిది వైచిత్రిమూలికల వెలిగించి యామలమును నెరుచు నా శవమును వెలికితం బయింపఁజెడి రక్షమాశ్శను లేవనముం నలంకరించి పూజించి కర్మక్షనంబున గూర్చుండి భేదాతుడాహుతముచేసి తన్నుతమహారమును పెట్టింపఁజేత స్రుక్తుప్రపము లచే దం తోకరీతి హామము చేయుచుండెను. శ్రీదర్శనం దు భగవంతుడై ప్రకృ నిలువఁజెడి యుండెను.

అట్టి సమయమున నా కుటవము నోడుంటి పెద్దబ్బాంబుకిది రటచ్చార వములతో బయలుదేరినది ఆ పిమ్మిరింపలేక జరియుచు సాధకుడు శవోరస్థుఁడు నుండి దిగి నిలువఁజెడి రేతులు మఱక పుక్తులములు బయిరదెను. అతని నెరపు గ్రహించి శవస్థితులగు భేదాతుడు వైరవముగా నోరదరించి యామాంత్రికుని సాంగోపాంగముగా మ్రొందై చెను.

శ్రీదర్శనం దా యుప్రపించుచు చూచి మహాకారము నెయుచు ఆ నిలునిలు సాధకుని మ్రొంగితివేమి? ఇప్పుడు నీప్పు నడిపెదెదఁ జూడుమని జడమితి యాశవమును గొట్టలేయని బలస్సంధై భేదాతుడైతెయి సుహానత్వాః ఈసాధకుఁ డర్పసాకుఁడు తంకవెడి యశుక్కు భిరహృదయుఁడు గాడు. ఇప్పుడు దైర్ఘ్యము తురగులు వాచే మ్రొంగఁగఱియెను. నీ సాహసమునకుఁ దాం పీకుఁడనెతిని.

నా నోడినుండి బయలు వెడలుచున్న యా యాచులు గైకొని నూరి యా రాజు నోరలునకు వండించుచు గడియలో నకనెలోగను నొరించును. నీవు సార్వ భౌమాదగదమని పలికిన పిని శ్రీదర్శనంబునెయి. మోఢపటా సాధకుఁడు లేక నేనొక్కఁడంత యుండికింటియెవ నేనే వానిం బిలిపిం. అను బయమానప కుండురా? సాధకుని నాకర్పింపుమని యుకిగ వేళానిండు బుద్ధులు నాన్యూ సాధకుండితి బ్రతుకనేరఁడు. నిన్నెవ్వరైన విండించినచో నీ శవమిక్కడనే యుండును. వారి దీసికొనివచ్చి దీనింగోసి చూపుము. దీక్షకువుడో సాధకుఁడు యదాప్రకారము గవంబునుని చెప్పి సర్వమూలిచ్చి భేదాతుం దుతర్ది మంజుమ్మిను.

శ్రీధర్మముడు వెంటనే యింటికి వచ్చెను. అప్పుడొక పిల్లడొకాడేమియుండెను. ముఖరకునిలేని రాత్రి జరిపిన రథ్యంబు ముం జెప్పి యాని విన్నయనములములో నీడులాడించెను. తల్లివారగనె మంత్రి సామంతాదు లాస్థ కంబునకువచ్చి శ్రీధర్మము జూచి సంతసించుచు సార్థకుడు కార్యము సాధించెనా? వానికి దగిన సహాయము లేనిదివా? ఇదివఱ కతని వెంటఁ జోయినవాడు తిరుగా రాలెడు. నీ వొక్కఁడనే యున్నకుండనే వచ్చితివి, అకండేఁదీఁ నేటితో రంక్రము పూర్తియైనదియో యని యడిగిన విని విన్నదముతో శ్రీధర్మముం దిట్లనెయి.

అనఘులారాః సార్థకుఁడౌ తంక్రమునుఁ బుస్తకములుఁ జూచి నేర్చుకొని యెంగాని యిదివఱకు సాంతముగాఁ సాగించి చూచిన వాడుకాదు. ఆ తంక్రము కడు భయంకరమైనది. లేతాళ్లు చూపు భీష్మకైయలకు సామాన్యులు పొజుచు నిలుపుకొనఁజాలరు. వెంపు మొదలనుండి లేతానివ్వముగ శవమును వానికరకుండెచ్చుట సహజమనవని. ఏమట్ల సార్థకునివని. ఇదివఱ కరిగినవారు మొదలనే భయపడి యొడలు విడుచుచు. నే నతని యట్లవసములకు జరియక కట్టి తీసికొనిపోయితిని. తాని సార్థకుఁడు హామీ క్రియలో రైకృత్యముండై లేతానివ్విత కవముచే మింగఁ బడెయెనని యా వృత్తాంతమంతయుఁ నెఱింగించెను.

ఏని సామంతాదులు వయ్యయ్యోః సార్థకుఁడే మడిగినా. లేతాళ్లు జెదరింపులకు జరిసెనా. అక్కటా! ఎట్టి యాక్కుట్టుపచ్చినది. వాఁ యింగురుంక నీవుచూచితివా అని యడిగిన శ్రీధర్మముడు వానింక ఏమిఁ జూపుదురందు. అని వారినిం వెంటఁజెడికొని స్వకానవారికక్షఁ జోయెను. అకవ మక్కడనే పడియున్నది. అప్పుడు కట్టివడఁ దదుదరగోళము చేరించెంత.

క. గుడిలోని విగ్రహముకై
పడి పెనుముందనము లోపివనువుగతి నాఁ
జనఁదాఁ యెప్పెరుగువము
కడుపున చ్చురాక్షహరికలిలాంగుండై.

వాని సొంగోపొంగముగా నందుచూచి సామంతులు వహారములు సేయుచు విగ్రహాచ్యుతుల్యంబని శ్రీధర్మముం దొగఁడును వెంటనే యింటికిఁ దిసి కొనవచ్చి వాని శ్రీ సేననకుఁ చూపుదుఁ జరిగిన యుదంతముంకయుఁ నవ్వల్లటను జెరింగించిది. తదానతి వదని శ్రీధర్మముఁడౌ యానాలుచూచించి యా గంధమా నరేంద్రుని యొనలున కాపాదమ సకముగాఁ యాయంబున గడియలోనే జంఁ బాత పాతంబునకుఁ దిపోవు కాంక్షను సమాహంబులు తంగి యా రోగవైకారము లన్నియుఁ నబుఁ బుర్రెగోపుటయు శ్రీ సేనుం దత్కంక హర్షపుంకితగాఁ కుండై శ్రీధర్మ ముం గొలిపింబడికొని.

ఉ. ౧. సమతీతసాహసగణోత్తరః పవనచింతః గంధుః
ద్యౌనిన పార్వతీవశా వ్రోచితవో గురుగాక నిపు సం
త్రాస మిక్కితలేక సహాతి క్కళాన కచంబు సాధనా
త్యానమాతేచ్చదే యతవి యాయులకోద్భుతి మాసప్రందింస.

౧. పాదకుడు తూతల్లత
పాదకుడైనను దిదంకర్కక్రియల మనో
వీరి దృఢనిబంధ లేక
వానిష్టమిదే గిరికుడై మదియగోకో.

మహాత్మా : నెమ్మి భగవంతునిగాఁ దలంతు, దుర్బరపీతా మయంబగు
నా యామగుంబు నాచి నన్ను ద్రిష్టంజేపితిమి. వేదపుత్రకందనగుట నారాజ్యంబంబరయుఁ
నీకిచ్చివేసితి నీవుగైకొని పాలించుకొనుము. నేను దమంబు సేయఁబోయెదంగాక
నీ యాభారంబునూద మాఁడుతోకంబు లేలదగిన వాయవీ తోపక మానదని
పొగఁడును శుభముపూర్వంబున శ్రీదర్శనుకి మహావైభవముతోఁ బట్టాభిషేకముఁ సేసి
తాను కపోఽనంబున కరిగెను. శ్రీదర్శనుండును సర్వప్రాప్త రాజ్యలాభిం దై ముఖరక్షుని
మంత్రగాఁ జేసికొని పద్మిష్ఠం బెండ్లియాడి న్యాయంబున రాజ్యము సేయుచుండెను
యెఱింగించు నన్నటికి నేక మిగులులయుఁ దరసంతరోదంత మెవ్వరి మఱియొందిట్లు
దెప్పుం తొడంగెను.

28కి వ మఱి

మణి విగ్రహము కథ

ఆ శోభావతీరగరమున నుపేంద్రుఁ డ్రి యను వరకుఁడు గలఁడు. అతఁడు
దీప్తిపాంతరముల కరిగి కన్నవ్యాపారము జేయుచుఁ బెక్కిఁ దనము సంపాదించి
కోటికన్నఁ దయ్యులఁబ్రజననంబుమఱి ముద్రా వాఁడుగాఁ జేర్చెనులడుచుండెను. ఆ
వరకుఁ దొకప్పుడోదోహిషేంద్ర దీప్తిపాంతరముల కరిగి మరలి వచ్చుచు నొకరోవురో
గాలివై యెదురు చూచుచుండ నింతలోఁ గొంపకు వచ్చులోక మజీగ్రహముఁ దెచ్చి
యమ్మఁజూపిరి.

పెద్దవచ్చుచే దేవివిగ్రహము దెక్కఁబడియున్నది. ఆ ప్రతిమ మొదటఁజూక
లక్ష్మీవరై దిమ్మఁబఁ దార్వతీవరై దనువాత సరస్వతీవరై గనంబడుచుండును. ఏ
దామఁతో దానిం జూచిన నా దేవి రూపంబు గాన్పించును. ఆ రత్న మంద్రమునియు
దొంగవస్తువనియు వరకుఁడు తెలిసికొనియెను. దీనివెం యెఱిగి పంపించి దెచ్చితిరని
యెడిగిని తొలఁదు దెచ్చియులుగాఁ జెప్పుచును నా పెద్దవండు నా మఱియ విగ్రహంబు
పరమాంబుమందెను. ఎంతసోమైన నచ్చ రానిగోరెవలయును. తలంబును వరకుఁడు

జేరమాడెను. ఎంతైన నెన్ని వేయవలయునని తలంచుచు తొంగ లిక్కివజేరము చెప్పుచుండిరి.

విదర కాజేరి యేఱిడితెల బంగారు వాడెములిచ్చి యా రత్నవిగ్రహముఁ గొని యాడఁ బ్రోయించెను. కొన్నిదినములకు స్వర్ణగ్రామముఁజేరి మంగళావరణ పూర్వకముగా నిందిలోఁ బ్రవేశించి యా కొమలి భార్యకా రత్నమునుఁ జూపుచు నిట్లనియె.

పేదనీ! దీనిని జూచితివా? ఇంత ఫలనూనముగల రత్నము మన దేశములో లేదు. దీని వెకముగాఁ గొను వాచుండును. కలకముగాఁ విదగ్ధులైన యమ్మిన దీనికి మూడుకోట్లు దీవారములు వచ్చును. ఈ పయనములో నాకుఁ గలిగిన లాభ మిదియే యని చెప్పిన విని యత్వరతఁ జానిం గైకొని యంతరి లేచి విగ్రహమును బరికింపుచు నిట్లనియె.

మనోహరా! ఇది వట్టి రత్నమునుకొంటివి. ఇందుఁ బెచ్చితమైన విగ్రహము వెక్కిరియింపుచున్నది. ఈ పని భూలోకములో వచ్చుచున్న జేయఁజాలను. దీని విదగ్ధులగుచును. దేవతార్చన పేదలలోఁజెల్లి పూజించెద నా కీయవలె కొనిన నవ్వలను నిట్లనియె. నీ యలిలాష యింత యభివక్షగాఁ నున్నది. మూడుకోట్లు వెంగల వస్తువు నెట్టిలోఁజెల్లి పూజించువా? భాజనాలు విందలకే యే మాటయుఁ నాడువానికిఁ జెప్పఁగూడదనుచు. అనునదివేలిచ్చి దీనిం గొంటి. వెలకెంత నడియగునో యెచుం గడువా? పో పోహమ్మని మందలించిన నవ్వల నా జవరా లిట్లనియె.

సనకుఁ కల్గెలులేదు. కావలసినంత ధనమున్నది. ఇంకను సంపాదించి యెమిలేయుదునా? ఈ విగ్రహము కలకలలాడుచున్నది. దీని విదగ్ధులగుచున్నట్లు పోగలవు. నేను బాజించుకొనుచుండెద నాకింపని కోరిక నతండు మొగమెట్లు చేయును? యిప్పుడు నిద్ర యవకలునవ్వలచు లాదెవవు? బదివఱ కిరాటి విగ్రహము లెన్ని రిదియగొట్టితివో నీ వెతుగుదువా? నీకు తెప్పరినా, పో హమ్మని గట్టింది యప్పుడే నమ్మిలంకో రమ్మని పనివాండ్రకు వారలంపెను.

సానములు రత్నపు వనివాండ్రు వెక్కండ్రు వచ్చి యా విగ్రహమునుఁ జూచి యుత్సర్గపడుచు దాని ముక్కలుగా గొట్టమని చెప్పిన మాటలు విని కల కటం బడుచు నిట్లనిరి.

ఓహోహో! ఇది కేవలము రత్నవంతము కాదు. ఇందుఁ జక్కని యే విగ్రహము వెక్కిరియింపుచున్నది. ఇట్టి పని మేమిదివరకు చూచి యెరుంగము. దీని విదగ్ధులగు మాకు జేతులురావు. దేవతార్చనముపేయకు పాపము కాదా! దీనిం బాజింపుచుండుఁడు. అని పలికినవిని యాజేరి విడిచిపెండురాదా! మీకు గూడ భయమును చున్నదా ఆ రమ్మలి యిటు చెండు. అని నమ్మిల సంతుకొని దాని వాటము చూచి కొట్టలోయనంత వాని రెండుకమ్మలం బోయియె.

అతం దట్టంధూతై నమ్మేట వేణావేచి వన్నులు సులిమికోగుడు
సమ్మోః నా కేమియుం గడఁచుటలేదు కన్నం నంతలా పడినవేమో చూడుమని
తార్కం దిలిచి వెళ్ళుటయు వప్పడఁగి యద్యు తెచ్చి చూపించుము గన్నంలో నేమి
యును లేదు గ్రుడ్డు తెల్లబడి యున్నవని యిప్పు సలుగును నటండు నీవు మొదటనే
కన్నులు పోవునని పేరు పెట్టితివి. నీది విషవృక్షం. ఇప్పుడేమి లేయుచున్నదనో
రెప్పుడు వచ్చును నామి భయగోచకమైన సత్వతో నిట్లనెయి.

మీరు నా మాట వింటావా? వేరు జెప్పినట్లే అరిగినది. అట్టి దేవీ విగ్రహ
మును విడఁగొట్ట మీకు బుద్ధి వుట్టించిన వాడెం దిట్లవలయు గదా! మంచి ప్రాయశ్చిత్త
మైనది. ఇప్పుడైన నేను వెప్పెప్పుడు విందునా ఆనవుడు సలుగును నదేమియో నగము
రెప్పుడు తోరకన్నదని పలికిన నాకతి యిట్లనెయి. చంపలా వాయించుకొనుడు
సాష్టాంగ సమస్కరములు దేసి యపరాధము నెప్పికొనుడు ఎల్లకాలము నింట
నుంచుకొని పూజించుమని మ్రొక్కుకొనుడు. అని భర్తచే మ్రొక్కింప రేతులు
జోడించి తానెట్లు వినుచున్నాడు.

కా. దేవీ? నా పతి వట్టి చూడుడు దవద్దివ్యవతావంతు నా
దేవేంద్రుడు లెయంగ లేరనిన మార్కకూరచితుర్ భవ
వ్యావృతార్కకు లెదెయంగదుకు ద్రవ్యావృత్త భవ చూప ము
ద్రా విధేయము సేయఁబాడె పతి మా కప్పుర క్షయింపందగున్.

చ. కనయులు సేయవట్టి పెనుకప్పులు నొప్పులుగా గణించి వం
దను కపియించునే అని తాపకపాదసరోజయగ్మతే
కనయము గొచ్చుచుందును మార్కనపేదజ్జ జెట్టి భక్తితో
నను గడఁచింది నా మగని వేరములం దయలేయు మందికా;

అని భక్తివివక్షయై ప్రార్థించిన నదేని యా యిద్దారియందుగల ప్రేమశి
శయంబునంజేసి యా వరకువఱి గన్ను లిచ్చెనది. అకంఠట్లు సంప్రాప్తవృష్టి
యుగతుండె నంజేసి నొందును నా కత్తి విగ్రహము స్వయంబుటకు తార్క కనజ్జ
బుచ్చెను. ఆ నతితిలక మా విగ్రహము కొక రమ్యవీరము రేణించి యుండుంది
యను తినము రెండువేళలయందు భక్తి విశ్వాసముతో బాజించుచుండెను. అట్లు
కొన్ని దినములు అరిగివంక నొకనాఁ డా వరకుం దాత్మగతులగు.

సీ. అయ్యయో ఈ విగ్రహంబు నేవేళ నిం

యోఁ రెచ్చినానో యప్పియును వెకలి

అరుదదినెలా ద్రవ్యరేపకమైపోయె

దాని వట్టి జానెమారు

పై పెచ్చు నా భార్య ప్రతిదినంబును దీప
 దూపన వేర్వారి దూపకముగ
 వేలకవేలగా వెళ్ళుచున్నందున
 వలదనినంత గవ్వదవు కన్ను

A. లేమి పేయము నాకు దిక్కెన్నరేక
 నీ మహావ్యయ మరగింప నేయసాయ
 మరయ నిట్లున్న నారవంతులయ్యను నొ
 కింతకాలములో నశియింపఁగలె.

అనుదినం బతం భార్యవ్యయమువలె వగవయంద నొక భార్యకునిభార్య
 తర్తకు నమస్కరించుచు మువోహా : నాకు రాత్రి నవ్వుములో నీయమ్మవారు
 గనంబడి దివంటి : మీ యంట నా కిరుచున్న నెవేర్వార్యవ్యయం బాంతున్నవి.
 కావునఁ బ్రత్యేకము గుడి గట్టించి యందుఁ బెట్టె యెక్కువగాఁ బాఠావిధులు
 జరగునట్లు చేయింపుము అని యాజ్ఞాపించిరది. మనఁబంటు రెంపవ విసర లేదు.
 ఈ పూర్వ యామితుఁ బాంతున్నదంట గుడిగట్టట నప్రపంచావములలో నొకటి కావున
 నట్టి పుష్కలాభ్యము పేయఁడు మీరు కరింపఁగలరని చెప్పిన విని కిట్టకలంబడి యతం
 దిట్టనియె.

నా కి యాపదలచ్చియు నీమూలముగ వచ్చుచున్నవి. నీ కిరంబున
 నమ్మవారు నన్ను రోకువచేయుచున్నది. గుడిగట్టి ప్రతిష్ఠచేసి యర్చకుం నియ
 మించుట సామాన్య మనుకొంటివా ? ఆ పని మనము చేయఁజాలము మరియొ వింతక
 ప్రమాదమున్నది. ఈ మఱిని నేను దొంగలమ్మగా గొంటిని. విడఁగొట్టఁ బట్టికొన
 లేదు గదాయని యాహించితిని. అట్టి పని జరపుట బాటంకము గలిగినది. దీనిం
 బ్రత్యేకము గుడిగట్టి ప్రతిష్ఠించిరదో చెల్లెడి కామానము ఈ విగ్రహ మేదోకాది
 పరిలో కాపంఁకును. ఇందున్న చార్ల విని యాతేకు వచ్చి యిది యెట్లు చెప్పినదని
 యిదిగన నేమి చెప్పుదును. దొంగవస్తువు కొనుటయు దప్పి అప్పు కపరాధిగనుట
 నమ్మఁ జెరసొలం బెట్టెను. ఈ చిక్కులన్నియు నాఁడువాండ్లకేమి తెలియును ?
 గుళ్ళనియు గోవురములనియు బాణంఁగెయు గోలపెట్టు చుండును. కావున గుడి కట్టు
 లకు విలుదేదు. ఆక యుపాయ మపాయరహితమైనది యాలోచించితి ననుము.

మనకా శ్రీ సేవఁగిప్పుడి రాజ్యమంక ము శ్రీధరమండను వి. పక్షమాయన
 కిచ్చి పట్టావిష్కము చేసియున్నాఁడు. ఈ యారవిన్నలాగ్యవంతులందఱు నాయువ
 రాజానుఁ గానుకలు పశేషముగా నిచ్చుచున్నారు. నేటిపటివిగ్రహమును గానుఁగా
 నీయఁదంతుకొన్నాను. మనవిక వరదబోవును. అమ్మవారు గుడిగోవురములు గట్టింపు
 మనియెడలం దిడింపఁగండు. అని చెప్పిన వప్పుడంటి యిట్లయె.

దేవా! నీ లోలిత్యము కనుపించుచు యున్నది. అమ్మవారుకలలోన్వయముగా వచ్చి గురి గట్టించుమని కోరన వంగిగరింపకుండేది. ఇంతకన్న నువ్వేకేమేదియైనం గందా? ఈ కోట్లన్నీ యీ నీయవంతర మేమగును. ఎన్నినాళ్ళు బ్రతుకుదుము. సంపదలు వెనుకవచ్చువా? అయ్యయో! నీ యవంతర పీసొమ్ము రాజుపాలు కాగలదు. అంతలేందె మనసు యోగము లేదు. నీ అష్టమువచ్చిస్తాడేయును అని కనరి ఎనిగికోని యనినవహా! యవ్వలలోయిది.

వర్తకము భార్యమాల పొదిపేయక యోనాఁ డామడని గహమును లల్లకితోవెట్టి యూరేగింపులు దీసికొనిపోయి యాపానగతుండైన శ్రీధర్మనునిశి స్మరించుచు నిట్లనియె.

రాజపుత్రాఁ డ్రముల పూర్వపుణ్యమున తర్కస్వరూపులై || దేవదాహ మాకుఁ బ్రదువురై. భవవీయ సాహసవికమాదిగుణములు వికమాదిత్యులఁ బోలి యున్నవని యాదినఁజే వాడుకమోనినది. ఇట్టి మేము సవరావాగావచ్చుటకు దగినవస్తువేదియని యాకోర్చించిరి. తేనెయు మణిమంచవాదులు లేవర లేక్కసేతురని తలంచి పూజాహారమైన యామడలేదని గహము దీసికొనెచ్చుటచి, దీని నేను ద్వీపాంతరముల నుండి కొనెట్టికి. దీనికి వెంగట్టుఁ దురటము దక్కప్రేయః ప్రార్థనా" అను నార్థోక్తి ననుసరించి దీనిని చచ్చిగహింపఁ గోయవచ్చునని యుక్తియుక్తముగాఁ బరిశీలన శ్రీధర్మ ముండు దర్శనీయమైన యావిగ్రహమందుకొని వానినదింబించుచు నిట్లనియె.

ఒకఁ! ఈ విగ్రహమును తెక్కిన మహామధావుం డెవ్వడోకదా శ్రీమా రుద్ర భార్యపూర్వరూపములు నిందుఁబడవట్లుచున్నది. ముఖరకా ఇటువూరుము.

నీ, ఒకవింకఁజాతు నుకరభామరమైన
 భారవిదేవిరూపంబురొను
 గమపించునొకధాయగవ మల్లకిష్టువ
 కస్పరక్రాచేయు గ్యాదీగాగ
 నదుమచీకింప వినాయకాంబికపార్వ
 తీస్వరూపముగాఁగెరియలుడెడు
 గజతుండముని బుసకము నీట పర్వనా
 కాదులుమాటియాయాస్వరూప
 గ్గి ములఁజెన్నుఁగఁగోయ మడుగులుక
 డాహముగాఁగ్రిములు తిద్దఁబయిగీని
 గడకనిర్మించె వావిశ్వకర్మగాక
 యొరులతిట సేయకక్కడే యున్నయందు.

అని మెచ్చుకొనఁడు నట్టి వస్తుచిత్రి సూర్యులు నావర్తకుని వికరణము గొని

యాదుడు శ్రీధర్మమూర్తిని మూడురూపములకు మూడుగ్రామములు కనరాకపోయినా వాడుకోరికొన విచ్చి యట్లువల్లమువాని యావర్తకంపెను.

అ రేచి ముగియును వింటికింటియ యాపట్లములార్యక (కాపి) పేయసి! నానంది తెలివిగల వాడెప్పుడెవంగలరా? నీహుతిని పెట్టి గ్రహమునకు గుడిగోపు రాదులు గట్టించిన తనవ్యయమేకాని లాభి మేచియున్నది అప్రత్యక్షమైన మోక్షము మాటనన్ని ప్రత్యక్షధనము వ్యయమునకు యుచితము. తమకదానదిర్కములు సేయ రని యిట్టి అన్యసేసినాను. బ్రాహ్మణులు వారినిగిచ్చికలకు మేమువెలుగువా? నేను దేసిన యూహవలన మూడుగ్రామములు వచ్చినవి వాని వాన మూడులక్ష లాదానము వాగలగు. నేచ్చిన పొమ్మునకు వడ్డీతో? లదిరెట్లెక్కువవచ్చినది తెలిసికొంటివా? అనిరెచ్చిన నమ్ముచితనవ్వలను పట్టినయే

పాపాదుల కల్లి మంచియూహలు వుట్టువా? పరమ ప్రత్యక్ష మంటివి ప్రత్యక్షమైన ముహమున మీరెంతజాలము వసించుకో? మీ లాకతండ్రు లెంతకాల ముండిరో యప్పుడేమిరో మీరేమిసంపెరిసికొంటివా? దానధర్మములు సేయనిలోకులు చచ్చినవచ్చి దానంపకం సంపాదించిపోయివా? వెంటరిపికోరిపోయివా? ఇంచుకవిధా రించినా దెలియదా? పోనిందు గ్రహదారములాలి యాచిగ్రహముమీరేతంబునది. అ రేచి తీనినాదికని వల్లెనది. ఇద సమస్తతోగమలు సంపగలదని ప్రతికూల ముగా నంజాదించినది.

శ్రీధర్మమూర్తి వెంటనే సంప్రేక్షణములెఱుంగి యామితీచిగ్రహముడన దేవతార్చన పీఠిలో బెట్టి యర్చించుచు మఱియు

క. తనకోరి తెడుమూ మఱి

కనరవికారముగ దేవ్యజారముప్రళా

రనవసుగోపురసుంబులప

కనరకద్యారయుకముగాగట్టించెన్.

సి. శుభ ముహూర్తమన బిద్వభవ మొప్పుంగ న.

దేచి వాగుడిని బ్రతివ్పరేపి

విక్యతోగంబులు నిక్కోర్చమలై

మూరువేల్పు గ్రామముల నొసంగె

సంగీతపాక కస్తూరిచాచి తూర్క .

వాదక వ్యాధివరములకు

వసుకులనెర్వేదన . గె తెంతసిగొప్ప

సతంబుగట్టించి వంతకంబు

గి. వర్చిపోయెడివారి కన్వారీగాగ

నన్నదానము అరిగెడు నట్టులేదు

పరదే శ్రీదర్శనమందు తక్కి వెలయు

గొలుచు మువ్వకదేవి కోవెలకుఁబోయి.

అమ్మదేవి విగ్రహంబు సేవించినవానికి కౌరవం దిమ్మనని పాడుక మోగుటచేత సుధిర కాంక్షతో నది కాశీరామేశ్వరములకన్న నదిక పై తంబై పితృము తెర్చిం రాకపోకలచే సమర్థమాతో నొప్పుయందెనని యెరింగి చనవ్వట్టిఁ గాలముమిగిలినది. అవ్వలికథ నుచేసిద్దుఁ దవ్వలినుజలి యందొల్లుదెప్పం బోదంగెను.

284 వ ముదలి

అనంగలతికకథ

శ్రీదర్శనమంకొకనాఁడు ప్రాతఃకాలమున చిత్తశుద్ధిశక్త్యవలం దివ్య రింపకుండు గనే ముఖిరకనకు వార్తసంప్రదించు సతయన్త్యావశ్యకమైన పుణ్యయోగవచ్చినదియో యని లొందరపడుచు స్వప్నసింకలమునకుం జరుగెను

దురగమునంద ప్రియమంజూరి సువర్ణపు వయస్సాః కమ్మునిపు చెప్పిన రథలోని భూసంపన్నులచోదె నామముం జరిగినది నా మని భూవంశంబులం జూచితివా? క. పోరంబులు శివభారం

కారంబులు మంగరములు గంకణములు మం

జీరములిట్టివి నేసిం

గారిండుకొనంగ నివుగంటిదె దెప్పుమా.

ఇట్టివిచ్చిరములు కథలోఁ జెప్పికొందుముగాని ప్రత్యక్షముగాజూచి యెడు గము. ఈ విచ్చిత్రగౌర విమము. విన్నవాఁడి ఈ కవారముగుల మనము దేవుమందిర మును జాల ప్రాదుర్బోధవరకు వసించి యుర్భవాపితేష్ఠంబులంజూచి ప్రసాదముగై కొని యింటికిం బోయితిమి గదా? నేను వెంటనే మరుకుకొంటి గాకమైన నిద్రపట్టినది. తరువాత విచ్చిత్రము విమము.

వేనొక దివ్యమైన యంతఃపురమున కరిగితిని. ఆ యందయింతాకములు భూలోకములో నెప్పుడుగూచి యెరుంగము. ఇంద్రధనవసుని తలంపవగు నందు రత్నములే దీప్తములగుచు వెలుగంగలుగఁ జేయుచున్నవి.

అగరికిర వర్ణించిన ఇదిదీనములువల్లము. రంధ్రకాంతకీరామదీతమగు నా మందిరమున హంసకూలికా తర్పణమున నొక పూటోడి గాఢస్మదలెందుచున్నది. అయిప్పు యిన్న సోయగము వాక్కులచే వర్ణింపజాలను. పోలికయంతయుఁ గన్నులకు గడ్డినట్లున్నది. అనక జ్జితవంతు చానివీక్షుజూపెదగాక రయతా కథ విమము.

అగది సుమూలంబు సువీరింపుచు విస్మితచిద్రాంతహృదయందనె యిట్లు తలంచి బొనానేసెక్కర పండుకొంటి? పిగిది యెక్కడివి? ఈ అవ్వ! మువ్వకదేవి! ఇది కరియో

పశ్చిమము. ఇట్టి కంపస్పృహ యు నవ్యవృత్తి నే నాంసేచితినే మెఱకువచ్చి యాశం యంతర్లాసము నొందువేమో ముందుగదే ము నుంచుకొని మువ్వలించెదంగాక అని రలంచి మెల్లగ రావునకుంటోయి కేకిలో మెరుంటి పాల్గొంటి? లేమ్మ లేమ్మ అని పిలిచినంత నా నెలక యులికిపడియడేచేసితి.

సంతప్తప్రవృత్తి దొడ్డుపాటు గమింప నీ వెప్పుడవు! దుష్ప్రవేమైన యాశంలాంకరించుని తెల్పువచ్చితిగి నీ వృత్తాంతము చెప్పుమని యడిగిన నే నేడియో చెప్పితినిగాని జ్ఞాపకములేదు. అ చిన్నకీయు రవ వృత్తాంతము చెప్పినది. అదియు జ్ఞాపకములేదు. తరువాత నాయుచరితంశము నాశంబాపించిన యువరాజులు బాంగంపు. తానెవలూకురిచ్చు. తానాశంబాపి వన్నంతు. గూర్పుంకుఁబెట్టి యడి తన దోచారమని తెలుపుచు రవబొడపురప్పియు నాశంబాపి నామేఘాపలు తాను దొడి గించుకొన్నది అ తొడవు లియే చూడుచు. ఈ చుంగనాంగమోక్షరంగనయన పూసి డియే యెటువలెనిలించుచున్నదిమోచూడుము. ఇది స్వప్నము కొంతసేపే నిలుచును. అనంతరమందును గ్రహాధికారులను జేగిరింపుదురం నెంతలో తెలియకల మేలుకొలు పులు చెప్పించివని. అంతలో లేచితిని యడియు గవంతుడు అప్పదనుండును నీవు చెప్పిన కూనంద మనకథ స్మరించుకొనదు నీకురా ర్థ సంపత్తిని. ఇది కంఠా మాయయో నీవై గమింపుమని పలికిన విని ముఖరకుంటిట్లనియె.

ఇట్టి రోద్యములు కథలోఁ బెప్పుకొందుముగాని ప్రత్యక్షముగాఁ జూచి యెరుంగము. కూనందముచూచోరె నీవుగూడ వాణేయంగదెదవెమో భవిష్యత్ యెవ్వరెయంగదునీ ఈ యంగవాగము వోవుమని స్పృహము చూపితిని తాబోలు కడిగినను నెడి వచునటులేదు. ఈవగలంగం ములులరములు నీవగలంపు నివియే యెక్కువ వెంగలని నీకు మంచికారమే కలిగిసది. ఇక నాశంబాపి విడువుము పెంద లకడ కుటంపును, ఈ ప్రేమాపణముల విడువుము. భయభూతి నవ్యవృత్తిని పలి కిన నతందేవేయదుమని తెప్పెనఁగాన యాగడినింగారము అ భవ్యంకరికొవములు అ నొందరాతికయము ద్వానించుచు వాతెల్ల వెవ్వరితో ద్రుతిగా మోటుడడయ్యెను.

దోలనాంతర మా ప్రావహనముతోను నమ చివ్వెను. తో గాంక్షపార్థము దేపి ముందరమునకరిగి యచ్చటికి ముందకుని రప్పించుకొని తన్ముఖమంటమను గూర్చుండి భజనసేయుచున్న భక్తుల సంగీతకీర్తనల వారింపుచుండెను.

అంతలోఁబ్రతిపాదవచ్చి యెవ్వడోయోగి లేవరకో వెరియో తెప్పకొనుటకై యోలగమున కరిగెనుట. అతడుండి యింటుండిరని విని యక్కడికి వచ్చెను ప్రవేశము నను సెంపె యనవుడు యోగిండు సెంపెమిటికి ప్రవేశపెట్టుమని యాశంబాపియెను. ద్వారదశక్తుడు వెను నేవోయి వానిండ్నికొనివచ్చెను. అంతోక ద్వారచర్యము పర పించి యెందుగూర్చుండి నియుమించి వాని భాగం లిడుపుట నెమిస్కరించి యాగడు భారణంబుగిన నా తన్ముఖుల్లనియె.

మహారాజా నా కాపురము మణిప్పవము. వారును సముద్రములుదాటి యా దీపకిం బోవలయు. ఆవంగదండ్రువనఁ తూపుంపార్చివమును బాలించుచున్నాఁడు. నేనకడను బురోహితులన, గురులను, మిత్రులను సమాత్ములనెన యుండు నానాజనం దున కనంగంకిర యేమకూతుమగఁడు. క్రతుమాకృత్యకర సౌందర్యలభవం బ్రాశంతు నమ్మించుటోకి దేవతాకృతి యేతచ్చాతముకాదు. అట్టిదేవతానుగ్రహమునంద నొక మణిపై విగ్రహము నమము కరీరమున విహరింపుచుండ నామెకు దొరికినది. త్రిమూర్తి గృహణి స్వరూపమున పరిణయింపు యాయంబును విత్కమానంబోయ పుత్రికలములఁ బూజింపుదు. తామలు పాశుడు నమ్మిర్చునచే కృత్యముగాఁగ గొంకెవము లేయుచుం డెను. సంవత్సరము కిర మాతరోదిరి యంతకాపురమనకుఁ గన్పముచెరి దొంగలా విగ్రహము వెత్తికొనిపోయెడి నాటనుండియు నాటోటి యన్నము తినుదు. విగ్రహోపద్రు. అట్టివిదొరకుమనక మహానము లుండునని కపతము చేసినది. గురుజన నిర్బంధమునఁ బ్రాసరానమునె పలవారము లేయచున్నది. ఆమెకండ్రియు విగ్రహముచెచ్చిననారిని నిర్బుడిగా ద్రమిత్తునని దేశమున బ్రవేశించుచుండెనాక నానారేశములకుఁ జారులనంపి వెలికింపుటందెను.

ఆ కన్యక యొకనాడు నాకు నమస్కరింపుదు. దర్శి. నా ప్రాణబంధు పండున్నదియో తెలియదు. రాత నిదిగినను లంఘములుగని విడిచివత్తుదు. మీరు దోమి లదిగి పరికించి నాయంబును దీసికొనియఁ గోరుదున్నాను. మీరుదలంధిన నా లాద దెలియక మానవని నమ్మఁ పెద్దగా నగ్గించినది. తండ్రిచే తెప్పించినది.

అరిమాట బోయలేక బయలుదేరి ప్రాంతరీవములన్నియు లరికించి ప్రమోలును జంబూర్చివమునకువచ్చి యందుగల దోంబు లన్నియు దిగిదిరిగి హరి ద్వారంబున పేరు ప్రకటించిన పక్షికలం అదినికొని యతి మా విగ్రహమేయని నిశ్చయించి యత్కాతురతతో నిందు వచ్చితిను. మా రాజపు తికచే బూజింపబడుచున్న మణిపై గ్రహ మందులాలించిన దీరించెచ్చిన వత్సరకతో నూర్చుకొని కృతార్థుండవైతిని మీదగృహములేయ నోలంగంచున బిగితి తెల్పియెగా విజయవాదనని యందువచ్చితి నిలియ నా న ప్రాంతమని యిరింగించెను.

యమస్వామిమనిన శ్రీదర్శనంబు ముఖరకుని ముగము చూచుచు యోగింద్రా ఈ దేవతావిగ్రహమును కొలఁదిలొంబు కిందబసె యుండు బ్రతిష్ఠదేసి తిమి. అదిరకాలముతో నిదివుచ్చిత్రమైనది. మీ రాజపు తికతో నీ పార్త తెప్పొడ్డు. తాను బూజించుదేవతను లోకమంతయు బూజింపుచుండ కంకరన్న పుష్కన్నమీమి ఈ ప్రరమంతయనిన యా కాలక మిక్కిలి సంతసింపగలదు. ఈ విగ్రహగుంబంధము సంబద్ధి మీ రాజాగారు మాను జాప్తులెరి. వారి సేవము తరచు తెలిపవలయుచుండగోళె దను. మఱియు నీల మూలమున పం యర్చుచుపోనకాపురం వరస్సునునది. ముము గృతార్థులమైతిమని యొక యర్చకుడుగా భరికినవిల యా యోగి యిట్లనెనె.

ప్రభువారా మీమాటలు క్రియకూర్చుకున్నావని, మీరీవీగ్రహమును సాపించుచుగాక దీని బొంగలితుకొనివర్చి మీ యూపిరతును కమ్మిరి. ఇది రోగ్యవస్తువైనది. దీనిని దాచుకొనలేదును విచిత్రముగాదా దీని మా రాజపుత్రిక పూజించుచున్నట్లు బ్రాహ్మణ సాక్ష్యము చూపించుము. మరీ మా కిచ్చిపెయ్యుడు. ఇందు మరియొక విగ్రహమును సాపించుడు. అట్లుచేసిన మీకును మా రాజసత్వము బంధుత్వ మొప్పునని చెప్పిన శ్రీదర్శను రిట్లనియె.

యోగింద్రా! ఆశుకంఠకు నా బ్రతిష్ఠించుచున్న దేవతా విగ్రహమును గదలించ నెవ్వరికరము? ఇది మా కౌఠ్యముగలదిగాని రోగ్యముగాదు ప్రాశ్చియాకు లీనిషయము విమర్శించుచుగాక. ఇంతకన్న మీ కేమియు బ్రతుకుతర వియకాలమును దయ నా నన్యూని యిచ్చియి.

రాజపుత్రా! నీకంటె ప్రాశ్చియాకుల దెవ్వరి? మా రాజపుత్రిక దీనికె నిద్రాహారములుమాని వరికపించుచున్నదని చెప్పితివి. అందుకు మీకు జాలి యేం గలుగలేదు. అలయేద గనికరముంచవలదా? దీని మీ రీయకున్న శ్రీహక్కుపాతకము రాగందు. భర్తము పెరచించి దెవ్వరని యరిగిన శ్రీదర్శనుండు మిల్లగా నిల్లనియె.

మహాత్మా! మీ మాటలు వినుటచే నాకు జాలిగనేయున్నది. కాని యశార్య కరణ మిట్లు చేయువాడ. మొన్న దేవత పెండు బ్రతిష్ఠచేసి వెదు పెరికివెలి యా కే. కమును పొడుచేయుదా? ఇందుకు నేనొకంబివను ప్రతి రొప్పుకొందురా? ఈ విషయమై కపించి దయరేయవలసి విషయముగా అరిగిన విని యతడు మొగ మంతయు గిన్నులుచేయుచు నిల్లనియె.

శ్రీదర్శనా! నీవు రిన్నవాడవు. బాహ్యములకును క్రొత్తగా రాజ్యాది లాభి వైతివి. మా ప్రభువనంగ నండుకవంగ సామాన్యులగాదు. అకందు దేవ దానవుల కణేముడని యెరుంగుము. అకపితి బదుగురు వక్రవేపులు ప్రాణ మితులు గలయి. అట్టివాడు దండువచ్చి బలవంతమున నీ విగ్రహమును తెరికి తీసికొనిపోయిన నీవును నీ ప్రజలును నేమిచేయగలరు? నీ కిష్టములేదని చెప్ప వలయుం గాని ప్రజలపేదల బిడ్డలేదే? సంగరముండునని నీవే యెరుంగుదువు? సామాన్య బ్రతిమాలుచుండ నా మాట పొడింపవైతివికె కానికొముము. మా రాజ కొండ దినుసుంలో వచ్చి మీరు ముట్టరింప గలంతని వరిగిన నలుకతో లేచి ముఖ రకు తెదియొ చెప్పలేక వారిండుచు శ్రీదర్శనుండు మొగంబును శిరువగుపువగయై మెరయ నిల్లనియె.

స్వామి! మీ మాట వినుటచే నాకు జాలసంతసము గలిగినది. మా పేరితో బ్రతిష్ఠచేసిన విగ్రహమును మీము పెయకొలము. బలవంతమున మీ రాజ దాని పచ్చి పెరికింప కుతులుగాక. అందుకు మేమొనవచ్చుదు మా కప్పుండదు. అప్పుడు మమ్ము నిందింప జాలరు. పెరికియ మీ రాజగారి కి వారల తెలుపుదని

కాంతముగా నుత్తరమిట్టలయ నతని వక్తృత్వమున కెల్లదు నొక్కర్థ పడు జొచ్చిరి.

అ. యోగి వెంటనే యబ్బిడలి నముద్రకరము చేరి యాడకెక్కి దీవులు దాటి మాఁతః మానసులకు మణిద్వీపము చేరెను. అనంగలలిక యతనినిక విని మురియుచు దనరెంతకు కప్పెరుచుకొని నమస్కరించి మహాత్మా : నా ప్రాణులందు వెండేరి గనంబడినదియో ? నా కలి వమ్మచికిలి యెందున్నది. చెప్పుకని యతిగ నదంతు త-యూయతు నెట్లవియె.

కలి : నీ కలి కనంబడెనది కాని యాశ్చర్యమంబున జిక్కుకొన్నది. తంతకన్న నెప్పుడు పూరింబడుచున్నది. ఆహా : ఆ చెరవము చెప్పుటకు బడి దీనములు పట్టును. అది యట్లుండ నా రాజకుమారుని జతురుపామంబుం బ్రార్థించి తిని, దాని నిచ్చుట కంగీకరింపుదేదని యచ్చుట జరిగిన సంవారమునకయ్యెం జెప్పెను.

అప్పుకలి తొడిమయగు ప్లామీ : మా కల్పి పోయన కంగీరింపఁ దేనో. ఏమి చేయుదును ? ఎట్లా విగ్రహమును జాతును, నా ప్రాణము లెటు చలంబును ? మీరు మాకును జెప్పి విగ్రహమునైన నా విగ్రహము లలియే నుపాయము సేయుదు మీ పాదములకు మ్రొక్కుదున్న దానని వేడుకొన్నది. అతండు నరే మాకముగా యని పలికి వెంటనే యనంగ రంధ్ర నొద్దకుబోయి యా వృత్తాంతమంతయు నెరింగింపెను.

అప్పురా రాజ మిసములు దువ్వెరు వేమి ? ఆ రాజ భార్య వస్తువుల గొని యవధారమని యెంతంగక యోమయికంబని నింకము లాదెనా ? మన బల మ్రాకములు లెరుంగదు కదో. నాదేహిణి లలంపకుడో తెలిసికొని వచ్చితిరా ? చానికి నువము లాడుదుమా ? తోకితూపతుల నహాయము తీసికొని పోవలయునా ? అని యడిగిన యోగి యిట్లనియె.

అరసి లలంపాకమము తెరింగినట్టిదిని నాకు మిగుల లక్కనివాడు. ఒక్కఁడు వోయి రేలాకుం గట్టి తెచ్చెను. అంతకన్న వాని బలమెరింగినవాడు లేదు. మందవక. యుక్తియుక్తముగా మోలాదును. ముఖంపు కమ్మత మెఱకు చుంతును. నేను యార్థము ప్రకటింపని నింగుకయొ పెరువక చిరునగవుతో మహా ప్రసాదమని యాత్తరమిచ్చెను. ఎట్లునను దగిన సహాయముతోఁ బోవుటయే తెన్న యని తెప్పిన నతఁడప్పుడు మె కటూపతుం కిట్లు వ్రాయించెను.

జంబూద్వీప నివాసియును శ్రీదర్శనంబును చిన్నరాజు నా మాతరు పూనిండునన్న మణివిగ్రహము వంగంపంబుం గొని దాఁచుటయు మే మావల్లఁ జరిగిన మా పురోహితుం బాని యడిగిందివ సేవక తిరస్కరించినందుల కలిగి యత నిపై యుద్ధము ప్రకటింపితిమి. దూరరేవుగుట దగిన లంఘనతో బోవుట యుచిత

మనీ కంటి మీ సహాయము కోరితిని. వెంటనే యోదమీద మీ సైన్యమును గొంత బంపుడు. మిత్ర సైన్యము నెరవేర్చుచు యోధుడర్హము గదా :

ఆ ప్రాంతమునాచి మిత్ర భూపాలులు తమతమ బంబుల వోదంబుల నతడు వ్రాసిన దివము వారేగా పుడర్చివమున కంపిరి. వానితోఁ దమబంబులఁ జేర్చి కభముహూర్తమున ననంగ చంద్రుడు బయలు వెడలుటకు సిగ్గుబొందెను. పయనమునకు ముందు యోగి యనంగంతి కడకు వచ్చి పరకిఁ దీ పట్టు వెలువేరివది. చతురంగబలములతో రేవుఁ బయలుదేరుచున్నాము. యుద్ధము ప్రవర్తింప పిమ్మట నెల్లు అరుగువో తెలియదని పలికిన విని యవ్వినినారత్తు మెట్లనెయి

తండ్రి : యుద్ధమెప్పుడు బయగును? వియె మెప్పుడు గలుగును? ఎప్పుడా విగ్రహముఁ దెట్టును? అంతరముక నా రితము కాకదు వేసుకొన బురుష వేషము వెదుకొని మీ వెంట వత్తు. మా తండ్రికి జెప్పిన సంగితిగంపడు. నేనందు ముందుగఁజొంటి మా యమ్మంగందుగాక. కొంత నా యమలావము వలాము. నీ యుపకాశము చేయక తీరదని యాదని యమ్మగుంబని వేడికొన్నది. ఎట్లకే సతం దంగితిగించినంత సక్రాంత వురుషవేషము వెదుకొని రవసలుకొనికొనక నల్లివేషము వైచి యాదవురు నతని కిమ్మలమని తెప్పరు నిరువురు తెట్టి లాగులు బొడిగి యా యుధులుం దరించి మహావీరులవలె నొప్పురు యోగి చెప్పిన వేళకు వోదకలకు వచ్చి నిలిచిరి.

మొత్త మా ప్రముఖమునకుఁ బదియోడ లాయకపరచిరి. యాయుధ సామగ్రియు తోనసామగ్రియు గొన్ని యోధులనిండు వైచి రతుశంగలములు గొన్ని యోధుల నెక్కించి భైరాంకార నివాదములు భూకలతోంతరాళమున విండు మంచివో వోడలఁ ద్రోయించిరి. యోగి యనంగంతికును పరిచారికును తన కిమ్మలని చెప్పి తానున్న యోధ యెక్కించి వృద్ధముగాఁ గాపారుదుండెను. దీవులు తిరిగి తిరిగి యాకంపలు మూడుమాసములకు అంబార్చివము రేవుచేరి కొనివచ్చి.

అనంగచంద్రుఁ డందు వాని నివేశము గావించుటనీ కవదీ రాయలారము తెలిపి రమ్మని యోగిని నియోగించెను. యోగి యా కిమ్మల నిరువుర వెంటబెట్టికొని తురగము నెక్కి కలిపయ ప్రయాణముల కోరావతీవగరమున కరిగెను.

శ్రీవర్ధముడు శత్రువులందరి కామంధనం దెలిసికొని తనకు మిత్రులైన శూరకృతులకు వార్తలఁపి కొంగి సైన్యము తోడు తెప్పించుకొని యుద్ధమునకు సన్న దుండై యుండెను. గవసుం నన్నుచ మోకరించులు కాచికొని యుండిరి.

పరిష్కరేమిద శాస యాకరల సగరములోఁ జొరనియదని ముందుగనే తెలిసి కొని యోగి వారిద్దరివెషముల తీయించి యోగిని వేషములు వెయిందితనకిమ్మలాండని చెప్పురు గుర్రములు విడిచి కాలి నడకతో నాలుగు పయనములు సాగించి సగరములో బ్రవేశించెను. పురగడకు లొకటో వాలంకపాచి మీ రెవ్వరు? ఇంద్రుని పనియొంది

వచ్చిరి? అని యడిగిన యోగి అయ్యో! మేము మైరాగలము. కాశీ నుండి వచ్చుచున్నాము. ఈ నగరమున వరిక ప్రభావసంపన్నుడగు మహాదేవి యున్నదని యా యమృతవాని సేవింప వసుదెంచితిమి. బీర్తిలు వా కిచ్చుకొన్నాడు. మాకుఁ బుణ్యక్షేత్రములు సేవింపట తక్కు బీర్తికృషుడైచి తెచ్చిన వారిని విడిచి వేసిరి. వరుమనమును విడుగు వీరయోధుల కదే చెప్పుచు నా యోగి యొకనాఁడు నాలుగు గడియల ప్రాధునేక కామిష్టుగుమ్మల నా యాయము నొద్దకుఁ దీసికొనిపోయెను. దూరమున నంతగవే కార్తస్వరనినిచ్చితముగ దేవీ మందిరకిరణము తళతళ లాడుదు ననంగంతికు నేత్రపర్వము గావించినది. మా తల్లిగూడ గనంబడినది. స్వరూపము జాతునని యుబ్బురు గొబ్బున వచ్చిచోకవతి యోగివెంట ద్వారపాలుర నల్లికమించి యావరణతోనిసిఁ బ్రవేశించినంత నందలి పితృవంశులు వారి కచ్చెరువు గలుగఁ జేసి నని, మరియు—

సీ. ఒకవంక మేటిగాయకులు దేవీశత

మల వంకి ద్వారల్ గలిపిపాత

నొకయోడ వరవారయోషిజనంబులు

మత్తవృత్తస్వరస్థులనాద

నా రాయ భక్తి సంయుక్త జానపదేయ

జనవిదనవగేయ భజనగూడ

నొకరంధఁ బరితప్తజేరణల్పితనేర

రమములు చెవుల పండువులుసేయ

గీ. నమరఁ గన్నులపండువైపట్టి రత్న

మందిరావరణంబు సమృద్ధమదసి

పరసిజాయతనేత్రమై గయపుజెంద

దెందమలరంగ నాట్య మందండు సలిపె.

భక్తి వివక్షయై వృత్తము సేయమన్న యో చిన్నదానిజూచి యోగిం ద్రుడు వారిండురు నమ్మా! ఇంచు విగూతముగా నుండవలయును. గడియలో నీ సమర్థ మరుగు నందిదమక నిండు గూర్చుండుదము రత్నమని నియోగింప నా రంత లాశీ యట్లనియె.

యోగింద్రాః భక్తి వివక్షనై కమ్యకాజ విరుద్ధముగ నాట్యము చేసితి నితి ప్రమాదమే. మరియు నించి ముత్తవ విశేషములు చూడ నా యొకలు జలవరించుచున్నదిగా. ఇట్టి వంశముండి యో విగూతముగ గడుపుదుమకుట మనదే తప్పగ రోయచున్నది. నా దంపతుల నా యమ్మవారికిట్టి వైరన మెక్కడిది? ఇది పుణ్యక్షేత్రముగాఁ చలించి దూరదేశమునాకు యుత్తరగా వచ్చుచున్నాడు. చూచితిరా? యీ యుత్తరము చూచిన పీ దేవతావిగూతము నిండుం? కరుణ మనయ. సకృయ

మగ నాకే యిట్టి బుద్ధి పుట్టుచుండ నితరులమారు చెప్పలేం? యుద్ధ సన్నద్ధము మాని పించి చూడండి. నీవేమియును చేయవలయును. మిగిలేయును బోధింపుడు. అప్పుడప్పుడు నేనెవరిని చూడఁబడును సేవించుచుండెదంగాక అనుటయు నతం దిట్లనియె.

శ్రీ : నీ నిమిత్తము నీ జనకుఁ డింక వ్రతుత్తము చేసెను. నీవు నందనిన గడియలో నంగరము బ్రచించుచును. ఈ రాజుమామగలు లాం మంచివాడు. రెండుపూటల నీ గుడివచ్చి సేవించి పోవుచుండును. వేరే వదోషములేక కి దేవకమునకు రాగలందునీవును జూడవచ్చును. ఈ లోపలోవలనఁ జోరు దేవని సేవించి వజ్రపునాని రమ్మని పనికి వారిని వెంటఁ జెట్టకొని దేవాలయములోనికి బోయెను.

అసంగంకిత గర్భగుడి మ్రోం నేం పాష్టాంగ మెరిగి కొని యెడర నిలువఁబడి భక్తి పరవశయై యిట్లు లాగించినది.

౯. అంబా : నన్నియనాదివచ్చి యిటు దివ్యారాధనరీతున మోదంబందందగునే భక్తరీయరథదర్శనద్వారా నాన క రాస్యం భేదాదును బుద్ధిసేమం పుష్పజాపకన్నాడ దో సంబేమున్నది చెప్పు మేప్పునొక వాత్సల్యంబు వోదాచగన.

౧౦. నా యమారథముం దెలిపినవ నవరించి కొనందంబు నన్యాయముగాదె యోర కిటు రాష్ట్రంబీరగఁగదల్లి మెన్ను కద్రాయితమూర్తి నొక్కంకిపవరం బతిగఁగె నిద్రలో రాయఁగఁ జేసి బాపితకటా? వసు వేషగ వీరు జెల్లవే.

౧౧. అతనిం దెచ్చి కృతన్మరీకయని తేయంజెలు నీ కన్మరీక పీఠముం దీర్చకయన్న సత్వరమ దేవీ నీరు పాదాంకిత కీతిఁ బ్రాణంబుల రా పెదన్మిణము ముద్దులై నిద్నాత్త బాదితి నెవ్వారోఁ జెప్పకొందు విని రక్షంపంగ నెవ్వరనె.

అని ప్రార్థించునంతలోఁ బ్రదోషపహయమగుటయు వ్రతువు వాడు వచ్చుచున్నాడు. అన్యులించుకదాడు. లెండు లెండు యర్తుకులు వచ్చి కొందర పెట్టుటలని నా సుందరు తిరువురు సగృకుల నదిగి ముఖమంబువము ప్రవృత్తనన్న వంది కాలయములో ముద్రచేసికొని నిద్రావంబుది యుండిరి. యోగి ముఖమంపములోఁ గూర్చుండెను.

అంతలో శ్రీరధకుఁడు చూడరకునితోఁగూడఁ దేవకములోనికి వచ్చి గర్భంబు ముఖమున నిలువఁబడి చేతులు జోడించి యిట్లు స్తుతించెను.

శ్లో॥ యాపాపద్మానవస్థా విష్ణుం కదికటి వద్వప్త, రాయలాడి
గంధీరావరవాని స్తవభరవమితాత్మవద్వప్తరథయా

లక్ష్మీదీప్తవేద్యేర్మణి గణపితై స్సాహిత్యపామకుంఠైః
విశ్వం సావ్యహస్తమమనకుగృహ స్వయంగళ్యయతా.
అని లక్ష్మీపూజాపమును—

శ్లో॥ యాపంజేదు తుషారవృక్షకా మామృత్యుహస్తాన్వితా
యా వీణామృదంద మంకిత కరాయా శ్రీహర్షదాసనా
యా త్రయ్యయ్యుత కంకర ప్రభ, తీర్థవైష్ణవరాధాంకా
సామాంపాదు సరస్వతీ రగవతీ సత్కేవ జాత్యాపహ.

అని సరస్వతీ స్వరూపమును—

శ్లో॥ ముక్తాద్విదుమహ సీం ధమచ్చాయై ప్కృతై శ్రీకృతైః
రక్తామిందు సీంధరకృమకులాంతర్జ్వలమృత్కృకం
గాయత్రీం వరదా భయామక కాష్ఠ్యేరం శిపాం గదాం
శంఖంధ కమరారంబంయుగళం శివైర్యుహంబీంభజే

అని పార్వతీ స్వరూపమును వ్యాసంబి డేవీ : పీ కళంబుర నిప్పుడు
గొప్పయుష్టము తటస్థించువువృది రాజులందరు నేకపు వాతో నాజితేయదురలు
తల్లి : యెట్లు గెలిపించువో నీదేశరము అని ముత్యుంపురు నీవంకు వచ్చి ముఖ
మంటపములోఁ గూర్చుండెను.

ఆరంగంధిక యకనిఁజూచి వెదగుపాటుతో దర్శించి సతీ : అమ్మకదలా
వీడే నా హృదయబోయెడు. చూడు చూడు వీడే నా ప్రాణతర నాడు నా
యంకపురమునకు వచ్చి వాతో ముచ్చలలాడినవాడు వీడే వానియేన నా లోకపు
లన్నవి చూచుము. ఆ రత్నకర్ణరూషలు వాని. ఆ కంకణములు పరికింపుము
చూడెదమేమి ? వాని మెనలోమన్న హారము నీకు గురుకు తెలియరా ! పేలుపేలు
చూ దేవీదక్కనవలము కాఁటోలనని సెలికతెకును జూపుటయు నది పరికించి డెను
ఆ మండనములు నీవే వీని మేఁకెట్లు వచ్చిని కలలోని వార్తలు సత్కములైనవా
యేమి ? ఈమాట యోగితోఁ జెప్పదమా ? అనిన నాజవరా లిట్లందియె.

తలికి : నాకల తెలుంగాయవతో విడివడుకు జెప్పులేదు. ఇప్పుడెరింగించితి
మేని తెలికడకిఁ దలంచువేమో ? తొందరపడుచుము. యోగియును వాచును నేటియో
ముచ్చదీయతోనుచున్నాడు. వారిమాట వినుమని నియోగించి దేవియొగ్గి విను
చుండెను.

యోగి వెదకటిరూపము ముచ్చటదే వకనిని గుఱుకువల్లలేదు. అయినను
యెవ్వఁడో తపస్వియని తెలిసికొని ప్రేదర్శముడు వానిని పనుస్కరించి అయ్యా.
మీ రెండుంటి వచ్చితికి ? మీ వివాస దేశమేది ? వాని యడిగిన నయ్యోగి యిట్లు
సయి—దేవా. అన్నదేశమునను ముమే. పన్నామలు తొదలము నొక గ్రామము
గలిగియుండువా ? కాఁటోనునది నీ దేవీకేవల ప్రసాదము అక్కముగాఁ విను

అప్పుడు మఱి బాధ చెందుతో నిడువర కిమ్మవారిని వెంటబెట్టుకొని యింతకుముందే యిందువచ్చెడిది. ఈ క్షేత్ర వైతము వినినదానికన్న నెక్కుడుగా గవంధకు చున్నది. అది యంతయు తప్పుకై విశేషమును జాటుచున్నదని బొగడిన శ్రీరంగ ముడు విడువగవుతో నిట్లయి

స్వామి! ఈ విగ్రహ ప్రభావం బట్టిదేనని యిది అగ్రహమునకు నిప్పుడు కారణమగుచున్నది. ఈ క్షేత్ర మెందుమనో యుండునో మారనో తెలియదు. దైవానుగ్రహ మట్లున్నచో, అది పరిశుభ యోగి మీ క్షేత్ర మెప్పుడును మారదు. ఇందేముందగలదు అది మీ మాశ్చర్యదీర్ఘదానము. అవి పరిశుభ విషయముతో జనవతి. మహాప్రసాదమని యందుకొని స్వామి! మీరు యారణ్యము నుండి యాశ్రమ వచ్చితిరి. ఇప్పుడు యాధ్వనయమగుని మతములలో విదేశ స్థుల నుండినయుటలేదు. మీ రెక్కఁకు నివసేయవలెలు చోరుచున్నది. ఇప్పుడు ప్రత్యేకము మీ వెంట కింకరు నొకని వంపెద. వానితో మతమునకుఁబోందు. అందు మీ కన్ని సదుపాయములు జరిగిండునని చెప్పిన సంరసింపుచు నా బైబాగి వారి సాధుత్వమును బెద్దగా వగ్గింపెను. శ్రీధర్మశుండు కలిగిన కింకరుని వారికిచ్చి గింది ముఖవక్షసభోఁ గూడ చిందికిం బోయెను.

ఏమిట యోగి కిమ్మలకోగూడ నా భటుని వెంట మతమునకుం బోయెను. అందు రాజానన ప్రకారము వారికి దగిన వసతులేర్పరచి బోజన రాజన సదుపాయములు యెక్కువగా గావించిరి. భోజనాంతరము యోగి రాజవృత్తికతో అమ్మ; అమ్మవారిని జూచితినిగద యెట్లున్నది? రేపు మనము పోవచ్చునా? ఈ రాజెంత మందివాలో చూచితివా? అని యడిగిన నమంగలరిక యిట్లయి. తండ్రి వాకడ నున్నప్పు ధన్యువారి కిద్దరైతర మిక్కడిది? కిరాలోగ మననలు అమె కిక్కడ అశేషలాభకన్న నెక్కువ భోగములు జరుగుచున్నవి. ఇట్టి విగ్రహము పెరికి తీసికొనిపోవుట మహాపాపమని నాకుఁ బోచుచున్నది. ఇప్పుడఁ యాధ్వనన్నదము మానిపించి నా లాభాఁ మ్మిఁగ జేయుమని మఁ తండ్రిగారికి బోలెంపుడు నేనే యిందుండి వాణిదేన నావారించు చుండెదలొక. అనవుడు యోగి నవ్వును నట్లనియె

తల్లి పుంజులమంతలో మారపోయెనది. విగ్రహము దొరికక పోయిన ప్రాజ్ఞములు ఏడుచును ఏవతము చేసితిరి? ఇప్పు కీ విగ్రహమును మానిపించు ననుతో విగ్రహమును విడిచి యింటికి వచ్చెవా? ఇందే యుండెదవా? అని యడిగిన నప్పుడు నా జవ్వని యెమియు మాట్లాడిరివారు. అప్పుడామె సఖ్యాంతని క్రిందియి యోగింఁరా: ఈమె సుకల్యము మాయలకు నెరిక కారణమన్నది. ఎంతో జెప్పునకు నిగ్గుపెడుచున్నది మనము. ఈమె వాణుమనమలక్రిందియి కంపచ్చిది. అందెర్వడో సువయందున్ను తన్ను గాంధర్వ విధిని బెట్టి యాది

వస్తువులు : సెయ్యూమ్ లేసికొన్నారట. మొత్తవచ్చి చూడకొన్న యువమోం
కాశములు తన చేతున్నవి. క్రికాచిన్నములు కొన్ని గమలకెనవి. నా దా
రహస్య మెవ్వరిని తెచ్చి వాలో మాత్రము ముచ్చటించి. ఇంతలో యుద్ధము
తొందరపచ్చు లే నా విషయము వినుకొనవ మననము కలిగవది నాటమందీయ
నీతోటి యాగము తొవవులే రరించుచున్నది.

ఇంకా : గుడిలోనికివచ్చిన యా పట్టపుగా మేన నీమె వస్తువులు యువమోం
బాంసకి కలలో వలెనవదర యాతాడేయని నెప్పుడుచుకొని మొదటి పంజీల్యము
నవరించుచున్నది. అని పంజీవముగా నా కతాతెప్పిన నా సన్యాసి ముక్కుచీద
ప్రతిభాగనచు నిట్లనెను "బెరా : రెవరైన మొదటి విధి కమెనదిగదా : కంబ
సెవముగలు పెంతును విచిత్రంబరేడు. ఏమి : యామి మేనకొడవు లెట్లన్నవో
చూపును" అనవుడు పరిచారిక యామె రరించిన రవ్వంతోడు ముదవలయములు
మణిపూరము రిదికిన్నవేరి యుంగరమునుదీసి యతనకిం జూపుచు "మహాత్మా :
ఇది పురుషాంశారము లోనో కావో పరిచారిక. నాటమందీయ నీని నీమె
పడునక భరించుచున్నది" అని యావిన వా కమని యాశ్చర్యపడుచు "కానిమ్ము
రెవనలకల్య మివ్వరేకంగడుచు. ఏది యెట్లయిన || రాజుమారుడు నీకుఁడగిన
పరుంబగును. అతని సుగూములు నీ కడ నిదివరకే విమతింపిరిని. ఈ సంఘ
నము మీ దివీ కృపవలన గలిగినదేమో : రేపు వానికడకుఁబోయి భూషావ్యుల్యస
ప్రసంగమురెప్పి సజ్జము రెంసికొనెయెరగాక అది పెద్దకడవు వాను ముచ్చటించుచు
నిద్రవోయిరి.

రాజీంకడఁ దా రాత్రియెం పరికడ గాదికొనియొంది మరునాడువయ
మున శ్రీవర్మనుకడకుంబోయి "దేవా : వేయి దీ కానన మనుసరించి మకమున
బాగరణంబేసి నిన్నవచ్చిన మోగుల సంభాషణము వినియుంటిని. వాడు క్రతు
వైపాతులవలె : నంబడు చున్నాడు. మరయు మం దిగారి యుక్త ముచ్చ ప్రకారము
ధ్వని గ్రహిణి యుక్తమం రమర్పితిని. ఇందు వాని సంభాషణంకయు నొక్కియుం
డును పరికింపు" తని విన్నవించిన న వ్వురేండుడు. మం దిని రిప్పించి
యొప్పుదే మా యుక్తమును ముందీకుకొని పలికింబెను. వారి సంభాషణంకయుం
రరిసికొని యుచ్చరపాటుతో ముఖరకుం దిట్లనెను.

వస్తుస్యా ? ఆ మోగి వెనుకటియోగియే. మోగినలలో నొకతె ల్లా
వుత్తిక; యొకతె యామె పరిచారిక మరయొక విశేషమిందుఁ దెలియఁబడుచున్నట్టి.
నీవు కంఠో వివాహమాడిన లేదయ యా పూఁబోయి యనియే తెల్లగుడున్నట్టి.
కొన్నమాటలు నరగాఁ దెలియువదేకునెడి గొంత నవధియము కలుగుచున్నది. కానిమ్ము
ఎల్లయినను వాడు క్రతువైపాతులవలె పవ్వంపఁ బోనియరాదు. బంపింప
వలెననదే యని పలికిన రాజుమారుం దిట్లనెను.

మిత్రమా : ఆ పక్కవేత నేను కంటిలోగన్న యన్నమిన్న యనియెదనా!
 ఆ ఏర్పడి యిక్కడి తెల్లవచ్చును! అంతభాగ్యము నాకుఁబట్టునా! అట్టిదాని
 నిర్బంధింపుముయెడవెల! దాని స్వేచ్ఛ నాయదిగదా! అనవుడు నవ్వుచు
 ముఖరహితు "దారదాఁ. ఇది కృంగారదేవులకు పమయముకాదు. క్రతువులు
 వచ్చి పట్టణము మట్టడింప యత్నించుచుండ నీ పరహ ప్రాంశులు వసేనావు. అది
 యెంతకష్టమో తెలిసికొనవలసియున్నది. ఇప్పుడు నాని బట్టికొని బండ్లగృహంబును
 బెట్టింపక కప్పదని" బోడించి నిరుత్తును. గాఁపించెను.

తర్వాతన ప్రకారము యోరభటు దా మనముచుట్టును గాఢుండి యందుండి
 యెవ్వరి నీవంకు రానిచ్చిదిగాదు. అంత నాది ప్రాతఃకాలమున వారు నిత్యకృత్యము
 లను దీర్చుకొని యమ్మవారి సేవకై యీవం దారాంభటు లాంకపించిరి. అయ్యో :
 మేమేమి కష్టపని జేసితిమి యోగుండు. దేవీ సేవకై బోవుచుంటిమి. యీటంక
 మునకుఁ గారణ మేమనవుడు మీరు కృతపక్షపాతులని వాఁకి తెలిసినది. అందులకై
 మిమ్మాటంక పదుపుమనిరి. ఇదిగో రాజకాసుమను చూపిరి. అప్పు ధయ్యోగి
 యేమియు మాటాడక మెరలి మతమ నకుంజోయి అమ్మా మన సంభాషణము
 లిందుండి రాజకటు లాకర్తించిరి కాబోయి గల్లిచిక్కె వచ్చినది ఇప్పుడు కర న్న
 మేమని యడిగిన నప్పుఁడెది గురువరా : వెయ్యవకుడు. నేను వారిలో మేల్
 గలిపెదంగాక. అని యొక పర్యమిట్లు వాసివది.

సీ. నా ప్రాణమై రక్షిత్రిమాయులు తెల్చి
 జెట్టువెయ్యటఁ బ్రతిష్ఠించినారు
 కంటి నవచ్చి మెత్తరపీడనముజేసి
 గాంధర్వచిరి వృష్టెగడ్డవారు
 పరమాప్తి నామేని వరకూషణములెల్ల
 యొప్పుగాఁ గైకొని యేగివారు
 ముచ్చలవడి చూడవచ్చిన మమ్ము లం
 రింపురు బంధు జెట్టించివారు.

గీ. భగవ : నీవంటి పాపాశుచీ గంధె వుడము
 దస్కరులబట్టి కటక రర్మ మెపుడు
 తస్కరులై యన్యులనుగట్టు దలచుచుండ
 బొర్రమై సుధర్మమయ్యె వీ జాతి నమాన :

ఆ పక్షమువాసి మడిచి యందున్న చాజబటున కిచ్చి యిది మీ ప్రభు
 వున కందిమ్ము. ఇందులకుఁ బ్రత్యుత్తరముజెమ్ము. అని నియోగించుటయు వా
 దా స్పటికగా దీసికొనిపోయి ప్రావర్తమిడికెచ్చిను. అతండు బంధురస్థములైన
 యనంగలరిక పలుకులు వినినది మొదలు విరహాచునుండె. తదేతద్భాషణలున

నుండెం గావున నా పక్షిక నందుకొని విప్పి బ్రదికిపోని యుజ్జ్వలు ముఖరకా :
 యా యనంగంతిక వ్రాసిన యుక్తరమ వింటిరా ? మనమా దొంగలమాట వింటిరా ?
 ఇందుల లేమి బ్రహ్మతరమ వ్రాయవలయువో చెప్పుము. అని ముఖరకనకుం
 బెప్పి కడనుమతి వచ్చుచే యాడు ప్రభుత్వరమ వ్రాసెను.

సీ. మణివిగ్రహము జాని మో యంటి కరుడెందె

నేము తెచ్చికిమి మీ యంటినుండి

దేవి నర్సింహ బ్రతిష్ఠించితిమి గాని

గుడిగట్టి మా యంటినిదితి మొక్కొ

నా భూషణముల్ని నీ భూషణములు ॥

చ్చితిఁగాని దొంగిలించితివె రెప్పుడు

యాత్రకై వచ్చితిమింతు భూషణమాచ్చి

మక్కను రే దెలియుట మందితుడమె

గీ. నిజము దెలియక మున్నుదండింప దాడి

వచ్చుచుంటిరిగాని భూషణమగుడి

కప్పుంస్మయుఁ దనుయొద్ద దాఁకింపరు

నెదిరి వింటింతురతి దర్శమే లలాంగి ?

క. గుడిలోని కదిలి రేచిం

గురుభక్తి కఠించి తప్పుగలవా రెవరో

యతుగురుముగాక యామెయె

నొడిచెడు మరకప్రయో కనుంగొను విజయము.

ఆ పక్షిక యా కరుని దేలికే యచ్చి పంపుటయు వాదది రీసకొనిపోయి
 యొగ్గిండుని కెచ్చెను. అతల దదివిప్పి చదివి యనంగంతికకు విమసించుటయు
 ముదియుచు నకర్తవీ మరెయొక పద్యమొట్లు వ్రాసినది.

గీ. దొంగవస్తువు లొఁచోట దొరకినప్పుడు

తెలియనవి వచ్చిన విధంబుఁ దెలిపి తప్పు

వాపికోనుటది చక్కంబు వారి కలకె

లాకి తెలియుదురే యధికాడు బెష్టడు.

క. అవో మువవారంబుల

నూహింపురు దేవి సొక్కుమెనెగించ మతి నుం

దేహింపనేల నిక క

దాల్చినోకంబులకు బిరులగుట ట్టురమే ?

నేటి సాయంత్రముననే దేవీమందిరమున కరుదెంతుము. రెండుపాం పెటఁ
 జిదిసనా కధికారుల యుష్టానుసారము రాకపోకలు గావించు? యేమిచేయఁగలదు? అని

వాసి యాపై తిక సంపినది. దానిం బడివికొని శ్రీకర్మమందు వెంటనే యందంబులంకి వారి నమ్మ వానిగురికడనుం దీసికొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. స్త్రీతరిదాడలు పెక్కుండు చుట్టుమం బులెట్టింప ననుగ. తిక పల్లకినెక్కి యోగిం దుండు మూడు సరువబుద్ధి దారిక ప్రక్కఁగొలువ గుడికిరిగి గద్దాలయములో విలువంబుననది. అంకలో శ్రీకర్మ మూడు ముఖరక్షని వెంటబట్టుకొని రేమిమందీరమన కరిగి యందున్న యోగిం దునకు నమస్కరిండు. యు సకంబు పెండ్లికొడుకవై గమ్మని దీపించి రావృ కాపి ప్దవ్వు రర్చితము నే నెరుంగిక మా రావృ తిక దేవీ వియోగవితాపరంపడలరే గుఁడునుండ నేను దోచునముఁ గావించి యద్దేవి యందుండుఁ రెలిసికొని దీని ప్దవ్వు యుద్ధము బ్రకటించి బోయితిని గదా

దేవీవి గహరర్మ నమ్మ గబిత్తయి ముందుగా విత్తలోదరియందు పచ్చినది. గుడిలో మిమ్ముఁజూచి మీ యొడం తనకొడవులుండుట గ్రహించి విగ్రహచర్య మొకటి మందసర్య మొకటి కెందపూర్వము మీయందు పూపించి బాటు వ్రాసినది గదా. మీ మేగరున్న సగ రామెవని దెప్పుచున్నది ఇందుక తేమందరని యడిగెన సకంబు సత్వరు యోగింద్రా ఆ యోషామణి యెడంబున్న మణి కూడలు నాచే యైనతో నవి యామెవ కావచ్చు. ఇం దుండు మా తప్పేనియున్నది ? అని విని యోగి అమ్మా అసంగంకితానబుటా. మీ కొడవులం బరికింపవలయునట అని దీయయు సేగరే దడమంబుకొని రావృ తిక యతనకడకువచ్చి నెలిచినది యోగి మురువురను వనసుగా నిలువంబెట్టి కొడవులం రెలికింపుచు ఓహోహో యెంత చిక్రము ఇరువురి బొంగతనము యందుంబుటఁ బడినది. ఇది యెట్లు అనిగినరో మా యమ్మ వారే దెప్పువలసియున్నది. మీ దిద్దలు నామె సేవకలే యెగుట నామెయే యీ సుంపు లనము. కూర్చొనదని తలంబుచున్నాను అని పలుకుఁ యు రావృ తికండు నా మాటయే నక్కమని యనువడించి దేవి కల్గిముఖముగా నిజానాని తల్లి : యీ రహస్యము నీకు గొక యొరుండుఁ రెలియదు. ఇందుక పొక్కువ మెరిగింపుమచి ప్రార్థించుటయు సద్దేవి తూతాహక్కులెట్లన తిచ్చినది.

నీ సరదేమమతః సీవువాఁడఁ గావించెను

నిక్కోళ్ళనముం తెంతని మఱిసి

అ రావృమునముంకే యెలిత కి సమఁగొల్పు

రావృ తిక సేయు పోజులరసి

యనురూప శేషమృగం మిమ్మునిరువురఁ

గూర్చుంగ నేడుకఁగూరుటయును

మన్ని యోగమున నమ్మవృత్తిగము ని

ద్రమఁజెందు నిన్ను సత్తరుణి కడకుఁ

గి. దీనికొవిదోయ శయనముండిరము జేర్చి
పిరబొంబోయ యురాగవూలొక్క
లగురు గాండర్వనిఁ జెందియొడ నగరి
మాచ్చుకొనునంతలో నొకత్ మునునాతని.

క. శ్రమ్మల విను నీదగు నద
సమ్మనసుం దెచ్చి పొమ్మనాతేస్సరి స్వ
మ్మమ్మని యది నీవురు నీ
కొమ్మయఁ దలపోసి విరహములిరవకులై.

విశ్రాంతిం జెందుచుండీరి. ఇది మ కృపానందము అదిగిన కర్పనాకథ. ఇందిరువుర
తప్పలేదని యమ్మవారు గగనోక్తులు జెప్పటయు నా మాలలు విని యందున్న
నారెల్ల విస్మయాశే సంతోష వివేచింతులైరి. అప్పుడు రాజువు కుడు అనంగతరిక
తెయ్యి పట్టుకొని యమ్మవారికి మొక్కి యోగిశ్వరుని యోగిశ్వరమందిరి యా మెం
బర్లకి నెక్కించి నిజాతఃపురమున కవిపెను.

అంతలో శత్రువీరులు వాచనములెక్కి వేనవేలు మారాహదీగాఁ జట్టణము
మట్టకొంప వచ్చుచున్నారని వేగించారు దెప్పుటయు నా వారవిని యోగిం దుడు రా
వుగి. నుం జెప్పి యోగిశ్వరుండు వారి కెదురుపోయెను. అప్పుడా సీమాంతమున
గారి కున్న యోధులను నా యోగిశ్వరుండు పెద్ద యుద్ధము జరుగుచుండెను.
యోగిం దుడు వియడు. వియడు. యుద్ధము వందనీ లేకుదిలి కేళువెల్లి వారిం
తులయు వెల్లియ నతనిదిక్కు మొగంజై చూచుచుండిరి. అప్పు రయ్యోగి యనంగ
రం దుని సేవాధిపతింజేరి మీరింక కొందరపరీవర్చిరి లేని ఏళిక యెందున్నవారు?
దెప్పురని యడిగిన దకవాంఁ యట్లయి.

స్వామీ! మీరు భర్తృదారికను వెంటబెట్టుకొని మణిని గహమునుజూడ నీ
నగరమున కేగినంత మిమ్మిందు శత్రువులు తెలిసికొని తెరసాలంబెట్టరని మాకు
వార్తలు వచ్చినవి. దానం బడువు తొందరపడుచు వాచవపురకముం ముందుగాఁబోలి
తన దెరవిడిసింది రమ్మని యోగిశ్వరిందిరి. అందులకే మేమిందు ముందు వచ్చితిమి.
వీరబలకము సేయఁ బోయియుండిమి హమ్మ! బలవంతుల వర్తితి మా యేమి? ఎల్ల
వచ్చితిరని యడిగిన నతఁడు నవ్వుచు తెరసాల పరిభ్రమసాల యయివడి. ఆక మనకు
గుంగరముతోఁ బులిచెను. వచ్చు రమ్మహూళ కదకుఁ బోవురము. అని పలికిన వారితో
గూడ సేనా నివేకముకడ కరిగి యప్పురపతి తా తెరంగంతము నెరింగింది యతని
నా నందసాగరమున విడిచిపెట్టెను.

అమ్మవారు స్వయముగా వానతిర్చిమని తెప్పిన వెళ్ళాకి బ్రతిగలుగకుండె
డి. ఆ యుద్ధ పరమిమి పరిణయ ప్రయత్నముగాహార సంగరంబును నకరి
సామంతభూపతిపహించుటై నరురంగ అలములతో నా శోలాపరీవగరంబు బ్రవేశించి

యోగింద్రుం దెలింగింప ముఖరక్షచిరే శ్రీదర్శనండు వారికి వగిన సత్కారముల జేయించజేసెను. మరియు ననంగవంశుడు కథముహూర్తకాలన నమం లికికను దర్శనజేర్చి తిరుగనందు విచారముచోర్చవము గాఁపజేసెను. యదమనకు నప్పిన రాజులు రాజభటులు నా యత్నమున తాల్గొని కొన్ని నాళంధుండి కమతమ సెంపులకుం బోయితి.

శ్రీదర్శనం దిశపునరాళ్ళంతో పావండించుట బద్ధివ్వయందు. పన్న సేనదళమువాని ననంగవంశియందు వనంగ సేనదళం వాని సేనపుర సుతులం గని యెను. అని యెరింగించు నప్పటికి నేగ మిగిలినది. పుడసిద్ధుడు పై మణియందు కడుగార కథ నిట్లు చెప్పగదాడెను.

283 వ మఱి

పద్మా బులుల కథ

శ్రీదర్శనండు రాజ్యమున సేనుడు సేనువున భార్యతో నొక నాఁ గంఠః పురమున పివోదించుచుండ బాటు వెనుదో జాహ్నులు వేయ్యుచున్నట్లు వెనంటివది, అయ్యా కంఠవర్షని విని రాజ సేనుడు నంపి యతని లోపలికి - రప్పించుకొని జాహ్నులుఁగలు దెలిసి నమస్కరించుచు అయ్యా : నీ నమ్మగవు! జల్లేద్యద వేమి? నీ కీ భతు మెవ్వడివంఁ గలిగివడి? నిజము చెప్పు. నీ యాది హేగొల్లె దనని చెప్పిన నా పాఠం దడని భార్యలు వినుచుండ నిట్లు చెప్పెను.

1. వాదగర్విప్తభాగ్ని మ

హోవయమున నట్లహానయముకిం దీప్తం

తైరూమరేణయయ్యెను

నా దహనము కాంచుచుహరిఁ బల్లారెన్.

అని జెప్పి గూ టానుడుఁ గంఠరాజము వొందెను. శ్రీదర్శనండు కిహో : యారఁ దెవ్వఁడు? ఇతని మాటలు పాశేయము నర్థమైనవి కాని. ఇంతలో నేమయ్యెను. ఇంద్రజాలసిడియా యేమి? అని చూలోచించుచుండ నతని భార్య తిరువురు నేమియు మాటారకుండ గన్నుల వజ్రపులు ముప్పిరగా కోకించుచు నతండు చూచుచుండ నేంటికి గింగింఁ గొట్టకొని ప్రాణములు విడిచిరి.

విడుగువడి నట్టిదైన యా యువ్వుదవముకాచి శ్రీదర్శనండు హాహ భారము సేయుచు కోకోహాత చరక్కుండై నేంటికి నూర్చిలెను. పరిణమజెల్ల గొలుచుని యేకువఁ బొడంగిరి. అన్యార్థవిని ముఖరక్షం దడుదెంచి పడియన్న మువ్వకంగని ముఖింపుచు నతని నొకయ్యపై లయంఁగెట్టి రాజభార్య తిరువురు బద్ధిరని దెలిసికొని వారి కన్ని సంస్కారములు జేయించెను.

శ్రీధర్మశాస్త్రము మాదుడిమూల కొరతలేని భార్యను మరణమునకు బెర్తగా చూపించుచు ముఖమున వేల వారదీంపలవే వారి ముక్కు దివిక క్రియలు నిర్వర్తించి బాష్పదుర్గమలందరూ మగునట్లు నొనర్చుచు పల్లె వెళ్ళించెను.

తరువాత పిరక్కి జేరి చననాళ్ళము రెండు వారములుగా బంధిపెట్టి కుమారుల జెలియేక రాజ్యమునకు బట్టవలయునని వారి సంకల్పమునకై ముఖము వుండు నియమించి తోడవచ్చు పక్కతివర్గమును బాహులికొని మరలించుచు దబోవలయున కరిగెను. అందు ఫలము కనపడె చున్నందున నొకనాఁ డొకరొక రావిరెట్టు నీడరు చేరికొనియెను. ఆకన్నాక్షగా పరమపు నీడజేరిన యా రాజు తనస్వీయ గొంటి యిరువురు దివ్యకవ్యకలా రెట్టు దిగి వచ్చి కొన్ని కంఠములు జూపుచు రాజా : రమ్మ రమ్మ. ఈ కలము లందికొని తిన్నము. అని పలికిరి. మీ రెవ్వరో చెప్పివగాని మీ రిచ్చిన వలము లంగీకరింపదు. ఆకారణముగా నాయందు మీ కిట్టి వాక్యల్యమేం కలిగినదని యడిగిన నా కొమ్మలు రాజా : మా వృత్తాంతము వివరములేని పీఠ మా యింటికిరమ్ము. సొంతముగా పోగింజునునరి. అతం డనుచు తిండి వారి వంట జనుచు నొక పిరమలతోడిగి పామయముగు వారి యింటికి బోయెను. వారందరవని నొక రత్నపీకమున గూర్చుకట్టి దివ్యసంఘము లారగింపఁ జేసిరి. తృప్తుడై యశండు శాంతరాజా యిప్పుడైన మీ వృత్తాంతము సెప్పెదరా ? అని యడిగిన వారిట్లు చెప్పుచొడంగిరి.

ప్రతిష్ఠాపర్థిబంధున గమలగర్భేరము బ్రాహ్మదోతముడు గలఁడు. అతనికి పద్మ, బిం, అను పేరులుగల భార్యలిద్దరుండిరి. ఆ దంపతుల కొంటిరులపె గం ప్రేమ భూతబంధున నెవ్వరికిని లేదు. మువ్వలు జూకాశాంత దేహాలై యొకనాఁ డిట్లు కలంరిరి.

పెద్దభార్య పర్య—తెల్ల : బరా : మనకర్త మనకంటె పెద్దవాడుగదా ? అతండు మనకంటె ముందుగా మృతినొందినఁ జూడగలమా ? కావున నే నెప్పుడే బంధవంతుగ జన్మిద్ద. అట్లయిన మీ మరణవార్త నాకుఁ దేలియడుగదా ?

చి—అక్కా : అట్టి మాట నే నానింపలేకున్నాను. నీ మరణము నేను చూడజాలను. నేనే ముందుగ నగ్నిలో బడియెద నాజ్ఞ రుమ్ము.

రత్న—పేయమరారా మీ మాటలచిన వాడు దుఃఖమాగకున్నది. ధిర శాంతునుండి నాకుఁ బిరవర్తనయొచ్చుచున్నది. అవ్యాజముగా నెన్నోకన్యప్రీతిగల మీ రావుమాత్రము నేను చూడగలవా ?

భార్యలు—స్వామీ : మీ ముందర పనువుకుంకునుతో ప్రేమ బోయిన బంధువంటిదిగదా ? అట్లు నుజ్జయిండు

భర—అట్లయిన నేనొక్కయొపాయముఁ జెప్పవలసియందు. మనము ప్రయోగమునకేగి మువ్వలరము వలెవృక్షమిక్కి జన్మజన్మమునకు మనమిట్లే యగు

రాగముగల బాగావధిత్వముతో నుంపవంయునవి కిరీ యమునలో దుమికి. పాణములు విడుతుము. మనకోరికలు క్రింగుననుకొన్న వారంగిరించెడి. మావృత్తు ప్రయాగము నకుఁబోయి మఱియొకమెక్కి- సమయలిబాచి తాగఁగింపుచు యమునలోఁ బడి ప్రాణములు విడిచెడి.

ఆపృథ్వుమున కనులగర్భుండను నా బ్రాహ్మణుండు యిట్టి యోనియందు ప్రవీపాక్షుండను యక్షునికి దీప్తిబుండను పేరుతో నల్లహానుండనువానికి దమ్ముడై యుదయించెను. ఆ బ్రాహ్మణుని భార్యలు జ్యోతిర్లెని, ధూమలేని యనుపేరులతో ధూమలేనిబుండను యక్షునకు బుద్ధికల పుట్టిరి. వారు సంప్రాప్త యౌవనము యను ధూమలేనిబుండను కిష్కినిగూర్చి తపించెనయ నమ్మ హేమచుండు ప్రత్యక్షుడై యట్లానడిచెను.

కన్యకలారా! మీరు పూర్వజన్మంబున బతికోగూడ మృతినొందిరి. మీ భర్త యక్షుండై దీప్తిభారిదానమున నొప్పుచు నా కూలకామంబున భూమియందు మర్మ్యుడై యుదయించి యున్నవాడు. వానిపేరు శ్రీధర్మసుండు. మీరును మనుష్యులై పుట్టి వానిని భర్తగా భజించి కొంతకాలము భూలోకముంబులు లసిభవించి తరువాత యక్షలోకము చేరుదురు అని వరములిచ్చి కిష్కుండు యంతరానము నొందెను. వారి దుష్టరే పక్షిప్తానంగరితలై భూమయందు జనించిరి. ఆ దీప్తిబుండే శ్రీధర్మసుండై యుదయించెనుగాని నీవే యాకాండపువీ భార్యలై వారు వారేమియు అని యెరుంగుము అల్లహానుండు బ్రాహ్మణరూపమునవచ్చి శ్రీవేళిగా అల్లహాసా ధూమలేఖా ప్రవీపాక్షి జ్యోతిర్లె భాదివాసుములు జ్ఞానముచేయుటకే సేతావ్యాసానుష్ఠ మేమిరువురము పూర్వ స్మృతిగలిగి ప్రాణముల విడిచెడిను. వారే మేము నీవు వికక్తియగి తపోవరంబునకు వచ్చితివి. మీకిప్పుడు కాపాఁడమైనది.

అని చెప్పినది శ్రీధర్మసునికిగూడ పూర్వజ్ఞాన ముదయించినది. తాను దీప్తిబుండవ యొంగినంత క దూప మతవి వాసించెనది. వెంటనే యాచార్యులని చెప్పరఁ బుగ్గహించి యక్షుండై యక్షలోకమున కరిగెను. కథ కంచికోటయే నెన్నింటికి పచ్చితిని అని పృథ్వుకుండు చెప్పినది యాయవ్వ యట్లానియె.

కుమారా! యాకాండపువీ మూలాశ్వుత్రిక లాం సంకసంపగలదు. అని వాసికోక నందియము కలుగుచున్నది. అది సేవనము తెలిసికొనక దోయితిమే నానక నాకనకగ్రామి నన్నడిగిన నేవేమి చెప్పగలను? కనులగర్భుండను బాగ్మణ్యుండు రెండవజన్మమున దీప్తిబుండను యక్షుండై యుదయించెనని చెప్పితిరి. అతండే నా కూలకామంబున శ్రీధర్మసుండై పుట్టి తిరుగా కాపాఁడమున యక్షుండయ్యెనని చెప్పితిరిగా? అతనికి నందియము దేమిదో కేమని కాపమిచ్చెనో తెలిపితిరికాదు. ఆ విషయ మానుయడిగిన మేము చెప్పుదుమా? కావున నతైం గెలిగించెమఁడని యడిగిన పురిటం దిట్లనియె. ఆ బాగా నీవుగల్గితివి నే మందికలయే జనితివి. తద్వల్లంతము కెప్పెర

నానింపుము అని యెరింగించునప్పటికి కాలాశీకమైనది. తరువాత కథ యట్లు దప్పుబొడంగెను.

285 వ మాలి

ప వి త్రా ధ రు వి క త

అన్యమందును నాకడందై రించవ యలకాపురంబునఁ బ్రసిద్ధిపొందిన ప్రతిష్ఠానష్టములు వృద్ధిపీఠికవాకందై విరాజిల్లుచుండెను. అందు విప్రతాధరధరుని బ్రాహ్మణకమాచండు క్రమ కలుగుచు కాపురము సేయించుండై. ఆతం దొకనాడు కడలేమిని గురించి యాడు విచారించెను. ఆచార్యుని నేను కమవంశంబున జన్మించితిని. శీలవ తుఁడని నాకాకవనసేతివి. కొన్ని విద్యలును బడించితిని. ఇట్టి నేను దర్శియందనగుదు యుద్ధదగ్ధునియ. మూలము నగు బాగ్యవంతులనరును నిండుకయుఁ బేరులేనివారనై తినిగదా! నా కంటె పెరమాచులగు బ్రాహ్మణకమాచులు లోకంలో నానావేదవ మనఃకపించుచున్నాడు. నాకుబెండి యేమిగాలేదు. వామాచ యెవ్వరు విడిపించుకొనరు. అధిమానఁదనగుదు నొకటి యాచింపలేను యాచిందినను దగివతనమిచ్చి వారెవ్వరు? చరిత్రమూ నన్ను నీ వెట్లు వదలి పోవువచ్చి ఆకృత్యా సానకులును ముగియరహితులు నగువాడు సమావృతనౌరాంశరముం వసించుచు సాయంకాలమున భార్యాయొక్క యోగ్యకేళిమొదటికి కావ్యోద్యానవనంబున కరుగుతుండ జూచిబాచి నామనం బెరియు చున్నది. ఒకమంది కుడిరమిన నాకు లేకపోవయువా? ఆయ్యా! వారు దెలిసి యట్లుమీరు నేను విరోధివైతివా? అదితాదు. కృషిలేక నే నిర్ధినుండ నైతినేమి? వైరక ముతో నవ్వముగూడ గలిగియున్నది. వ్యవసాయముతో పంపిణిగూడ వలంపక పోవచ్చును. అదియునుంగాదు బ్రాహ్మణులకుఁ గలవృత్తి కపంబు. అర్ధిరపంబులేని యెడని దేవత వారాచింది యెట్టివము వద సెదంగాక? అని తలంచి యాయూర నొక మాంత్రికు నాశ్రయించి క్షమాప చేయుచుండెను.

అట్లు కడ కనిర్వాణముగా విశ్రాంతియొందున్న పవిత్రాధరునిబాటి యా తాం తికుండు బాబూ నీ పుత్రము బ్రాహ్మణ కమాచుంకవు. నివంశము లొంగి పుడి నీవు నాకు నిత్యము నుపకారములు చేయుచుండ బాధగా నున్నది. నీకేదెసఁ గోరియున్నదేమోదెప్పును. ఒప్పుదునేని గావించు నరవుదు అర్థమగుచు. నేను క్రమ వంశంబునఁ బుత్రవమాచి వానమోని ధనికుండుర్య నాకేమియు లేదు లేకున్నది. జనపదియొండు వర్షినిను బెండ్లికాలేక. ఇల్లులేదు. బంధువులు లేరు. మామూల్యులు యెడల గూడములులేని భూమింబున్న కొని బుర్రుల పొరైతి. కావున నాకు ధనాగ మోహము మేలేన వలంబుచున్న మోహ్య కలుగుచుండై. ఇట్టి యెడలమున్న నుప కారమును గట్టిగా జమీరు" నని పలికిన నప్పుడు పద్మావతికుం దెట్లుందియ.

అల్పాయా, పూర్వజన్మ పంపూరములేనిది లక్షకనుందగుట కష్టము.
 పనుము—

శ్లో॥ ముక్త్యంతరసి యాతు మేరుశిఖరం శక్తూచే అయిత్వాహవే
 వాటిత్వం కృషి సేవనాని సకరావిద్యాకలాశిష్యాం
 అకాశం విష్ణులంకృయాతు ఒగవత కృత్వా వయత్నంవరం
 నాభిస్థం తవతీహ భాగ్యధరతో భాగ్యస్థుః పాశో కృతః

సముద్రమున మునిగివను మేరుశిఖర మెక్కివను శక్తూపురి అయిందికను
 కృషివాటిత్వంతర్యం జేసిసను పక్షవతి వాకాశమున వెగిదివను దన శింశుపాస్త్ర
 మున్నుతియో యదియో వచ్చును. అంతకన్న నెలకొన్నవతివను గుడ్డిగడ్డయైనను
 లభింపదు. అందులకే మన పెద్దలిట్లు చెప్పిరి.

శ్లో॥ యద్భాతా నిజపాంపట్టలిఖితంస్తోకం మహర్వా తవం
 కల్పాహ్నితి మయస్సలేపే వికాశమేరేద వాతోదిగం
 తద్దీపోభవితవత్కు కృపణాంవృత్తిం వృధా మా కల్పః
 కూపేవశ్యమయోసిధానవపిచుదోగ్యవ్యతిశయం అలంబు.

కొందెముగాని బాటగాని దైవము తన అరాటమం దేమి నాసెనో యది మరుభూమి
 నున్నను వర్షి లేదును. మేరు వెక్కిసను వంతకన్న వెక్కివేరాదు. కావున వో
 మూడులారా! విత సంతారనకై తనికుం కడకుఁ బోయి వృధాగా దైన్యమును
 బొందకుఁడు. సీతదేర సముద్రమునకుఁ బోయివను తవతడనున్న కడవెదు నీకృ
 వచ్చుచుగాని యెక్కువ వచ్చునా? కావున నొరుం సంపదలఁబారి తన దొర్లర్యము
 నకు వగఁచుట నిరర్థకము. అయినచు నీవు కోరితిని కావున యక్షజీసారక మంత
 మొందు నీ కుపదేశంబైద పొందివములు పక్షతో నా మంత్రము జపించి జాతిపూవులదే
 నా దేవతను బూజించిను బ్రత్యక్షమై కామితముల నీయగఁడు. నకుమ నా దేవత
 చూపించు వికారములకు జీవినీతివేసి నెత్తిగొట్టును. జాగ్రత్త. అని చెప్పి వాని శా
 మంత్ర ముపదేశించెను.

పవిత్రాధర్యుఁ డా మంత్రమును శతమువారామున పునఃకరణ దేయు
 లకు మొదలు పెట్టెను. అతిపక్షతో జవము లేయరుంద వాని నా యక్షజీదేవత
 యనేక మాయాపాత్రములచే బెదరించితి గాని యా మొంకిరాను యి సుకయు వెద
 వర పాణిపువరి నెలంకి యొందెను హోమాంశమున యక్షితి । క్ష్యమై లేకులు
 గట్టకోసి యెదుర నిలువంటి "దేవా : నేను మీకు శింకధా స్థితి. కార్యము
 రెలుపు" యని యిచ్చిన వదియూ గవటమై యని తలంచి యతఁడు హోమము విర
 మింపఁదయ్యె.

అప్పు దాయక్షితి తివ్యభూషణమును బునఃస్థమై యతఁని గుచ్చి యితి
 "ప్రదేశ్వరా : నేమికు కార్యమెతి. నాతో నీ వతిష్ఠ కామంబుల దృష్టించవుగమ్మా.

నీ ఊవ్వుము వచ్చిన వివోరముల గర్వింబి వంతోన మాపాటింజెద." అని చెప్పి తుకవికిఁ బహువాత్సలము గావించినది. అతఁడు కోర తైత్తనందనాద్యుపనసంఖ లకు దీసికొనిపోయి యాచంద్రము గల్గఁగ జేయుచుండెను. వలసినంత ధన మిచ్చు చుండునది.

పవిత్రాచార్యః దక్షు మనుష్యోత్తమలగు సౌఖ్యము లాద్యక్షితో నమర వింతు నొకనాదామె కిట్లనియె. " పేరునీ : || దయవంస నేను దివ్యభోగము లనభవింతుంటి, బాక్ష్వర్యములందును, భోగములందు వస్తుమిందిన మనమృగదు లేదు. ఇప్పుడు నా కొక్క కోరికగద. పైవామనరకమునందె దక్షింపువాడు పుత్రుడు. నా వృద్ధయంతటి పుత్రోదయ పురింపించుచున్నది. నీ యట్టి దివ్యాం గనయందుఁ గలిగిన కుమారుడు భోగాశీక హందర్యకాది యగుట సందియము లేదు. ఈ నా కొక్క దీర్ఘమని వేదన నా యక్షితి యిట్లనియె. ఓహో : నీ మాటలవలన నాకుఁ బారోక్షికంక మొదలి జ్ఞాపకము వచ్చుచున్నది. నీకుఁ జక్కని కుమారు డుద యుండుఁగద. అది చైవసిద్ధిప్తమే. ఇందుంకొక్క గారకంబొకర్థింపు.

అట్టహాసునికథ

దక్షిణదేశమున వివోచార్కమై మహావ్యమమై కమాంజానన - యెందు మర్జునువునకు జన్మభూమియైన మనోహరమై యొప్పుచున్నది అందు పృథూభయ కను యుండు లాక్కతోఁ గాఢరము సేయుచుండెను. రెరకాంమునను జేసకవికిఁ గొమార్తగా నుదయించితిని. నా పేరు నోదానిని యొద్దు. మా కంద్రిశి నే నొక్కరికను కూతురునగుట నన్ను గొనాబగాఁ జెందుచు మంయాదం, జైవాన, హిమాచలాది దివ్యతైలములకు, దివ్యోపనయంబును దివ్యనగరంబులకుఁ దీసికొని పోయి యందలి వింకలం జూపుచు నాకించుచుండెను.

క్రమంబున నా మేన యోవనము పోరమాపినది క్రిలోక మోహ జవరంబగు రూపంబునఁ జ్రాకాశించుచుంటి. నన్ను వివాహమాదుఁగ నంకాభరము నుండి పేరుబొందిన యువకుమారులు మా కంద్రిశి వారలంపుచుండిరి. చాలివారి రిత్రవలకముం నాకు మా కంద్రిభూపి నీ యువ్వమయిన వానిని జెండ్లి యొడిమని తుడిగిన నే దెవ్వరి నంగీకరింపిరిగదా. ఎంత తక్కుని వా. నైన మంబుపెట్టి నిరసించుచుంటి యక్షరోజుములో వరకుం నా రూపము చిత్రఫలకమంద్రాసి తుంగళ్ళ చిత్రయంబుయందును వాడుఁ గవితయును పలుకాలగుదు. వేపు లాక్షతోఁ గూడితిని ముమ్మజూరిన తైత్తవ మనంబుంకుం బోయి విహరించి వచ్చు చుండును.

ఒకనాడు శైలాపవర్షకమున కడిగి యందు రత్నసానువుల విహరించు చుండ నట్లహనుచును యక్షకుమారుడు మిఠూలో నామకొనుచు నాస వేరవర్షము గావించెను. చాని సౌందర్యము నా హృదయ మార్యించినది. అతండు కన్నులు జూచి మోహవివరంబై యటనుండి కదలలేక "చూ మోహనాంగి యెవ్వరే" యని నా సలువారి నడిగెను.

అయ్యో! చూపి వృధాదడను మాత్రున సోదామిని యని పేరుగలది అని వా రధిక్కువయిం బెప్పినది. అతండు నా పేరది నవన విదయు న్న వాడగుట ఓహోహో! చూ మారోహ యో మోహనాంగియా! నేడు నా కన్నుల కలిసి సారకమైనది. దమ్ముయినైతి. లోకాక్షర సౌందర్యము తుడిగనంగొట్టి నని స్తుతియించెను.

చాని వలంపను! తీర్చి నేడును నక్కడనుండి కదలలేక పోయితిని. ఇక వెంట వెప్పనేరే! నభిముఖముగా చాని యలిపాయము దెలిసికొని వనిని బెండ్లి యోడుట కంగీకరించెడిని. అప్పుడే యతండు గాంధర్వ వివాహ ముకడలించెను. గాని సే నోదంబరక కం డిగాని లెప్పి పిమ్ముట! బెండ్లియారెవని సూరించి నభిలో సింబడికిం బోయితిని. ఇంద్రుడ నా సలువారి వలంపనుని కథయు నా వలంపను మా కండ్లకింబెప్పి యతనికి పంపింపము గలుగజేసినది. అట్లహనుచున బ్రదిపాక్షుని పెద్దకుమారుడు. దీప్తిఖండనునాడు బెండ్లవ కుమారుడు మా తండ్రి పెంబనే నీ కుమారుడు నట్లహనునకు, వా కుమార్తె సోదామిని నిర్భి వివాహము జేసికడని చుట్టలేని ప్రదీపాక్షునకు వాని పంపించెను. అతండా కథంబున కంగీకరించి ప్రత్యుత్తరము వ్రాసెను. తాని యంతలో నా వివాహమున కొక యంతరాయము కలిగినది. వివరము—

నే నట్లహనుని విడిచివచ్చిన తర్వాత వతండును యతని తమ్ముడు దీప్తిఖండును మరకొందరు యక్షకుమారులు వివోదముగా నొకనాడు హిమవల్క్య నోద్యాన వనమందలి చిత్రస్థలంబున నొక నాటకమాడిరి. క్రత్యకారము సమీపర ముగా నెరింగిండు. నా కర్పింపుము. అందల్లహనుడు కుభేరచేషము. దీప్తిఖండు వలకూరగ వేషము. సకర యక్షకుమారులు మంత్రి సామంతు వదానికాది వేషములు తరించి వివోదముగా వాడిరి.

రంగవలము

హిమవల్క్య సామర్యావనము

(కవేయుడును మోడల్, యుడును ప్రవేశించుచున్నాడు.)

కవేయుడు—అమాత్య మాజీర దా! మెప్పు నాలోకములో జరిగిన మహానరకు వైర్య రెవ్వరు వచ్చిరి? ఏమేమి ప్రసంగములు జరిగినవి? నేను రానందు అను మహేంద్రదేవున గోపించెనా?

మాణిక్యముడు—ఈజేత మహావాణా! మీ దిద్దివ ప్తతిక నర్పించును మా ప్రభువు వారిప్పుడు వనస్థలలో గద్యపమును కథించుడుగదా రత్నము లెన్నకో దొంగిలించెదవి తెలిసికొని రక్షకపురుషుల విమర్శింపుడు సొండు రాసండులకు వ్రచింపుమని కోరితి. కుమారులంతాబు నంపిరని మహాంధ్రముం తెలిపితిని.

ఈజేతముడు—అందుల కతం దే సుతము?

మాణి—ఓహో! కద్యపపదార్థములే దొంగిలించెదా? అట్టివారిని బట్టుకొని కిడింపువలసివడి. అని మాకును మహాంధ్రుడు భర్తృధారకునికా నతి సంపదించి రత్నపీఠమునం గూర్చుండుమని కనునమ్మి జేసెను.

ఈజేతముడు—(సంతోషించుచు) వన దిరంజనీ మహాంధ్రునిక వసయ ముఖియందును గూర్చుండెదా? అతడు చాచి మరేమయిన నడిగెనా?

మాణి—అదుగులకును విమర్శించుటకును వది సమయమా? మీరతక్కఱ క్కిన దిక్కుతుం త్రిమూర్తులు గదాద గంధర్వ క్షిప్ర కింపుడువ సిద్ధుల్యార్థ రాదును పచ్చి సభ సంకరింపిరి.

ఈజేతముడు—అంతగ నెఱివత్కము హరిహరంకొ న్నెట్టిదిది?

మాణి—అందు విషయమై కొన్ని చర్యలు అరిగివని. కాని చివరకు మహాంధ్రుడే యుగ్రపీఠ మలంకరించెను.

ఈజేతముడు—సంకోషచారించితి. తరువాత—

మాణి—మూడులోకములు విడదీయు విషయము త్రిలోక సంకారియగు నారదమహర్షి ముందుగా సుమన్యసింతును. తరువాత వితరణుల భటులు దోరిన యేర్పి పొందుల నిర్దురు. అని సూచించి మహాంధ్రుండు గూర్చుండెను. ఆ వెంటనే నారదమహర్షి లేచి గంధీర సంభాషణముల పట్టుపన్నుసించెను. సభ్యులారా! స్వర్గమర్త్య పాతాళములని లోకములు మూడు ఈ భువన తయమునకు కరీకశ్రుడే యధికారియై యున్నవాడు. ఇప్పుడు మహాంధ్రులను పాతాళలోక వాసులును నా ముఠముగా మీ కిట్లు రెండుపురుషులు. ఏమందు స్వర్గలోకవాసులు జరామరణ లోగ లోకములలోగ విశ్వ యోవనలై సుఖించుచున్నారు. మీము నిర్కము లోగ ములు జారింప లోకవాక్యకల మతులమై స్వర్గాదు మృతమై వ్షణయోవనములమై జారిరక్తము పీఠం బాదపరుచున్నాము. అని మహాంధ్రులను—

మే మదుగునంబు పీఠిలో గొట్టకొనుచు పురుగుంమై తొట్టపడుచున్నా మని వాగులును మెట్లుమెట్టుకోవచున్నాడు. మహాంధ్రుడు మా కధికారి యను మాటయేకాని యొకసారియైన రక్తపమిచ్చి మా కన్నములమం విధారించెను. వారి లోకమునకు మా లోకమునకు సంబంధము విడదీసి మాకు స్వతంత్రాధికారమిచ్చి జరామరణలోగములు లేకుండ నిర్కముఖము గదాగువట్లు దేయగోరుచున్నాము ఈ విషయమై దేవలోకము మీకు నభివేసి మా మెచ్చ తెలిపి వా రంగీకరించునట్లు దేయ

వలయునని సునుములు మదగలు నాలోజెప్పికొనిరి. అందులకు జేసి సభ గావించిరిని. ఈ విషయము మీ రందరు జిల్పించి యిట్లు జేయటకు సిగ్గుండనో యెట్లు జేయఁ గోరుచున్నాఁడు. అని వాదనలకిరి యుష్మత్సంపది కుచ్చుండెను. తరువాత కంఠకు ననుమతి జిల్పొప్పతి జేసి యిట్లుజెప్పెను.

నకాసామలారా : ఇప్పుడు వారరేమహర్షి భూయసస్వర్లోకముల విడదీసి యెవరి లోగా భారము వారికి యిప్పుని వాను కరువుఁబుట్టు జెప్పి యున్నాడు. ఈ మూడులోకములకు మహోన్మా కయత్కేయకగర్భియైయున్నది. మేము మూలగదీవారియందుడు. సునుములు మర్రిచెన్నంగాని పుడమి పండరు. దేవ లోకములో నెవ్వకు దుస్పృహమే. భూలోకవాసులు నేపేయ యాగముల వలన వీరికి భోజనము గలుగుచున్నది. భూమి పంట, పోడిము, సరము వంటకాఁ. అక్కడ వండిన పండ్లకొరకు మజిలీవండును. వీరి విడదీసిన వారికి పంటలులేవు. వీరికి వండులు భోజనములు లేవు. నా పల్లె వెల్లెగువ వసించుకాండు. చీకటియే వారి భారమై యుండఁ దగినది. కావున మూడులోకములు విడదీయ నీలజేరని జిల్పొప్పతి ముహూసమిచ్చెను. తరువాత తిక్కకులు గరర గంధర్వాదులు వాచ స్వతి చెప్పినట్లే చెప్పి లోకములు విడదీయుట కొప్పుకొనలేదు. ఆ మాటలే యనున దీందురు పుషేంద్రుఁ డిట్లువచ్చాసమిచ్చెను.

అత్యుచారా : చెప్పఁగిన విషయము లన్నియు గురువకుండే తెలిపి యున్నాడు. మూడులోకములు నొక తీగపై నున్నవి. ఆ తీగలాగిన నవి పడి పోవును. ఇందుల సోధయలు దివ్యోపవసంబులు వారి నిమిత్తమే యేర్పరిసని. ఇందున్నవారు వారికిఁ బాదాద్యము పుణ్యములుజేసి వర్చిసవానికి సిక్కిరి వారుప బారములు సేయక తప్పదు. ఒక యింటిలో నొకగది భోగమునకు నొకగది వంటకు నొకగది నిద్రకు సిగ్గుపించినట్లు మూడులోకము లొకేదేళమనుకొనుడు. విడదీయరాదని పుషేంద్రుడు యుక్తియుక్తముగా నుపన్యసించెను. . ఏమ్యుట వారికిఁ బరిసిరిగా వర్చిస నాదమహర్షి చెందెయొ విజ్ఞప్తపన్యసించెను.

వెల్లులారా : దేవలోకమునుండద నొకగ్రామముగా లోకముల విడదీయ రాదని జెప్పియున్నాడు. సేమ పూర్వచిహ్నంబుల పోకె యతిరేవుల కష్టము. ఇందున్న వారందరు సునుముల వెటపైఁబడి తినువారే. ప్రతమనియు మోగవనియు కథ మునియు చేరుజెప్పి మరచియు పోత వెల్లుచుండుడు. విడదీసిన నా కిందిపోవునని నీ రొడంబుకరు. ఇందలి వారొక్కఁ డేమను మాలోలింపవలసి యున్నది. చెనుండు

సీ. భార్యలేక యోగము పరకపించుచుండుఁ

అతిలేక యొకటి దివ్యరంజనంబు

కొడుకులులేరని కుండనొక్కఁడు నవ్వు

నలతానుడై చింతనడఁచు నొకఁడు

కాలు సేతులులేక కడలలే దొకరుడు

మాతగమ్ములులే స్త్రీకు వొకడు
దారుణాశివుడో నొక ధమ్మ

స్వప్నముల దొరక వసు వొకరు.

గీ. కటకట! రాత్రిసర్వ రోకలుకంటె

విరయమే సౌఖ్యముగనుండు నరసిరుడ

ఎవరగ మాతొడులాను వ్యవసరులెకాని

దివదలంబును గంధము జనులకుండు.

౩. నాగులు దేవతాంశ వంశం జనియించిరెకా. సౌఖ్యమం

లేకనుడుండువచ్చి కలయొకిన బట్టి గనెంచు నెప్పుడున

రాగం నందకార సదశంబుల గాఢమ తపనంబుగా

గతిలేక నుండును చికాకుపడన పిచ్చహంశాన్ముల.

ఈ రెండు రోకములవారు దేవతావల వేమిటికి నుఖింపరాదు? ఎరు

దమ హితంబుకోరుట యనుచితంబా; అది నీ చాలోచించె వారికి గొంత స్వార్థరంత్రి
మీయవలసినదే. అస దేవముని వెంకియం తెప్పెను. పిమ్మట మహాశ్వయండు
లేచి యొల్లఁబడిన స్థితివహించెను.

స్వర్ణమర్కట పాతాళలోకము లెన్నటికి పెరిగియుండును వీలలేదు. పృథ్వి
లోనే యొండొంటికి సంబంధ మెక్కడుండునో నన్నది. ఇది కలికాంతుని
మనస్సులు లేక భావ్యామోండుల తప్పుడు ముందు కృతయుగము లానై యున్నది.
అప్పుడు దేవతరంత్రి మనుష్యులే ప్రభావ సంపన్నులై యుండురు. దేవతరంత్రి
మనుష్యులు నహంకార దేవులును దేవతలే మనుష్యులలో నున్న వనింప వారిని
తుడు దేవతలే మనుష్యులుగా జూచుడు. పాతాళలోకమున స్వర్ణమర్కట
సౌఖ్యదంబు అందును జూమరలు రోగవికారములు లేవు. సజీరోమణి కిరణము
లచే కీటులు పరిమంధ్ర పోవునుండును. కావున మూడులోకములు విడదీయ
రాదని కంఠకు లానదిచ్చిరి. హరి బ్రహ్మలాయన యిచ్చి ప్రాయముతో నేకీకరింపెను.
అంతటితో సర మగిడినది మహావ్రతా.

మహేంద్రుడు—మాతర్రా! అట్టి సర చాచు భాగ్యము నాకు లేక పోయి
నది. మరియొకేమైన పశేషము లందు ముచ్చటించరా ?

మాత—దేవా! యీ హరి లెప్పుడు ముచ్చటించె. ఆ నడుమ జయతుండు
మీకు గంభీర కాషణములతో రోకములు విడదీయ. గూడదని యుపన్యసించెను. ఆ
య ప్రభావము చూడ రోగ. జయంకాయని దెల్పులు స్తుతించిరి.

మహేంద్రుడు—మనమాదేవయో నుపన్యసించరరా ?

మాణి—మీతో జెప్పిన వలగుదుమాని మః శా రక్కశ నిలువ
 బడవదే, బడిగో వత్తుననిచ్చెను మహ్యాన ప్రారంభమనందే యవ్వలికిఁ బోయెను.
 వేయి పరివారములఁ బంపెనమ్మని వారనంప రంభతో నందన మనంబున విహరింపు
 చున్నాడని వచ్చి చెప్పెడి. ఏమందును ?

కులేరుడు—నభ ముగియువరకు వా రక్కశకు వాలెదా ?

మాణి—లేదు లేదా : లేదు భర్తృరాకకునికేక సం దుష్ట్యాన
 మిప్పింప వలయును నా యువత్వక్రితో బయల్పించితిని. కానినే యేమి
 కేటగును ?

కులేరుడు—కొడుకులు గుణవంతులు కానికే సిద్ధియందును, తరువాత్తి

మాణి—ఉపన్యాసమైన విమృశ వివోదమవత్తి నాల్గము సేయింప
 రంభకు పర మానము లంపిరి. దాని వెలు విత్తుగూడ వచ్చి నభలో నూర్చుండెను.

కులేరుడు—దేదా : నా కడుపున నెట్టి దుష్టాత్ముడ వుండునని :
 ఎవరక్కడ ? తక్షణముతోయి నంకూఠమని దీసికొనిదా.

పరివారకుడు—చిత్తము. (అని నిష్క్రమింపుచున్నాఁడు.)

ధ్వంపాల—అయిదు జయము మహారాజా : భవ్యపాప్యుడగు దివ
 ల్లికనమనవత్తి పచ్చి వేదమున్నాడు. ప్రవేశమునకు సెలవే

కులేరుడు—అదను వంకూఠమని మామూలు కాదా. వెంటనే ప్రవేశ
 పెట్టుము.

కన్యపుత్రుడు—(ప్రవేశించి) దేదా : మమస్మారము.

కులేరుడు—ఆ మీ మంకరింపును. యెవ్వరువా నా గొరురచ్చును
 పచ్చితరే యిదియేమి ?

కన్యపుత్రుడు—అడుమిల్లలు కలిగివదాసికి రచ్చరిక్కెక రచ్చలుమంద
 కియదా బాబూ :

కులేరుడు—అట్ల నుచుండియే ?

కన్యపుత్రుడు—ఎన్నెనాకు మీతో జెప్పక దానియందన న నీ కోపము
 చెప్పికనగా లేదుము : అక్కపరిలేదు.

కులేరుడు—ఇందు పిగ్గుతో వేయిచేసెను ?

కన్యపుత్రుడు—మీ కోడలు తన్నవదిక మగుణంబులం బోకుల నంబు
 డరిసికొనవలసివదోగాని నే జెప్పిదిగనీగారు. రావదికరాదున మీ రుత్త
 ర్యంబున కావవడి నేను పిల్లనిచ్చితిని. వాచుచ్చుకంటి కే ముఖమున లేదు అకండు
 వెళ్ళాలి అంటి నీ నా వదిక వదిచ్చు మాటలను గదా : ఇంటికి రచ్చివచ్చును తయ
 వచ్చుతో ముందర బాగు చేయవలె నుండును.

కులేరుడు—అప్పుడేమివచ్చివచ్చి ?

కర్పవృక్షుడు—అతం దీ మడుమ స్వర్ణమున బిగిన నభకుటోయి యందుండి రంధ్రమ వెంటబెట్టికొనవచ్చి తన వకక గదిలోఁ బెట్టుకొనియే జూచితా ।
 కుజేమడు—కరువార ?

కర్పవృక్షుడు—అందులకుగాను నా కూతురు సహించి యూరకున్నది. పైపెచ్చు భార్యను దాని కూతురయి యేయకుండును చెప్పవలయును. అందులకు వోపుకొని జేయకుండు నాటి పాచ్చుతగు లుగడించి నిన్నుర్కాతి రానివిగొట్టి తన్ను యవ్వంకుఁ బొమ్మని గెలెనట. ■ పతివ్రత వెంటనే మా యింటికి వచ్చినది. ఎందుకు వచ్చితిమని యడిగిన నెమియుఁ జెప్పినదికాదు. రహస్యముగా వల్లి తెలిసికొని నాలో బెప్పగా నేను మీ దర్శనమునలై బయలుదేరితిని. నా కిట్లమువచ్చి వండు వండు. మామగారికిఁ జెప్పవలయు. అని యొట్టుబెట్టినదిగాని మేము దానితోఁ జెప్పక వెళ్ళకదానిని నీకడకు వచ్చితిని దేవా. ఉద్యమం కొడుకు లందఱు పిల్లె యాగడముగాఁ దిరుగుచున్నారా ! ఇంద్రుని కొడుకు అయంతుఁడు మొన్నటిసద్రలో నుపన్యాసమిచ్చి యంత మెప్పుడు సెమ్మ రాచబిడ్డలు చిలాసమునలై వారకాంతల నుంచుకొందుకు కాక ఇంత యాగడము ; నా దిద్ద శాస్త్రరమున కారంభ యొక్కడనుండి వచ్చినదోకాని యిది చక్కనిదనువల్లలెదఁ బాఱా. కొడుకును ముంద రించి కోడలికాపురము లాగులేసికొనుము.

కుజేమడు—(కోపమునయించుచు) వంకూలుగారేదే ! దానిని దీనికో వచ్చుటకు పోయిన పరిచారకుఁ దింకను రాదేదా ?

పరిచారకుఁడు—ఇదిగో భర్తవారకునితో వచ్చియున్నాను. (అని యిద్దర నిలువం బడియెను.)

కుజేమడు—(పండుకొనుచు) యేమి ? కులపాంసన : ఆ రంధ్ర రంధ్రనుదెచ్చి యింటిలోఁబెట్టి పుష్పగద్దిన భార్యను వెడలఁ గొల్లెదలట ఇదియేమి యాగడము ? అయంతుఁడొది నిగుపడరాదా : మహేంద్రునికి న్రాని నీ రంధ్రను లిండిగృహంబునం బెట్టెలెద యాడుము.

సంకూలరు—తరివార్చికొని యేడియో చెప్పదోవునంతలో నిజమైన సంకూలరుఁ డాకాళ మార్గమునం బోవుచు గొంజెము కాలము నింజుని యా నాటక సంభాషణయలన్నియు విని లక్ష్మణకోద వివరంబై క్రిందికి దిగి వారికడ లేచినంత బరికింపి యా నాటకంబందఱు గడగడ మనంబును పితరుల కిగ్గనదికి యతనికి నమస్కరించిరి. అప్పుడు సంకూలరుఁడు వారిని జూచుచుం జూచుచు యీ కుబేర వేషము వేసిన నా దెవ్వడు వీరందఱు నెవ్వరు తెప్పదని యడిగిన నతం దిట్లనియె.

అయ్యా : మీ కండ్రిగొనివేషము వేసిన వేసు అట్టహాసుండును వాడ, మీ పుత్రులై దిన పీచు మా తమ్ముడు ఉప్పుమిడు మీ పుత్రులము ప్రవీణులని కొనుసుంము. వీరందఱు యుద్ధకుమారులం బట్టిన నపుడుగలచుచు వలకూ

బయట దిట నియ్యె. అట్లనాచా : మీరు మాకు భృత్యులై మా వేషమువెల్లి మమ్మాకే పించు చున్నారా : ఏమీ మీ పొగడు లేవలోకములో సభలదిగవడేమి ? మఱికో మఱు విడదీయునుని క్రిందివారువారదముఖముగా మొఱువెట్టకొనిరా : పాపము మనుష్యునిన మీ కలిమానముగాటోలు మూఢా : యెంత కల్పన చేసితివిరా ! నేను రంభనుదెప్పి యింటబెట్టగా నా భార్య లేచిపోయి తండ్రితో జెప్పకొనగా నా మామ కుట్రచేసికడకు వచ్చి నా దుండగము లెరింగించె. నాకు మా తండ్రివిడిచిండు కిషకూడా విని రావలసివచ్చి. కోవము నిలుపుకొనలేక నేగమ చనుడెంచిక పొండు పొండు. మీ రందరు మనుష్యులై రూలోకమున జనించి కష్టముఖములందుండు అని కపిండుటయు నట్లనాచాం రతని పాదములంబడి వెడికొనియెను.

దేవా ! పిల్లవాండ్రము తెలియక వినోదముగా నాటకమాడు కొంటిమి. మిమ్మాకేపించు నట్టిపాఠము నిండుకంతయు మాకడేదు. దైవముకోడు రక్షింపుఁడని ప్రార్థించుటయు సంకూలదుండాత్మగకంబున నేను రంభానురక్తుండవని లోతులు నన్నా కేపింపకపోదు నోరుమూసిన లోకమును మూముఁగంపా ! మీ నాకీ నాటక దూషణున బుద్ధిఁజెప్పిరి. తొందరపడి కపిండుట నాదే కప్ప. అని వారయెక ప్రసన్నుండై వెండియు నిటనయ్యె. — అట్లనాచా : నా కాపనుమోహము. అన రవింపక నిడువదు. కానిమ్ము నీ కథయంతయునే విని గుంటిని. కొఱుతి యను యక్షకాంతను జెంది యాడ నుడుక్కుత్తుఁడ నైతివి. దాని కంతరాయము గలిగివడి నీవు మనుష్యుండవైపుర్తి యే కాంతను పరిందితివో యా యక్షకాంతనే జెంది యాడి దానియందు నీ కమ్ముడు ఈ దీప్తిభుని కొడుకుగాగని పిమ్ముట యక్షుండవయ్యెదవు. కుమారోత్పత్తి పక్ష్యంకమీ నీకీ కాపాపి. నీ కొడుకుఁగూడ మనుష్యుండై కొంతకాలము నుజుదుఁఖము లనభవించెంకియు యక్షుండు కాగఁగడు. ఈ యక్షకుమారులందఱు మనుష్యులై మీకు సహాయము చేయ గంపు. అని వనికి సంకూలమందు విమాన మెక్కి యలకాపురంబునకుం బోయెను.

ఆ యుదంతమంతయు వేడు నిపు మర ప్రావసరైర్చినంత జ్ఞాపకమువచ్చి నది. ఆ యుదహాసుఁడవే నీవెట్టిదయిందెతివి. వేచే యాసాదానినని. మనవిల్లు కలుగు కొంటిమి. తప్పక నా యందు నీకుఁగమఁడు దుడయించును. వెంటనే వచ్చు కాపాంత మును. అని దెప్పిన పవిత్రాధరఁడు : సంతోషితుడై మఱికొంతకాల మా కాంతతో సుఖించెను.

కాలక్రమంబున మన్మథునిదియే తర్వత్తియై కథముపారంబున కుమారుని గనినది. పుత్రకుని మొగము చూడగనే మమితాధరఁ డట్లనాచాఁడై భార్యతో నిటనియ్యె. పొదాచితి : మనకు కాపాంత మెవరి. మనమిక స్వర్ణోమున కరుగుదమి యేనుడు యక్షిణి మనోహరా. నాయందు పితముడు నీ కమ్ముండు కేవలియండు కొడుకుగా మదయించెఁ గదా ! మీ నేమిచేసిపోవలయును? నీవది వెక్కిళ్ళవ్వరని యడిగిన సరంట్లు నియ్యె.

సోదాసుని మా వగరంబుననే దేవదర్శనమందను బ్రాహ్మణులందు గలారు. అతనివారక్క మహాపత్నివత. ఆ దంపతులు పుత్రోదయమునకై నిత్యము నగ్నిహోత్రు వారాధింపుచుండుదు. నీ విప్పటి కనువును దీసికొనిపోయి అగ్నికరణంబున నీ కన్యకల కంటెను నెవ్వరినీ రెలియకుండ బెట్టిరమ్ము. తరువాత వా దంపతులు రానినిజూచి యాదరముతో జెచ్చుకొనుగారు. ఇదియే క్రమముని యెఱింగించిన సక్కురంగన యవయల్లు గావించినది ఆ బాలునకే కదా వారు శ్రీదర్శనుడను పేరుపెట్టిరి. అతని చరిత్రమంతయు నీకు జెప్పియే యుడిచి ఇదియే కావకారణమనియెఱింగించెనని చెప్పనక్కర్చి కాలాశీతమయినది.

జరిగిన ముఠలీ

పాటలి కథ

పుత్రకుడు చెప్పిన యా కథయంతయు విని యా యవ్వయశ్వర్యమం దును "కదా యింత చమత్కారమైన కథచెప్పెతివి. దీక్షనంతయు ననువదించుకొని రేపు రాజకుమార్తెయొద్దకుంటోయి చెప్పెదనుగదా. ఈ కథవిని యామె చాల సంతోషింపగలదు" అని మెచ్చుకొనచు వా వద్ద మఱునాఁ దా పాటలియొద్దకుఁ జోయినది. ఆ చిన్నది నీవు మూడుదినములందు వచ్చుటలేదేమి? కథలు విని తీరికగా నుండెనే. ఏమి భుజించిన రాకుండిమి యడిగిన వామె తల్లి నీకు జెప్పెటకు నుండికథలు సంపాదించుకొని వచ్చితివి. అందుల కాంశ్యమైనది. ఏనుమని పుత్రకుడు చెప్పినకథ యొడుగినమాఱు చెప్పినది ప్రతిదినము రాత్రి యింటికివచ్చి బాబూ నీవు చెప్పిన కథ మా రాంపుత్రిక రాంకర్డుగా వినుచున్నది. ఇంక నీకిగా వివక్షంబు చెప్పుదును వివరేయ. నీవీ కథ యొక్కత సంపాదించుకొని వచ్చితిమని యడిగిన మామె చెప్పక యేదో బొంగితివి మరియొకనాఁడు ప్రస్తావించి కథలో "దేవదర్శనాగణము నిద్రలో శ్రీదర్శనుని దీసికొనిపోయి యనంగలంతకతోఁ గలిపిన విషయము " విని మేమి గలుపాఁ నదియే రసమందమైనవట్టని మెచ్చుకొన్నది.

మరియొకనాఁ డాయవ్వ మరియొక వచ్చి పుత్రుని నేదికో కథ సాంకముగా చెప్పితివి. అందులకు మెచ్చుకొని వారు మాచిపరామలు కానుక లొసంగినది చూడుము. అని చూపుటయు పుత్రకుడు సంతోషించి అతఁడు యింక నే పోయివత్తు వనజ్ఞులుత్తువా? అన నామె యిట్లనియె బాబూ నీతో జెప్పుచు మరచితిని. ఇట్టికథలు మరికొన్ని విని వారు జెప్పమని రాంపుత్రిక యాజ్ఞాపించినది. నీవు చెప్పిన యెట్లు? కొన్ని కథలు జెప్పవలసియున్నది. నీ వలన మాకు గానుకలు రాగలవని ప్రతిహాలు కొన్నది. కథలు జెప్పుచు పుత్రకుడు కొన్నిదినంబు లాయనాక వసించెను.

అనా రక కాశ్యగతంబున నిట్లు తలంపెను. అప్పు డెప్పున మూలవలన బాటలి మక్కిలి చక్కనిదని కోరుచున్నది. వే నాక రాత్రిపోయి తర్కికేషము లదని వచ్చెదనగాక యని యాలోచించి యవ్వవలన తూసి యంతాపుర గుర్తున్నియును తెలిసికొని యొకవాడు నడిరేయి పాడుకలను బొడిగికొని యందు వోవడంబుకొని నంత నా ప్రాంతమున నిలువంబడి యుండెను.

ధివ్యాంశారకోటికంబు నా గదిలో పట్టబోమితేనే నా వృతముగు హంస తూలిత తల్పంబున లండుకొని జగలంతయు అయిచి ఏళాంతి వహించు వంద శరసి శక్తియుంటేదె నెరుంగుచున్న యమ్మించుటోని గాంచి సమీపించి తెరయెత్తి యాపాద మస్తకము యా కోకనలిని విమర్శించి చూచి పేద పాత్రిక కవికారములు బొడనూన దీడెట్లు పేర్కొంటున్నవాడో పరబ్రహ్మ ప్రకృష్టము. యేమి యధిపా యము పడునో యని యాలోచించుచుండ యామకుని వాక్యంబు లిట్లు విసంబధింపని.

కోక ఆలింగ్య మధురహాంకృతి

మొంపొప్పిటదీక్షాళాం రహా కాంతాం

యదోద్ధయని ప్రమృతాం

జన్మనియానాం తదేవపదం.

మధురమగు హంశారధ్వజులతో నంబుకదే గమ్మలు మాసికొని ఏద్ర బోవుచున్న యన్నుమున్నును నేకాంతముగా చాలింగవము చేసికొని రేపుటకంటె యోవనవంతులకు నా అన్యమన నెక్కువ సంతోషము నేరొకటి లేదుగదా అట్టి కోక మును విని పుత్రకుడు బా! వాకికోక మచ్చుతివదె విసంబధింపడి. ఇతి కథనూప కమే. అయినను కొందరవకదాదు కొన్ని చిట్టకంబులను గానించి యవ్వవలన రదాక యంబు గ్రహించెదంగాక. అని యాలోచించి యందున్న గిందపు గిన్నెలోని వత్తరు వంతయు గుమ్మరించి తమచిహ్నంబు ముంచి యామె గవ్వకొన్న వలునపై ముద్రగా వంటించెను. చిత్తమపుల చిత్తముల తారుమాటు గానించెను. కొన్ని పాత్రం బొర్రించెను. అట్లు కానిచి పుత్రకుడు తెల్లవారకమున్నపాదులెక్కి యుండికిం బోయెను.

మరునా దుదయంబున లేచి యా చిగురుతోడి వదివపైనున్న గిందపు మోద్రలం జారుకొని యట్లు కానించిన వారెవ్వరని తుడిచికొనుచు వత్తరువంతయు నొలికి గుమగుమలాడుచుండ బడికించి వస్తుచిహ్నాసము విఘర్షించి యా రహస్య మెవ్వరికిని తెప్పక తత్కారణ మాలోచించుచుండెను. అంతలో సమయమగుటయు వాడుక ప్రకార మవ్యకర తెప్పలకు వచ్చినది. పొలి యామెనుజూచి అబ్బా! నేడు పెడకర మొకలుపెట్టకుము. చిన్నకర తెప్పను అని యొకన చిత్తమని యామె యట్లు తెప్పబోడంగినది.

ఒక దేశములో నొకరాజుమాత్రం కలడు. దాని చక్కదనమిట్టిదని చెప్పు వడవరికీ కళ్ళముగారు. ఆ దిన్నడి పూర్వమునుములోనున్నది. కండ్లి యనునూపవరా మ్మేషణముఁ గావించుచుండ దగిన చా దెవ్వరును దొరకలేదు. ఒకనా రామి యుండు. పురమునందు నిద్రించుచుండ మర్కటఁబోయి యామె కెల్లో యామె పక్క గదిలో బ్రవేశించెను. వెరపుతో నిద్రించుచున్న యామెనుండునను దాపునకుంజోయి యా పాదము సకముగా విమర్శించి చూచి మోహ పరవశుండై యాలింగనము చేసికొన దలంచుచు పకబుడి యొట్టుండువోయిని యామె నంటక యందలిచస్తువుల జాడుమారు లేసి వచ్చిన చాచి సిందికిని జోయెను. దీక్షి వేరింకవరకేచిని వచ్చితిని. పై కథ రేపు వచ్చి తెప్పదంగాకియని చెప్పినచిని యవ్వనరి చిన్నయా వేశముతో నవ్వు కట్టచియె.

అవ్వా! మొందకథ చెప్పి యూరకుంటివేమి? తర్వాతచెప్పినంగాని నిన్ను పోనియ్యెను. అంకను చేకూర్చున్నది. కథలో సందియము అందగూడదు! ఆ పురుషుడెవ్వరు? అదిన్నదాని యంతఃపురమున కెట్లు వచ్చెను? ఎగిరివచ్చెనా? దూరివచ్చెనా? అని యడిగిన గవగదచారురు వాయవ్య యట్లవీయె. అమ్మా! నేనుచిన్నకథ చెప్పితిని.

రాజపుత్రుడు—ఎవరవలన వింటివి?

అవ్వ—ఇదివరకు చెప్పినకథలన్నియు నెవ్వరివలన వింటివో నిదియు వారివలననే.

రాజపుత్రుడు—కొందరలో నిన్నుడుగులు మరచితివి. ఆ కథలు నీ కెవ్వరు చెప్పిరి?

అవ్వ—అమ్మా! ఒకరవసేని దిలంకయూ దిడుగుచుండును. సుత్రములు మరములు జావగులు రచ్చలు చేరినవారు తెచ్చుకొనుచుండ రావును గూర్చుండి వినుచుండును.

రాజపుత్రుడు—అవ్వా! పిమ్మ వాకడ ముద్దములాదనుము ఈ కథ యే సుత్రములో నే రావకొయెద్ద వెవ్వరు తెప్పిస్తో రెప్పుము.

అవ్వ—(కథయ మలిపయించుచు) దీనిలో తప్పేమైవంగండాకట్లి యెవ్వరు చెప్పిరో జ్ఞాపకము లేదు.

రాజపుత్రుడు—అనుత్కమాడునుంటివా? నేను చెప్పినవారివే మరచితివా?

అవ్వా—కట్టి: ఈ కథచిని రాంధివములై వది. నేను చిన్నకథ చెప్పుచునైన నిది చెప్పితిని.

రాజపుత్రుడు—ఈ కథ నేడే వింటివి. అంద మదకము. నీ కేమియు భయములేదు. యదార్థము చెప్పుము.

అన్న—(స్వగతము) ఈ కథ నేడే చెప్పినట్లు లిపియెట్లు గ్రహించినట్లొక నవకథను రాదు. కన్నమే. ప్రతి కథి: యేదార్థము తెప్పించుము. నిన్న మా యింటికొక బాహ్యుల ప్రమాదం దశిగింపవచ్చి యీకథ చెప్పెను.

రాజపుత్రిక—ఆనం చెప్పి యేదార్థము? వృత్తియేమి?

అన్న—తొలి ప్రాయమురాదు. పీనుషులొకను పూర్తిగారాదేదు. నీకథ రాదనెం బాహ్యుల ప్రమాదమేనని రాదనెడలైవ నట్టి పోయగ ముందదు. సంత తము అపము జేసుకొనదు. దును.

రాజపుత్రి నీ యింటి కడండువచ్చి యెంతకాలమైనది?

అన్న—నిన్ననే.

రాజపుత్రి—ఇంకను తొలుతున్నావుగదా. నీవుజెప్పినకథ ఎన్నియొ సరదా చెప్పినట్లు తలంపెద. ఏమందువు?

అన్న - అదిదే కాబోలు చాళుకములేదు.

రాజపుత్రిక - అట్లయిన నీ విషయం దింటింటోయి తరువాయి కథ యెవని మన విని లేవు పెందలకడవచ్చి వాడు తెప్పము అని నియోగించిన యా యవ్య రెన్యముతో నింటికి వచ్చిరది. పుత్రిక: రామిను జూచి అన్య: నీ మొగముల్లున్న దేమి? నీ కథ రాజపుత్రిక వినినదా? నేడు పెందలకడ వచ్చితిమి? అని యడి గిన నామె యట్లనియె.

అన్యాయ: నేడు నీవు జెప్పినకథ జెప్పితిని. ఎవ్వరు సెప్పిరో? ఎవ్వరు చెప్పిరి అని యా లిన్న దన్నియు శంకలే లేననది. నివరకు నీదే జెప్పితివని తెలుపక తీరినది కాదు. తరువాతి కథ విని లేవు పెందలకడవచ్చి చెప్పవచ్చుది. ఇది వరకెప్పుడు నిన్ని శంకలు జేయలేదు తరువాతి కథ చెప్పము. నీ పామెపోయి తిచ్చి వచ్చెననని యడిగిన సతం దిట్లనియె.

అన్య: ఆ కథ నే నొకచోట నుండియింటి. పై కథ నాకునురాదు. రాజపుత్రికదే యూహించి చెప్పవచ్చును. నీవురయవది నవసరము లేదు అని యెక్కడ చెప్పవలసిన మాటలన్నియుం జెప్ప మునూ యావ్యసన రాజపుత్రికయెడ గనిపెను. అప్పు దంధెవ్వరును లేరు. పాంలి మూత్రమే యవ్వనాక విరిగింపు కొనియున్నది. అవ్వను జూచి లిశనగవుతో రా రమ్మ. అలసించితిమి? అరకు కథ చెప్పినా? ఎట్లు లోపలికి వచ్చెనో యడిగితి? అని యడిగిన నా మృద్ధ యట్లనియె.

తల్లి: నీతోడు యేదార్థము చెప్పుచున్నాను వినుము. ఆకనీశి గగన సంధారకత్తి గలదట. ఆ మాట మూత్రమే చెప్పెను తిరువారి కథ గలది లేమియు రాదట. అశం దెగినకథ యంతేనట. కాకమేరలది లిపిమాతొనని యడిగితిని. ఏమి లేయదను? ఆ కథ పూర్తి బుద్ధిపాటవముగం పొందియే పూర్తి జేయగలదు. అమితేత చెప్పించుకొనిరా నేను ఏమి యా నందింపెద అని

దెప్పెను. తల్లి : ఇంకెన్న నా శ్రమియం బెరియదు నా కష్ట మున్నింపునుని ప్రార్థించినది.

పాటలి నవ్వెను అవ్వా! వారి కేతకమ్మ రాదు కాబోలు. పై కథ నేనే పూరి చెనెద వినుము. ఆ దివ్యపురుషుడు మనునా దర్శనా రంజున నెనుటి పరెనే నా యంతఃపురము. ముఁ ద్వి యందితరు రెవ్వరు లేకుంటును సంతోషింపుదు దివ్యాలంకారకోరికయై యాదన్నది కాంక్షాల వందనాదులు మందమురావున ననుంబి యుండులుఁ బిరికించి కరాళయనుఁ గ్రహించెను దివ్యపురుషునితోగంబున కనుమ తింపని వెంగలి యెందైనంగరా! ఆ పురుషుని వెదురఁబాచి సొందర్యంబున కానం దింపుదు నమ్ముదవలి నిడురించుచున్నట్లుభవయించెడి అంతరో నతం బాచిన్నము లన్నియుం గ్రహించి రావునకువచ్చి గందపుగిన్నె చిసికొని పునుకడవ్యము లాపువై చిరికించెను. ఆ రాతపల్లి యిట్టె లేచి బొంగి బోలికెరియని రెయ్యిపట్టు కొనినది తరువాత సంగతి సర్వజనా దితమే. తర్కభాషేష మిటుండఁచని యూహించి దెప్పితిని. అవ్వా : ఈ కథ వేమి పూర్తివేసితివని వారికో జెప్పవలదునుమి. అంతః పురి పరివారకలెవ్వరో చెప్పిరని చెప్పుచు పోమ్మని యాజ్ఞ యిచ్చినది.

వెంటనే యిచ్చ యింటికివచ్చి పుత్రుఁ! తరువాయి కథ యెంతయో యుండుననికొందోమి. ఆమె యిట్టె పూర్తిచేసినది అని రెప్పి వాచకగజువుకొనుచు నామెకాదు ఆమెపరిధాటిక ముచుటయు సతండు నవ్వెను కానుపూ ర్తిచేసినట్లు రెప్పలం దన్నది కాబోలు పోనిమ్ము ఎవ్వరైనేమి కరాళేష మెటు రెప్పినదో యెఱింగింపు మనపురు పాటలిరెప్పిన విషయమాలే యతనికి బోధించినది.

ఆ కథపని యంతం దమృతహదయం న ముంగిసెట్లు సంతసించురు నాటికివచ్చుటో వెగించెను నాటిసాయంకాలమాన పుత్రకుఁడు చక్కగానంజరించు కొని నడిరేయిదనుకవెది పిమ్మటఁబాదుఁ బెళ్లి సంబరచేతంబాని యత్కాలరాముణి యంతఃపురమున కరిగెను. ఆ చిర్మరియుఁ జాంబ్రొద్దుపోవునకు మింగిని యొగలేక యంతలో నిద్దపోయినది. అతఁ రామరావునకుఁ బోయి లేపుటకు వెజుదురుఁ బాంజూలముచెరికించి భందనము వాని వెక్కులకురాఁ. యప్పటికిని రేచకన్న వానంబియొకకోడుటచి దీనాచయలు రాసిగాఁబోసి యంటలి వస్తువులు జాణుమాటు చేసి వెక్కువజామున నింటికిం బోయెను. అతని రాకపోకలేమియు నవ్వ యెరుంగదు.

అవ్వ మరవాడుదయమువలేచి “రాజకుమారైయొద్దకుబోవలయు. వేరెట్టి యేని కథ చెప్పెదవా?” అని యడిగిన నతం “చవ్వా! రాత్రినాకు సిద్ధుక యింపు రియుఁబుద్ధినడికాదు. ఇప్పుడు కునికిపాల్లుగా నున్నవి. కథ చెప్పుకొందును. ఆ మాటయే పాటలిక యడిగిఁ జెప్పుము. పోమ్మవి యంపెను. అవ్వ రాజపుత్రికయొద్దకేగిన నా యింనాగ సప్తమ “అమ్మా : నేరెట్టియేని ఎంతకల వినిపెచ్చితిరా! ఆయన నే జెప్పిన కథాశేషముచిని యెఱుఁగెను” అని యడుగుటయు వాని తల్లి. ఏ కథచిని నీ

బుద్ధిమత కథకు రాంమెచ్చికొనియెను. అట్లే అమగగంపని యతం దొప్ప కొనెను. నేడొక కథకెప్పుముని యడిగితిని. వ్రాతనిద్రలేదట కుడిపాల్లు పడు చున్నాడు. కేపు చెప్పింతుకొని వచ్చిదను సమాచారము చెప్పినది.

రామమృతి "అర్థా : నేడు పిత్త పెంఠంక వింటికిబోయి. పండుకొని నిద్రబోయెద, లాతి గంధకాంక్షవము లేకుడమని తలచితిని నిద్రయాకేంటి యంతరాదుము గలుగజేసినది నేడుపగలే పండుకొని లాతిమేర్కొనియెదంగాక పోచిమ్మన" యనచిప్పినది. అవ్వ యింటివచ్చి పాచిలిమాలయ్యయు బుతుకన తెరింగించినది.

మరునాడు లాతి యతండు పాచుకదిక్కి యంతఃపురమున కరిగెను. పాచిలి తనయింటనున్న హేతుపురాని జూచి యతండు దివ్యపుయమందని విశ్వ యింతుకొని యున్నదగుట నాటిరేయి నిద్రుఁ పోవక ప్రాద్దుహేతువదకు మేల్కొని యతని యలుకుడు వినినతోడనే మందముపై లండుకొని తొంగిపర్చిబోవుమందెను. అంతలో నతండు మందముదాపునకువచ్చెను తదాకాతమున కర్చెయవండునచ్చెయన నోంచుపుడే జూచుమంద నతండు చొరవచేసి గంధమడిసి చెక్కులకు రావెను. కటాబునలేచి యాచిగురుబోడి వానిబెయ్యిబుట్టకొని "బోయి : లాతితిని పెండుతో గం"వని పలికిన నవ్వయ అవ్వని నే చెక్కరజేపచ్చితిని. ఎక్కడికికోగలను నీవు చెప్పినకరలోని నామకుడమగానా? బొంగబెల్లయిది! నవవుడు చివనకపుకో నామ యిట్లనియె.

పుడుబో కమా : వేరు మీరు చెప్పినదంటే వూ రిడిసితినిగాని మొదట చెప్పినవారెవరు? చల్లకువచ్చి మంతరాసలేం? లోపలి కేయల్ పాచుమతో వచ్చిరి. ఆ యిల్లపాచుము వరువున జరగవలసినదే. విష్ణుంతదనక శ్రమచెట్లనండులకు నాకప్పు మన్నింపుడు. అని మలుకును లేచి పాచ్యమెచ్చి వీరముపై గూడ్చుండకట్ల యోవ్యంతమున వీరును నిట్లనియె.

మనోహరా : పిచ్చిత మవ్వవంన గొంతవించిని. అంతటితో రృప్తి పొందలేదు. హికాకాగమనపాటవ మెట్లుగలిగినది? మీ జన్మభూమి యేది? మీ వృత్తాంతము జెప్పదని యడిగిన పుత్రకుడు తన కథ యార్యంత మెనింగించి యక్కురంగనయమను చెన్నయ సాగర తరంగముల విడులాడించెను. పిచ్చుట నాకొమ్మ యతనిం గాంధర్వపిఠిం బతిగా బిగవించి కొంతసేపు కృంగారిచేష్టలు వెలయింపురు నతనితో ననిర్వార్యమైన యానంద మనుభవించినది.

సూర్యోదయము కాకమున్న యతం డింటికిం బోయెను. ఆ రహస్య మవ్వ యేమిటా వెనుంగదు. ప్రతిదినము నట్లు అమగమంద పాచిలి గర్భవతి బనది. తెల్లని తెలుగుకొని చుట్టయ మన్నినవార గడంబకమి వెనుగెదయ విద్యము గదిలోనుంచిన వీరమక దయ్యంబు లనుభవించుదులకు కలిండును తద్గర్భవిన్నములు

గనుపెట్టి గుమిగూడి యోలోచించి దెవులకున్న శ్రమకు మాటవచ్చునని వెరచి యెట్లో రాజుగారికి దెలియజేసిరి రాజు : జనుల దెలిసికొనుటకై కొన్నిదినము లంతఃపురమున కాపురమైయున్న గాని ప్రయోజనము లేకపోయినది. ముగ్ధులతో నాలోచించి దానిని మునునోయొగించి పాటలి కలసివచ్చి కల్యాణము రహస్యముగా లక్షకరసము నిచ్చిన యాచీనులకులు నిలిపించెను.

పుత్రకుడు నాథుకప్రభాదిమ గగనమార్గంబునవచ్చి యర్చిగురుఁ బోడితోఁ గూడికొని కల్యాణమునం బండుకొనంతకరస మేకనిపుట్టమున నంటుకొని పది ఆరవది యెయ్యంక వెక్కువకామున నిండజేసి వచ్చెను. ప్రోద్బుధులారాదావనము లేయుచుండఁ బోసింప నుల్లిబుర్రకగిడున్న రాజరటులు వానిపుట్టంబున లక్షకరసముఁ బాచి పట్టికొని వెంటనే రాజనౌధ్యకురమ్ముని నిర్భయించితి. అతండు పాదు కలఁబోడిగిగాని దంపమును సందిసింకెగాని రాజసభకుఁబోయెను. రాజు నానింజూచి “నీ వెవ్వఁడవు? నీ పుట్టమున కింతకురస మెక్కువచ్చినది?” అని యడిగిన పుత్రకుడు పాడుకలు దొంగిలించి యున్నవాడగుట రాజు : || యాతడు పాటలి కల్యాణమునం బండుకొనుగా నంటుకొన్నది తెలిసినదా : అని వివక్షించు పాదుకా ప్రభావంబున నంతరావస్థ పాటలియొద్దకిగెను ఆమెయు సకలం బట్టుకొనదున్నారన్న వార విని యువకుఁడ నూరదించి యతండు చేరి : మన మిక నిందుచూచారు. ఎందఱిం బోయి ముఖంతము రమ్ముని పులి యక్కరికి వక్కువంబుకొఁబట్టి పాదుకలం దంబికొని గంగాతీరంబుఁ జేర్చుమని ప్రార్థించెను. గడియలో నాకరంబిడితటంబు నకుం బోయి నిలిచిరి. అది తృణావృక్షంబుమృత్తి గలిగి యక్కంకరమడియందై యొప్పుచున్నది.

పుత్రమందఁడు ఏమనియడలంచి పాటలితోఁగూడ గంగాస్నానముజేసి యభిష్టదేవతం నారాచించి యాదండము రెండువ కొనలో గట్టిగాగిడెను. అందు గొప్ప పట్టణ మావిర్యమిందినది. దానింజూడ స్వర్గపుట్టణమునకు బొమ్మగట్టినట్లున్నది. తూనులోనుండి పైకివచ్చిన తోగవరీషగరమో యవ విరాజిల్లుచున్న యప్పుటభేరం బున నతండు గొప్పకోట గట్టించి సంచిమఠిని ధననామలు ప్రోగుజేసి దానికొకై యధిక వైభవముతోఁ బాలించుచుండెను.

ఆ సగరమునకు తార్యపేరును దువపేరును గలిపి పాటలిపుత్రమని పేరు పెట్టెను అప్పటినుండియు నాపురము గంగాతీరంబున సకల సంభవంకు నాకరంబు విరాజిల్లుచున్నది. గోపా : నీ వడిగిన ప్రశ్నమునకు సమాధానము వచ్చినదాచుని యిడి గిన నాకిట్లనియె. తండ్రి : వేరు చిన్న ప్రశ్న యడిగితిని చివలకు పలకలు గల్గించి పెద్దకథ జెప్పితిరి. ఇట్టి సామర్థ్యము మీకుగాక. యొరులకుఁగలదా నేను పాటలిపుత్ర వృత్తాంతము చెప్పి చక్కఁగాఁ జూపుచున్నది నను యతని నగించెను. ఇరువురంగలసి యట కడలి తరువాత మఱి రేరిరి.

287 వ మాలి

ప్ర స్తో దు వి క త

1. వేదవి వాటికంకర విర్రవలు నారద విక్రమార్కు లో
వాది మహామూర్ఖులం కి వాటికయందులు దెల్పి నాకు స
మోదము గంఠేసితిరి మున్నెపు రాదిమరకుఁడైన ప్ర
హ్లాదుని సవ్యరీతము మహాత్మ్యం. వనిచి కృతార్థుఁడైయిది.

2. పిన్నతము మాయూరి పెద్దపీఠిఁ
బాటఁ బొడుమఁ బ్రహరసాటికంట
నానఁ గనుఁగొంటి పరసి భక్తిఁజొంపంట
దళిరు వర్ణింప కక్కమే ద్రమ్మకైను.

3. హరి యనవలదని అనకుండు
కరుణం బ్రోక్కింటె పలుంఁ గడపెంచెఁ డం
నజులిందె నమల గిమలం
కొరలిందెన్ బోతునదులఁ బ్రోయించె గడె.

అట్లుగానిది బెట్టకష్టంబులు రూచి నేను సజమె యమకొని యూరక
యెడ్డుబాద సామీ యెన్ని చిక్కులు పెట్టెను నా సిల్లవారు హరిహరీ యనుచునే
తలన సేయువాడు. దివరకు దండకి గోపమువచ్చి లేకనున్న దండముతో నందున్న
బాతికపు సంతము మీద గొట్టబయలు నందుండి తాటో పెద్దవోడ దెరచికొని తయం
కరమైన నీలవామి గుఱాలున పీదలకువచ్చి వానిం బట్టకొని తాళపైవెలికొని గోళ్ళదే
బొట్టఁజెల్పి పేగుండీసి జందెములుగా పెసికొనియెడు. తండ్రి నీజముగా నట్టరేసెనా!
అవ్వగంఠవటు నా కదవించి. ప్రహారు నా సింహము కడకబోయి పొరిందెన నా
సింహము కోపముతగి వానితో వేడియో యెప్పివడి. అంతటిలో నా పాటకము ముగిసి
నడి తరువార బ్రహ్మరుదు రాజ్యంబు సేసెనా! ఆకని చరిత్రమెట్లు ప్రవర్తినదో
విష వేడుక యగుచున్నది. నేడు హరిహరమగులు నా పరమభక్తుని భక్తిరముఁజెప్పి
పన్ను గృతార్థ గావించుదని వేదిన నంతనియరు ముఁజిన్ద్రుండు రత్నప్రభావంబున
తదవ్యుత్తారము దెలిసికొని యిట్లు దెప్పఁబోగలె.

తొలి పాఠశాలకొక్క పంకపంజాకుండగు పాఠశాలకొక్కండు భావన చక్ర
వరియి మూడులోకంబులు నేకాశక్తముగా బాలించు చుండెను. అతనికి వెరచి
మహోద్రుండు ద్వారపాలుండై, యగ్ని వంటచాడై, యమండు దండవాడుండై, సీత
ప్రీతిసఖుండై, వరుణుండు జలప్రదుండై, నాయువు బిశిష్టుడునువాడై, కుశేరుడు
దనాగర రాక్షసుండై, ఈవాఁడు పురోహితుండై వెద్యులు పరిభాకరులై, కుంబుర
ప్రముఖ గంధర్వులు గాఁచుటలై, మధ్యయు తోత్తు సుపించుమంద గొప్పవాళ్ళక

ప్రతుల్పము నిరాటంకముగా పోగివడి, స్వర్ణాదివల్లభాంబులుగల మందిరశృంగులు లన్నియును దీసికొనిపోయి కనయాంబు సంతకరించుకొనియెను. సందన దైత్రాదినవంబులం గల కరుణా విశేషంబులన్నియు దన తోటలో వాటింపుకొనియె—

వాని తమ్ముడుపాపదాక్షుడు తమూడు విష్ణువిదే మహాహృదయమున సంహరింపంతుట విని సక్రేదుండై హిరణ్యకశిపుండు హరిం బుప వెకుంకమున తిరిగెను. అప్పుడా రామోదయుడు వాని వెదిరింపక యవ్యశ్యుండై వాని కడుపులోఁబ్రవేశించెను. మూడు రోజులును వెదకి హరిం బున తన్నింపుచుండు యజ్ఞులారా జెరచియు గోత్రాహ్నులుఁవడించియు, బుద్ధులందఱు బాడఁసెయు సర్వలోక కంటకుండై వర్తించుచున్న విష్ణుండు వాని వధోపాయ ముకలుచుండెను.

అకస్మాదర్థ తిరావతి మహాపతి పక, విష్ణుత క్రిహయలు, కొంకళాంతు సంతానములే పరితపించి నారదదత్త పంథ ప్రహేళికాంబున గర్భవతియై పరుస ప్రహేళికామాయం నలుపురం గనినది. అందుప్రహేళికాంబు హరిత క్రి హయలుండై రామోదకుని స్మరింపుచుండ హిరణ్యకశిపుండు వాని ననేక మారదోపాయంబుల పరింప బ్రయత్నించెను విపం మనోధుండై నరసింహాకృతి నవతరించిన శ్రీమన్నారాయణునిదే వరింపబడియెను. షా కవరకు నా కథనాలకములో నీవు చూచి యుండువు తడవాక వినుము.

విష్ణుండు హిరణ్యకశిపుని సంహరించి ప్రహేళిని రాసన రాజ్యమునకుఁ బట్టాదిపిక్కురింజేసి వెకుంకంబున కేగెను. రాక్షసులలో లేకుండు యు దానవీనియు లేంకు లేగలవాడు గలకు. బాధితెల్ల బ్రహ్మాయుధురాజై పెద్దతమ్ము తమహృదయదను వాకు ప్రహేళ మంత్రియయి విప్రవతి శ్రీమతిని త్రిలోచన కకువిళంఖర పులోమాదులు పామంతురై సేవింప రాజ్యము పేయుచుండె—

సీ. సమంత భక్తిః శ్యామంబుతోఁ గెం
మంము గోత్రాహ్నుదారము నెల్ల
యజ్ఞహృదయంబుల కాంతక మించుక
యేని లేయగిరాదు మౌను లయగ
ధరభగం పుష్కాశిగ్రంథులెల్లమ పర్య
సులభపార్థంబులై వెంయవంయు
దై త్కరానవులెల్ల రామోదహృది సే
వామాయకుడై పరభగవంయు

గీ నకుడుఁ బాదంపజేసె ప్రహేళికా రాక్ష
దేశభాగములెల్ల దైత్యునమెరి
గంటియబుజాఁగ సజ్జనకోటి మీఁ
సూని పట్టాదిపిక్కురై వడినాఁడె

అటు దర్శించున రాజ్యము సేయించున నొకవాడు ప్రహేళిక కథకు రమ్మ దనుట్లుడు కనుకలెం పివనకు సమితి త మాంగులై యట్లయె—

అన్నా! నీవు శేవలము స్వలికుండవై దండవీటి పత్తి కమిలి విష్ణుభక్తుల పగట, శిర్యంబునూమన్న కరణున వేల్పులు దైత్య భానవుల బహిసించుచు నవమానము సేయుచున్నావు. చాశనకు గల మర్యాదలు పొవుట పగమధర్మంబు. మన తండ్రిగారు దేవతార్చనసేయి విల్పుండు నిత్యము నందవన పాఠశాలాధిపతు మంటం గంధర్వులచే దెప్పించి పూజాగృహంబున స్వయముగా నమర్చించువాడు. అట్టి సురపతి నీవు పట్టాభిషిక్తుండవై వెంటనే సేవనాస్పత్తి మరలి విష్ణునితో గూడ స్వర్గమునకు సిద్ధులెను. తక్కినవిధిక్కుతులను దమత్వముగా కంగిసవని స్వేచ్ఛగా లేచిపోయిరి. కాని || సెలవెమంబోడిరా? ఇక దక్షిణ రక్కసుల తక్కి వారిచే ముట్టడి. మునుపు మన తోలంలొ మొక్కలుత్రవ్వ వేల్పులు నొక్కసారిఅయిన || దర్శనమునకు వచ్చితిరా? నీవు విష్ణుభక్తులవైతగమ్ము పాల్పికుండవైన సగదువుగాక. పంజావారసుల విడవారుట నీతికి వ్యతిరేకము.

ఇందుండు గంధర్వులచే నిత్యము దేవతార్చన కుసుమముల వేదికిఁ బంపదో వారపంపవలయు. అప్పుడప్పుడు వచ్చి నిమ్మడిక్కుట లేచిదిక్కి సేవించరో యరుగవలయు. వారిచే నీవు పనులు గొనవని యెరుగదును. గంధర్వులువచ్చి సేవ విష్ణుకీర్తనలు పాడగూడరా? వేల్పులువచ్చి విష్ణుగూడత ముద్దుదీంపరాదా? నీవు సంతో సనమెక్కి యాడుమానము లెనది. అట్లుబెట్టినదొక్క చెల్వయిన వచ్చి నిమ్మ అచ్చి నాదా! సేమ మర సేవా! తండ్రిగారి కాంతుతో దిగ్బాదుల వచ్చి మనపాటి గావులు పడి యుండువారే. అన్నా! పురు వెన్నుకును బాజ్యము కాదుకదా

దైత్యదానవులు సమూహముగావచ్చి యిప్పు డీ విషయము తమతో ముక్కు తీరుకొనఁ దలంచుకొన్నారట. నీవు మెతనివాడవెవడో మే మందరము వెల్పు లకుదొత్తులమై యుండవలసి వచ్చును. మా కుంగరవేములు నిల్చుము. నీ సెలవైన సింధునిం గట్టితెచ్చి నీ పాదముల మ్రోలఁ జెట్టగలము అని వాడు కోడుచున్నారు. సెలవెయిని యుడిగిడు బ్రహ్మాదులకు నవ్వుడు నిట్లయె.

తమ్ములారా! నీ వరవములు శేవలము రాజునీతి వాక్యాయుడకొని యున్నవి. అదివలకు మనవారెంత బలవంతులైనను సంగరిమున విష్ణునిచేఁ జంప బడుటఁ గారణము దెలిసికొంటిరా? దేవత లతనికి తాట్లముఁ మనము పగవారము గాము. గుణదోష తారతమ్యమే యుండును గారణమగుచున్నది. ఇంద్రాధి పిక్కుతులు మా తండ్రివేయి మోరక్కత్తములకు రయివది యుపచారము సేసిరి. పరివారతల్లి పనులు గావించిరి. కాని రక్తి దేగాదు. వెల్పులు మనకు దగ్గర దుట్టములు. దానవు లమాదులే. వారితోఁ దగవు చాడుదుండు. బ్రిలోనాదీపతి యైన మహేంద్రుని ద్వారపాలనగాఁ జేయుట మన తండ్రి తప్పుగాదా? పూజ్యులై

దీక్షితులనే బ్రహ్మగోతురు విశద్రవముగారా? తల్లిదండ్రులు యధికారములు సాగినదని మనము గూఢఁ నెట్టి తిలంపు పెట్టుకొనరాదు. మనము వెళ్ళుటలో మైత్రీగా నుండుటయే వా కలంపు. విరోధ మన్నిచియును ముప్పుదెప్పున. అని చెప్పిన తమ్ముడిట్లనియె.

అన్నా : నీవు దూరము విరారించవలయును. మనవారు స్వల్పకాలము రాజ్యము చేసినను పౌరుష త్యాగుఁతో మాడులోకముల భేదపరసరి. ఎన్నటి కైన జాననివాడందురా? పౌరుషవాదులు లేక యుగరమునలే నెచ్చాత్తు తీరించినను బ్రయోజనమేమి? మన తల్లిదండ్రులవలె ద్రోహకృత్యములు నేయుమని నే జెప్పటలేదు. వెళ్ళుటచే మాధిగములు చేయింపుమనియు బోధింపను. నళాచారియుల వికారభాగదదని వా యెల్లపాయము.

నీవు నిత్యము లక్షదళంబుల చెప్పు నర్పింపుచుండువుగదా! అందులకై గండద్యౌరదే యింద్రుడు జారిజాత కుమమంబులం బంపరా? ఆ విధుల వాస నలు తా నొక్కరుడే యుతరింపవలయువా? నీతో మైత్రీదేసి యప్పుడువచ్చి యుచిపోవుచుండఁగూడరా? ఇంద్రునికొర పొగడే! నీవు విష్ణురక్షులందఱుగదా తనివోలి యని నిర్లక్ష్యము నేయుచున్నాడు. కనపన్న దేవీలిపి దైత్యులతో యీ యింద్రునింబట్టితెచ్చి నీ ముందుబెట్టెవగాక : ఇట్ల యిమ్ముని కోరిన ప్రహరంబు డిట్లనియె.

తమ్ముడూ : తొందరపరకుమా. మనము వారసంపిన మహేంద్రుడు తాననినన్ని మందారకుసుమంబులఁ బంపగలడు. అతండును విష్ణురక్షుండే మన యెల్లపాయము తెలియక యొక్కడకు రాకుండెనగాని తెలిసిన నిత్యము వచ్చిపోవు చుండునగదా అని మఱకుటమా. తమ్ముడు అన్నా : నీ వెందు నెరుంగనివాడవు. అందఱు నీవంటివారే యనుకొందువు. ఏదీ నీ ప్రతి మాతము. వార సంపి పారిజాత కుసుమంబులఁ బెప్పింపుము. ఇంద్రు నొకసారి యందు రప్పింపుము. అమ్మయ్యా : అతండు సామాన్యుడనకొండెనా? అందర జాతులు నందఱున్న గాకయు బట్టికొనును వృక్షని మైత్రీదేసి నమ్మిరి రంపె నింతకన్నఁ బాతక మెందేనిగదా? ఆ బ్రహ్మహత్యయేగదా యప్పటికిని వాని జారించుదున్నది. అతడు దేసిన పౌరకృత్యములు తాని గరివు. ఇప్పు డగ్గరింపువే. మనమున్ను నీకీ తెలియగలదు. ఇప్పుడు వారసంపి బాధులను దెప్పింపుము. తరువాత విరారించ మని చెప్పెను.

అప్పుడు ప్రహర జాలోచిరి యింద్రునిపేర నొకరేఖ వ్రాసి నమ్ము|| మైన యొక వృద్ధ దైత్యునకిచ్చి స్వర్గంబున కవిసేను. మాపురి మాడుకోట్ల నెచ్చులు సేరింప బృహస్పతితోఁ గొఱ్ఱకుట ముంకరింఁబొయిక్కు పురవరాత సంతకంబునకుండ్ల యీ వృద్ధరాక్షసు రాజాలకుని కందిచ్చెను. అతండు

బృహస్పతిదేవి శిష్యునియ నారస్యకి తానని విప్రీ యట్లు భదువుచున్నాడు.
సీ. సకలదేవ కీర్తిరారదత్తు మిరిచి

వీ రాజిరాంమి మంజేయవనకు
నా శంభునకుఁ బ్రహ్మమందు ప్రేక్షి న
ద్వితీయఁ గాఁచు విష్ణుమయ
మాకును మీకు సమంజసగా నర్పించె
రగినవాఁడుఁచా గంగాధరయందు
అతని పాదముల నిత్యము పూజిసేయఁ జూ
దనకనకాద్రికాశిమఁ గొన్న

గీ. రాగలులదేరినై న భాస్వరంలేక
నైన దప్పుకి పంపింపుఁడనుచు మెమ్ముఁ
గోరుచున్నారఁ బ్రీతి నా కోరిక దీర్చి
స్నేహ మభివృద్ధిసేయఁ జూచెందు వెన్నెడు.

ఆ జానునిని మహేంద్రుడు "కప" : పరమ భాగవత కథామణియగు
ప్రహ్లాదునిగూడ కులాభిశాక్తము వహించిగారువా? ఇది రక్తసుఖసేయ
దుర్మోద కావచ్చును. నిత్యము మన మతని దేవతార్చనలై సంపదవన పారి
శాశంబుఁ అంపుదుంద మందునకు గురువరాః ఇందుకు మీ యభిప్రాయమే
మని యడిగిన నతం దిట్లనెయె.

మహేంద్రాః ప్రహ్లాదుండు విష్ణుభక్తుండు మన భావలైస నగుకాశ-
అతని కోర్కెప్రకారము మనము మందారకనుమంబుల బంపిన దప్పలేదను
కొందము ఇది యోగవాదమికాదు. వారింట్ల దేవతార్చన యున్నంతకాలము
అంపుమందవలయును. ఇతండు మునివాడైన లేవు యితఁడొకడు మందివాడు
శాశంబునయ్యును. ఇప్పుడు అంపినవార మప్పుడు అంపకపోయినచో వాఁడూడ
కొనునా? ఇది మనకు నిత్యదానత్వము తపఁదు కావన చివ్వుని కంగీకరింప
రాదు. హిరణ్యకశిపుండు దుష్టఁడగుట వాషక రాష్ట్రము దేయక రప్పెననికాదు. అయి
నకు తిక్కకులతో నాలోచింపు"దని యపదేశించుచును నతఁడప్పుడే వారివెల్ల
రప్పించి యవ్వార్త కప్పిన లోకపాలు దిట్లనిరి.

లోకంబులుగైస హిరణ్యకశిపుండు హతుండయ్యెను. ఇతి సుఖ
పదవచ్చునని తలంప దీక్షగా సేదానత్వమేమిటికి? ఇద్రియంబాట సేసిన నొక
నాటితో వదలనశికాదు. కావన బృహస్పతి మతమే మా మతమని తిక్కకులర్థ
వేగ్రహముగా జెప్పిరి. అప్పుడు శత్రువుడు గ్రహితి యనువత్తిప్రకారము
మిట్లు ప్రకృష్టరము వ్రాసెను.

సీ. హరిపాఠకంపకలరాజై క నిరతుడౌ

ప్రహ్లాదు నిరరరర్చి ప్రీతి

నాగర్వదింది వ్రాయంగం లేఖర

కమారు నీ పంపిన శిష్యుమాడు

చిరి నిత్యమునీవు శ్రీనాథు నర్చింప

బాళికాక సుమాంబువు మనట

పరుయలెల్లఁ బహరధంబే కాసి

సారలోకహిత పస్తువుల నెత్తుడు

గీ. పుతమీ! తేర్చుగ నాచి వేర్చుటను గురుడు

నడుజెప్పిరి నీరువత్సర్ధనమున

కసువుగావని కాన నీ మవసులోన

నమ్మరా యెప్పురాయనుమా కుమార :

ఆ ౨. తర మట్లు వ్రాసి యా కాదు తచ్చున పృథ్విదానపునకిచ్చి యిసువు
టయు వాఁడది తెచ్చి ప్రహ్లాదుని కిచ్చెను. అతఁ ఁది చదివెకొని బాహు : మా
తమ్ముడు సెప్పినట్లే చేసెనే మహేంద్రుఁ డిద్దివాఁడని యెఱుంగక యూరక యడిగి
తేలికంటచికిరి కాసిమ్ము :

సీ. మా యింట వంటవాఁడైయొప్పు దమామందు

ఘాతలంపుటకు నొప్పుకొనఁజేసి

యెడు సెప్పెనే ఘాతలంప మావాళికల్

దుడిచెడు వాయుదేవుడు సెలాను

వారి మా కందిచ్చు వరుణుండు హరిహర

పలుమఁ బావలు వింపవల రఁయివె

మా పండనాథుండు వాదించెనే ప్రేత

పతి విరుల్ మా కంపవల విటంచె

గీ. నిరర : మా యింట బంబాంగపతన మూఁ

గురుడు హరిహర కలపెడి విరులుగుచ్చి

తగ నుపన్యాస మిచ్చినే తగ రుటయ

చించివారం నింతల చించిమిత్తుడు.

సీ. మందారకుసుమమూల దైత్యవధూక

బిరులు బాట్రొకో సుపద్యసతులు

సఫహిం కతవల్ల పమలఁ గూర్చుకో

యెచ్చరల్ దైత్యకన్యకలఱుల

కై సేయలో కల్పక ప్రమానములదే
 నమరకామినులు దేవాలిపతులు
 సంకానసుమముం న్నన్న శాంతలు దైత్య
 కాంతావరంపముక గాగ వికర

గీ. నవ్యసౌరభహరి చందన్ ప్రమాన
 దామముల దైత్యకదాంబికామిని ప్ర
 సాధన్ కియఁ బాశుర్యసరణజేసి
 మెప్పునగయరొ దేవకామినులు మున్ను.

శ. ఈవేమంబులు మున్ను దేవో, సకవాళేపర సెవానిపర,
 యూనా యాగయఁ దెందుఁబోయెనొక దేవభామసంబారి ప
 త్నాసంబుక తునికంప గూడదని మదుఁ సెప్పు మెట్టేక మచ
 మానప్రాభవఁ దాహిరణ్యకీర్తనం దుర్వీచ విజ్ఞులింపఁగాన్.

శి. అందిన జట్టు నట్టుకొమ్మ వందరయ వ్వు పదంబు లట్టు సం
 క్రందనము దిట్టిట్కిరి స్వకార్యరంధరము దెందురే రటం
 చుందగు వార లందు దది మాద మింబ లట గొక విష్ణుసే
 వం దలబెట్టి పుష్పమాలఁ బంపు నునక వందరంబు లబ్బునే.

శ. హరిచరణము లర్చింప న
 మరతరుకునుమములఁ బంపుమా మా కవినన్
 బరిహారము సెప్పితి గా
 హరిహరయ యిది స్నేహకర్మమా పడకింపన్.

శ. హరి కగ్నితంద్ర మెయ్యును
 అదనూప్తర వనియొ చిత్రభావముతో ఏన్
 పెరు లంపు మందు వ్రాసితిఁ
 బిర్రప మయ్యెన్ సెనాసు లక దేవొదా.

గీ. పుడమిని హిరణ్యకశిపుఁడు గెడసె దనుదు
 గర్వపడఁబోకు మెప్పుడు సుపర్యవాతః
 యతనిపృథులు నలుపు రుద్రతపూర్వ
 మప్రకాండులు గలదు సుమా దరికి.

గీ. దేవతార్క సేయంగ దినదినంబు
 పొలికాక సుమంబులఁ బంప మరదు
 సంగరనే కిప్పు నారు కింకరుదె వచ్చి
 కోసికొనిపిచ్చి చుందురు నో సుగంధ.

అని కమ్మఁగమ్మ వ్రాసి యమరసంబును నికటంబున కనిపెను, అతండు దానిం బదివికొన మంతవొసము దే ముచు వాచస్పతి యనునతిఁ దిరుగా సీట్లు ప్రత్యుత్తరము వ్రాసి యంపెను.

ఉ. బాబున వచ్చుకాంమియగుటకే నిరస్తతః ప్రబాదితై
కలముఁబుచ్చగా వంఝఁ గాని సుదాయణ మారణక్రియ
దిలనమీకదక్షకుఁజీర్వ నమ గుణ వర్జ్యుడల్లి వా
రాలత యాపుదే యమరసంఘముఁ జాంకమగాఁ దలంతుమి

సీ. వాసుదేవుని బూనింప వసుధ లేక
తలియ లేప్పియి; పారికాశములొని
పసిరి నొకొ యర్చింప తక్కియే ప్ర
వాన మగుఁగాని పూవు లేమెన వేచి.

సీ. వండు వైరంబుకు దేవకంతోడఁ
లెలియు మంతకుమున్ను పిరితిఱలెని
పొసఁగ మాతోడ ద్వేషంబుఁ బాచి వత్స,
కడకు నేమిదో సాధుమారంబుఁ విడిచి.

క. ఏ కంఠి మూడులోకము
రాతురతం తెందఁజేసి యరగఁజే తుదకున్
జాతిచ్చేవను గెకొని
నీకు లసన్నతివి నీవు నీ కిది తగునే?

ఆ యుగరము బదివికొని ప్రహేళకుండు రోసమిక్క మిసములు దువ్వులు
మరియు నిట్లు వ్రాసె.

ఉ. బాబున వండు పిష్టపదతక్కుడ నొక మున్నెవచ్చుకులన్
గాలముఁ బుచ్చుమందు రణకర్మమునేర్వని వాడ నందువన్
పేలనమాడినాడ నమరేశ్వర పేలిక గాఁబిల్కొమ్మ, కా
ర్థులము గర్భమం దనసుహృదముగా నఁ ముచ్చించునే.

అని వ్రాసి యా వార్త నంపె యప్పుక విప్రజిత్యాదిమంత్రులం రప్పింపి
పేరొంగంబుండి యట్లు సంప్రదింపెను.

ప్రహేళకుఁడు-ప్రప్రశస్తి : యప్పుడు మనకు మహేంద్రునితో యుద్ధము
నమహారనున్నది. దండువెదలి నాకము ముట్టకొంపవలయు. కంఠిగారితోఁబోయి
యిదివలె కిందనుితో సంగరము గావించిన పేరు లింజెవ్వరున్నారు. స్వర్గరహస్యము
ందుగవలయు వారిం పిలిపింపుము.

ప్రప్రశస్తి-నిత్యము మహాప్రభుఁడు : సహోదాకాగారితో పోయి విగ్నిజయము
దేసిన మహావీరుండువలె నందు వెచ్చయివ్వుడు. సమరము లేక తను యాయుధ

ములు శ్రువు వట్టచున్నవని వగచుచు తోరపుదైన గణగవాయని యుద్ధులు జాగ్రతున్నారు.

ప్రహారుడు—వారెవరు? మనకెంత సైన్యమున్నది?

నిప్రతిష్ఠి—తిలోచన శ్రమనుక నమునకంబర కరణాహువు లోను హయగ్రీవ కళుని శ్రువులు మహావీరులు. వీరలందరు మహారథులు. ఒక్కొక్కరి నూటపాటి సైన్యము గలిగియున్నది.

ప్రహారుడు—వీరిలో ధంధిగారితో స్వర్ణమృగమును ముట్టదించుటకై పోయినారెవరు?

నిప్రతిష్ఠి—పురోముని హయగ్రీవుని మాత్రమే వారి వారి సేనలతో దీనితోని పోయిరి. అప్పుడు కర్కశ సేనకుఁ బనియే లేకపోయినది దేవా.

ప్రహారుడు—వారిరువు నెందు వచ్చిరా?

పురోముని—ఇయము ఇయము మహారాజా. దేవర కృపారాక్ష సేయుచు నే నిందున్నాఁడ.

హయగ్రీవుడు—హసాదుమహారాజా. మేమ హయగ్రీవులము.

ప్రహారుడు—మీరు దేవాదుర యుద్ధములో పాల్గొందరా?

హయగ్రీవుడు—దిశము మహా పక్షి. దేవర తండ్రిగారు నందనవసులతో రంధానాట్యము చేయఁచుండ మేమే పోయి యుద్ధుని వెరకి పట్టకొని కట్టి మహారాజా వారి కత్తియట నిద్రివారము.

ప్రహారుడు—అప్పుడా మీరు దేవరాక్షసులకు పో రెన్నాళ్ళు అరిగినది.

హయగ్రీవుడు—పోయెదా? మేమా సగరము ముట్టదించిన పెంటవే దేవత లందరు బిరువలె వలములంకుం బారిపోయిరి. దిక్కుకుం జూడయే కనంబడలేదు. గరుడగంధర్వాదుల యపంబులై యేరుంగము. ఇంకొందరు పారిపోవుచుండు బట్టికొని కట్టి తెచ్చితిమి. ఇక వెన్నరితో బోయియు.

ప్రహారుడు—తరువాత మేమి చేసిరి?

హయగ్రీవుడు—స్వర్ణమునంగరి యవ్వరంబెల్ల దీసికొని కమ్మని యొట్టా పించుటయు రక్కసు బుక్కు మిగిలి వెరుకతో మేడం దూరి దూరి పారిపోవు వారలంతరి ఇవరిం బట్టకొని లాగియు తేరులబట్టి నీడ్చియు న రుములంబట్టి గెంటెయు పుతరంబట్టి త్రోసియు నొక్కరికనైనం బోషి క కొంగులు వట్టికొని లాగి లాగి దేవరాంతరి నెల్లస్కొనివచ్చి మ్రోవువారి ముని, చెల్లితిమి.

ప్రహారుడు—దీమూతా : : : : : గొప్పపని చేసితివి. ఏమియు నెరుగని యజ్ఞం బట్టుచు పోయినది. అప్పుడే మోటుయే? సంగర మిట్లు ప్రవర్తననదో దెప్పుము.

హయగ్రీవుడు—మహావ్రతాః కింకరునై యాద్రుండు పుణులు దేయ ములక సంగర మివ్వరితో జేయుదుము.

ప్రహ్లాదుడు—తల్లికిగా రందెన్ని నాశ్వుందిరి? అందు మది యేమేమి చేసిరి?

హయగ్రీవుడు—నందనవనములోని పెద్దమేరలో వేడు భవములు వసించిరి, అప్పు కింద్రు రచ్చరంతే వాళ్ళుమాడించెను. గంధర్వులదే బాడించెను. దేవకాంధలు కుసుమమాలికం గట్టి నెల్లయు సమర్పించుచుండిరి. ఒకనా దూరిలోనికిరి బోయ నాదగు పీఠులుం దిరిగి వచ్చితిమి. ఒకనాడు దింతామణి కృద్రవీసంబున వా సీనుండై గంధర్వులు పంకామరలవీన రంధానాళ్ళు మాలోకిందిరి. ఒకనాడు మందాకినీ నదీ పవరము గావించి శాంభవాంబుల వివారింపు రాజహంసలు బట్టి కొని పంజరంబులం బెట్టిందిరి.

ప్రహ్లాదుడు—అప్పుడు బృహస్పతిగా లేమి చేసిరి?

హయగ్రీవుడు—విషూరితో పోయారట. మాకు గవంబుదలేదు.

ప్రహ్లాదుడు—తిర్వారె నేమి చేసిరి?

హయగ్రీవుడు—స్వర్గమువంటి గరుడ గంధర్వశివ్యుర కింపురుష పిద్య విద్యార్థరాదులు వసించు పేటలు వేవేలు గలవు. వానిలో ముఖ్యమునాన వానిం జూచుచు నెరికినములా వాకమందు వసించిరి. పిమ్మట తిక్కతుల వగంబులకుం బోయి వారి నెల్ల రాసోహ మమించిరి. కొన్ని నాళ్ళ కిండికి వచ్చిరి.

ప్రహ్లాదుడు—స్వర్గవర్ణమునకు మార్గ మెవగుదురా?

హయగ్రీవుడు—అయ్యో! అది కొట్టిన పండియే. నాశీ గాక దిందున్న రక్కసులందరు నెనుంగరుకు మనవీరులందరు రంధయోత యెప్పుడని కొందరవరు చున్నాడు సాహి.

ప్రహ్లాదుడు—జంక ప్రజలగు మీ రందరు నిందిత నుండ మా తల్లికి తపంబున కరిగిపప్పు కింద్రుండు దండున్ మా తల్లి జెనవర్త వీసికొని పోవుచుండు సూరకుండిరేమి?

హయగ్రీవుడు—అప్పుడు నే మారలేదు. అదియును గాక రాజులేని రాష్ట్రముగారా?

ప్రహ్లాదుడు—పరే కానిండు. పీఠందరు య ద్దనవృక్షై యుండుడు. ఎల్లదియే ప్రమాదము. మనవీరుల కందజకుం బెలుపుము. అని పిప్పి ప్రహలాదుడు నిస్కర్మిండును. అని దెవనవృక్షి కాలాశితమైనది. మణిపీఠు గవ్వడిక పై మణిపీఠు కిల్లు దెవం భరంగెను.

అంధుని కథ

స్వర్ణలోకములో మహేంద్రుడు తిక్కతులతో నొకనాడు పరదేవి ప్రహలాదుండు కడపట వసిన ప్రత్యక్షరము వదిలి విడిచించి బృహస్పతి విన పట్టినయె. "తిక్కతులారా: ప్రహలాదుడు పరమభాగవత శివామణియైనను దైత్యదాసత్వము రాక గట్ట జాతిస్వభావ మెప్పు విడుచును? వాని తమ్ముడు యొక్క క్రూరుడని దాడుండునని వినియుంటిని. అతని మూమునవే యీ యుద్ధము పోసిగొనెడి. ఇప్పుడు పోడు సేయక తీరదు. అతండు విష్ణుతత్తుండు. వానుదేవుండు లానితో: దోష సమీక్షానవేమో యని మొన్న బృహస్పతిని ప్రేమకమున కనిపి యీ సంధేముదెప్పి రమ్మంటి. రానవహరి మనవరితము విని చిరునగవుతో నడి వీరధర్మము తానిండు. దీను దప్పేమి యున్నదని యూరకొనియుండు. ఇత మన మందులకు తెరవలసిన పనిలేదు. అని రెవ్వరుంగ గని వారదమహర్షి యుదయించుటయు నుజాసీనుంగావించి నమస్కార పూర్వకముగా నువాసీతం దకని పట్టినయె.

మహేంద్రా పిడిప్పు తెక్కదమండి వచ్చుచుంటి? భూలోక విశేషము లేమెవని తెలిసినవా: రాతీపు సమీక ప్రకారంబు విందో? అని యడిగిన వారదుండు నవ్వుచుపట్టినయె "మహేంద్రా నేమిప్పుడు భూలోకమునుండియే వచ్చితివి. ప్రహలార కుమారుం గాంచి సలాషించితిని. దేవతలతో సమకము వలదని బోధించితిని. అతండు వాతో: బెడ్డగా: అర్చలేనిను. తాను విష్ణుపూజిత పూవుల సగిన నేమిమో పీఠులు రెప్పిరివగు. ఆ నియమము లేమిమో తెలిసికొనుటకై తాని వనికి జానుకొనెను. అప్పుడే ప్రయాణధేరి వాయుండువచ్చాడు. రక్కసు బాక్కుమిగిలి యొక్కద జారి సను దారయలు భూమియంతయు నిండి వీరాసము లాడుచున్నాడు. కనుక శంఖర నముచి త్రిమస్తకాది సామంతులనమ్మిడు మహారథికులు సేనలతో వచ్చుచున్నాడు. పిడిట్లు పేక్షగా నుంటిరేమి? ఈ యుద్ధమునైన మెట్లదాటదురో జాగ్రత సూర్యోదయం రెప్పిను జారయచు" పట్టినయె.

సాహీ: వారి సేనానివతుం బలవరాక్రమములన్నియు నిడివరకొనియుంటిమి. తాని ప్రహ్లాదు లెంక బలవంతుడో? మే మెవ్వరము. అతండు కన్నకనము నుండియు వారిక కిష్టాయముల దగ్గరి యుద్ధపాత్రవ మెక్కడ నేర్చెనో తెలియదు. అత్రుకసాండు లేమి యెంగెనో గ్రహించుకొందు. అతని వార్తనుపాడితిమో తెలిపెదరేమో యడిగిన వారదుం డట్టినయె.

అంతలా: పిడిట్ల యెప్పిమాట లాడుచుంటిమేమి? సింహకొడను పుట్టినతోడనే తునుగల కుంభస్థలము విడళించును. ఆ పాటవమివ్వకున్నేర్పరి పూర్వము మహాము. నెప్పుకొనిన వచ్చునది గాదు. విష్ణుప్రసాదంబున సకంధమోత్తర్యు: పయో గోమథంవేదంబుల నెరిగియున్నవాడు. వానిని పిల్ల పామామ్యునిగా: దంపతయ ప్ర

మత్తుందని పోరవఁయుంజూమి యనుఁయు నిండ్లుదు సొవ్విఁ; అకఁడు సొవ్వి
కఁడు వెన్నతప్పులు, చిరక్తిమాచిలెప్పి యుద్ధవిముఖం జేయలేక పోయిరిరా?
అస నప్పుడు న తపసి యిట్లనెయి

పాశ్చాత్య పా మూలభాషకు మందారకుసుమంబు లంపుడు నొడంబడితి
వేచి యతండు సమరవిముఖుం డగును. వెలొక తెనువున నురలడు. కానిందు ఈ
నకును నాకామోధనవర్జములు లేకన్పుచి. కరువుండఁ గుడెదెగాఁ; అని చెప్పి
వారదుం దెందెనింబోయెను, విమ్మల వృత్తాది దృశ్యుఁడొక్క మొగంబై మీరు వార
కుని వాక్యములు వింటిరదా? హిరణ్యకశపుని సేనాధిపతులే యతని లూర్యములు,
చాకితో విడివరకు మీరు తోఁయుండిరి. అప్పు దెన్నరెవ్వరితో ద్వంద్వయుద్ధము
సేయుదురో? దెప్పుఁడం యెడిన వారొకరి మొగ మొకరు చూచుకొనదు మూలబాడిగారు.
అప్పుడు సురపతి యనుమతి గిచ్చుచి వేరువేర వారిం గనుంగొని అన్నిటలారతా
|| దెన్నరెవ్వరితో? తిన్న సేయఁగలవు? ప్రహలాదు నాపెదరా? అనవుడు చాకి? నేను
వారింట వంటబాచెనైయున్నతని సకని పరా కమ మిడింగితి. నేనకనం తెనకఁజూర.
మరియొకనిం జేర్కొన్నదని పలికిన బృహస్పతి "వావళా! తావకాన్నిత్యాలలు కొంతం
నైన కన్నము జేయఁగలవే. వానికి వెంచు చుండినెం? పోనిమ్ము. నీకుంబదుని
వంతు చెడితిమి వాతో? తోచి గెలుపుకొనుము" అని చెప్పి దండకభయంబొంది నీవు
ప్రహలాదునితోఁ బోయము. పేరుచ్చున నతండు జరియుచు చాకి యతండు విష్ణు
తకుఁడు. విష్ణుతకులంబ నాకు క్రయము, వెలొకని సేనాపింపుఁడఁయి ఆ రీతి
దిక్పతుల సుందము ప్రహలాదుతో ద్వంద్వయుద్ధము సేయుమని గురుఁ డడిగిన నందుల
చెప్పిన నోపమునది. అప్పు డిండ్లునే యతనికి వంతువేసి జయంతునమా ప్రహలాదుతోఁ
బోయమని తక్కిన సేనాధిపతులకు మిగిలిన డిగధిపతులఁబోర నిరూపించి నాకమి నకు
నెనిమిది డిక్కుల నెనమండు గాయునల్లుడు తూతువుపొలిపేర రాక్షసి యుద్ధరంగ
ముగ విదూపిండుచు స్వర్ణపట్టణమంచలి వీధులన్నిటఁ గ్రొత్త యంత్రముల సమరింపఁ
జేసి కర్ణాంకప్రదేశముం కౌలముల మాయించి నుపర్య యంత్రగుప్తంజేసి
యుద్ధసన్నద్ధులై యున్నంతలో—

క. వినులదె జేరెద్యానము

దనుజాంశోరాహు ప్రతారణభయద

కర్కశోర సమరదైన్య

స్వయమా కమఁగాఁగ జైరవ ప్రతియంశ.

ఆ వెంటనే సందవమకపాలకులు గొంపెటుచువచ్చి మహేంద్రుని పొదమా
లంకానంబడి మహా ప్రతూఁ రేసెంబ్రాఁ డూలోకము నుండి వెనకటి రక్కసులువచ్చి
సంఘనమములోఁ బ్రవేశించి యెరిరిసేయించున్నారు. వేరుగ్రతు పోయిన మమ్ముఁ
జూడఁగొట్టిరి. ఇచ్చతక్షప్రహానము లన్నియు లాలఁగొట్టచున్నారు.

మందారకథాకాండ విచారుచున్నారు. అయ్యయ్యో! గాలియెదురు
 దివ్యగా విసరినయితే అది కెచ్చి పోతుందని అని చెప్పినది దిక్కకుఁగూడ
 పురందరుఁడు తగిన సంహేయముగి నుడిచి పోయి అప్పుడే రానవసేనలువచ్చి
 ప్రవేశించినచో గురువారా! పండితులు లేనిదియి. ముందుగా నెత్తలకే కాపుపెట్టింప
 వలసినది. ఇప్పుడు కర్తవ్యమేమి? అనవుడు అర్చనాస్మరి వనపాఠర కిట్లయి ఓరీ
 ఆ దిక్కును దివ్యమౌచి పైన్యారీపకు లెందరున్నారో ప్రహరామండలమునా
 అని యడిగిన వాండ్లల్లఁబడి దేవా! ప్రహరామంతో యెప్పుడో మాకుఁ తెలియదు. ఆ సేన
 యొకయున్నచో రెప్పజారము పీఠం మే మెరుంగము. పుట్టకలగునంది వివేచితా
 శ్రేణులవలె భూలోకమునంది యాదానపు రెడతెగఁ వచ్చుచున్నాడు వారి నెవ్వరు
 లెక్క పెట్టగలరు అందరు ఓదంవరి నన్నాడు? మెడలోనులిని నుందువచ్చినచో
 నరలింపితిమి. తెల్లకఁ ద్రినగుంపులు మమ్ము రావఁగొట్టి సాగనంపినవి. తరువాతి
 కృత్యమునకు దేవరయే ప్రమాణముని. రెప్ప వారసెట్లరి అని యెరింగించునప్పటికి
 మా మిగిలినది. తమసంకల్ప. తమవృత్తి మఱియందు మణిసిద్ధం దిట్లు చెప్పం
 దొడంగెను.

280 వ మఱి

దేవదానవులయుద్ధము

వందననగారములో విహరించు ప్రహలోదురు విభ్రాంతిలో నిట్లు
 సంభాషించెను.

ప్రహలాదుడు—అమాత్య శేఖరా! వందనదేవ మిదియేనా? అమరావతి
 నగర మెక్కడ కేదెన మన్నది?

విభ్రాంతి—దేవా! అదియే వందనమనని. పారిజాతాదికరుషంక
 మిందే యున్నది. స్వర్గపుట విక్సిడికి వాయువ్యముగా మూడు యోజనముల దూర
 ములో నున్నది. ఇంద్రుల పేదయెక్కిన నా వల్లము గదలంతును.

ప్రహలాదుడు—ఇంద్రామండల పారిజాతాదివృక్షము లేమూల మన్నది?
 విభ్రాంతి—దేవా! అపరాధ.

౯. అది మందార వసుంధరరాయహను దివ్యామోదసంయుక్త మ
 ల్లదై సంకానకరూపములు లలితవ్యాకో రసూపహరా
 కలలో పేరంతాంధికం లదియే కల్యం లలవే వాసవా
 స్వదముల్ రంపనపా. వాతకురుపుల్ సర్వదగ్గరికీప్తముల్.

౧. అమరకరులార! లలితపుష్పార్కలార
 అగ్రీకాశీప్తదాన సమన్వలార

మీ కిదే మోక్షుడుంటి నర్హితి మనీయ
సేవ గైకొని నన్ను రక్షింపుడిందు.

అన యత్యవసరం బాణిని విప్రజిహ్వి : మన దేవతార్చన పేదక
యిందు దెచ్చితిరా ?

విప్రజిహ్వి—చిత్తము తెచ్చితిమి. ఆ పెద్ద ముంపుట లో నమరించి యుం
డించితిమి దేవా.

ప్రహరారుడు—నేడీ దేవతార్చనము క్రింద విశ్వావలు దాం గోయింపుము.
నా యభీష్టదేవతం హృద్ధిగా బాణిని యానందించెడిదిగాక.

విప్రజిహ్వి—చిత్త మిడివరకే క్రింద విశ్వావలతం నమరించియుండిరి.
దేవర వూరింప నచ్చును.

ప్రహరారుడు—నరే. అప్పుడు మనమోరు లేమిదేయవచ్చును ?

విప్రజిహ్వి— అమరావతినగరమున నె. మిందలనల నెనమందు మహా
వీరులు సేనలతో ముట్టించిరి. అప్పటికప్పుడు వెలిదిగిగిగా గారికొన యుండిరట.
అయితడు దేవరసోదరసితోను మహారాజుడు దేవరలొన బోరులకు సన్నయింపు
కొనిరని వేగులవారు సెప్పిరి. యుద్ధము తీవ్రముగానే అరుగుచున్నదట :

ప్రహరారుడు— ఈ సంగతములో మనమారు సియవలసిన నియమముల
దెలిపితిరా, ఏమియు.

సీ. పారిపోయెడువారి ఐర్థి గొట్టగదారు
నీలాంబుడు బలవంతులవారు
శరదన్న రక్షింపజూను నంకిపురమున
కరిగి రాజునీల వంతులారు
అసంఖ్య వేత్తల విచ్చినవారి పుద్దుల
నారల మిథునంబు బుద్ధుల
అమరావతి పురాభ్యంతరంబున కీగి
సేన లల్లరి యేమి పేయదా.

సీ. సంపన్నోద్యాన తమంతాంతముల గాన
యిందవేగాని పూబోదరిందఁ గాన
దెనుపదారు తవమ్మల జేరదారు
పుణ్యపురుషుల చెంతను బోవదారు.

మన దర్శనములు తెలిగిగిగి సీ పట్టణము ముట్టించినప్పుడు దా
యల్లరి దేనియందును అట్లు చేయవలసిన బోయింపితిరా ?

విప్రజిహ్వి—ఆ నిందితం బిచ్చియు నదివలకే హన యోధులకు దిలిపి

యన్నాము. పూజాసమయ మగుచున్నది. దేవత. దేవగృహంబునకు విచ్చేయదురా ?

ప్రహలాదుడు అట్టి ఎవ్వరో నీరు పడుగొట్టుకొని వచ్చుచున్నాడు. వారి రాక కారణము విని తిప్పరికి బోయెను.

ప్రవత్తి—అటుచూచి ఓహో! గుర్తొప్పడవమేమియో నిర్భీనది. వారు తెగులవాని సంగరవార్త తెలుపుటకై వచ్చుచున్నాడు.

తెగులవాడు—అయ్యము అయ్యము మహారాజా : హసాదు అమాత్యవరా : ప్రవత్తి—ఏమి యింత తొందరగా వచ్చితిది. యాదృ మెట్లు ప్రవర్తించుచున్నది ? ఎవ్వరెవ్వరికి జయగుతున్నది ?

తెగులవాడు—అగ్నికి ద్రిశోరమనక. యమునకు కిమనకనకు. వరుణునకు, నరసిమికి, కువేరనకు, హయగ్రీవునకు, సుమతికి, పులోమనకు, భర్తృదానకు, అమలకుమారుల హిరణ్యముగా బోయి అయగుచున్నది ఇందు దైవాలెన్నికైనవైననుండై దివ్యాంబుకు భయపడుచున్నాడు. అతడన్నచోపవనసారి కప అయ్యము గట్టుగుడుపుట్టు తోచుచున్నది. అతడెక్కో భోతు వాడెవ్వరిండు. గంబుర లేదు. ఇంకా. ఇది దేవరం దీనికొపవన్నుని సేవారివరులు తమతో మనది తెలుపుచున్నాడు. వేగవిచ్చెను వంశము—

ప్రహలాదుడు—ప్రవత్తి! మేము దేవపూజ కద ముట్ట లేనికొని వచ్చెను. ఈ బోధం నీవుబోయి యాంధ్రునికో బోయియుండుము.

అని నియమించి ప్రహలాదుడు పూజాగృహంబునకుం బోయి కూర్చుండి నారాయణము, కలయ అనియరు దేవతాకరు శుశుమ విసరమునకై వచ్చుక పాద పద్మముల చిహ్నోపలక్షణగా వర్ణించి పూజించి యానందపరవశుండై స్థురియించుచు గొంత సేపు సంగరము మాటయే ముఖవిబోయెను.

అంతలో యుద్ధసమర్థ మెక్కువగుటయు తెలిసికొని లేచి కివదంబు కొడిగి కేటింబురాచి ధనుర్పాణంబులు బాని పర్యచారించుక రథింకండై సంగర రంగమున కరిగెను. అప్పుడింట గాఢ పెద్దన లంబోదర విమాపులకు దానపు నిరువురు విట్లు సంభాషించుకొనెరి.

లంబోదరుడు—పరూషా! మన రాక్షసవీరులే కాక మహారాజుగారు గూఢ పోరంబోయిరి. మన మూలక యాంధునికి యేమి దేయుమును ? అర్చరల విధికి బోయి ధూటివత్తుము వత్తునా ?

విమాపుడు—బాబో! ఈయన పెద్ద మహారాజుగారను కొంటా యేమి అడుగింక. ముట్టఁగూడదని కాసింపిరి విందా ?

లంబోదరుడు—నీకి శాసన మీదలి వారలు ఎవరాయెను ? మన మాక సారీ యెంతోయి చుచ్చరంతో ముచ్చదించి వత్తుము.

పరమాత్మను - ఈ యెల్లవిలో వాడెందు దాగియుండులో వారి నెక్కడ చట్టి కొనిగలము? నా నీటియే కావలయు లేదు.

అంతోడదాడు - నీ సరి : నీవు మంచివి కావోలు. నా కన్నెయు కావక మున్నవి. అత్యంత యాక్రమియు నొక్కపిసే యున్నవి. ఆ పీడితో చూడవు దెన పెద్దమీద రంధ్రది; దాని వ్యవస్థనె నిర్దిష్టము మేరయన్నది. వాని కిండుక యెవముగా మృతానీ మేనకం సౌధము లున్నవి. నాతో నా పీడికి రమ్ము. నీ తెచ్చి యేని వమత్కారములు చూపెదను.

పరమాత్మఁడు - దేవతార్కన పేటిక గనిపెట్టుకొని మనం నిండుండుమని దెప్పిగదా మన మందరిగితిమన తెలిసిందో మంత్రులగు కిరద్యేరయము సేయరా. అంతోడదాడు - అప్పుడే యా యుద్ధమున జయమంది మంత్రులారెండికి వచ్చిన పిమ్మటగదా మనలను శిక్షించుట ఈ లోపం మన మిండికి రాకుండుమా.

పరమాత్మఁడు - రంధ్రముండికి మార్గము పోయి వత్తము, పద దానిం జూచి బాంకంమెనది అని యెంతోడు లాలోచించుకొని యటగదలి యుద్ధపీఠంకు ముగ గురు మెల్ల పెల్లగా వచ్చురపీటికిం బోయిరి. అందు క్రొత్తయంత్రముం మరొచి యొండుట వాం దెనగదా కలలు పెత్తెరి మేనంనంక జూడదు. దోషమంద నొకటో అంతోడదమి కాలిక తోమయంత్రమున దగలుకొని దిగబడుటయం మొత్తొమని యుచురు ఏదాపా. నా పోయెనది. నా కాలిటు చిక్కుకొన్నది. కతెలలోబడి నొక్కబడుచున్నది కదలకాలకున్నామరా. నీవు రావునకు నచ్చి నచ్చు లేవనెత్తవా అని తేక పెట్టెను.

పరమాత్మ దొకటో చిక్కునది కాలు కతెలలోబడి నొక్కవడుమంద పిదరా. అంతోడరా నే మనమందం బంధంకమున దీసికొని వచ్చికిని మును యంత్రము దెనుంగము. క్రొత్తగా నిండుమరిందిరి కావోలు. ఇక మన పోయెనది. గడియలో నీ యడుగూడి పోవును. ఈ వార్త తెలిసికల యెగిరిపోవును. అని యేడ్చుచుండెను.

అంతటో యుపాఖ్యుడనువాడు పండుదేసికొని నచ్చి యుద్ధరంధ్రో మువ్వుట లాద నచ్చటికి వచ్చుటయం వాసంజూచి ఒరే విరుపాక్షా : యిటురా మే మిండు చిక్కుకొన్నాము. మమ్ము లేవనెత్తరా? అని తేక పెట్టిన ఆదిమంధా కొడుకులారా : నాకు తెప్పకుంద నిందు వచ్చికిరా? మీ కిటు కావంపినదే అని పలుకుడు వారి రావునకు దోషమంద సంబోకటో యంత్రముక వాని కాలు చిక్కికొనుటయునాడు మొత్తో యేని యుచుచుండెను. నందరసవమున గావు పెట్టిక చిల్లరి రక్కసు లందరు నచ్చరంధ్రో మువ్వుటలాడుటతై యా పీడికి నొకట దోయరని యొకటదోయ యంత్రములం నెట్టి - అని మిక్కిలవలె ముంగుడుంకిరి. అని యెవ గిండునంద నేక మొగింపది. పై కితి యెట్లు వచ్చింబోవంగె.

ఇంద్రప్రస్థదులయుద్ధము

సిద్ధులు - చారణులారా : విమానము లెక్కి యెక్కిదికి పోవుచున్నారా!
యుద్ధమెట్లు జరుగుచున్నది? రక్కసులెల్లరి చేయుచున్నారా?

చారణులు-సిద్ధులెక్కిది కెప్పుడు వచ్చితిరి? దానవులకు వెలుచి యా
మేరుసానువుల దాగిపోయిపోయేమి?

సిద్ధులు-ఓను దుష్టుల మమ్మ గూరదుగదా? వెనుక పిరవ్యకతివునిదాదిరో
నా దుష్టులు మముగట్టి పానవులలోకి గొట్టిరి.

చారణులు-ఇప్పుడట్టి భయములేదు. ప్రహరాదుని శాసనము రక్షింపులు
జోరికి బోవలదని యున్నది. మీ రిందు దాగిపోవ. సవరములేదు. అందులోయి
నమర విశేషములం జూడవచ్చును.

సిద్ధులు - యుద్ధ మింకను ముగియలేదా? ఇంక మెవరికి గలుగు
వట్టున్నది?

చారణులు - దేవతల కోరికకు అయిదు గలిగినదా? ఇప్పుడుగూడ
దానవులే అయింపుగందు.

సిద్ధులు - ప్రహారాదుకు కూడ అయింపులేదా? తక్కిన ఏమి రిజిస్తారు?

చారణులు-—తిలోచన త్రిమనక, కకుని, కంబర, వసుధి, కర
కాళా, హయ, గిరాదులు మహావీరులు. దేవాసుర యుద్ధములో నానీరినవారు.
చాకిరిని దిక్పతులకుం దెద్దపోతు జరుగుచున్నది. ఇంద్రునితో ప్రహారాదునికు వ్యంద్య
యుద్ధము తిలోచనీరభయంకరముగా ప్రవర్తింపుచున్నది. ఇంద్రుడోడున్న గనంబడు
చున్నది. అందులకు వెలుచి బృహస్పతి వైకుంఠమానకుఁడోయి అనార్యనునితో
|| వారై వెప్పరమ్మని మమ్మ అంపుటలే మే మందఱుగుచుంటిమి

సిద్ధులు-—అట్లయిన మీరు వచ్చుదనుక మీ మిందే యుండెదము. వెగఁ
డోయి వైకుంఠున కీ వారైదెలిచి యా దానవేరండు. మీ వెనుక మే మందువత్తుము.

చారణులు-—సురియే వైకుంఠమున కరిగి కరిగిన కొంత సేపునకు విద్యా
ధరులు విమానములలో బరుగిడికొని పోవుచుండ చారింజూచి సిద్ధు లిట్లనిరి. “విద్యా
ధరులారా. కొందరగాఁ బోవుచున్నారేమి? ఎక్కడికి : స్వర్గమునుండియేనా?
యుద్ధమెట్లున్నది? మేము సిద్ధులము. వెలుచి యిందు వచ్చియున్నాము. కొంబ
మాగి వెప్పరదా” అని యుడిగిన విద్యాధరులు యప్పు దాగులకు పిలులేదు. దేవతలకు
మీరు మిక్కిలి వచ్చినది. హయగ్రీవాది దానవులదే దెబ్బలుతిని దిక్పతులు కల
యొక మూలకుం బారిపోయిరి. ప్రహారాదుని తమ్ముడు అయింతునింట్టాకొని కర్ణుని
తెలుసొం బెట్టించెను. మహోదదుడు ప్రహారాదునితో బోయిచున్నాడు. అందు
దేవేంద్రుని యేటులు చాటుచున్నవచ్చును. ప్రహారాదు మేటిమండి నేలందు
నెప్పుడో తీసికొనిరి. ఇక తిందగింపులలో పుట్టుచున్నట్లు బోయచున్నది. అతని

విస్ఫోరముగపొంది బృహస్పతి యీ వార్త యొపేంద్రునిజెప్పి రమ్మని మమ్ము నియమించెను. మేమిం బాంసించితిమేని దేవేంద్రునిమన కాగలదు. లక్షపతిం దీసికొనివచ్చి దేవతలకు నెఱువగలిగింపవలయుమని మర వురోహికునిమతము గావున మేము బోధపఱచుచుండెప్పు చారవ్యులలోయిది. ఇంతలో రాక్షసు లా దారిని వచ్చుచు నీడుకారాః రంధ్రు నాకమునకుఁ బోవుదము రంధ్రు గురు సంరేఖము వైకుంఠక శిఖింగించితిమి ఆకున యొందని యపజయముమిని ఫరికపించుచు వారిరువురకు సంధిదేసిరమ్మని జేయిదికా వచ్చి యా యుద్ధవార్తలఁ జెప్పుచున్న నారదమహర్షికి నియమించిరి. అతఁ డప్పుడే పితౄబాహుకొనుచు నమరావతి పురంబున కరిగెను. ఆ పంథావజ్ఞులు వింధము రంధ్రునిజెప్పి యందరుంగలిసి స్వర్గమున కరిగిరి.

అంతలో నారదమహర్షి వైకుంఠమునుండి వచ్చి యంద్ర ప్రహలాదులనడుచు నిలువంబడి నేతుడైతి నిలుచు నిలుచు వినుదేవుని సంరేఖ మొలకొనింపుడు అని పెద్దకేక పెట్టెను ఆ మాట విని యా పితౄ లిరువురు బాధాప్రయోగ ముపసంహరించి నిలువంబడిరి. అప్పుడు నారదుండు యిట్లనెను.

క. ఇరయోగః ప్రహలాదపురం

దరు లిరువురు భక్తులేగరా యాయ

ధ్వులు వైరు లగుదు మువలం

గర మొనరింపంగ నాశః గన్వము గాదె.

గ. బారిలో జెప్పి నా యోధు లోరు మాచ్చి

యిరువురకు సంధిజేసి రమ్మిపురు సిపు

లాషసేక్వర యని పంపె దావచారి

యారరింపుడు మీరు కరాళ రెలిసి.

చ. అనిన మహావ్రహ్మదనుని యెప్పుక యా బలకాణు లిచ్చుడున్

భవపుం నెక్కుడించి ప్రవరణమున విరమించిరంత

య్యనిమిషభక్త దానవకలారివ సూనుగరంబు పీఠి గై

కొని బసాః కుమారః త్వదకుంకితవీర్య మవార్కమై గదా.

గ. ఇంతవాడవనుచు వెడఁగకపోకివే

నమరవాళకనయః యన్యధీయ

జేదలావసంసః జెడవాడ నటించు

గౌరవింపు ముఖ గోరచుండె.

అప్పుడు ప్రహలాదుండు వివరు వివరితోక మాంగులై —

చ. ఉడుగక బాలభావమున నోసరనారః భవత్యురంబు పె

ఱిది యని సేయవచ్చితి, సువత్సల వొందితి రావణునియన

సరవరీః దప్పియగ గజజానుతి నా యవరాధ మాశ్మలో

నిడికొన కూర్మితోర వమియింపుము మ్రొక్కెదఁ బ్రకరుణ్యురన్.

అనెయి. అట్లొందేరం గెరవించుకొని. ఏముట నమ్మ హేం ద్రుడు ప్రహ్లాదుని సవరీవారముగా సుధర్మకు దీసికొనిపోయి రత్నసింహాసనంబును గూర్చుండ నెట్టి మందార కుసుమ వివరములనీ బాకింపును బెద్దగా నక్కరించెను.

ప్రహలాదుండును నాత్మగతంబున "అహో! మేమి తామసుండు పోలే మం, కుల మాటలని తిలోకాధిపతితోఁ గయ్యెనుననుఁ గాణ్యకృష్ణుని. ఇది సాదేశపు. దేవలోకనసువులు బురమీ తేర్చుగూడదని విష్ణుభావన మున్నరని నాకుఁ దెలియదు. ప్రమాదమే జరిగినది. నేని నిరర్థక వ్యాపారమున తేమిదికి దిగవలెను అని పిగు వేడుచు పింద్రునిచే నక్కరింపుట నిలముటోగూన గ్రమ్ముట నివనగరంబున కరుదెంచెను అని యెవరింగించునప్పటికి నేక మిగిలితి.

291 వ మఠరి

ప్రహ్లాదుని విరక్తి

ప్రహలాదుం డింటికిం వచ్చిన ఏముట తమ్మునితోఁ బాల్పాల్ప వూర్క కముగా నిట్ల నెయి. "పోవరా! మనము తగని కార్యమునకుఁ బానుకొని ఓపు నకు నవసాధులమెతిమి. గిలి జగదము దెచ్చినను మాట యిట్టిదే తాఁదోయి! ఏమియఁ నెనుగద యింటనున్న దేవేంద్రుని బాపు లంపుమని జగదములో దింపి నది మన పికాదా! అట్లు పంపుమరుకు మనకేని యెరికార మున్నది. మన కింద్రుడు పరిచారకుడాయెమి? మనకంకి పొరకృత్యములకు నె చి యేమి జేసినం జేసెగాక! అట్టి రాక్షసకృత్యముల మన ముపయోగించిన మన సాధుత్వ మేమి వచ్చె కెక్కును? ఇక నిట్టి భారణకృత్యముల తెన్నుడును ప్రేరేపింపకు" అని మందలించిన నతం డిట్ల నెయి.

అన్నా! రాక్షసవీరులందరు గమిగూడి మహాకీలు నిలువఁగడి చించిండు చున్నారు. మీలో నేమాటయు జెప్ప విరతుడు. తిక్కకుల పీఠమధిరి. అయింతుని తరబిటిరిమి. యింద్రుకు పడుటకు సిద్ధముగానందెను. హాసగత ప్రాయమైన యా విజయమును పూర్వీకము జేరితిని. గెలిచి వమింబిలిరినను గొంత హుషస్. గా నుండును దేవతలెప్పుడు కలకాత్ములే పిష్టులు మన వంశమునకు కృతువుగఁబయిపు రును దేవతలమమమేకీరి రానవులనందించు చుండును. నీవు పెనునకు భతుండవైన నగుచువుగాక రక్కిన రక్కునుఁ బ్రతుకుమాటయేమి పిచ్చ మెత్తవారవైన మమ్ము జేర్చులు నిలువ నిత్తురా. సర్వభా దానపుం సమయాంప తెరువారొందురుండురు. యిప్పుడు పిష్టుండు మనఁనింధింధివలులను భతుకు గెయ్య గలగ జేసినవలులను

స్వర్గలోకములో జాతించెనట. అప్పుడు రానవు లేని దేవుడగునది. అని యిదిగవ ప్రహరణదం దిట్లనియె.

తమ్ముడూ భూషణ, రూషణ, తిరస్కారములు కరీరమునకుగాని యాత్మకలేవు. సత్సేవ్యులేమి నిండినను నాకు విచారములేదు మీరు తమోగుణ ప్రధానములు మానవమున ననూయగా యుండును జనార్దనునకు వ్యతిరేకముగా నడిచిన ప్రతుగవిచ్చునా. మన రామభువని యేమెవరో యెరుంగరా. దేవతలతో విరోధము పెట్టుకొనుట మంచిపనికదని చెప్పిన దమ్ముఁ దిట్లనియె.

సహజాతా: నీవు కమటిమాడిగూ సంపన్నుండవగుట నీకుఁ గాను క్రోధాదు లింకవు. అందరకు నది విరక్తికలుగును. దేవత లెప్పుడు రాక్షసకుండాక నను దలంపరుండును అట్టివారిని మంచిప చాటుట పీడిత లేప్పుగాదు. రాజునితి వెళ్ళావ్వు తిరుంటిది. నమయ మరసి వశునపాయమాం నడిపింపవలయు. అట్లాకాకలో మొదటికే నాకనమువచ్చు. దేవతలకు విమవు నహామముగా నుండును. నీ విట్టివాడ వైన నీకే దక్కనుండు యెవరేమి కావలయును? || విప్పుడు నీ కుమారుడు విరోధను నకుఁ అట్టుగుగట్టుము. అతని ముందరుకొని మేము మా కార్యముల సాధించు కొందుము. రాక్షసులెల్ల నీతిట్లు మనవిరేయుమని కోరిరి. అట్లు యేమని చెప్పిన ప్రహరణదం దిట్లనియె.

దైత్యులారా మొదటినుండియు నాకి రాజ్యారము తారముగాదే యున్నది. అప్పుడే అనుష్ఠాదునప్పి విరోధను యువరాజుం గానిందెద. మీరు మీ యుద్ధమువచ్చి నట్లు మెలొగు మనవుడు రావవు లిల్లనిది. మహాత్మానీవు మమ్ముచిదిధివ నిష్పదీ దేవ తలు మమ్ములు నాకనింతు. మా పక్షముగ నుండి యువనరము వచ్చినప్పుడు సహ యము కేయురుండవలయు ఇదియే మా కోరిక యని వరిసిన నొప్పుకొని ప్రహరణదం దప్పుడే రాజ్యము తమ్ముని యధీనములేసి కాను తపయిదేయ గంధమాదన పర్వత మన కరిగెను. కమటమాడిగూ సంపన్నుడగు ప్రహరణదండు తుచ్చరాజ్యలోగము లకు సత్తుండగునా

అక్కడ నాకములో దేవేంద్రుడు ప్రహరణదంధుని పిమ్మట తానిపోయిన దిక్కకుండ్లెల్ల రప్పించి వాసుదేవుని యనుగహమాన వాముప్పు వాసినదిగాని గదియ దడసిన వెనుక గుండాకదే. హాశనముగాకుండ నిలువగలిగినది. అట్లు పాదల్య కట్టని కుమారుడు తండ్రికంటె లింపంజుడుగదా. అహహరాదుండు జయంతు నక్షమయిన వోడించి విజృంభణ చెల్లించె. అతి నామతి నెరియఁ జేయుచున్నది. మాయ —

సీ. సాకవాతారికోఁ బ్రాణిఁ బోరితికాచి

గణగలే దిటువంటి కష్ట నాడు

వృత్తాంతో తోడు వెంటించితిని గాని
 పెడదేడు వాడిట్టి సరిదసంబు
 సమూహో ద్వంద్వయుద్ధము చేసితిని గాని
 "ఒకడు వాడిట్టివ మకట
 బంబుల్ల తుక్కతోడ జగద మారీరి గాని
 రాదు వాడిట్టి పరాభంబు

౧. భక్తి భూతాదులంగరప్రేరి విమతి
 సేయ కళ్ళంబై వాడతో శిష్యుసేయ
 మారిమారాదు తెన సజ్జంతరమగు
 గడియకడిసిన నట బహుపద దుః గాడె.

నారాయణుని కడదాంశేషంబున నిష్క్రమి కిమాపక చాటిరి. అది యట్లుండె. మఃమోక్ష కుటోదర్శనంబు వెలుంపారిన విసంబంధివది యొక్కదనంబి యింటికిం బోయినవచ్చాక ప్రహలాదుండు విరళుండై తపోఽనంబున కరిగెనని విందిని. అతండు లేచిపో నన్ను దెక్కుననెంత. వాటివే మదంపగలము. అతనికమ్మని బట్టర్చుట చేసి దెక్కుట వెంటియు విజ్ఞంభింపవలయునని ప్రయత్నము చేయుచున్నట్టి వారలు వచ్చుచున్నచి తావున మనమే ముందుగ వారిపై దండు వెడలదము. కోటలు సగర్భలు గాచికోనవలసిన నవరస ముండదు యిది బృహస్పతి మకమని యెరిగించిన దిక్కకు తిట్టినది.

మహాద్వి హయగిరివాసిరావపులు అనేసంక్రామముం వాడేరివచారు. అట్టివారిలో తోడు సామాన్యముగాదు. మొన్నవేరాచా వారు మమ్ము, పీడమిదగఁ గొట్టిరి. ఆ నొప్పులొకను వాయలేదు. అంతలో తిరుగ సంగ్రామమిట్లు చేయగలము? అన ౩ పేండ్లుద్దిట్టెయి. పి.తులూ యందు రావీరి గ్రహంపవలసి యున్నది. క్రతువులు పరస్పర విరోధముకులై విస్మయములై యున్నప్పుడు వారిపై దండు వెడలవలయు ప్రహలాదుండు యాదమునకు రాజున్న మోక్కయడవే దంబోకారా పాంతులున రక్కసుల నెల్లకుక్కు మా పెదముగాక మీరు బవరము సేయసక్కరలేదు దింక వెనుక విరుచంబరియందుండు. అచి పలికన వారెట్లకేం శంకికలించిరి.

అందుకు ముప్పరిమూరుతోటల వెంపుంతో దిక్కులతో గడ్డదగంధ ల్యాది దేవతావిశేషంతో బృహస్పతి నిజిష్టకుభమ పరా రంబున దండు వెడలి యాం దండు మేఘమందలము మీదుగా తూటోకమున కయిదొద్ది రాక్షసనగరము మట్టికిం తెను. అప్పుడు ప్రహలాదుండు రఘంబున కరుగుటచేసి వేణ్మూల విజ్ఞులచి విత్సరించి నగరంబున బోరబడి కోటలు పగలగొట్టి వగర్తలు హృద్యయ సారంబుగూర్చియు నిచ్చనట్లునట్లలి చేయఁ బొడంగిది.

అనుపూరించుచు హయగ్రీవాది తావలతో నెడుకొని కొంతదవ
పోరాడి దంభోధరా సంతోషమునకు నిలువలేక బంగమలతో పరాయణుడయ్యెను.
అట్లు దానవైరల యుద్ధము సేయలేక పారిపోయి కృత్వాచార్యు నిండ్రికి అని యతని
యడుగులంబడి యిట్లు పిడుకొనెరి

మహాత్మా! రక్షింపుము. దేవేంద్రుడు బృందారక బృందముతో గూడుకొని
యేమి యేడుగని మా పీడిపెనది యెల్లదేని మమ్ములొకరినొకరు మాకు విజయము
గలుగుననుయముతో పంపుదేవునికి జేప్పి నంది జేసికొనియెను. ప్రహలాదుండు
విష్ణురక్షుండు. అతని సౌత్వము తెలిసికొని యాంధ్రుడు మమ్ము దీరించు
చున్నాడు. దేవర రక్షింపజన్తు మేమిప్పుడు పాశాలోకిముగ జేగవలసినప్పుడు.
అని నెడుకొనుటయు కృత్వాచార్యుం డిట్లనెయి.

దానవైరా! మీరు వెనువీరు అతయ బ్రహ్మిష్టి మిమ్ము రక్షింపెద
నా యాశ్రమమున సుఖముగా నుండుడు మీకే భయముగ లేదు. దేవరలు మీలోనికి
రాకాలము అని భయపడుము నా దానవులెల్ల నానాగ్రంథో నా యాశ్రమమున సుఖ
ముగా వసించిరి. దేవేంద్రుడు వాని హరిహరియన వెన్నుండి చని కృత్వాశ్రమమున
కృత్ రక్షితులై యెప్పుడారవి తెలిసికొని వారి నేమియుం జేయజాలక దేవరలతో
స్వర్గమునకు సిగ్గుపడినాడు.

పిమ్మట దేవతలు యుద్ధ విముఖులై యుదిగిరస యెరిగి కృతుండు రక్క
సుల కిట్లనియె

దైత్యులారా! శ్రీసంపత్త సంతతము రక్కసుల మమ్ముమాన ప్రయ
త్నింపుచుండు. అందులకే యరసితి దానవాంశకముని పేరు వచ్చినది. ఇప్పుడు
మీకున్న బలముతో దేవతల అయింపజాలము మాకు మిగిలినప్పుడు వాసుదేవుడు
వారికి సహాయము చేయుచుండును? కావున పామాన్యముగా మీకు అయము గలుగుట
యగుదు. ఇందుల నొం యుపాయ మాలోచించితి మీరు కొంతశాలము కమము
వహించి యుండుడు. వేరు మీ నిమిత్తమే కిష్టపగురించి కదలలు గావించి దివ్యాస్త్రం
లుల సంపాదించుకొని వచ్చెద. ఆయ్యోస్త్రంబులు మీ వచ్చినచో కల్లాభంబున మీరు
విజయముందగలరు అని విప్పి విని దైత్యరావన్న కిట్లనెరి.

మహాత్మా! నిన్న తమంబున కదిగిన మమ్మిండు రక్షుండు వాదెవ్వరు? నిరా
ధాతులనుని యెరిగి వెంటనే మమ్ము దేవేంద్రుడు పరార్థింపక మావడు. మమ్ము
పాశాలోకమునకు దోలవలయునని ప్రయత్నించుచున్నాడు. మా శ్రీధియో గతిహారి
పొందని పలికిన కృతుం డిట్లనెయి. దైత్యులారా! మీ కొక యుపాయము తెచ్చెద
వినుండు రక్షురూపియైన సమయానుకూలముగా వక్షింప వలయును. నేను
వచ్చుననక మీరు కమయ్యురై భూమి నేటికొనుచుండుడు. ఆచోర క్షలోనున్న మీ
జోలికి దేవతలు రాకాలము. వేరు వచ్చివరకువాత కృత్వాచార్యున వారి పని పలు

వచ్చు నిదియే కర్ణము. వారు పుచ్చు బుద్ధువచ్చిన గొళ్ళపిండవి మిక్కిలియును. అని యెరింగించుటయు నాసాధనమునకు చాలందియ వెంగిరించిరి. వెంటనే పుక్కుండు శివునిగూరించి ఉపయోగము నేయ హిమవత్సర్వత పార్శ్వమున కరిగెను.

రాక్షసి లుపించి వెంటనే విజృంభించున కుదయించు యు మృత్యు ప్రహరణుడు గూడ గంభీరమైనవర్షకమునందు యందలి వచ్చెను అతనికి పుష్కరింపుచు దనకింపుము దెలియనియక పరకి దోష దెక్కు లిద్దరి.

మహాత్మా : నీ యుపదేశము నాడు మాకు నచ్చింది కాదు ఇప్పుటికి బుద్ధి వచ్చినది మేము విశ్వాసమునంద దేవతలు మనస్థురము ముట్టించిరి. రాజులేని రాష్ట్రమునందలి మేము బాధతో నమముగా బోధితక పారిపోయి కరణ జొచ్చితిమి. శుక్ర రక్షకులమగు మమ్ము వారెమియు జేయలేక దేవలోకమున కేగిరి. పిమ్మట పుక్కుండు మా మనదేశంబెను. మీరాజు ప్రహరాదుకు మహా విరక్తుడు మీ రెరింగియే యుండును ప్రమాదమునకి జాగమునకు దేడు. అంతరంగిక శక్తులను జయించినచో బాహ్య శక్తులయెమియు జేయజాలవు. మీరు శమనమాని సంపత్తితో నిరహింబుల పంపించుకొనుచుండుడు మీ జోలికి వెళ్ళుదు వారు అని యుపదేశించెరి.

కరుషదేశమున మీ మిప్పుడు కపంబొనరింప నిక్కమునకి కొందెమి. కరుషదేశములు కష్టపాదనములు రుక్మానములు నారచీరలు కమండలములు సంపాదించితిమి. ఒక్కచో గూర్చుని జపముచేసి కొనుటయే లభక మా కృత్యము. యీ వార్త దేవలోకమున కరిగి యుండెడి బెప్పరమ్ము వారును మనమును సుఖపరగంపని బెప్పన నక్కమనుకొన ప్రహరాదుండు సంకసంపుచు వచ్చుచే యమరావతిసగరంబున కరిగెను. అతనిక బారణంబున విని రేపిండూ బెప్పరగ వచ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి తీసికొనిపోయి చుర్రసంపాదనంబున గూర్చుండు బెట్టకొని యాగమనకారణంబునగుటయు సతం దిద్దినయె.

దేవేంద్ర : దేవరానవు లక్కాబెల్లింద బిడ్డలు. పరస్పరము పోరేదము మహింపుట లోకోన్మదనమి యున్నది. మీరును మేమును గలిసియున్నచో నంకకన్న సుఖమున్నదియో? ఇప్పుడు నా ముఖదేశమున రాక్షసులై శమనమాది సహపత్రితో దనం బారరింప ముట్టమై యున్నవారు. యాత్ర ప్రహరకృత్యములు సేయమని శపథములు జేరిరి. సస్యస్థకస్థైర్ధి ధమ్యాదుముం విడిచివేసిరి. జటావల్గములు ధరించి మహాహావము చేరించి కంఠమాలాదులు దిన బ్రయత్నించుచున్నారు. పక్షేలు యాత్ర పోరమని పరింపగలరు. మీకో మైత్రిసేయ నిష్కపటి సర్పండు లంపరి. మీరును మీరును పోయన నీరునం గలిసివచ్చి కలిసి యుండు వలయును నేను గోరుచున్నను. అని బెప్పనవిని మహిండు కెట్టిదయె

అనురరాజుతనము : నిచ్చ రాగవత్కానిపుడువచ్చు మీ వాక్యముల ముందు నున్న

నరకమునకును || ముఖ విశ్వసించి యట్లే మిథో మైత్రిసేయ
కుము. రక్కసుల స్వాతికుర్రవతో వాచివోలి మా కేల మే మొరక యె
పోము. నర్కమెరము యాచి దెచ్చు లోర్కబాలక కలవాములు పెట్టుచుం
రక్కసి కిర్కపు మూలిషికుడెస వెంటనే నాకా మిడికి దండు వెళ
మొరదీపను. మేము కూలొకను నకు చిచ్చి వారి కేమి న సహారము
యేమియు లేదే గిలికగవము పెట్టుచుండును మేమెప్పుడో మర
నగు నీకుగూడ లోడింబ పూవులు నేమిచుమ్మ మామె గతిగట్టజేసిరి.
యిది దెప్పుటగాదు. రాక్షసధర్మ మెరింగించెనని నీ వెతుంగని ధర్మనే
మాకును మిథును రక్షకుండు శ్రీమన్నారాయణుండే. నీ యట్టి మన
మైత్రి చేయుటకంటె ఎరక హితమువృద్ధిమా : అట్లే యంగీకరించితి
మందియు దేవాసువులు ఏహితుల వర్తింతుమగాక. మేము దివియ
తునియందును నిర్భయముగా దియగవచ్చును. అస యథాయస్ మిథే

ఏమ్మది ప్రమాదముఁ దింపుచితే ననిమించుకొని యుండో
మరయంతయు రక్కసుల కెరింగిండు. వారు నంతసేపడు ||
దరించి కృష్ణాజినములు గూర్చుండి మహాయోగులవలె దపము చేసే
అని యెరింగించువరకు వెళమిగులుటయు మణిపెద్దు కవ్వలికప
డిట్లదెప్పుట తొడంగెను.

శ్లోక ముఖి

శుక్రు వికథ

శుక్రాచార్యుల య్జరక్కసులకువదోంబ హిమవంతయునఁ
మొరముగాఁ దపము గావించెను. తత్తమలునకు మెచ్చి సార్వ
ప్రత్యక్షమై నీ యట్టిష్టమేమని యడిగిన నతం దిట్లనెయి.

మహాత్మా! దేవతలు విష్ణుసహాయమున నాకు శిష్యులైన
దండు పరితనింపుచున్నాడు. అప్పుని నాకుఁజాల నొప్పుమిగానున్నుఁ
దేవతం || యుంపదగినని. రక్కసుల బంసతులను అష్టకర్తృయల
ఇదియే నా కోరిక. అని తెల్పిన మహేశ్వరుండు వచ్చుడు తాత్కా
వలంబులిచ్చురి కింకను సమకముగాదు. మనసేను సంకర్షర
తమలు చేసితివేరి నీవా వరము లింక గంపు. అని దెప్పిన శుక్రుం
అంతకాంతటి తపము చేసియే యవ్వరంబులందెరనుగాక. యి
తొండరయేమి యని పలికి వెంటయు పుట్టుకంటె యట్టి తపమునకు
గావించెను.

అనాడు యద్యద్యునిగా వారధమహర్షి దేవలోకమున కరిగెను. అతనిని
తాచి దేవేంద్రుని కెదురువచ్చి సుఖానీనుఁ గాఁచి దేవకన్యలు వివాహములు
విసరుతుండ నయ్యెడి కల్ప నయి. పోయి: పి యమ్మగ్రహంబున ప్రహలాదుడు
వలన నాఁటి యుష్మద్రవము రాజినది. కప్పుడు రానవులెల్ల మౌనుల పుడమిఁ
దపంబు సేయుచున్నాడు. ప్రహలాదుని వలన దేవదానవులకు సఖ్యము కుడిరవడి.
మాయగా గుండెపై జేయవైచుకొని నిడించుచున్నాము. అని చెప్పిన వారధమహర్షి
నవ్వులు నిట్లనియె.

దేవేంద్రా ? నీ మాటలచే నాకు బరమహంకారమువచ్చెను. విత్త క్రతుర్ని
ద్రముని నద సేకువాడ. విత్తుడింత జేంచెడిమే: రక్కసుల కెవ్వరైన కమర
మోడి సంపత్తి గలుగునా. మొనకు దీప్తవచ్చువా? పాములు వెడకూన్యమొలగానా?
అనవుడు గదగదలాడుచు వృతానియేడియో మూరకున్న నీతపసి యిఁగాడువాడు
గాడు. కండ్రి. క్రొత్తవిశేషము తెరింగింపుమని ప్రార్థించుటయు నారదుం డిట్ల
నియె.

విశేషములజేమి ? నే విప్పుడు శైలాశమునుండి వచ్చుచుంటిని. అందు
నందీశ్వరుడు నన్నుఁజూచి యునింద్రా ? నీ కిప్పుడు కడుపునిండ నావారము
బొరుకునున్నదా? అని యడుగుడు లేచు లేడు. ఈ నడుమ దేవదానవులు
ప్రహలాదుని మాంచున వాత్సలై మెల్లగుచుండిరి. రానంటేని యుద్ధకూన్యమైనది.
యని చెప్పిన నవ్వులు నకండ్రిట్లనియె.

మునింద్రా : నీ యాడలియవంగు సమయము వచ్చుచున్నది. కొంత
కాలములో నెద్దయుద్ధము జరుగవై యున్నది. అందు రక్కసులే జయింతురు.
శ్రుకుండు కంకరుని వలన దివ్యాస్త్రములు సంపాదించి వాని దానవుల కియగంధకు.
అతండు ముగుడు భనుతయై వసుజాం కమవృత్తి అని చెప్పెను. ఆ మాట నా
చెవింబడినది. గావున మీకుఁ తెలియజేసితిని. రాజోపు నవ్వరమునకు ముండురనే
ప్రతీకారమే దేని బ్రహ్మసృతితో నాలోచించుకొని కాపించుకొనుడు. నే తోయి
వచ్చిరనుని చెప్పి యత్తపసి యింటియందు తోయెను.

ఆ వార్త విని యాంధ్రుడు అమ్మవేల్చెల్ల ? దెక్కులెంత కష్టము దేయ
చున్నారు ? నిజముగ మునివృత్తి బావికొని రమకొంటియి. శ్రుకుని కపంబున
కనిపి యతండు వచ్చుదనుకఁ గాలకేవము జేయచున్నారా ? కానిమ్ము. ఈ
లోపలనే వారిం బరిభవించువలసి మున్నది. అని తలంచి బ్రహ్మసృతి యనుమతి
మనసి దేవదానానీ పరిస్థితులై పుడమి కడదెంచి జవోధనవృత్తిం బ్రవర్తియింపు
దైక్కరానవులెల్ల సంగరమునకు రమ్మని. జేరుటయు వారిట్లనిది.

సీ. అయ్యయో యిదియేమి యెన్నాయ మవ్వు న
 వ్యాసంబుచేసి సంతాపమవ్వుతి
 దవను సేయకు అటారాలమె నార
 వీరందరియించి భూరిష్ట
 నా హితాగ్నుండు గృహస్థరర్కముల య
 ధానిది సలుపుచుఁ దవము తెలయ
 నా ముష్టికమునకై యత్నించుచున్నార
 మతయమిచ్చితిని కారయ్యమాకు.

గీ. దేవతారర్కమే సమర్థి ప్రతాక్కు
 లైన నుమ్మవి సేయ రమ్మనట తగదు
 చేసుడు వెలుపులారా మీ పల్లవమనకు
 వరుగు తగుచే నిడి బోవమోనో? భావో?

అనుచును నిర్దుండెను—

కా. ఓహోహో మధవైతలార! యాత మీ యుక్తి ప్రయత్నకురమమన
 మోహంబందగఁ జేయలేవు కవలంబుర తెలి మయ్యేంగదా?
 బ్రోహంబున బొవరింపమాకు ముసెచ్చుకుర బానిసారింక నే
 రాహిబోక్తులు రండుబోర వడి నావాస్తాచియురో పేరునై.

క. అడిగితిని గురుని హేదగు
 పదవతి యెల్లంగ గహించినాఁ బాశఁడు క
 క్రుఁడు తపముదేసి కంకరు
 వడిగిన పదముల విశేషమంతయుఁ తెలిసెన్.

కాస్తవ మిచ్చివచ్చు భుషేషంపరాదు. మేకమన్నెపులలై కుశాగమున
 వలింపిందియిన్నారు. మీ గుర్తంశయుం తెలిసికొంటిమి. ప్రహలాదుని మాట
 నమ్మి యాంకదనుక నుపేక్షించితిమి. ఇద విధువము. బోరు సేయరండు. లేకన్న
 రిసాకలమువకుఁ బొందు. ఇందుండ వీయమని వలికిన నులుకుచు వాకాక్కిగళంబున
 విట్లు తలందిరి.

క. బాపున ప్రహలాదుఁడు లే
 గా పద తెలియి నిప్పు కని సేయంగా
 నోపము వేల్పుఁబో మన
 మేనగిది స్థిరచువార మెటుపై పక్షదా!

కక్కుం దింకను వాలేదు. పాతాళలోకమున కేగితిమేని తిమా భూలోక
 గతునము దుర్గ భవ—మదల నిప్పుడు రక్షించు వారెవ్వరో—యని యాలోచించుచు—

గీ. కల దుర్మనకవిభావత జాన్మమాత
పరమ చార్మిక భృగుమునిశ్శత్రువత్త్వి
వడిచరాశ్రమమున కేగి పడుద మామె
యదుగులను సురలు సేయు లాయాది పరించి.

అని తలంచి యా రక్తములెల్ల నొక్క మొగిలేని విభూతి ద్వారా
మాలికా విరాజిత సర్వవశీకరు, పింగళ తపావంశు లారంభ్యుడు, గృహ్లాశ్రి
తర్యాసేవ కమండలు భారమునై మహర్షి మండలమునతోటి నొప్పును మూత మూత
లుగా వెబ్బులనే దరుముచి భృగువహారీ యాశ్రమమున కరుగుటయు నీ మహర్షి
ప్రవరులెవ్వరో యెందుండి వచ్చుచున్నారోయని కాన్యమాత యాచార్యులవండును
భృగుంకించి లేమింటేని తానే వని కాశీర్హమిచ్చినది. చారంద్రాగ్రత కల్పాదం
బులంబుచి దుఃఖింపుచు—

కా. అమ్మా : పీడ భవశ్చుత్పియవిలేయాదిశ్శనైరుత్ సుమా :
యిమ్మాడ్కిన్ మునివృత్తి నొప్పినను జేసేందుండు పూర్వాపరా
రమ్ముల్ దెప్పుచు మమ్ముఁగొల్చె నెది సందశింపనే కలి యే
త్రమ్ముల్ నానక పొరువల్పితిని నీ సామర్థ్య మాహింతురున్.
అని శరణ వేడికొనుటయు వమ్మచాసాద్య—

గీ. వెలవకుఁడు పీ రమరులార పీరసార్థ
నమాన వనియింపుడ సృరాశ్రమమునఁడు
రవము గావించికొనుచు పీ రనికి వేర్చు
లేల వత్తుచి వచ్చిన నే సయితునె.

అని యభయహస్త మిచ్చుటయు : బాత్వసుపర్వలెల్ల వల్లములు పల్ల
లింప గృహ్లాశ్రివంబుల దర్శాసనంబుల వా యాశ్రమ తరుల్యాయం డింపి యుప
విష్టులై కాహము ద్రిప్పుచుండిరి. అప్పు డిందును యుపేందుని పహాయంబాగా
డిసికొనినది కాన్యమాతకు ననుష్కరింతును నిల్చినియె.

ఇంద్రుఁడు—కల్గి భృగువత్త్వి : పీడు నమహ్నిరము. వే నింద్రుఁడ
నీతం దుపేందుఁడు.

భృగువత్త్వి—బాబా : పీ రక్కన కేమిటికి వచ్చితిరి? స్వాగతమా :
ఇంద్రుఁడు—వలదుని వేర్తిజాని రక్కసుల నీడు

మహాగునాస్పరి యని సేయ మాని యిప్పుడు
వారివిడుపుము పోరాక చంయ మేము
దర్శవిముఖం రక్షింప దగువెతల్లి.

భృగుపత్ని—శివో! మహేంద్రుడే యీ రక్కవాక్యము లుపన్యసించు రాదు యింక రక్కాత్ముడే వా వృతాసునును మైతిదేసి నమ్మించి హతాత్ముగాబోయి యెట్లు సంహరించితిరాబా! : షష్ఠం దర్శితుల నీకు సహాయముగుచుండునుగారా మీ తెల్లను శక్తువుల వలచిండుటయే రక్కము రాలు పీఠము కాబా!

ఇంద్రుడు—అమ్మా! లోకకటకులగు రైత్యుల నెడో కపటో పాయం మన వంతులన్న నశ్శియ తెల్లమును. నీ వెమంగళి రక్కమ లున్నవా రల్లీ!

భృగుపత్ని—రావసురై యమం దేసికొనుచుండ పి రిప్పుడు మిమ్మేమి చేసిరిని జరిమికోవవచ్చుతిని యిది సహనరక్కమే?

ఇంద్రుడు—రల్లీ! యిది నీజమైన యమముకాదు. నీ కొడుకు శివుని వలన పరమగుంది వచ్చుదనుక నెట్లుండి యోగవివలన సత్య శత్రువులు వధసి భద్ర వాత మా పువ్వు మట్టదురల. ముందుగనే యీ రహస్యము మేము తెలిసికొని పీఠం రాతాళలోకమన జనుప యర్పించుచున్నాము.

భృగు—వా కొడుకులేయు ప్రయత్నమువలన నే వన్యధా యెట్లు ప్రయత్నింతును. పొందుపొందు. రైత్యుల విడువము పొందు.

ఇంద్రుడు—అమ్మా! పిన్న మహా పతివతనని పామముగా నడుగుచుండ దీరస్కారముగా మట్టాచుచున్నావు. ఈరడు చక్రాయుధు తెయిండునా. యిదిగో వృక్షము మందిమాంబులదే విడువకున్న నీ యాళ్ల సెల్లంమింప వలసివచ్చును!

భృగుపత్ని—కరమలా! ఏమీ పి పొగయ. అయుధంబులం జూపి నన్ను విరవించుచున్నావుగా! చూడు మీదిగో మీ పాల్లు అని వానిపై భస్మము జల్లునన్నది.

క. చిత్రము తెరియగ నిర్తా

యేకత నొక రెనుగతుండ వనం బుడు

వృక్షత నుడువ వేల్పు

నలాప సనతికపించె నమి వలింపవ.

అప్పుడు ముప్పదేమూడు కోటల వేల్పులు దిక్కులు నిర్దాముత్త చిత్తులై త్రాగినానంటోత నొకరెమంగళ వేంబుల పోలుచుంటి. ఇంద్రుడును మోహచిరసంతకులంద నారండచున్న షష్ఠంధకని బట్టుకొని హృదయంబునం బెట్టుకొని కాపాడుటయు సత్తా గెలింగి భృగుపత్ని కోపాచోపంబున నన్నుతా! మధ్యసంబంధకు బ్రతికారంబు గావించురా? ఇంద్రుని రక్షింప నీ వెంతవాడవు నీలు ఫలుమని పలుకును వోరరెజునిగిని రౌద్రావరములో నింకొకేంద్రుం

గుట్టుకున మ్రొంగినది. అచ్యుతాః రక్షమ. రక్షమ. మన మీసెకుష్ఠం
బడినఁ జుట్టుమరి ఇంద్రుండు మొలచెట్టులయొ సమస్త చక్రిరక్రమమును స్మరించు
కొనుచుఁ దూరదే నామికంఠ బుత్తించి యింద్రునితోగూడ వివరబడి ప్రాణముల
దర్శించుకొనియెను.

ఆ యువద్రవము శిష్యులవలనం దెలిసికొని భృగుమహర్షి యరివేగముగా
వచ్చి కంఠమువ్రరింపెడియెన్ను భార్యంగొచ్చి యుచిండుచు నందు నిలువంబడి
చూచుచున్న యుపేంద్రుండాచి కోపావేశముతో—

సీ. అచ్యుతా వీవు సేయఁగరాని పాపములు
నేయఁడు నేయఁడు నిగుహల
బ్రాహ్మణస్త్రిఁ బరివ్రత సంగతవ్రత
పాదుసమ్మత స్థితి రంభదయ్య
సకలదర్శరహస్య సలదేది మని నిమ్మ
జెప్పుదు నిపు డేమి లేదు వచ్చె
మును భయంకర నీదు మోసంబు దోసంబు
ర్యానింతు రువుదు చిత్తహరింతు

గీ. కలకలాః జంతువులఁ జంపుకదికవాని
కంటె నీదుడ వెలి విక్కార్యమువను
జేతు లెట్లాదె నీకు న్నాతిక విధేయ
సద్గుణనితాయ మల్లాయఁ జంపివేయ

క. ఆ పన్నుల రక్షించుట
పాపముకో వారు కాళ్ళఁ బడి వేడంగ
తోపెనె విరువంగ వేర్పాటు
కాపడు లగువారి దయము దగునె రెవుమా.

వాసుదేవా! నీవు సకలదర్శజ్ఞాంభవయ్య నభార్యకరణాబంధంజేసి నిందా
ప్రాశ్నయ్యెతిని. నీవలాంధవయ్య గ్రహికింకారయోను లంబులుఁ జూచుచు
భార్యావియోగంబు న యుచిండుచుండుము. యిదియే నీకు కాపణాని పరిష్కర సవ్యదు
పిష్టుండ్లినియె

మ. నను నీకామిని మ్రొంగఁ దోవుఁ యుఁ గంఠస్థుఁడవై గర్భగో
శవిపాతవ్యదకుం జరించి విగతోలఁబయిలో నేమి లే
నీన నీ మౌనా యటనమతివ దెగి శిరచ్ఛేదంబు గావించితివ్
మునివయ్యా! పరికింతురే యాతుమంబున బాణ్యపాప క్రియరే.

క. పులి తన్ను మ్రొంగ నోరుపు

గంవా దెవన్ నివారముగా పేదో

సూతక యున్న రక్క-లు

తెలియక యూరక శపించితివి గద తపప.

అని యాకేపింపుటయు శృంగుడు పుంసరిఁ పులి మోటుల తేమియు
మత్తరసియక దుఃఖానోముతో భార్యక శిలరముపైచిడి...

మ. తరుణిరక్తుమ, వివృతే శిశు గృహస్థః పోక ధర్మంబు ||

శృంగణం జేయుదు నాతెదేయను లోకకృణుర గదా యింక న

ధర్మరమన సేయుట వచ్చెనార్కణుడు, ద్రేతాసావకంబున్ కటా :

వెరమొచ్చన్ నను నాదరించి కుమనన్ బ్రాణింపునా లే దిగన్.

క. పీతనయః దూర లేకు గ

దే తదపుంసేన వరుగుడెంచి ప్రియునుగా

మా తల్లి యేది యనుగాఁ

నే తెలుసునా జెప్పనాచ ని మృత్యుపించెన్.

గీ. ఊరి తేగి వచ్చి యూర్పినఁ గని లేచి

కాకు గదిగి విసవకరదేత

వివీరి సేద దీర్చి వినుగుడు నా కాళ్ళు

లిట్లు నేయూరార భెవ్వరింక.

అని కొంతకదవ్వు దుఃఖించి దుఃఖించి యెంతలో నిజకమా వ్రజ్ఞ సంకార

సాగల్పంబు స్మరించుకొనరు -

౧౦. ఏమేటి? భవమేయమ్మ త్కునిది తేనే నిజమూలింతులర్

సామర్థ్యంబుడంప తేమ సురలాశ్రయంబు నొందన్నిసన్

సేమంతోప్ప సదీమ జేయుదు మనాసీయంబు విష్ణుండు ౦

జ్ఞామోహంబుల తెందటాడుము తపశ్శక్తిన్ సరోజావదా.

అని యశక్యంతోత్సాహంబు చెంది తెందము తమరు పలుకుకొని యా
మొందెముపై శిరంబతికి మంత్ర తీర్థంబులు వల్లచు-

క. సత్యము శౌరము హోమము

నిత్యము విరి కప్పకుంత నే భజివినట్

బ్రత్యయముగ నిష్ఠదే ము

సత్యవతంసంబు ప్రాయసంయోగ్త యగున్

అని పలికిన వ్యాంభాదత్తును సతీవదై హంభాదముతో నేడి : ముందు అని పలికిన మరొకరి సుహృదునితో గూడ నుపేయించుకొనుచు వెలికి యింకొకరిని దోయిం. బృందారమును మీయించి తెలిసి యామె పీకు నడలుచు దైత్యుల జోలికి రాజేర మూములయినా నాకలించున కేగితి. అని యిదింగింపు నప్పుడే సమయ మతిక్రమించుచు అసంయుమి పిదప నగు వృత్తాంతంబు తదనంతర నివాస ప్రదేశంబున వెండియు సిట్లు చెప్పించుకొంగెను.

203 వ మాలి

జ యం తి క థ

దేవత కరుణను జోయిన వెంటనే నిజగంటి భార వేరొక నభరేసి బృహ స్పతి క్లిప్తయిం. గురువదా : మేము వృద్ధులము బిడ్డయు మీకు వివరింపితిమి గదా : ఇప్పు డనుర సంచుముంకు భృగువత్తి కవచమై రక్షించుచున్నది. తృదక్షిణ అను మన మెమియుఁ జేయించుము. ఆమె ప్రభావము తలంచిన మేను కంఠము నొందుచున్నది మన శత్రువులకు మంచి యుప దొరికినది. ఈ రోజుం బ్రతా బాధ్యులు సంప్రాప్త కష్టాన్నినుండి వాని వెం కిమ్మల కిచ్చివేయును. అప్పుడు మనము బంహనుల చుగురుము. కావున నిజముం కేరేని ప్రతికార మాలోరించుదా : అని యడి గిన గురుడు శత్రుని తపోభంగము సేయుటయే ప్రతికారము. వెరొక తెరవునం గాదని పలికిన సురవతి ప్వామి : అందుకై దేవమండలం వెంకగనేని వందు బం తిని. వాదంబేక కృంగారలంబు బ్రతిరించి సాబువువలె సకలం దిండుకయ్య గరల లేదట. మేమిచేయుదును. కపో విష్ణు మెట్లగును. అనవుడు గురు డిట్లనియె.

మహేంద్ర : దేవదేవులు గావించు కృంగారవేష్టం కలందు లొంగుకాఁ గాదు. పిలువ్వు : కృంగారులు జయించి నాకనెడిం బెట్టి జే మము. దానం గొం బాభముండవ పోవదని వత్తివన రచివతి యంతకన్న ఒక మిమియున్నది. అక్క డంగకరింప నుదా : కోపించితి ఇమావము అనిన గురుడు వానిమతికి బ్రతికలుగ నట్లు బ్రతాప చేసినచో నేమిటికి కపించెదని ఆ మకు పానాకి జేరిలో నున్నది. ఇం గెప్పిన గురువదేవులు తెప్పగారలంచి విష్ణురక్షవులు కన్దనని తలంపక వెంటనే జయంతిని రప్పించి యాదరింపుచు నిట్లనియె. పుత్ర : నిన్ను సురాసుకమకుల కల పులికరత్న పితల నివాజిక చరణయుగ్మ్యుడైన బాధవునకిచ్చి పెండ్లి చేసిరిని. అతం డిప్పుడు హనుమత్కర్తర పానువుల దవంబు సేయుచున్నాడు : నివతనికల కడిగి యతండు చెచ్చునట్లు బ్రతాపచేసి దేవదేవ మోపాదరింపుము. పొమ్మని యాహ్వా

ఫలములయు భక్తిరసాలనైతి మహాప్రసాదమని మరి యెక్కొమ్మ యవని యనికె చెరిసి
కొన గంధర్వాంగభటు తోడురా హిమవన్సగంఠున కరిగి తరారాధనమునకుఁ బాను
కొనియెను.

ఇటుంటు కొన్నిదినములు రూమపానము సేయుచు పాఠాంగుష్ఠము నేటి
మోపి యుగతవంబు సేయుచుండినది. అప్పు డప్పటికి సమీపమున నుండి రాక
వ్యంకమున ముల్లగా వీచుపడి మరియును.

సీ. మునెకన్నమున్న మేల్కొని నెడులలికి ము
గ్గులుచెట్టి కుశలు తర్కలు నమర్చు
మరిలినో విర్రకోదకమున నుడికి రా
వర్కలబుల నారిపైచి మడుచు
దేవతార్చన సేయు రావులు తెగజల్లు
పూవు లేర్కొనివచ్చి పొంత నుచుచు
కయినింప మృదుల ప్రసవపల్లవ ప్రసూ
నములదేఁ దల్పిమింపమరలూర్చు

గీ. తనవి జపమూదరింపఁ జెలకను పసింది
క్రమజలంకాఁ రాకవ్యంకమున పిచు
పట్టపగలున మునీశ్వరవంశాదగుల
నీడ బట్టనుపైట పై వెలిపి లలను.

హావలావాది శృంగారదేష్టం నేమియుఁ బ్రకటింపక యశ్వంకర కయభక్తి
విశ్వాసములతోడ నయ్యుంకి కృతని సేపించుచుండె. తిపోవ్యాసక్త చిత్తం తత్తన్వి
యందుండు వచ్చినదియో యెవ్వతయో యెరుంగకయే తధుపచారంబు లందుచుండె.
మరియు నియమిత కహళాంము ప్రమాపకమైనవంత నుమాశాలకుండు ప్రత్యక్షమై నీ
యభీష్టంబుదేమని యడిగెను.

క. అమరుఁ గెలువగదగు న

ప్రేమలనీ శత్రుమాలనిచ్చి జయమునుచ్చలకున

సమరములఁ గలుగు గౌరీ

రమణా ! దయ సేయుమని పరలంబు గోరెను.

అతనికట్టి వదలులిచ్చి మహేశ్వరుండు తండ్రియైన మొందులయొక్క కుండు తపలు విరమించి యప్పుడే అయంతి దిక్కు మొగంబై కళ్ళాడ నీ వెవతెవు? యేమిగోరి నా కిట్లు క్షుణ్ణువేసెయ్య రుంటివి. నీ యవదారములకు సంకసించితిని. నీ యట్టివ్వములు తెలుపుమని యడిగిన పెగ్గరివయించుడు అయంతి యాల్చినయె.

క. దేవేంద్రుడు నా అవకుడు
నీవే నా తర్తవమరు నీతర కనిపెన్
గావున వచ్చితి నమ్మక
దేవేంద్రు జేసికొనుమితి ప్రీతియెనాన్.

మీ తట్టివ్వవరలాభాలు వదలితిరి, నేను కూడ నట్టివ్వ వరలాభాలు వదల
సిందు వచ్చితి ధర్మము దప్పకుండ గామిజనంబుల కేది ప్రీతియో తద్వ్యాపారం
మున నమ్మ సంకోచ పెట్టుడితియ నా కోరికయని తెలిపిన పంకచిందుడు క్షుణ్ణుడు-

క. సుదశీరత్నమ నీతోఁ
బిడియేడులుగూరీ కామవరతంబులుదన్
ముదమొడవించెడఁ పిమ్మట
వదలిదనుచ్చివ్య కార్కవశమతి వగుచున్.

అని పలికిన యేత్తససి యప్పుడా సశీతలకమును బాణగ్రహణము చేసి
కొని భూకంఠులకు గూడఁ గదలెదరుండ మహావక్ర ప్రదేశంబుల నేకాంతముగాఁ
గ్రీరింపుచుండెను.

అని యెరింగిలి మఱిసిద్ధుండు మరియొ విల్లనియె.

294 వ మజలి

కమల క్షుణ్ణుని యుపదేశము

క్షుణ్ణుడు మహేశ్వరునివలన వరములంది అయంతిలేయ మవదారము
లకు సిచ్చుకొని యామెం బెండ్లియాడి యా పెత్తోగిరియరున్నాడన్న వార్త విని
సంకసించుచు దేవేంద్రుడు మరియొక కమలమున రక్తిసుల వంగించు ముసాయిము
గురునితో వాలోచించి యందులకై శ్లాహస్పృశివే నియోగించెను. సురవతి యనుమతి
వదసి గురుదొక పుత్రమువార్యంబున నిల్లువెరలి క్షుణ్ణాచార్యునివెషమవళించి పుత్రుని

కలిగి రాక్షసునిరము ప్రవేశించుచుయో నవని రాకనిని రక్కమలు మూకలు మూకలుగా వర్చి కుకుంటే యవనిని మొక్కుచు మహారాక్షాః! ఘంట ప్రత్యక్షమయ్యెనా? పీఠ కౌటన కొస్తా? ప్రమిది రిచ్చెనా? మేము కృతార్థుల మగుదుమా? రెప్పుడని యడిగిన నవలకు వారిచ్చె నాకరింపుచు హస్తసంక్లాషే గుళంబార్త తెలియ తెలియ నుడువఁబె.

పి. సమస్తకమలే మరవితేయాలి

సేతుమే పీ తెల్ల శిష్యులార

మమయలు పై కోడ నావహించి పరింప

డాక్టర్ రామకృష్ణ విధానమేరీసి

మూనిషేషను అను గైకొని సమరికరింపు

మెలాగుదురో! యనివిషయం వచ్చును.

నీతి మూలమందు మీ కోరికగూడి వ

రీ యువీ దేవతారీక్త సరణి

సి. సురేష్, శివ్మలంజోరుర్ మారులే

యేత వాక్యముమీద పరిశీలించుచు

శుభము తొనుగూతువే దానవ భవవముల

నేను లేవట్టి కాయం రెయిగ(జెస్టర),

అని యాచుకొనుటయు దైత్యులొనవలెల్ల నుండి జాలి వొరనువట్లు మహాత్మా, మీ రరిగిన వెనుక మీమ ఒడ్డరాములే కన్నాశ్రమణులుగావు. మీరు సేవ్వున వకువున అడరాకుంపై మా రహస్యంబు తెలియనియక ప్రహరారముఅమాగా మా తోలికి రావందని దేవేంద్రుడి రామలార మందిరిని. అతనిమూలంబమ్మి వేడ్పులు మాతో వైరము విడిచి మీరంబునుండి రయవార నందీశ్వరున నడవ పోర తిండి పోతు కవసే మనగుట్టు విని వేర్పాంతుం తెప్పెనట. అప్పు చాండలంబుండు దండు విడలి మా పట్టంబు ముట్టించుచుయ్య మేమాగలేక పారిపోయి మీ కల్లించి కరణు చొర్చికిని అమ్మహాశాగురాలు దేవతల పొగ రక్షించినది. ఇంద్రుతో : పుని ప్రసింగివడి. అవ్యకు విష్ణుంకు శక్రంబును స్మరించుకొని కర్ధార నామెకరంబు దెగ నకిలెను భగ్గు మహర్షి యత్నాంబెరింగి విష్ణునివారి నిజరహస్య ప్రభావంబున నమ్మి

హా సాధ్యం బ్రకింతెను. అను నొమాయుచు యప్పటియట్ల దేవతల బ్రతిరోధించి నది తగ్రక్షితులమగు మమ్ము వెల్పులేమియుం జేతురేక నిరాశరై యుండికిం బోయిరి. అను రక్షింపకున్న మే మిపాటికి పాతాళమున నుండవలసిగవారమే. ఇదియే మా వృక్షాంశమని దెప్పిన గవతు శుక్రకుం డిట్లనియె.

దైత్యులారా : మీకు మంచికాంక్షువచ్చినది. నేను కంకరునివలన దేవతా గర్వ నిర్వాపకములైన వరముం వదలినవచ్చితి. ఆ కన్సాస్త్రివ్రమం మీ కుపదేశించెద. అందులకు మున్ను గొన్నివిషయముల బోధింపవలసియున్నది. మీ రందరువద్ది నిత్యము నా యుపన్యాసము వినుచుండుడు. పిమ్మట మంత్రోపదేశము గావించెదవని దెప్పిన దైత్యదానవృత్తలెల్ల నుల్లముం సంకోషములు వెల్గినిరును. దమవార లెల్లరకు నా వృత్తాంతంబు తెలియజేసి గుంపులుగుంపులుగా వచ్చి యభిషేక గూర్చుం బోదరి గిరి. అతం డిట్లుపర్యాసము గావించెను.

పా మ డ ద ర్శ న బో ధ

దైత్యులారా మమిడినవలె నేరకావ్రములనుమ్మి సత్కిర్యయల గావింపు చున్నాము. వేదవిషయముల విమర్శింపక చాని కిండుకయు నిర్మగగనం బక కున్నది. కావ్రములకు వైకమక్యములేదు. అగమములకోరిక మరియొకటి — తర్కము బురదబడిన స్తంభము ముడికె. యుపనిషత్తులం దానియొకటి పాంథ్యతోగ వ్రతరణము వేరు. ఒక దానితో నొకదానికి సంబంధము గవంబడదు. పరస్పర విరుద్ధము గనంబడుచున్నది. అహింస పరమధర్మమని దెప్పియోగముల నడిపకెవచ్చు వని ప్రాణులు పవ్యులొన దుగిడినవి. మరియు కర్మలు లేయుమని శాసిగది దివర కర్మలవల్ల బ్రయోజనమేమియు లేకని పోలించున్నది. విచారించుగా వేదవాక్యములు శుద్ధాబద్ధము లగుచున్నవి.

నిష్కాములై యాగంబులు సేయవలయునట, దేహాంశమున వాకమున బరిగి రంభాడివార స్త్రీలతో గ్రహింతురట ఈ మాటల కర్త మేమియో గ్రహింపుడు. ఒకదేహముతోఁ గన్దపక మరియొక దేహముతో నుభయభువనులు యింతి లెస్సగా నున్నది. ఒక దేహ మిందు నుపరాస నియమంబు గృహించి త్రికాలస్నానాతి దుష్కర్మయం దినికి యెక్కితవస్త్రై బాదవలది మరియొక దేహమును బాలిపొప్పుచు

అందరికీనుబెట్టి దివ్యలోకంబుల ననుభవించెడి నుట యవివేకము గాదా ఆ మాటవల్ల యోగ్యము. యథామనః జన్మికరారు నాకమున కరుగుదురట. అదియే నిజమై నటో విష్ణునిదే జంపబడిన రక్కసు లెల్ల దివికరిగి సుకపతిపతి పట్టకపోవుదురా.

దుఃఖములేని సుఖము రాదు. ఇంద్రియ సుఖానుభవమే స్వర్గము. దుఃఖమే నరకము. దేహాంతమే ముక్తి. పునర్యవస్థుడనైదుమాట నిరీషికాని నిజ .. కాదు. శ్రీయ మేదో మాంసరూపి రాస్తావుంజములని రోతమాట రాకుదురు. యోగిండులుకూడ వారియందే సక్తులైకూడ నా మాటలయం తెంత నిజమున్నదియో పరికింపుడు. శ్రీ సంతోగసుఖమే సుఖము. పదుమొదటి పురాణములు రచించిన వేద వ్యాసుని చరిత్రము లోకవిదికము గాదా! ఒక పురాణము దేవు. ఒక పురాణము కుడి, ఒక పురాణము వక్షి చెప్పినవి. తిర్వగ్గుంతువులా చెప్పిన పురాణమూఁజముల ననుసరించి చేయుట యెట్టి నీతియో తెలిసికొనుడు తాత్కాలికమైన ఫలమన క్రోధన వ్యతిరేక సుంతుకని బోధించు మునులకన్న గమూత్తులు వేరు లేవు అనపాడుడు చెప్పిన మోక్షమే మోక్షము. వాని నాపేసించువారు మూఁడులు మరియొక విశేషము వినుండు. అస్త్రకృష్ణుడగు యో మిక్కడ భన్నమై పోవుచుండ మనము జూచుచుం దిమి. ఇక పరలోకమునకరిగి పుణ్యపాపముల ననుభవించువా డెవడు? ఈ మాట నెట్లు నమ్మఁదగినది కావున పుణ్యపాపములన్న వసుమాట వదిలి, భయముకొలకట్లు చెప్పిరి. దేకున్న లోకీయాలక నడవడు. పరదార పంగమసుఖంబు యధేష్టముగా ననుభవించుచుండుండు. అని రాక్షాకుడు చెప్పినమాట విశ్వసింపదగినది.

అహా : మృత్యువేద గర్భవలం బంటువట యెట్లో తెలియదు. అదిన దీపము నకు జ్వలించుచోనిన మరీ దానిం ద్రాచునా? ఇదియు నట్లేదే అని యెట్లు కపటకురుడు వేదంబు లాప్రమాణములయందు బురాణకథ లవిశ్వసనీయంబులనియూ భర్మంబులు మర్మకృత్యంబులనియూ యజ్ఞంబులు లక్షానబోధకంబులనియూ నాపేసించుడు రాక్షసు లకు తాషందకర్మము లాపదేశించుచుండెను. ఆ వార్తలు రక్కసు లక్కంజాను రక్తితో నాకర్తించి సత్కాహింసారహితగుండు యధేష్ట న్యాపారమంబు వృందగు చుండిరి.

అట క్షత్రుండు జయంతిలో నిది సువర్చరములు అహోహారంబులు దివ్య భోగంబు లాభించి యామె గర్భవతి యగుట యెరింగి దీపంబునకుం బొమ్మని

యజ్ఞయిచ్చి తానింటికి వచ్చెను. దాక్షసవగరంబున బృహస్పతి తపమాపము గైకొని రక్కసుల జాట్లం గూర్చుండఁ బెట్టుకొని పొషండిరక్కము బుడదేకించుచుండ జారి సహివించి ముక్కుపై గ్రైహిగొని యిట్లనియె.

మ. అకటా : దేవగుతుండ నీ పిఠుల మాచూపాటవంబొప్పు మా
మక రూపంబు భరించి దైత్యులకు దుష్కంఠోపదేశంబు లా
రక గావించువె వెషధారివయ్యె గార్యపాపికింటిదే వె
లొక మార్గంబినిరో భవత్ప్రతిభక్తియుద్యోగమహానంబొకొ.
అని పలికి రక్కసుల సుదీక్షింపి—

▲ ౬ నుకపైయలార : పురుషరాక్షుఁ పురోహితు డీకరయ్యయో
మోసములేయరుంటె మిము మోహపదంబెను బోధదేసి నా
వెనుతుతోర మీరలు వివేకములేక తదుక్తమూర్ నరో
పాననోయురుంటి రగుపొట్లకలంప కిదేమి కర్మమో.

౬ ఏనుడేనివేక నిండుకార్యంబు
చక్కచేయఁదలచి సమయమరసి
నాదురూపుఁబాని నయమేతమీకు బో
ధించుచున్నవాఁడు దివ్యుఁ డిశోక్తు.

౭. ఏనిపుడూడె వత్తును
మానాదునిపంప వరసమాజముగొని యో
తానపులారా : గ్రీష్మరి
వీని వితువుఁ దివ్యుడైన వివరము తెలియవ.

అని పలికిన రక్కసులెల్ల తెల్లఁబోయి యశని దిక్కు యాచుడంద కత్తు
కత్తులం దరలించుచు న్నా బుకన కిట్లనియె.

౮. నీ వెవ్వఁడవో హోహో
దేవేంద్రుని హితుడ వెదికితిమి పోపో హి
మ్మి వాక్యంబులు నమ్ముత
లేవాఁడు నాదు స్పృహిం ఆధువంగన్,

సీ. ఎరుగనే నీ మామనవారెవరు

హితః హితుండర్థ మోపింశు జేయ

వర్చివాడవె దేవదైతుల నానమ

శ్శమునందు నీమామహిమోక్త

వదనీతిః భార్యకీప్రాజేసవంన డి

వ్యాప్తయింపి యెల్లవాప్తనీ

కృతవత్తుచ విరలిం దునితో బోర

మందప్ప రువదేశమున సమంతి

గీ. కమగజేయుడుగారి భార్యవరదైన

నేటిరుగుము వివరుని శాటులిపుడు

నీదుమాటలగు నవనీతి నీవె

వేషమును మార్చినన్ను కైయాచడంబి.

అప్పుడు శ్రీకృండు రక్తిసుల వదలించి—

కా. అంతేవాసులు మీరు వా కిరఁడు దేవారాళ్ళుఁదిరూపునన్

ప్రాంతం తెలుచున్నవాడు మిమునానర్హ్యుపై బొందింపూ

యింతైనను దెలియంగ లేరుగద మీదేమంచనీమందు నిం

జెంతప్పింబుగనీకపోమ్మనఁడు కాసింకుంజాయన్ వేర్చురన్.

క. వేక్కుకడ వేక్కుకుడ

వేక్కుకుడనవచు వారలిద్దబోరన్

గాక్కుకుడెవదో బోర్చిం

గాకక్కుముగాక ప్రాంతి కలితాత్ముకుడె.

క. రంధ్రేక్కుకడ విరఁడు గు

రుందని లాగంగ నరఁడు రోషముతోరన్

రంధ్రేక్కుకుడ విరఁడు గు

రుందని పరలాగు నొకఁడు రోషముతోరన్.

సీ. కానిమాతములే ప్రకాశముగాకువై

సత్యమెప్పుడీకైవ జగిపకపడగ

కాసియాకములే ప్రకాశంబుగాకున్న
 సత్యమెప్పుడైతేప జగతివసుచు
 నీ మాటల నమ్ముదు రే మాచినేయులు
 వదలింతునెదె చూడగదెయలున్న
 నీ మాటల నమ్ముదురే మాచినేయులు
 వదలింతునెదె చూడగదెయలున్న

గీ. నౌరాసీమాట తెలియంగ లేరెయనెను
 నౌరాసీమాట తెలియంగ లేరెయనెను
 క్షుక్కురాదంగగ గపటంపు క్షుక్కురాడు
 జేతులాదించు చొంబొరుత్ సూరులలియె

పెమ్మట ప్రపంచు దానవులారా మీరు నిజంబు గ్రహింపుడు. నేను లేని
 సమయమున సూర్యాభ్యుదయ నా రూపుతోవచ్చి మీకు బలప్రదాపములు నశించుటకై
 తైనదర్శము దాపదీకించుచున్నాడు. నీవి మాటలు వింటిరేని మీకు జేతుగల్గెడు శక్తి
 నారాధించి దీక్షాస్థంబున సంపాదించుకొనివచ్చుతి. వానిని నైకొని దేవతల స్త్రీల మదం
 పుడు. నీవి విడిచి రండిన పరిశ్రమ విని కపట క్షుక్కురులు వారి కిట్లనియె శిష్యులారా!
 నీవి యాశ్రయము గ్రహించితినా; నాకును మీకును భేదముగల్గించి నే సంపాదించు
 కొనివచ్చిన కస్తూరిత్రయము మీ కిమికుండు; తే ముత్యంపుతో నిట్టి పమ్మిగద కావించె
 నీది నమ్ముదురుకాదు; నే జేసిన ప్రయత్నమంతయు ఉత్తవోయెడిదని పలికె.

అప్పుడు నైక్కులు వారిద్దరిం బోల్చిచూచి నిజము తెలిసికొనరేక సంకయ
 ధోరాదు క్షుక్కురై యొక్కొంక తద నొంబొరులు పంపిరించుకొని క్షుక్కురా వచ్చిన
 క్షుక్కుం దిరస్కరింపుచు—

క. పదియేండ్లనుండి మాడక
 వదలక యుపదేశమిచ్చువాడే కాక
 యుదయమునవచ్చి కనిచి
 యదలింతువు నమ్మువార మా మాటలన్న

గీ. దేవగురుడవు నీవు నిందితీసికొంటి
 మరుగుపెట్టనుండి వచ్చుతో యెడుమంద

దీక్షాపు మునుగేం దునితో నింకనిండు మనసే
బడినందులె స్వహృదయమనుచు.

క. ఇతఃదే మాగురుదత్త
ద్రిశమును సమూహ్యః జనక నిందిని పమా
గతుడైన బాదిగామతి
ప్రతిదిన మావరేమిచ్చు నిహవిషయములె

అని తీరస్కరించుటయు బ్రతుండు కోర్కెపరమానమందై-

కా. ఓరీ బాలికవార! హేహతము వేమహించి మెప్పించుచున్
గౌరీనాథుడహ! క్రిమాప్తి వివిరాజితాత్మ శత్రులు లో
ప్సారందెచ్చి నిజముదెల్పిన గురువ్యాచారకారూ మా
యాదృశగరితాత్మ్యత తెలియకొన నమ్ము నిందింతుడే.

క. మికర్మమిట్టులుండగ
నేరనింజెనికి వెక్కువితవాక్యము లో
గాక పూజపొలిపి
మీకుఁ బదభ్రష్టులగుచు మెలగుచు కనన్.

అని బ్రతుండు కిమ్మూ శపించి లేచిపోయెను. అది యెరింగి గురుండును
సంతోషించుచు మరికొన్ని దినములు మాత్రమే యుండునని యొకనా డెవ్వరికిం
దెలియకుండ వాతమున కరిగెను.

క. గురుదంత వాడుఁ కార్య
తుండై కవలములన్ని రోషాదయన్
బరిభవముండగఁ జేసె ని
తరులను నిందింపకగునె ధర్మవిముఖులన్.

అట్లు కార్యము సాదించుకొని వచ్చిన యాచార్యులొకరి పురందర్యుడ
తమందానంద కందళిక హృదయారవిందుండై కార్యం బెట్లు ప్రవర్తననకి విశేషము
లేవని యాదీగి దివ్యముండు రాసు బరిభవ కవలవర్మ దలిపి రక్షములు గురువాప
దగ్గులగుట వినిపించి వారిం బాకాకలువకు వోం నిదియే పమయమున పురిగొల్పు
టయు పురుసాత్ముడు గురువ కిట్లనియె.

మహాత్మా! నీ దయనీయ భార్యను హరించిన శస్త్రాస్త్రములను భార మానుచున్నది. ప్రహరారుడు మనుషే విరక్తుడై వారిని గలియకుండెను. ఇత మనము రక్కసులఁ జయింపుట గోరిలోని ముచ్చియున్నది అని యెఱింగించుచు దేవేంద్రుండు దేవనాపిని సమాహులుఁ బోగుచేసికొని పురమిరికి రనుజనగరంబు పెట్టి రక్కసులఁ బోరుసేయ రమ్మని చీటులు యు నంతకుఁ బూర్వమే తమ కుమ దేించుచున్న క్రతుంగానక యతఁడేనుండు విన్నగపటము దేసెనని నిశ్చయించు కొని క్రకావధగుండు తెలిసికొని భార్య నొద్దకుఁ బోవుటకు సిగ్గుపడుచు నది నుండి పారిపోయి ప్రహరారుండున్న దానికి యటకుఁబె యతనియగులంబడి యిట్లు వేడుకొనిరి.

దేవా నీవు విరక్తుడవై మమ్ము పేక్షించువావు. మేమిప్పు యన్నివిధ ములం జెదిలిమి. తిక్కుదేవారమైతిమి. మామిత్రమి క్రతుం డెక్కుడు కష్టపడి తెచ్చిన శస్త్రాస్త్రభావంబు గురుని కళ్లలోఁబడి వ్యర్థమైనది. పైపెచ్చు క్రతునిదే శపింపఁ బడితిమి. ఇప్పుడు దేవేంద్రుండు మాలోఁ బోరుడనా రసాతలంబున కరుగు చురా. యని ధండువచ్చి పట్టణము మట్టదించియున్నవాఁడు. ఇప్పుడు నీవు పూచికొని రాకున్న మేమభోగతిం బొందువారము రక్షింపుమని వేడుకొనుటయు ప్రహరారుడు గురుడువన్నిన కనుంబునకు తటకలంపడి గానిండు మన మిప్పుడు క్రతునిరకుం బోయి తప్పు సెప్పికొని యతనియగులం బడుదము. అతం దనుగహింపక మానఁడు. యతనియంతలేక వేల్పుల మనము జయింపజాలము వరుఁడు క్రతుని కరకుఁ బడుడని పలికిన సురవైకు లిట్లనిరి. స్వామి! మాలో కొందరు ముందుగాదే యందుఁబోయి క్రతు నాశ్రయించిరి. వారెఱుఁచి చీరీ పొండు పొండు నాయుండిరి రాకుడు. మీకు మంచి ప్రాయశ్చిత్త మగునని తిరస్కరించిరట. అతఁడు మనరక్క సుల పేరుదం పెట్టిన రోసను క్రతుకుంబెవరు. ఏమి సేయుదము గురుఁడువన్నిన జాలములోఁబడి గురుభిక్తా రము దేసితిమి అని చెప్పిన ప్రహరారుం డిట్లనియె.

దైత్యులారా! వెఱవకుండు అతడు కరుణాకుడు. సంతకము దైత్యపాతమే కోరుచుండును. మనంరక్షింపకపోదు. నేనుగూడ నీ వెంటపడు పడదని ప్రహరా రుండు రక్కసులవెల్ల గూతఁజెట్టుకొని క్రకావధ్యువొద్దకరిగెను. మోర్పుదేతులలో వచ్చిన ప్రహరారుం జూచి యాచరించుచు క్రతుం యతని ననుస్మరించుచుండి దీనిని చుడు నిట్లనియె.

ప్రహారా నీవు విరక్తుండవై క్రమ్మరుచుంటివి. నేను రాకవునిమి ద్దమి తల్లిండుగా రమణుడేసి కష్టావృత్తంబుల సంపాదించుకొనినవచ్చితి గురుభోధచే పీడ నన్ను తిరస్కరించితి. వేరు మీది కపించితివి. ■ కథయంతయు నీవు వినియే యుండువు రక్కసులకు గాంతు మండలిగాదు కావదగ్గుల నెవడు రక్షింపగలడు. వెజేసివ ప్రయత్నమంతయు నిష్ఫలమైనదిగదాయని పరిశిన విని ప్రహారాదుం దిట్ల నియె.

మహారా! ఇందు దైత్యులెరింగిదేసినవ రప్పేమియున్నది. మీయాళ్లను సొరము మునివృత్తిబాని జటావస్థమల భరించి తమంబు చేసికొనుచుండిరి. గురుకు కష్టముజేసి మీయాళ్లతోవచ్చి భోజించిన నిజమునుకొని మిమ్ము తిరస్కరించిరి. అది కాలమహిమగాక వారోషమా మోహితులగువారిం బదిరచించుట న్నాయమా! పిల్లలెవ్వరిక కప్పులేసిన తండ్రి దుండించునా! నీవు సర్వజ్ఞుండవు. ■ వెదంగనిదిలేదు ఇందు మారోషముచెప్పి యాశ్చర్యము అభియుచుండుకాక సాధుత్వంకొవము క్షణకాలముకన్న నెలువదు. అగ్నిసంపారమువలన మయు నేడెక్కివను సహజమగు శైశ్వముజెందకంకనా! కావున రోషమువిడిచి యాశ్రితుల ననుగ్రహింపుము. అవి ప్రార్థించిన విని శుక్రాచార్యుండు ప్రహారాదుని వాక్యములచే దేరి దివ్యరృష్టింజూచి వారెందు భోషించుచును రోషంబు పెడిరెను.

రోషజ్వాలావశే వీరబవదనుండై త్రిరోకిమలకు భయము గలుగజేయు సర వింహవతారము లష్టిద్రవ్యుడి దేవతల స్తుతి వాక్యంబుల జ్వాలరక సుగ్రుండైయుండు కాంతింపజేసిన మహామహావైభవగు ప్రహారాదునకు శుక్రునికి గోప ముపసంహరింప జేయుట యో యబ్బురమా! ప్రసన్నుండై శక్ర దిట్లయె.

ప్రహారా! నే వెప్పుడ ను రావహితమే కోరుదును. కాని పాపము వారి కీ యవతారము జరిగినది. దెప్పుడు దేవపక్షపాతి యగుట సురలకు విజయంబు సిద్ధిలగు. రక్కసులయెడ తప్పులేదని నే దెప్పునుగాని యెప్పుచో యెప్పుచో విప్రంబిందెనని యా జాతిమందే పగబాసయొండుట వెల్పుండి తప్పు. ఇప్పుడు వారేమి చేసెనని జ్ఞాన స్థితి యంత కపటము లన్నియో దైత్యులకు తెనుకాంతుగను పండ్లకులిట్లు కూడినవి. కానిరో నా ప్రయత్నమంతయు మృద్ధమగునా! మరీయ కావదగ్గులగుట రక్కసులు కొన్నినాళ్లు పేక్షించి యుండవలయును. ఇప్పుడు మీది జయము గలుగుట దుర్లభము అని పరిశిన ప్రహారాదుం దిట్లయె.

గురువూ గురుడు దేసిన కపటము విన్నది మొదలు నా హృదయమున
 రోషమావేశించుచున్నది. వెనుక వే విండునితో తోరి చిక్కినవానిని విడువనేరదని
 విధించిని. ఇండు తెప్పయును నుపేక్షింపదగినవాడు గాడు. మీ కాపము వాని
 వ్యాసంపదేదు. కావున నేనిప్పుడేపోయి యిండునితో తోడద. అతం దిప్పుడు మా
 పురము ముట్టడించి యుక్తువాడని చెప్పులయు శుక్రండు ప్రహరాలాః నీ తం
 పెప్పుడు రిత్తవోడు. నీ వరిగిన మూడులోకంబులు గడగడలాడును. నీ ముందర
 నునాసిడు తెగదీచాడు సర్వ సేనాధిపత్యము వహించి యిప్పుడు తెరలి యిండు
 నితో తోరతొమ్ము. నీకు విజయ మగుంజాక అని దీపించు యు ప్రహరారుండు
 గురునదుగుంకు ననుష్కరించి తదనుష్ఠవదసి దావపులు పేనింప నిజపురంబున
 కరిగెను.

అందున్న రక్కసులకును వేల్పులకును యుద్ధము జరుగుచున్నది. ప్రహ
 రారుండు హయగ్రీవాది దావపులం గూడుకొని కవచము తొడగి కోదంబులు ధరించి
 దివ్యాస్త్రంబులం బ్రయోగించి పిడు ముట్టడించుచున్న వేల్పుల పీచవంశంబెను.
 లాటో ప్రహరారుడే సన్నద్ధుడైసెచ్చె వతని ముందర నిలుచువాడెవ్వడు. అని సురలు
 పిగిపికెత్త తలయుక దారిం దారిపోయి స్వర్గధ్వజమంబు దాగికోసిరి. ప్రహరారుండు
 దావపులతోగూడ వేల్పుల తెన్నుండి తంపికోసిపోయి స్వర్గము ముట్టడించెను.
 అప్పుడు దేవేంద్రుండు కవచధారియై ప్రహారీ వెదుర్కొని హెరయుద్ధము గాచిం
 చెను. చారిధరకు బెడ్డళాంబు ద్యుంధ్యయుద్ధము జరిగినది. అందు దేవేంద్రుం రోడి
 పొరిపోయి దున్నాడేని నానాధింతులయు నాయంబు ప్రత్యక్షుండై యిండుని యలి
 ప్రాయము దెలిసికొని భయంకరాకాశముతో నాపి యుద్ధమాచివచ్చి హంతకము
 గాచిరినది.

అప్పుడు దైత్యదావపు లా యంబులజూచి యోహో యామె భంకమందా
 సుర సంహారీ వేల్పులకు సహాయము వచ్చినది కావోయి యామెం జయించుట కవ్వము.
 ఉపాయమేమి యలోరించెనో దూకునుని పరిగిన ప్రహరారుండు లేకునతోడించి
 యుద్ధేనికి మొక్కుచు భక్తిపురికగాఢుండై అంతా మేమను మీకు విధంమే మాకన్న
 వేల్పులు నీకు దగ్గరపుట్టరా కల్లికి విల్లింబదమును సహాయులు జూచి మాయోచి రి
 త్తముమాని కనికరింపుము. అని య పానరావాపరా శేషంబున నామె గైచారంబు
 సేయుటయు బ్రసన్నయై ప్రహరారుని ప్రోతమునకు మెచ్చికోనుచు నిట్లొయె.

వత్సా! నీవు హరికృష్ణుడవు. నీ కెందును సహధ్యులు లేదు. కాని ప్రస్తుతము దక్షిణ భక్త కావ్యగర్భంబు విజయమువశద్దురుగాను, వాటికలమున నీవును కావ్యంబులనురంపనలనెవచ్చుచున్నది. పీఠంబయి కొన్నిదినములు పాఠాశలోకింబున వసంప వండును అందునీవు రాజుపై యధేష్ఠనుభావము యవలంబింపగలవు అందేకొడకయు నీకుండదు. నీవు వికృష్టుడవు యెందున్నను నీకు సుఖదుఃఖములు లేవుగదా! వీరివెంటె తెట్టుకొని యిప్పుడ రసాశరణులవ కరుగుము. యే వెలుపు నుండవని యుపదేశించినది. అతిండు దేవి వాక్యంబులువిని కాలంపాచుకు వెలుగువడుచు వంగితారము సూచించి యప్పుడర్కసూర్యులొకరిని పాఠాశలోకమువకరిగి భోగవతీనగరంబున సుఖంబున రాజ్యము సేయుచుండెను అని యెరింగించునప్పటికి గానాతికమైనది. మఱిసిద్ధండు వెండియు నిట్లు తెప్పరి తొడంగెను.

శ్లోక ప మఱి

చ్యవనునికథ

ప్రహ్లాదుడు పాఠాశలోకమున రాజ్యము సేయుచున్న సమయంబున భృగవులుండు చ్యవనుండును మహర్షి రేవానదిలో స్నానముచేయుచుండ నొక మహాసర్ప మతని చరణంబులంబుట్టుకొని పాఠాశలోకమునకు రాగిక్ష్మిపోయినది. చ్యవనుండు పడుతేరి ఓష్ఠుని స్పృశించుకొనుచు గన్నులదెంచి చూచింక భోగవతీనగర మకనీటి గన్నుల వండువ గావించెదని అందు స్నానముచేయుచున్న వాగకన్యకలం బాని చ్యవనుండు మీదెవ్వరు? తీసునగరము పేరేమి? దీని నెవ్వరు పోలించుచున్నారని యడుగులయు వాకన్యక లయ్యుచువచ్చునీటికి విచ్చినిరి.

ఇది భోగవతీనగరము రసాశంమువకు రాజుధాని. దీనిని బ్రహ్మరాదుతను కావ్యసక్రవత్తరి పోలించుచున్నాడు. మీదెవ్వరు? యెందుంకించుకొని? మీపేరేమని తురిగిన నతం దిట్లనెయి. తమబుర్రాని నేను తూటోవిధానిని నాపేరు చ్యవను తండును. నేను నర్మరానదిలోస్నానముచేయుచుండ మకరమో సర్పమో వాకాళ్యులు బుట్టుకొని నన్నింటియ్యకొని నర్చివచ్చి వరమభాగవత శివామణి ప్రసాదాదు దీని న్నాదా! అతనింజాంచి యుండలిరాకకు పాద్మజ్యము గంగతనీకొనెయిదంగాక అని పలికిరనిని యావాగకన్యకలు చ్యవను రసగా సుకన్యక రక్షారా! మీరు వారేమి! మఱి యే వా! అనఁయు నతం తాను సుకన్య వాణార్యుడే. అనర్త మీకెట్లు తెలియును.

అనుచు బాంధవుల సరిసరి సుఖస్య మహాపత్రికక ఆమె చరిత్రము మేము విత్కము భక్తిగా లికింపుచుందుము. ఆ కథ నిత్యము లెప్పుకొనిచుందుము. మీ దర్శనమువలన మేము కృతార్థులమైతిమి. శేషం దను ముప్పదీమాడకోట్ల వెన్నెలతో స్థంభింపజేసి యోగిని దేవలింకు పావనార్థమిప్పించిన వహా లావుండవ పితౌక జంతువులే గట్టబడి యాంధు రీసికొని రావలెతి? జడి నీతు . దంఃనూని నిర్బంధనముగాదని వారు స్తుతింపరి.

ఆతండు వాసమానుల వర్ణించుచును వెంటనే బయలుదేరి అహరాదునిం జూడ, దదాస్థానమున కిగ్గెను అది వెన్నెలవిని గోపకుమారుండు మణిసిద్ధునకు నమస్కరించుచు మహాత్మాః సుకన్య చరిత్రము నిత్యము పఠించుచుండుమని వాగ కన్యకలు చక్కవనునితో వెప్పరంబిం ఆవర్తిత మెట్టిదో ముండుగా వివరించి నాకు సంతోషము గలుగజేయును. వీరిమూలరే నుండేయి చమత్కార మున్నదని తోచుచున్నది అని యడిగిన మణిసిద్ధుం ధిట్లయె.

సు కన్య క థ

వత్సా సుకన్యచరిత్రము తెవిర్రున్నది. రెప్పరవిను, పూర్వకాలంబున శర్యతియను రూపతి రూకలంబేయి నాలుగువేలమంది బాళ్ళల రూపమంతులంబెన్ని యాడి వారిలో దృశీయమైపార్యంబున గృతార్థుల దనుచుండెను. వారిలో నొక్కరి తక్కువత్రము గొంత భాంతువను నాడుపిల్ల బుట్టివది. మరియొక్కరి నేలంతాన మును గలుగలేదు. అతనిచార్యులందరు వాకన్యకపై బ్రాణము లిడుకొని గౌరవముగా జెంచుచుండిరి. త్రిభువనాశ్రయకర సౌందర్యంబున బ్రకాశించు వా బాలకు సుకన్య యని పేరునెట్టిది. పర్యవసాదకరీయమై యొప్పురు వక్కన్యయు ననుదిన ప్రవర్తమా మానమై క్రమంబున యోగవోదయంబున వనయస్కలంసఖులతోగూడి యాడుకొను చుండును.

ఒకనాఁ డాయెకమీడు క్రితాతిరతి నాలుగువేలబాళ్ళలతోఁ గూడికొని చతు రంగణంబుండునై జగదముంచెది యుత్తరముగాఁబోయి విర్మంజలపూరితంబు మనో హర సోపానవిరాజితంబు జలవిహంగులు హృదయంగమంబు వగు సరోవరతీరంబున బలంబులతో విడిసి పుష్పద్రవంబున దత్తప్రభాకరం బంబాకరింపజేసి దేధియలతో గూడ నందఱు జల్మీరీడ లాడుచుండెను.

అ సమయమున సుకన్య సఖంకోహుడుకొని ప్రాంతాచార్యులుగూఁ
డియి పుష్పావనయము సేయుచు నొకచోఁ బుట్టకడఁగొనుచుండె యొకములవలె
మిగిలు మినుకుమని మెలయుచున్న తేజము జూచి చూచి వెడఁగవలసి తాల్కరాపర్య
మునంతేసి నాదిగల ముండికొనలే నా తేజమువలకు మూలమగు కన్దులం బొడిచినది.
బొటబొట నీరుగారుటయు జరిగియుచు పరతులతో యావముగాఁ బారబోయినది

అంతలో నవ్వలి తలంబున నొక మహానాథుఁడు వచ్చితిమి దర్శితిమి మల
మూత్రములు విగింపుటినని. కడుపు బుచ్చినది అని యరపున విసంబడినది. రాజు
నకును రాజపుత్రులకుగూడ నట్టి బాధ చే పొడగట్టవలె శర్యాతి తయరయ్యెను వెంటనే
బురులు వెడలి పురంబువేరి వైద్యుల రప్పించి చికిత్స సేయించెను ఉపయోగములేక
పోయినది. అందేటియో దైవావహతము సేయఁబడినది కాకున్నచిట్టి యిక్కట్లు రానే
రదు. అదియేటియో యిది మంత్రులతో నాలోచించుచున్న సమయంబున సుకన్య
యొకరి తండ్రికడకరిగి తాను జేసినవని తెలియఁజేసినది.

■ మూల కడలుచు నొడియఁడు మంత్రులతోఁగూడ నయ్యకవికరిగి తిరిగి
తిరిగి యాచరికములు తొకగని విర్యమపాద్యవములలో నాపుట్ట క్రచ్చింప నందు
జ్ఞానముండను మహర్షి తపము చేసుకొనుచుండెను. అతం దతివృద్ధుండు. అక్కాన
నంబు విచిక్లమచి నెఱాహుండు ప్రియపుత్రులఁ గడలక ద్యవమ దండు దనము సేయఁ
గొంత కాలమునకు దృఢులౌచు లతనిం గప్పించు. పైను ఏమీలికములు పుట్టవెట్టినవి.
మృత్పించుమునది నడండు గడలక యల్లెతనము చేసికొను చుండెను.

సుకన్య ముందొకవలె నెకని కన్దులం బొడిచినది. దాని నతండు గ్రగ్ధి
వారై బాధపడుచుండెను. శర్యాతి యతని యడుగులంబడి మహాత్మా నేను వైచస్వ
తుని కుమారుడ. శర్యాతియనువార. నా కూతురు సుకన్య తాల్కరాపర్యమునంతేసి
మిగి యుష్మద్రవము గలుగు జేసినది. ఈ యపరాధము క్షమింపవలయునని ప్రార్థం
దెను. ద్వివసుండు రాజా వే నెవ్వనిపై నలుగలేడె. నిరవహరినగు వస్తుఁబొడుచుటలే
రైవము మీ కల్పిబాధ తలఁగజేసెను గాచి వే వేమియు శపింపలేదు. నేనతివృద్ధుండనైతి
శన్నుడైతిక కాలమెట్లు వేగింతునో తలియవని విచారించిన శర్యాతి యట్లనియె.

నుసించఁ దా నెవ్వ రన్నును గుహింతునని నీ కువారములు సేయటకై
పెక్కొండ పరిదాహం నియమించు. దానీదానపపాపములు విడువక మిమ్ము నంత

కము సేపించుచుండు. "మరిసిన మంత్రములు సమకూర్చిందెడ నని పలికిన చ్యవ మందు రాజా! దేవకము సేసికొని సేపించు గారి సేవయెట్లుండునో నీ వెనుంగరా? నీకు నన్నోదాత్తులెందుల గలిగినవో నీ కూతు సుకన్య నాచ్చి పెండ్లి సేయుము. సంత నొందునని పలికెను. పిదగు మరెట్లు ఆ మాటవిని మూగవలె వేయి ము మాటారక విశ్వేష్టుడై యిట్లు తలచెను.

అకటా గ్రగర్థిశాడు అతివృద్ధుడు సగు నీ తపసికి దేవకన్యకలఁ దీరస్కరించు సుకన్యవచ్చి పెండ్లియెట్లు సేయరాదఁ. తన నులము కొరకై కిద్దగొంతుకు కోయవా! దెవ్వరైన నీకునా? కామమయ ఎ-కోర్కె వును. స్వల్పవరాళముననే కపించును. అరక్కాదివృత్తిని పరమి (చర్మభంగమునకు వెరచి) లేచి యా యవ రాధనునట్టి పెరుగునెరిగి. అయ్య! కాలమెంతలో మారినద? దైవమెట్టి యిక్కట్లు దెచ్చిపెట్టెను? అని విచారించుచు నామనికేమియు సమాధానము నెప్పక వెంటనే యింటికింటియ సామంత పురోహిత ప్రమాఖ్యులరప్పించి చ్యవమని యిద్రిప్రాయ మెరింగినుటయు వాటిటనిది.

మహారాజా! యే మహాబకు దోచకున్నది. కనుమకోమలియగు సుకన్య నాయుండున మృత్యువాంఛము. మంత్రాకర ప్రతిబంధక వ్యధయు భరింపరాకున్నది. అందులకు దేవరయే యాలోగించఁ దగినదిగాని మే మేమె దెప్పగలము అనుటయు రాజా కర్తవ్యతా మూఢుడై విచారింపుచుండెను. ఆ కలవరములయొ నఖిలమోన విని సుకన్య తండ్రికడ కడదెంచి వమస్కరించుచు నిట్లనెను.

అనకా! మీ కెల్లరకు || యాపర గలుగఁ జేసివదానము చేను. నా చేసిన దోషములన్ని నే వదలవలెవలెయు. మీ కేం మన్నాకనికొచ్చి పెండ్లిచేయుడు. సంత యింపును. నే నకరిలో గావురము కేసెవనని పలికిన దిని కన్నీడుగాయ్యదలండ్రి యిట్లు నెయ్యె.

నీ, మదిరీ వ్రతర్మహర్మములఁ గ్రమ్ములు నీవు

మనీయించువెను పొరవనములందు

చిలువకు వినిదెప్పి యంపుదెదెడురాన

నెను బాదగమలు గావించు ముసరి

ఁ బెదటివల్లూరకె యద్యైదినివు

పెనెడు వీరకమ్మగ ద్వంద్వవిట్లు

చీవాంబరమలదాల్చిన గంధునినుందు
గట్టంగనేడు వర్ణమలరట్లు

గీ. అలికెచ్చుచు భోజనముల అండ్లగఁజూతు
గంఢుల పరామర్శకరజేయు
విమృశ్య యెఱిగి యెఱిగి నెన్నుండుచును
జేతులారంగ నెఱు పెండ్లి సేయువాడు.

మ. మనఃసోమతి వృంధులయిన మనస్ దుర్బలదానైనా
శనమైనన షటికెచ్చగాని నను నో పంపూర్ణ దండ్రావ్య యం
రువకుం బెండ్లియొనర్చ నొప్పుకొనవలెదనన్ "వాత్సల్యకర్మక్రియ
ప్రీతిగానున్నది గాకనునకదా" వేయెండ్లు చింతించెనన్.

అనటయు నర్కురాలక జనకున కిచ్చివెయి.

తండ్రి వచ్చు గురించి పొ రిండుకయు విచారించుచును. ఇంకొకడును
మీరును నా నీమిత్రులు ఇతరులనుమయిన నా మనస్సునకు సుఖమెక్కుడిది. పరమ
పరితమగు నమ్మునితలపంపు గళత్రమునవై పత్తివళలలో న్నగగణ్య వయోధరి
గాక జనకా నా కేదియు రోగేప్పలేదు. తొల్లి తోపాము రాచి రాజ్యవ్యకల మనర్థం
బెండ్లియాచి క్రితువన ప్రత్యాకర్తితో నొప్పుమందలేదా! వలదలగుదమగుమేని
సుఖమునుపిత్తడగాక బెక్కుండ. బాధపెట్టుచు నా రింపుగాదు అని యుక్తి
యుక్తముగా తెప్పిన విష మంతరెల్ల ప్పఱాంతి తెలిసి.

కన్యాకియు, ప్రతీకారశాస్త్రమగు సేవంపరికావము పరికించి యందుల
కనుమరించి నగం బుందుమిత్ర పరివారసిమితుడై హుడును వెంటబెట్టుకొని యా
యరణ్యమునకుఁగి యమ్మర్పిపాచించులయి బాల్లఁబడి, మహారా: పి యాజ్ఞాపడువున
వా వైత్రికం దీరికొనివచ్చితి. కుదర్శవత్తిగా స్వీకరించి వన్నుఁ గృతార్థం
గావింపుఁడుఅని వేడుకొనుటయుఁ జ్ఞాపకుండు మునియారు నరవరా: సర్వసంధుదన
నిన్నే తెప్పరము. నే నండుండు, చచ్చుండు నట్టి వన్నుఁ బెండ్లియైతి నీహఁతుడేమి
సుఖవదగుదు? కుసుమ సేవంగా:తి యా యదవతో నెట్లు మెలఁగలదు? మాటవదున
కంటి నావారిం: నెండ్లిం: వసికొ:పోవు చుటయు వన్నుదమిడేను సాత్తిపాయముగా
సుకన్యమో ముఁటవలెను.

అయ్యాశయము గ్రహించి యుక్తు శేషయపాదే ననవాః నివర్తయూహా విభువృత్తము. వాకీకరణే పరియోని వాకీపరిమోసంబు వ్రాసియుండెను. ఏం కప్పము. ఇప్పుడమ్ముని వందనసమూహు యొట్టు. వేనిచనౌతులు ఇచ్చిగహించువా వెగమే నన్నయనకుఁ గవ్యాదానము గావించుచుని ప్రోత్సహించినది. శర్యాతియుఁ గూడుమతి ద్రివృజాఁక భక్తననుం బ్రార్థించి సుకవ్య వరనికి గవ్యాదానము వేసెను.

గీ. ఒరులు వ్రేళ్ళులది చూపంగ గరమురాలిది
కదవికొనుచు మునిండు రత్నమెదను
గదై మంగళసూత్రంబు కంపమొదవ
గొల్లనుని యెచ్చి రవ్వచాస్త్ర లెల్లజూచి.

మ. బలిమిన్ గన్నులబేసి యూరిండు సైపై శే తిహస్తంబు =
స్కంబు కృత్యంబెదిగిరిప ముత్తమం నయోషోత్త మూరిగట్టిన
దంబ్రాల్పోయగఱారి బంధుజన సంకాపంబు రసాదవ
స్థబద్ధ శూదకరారామిక వగచెన్ గాష్టాశిమూర్తింగన్.

ఉ. మేళికరానికక్కుటిగిమించు తనూద్యుతలెల్లెరన్ బ్రభా
జాంబు గుమ్మరింపగఁ గిపాంబువోడ్ల కరంబులెత్తెర
బాంబు వశ్యమైన జనదాతలందరి బ్రాణువోయు ప్రో
యాలిగనంగ వెల్లి కకివాత్కువలైన విచారమాగునే.

శర్యాతి కూతువ కట్లు వివాహము గావించి పదిదినములందుండి వెడకులు సేయించున ర్యవసుం దిట్టనియె.

నరేంద్రు యివ్వవలలు వివిక్తంబుని వేసిండు రహస్యర్యా పక్షుండునై యుంక
నిత నన్ను గృహస్థుం గావించితివి. యిత మీరిందుండరాదు. అందు నుండికి
బొండు. నాకు భార్య పరిచర్య సేయు యందెడులగాక యీ వైభవంబులు వే నొల్లనని
పలికిన జనపతి యిట్టనియె.

మహాత్మాః నాకూతు రిదివరకు గారాముగాఁ జెరిగినది. పనులుచేసి యెరుంగదు
మీకువదలింప దానితో మాత్యురంబు కత్తెంబిందుం నయింపిందెడ నాజ్ఞయిందని
కోరిన నతండు బాఱజాంబు పెండ్లియాడినందున వగరుమంది పై పెచ్చు లాంతా
సంఘముల సంపర్కముగూడ గలిగినచో నా కమశ్చర్య నాచ కర్యయేయగు

గావున నెవ్వడు నిందుండదగదు. తఱచు మీరిందు రాగూడదు. నీవుగాని సంవత్సరమున కొకసారివచ్చి యాదవచ్చును. అందుల శిష్టమజ్జనున్న పీఠాఁకుల దీసికొనిపోందు అని చెప్పిన కర్మాతి యేమియు మాటారలకపోయెను.

వెంటనే యావ్యర్థంతముఁ జీవాంబరము విడిచి నాకటిర ధరించినది. రక్తుఁ బూపాంబరములు తీసి వసుపుకొమ్మ గట్టికొన్నది. అట్టి సమయమున బంధుఁలను మాతృశారద్యనులు నింగిముద్దసరి. సుకన్యయే వారి సమనయించి యందరిం బివేసెనది. కర్మాతియుఁ విడువలేక గూఁతునకు బుద్ధులజెప్పి యెట్టికేంఁకుఁ బుద్ధులమున కరిగెను.

సంవత్సరమైననంత సుకన్యశర్తి యొకనాఁడు వల్లభుని కిట్లనియె. మనము అమ్మాయిని విడిచి సంవత్సరము దాడెనది. దానిగతి యిటులున్నదో తెలియదు. ■ యరబ్బాను న నొందెయె నా కంటకున కెట్లు ప్రకూషదేయుచున్నదో యెరుగము. ఎక్కడి కుకూష యాపాటికి మదనదేయుచును. ఆ పాఠుఁడందరి పరిచారికుల నిత్తుమన వలదని చెప్పె. నేమిపాపము. అఖండతూమరరాదీపత్యముగల చక్రవర్తికి బంధుమహిషియై దాసినచాస్తములు సేవింప సుఖింపవలసిన నాబద్ధగ్రుడ్డి చీకతోఁ గాపురము సేయ విధి ఏదెఁదెచ్చి కటాకటాఁ అని పగచుచుండ కర్మాతి భార్య కిట్లనియె.

దేవీ నీ వా వూఁబోడికి మగవలచెల్లు. అది పత్నివత్తయైపరికి కుకూష సేయుచున్నది. నిత్యము ప్రాతఃకాలమునదేని పర్వకాలయలికి ముగ్గులుపెట్టుచుఁ దాను స్నానముజేసి తర్తకు స్నానము జేయుచి యగ్ని గృహంబునఁ గూర్చుండజెల్లి యరందు జపముదేసికొనుచుండ తాను ప్రక్క గూర్చుండి ద్యానించుచుండును. కంద మూలాదిములుదెప్పి వదిలిపెట్టెను. సంకోచముగాన న్నదని గూరరాదులు పోయి వచ్చి చెప్పి. అది పత్నివత్తలో వెన్నుఁబడగలదని పలికిన నని భార్యయిట్లనియె.

సుకన్యఁజాక మీ యాల్లాండందరు వెదుక వడుచున్నారు. దుర్బిగసారి చూడవచ్చును యా జడదారి చెప్పెంగదా? మమ్మఁదీసికొనిపోవుదురే అని యడిగిన నరింకు జననంపర్కమువల నీ యెల్లకొల్లకు సమయంపరము పోయినలో నరిగి కపించునేమో? తావున నీ దాదీనందసుపుము. అదివోయి యామె సేమమరసి వచ్చి కుంఠాక అని చెప్పిన నప్పగతి యొడలించి యప్పుడే నప్పరిచారిక సంపదెడి.

యాపనికత్తిను యో యరక్కామున కరిగి సుకన్య వర్జితమంతయుఁ బరిశీలించి యాచిరివచ్చి రాజవత్సి కిట్లనెయ్యె. అమ్మా! నీ కూతువశేషము లోపములేదు. అండ్రాచి వలె రోము లుపవరించుచున్నది. అమలయోఁ దెల్ల ప్రేయ అట్లంటేమేమి కాఁయో గూరలు దీనచందెనీ గ్రుడ్డికావముని పెండ్లాము యండ్రాచివలె రోగముకెల్లనుట వింటను. తిప్పగాఁ జెప్పమని కనయ్యయ నావనకత్తియ యిట్లనియె.

అమ్మా! మీ యెద్దరాచవేం? అమ్మాయ వన్నరుసవంటి పుడమనతోఁ గూడుకొని యో యరక్కామే యుక్కాననమము చేసికొని విహరింపుచున్నది. ఆ చీకు ఊచి యేవయ్యెనో తెలియదు. తూపింకొనికెదలెను తెలింపని మనసుగల సుకన్య కట్టిపరికపుట్టుది పుట్టుట యెట్టి యాశ్చర్యమో తెలియదు. అని చెప్పిన విడుగుపడి నట్లు జరిగెను నాయలలు యేమంటివి? నా కూతుడు పుట్టినయైనదో ఆ పరపురుషుని నీవుచూచితివా? అని యడిగిన నడియిట్లనియె.

దేవీ వేసంతవినుల్పించక చెప్పురానా! సుకన్య నెడుగనిదానా? పెండ్లి కాలమున నీ యెల్లని జూచియుంచలేదా! ఆ వంతవింతపురుషునితో జంకిక రాదు చుండ బావులుగోయచుండ సరసము లాడుచుండ గన్నులారఁ జూచితివి. చెప్పార వింటిని, పక్కరించితిని, తల్లారందరవడిగిరది సమయమరసే యీ పురుషుఁ దెన్నెదని యడిగిన నా ప్రాణాధారుని చెప్పరది. యా కావముఁదేనుయొనని తెగింది యడిగినఁ బరిచకనవ్వురు నా పురుషునివంతఁజూచి యేమియు నచూరానము చెప్పినదిరాదు. అప్పుడు నా మనసునరోతఁబుట్టెను నామెకు జెప్పరయే జేరివచ్చితిని అని యా వృత్తాంత మంతయు నెరింగించినది.

అక్కాంతయది సత్యముగాదంటి చింతాశంష్యాంతయును పరిచివిష నప్పుడే యన్వార్త యంతఃపురమంతయు వ్యాపింపినది. క్రమంబున మూర్తిపైరినది. పోదులు గుంపులుగాఁ గూడుకొని కొందరు చిరుచూపు కొంద రొనసూపు చాదోప చాదములు గావించుచుండిరి. ఆ వార్త వచ్చి వచ్చి కల్పాది చెవిం బడినది. యేకుడు భార్యకడకువచ్చి పరిచివనన పెండ్లియు సుకన్యక కన్యకావమానులార కెరవారము లేకఁబూని తురగారుదుండై యో యరక్కామున కరిగి పర్రాచం బ్రవేశించి చాటున నిలువంటి వాణ్మాఁజాలించెను. అప్పుగాఁబాత్త తల్లిట్లు సంభాషించుకొనుచుండిరి.

భర్త—చావవట్టి నీ వృద్ధినిండునుండి వచ్చిన రాతియేమైనది. పీఠంక్రిసి రమ్మని వార్త నుపిరికి ?

భార్య—అది మిమ్ములూ మరియొకరమ్మకొడ నన్నదిగన నవ్వటాలుకు నేను వెరాకరిగి నుత్తరమిచ్చితి రానుగోపించి నన్ను జాణిగాదలంచి వాలో తెప్ప కయే లేచిపోయినది.

భర్త—అమ్మో రానితో నెలమేమిటికి వెచ్చితినిరావు. చా మాటని పీవారు నన్ను వేరొ చాను దలంతులేమో.

భార్య—అది మరొకని కనుచు లిందుడు భరుకొంటి చెప్పకయే పోయినది పోనిండు మరల రాగదరు.

భర్త—అవ్వపీడేవరం కిచ్చిన వరము నవలము చేయవలరా.

భార్య—కప్పకలేయవలసినదే మా తండ్రికి వర్తమానమంపెద అనివారు సంపాదించిరి. మరని కర్మాది యొకటి పీస నానాక తెలిసి యిట్లు కపటముగా మాట్లాడికొనినా తొందరపడి పిరిం బరిమాత్యుగొవదు. పీరిం బరిగొడించి నెలము తెలిసికొని పిమ్మట యత్నాపారము గావించెనని కలంచి తనపేరుసెప్పి రలావు తీయుడని వే:వెట్టెను అ మాటని యాలోచి కటాక్షన తలావు తీసినది. అతనిం జూచి మండపాదలోతిక వడవారందయి యర్హపాఠ్యులు లచ్చించి యుపద్రుఱుజేసి యిట్లయి

A. కండ్రికుళంబె యెంతకు దల్లంతును
సేమపే బురువులగెల్ల సేవలెల్ల
వ్యాధులను బాసి ముఖియంచారె దేక
మనమధిక్తము వెంయవే జుమి రెవును.

అని యడిగిన సతంబామె మాటలను నొకవిరంబున నుత్తర మిమ్మను నెదుర మదనాకారంబున బ్రతాకించు పురుషుం జూచి తం యాదయ నుకన్యః నీ మగదా క్కడికావని యెందుబోయెను. ఈ సుందరపురుషుం యెవ్వఁడు? నెలము తెచ్చెము పరమమృతమైన పంకంబునం జనించి యిట్టి సత్సత్వశ్రేష్ఠశ్లోకంబుఁ జూనుకొంటివేమి? నాడు మాకు జెక్కునీకులావదేసింబిరివే అ నెడు మనుంకయు వెండు

తోయవది. నీ చేష్టలు పురమంతయు వివరీతముగాఁ జెప్పుకొనుచున్నావు. ■ యపక్తిర్ని మోహవలేక మీ యరువురం జరిమాయ్యుటకై యాకర్తి బాసవద్రీర్ని నిజము చెప్పమని యడిగిన నప్పడఁతి యి.దుః సేగువడుచు గమల జలముగ్రమ్ము మెల్లన నిట్లనియె.

రాజా! వీరవద్ద యెన్నఁడైన జెడ్డకార్యములు సేయును తలంచితివా! నీ ప్రజలెరుంగకట్లు చెప్పుకొనుచున్నావు. అ గ్రద్ధితావసయే యాతఁడు యాతఁడే నీ యల్లుడు. అనవుడు ముక్కుపై ప్రేలికకొనుచు నా మోదముడు బిరా యంకసుం కొంతెరవా! నీ మగని వేషెరుంగవలెకొందావా! నిజము చెప్పమని యదలించిన నా దెండరాక్ష తనవృత్తాంత మిట్లు చెప్పంబొడంగెను.

అసయిరింగించి కాంచలి కమియరుచు మదిసద్గుండు ప్రేతక ప్రేమజలీ యంజిట్లు చెప్పుంబొడంగెను.

జీత వ మజలీ

అ శ్వ వీ దే వ త ల క థ

క. ఇరువురు వక్కుని వారలు

పురుషులు మాపర్జుల పొంతకనొకమా

దయదెంచిన వారంగని

తెరువరుంచి యతిఃపూజ దీప్తిరీ త క్తవ.

కంఠి! వాత ర్తమ వాడుక్కవారము కటాక్షంబున జలకమాకించి తీరం బునఁ గూర్చుండబెట్టి కార్యకరదయంబులు దీర్చుకొనుచుండ గృహకార్యంబులై పుర్జులంకు వెచ్చినంత నీరువడచిరుచు మాయుండికి వచ్చిరి. వారి వర్పించితిని. వారు నన్నుఁజూచి వ్యామోహమొందుచు నులలా నీ చెవ్వతెవు! యా విషవంబున నొంటియై వేసిదినుంటివి! పతి యెవ్వడు! కలిదండ్లు తెవ్వరు. అవి యడిగిషా రంపంబుకొని వేసిట్లండె.

మహాశూరాచా నేను కర్మాతిభూమతి పూతుఁడను. నాపేరు శుకవ్యయ్యుడు. నాభర్త వ్యవసాయుడు. అందుకు. ఆ తరువాత క్షింబువ గూర్చుండి జపము చేసుకొనుచున్నాడు. మీ రెవ్వరో యిరింగింపురని యిహోస నప్రభువులు విస్మయముతో నిట్లనిరి. పూజిలో? నీ తండ్రికి బుద్ధిలేకపోయిననా? నీ యామముచూడ దేవకవ్యః మించి యున్నావు? చూచిచూచి నెవ్వాయందున రెట్లు పెండ్లి చేసెను. ఆ గ్రుడ్డరీతుతో నెట్లు కాపురము పేయించుచు? ఇది వా... పిలిచిని మాలోనొకని వరింపుము. సుఖమయిద్రుమి పలికిన నేనెట్లంది.

అన్యులారా! మీ విరుద్ధముకన్న మీరనివములు లోకవిరుద్ధముగా నున్నది. భర్తకుంటియైన గ్రుడ్డియైనను సేరింపవలయునని కాత్తములు హిషించుచున్నవి. మీ రెవ్వరో నేనెయిగ కాత్తవిరుద్ధమైన మాటలాడితి. నాభర్తనుగూర్చి మీకు వగవంబనిలేదు. మీరెప్పుచెప్పితిరి. కావలె నాతివ్యమంద పొందు. కొంతక మాట వలుక మీకు ఁగిలేదు. అదిగో నాపతి ఏలుచున్నాడు. పోయి తిసికొనివత్తు ననువరికి నేనక్కొను కదలేదిగ పదింపగా అతి పేయవత్తుకొను. మెల్లగా నడిమియను దీసికొని వచ్చి పద్దళం గూయించు రెట్టిది. వారక్కడనే నిలువించియుండి త్యవసయించు రత్నము. వృద్ధత్యము, నామవహరములుం జూచి నాకించును. మిచ్చుకొనుచు దుస న్నులై నాకిచ్చిరి.

సార్వీ నీ పాక్షినత్యము నుతి పోతమైయున్నది. మేమక్కనీ దేవతలము యవ్యముగా రూపి నిహించుచుతిమి. నీ దర్శనమున గృతాత్మంబుతిమి. || కేదేని యబ్బిమాన్న రెలుపుము. అని యడిగిన ననుస్కరించుచు నేనిట్లంది.

దయాళులారా! మీరు మేల్పారు. మేము మనుష్యులము మీ దర్శనమున మేము కృతాత్మంబుగదుము. నాకేరోరికయుచులేదు. పరిమానతిలేనిదే యొడువదుగను మీకులేమయున్న వారి ననుగుడు. అమలుము నాక్యనేయులు ద్యవసనకుమనుస్కరించి మనంద్రా? మేమా నత్యులము. మీవత్ని పాక్షినత్యమునకు పెద్దికొని పర మీయనుంటిమి. మిచ్చుగోరుమున్నది. మీ యబ్బిమా రెలుపుదని యడిగిన సంత సించుచు త్యవసనుండ్లునియె.

అక్కలాంటి వాళ్ళెక్కడుంటారో అడగరు. ఇక్కామిని నన్ను బెండ్లియాడి యువవర్గ గావించువున్నది. నావంశ సుఖలేక మితుంగదు. దీనికంటెబానిస చెయ్యక పరమదుగురుంది. విశంధు. పాకు పువించినసోదరక్కూ యాపము ప్రాయము లేకము గలుగునట్లు పరిచితిరుదు. సంతాపాత్త యోవముచేసి యాక్కారాత్మముతో గొంతకాంతు శ్రీశంధి దివ్యతోగము అనుభవించెన. అని కోరుటము నాదివ్యవైద్యు లప్పడే యూరస్మితోగూడ నత్తహాకంబువ ముపాది చేర్చుచున్నది. అప్పుహాది తం వెదలి వచ్చినట్లు ఎక్కడూపము వదలి దివ్యాకారకోటకుండై ప్రకాశించెను. మువ్వయ నొక్కపోకకగా అది నాయెదుట నిలవించిన నేపథ్యం తెలిసికొనడం అదేవ ద్యులం ప్రార్థించితి. చావు నాయెక బ్రహ్మమునై నాభక్త కెతముగా నిలువంబడి యాకడే యని పరూపించి చెప్పితి.

అప్పుడు పాదార్థ పూయెడ గృతజ్ఞత జాపురు మీరు నాను. కావించిన యువకారమునకు బ్రతికెయి లేవలెక పోయితిమీ నాకష్టము ను సంతకముగదా ? మీ యభిప్రాయముగూడ లేవదు. తీర్చి కృతకృత్యులక నయ్యిందంగాక. అని యడిగిన పారు నెడగుతురు ముంద్రా ? ఏ వట్టివారవైతేని కోరెదము వినుము మాకు అన్యంబుల హావిచ్చాగంబులగొనుట కరికారము లేదని చెప్పెందులకు మమ్ము నిరాశ పరింపుచున్నాడు. అతని తోపి మా జా భాగంబుల నిప్పించువేని మిగల సంతసంబు మని పలికితి. అట్లే యామృతంబునని శతధర్మం దేసి నా పతి వారి వంపిరి.

అది కారణంబుగా వా మువార్ని యిట్టి దివ్యహాపము దిరింగ నాతో గొర్రించుచున్నాడు. ఏదే యాగంబు కేయలవి మువ్వంబుల హావిచ్చాగంబు లిప్పించు దలంబుచున్నాడు. అందుకే నిలచివైచియు బంపుమని చెప్పితి. నిన్ను పుచ్చునప్పుడే రా హులం ముచ్చడింబుకొనుచుంటిని. అదియే వా వృత్తాంతము. సుకన్య యోగ నిలచినది.

రెప్ప, బోపు సంకలో! జ్ఞానమందకుడించి మామమ సమస్య, రింపుయ, దనవృత్తాంతము వెండియుం జెప్పి యుకెని సంతోషపముక్తిమన ముందియైతిను.

శక్యతయొ దళజ మధువన నిరతిశయవైరమముతో భూకలంబునంగల శౌతున్దె రప్పించి మిడిలేని దమలయ్యుడు నా కటాక తీరంబున దేవయజ్ఞసంబంధ గల్పించి యేద్యరము సేయఁ జారంభించెను. ఆ యాగమున చ్యవముం డువ్వురవ్వయి హోరంతే సశ్వినీదేవతలం బలిపించి హవిర్యాగమాలివృట్టుఁ బ్రయత్నింప మనోహరమైందిగి ముప్పదిమూడుకోటల సేదాపులతో వచ్చి యుత్త పసి కిట్లనియె.

క. మందుల నొసగుచు వేల్పుల
కంఠబకును బ్రణధులైవ యోశ్వసలను మా
ముంచబనిది మా తోడుత
విందుల గడువలగ బిలుతువే అదలారీ :

కం. విగళంబుల అధువనా ? రే
వగళంబుల నెయిగివో ? సవప్రక్రియం
దగువిధుల ముబిలితో ? యిటు
తగుదని యేదిలికి నిట్లు కంపెట్టితివో.

ఉ. ఈమహి సశ్వినీమతుం నింతకు మున్నెవరైన నద్వర
సోమమునందు నామాతులతోడ హవిస్సుల నియిటల్పిరే
సేమది లిటలేం పనిసికి పహించితివో నెనుంగవో
మామక పోలే భాస్వదనహవ వచ్చివలావముర

ఉ. భానులు గారె మాకునల ద్దనులు వారివభూతపూర్వలం
జేసి సమాన గౌరవ విశేషంబులు బలిపించినావు సం
శ్రాస మొకింతలే కిటుస్వతం భూద్రుడై యది తప్పు తప్పు మా
తోసరిగర్తగాడికొని తువ్విభుజింపగ వారలయ్య లే.

గీ. మీ దెరుగకుండ విలుచుట సీతితప్పు
పిలువగదె వచ్చుటరయ వారలదితప్పు
ఎరుగరే నాను తమలంబు జెదిరి లంఘ
మందలింపుచు యిటునుంగి మరలినినంగ.

.అని పలికినదిని సోపహాసముగాఁ జెప్పవమందట్లనియె.

సీ. మునిశానివీసంగ మొవరింగి తమవెల్లి
 భగములై వెలయు కాపము గొనరు
 బ్రహ్మచర్యా పాపపరిభ్రమంబున కోడి
 భాగరు కనరంధ్రభాగమందు
 పగ్గిపాక్షిగ మైక్రి నానరించిన మిఠు
 దెలియకుండగనె వడింపరెపుడు
 పొలురు రణభూమి లలుమారు కాకర్కవర్
 మెన్నంటి తమమంగ మెంపుగరుర

A. చక్కనీ సుతు లద్వర హవ్యభాగ
 ముల గ్రహంపగ వర్తత భాగంబి
 వేమికప్పులు దేహిలోయెడగ బ్రహ్మ
 వారు నీ కలదొక చక్రవర్తియైంద

A. భువనమంతెల్ల రతనంపు భూషణకం
 నేదమంతాన వూష కద్వీర్యమివను
 మనన మందిరి బ్రహ్మరూపులు అరించు
 మనకు నానక్కరిట వహ్యాజ్ఞలై సురేంద

A. ఏడియెట్టలైన వారికే పితృనంది
 హవ్యభాగంబు లస్యతంబురావడంబు
 నీవుగాదల్ల భువనాధి నేతనైన
 వందలన్నను విడిచెడువాడగను.

అనుటయుఁ గదికటంబి యుండుండు యేమి చ్యవనా నీ వింత పొగరు
 నూపితే త్రిలోకాదిపతివైన నన్ను గోరవెంపక యెట్టి క్షేపించుచుంటా? నా భేత వక్షా
 భుధమన్నదని యెరుంగుదా? మహర్షివగలఁ సంకవట్టు సైరించితీ బ్రతుకదలంచితి
 వెని, నీ యానక్కంపంపివెనుము. దేకున్న నిచ్చితే దంభోఽహంకారంబున నన్ను నీ
 తూజకుండు శనువలోకాదిభుం గావించెన. చూడుమని లలుకనుంకననే చ్యవమండు
 మంచవోనము సేయుచు మోకడఁ ద్రొక్కివారని గావించెదీసి యశ్వనీ దేవతంకు
 నగ్నిమూలంబున హవిర్యాగంబు లిప్పించుటయు పొందుకలిగి యతనిపై దంభోఽ

వినుదుటకు దక్షిణాభిముఖముననున్నదియు చక్కవనుండు నందరిభూమివ హరికారంబొనరించి కడుపుకొనఁగలవని గావించె నప్పుడు సురభిల్లి మోహితౌ వివర్ణులుగావించెను.

రాత్తపన్నె యంతటితో విడువక తన తపోబలముని నిల్పుచు జంపదగు శక్తి యువమున మంక్రియించి వినియచు నన్ని క్రేచ్చుటయు నందుండి భయంకరంబుకాదు—

సీ. క్రిందియొవ్వలు చాఁచి మందలంబునై
అరిపిదియొవ్వమాతామండ
యదర నూదామక పొరవగల్గె నాల్గు
చాణికోలు కుచి చ్చొంగ్రకక్క
దగయోనానామదనమద మడికొన్న
ప్రాసాదశిఖరమున పగిలి మెలయ
దీర్ఘవాహులు బృహద్రరంజుల కంగి
వక్షంబు జాలాగ్నివలె దంధ

గీ. రవిహిమాంశుల పగిలి దేకగ్రముగా గ్రాం
నవ్యునియచు నోడ జిహ్వాగమమను
అగములన్నియు గలసిండు పగిలి మడుగు
అరికె సురపతి మీదికట్టుగుండగు.

మహేంద్రుండు సర్వ జన్మమున వేల్పులు జేయు వెల్పులంద వికృత వృత్తిలై తనమిదికి నమ్మదున్న మడుగులూచి నమలీ సూరసుండు స్థనికక్షణజాల రగుల నెఱుంగు లానిపోవవేత పాక్షినజ్ఞులను చిత్తుండై ద్రవమని పాదంబులందు మహోక్తాః రకింపుము నీ యానతి వరపున న్యసేసుకుండు మవిర్యాగము లిప్పులైతె. నీ యున్నదవంబు దప్పింపుమని ప్రార్థించెను.

కృతాంతరంగిక హృదయందగు నమ్మునెఱుంగవుండు వామ హస్తశంఖంబు నంబున నమ్మదు నొద్దశ్శంఖంబు వాని యందుగ్రి ననుక్షుంబున వానత్యంబు సోపమీకుంబు గావించెను. ఇటుపై యాగంబులన్వహి మందనుండు హరిచాగంబులెచ్చుటకు నంగికరింపఁజిమని యెల్లవేల్పులు మన నిల్పుదుండు పరికి చక్కవనునట్లందని మదునె జాధంబొండక విజయింపంబు కరిగెను.

అక్విసి దేవతలు భక్తనము ప్రతాపము మేల్కొనయోగ్యులు సంతోషిత
దరిగి దిరుగునకు అనిరి.

గీ. ఇంద్రునిదేరించి బెదరించి యేమహాపి
యోక్తనేయల కిప్పించె హయములను
తపసి యాత్మీయ వార్తకాండవ్యములను
బాపికోసం తయ్యి విలక తాపసునిలంక.

యదియే సుకన్య చరిత్ర. ఆ మహానాథులదే యీ భక్తనములు. అని
బాగకన్యకలు సుకన్యచరిత్రము చెప్పకొనరని చెప్పి అంతలో వేగమిగిలిన పై కథ
పై ముఖియొందిట్లు చెప్పింపొడంగెను.

300 ■ ముఖి

ప్రహేళ నారాయణుల యుద్ధము

భక్తనముమార్చి యట్లు ప్రహేళులూర వాకని యా స్థానమున కరిగి ద్వార
పాణులదే దనరాక వివేదియలయు నా హరిభక్తుల దక్షిణత భక్తిహార్యకముగా నెట్టి
దొడ్డులుండు గొవి యమ్ముని కెదురువచ్చి యిచ్చింది తీసికొనిపోయి సుఖానవాసిను
గావించి పిదపయ్యుకోవ నిట్లనియె.

మహిళా : నీ వెందుండి యిందు వచ్చితివి ? ఇంతకు దండించి
యక్విసి దేవతలకు హరిర్యాగంబు లిచ్చిం న భక్త్యుభక్తి. నీ దర్శనము వలన గృత
ద్భుతమైతి. భవరాగమమారణం బెరింగింపుమని యడిగిన వమ్మహర్షి యిట్లనియె.

పరమభాగవతభామదేవగు నిమ్నిందుఁ జూచుటచే నా రాక సాధుజ్ఞానము
నొందినది. నేను దీర్ఘయాత్రా సక్రరితులకన్నె పరిభ్రమించు వర్మరాసకుం గ్రుంతులు
నెట్లుయంభ తంజంతువేడియో వాకాళ్ళకుఁ జూట్టకొని వన్నిచ్చుటకీ రాగికోనివచ్చినది.
విష్ణు నామస్మరణము వలన రానివట్టు వదలించుకొంటిని. బాగకన్యకలవలన నీ విడుదుంటి
భని యిందువచ్చితిమని లినకధరంకయఁ జెప్పెను.

ప్రహేళుఁ తకపిచరిత్రము విని సంకసించుచు మహాత్మా : దూలోకములో
బెన్ని దీర్ఘములన్నవి. వానితో నేడి శ్రేష్ఠము. పుణ్య పదమైన దేదని యడిగిన నా
జరారి ప్రహేళా : ■ వెనుంగువేశము లుండునా ? మనకుట్టి కలవానికీ ప్రతిభ
కుండుం దీర్ఘముగందు. అన్ని దీర్ఘములు సావములైనవియే అని లేనివానికీ

గంగయః బద్ధులమే యగును. గంగాశీరంబున వచేక పల్లెలుగంపు. అందఱోక జాతులు వారుగదను. వాండ్లు చాఁకింబగమ్మ గంగలో నాకుచుండును. వారలకా శీర్థంబులు మంత్రాకనోపయోగంబులే యగును. అయినను నదిగిరిని కావునఁ జెప్పెదమినుము.

గంగా, గోదావరీ, కృష్ణ, వేణు, కామోద్భవమహావదులఁ బెక్కు శీర్థంబులు లోకస్థావనంబులుగదవు. బదరీ రంపకానైమిశాద్యరణ్యములు నతిపవిత్రములు. వానిలో నతిపవిత్రమైనది వైమికారణ్యము అందు మహర్షులు పెక్కులు సక్రయోగములు చేసి యున్నారు. గోమతినది యందుఁ బ్రవహించుచున్నది. అని దానిం బెద్దగా బొగడుటయుఁ బ్రహ్లాదుఁడు ముగంబున నైమికారణ్యమున కరుగుటకు నోత్యుక్తముననింప మహాత్మా. మీ మాటలచే నాకు వైమికారణ్యముజూత నేడుక గలుగుచున్నది. చూచి వత్తము కత్తులే యనుటయు నమ్మాని యంగీకరించెను.

ప్రహ్లాదుఁడు కలివయ పరివారము సేవింప చ్యవమనితో గూడ శుభ ముహూర్తంబున బయలుదేరి పాతాళలోకము విడిచి కూలోకమున కెక్కి తిన్నగా వైమికారణ్యమున కరిగెను. అందు గోమతీశీర్థమున గృతాచూపణంబై విష్ణుప్రీతిగా ననేక దానములు గావించి కొన్నిదినములంబటి ముసలలోఁ గోష్ఠి గావించుటంబెను.

ఒకనాఁడొక రావిచెట్టుగిరిన గొన్ని జాతిమంబు పడియిన్నది. వానిం జూచి ఏస్వయముతో నోహో మహర్షుల యాశ్రమమందు యుద్ధభూమింబోలె శిరి ముఖంబులుండనేల యని వికర్కింపుచుండ కమండలు కృష్ణాశిస అటవల్కులాదులు ధరించి ధనుష్పాదాచూడిర యుత్తులై పచ్చుచున్న నరనారాయణులం గాంచి శ్రోధ రక్షాభుజై రాక్షసరాజునందఱుఁడు వాఁకిట్లనియె.

ఉ. రావనవృత్తి నొప్పు జరదాయంబుం దగునయ్య మీకు నీ
రావవృత్తిదారణము క్షత్రియధర్మము గాక కూరిని
స్థాపకులై తమక్రియ దృఢవ్రతు లొమమలేడ శక్రసం
తాపకృదు గరావ శరధావణమేడ విరుద్ధహంగరా.

గీ. నాశివానికి రొడలెల్ల బొత్తుకుగ
గట్టెరి నారవీరం గొతుకమున
జరందాల్చిరి బ్రహ్మలేఖంబు వెలయు
నమోదికవయ్య మీకునీ తామసంబు.

బ్రాహ్మణులై శ్మశ్రియవృత్తి వర్తింజువాని రాజాధిపతి వచ్చునని స్వర్ణము తెప్పుచున్నది. పరస్పర పురుషులు మీ దాంలిక వేదమునూడ వా కొండోక తెలుగున నూరంగం తెలియుచున్నది. శ్మశ్రియవేదము విడిచి శ్రాత్రి యుక్తము వహింపుడు. అని పలికిన నరు డిట్లనియె.

ఉపో : నీ వెన్నదవ ? మమ్ము కాసిండునట్లు మాట్లాడుచుంటే ? మాకోరి నీకేం నూయందు కందుధర్మములు గలిగియున్నవి. నీ దారిని నీవుకోక కాననకర్త వరి మొఱయుచుంటివి? పొమ్ము మా గొడవ నీ కేలచుని యవలిందిన చిని ప్రహ్లాదుడు విరువక యిట్లనియె.

ఏమి : దినువ్వాణ భారణమాత్రమువే గర్వాతిభూతులైతిరే. మీరి పుష్కతిర్థంబున ధర్మ సేతువు తెగగొట్టుచుండఁ జూచి చూచి యెట్లానకుండును ? మీరు బ్రాహ్మణులై జటావంకంబుం ధరించి శ్మశ్రియవృత్తి వర్తించిన సహింకువా మీకు యుద్దమున సామర్థ్యము గలిగియున్నచో వాకోఁ జోరుడు. అనిన నరుండ్లనియె.

రావీ : నీ వెన్నదవో నీలిచి జగరమాడుచుంటివే. సరే కానిమ్ము. ఇదిగో దాపమున కరసంధానము గావించుచుంటి గాదికొనుచుచి ముకును ధనవ్దం కాళము సేసెను. ప్రహ్లాదుడు జాప పెక్కువెల్లి మూడుకొలుంబుల ననుసాగర సూరసముగా వారి పాదంబులగొల్పె ననుడు కేమప్సావరక్తముగా క్రవణానన్న ముననెడు బాణములు ప్రయోగించెను.

ఏమ్మట నరునకఁ బ్రహ్లాదునకు పొరయుద్ధము జరిగినది. అందు

క. ననుఁదేసిన బాణంబుం

సురవైరి సుతుండు నడుమనొక్కఁగ తేయున్

సురవైరి కనయుఁ దేసిన

కరముల ఖండించు నకుడు సమర ప్రాధిన్.

క. ఆత్మమణికు నత్తంబులు

కత్తములకు కత్తములును సరవేయుచు క

ప్రాప్తిత్తంబులకోఁ జోరు

రస్తాఁగా తేర్కముగ నర ప్రహ్లాదున్.

అవకాశంబైన కఠి బ్రహ్మారుడందు కరకరాసముల ధరించి యుద్ధ నైకారధ్యము చూచుచున్న వారాయుంబుగూడ మూడువాడి కరంబుంబు గొట్టులయు

నమ్మచోత్తుండు నయం గూర్చుండుచుని రావనెక్కువెట్టి హిరణ్యాక్షు పట్టిం
నెట్టింపు తుష్టులంగొట్టి నమ్మకు వారిదరికిం జెడయుద్ధము జరిగినది. ఆ సంగర
నెట్టికృ మనలోకింప నలింపులు విమానములెక్కి యుంకింక మలంకరించిరి.

ఇట్టి కరుంకర సంగ్రామోత్సవము వేదివనకు చూడలేవని నారదుండు
పీఠులగురు వేరుకగా జూచుచుండెను. మరియు

౩. ఆసుర వరదనయుండును భ

ర్మసుకుండ నమ నమర విష్ణుని రథసహస్ర

స్థదురు శస్ట్రాశక్తీన్

విసువక పోరాడి రొక్క వేయెండు రుచిన.

అట్లు వెలు సంచత్సరములు పోరినను సంచెత్సరికిం జయము గలుగ
లేదు. ఆ టుచినప్పుడ ప్రభావంబున కర్పియమందుకు పహాదుండు రామోదరుం
బ్రాహ్మిండుయు బుండరీకాక్షుండు వాడెవడును నిల్చి పక్కనలై నంకః జేతలు
జోడించి ప్రహేళికట్లవయె.

మహాత్మా : పితృభో సుహృదులు ఆశ్రమ విరుద్ధముగా కరకరాసములు
దార్చిరవి యరిగి కయ్యుహసకుఁ గాడ్చెన్మితివి. వేయెండు పోరాడియు పీరిం
జయింపలేక పోయితివి. పి రెప్పరెరింగింప వేయని యుగ్ధుని విష్ణుం డిట్లవయె.

వత్సా : పీరు మరంకమలనం జనించిన వారు నరనారాయణులు భర్మ
ప్రభులు సహ స్రకవదాసులం జరిమాడ్చుటలై యిట్లు వకరింపవలసి వచ్చినది. ఆ
దాసవుని కవరం బొక్కొక్కటి వేయెండు తపంబులెసి వేయెండు పోరాడినంగాని
భేడింప కక్కముగాదు. నయంకు తపంబు సేయుచుండ దాసయెడలండు పోరయంద
నారాయణుండు తపంబు సేయుచుండ నయంకు రోషయండు పి రీతి వానివేయి కవరం
బులు భేడింప వలసియున్నది. అట్టివారిలో పిష్ట సమక్షగాఁ బోరితివిగాని యితరు
లకు కక్కమా ? వారే వేసకు జూనుమని పలికిన విప్ర మహిళాదుండు హ్యారాసము
పడుచు కరదావంబుల నేంబాజునైరి వారి పొదంబుండు పాష్టాంగ నమస్కారములు
గావింపురు నిట్ల నియె.

౪. గరుడముతోడ మీ మహిమఁ గానక దమ్మ మెదగర్చుమీపయిన

కరములనెది కప్పపని నల్పితి వా యపారమంకయుం

గరుడవరిర్య నైవదగు గంజరజాక్షుని యంశమాకులై

వరగిడ మీప్రభావ భరింపఁ దరంబై యా కిలన్

గాక మాతో విన్నివాళ్ళు పోర వసుధుండగు వీరుండు గలుగుచే పరమ భాగవత శిఖామణిని నీ గుణగణాంబులు వజ్రచక్రవర్తింపజూరారు సింహ దిగళాం జీవివగదువు గాక యెవ యో మహాద్భుతని పోల్చితిరిది.

ప్రహ్లాదుండును దదాహ్వాద్రమాంబుది వారి యనుమతి వదసి యటనుండి వెంటియు బాతాళలోకమున కరిగెను.

క. పాత్రత నీ ప్రహ్లాద చ
 ద్భీతము పరియించినం బదిమ్ము భక్తిన్
 దాతి ధన రాస్యగేహక
 శ్రతాతి సుఖంబులం తెరింగు జహు దింన్.

క. అనిదిప్పిన విసి గోవుడు
 మనవిస్మయ ను మహర్ కరితాత్ముండై
 ప్రణుతింఁడె దవసి తపనీయు
 జనియెం దధనంక రావనధమవ కంకన్.

చ. గిరితప మా మహోరములు కిన్నెర నిర్ద సిఖావ సాధ్యవా
 స్త్వరముఖ దేవయోవి పరివార కన్ద్రజితారరేంద్ర మం
 దిర పుమచరాక ముఖ్యునుర దివ్య కిరీట మణ్డపరాంస
 దర్శణ సురాపగాంబిక దారుక పర్వకృపాపయోనిది.

చ. కరమధుదార నీవను మోకందవ భాగమునే జ్ఞానాత్మ రాం
 తర లనమాన మునిక కలాపికరిం బరిణింది వానిభో
 సురుభిరమైన వాని పరిశోధనదేసి రచించితిన్ మహా
 శ్వర తపదర్శికంబుగఁ బావనమైయిదియొప్పు దే భువిన్.

క. శుభనిధి యుగవసుదంతరాం : కభవ శకంబున సుభిక్షలితంబున నీ
 ప్రభవార్థాంబుల గోరీ : ప్రభుకృపరచియిందిరీసిఁ బ్రకటించితిగా.

గర్భ. ఇది శ్రీ విశ్వనాథ వదను కంపాచిత క తా విద్మితా
 శ్రేయ మునిస్సుత్రాగు గోత వర్జిత మరీర కుం కంక జంబుధిరాకా
 కుముద మిత్ర కొందయాభ్య పుత్ర లక్ష్మీ నానా
 యుజ పౌత్ర సుకవిజనాబి రక్షిత సుబ్బన
 దీక్షిత వాసుదేయ విరచిత విభు భా

k. Nityapana IT-4, 2003	యౌతా వర్జితంబునఁ బదు మోకందవ భాగము సంపూర్ణము.	కృ 22.4.83 శాశ్వతావతారిక 14.5.82 శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ
----------------------------	--	---

